

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИННИГ СОЛИҚ КОДЕКСИ

(янги таҳрири)

УМУМИЙ ҚИСМ

І БЎЛIM. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-боб. Асосий қоидалар

1-модда. Ўзбекистон Республикасининг Солик кодекси билин тартибга солинадиган муносабатлар

Ушбу Кодекс соликлар ва йигимларни белгилаш, жорий этиш ва бекор қилишга, хисоблаб чиқариш ҳамда тўлашга доир муносабатларни, шунингдек солик мажбуриятларини бажариш билан боғлиқ муносабатларни тартибга солади.

2-модда. Солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Кодексдан ва қабул қилиниши ушбу Кодексда тўғридан-тўғри назарда тутилган бошқа норматив-хуқуқий ҳужжатлардан иборат.

Агар Ўзбекистон Республикасининг ҳалқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, ҳалқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

3-модда. Норматив-хуқуқий ҳужжатларни ёки уларнинг қисмларини ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ эмас деб топиш

Норматив-хуқуқий ҳужжат ёки унинг бир қисми, агар мазкур ҳужжатга нисбатан қўйидаги шартлардан ҳеч бўлмагандан биттаси бажарилса, ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ эмас деб топилади:

1) ушбу Кодексга мувофиқ бундай хужжатларни қабул қилиш ҳукукига эга бўлмаган орган томонидан қабул қилинган бўлса ёхуд норматив-ҳукукий хужжатларни қабул қилишнинг белгиланган тартиби бузилган ҳолда қабул қилинган бўлса;

2) солик муносабатлари субъектларининг ушбу Кодексда назарда тутилган ҳукукларини бекор қилса ёки чекласа;

3) солик муносабатлари субъектлари ҳаракатларининг ушбу Кодексда белгиланган асосларини, шартларини, кетма-кетлигини ёки тартибини ўзгартирса;

4) ушбу Кодексда тақиқланган ҳаракатларга рухсат берса ёки йўл қўйса;

5) ушбу Кодекснинг нормаларига ёки қоидаларининг мазмунига бошқача тарзда зид бўлса.

Ушбу Кодексга мувофиқ бўлмаган норматив-ҳукукий хужжатни қабул қилган орган ёки унинг юкори турувчи органлари бу хужжатни бекор қилишга ёки унга зарур ўзгартишлар киритишга ҳақли. Бу органлар ушбу Кодексга мувофиқ бўлмаган норматив-ҳукукий хужжатни бекор қилишни ёки унга зарур ўзгартишлар киритишни рад этган тақдирда, у суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Норматив-ҳукукий хужжат ёки унинг қисми улар қабул қилинган санадан эътиборан ушбу Кодексга мувофиқ эмас деб топилади.

4-модда. Солик тўғрисидаги қонун хужжатларининг вақт бўйича амал қилиши

Солик солиш, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик мажбуриятлари юзага келган пайтда амалда бўлган қонун хужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўғрисидаги қонун хужжатлари орқага қайтиш кучига эга эмас ва улар амалга киритилганидан кейин юзага келган муносабатларга нисбатан қўлланилади.

Солик тўғрисидаги қонун хужжатларини бузганлик учун жавобгарликни бекор қиласиган ёки енгиллаштирадиган солик тўғрисидаги қонун хужжатлари орқага қайтиш кучига эга.

Соликлар ва йиғимларни бекор қилишни, соликлар ва йиғимлар ставкаларини камайтиришни, солик тўловчиларнинг мажбуриятларини бекор қилишни ёки уларнинг ахволини бошқача тарзда енгиллаштиришни назарда тутувчи солик тўғрисидаги қонун хужжатлари, агар бу солик тўғрисидаги қонун хужжатларида тўғридан-тўғри назарда тутилган бўлса, орқага қайтиш кучига эга бўлиши мумкин, бундан ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Янги соликлар ва йиғимлар белгиланишини назарда тутувчи солик тўғрисидаги қонун хужжатлари расман эълон қилинган кундан эътиборан

камида уч ой ўтгач амалга киритилади. Солик имтиёзларини бекор қилишни, янги мажбуриятларни жорий этишни, солик тўғрисидаги қонун хужжатларини бузганлик учун жавобгарлик чораларини кучайтиришни ёки солик муносабатлари субъектларининг ҳолатини бошқача тарзда оғирлаштиришни назарда тутувчи солик тўғрисидаги қонун хужжатлари ҳам худди шундай тартибда амалга киритилади.

Солиқлар ва йигимлар ставкаларининг ўзгартирилишини назарда тутувчи солик тўғрисидаги қонун хужжатлари, агар уларда кечроқ муддат кўрсатилмаган бўлса, улар расман эълон қилинган ойдан кейинги ойнинг биринчи кунидан эътиборан амалга киритилади.

Ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларида кўрсатилмаган солик тўғрисидаги қонун хужжатлари, агар хужжатларининг ўзида кечроқ муддат кўрсатилмаган бўлса, расман эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

5-модда. Солик тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган муддатларни ҳисоблаш тартиби

Солик тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган муддатлар, рўй бериши керак бўлган воқеа ёки содир қилиниши керак бўлган ҳаракатни кўрсатган ҳолда календарь сана билан ёки вақтнинг йиллар, чораклар, ойлар ёки кунлар билан ҳисобланадиган ўтиш даври билан аниқланади.

Календарь санадан ёки рўй бериши керак бўлган воқеадан кейинги кун солик тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган муддатни ҳисоблаш бошланадиган кун деб ҳисобланади.

Йиллар билан ҳисобланадиган муддат муддатнинг охирги йилининг тегишли ойи ва кунида тугайди. Бунда кетма-кет келадиган ўн икки ойдан иборат ҳар қандай вақт даври йил деб эътироф этилади, бундан календарь йил мустасно.

Чораклар билан ҳисобланадиган муддат муддатнинг охирги ойининг тегишли кунида тугайди. Бунда чорак уч календарь ойга тенг деб ҳисобланади, чораклар ҳисоби эса календарь йил бошидан юритилади.

Ойлар билан ҳисобланадиган муддат муддатнинг охирги ойининг тегишли санасида тугайди.

Агар муддатнинг тамом бўлиши тегишли сана мавжуд бўлмаган ойга тўғри келса, муддат мазкур ойнинг охирги кунида тугайди.

Кунлар билан ҳисобланадиган муддат, агар бу муддат календарь кунлар билан белгиланмаган бўлса, иш кунлари билан ҳисобланади. Бунда қонун хужжатларига мувофиқ дам олиш ва (ёки) иш куни бўлмаган байрам куни деб эътироф этилмайдиган кун иш куни деб ҳисобланади.

Агар муддатнинг охирги куни қонун хужжатларига мувофиқ дам олиш ва (ёки) иш куни бўлмаган кун деб эътироф этиладиган кунга тўғри келса, дам олиш кунидан ва (ёки) иш куни бўлмаган кундан кейинги иш куни муддатнинг тамом бўлиш куни деб ҳисобланади.

Амалга оширилиши учун муддат белгиланган ҳаракат муддатнинг охирги куни соат 24 га қадар бажарилиши мумкин.

Агар хужжатлар ёхуд пул маблағлари алоқа ташкилотига муддатнинг охирги куни соат 24 га қадар топширилган бўлса, муддат ўтказиб юборилмаган деб ҳисобланади.

6-модда. Ўзбекистон Республикасининг солиқ солишга оид ҳалқаро шартномаларининг қўлланилиши

Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалаларига оид ҳалқаро шартномаларини ва ҳалқаро солиқ хуқуқининг умумий нормаларини қўллаш ушбу моддада белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси томонлардан бири бўлган, иккиёқлама солиқ солишнинг олдини олиш ва солиқларни тўлашдан бўйин товлашни бартараф этиш масалаларини тартибга соладиган ҳалқаро шартнома қоидалари шундай шартномани тузган бир ёки иккала давлатнинг солиқ резидентларига нисбатан қўлланилади.

Ушбу модданинг иккинчи қисми қоидалари Ўзбекистон Республикасининг ҳалқаро шартномаси тузилган давлатнинг солиқ резидентига нисбатан, агар солиқ резиденти ушбу ҳалқаро шартнома қоидаларидан мазкур ҳалқаро шартнома тузилган давлатнинг солиқ резиденти бўлмаган бошқа шахс манфаатларини кўзлаб фойдаланса, татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг бешинчи – ўн иккинчи қисмлари қоидалари Ўзбекистон Республикаси ҳалқаро шартномасига мувофиқ тўлов манбаидан даромад олиш учун ҳақиқий хуқуқка эга бўлган шахсни аниқлаш учун қўлланилади.

Юридик шахс томонидан тўланадиган даромадлардан мустақил равища фойдаланиш ва (ёки) уларни тасарруф этиш хуқуқига эга бўлган шахс ёхуд унинг манфаатларини кўзлаб бундай даромадларни тасарруф этишга ваколатли бўлган ўзга шахс ушбу даромадларга нисбатан ҳақиқий хуқуқка эга бўлган шахс деб топилади. Бунда бу хуқук ушбу юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этиш ёки унинг устидан назорат бўлганлиги ёхуд бошқа ҳолатлар туфайли юзага келганлиги аҳамиятга эга эмас.

Юридик шахс ташкил этмаган тузилманинг даромадларига нисбатан ҳақиқий хуқуқка эга бўлган шахс худди шундай тартибда аниқланади.

Даромадларга нисбатан ҳақиқий хуқуқка эга бўлган шахсни аниқлашда ушбу модданинг бешинчи қисмida кўрсатилган шахслар томонидан бажариладиган вазифалар, шунингдек улар қабул қиласиган таваккалчиликлар инобатга олинади.

Агар Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган даромадларни тасарруф этишга нисбатан чет эллик шахс чекланган

ваколатларга эга бўлса, ҳеч қандай бошқа вазифаларни бажармаса ва ҳеч қандай таваккалчиликни ўз зиммасига олмаса, бундай даромадларни бевосита ёки билвосита бошқа шахсга тўлаган (тўлиқ ёки қисман) ҳолда, ушбу бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб мазкур даромадларга нисбатан воситачилик вазифаларини амалга оширса, бу чет эллик шахс Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга деб эътироф этилмайди.

Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадларни бундай даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлмаган чет эллик шахсга тўлаш чоғида, агар тўлов манбаига бундай даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга шахс маълум бўлса, тўлананаётган даромадга солиқ солиш қуидаги тартибда амалга оширилади:

- 1) агар тўлананаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлган шахс Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлса, тўлананаётган даромадга (унинг бир қисмига) солиқ солиши, Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларига нисбатан ушбу Кодекс қоидаларига мувофиқ амалга оширилади. Бунда тўлананаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) тааллуқли солиқ, агар тўлов манбай ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органини хабардор қилган бўлса, тўлов манбай томонидан ушлаб қолинмайди. Бундай хабардор қилиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади;

- 2) агар тўлананаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлган шахс солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан амалдаги халқаро шартнома мавжуд бўлган давлатнинг (худуднинг) солиқ резиденти бўлса, тўлананаётган даромадларга (уларнинг бир қисмига) солиқ солишга нисбатан мазкур халқаро шартнома қоидалари кўлланилади.

Кўрсатилган қоидалар, башарти даромадлар тўланадиган ва бу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлмаган шахснинг доимий турган жойи солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан амалдаги халқаро шартномага эга бўлган давлат (худуд) бўлса, қўлланилади.

Агар даромадлар тўланадиган ва бу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлмаган шахснинг доимий турган жойи солиқ солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан амалдаги халқаро шартномага эга бўлмаган давлат (худуд) бўлса, солиқ тўлов манбаида мазкур Кодекс билан белгиланган солиқ ставкалари бўйича ушлаб қолинади. Агар бундай даромадлар ушбу даромадларга нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлмаган ва бу даромадларга (уларнинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳукуққа эга бўлган шахс қайси давлат (худуд) резиденти эканлиги ўзига маълум бўлмаган шахсга тўланса, тўлов манбаидаги солиқ ҳам солиқ ставкалари бўйича ушлаб қолинади.

Халқаро шартномада Ўзбекистон Республикаси томонидан белгиланган ваколатли орган Ўзбекистон Республикасининг халқаро

шартномаси қоидаларига мувофиқ чет давлатнинг ваколатли органидан чет давлат солик тўловчиси томонидан Ўзбекистон Республикасида бажарилмаган солик мажбуриятларини бажаришига қўмаклашиш тўғрисида сўрашга ҳақли.

7-модда. Солик солиш принциплари

Солик солиш мажбурийлик, аниқлик ва солик органларининг солик тўловчилар билан ҳамкорлиги,adolatlılik, солик тизимининг ягоалиги, ошкоралик ва солик тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципларига асосланади.

8-модда. Мажбурийлик принципи

Ҳар бир шахс ушбу Кодексда белгиланган соликлар ва унда назарда тутилган йигимларни тўлаши шарт.

Ҳеч кимга соликлар ва йигимларнинг барча аломатларига эга бўлган, бироқ ушбу Кодексда назарда тутилмаган ёхуд унинг нормалари бузилган ҳолда белгиланган соликлар ва йигимларни тўлаш мажбурияти юклатилиши мумкин эмас.

9-модда. Солик солишнинг аниқлиги ва солик органларининг солик тўловчилар билан ҳамкорлиги принципи

Соликларни ва йигимларни белгиловчи солик тўғрисидаги қонун хужжатлари, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчиларни ҳамда ушбу соликларнинг ва йигимларнинг бошқа барча элементларини, шу жумладан уларни тўлаш муддатлари ва тартибини аниқлаб бериши керак.

Солик органлари солик муносабатлари доирасида солик тўловчилар билан солик тўғрисидаги қонун хужжатларини тўғри бажариш мақсадида ҳамкорлик қилиши шарт. Бунда солик органлари солик тўловчиларнинг қонуний фаолиятига асоссиз тўсиқлар яратишга ҳақли эмас, солик тўловчилар эса солик органлари ўз ваколатларини амалга ошириши учун шарт-шароит яратиши керак.

10-модда. Адолатлилик принципи

Соликлар ва йигимлар камситиш хусусиятига эга бўлиши ҳамда ижтимоий, иркий, миллий, диний ва бошқа шу каби мезонлардан келиб чиқсан ҳолда қўлланилиши мумкин эмас.

Мулкнинг шаклига, жисмоний шахсларнинг фуқаролигига ёки капиталнинг келиб чиқиш мамлакатига қараб фарқланган солик

ставкаларини, солиқ имтиёзларини ёки бошқа афзалликларни белгилашга йўл қўйилмайди.

Фуқароларнинг ўз конституциявий ҳуқуқларини амалга оширишига тўсқинлик қиласиган соликларни белгилашга йўл қўйилмайди.

11-модда. Солик тизимининг ягоналиги принципи

Солик тизими Ўзбекистон Республикасининг бутун худудида ягонадир.

Ўзбекистон Республикасининг ягона иқтисодий маконини бузувчи, хусусан, Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди доирасида товарларнинг (хизматларнинг) ёки молиявий маблағларнинг эркин муомалада бўлишини бевосита ёки билвосита чеклаб қўядиган соликлар белгиланишига йўл қўйилмайди.

12-модда. Ошкоралик принципи

Солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари расман эълон қилиниши шарт.

Расман эълон қилинмаган солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари кучга киритилмаган ҳужжат сифатида ҳуқуқий оқибатларни келтириб чиқармайди.

13-модда. Солик тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципи

Солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида барча бартараф этиб бўлмайдиган қарама-қаршиликлар ва ноаниқликлар солик тўловчининг фойдасига талқин этилади.

14-модда. Битимларнинг иқтисодий мазмuni ва уларни юридик жиҳатдан расмийлаштириш

Солик солиш мақсадида барча битимлар ва солик тўловчи киришадиган бошқа иқтисодий муносабатлар, уларнинг юридик жиҳатдан расмийлаштирилиши усулидан ёки шартноманинг номланишидан қатъи назар, ўзининг ҳақиқий иқтисодий мазмунидан келиб чиқсан ҳолда хисобга олиниши керак.

Агар битимнинг ёки иқтисодий муносабатларнинг юридик жиҳатдан расмийлаштирилиши уларнинг ҳақиқатдаги иқтисодий мазмунига мувофиқ бўлмаса, солик органлари солиш мақсадида битимнинг юридик тавсифланишини, солик тўловчининг мақомини ва (ёки) унинг иқтисодий фаолияти хусусиятини ўзgartиришга ҳақли.

Қалбаки (кўзбўямачилик учун тузилган) битимлар солик солиш мақсадида хисобга олинмайди. Агар бундай битимлар бошқа битимларни ниқобласа, соликларни хисоблаш учун ҳақиқий битимларнинг иқтисодий мазмуни ва натижалари хисобга олинади.

Агар битимларнинг ёки бошқа иқтисодий муносабатларнинг барча иштирокчилари ўзлари тузган битимларнинг барча шартлари ва талабларини бажараётган бўлса, солиққа оид бўлмаган муносабатларни тартибга солувчи норматив-хукукий хужжатларда назарда тутилган қоидаларнинг айрим бузилишлари солик тўловчи томонидан олинган даромадларни ёки уларнинг қилган харажатларини (кўрган заарларини) солик солиш мақсадида эътироф этишни рад этиш учун асос бўлиб хизмат қилиши мумкин эмас.

Агар солик тўловчи ягона ёки устувор мақсади солик тўламаслик тарзидаги асоссиз солик нафи олишдан ёхуд ўзи тўлайдиган соликларнинг суммасини камайтиришдан иборат бўлган операцияларни ёки операциялар кетма-кетлигини амалга ошиrsa, унинг бундай ҳаракатлари ушбу Кодекс мақсадларида хукуқни суиистеъмол қилиш деб эътироф этилади.

Соликларнинг суммаларини камайтиришга оид схема ҳам хукуқни суиистеъмол қилиш деб эътироф этилади, бунда ушбу камайтириш бевосита ёки билвосита мақсад ёхуд оқибат бўлади ёки мақсадлардан ёхуд оқибатлардан бири бўлади ҳамда бу мақсад ёки оқибат иккинчи даражали бўлмайди. Соликларнинг суммаларини камайтириш солик солиш қамровини бевосита ёки билвосита ўзгартеришни, солик имтиёзларидан фойдаланишни ёки тўланиши лозим бўлган соликлар суммаларини бошқача тарзда камайтиришни ўз ичига олади.

Хукуқ суиистеъмол қилинган ҳолларда, солик органлари солик тўловчи тўлаши лозим бўлган соликларнинг суммаларини аниқлашда хукуқни суиистеъмол қилиш аломатларига эга бўлган айрим операцияларни ёки операциялар кетма-кетлигини эътиборга олмасликка ҳақли. Шунингдек солик органлари тўланиши лозим бўлган соликлар суммаларини бундай суиистеъмолликнинг таъсирини истисно этадиган тарзда ўзгартеришга ҳақли.

Ушбу моддада кўрсатилган хукуқни суиистеъмол қилишнинг, битим қалбакилигининг (кўзбўямачилик учун тузилганлигининг) ҳолатларини аниқлаш, шунингдек уларнинг оқибатларини қўллаш солик органлари томонидан, солик тўловчи норози бўлган тақдирда эса, солик органларининг даъвоси бўйича суд томонидан амалга оширилади.

15-модда. Лозим даражада эҳтиёткорлик

Солик муносабатларида солик тўловчилар контрагентларни танлаш чоғида уларнинг солик органларида солик тўловчилар сифатида хисобга қўйилганлигини, контрагентнинг ишбилармонлик обрўсини, ишлаб чиқариш базаси ва ходимлари мавжудлигини, молиявий ҳолатини, битим бўйича мажбуриятларни бажариш қобилиятини текшириб, лозим даражада эҳтиёткорлик қилиши шарт.

Солик тўловчи томонидан унинг олдидағи ўз мажбуриятларини бажармаган шахслар билан тузилган битимлар бўйича қилинган харажатлар (кўрилган заарлар), агар ушбу солик тўловчи битим тузатгандан лозим

даражада эҳтиёткорлик қилмаган бўлса, солик солиш мақсадида тан олинмайди.

Солик органлари солик тўловчиларга контрагентларнинг солик органларида солик тўловчи сифатида ҳисобга қўйилганлиги тўғрисидаги ахборотдан, шунингдек бошқа ахборотдан Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланган тартибда фойдаланиш имкониятини беради.

2-боб. Ўзбекистон Республикасида соликлар ва йигимлар тизими

16-модда. Соликлар ва йигимлар

Солик деганда ушбу Кодексда белгиланган, Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетига ёки давлат мақсадли жамғармасига (бундан буён матнда бюджет тизими деб юритилади) тўланадиган мажбурий беғараз тўлов тушунилади.

Йигим деганда бюджет тизимига ушбу Кодексда ёки бошқа қонун хужжатларида белгиланган мажбурий тўлов тушунилади, бу йигимнинг тўланиши уни тўловчи шахсга нисбатан ваколатли орган ёки унинг мансабдор шахси томонидан юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни амалга ошириш, шу жумладан унга муайян ҳуқукларни ёхуд рухсат этувчи хужжатларни бериш шартларидан бири бўлади.

Шахснинг зиммасига суд тартибида юклатилган жарималар ва бошқа тўловлар, шунингдек қонунда белгиланган ҳолларда мол-мулкни мусодара қилиш ҳамда бошқача тарзда олиб қўйиш соликлар ёки йигимлар жумласига кирмайди.

17-модда. Соликларнинг ва йигимларнинг турлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қуидаги соликлар белгиланади:

- 1) қўшилган қиймат солиги;
- 2) акциз солиги;
- 3) фойда солиги;
- 4) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги;
- 5) ер қаъридан фойдаланганлик учун солик;
- 6) сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солик;
- 7) мол-мулк солиги;
- 8) ер солиги;
- 9) ижтимоий солик.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида йигимлар белгиланиши мумкин. Йигимларни жорий этиш, ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби ушбу Кодексда ҳамда бошқа қонун хужжатларида белгиланади.

Автотранспорт йигимини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби ушбу Кодекс билан тартибга солинади.

Давлат божини ҳисоблаб чиқариш ва ундириш тартиби давлат божи тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланади.

18-модда. Махсус солик режимлари

Солик тўловчиларнинг айрим тоифалари учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қуйидаги махсус солик режимлари белгиланади:

- 1) айланмадан олинадиган солик;
- 2) махсулот тақсимотига оид битимлар иштирокчиларига солик солишнинг алоҳида тартиби;
- 3) махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларига ва айрим тоифадаги солик тўловчиларга солик солишнинг алоҳида тартиби.

Махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларига ва айрим тоифадаги солик тўловчиларга солик солишнинг алоҳида тартиби қонун ҳужжатларида ёки инвестиция битимларида назарда тутилган инвестицияларни амалга ошириш ҳамда бошқа шартларни бажариш билан боғлиқ ҳолда муайян муддат учун белгиланади.

Махсус солик режимлари айрим соликларни тўлашдан озод этишни, пасайтирилган солик ставкаларини ва бошқа солик имтиёзларини қўллашни назарда тутиши мумкин.

3-боб. Солик муносабатларининг субъектлари, уларнинг хуқуqlари ва мажбуриятлари

19-модда. Солик муносабатларининг субъектлари ва ҳужжатлар алмашиш тартиби

Солик тўловчилар, солик агентлари ва ваколатли органлар солик муносабатларининг субъектларидир.

Солик органлари, ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, ҳужжатларни электрон ҳужжат тарзида солик тўловчининг шахсий кабинетига юборади. Юборилган ҳужжатлар солик тўловчи томонидан ўқиб чиқилганидан кейин, лекин ушбу ҳужжат жўнатилган санадан эътиборан уч кундан кечиктирмай олинган деб ҳисобланади.

Агар солик тўловчидаги солик тўловчининг шахсий кабинети мавжуд бўлмаса, ҳужжатлар буюртма хат қилиб почта орқали юборилади ва улар жўнатилганидан сўнг беш кундан кейин олинган деб ҳисобланади.

Ҳужжатлар солик тўловчига ёки унинг вакилига шахсан мазкур ҳужжатлар олинган сана қўрсатилган ҳолда имзо қўйдирив топширилиши мумкин.

Солик тўловчилар, ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, солик органларига ҳужжатларни мазкур модданинг иккинчи – тўртинчи қисмларида қўрсатилганига ўхшаш тартибда юборади. Бунда ушбу ҳужжатлар солик органларига солик тўловчининг шахсий кабинети орқали

юборилганда – жўнатилган кун, почта орқали юборилганда беш кундан кейин олинган деб ҳисобланади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган хужжатларнинг, электрон хужжат айланишини таъминлаш учун зарур бўлган хужжатларнинг шакллари, мазкур хужжатларнинг шаклларини тўлдириш тартиби, бундай хужжатларни қоғозда ёки телекоммуникация каналлари орқали электрон шаклда ёхуд солик тўловчининг шахсий кабинети орқали юбориш ҳамда олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

20-модда. Солик тўловчилар

Ушбу Кодексга мувофиқ зиммасига белгиланган соликлар ҳамда йиғимларни тўлаш мажбурияти юклатилган юридик ва жисмоний шахслар солик тўловчилар деб эътироф этилади.

Юридик шахсларнинг алоҳида бўлинмалари мазкур шахсларнинг соликлар ва йиғимларни тўлаш бўйича мажбуриятларини ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда ушбу алоҳида бўлинмалар жойлашган ери бўйича бажаради.

Йирик солик тўловчилар тоифасига киритилган солик тўловчилар алоҳида бўлинмаларни ҳисобга олиб марказлашган ҳолда солик ҳисботини тақдим этади ва соликларни (йиғимларни) тўлайди.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмалари солик тўловчилар деб эътироф этилади.

21-модда. Солик тўловчиларнинг хукуқлари

Солик тўловчилар куйидаги хукуқларга эга:

солик органларидан ва бошқа ваколатли органлардан (уларнинг ваколатлари доирасида) амалдаги соликлар тўғрисида, солик тўғрисидаги қонун хужжатларидаги ўзгаришлар ҳақида, соликларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби тўғрисида ахборотни, солик ҳисботининг ва аризаларнинг шаклларини, шунингдек уларни тўлдириш тартиби ҳақида тушунтиришларни бепул олиш;

ўз солик мажбуриятларини бажариш юзасидан солик органларида ва бошқа ваколатли органларда мавжуд бўлган маълумотларни олиш;

ушбу Кодексда белгиланган асослар мавжуд бўлганда ва тартибда солик имтиёзларидан фойдаланиш ёхуд улардан фойдаланишни рад этиш;

соликлар, пенялар ва жарималарнинг ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган суммаларини ўз вактида ҳисобга ўтказиш ёки қайтариш;

ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва шартларда соликларни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш;

солик солиш обьектларини ҳисобга олишда, соликларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашда ўзлари йўл қўйган хатоларни мустақил равишида тузатиш;

ушбу Кодексга мувофиқ ўз худудида ўтказиладиган сайёр солик текширувани ва солик аудитини ўтказиш чоғидаги ҳозир бўлиш;

сайёр солик текшируви ва солик аудити материаллари билан танишиш, шунингдек ушбу текширувларнинг далолатномаларини олиш;

солик текширувани амалга оширувчи солик органларига солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижросига тааллукли масалалар бўйича тушунтиришлар бериш;

солик органлари ва бошқа ваколатли органларнинг ҳамда улар мансабдор шахсларининг ушбу Кодексга ва (ёки) солик тўғрисидаги бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ бўлмаган талабларини бажармаслик;

солик органлари ва бошқа ваколатли органларнинг норматив тусга эга бўлмаган ҳужжатлари ҳамда қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан белгиланган тартибда шикоят қилиш;

солик органлари ва бошқа ваколатли органларнинг қонунга хилоф қарорлари ёки улар мансабдор шахсларининг ноқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) туфайли етказилган заарларнинг ўрни қопланишини белгиланган тартибда талаб қилиш;

ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, солик текшируви материалларини ёки солик органларининг бошқа ҳужжатларини кўриб чиқиш жараёнида иштирок этиш;

солик муносабатлари масалаларига оид ўз манфаатларини шахсан ёхуд солик маслаҳатчилари ташкилоти ёки бошқа ўз вакиллари орқали ифодалаш; солик сирига риоя этиш ва уни сақлаш.

Солик тўловчилар ушбу Кодексда ва солик тўғрисидаги бошқа қонун ҳужжатларида белгиланган ўзга ҳукуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

Солик тўловчининг солик муносабатларida шахсан иштирок этиши уни вакилга эга бўлиш ҳукуқидан маҳрум этмайди, худди шунингдек вакилнинг иштирок этиши солик тўловчини бундай муносабатларда шахсан иштирок этиш ҳукуқидан маҳрум этмайди.

Солик тўловчиларнинг ҳукуклари солик органлари ва бошқа ваколатли органлар мансабдор шахсларининг тегишли мажбуриятлари билан таъминланади.

Солик тўловчиларнинг ҳукукларини таъминлашга оид мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган жавобгарликка сабаб бўлади.

22-модда. Солик тўловчиларнинг мажбуриятлари

Солик тўловчилар:

белгиланган соликлар ва йиғимларни ўз вақтида ҳамда тўлиқ ҳажмда ҳисоблаб чиқариши ва тўлаши;

ҳужжатларни кўриб чиқиш ёки тушунтиришлар бериш зарурияти тўғрисида чакирув хатини олганида солик органига келиши;

товарларни (хизматларни) реализация қилишда харидорга ҳисобварап-фактураларни, чекларни ёки уларга тенглаштирилган бошқа ҳужжатларни бериши;

солиқ текширувини ўтказаётган солиқ органларининг мансабдор шахсларига солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳужжатлар, шунингдек электрон манбаларда сақланадиган тегишли ахборот билан танишиш имкониятини таъминлаши;

солиқ органлари ва бошқа ваколатли органларнинг қонуний талабларини бажариши, кўрсатилган органларнинг ва улар мансабдор шахсларининг қонуний фаолиятига тўсқинлик қиласлиги;

агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ ҳисоботларининг ва солиқларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш учун зарур бўлган бошқа ҳужжатларнинг тегишли солиқларни тўлаш учун белгиланган календарь йилдан кейинги беш йил мобайнида бут сақланишини таъминлаши;

ўзи солиқ бўйича ҳисобга олинган жойдаги солиқ органларини Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларидаги ва чет эл юридик шахсларидаги иштироки тўғрисида, агар устав фондидағи (устав капиталидаги) улуши 10 фоиздан ортиқ бўлса, хабардор этиши шарт.

Юридик шахс бўлган солиқ тўловчилар ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятлардан ташқари, ўзлари ҳисобга олинган жойдаги солиқ органларига ўзларининг барча алоҳида бўлинмалари тўғрисида ва алоҳида бўлинмаларга оид илгари хабар қилинган маълумотларидаги ўзгаришлар тўғрисида алоҳида бўлинма ташкил этилган ёки мазкур маълумотлар ўзгартирилган кундан эътиборан бир ой ичида хабар қилиши шарт.

Ушбу Кодекс билан зиммасига солиқ ҳисботини электрон шаклда тақдим этиш мажбурияти юклатилган шахслар солиқ органлари томонидан солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан тартибга солинадиган муносабатлардаги ўз ваколатларини амалга ошириш чогида фойдаланиладиган ҳужжатларнинг солиқ органидан телекоммуникация алоқа тармоқлари орқали электрон шаклда олинишини таъминлаши керак.

Ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солиш обьекти деб эътироф этиладиган кўчмас мулкка эга бўлган чет эл юридик шахслари ушбу моддада назарда тутилган мажбуриятлардан ташқари, кўчмас мулк обьекти турган жойдаги солиқ органига ушбу чет эл юридик шахсининг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотларни ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда хабар қилиши шарт. Юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмалари кўрсатилган ҳолатларда ўз муассислари, бенефициарлари ва бошқарувчилари ҳақидаги маълумотларни хабар қилиши керак. Чет эл юридик шахсида (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасида) ушбу қисмда кўрсатилган бир нечта мол-мулк обьекти мавжуд бўлган тақдирда, ушбу шахс танловига

кўра, хабар мол-мулк объектларининг бири турган ердаги солик органига тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан соликлар тўлайдиган солик тўловчилар зиммасида Ўзбекистон Республикасининг божхона тўғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган мажбуриятлар ҳам бўлади.

Солик тўловчиларнинг зиммасида қонун хужжатларига мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин.

23-модда. Солик агентлари

Ушбу Кодексга мувофиқ зиммасига соликларни ҳисоблаб чиқариш, солик тўловчидан ушлаб қолиш ва бюджет тизимиға ўтказиш мажбурияти юклатилган шахслар солик агентлари деб эътироф этилади.

Солик агентлари, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчилар каби хуқуқларга эга бўлади.

Солик агентлари:

соликларни тўғри ва ўз вақтида ҳисоблаб чиқариши, ушлаб қолиши ҳамда бюджет тизимиға ўтказиши;

солик органларига соликни ушлаб қолиш имконияти йўқлиги ва солик тўловчининг солик қарзи суммаси тўғрисида бундай ҳолатлар солик агентига маълум бўлган кундан эътиборан бир ой ичида ёзма равища ёки электрон шаклда хабар қилиши;

ҳисобланган ва тўланган даромадларнинг, ҳисоблаб чиқарилган, ушлаб қолинган ва бюджет тизимиға ўтказилган соликларнинг ҳисобини ҳар бир солик тўловчи бўйича алоҳида юритиши;

соликларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши, ушлаб қолиниши ва ўтказилиши устидан назоратни амалга ошириш учун зарур бўлган хужжатларни солик органларига тақдим этиши;

солик ҳисоботларининг ҳамда соликларни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва ўтказиш учун зарур бўлган бошқа хужжатларнинг ушбу Кодекснинг 88-моддасида назар тутилган даъво муддати мобайнида бут сақланишини таъминлаши шарт.

Солик агентларининг зиммасида қонун хужжатларига мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин.

24-модда. Солик тўловчининг вакиллари

Солик тўловчи, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик муносабатларида қонуний ёки ваколатли вакил орқали иштирок этишга ҳақли.

Вакилнинг ваколатлари ушбу Кодексга ва бошқа қонун хужжатларига мувофиқ хужжатлар билан тасдиқланган бўлиши керак.

Юридик шахс бўлган солик тўловчининг қонуний вакили деб ушбу юридик шахсга қонун ёки унинг таъсис хужжатлари асосида вакиллик қилишга ваколатли шахслар эътироф этилади.

Жисмоний шахс бўлган солик тўловчининг қонуний вакили деб фуқаролик қонун хужжатларига мувофиқ унинг вакиллари сифатида фаолият олиб борадиган шахслар эътироф этилади.

Юридик шахс қонуний вакилларининг мазкур юридик шахснинг солик муносабатларида иштирок этиши муносабати билан содир этилган ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу юридик шахснинг ҳаракати (ҳаракатсизлиги) хисобланади.

Солик тўловчи томонидан белгиланган тартибда солик органлари, божхона органлари ва солик муносабатларининг бошқа иштирокчилари билан муносабатларда ўз манфаатларини ифодалаш ваколати берилган солик маслаҳатчилари ташкилотлари ёки бошқа шахслар солик тўловчининг ваколатли вакиллари бўлиши мумкин.

Юридик шахс бўлган солик тўловчининг ваколатли вакили, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ўз ваколатларини тузилган шартнома ёки фуқаролик қонун хужжатларида белгиланган тартибда бериладиган ишончнома асосида амалга оширади.

Жисмоний шахс бўлган солик тўловчининг ваколатли вакили ўз ваколатларини фуқаролик қонун хужжатларига мувофиқ нотариал тасдиқланган ишончнома асосида амалга оширади.

Солик, молия, божхона ва бошқа давлат органларининг мансабдор шахслари солик тўловчининг ваколатли вакиллари бўла олмайди.

Солик тўловчилар консолидациялашган грухининг масъул иштирокчиси қонун асосида солик тўловчилар консолидациялашган грухи барча иштирокчиларининг ваколатли вакили хисобланади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган грухини тузиш тўғрисидаги шартнома қоидаларидан қатъи назар, ушбу грухнинг масъул иштирокчиси қўйидагилар билан боғлиқ хукукий муносабатларда мазкур консолидациялашган грух иштирокчиларининг манфаатларини ифодалашга ҳақли:

солик тўловчиларнинг консолидациялашган грухини тузиш тўғрисидаги шартномани солик органларида рўйхатдан ўтказиш, шунингдек ушбу шартномага ўзгартириш киритиш, шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарор ва уни тугатиш билан боғлиқ хукукий муносабатларда;

солик тўловчиларнинг консолидациялашган грухи иштирокчисидан солик тўловчиларнинг консолидациялашган грухи учун фойда солиги бўйича қарзларни мажбурий ундириш билан боғлиқ хукукий муносабатларда;

солик органининг мансабдор шахси томонидан амалга оширилган ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) хусусияти бўйича улар солик тўловчилар

консолидациялашган гурухининг иштирокчиси бўлган юридик шахснинг хукуқларига бевосита таъсир қилса.

Амал қилиш муддати тугаши билан солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартнома муддатидан олдин бекор қилинганда ёки тугатилганда ушбу гурухнинг масъул иштирокчиси бўлган шахс ушбу модданинг ўнинчи ва ўн биринчи қисмларида назарда тутилган ваколатларини саклаб қолади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси бўлган шахслар мазкур гурӯҳ иштирокчиларининг манфаатларини ифодалаш бўйича ушбу Кодекс билан ўзларига берилган ваколатларни конун хужжатларида белгиланган тартибда тузилган шартнома ёки берилган ишончнома асосида учинчи шахсларга беришга ҳақлидир.

25-модда. Ваколатли органлар

Кўйидагилар ваколатли органлардир:

солик органлари – Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси, Йирик солик тўловчилар бўйича худудларо давлат солик инспекцияси, Қорақалпогистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат солик бошқармалари, шунингдек туманлар (шаҳарлар) давлат солик инспекциялари;

божхона органлари – Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси, Давлат божхона қўмитасининг Қорақалпогистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳри бўйича бошқармалари, «Тошкент – АЭРО» маҳсус божхона комплекси ва божхона постлари;

йиғимларни ундириш функциясини амалга оширувчи давлат органлари ва ташкилотлар.

26-модда. Солик органларининг хукуқлари

Солик органлари қўйидагиларга ҳақли:

солик тўловчилардан ва учинчи шахслардан соликларни ва йиғимларни хисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш учун зарур бўлган хужжатлар ва маълумотларни (ахборотни), шу жумладан электрон тарзда тақдим этишини талаб қилиш;

ушбу Кодексда белгиланган тартибда солик текширувлари ва бошқа солик назорати тадбирларини ўтказиш;

худудни, ишлаб чиқариш, омборхона, савдо биноларини ва бошқа биноларни, шу жумладан солик тўловчи даромад олиш учун фойдаланадиган ёки солик солиш обьектларини саклаш билан боғлиқ жойларни кўздан кечириш;

мол-мулкни инвентаризация қилиш ва бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматларнинг назорат ўлчовларини ўтказиш;

қонун хужжатларида назарда тутилган ҳолларда кассани ва товар-моддий бойликлар ҳамда хужжатлар сакланадиган жойларни икки кундан ортиқ бўлмаган муддатга, икки кундан ортиқ муддатга эса, суд қарори бўйича муҳрлаш;

соликларни ва йигимларни ҳисоблаб чиқариш билан боғлик хужжатларни ва электрон ахборот жисмларини олиб қўйиш;

фото- ва видеотасвирга тушириш, тушунтиришлар ҳамда бошқа маълумотларни олиш;

таржимонни, экспертни жалб этиш ва экспертиза тайинлаш;

солик тўловчи ҳисоб хужжатларини йўқотган ёки йўқ қилган ҳолларда солик тўловчи тўғрисидаги ўзида мавжуд ахборот, шунингдек бошқа шу каби солик тўловчилар тўғрисидаги маълумотлар асосида соликлар суммасини ҳисоб-китоб орқали мустақил равишда аниқлаш;

ўзаро келишув асосида солик мониторингида иштирок этажтган солик тўловчи томонидан солик тўғрисидаги қонун хужжатларига риоя этилиши, соликларни ҳисоблаб чиқарishнинг тўғрилиги, тўликлиги ва ўз вактида тўланиши юзасидан солик мониторингини ўтказиш;

солик қарзини мажбурий ундириш чораларини кўриш;

соликка оид хукуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва молиявий санкциялар кўллаш;

солик хукуқбузарликларининг аниқланган ҳолатлари бўйича товар-моддий бойликларни белгиланган тартибда давлат даромадига ўтказиш. Юридик шахс бўлган солик тўловчилар ва якка тартибдаги тадбиркорларнинг товар-моддий бойликларини давлат даромадига ўтказиш суд тартибида амалга оширилади;

солик тўловчиларга нисбатан улар томонидан ноконуний олинган маблағларни давлат даромадига ундириш тўғрисида судларга даъволар киритиш;

хужжатларнинг давлат тилига таржима қилинишини талаб қилиш;

солик тўловчиларни ва солик агентларини ёзма билдириш асосида солик органларига улар томонидан соликларни тўлаш (ушлаб қолиш ва ўтказиш) юзасидан ёки солик текшируви билан боғлик равишида, шунингдек улар томонидан солик тўғрисидаги қонун хужжатларининг бажарилиши билан боғлик бошқа ҳолларда тушунтиришлар беришга чакириш;

ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда солик тўловчининг ёки солик агентининг банқдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш ва уларнинг мол-мулкини хатлаб қўйиш;

солик тўловчилар ва уларнинг вакилларидан, солик агентларидан солик тўғрисидаги қонун хужжатларининг аниқланган бузилишларини бартараф этишини талаб қилиш ҳамда ушбу талабларнинг бажарилишини назорат қилиш;

ушбу Кодексда белгиланган мажбуриятларнинг банклар томонидан бажарилишини назорат қилиш.

Солиқ органлари қонунга мувофиқ бошқа ҳукуқларни ҳам амалга ошириши мумкин.

27-модда. Солиқ органларининг мажбуриятлари

Солиқ органлари:

солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларига риоя этиши;

солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларига риоя этилиши, солиқлар ва йиғимларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши, тўлик ҳамда ўз вақтида тўланиши устидан назоратни амалга ошириши;

солиқ тўловчилар, солиқ солиш обьектлари ва солиқ солиш билан боғлиқ обьектлар, ҳисобланган ва тўланган солиқлар тўлиқ ва ўз вақтида ҳисобга олинишини таъминлаши;

солиқ текширувларини ўтказиша солиқ тўловчиларга уларнинг ҳукуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида маълумот бериши, шунингдек ўтказилган текширишлар натижалари тўғрисида хабардор қилиши;

солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг расмий веб-сайтида ўз вақтида эълон қилиши;

солиқ тўловчиларга солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларини ижро этишида ёрдам бериши, солиқ тўғрисидаги қонун хужжатлари нормаларини ва солиқ имтиёзларини қўллаш тартибини тушунтириши;

солиқ тўғрисидаги қонун хужжатлари бузилганлиги фактларини таҳлил қилиши ва баҳолаши, солиқка оид ҳуқуқбузарликларга олиб келадиган сабаблар ва шароитларни бартараф этиш тўғрисидаги таклифларни тегишли давлат органларига киритиши;

хуқукни муҳофаза қилувчи органлар билан биргаликда солиқка оид ҳуқуқбузарликларга қарши курашишга доир узоқ муддатли ва жорий дастурларни ишлаб чиқиши ҳамда амалга ошириши;

солиқ тўғрисидаги қонун хужжатлари бузилганлиги тўғрисидаги аризаларни, хабарларни ва бошқа ахборотни ўрганиши;

давлат даромадига ўтказилган мол-мулкни реализация қилишдан пул маблағларининг тўлиқ ва ўз вақтида тушишини назорат қилиши;

масалани ҳал этиш солиқ органлари ваколатлари доирасига кирмайдиган ҳолларда солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларининг бузилиши фактлари бўйича материалларни ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга топшириши;

ўз ваколатлари доирасида валюта ва экспорт-импорт операцияларини амалга оширишнинг белгиланган тартибига риоя этилиши устидан назорат қилиши;

солиқ сирига риоя этиши ва унинг сақланишини таъминлаши;

солиқ тўловчининг талабига биноан солиқларни тўлаш бўйича солиқ мажбуриятининг бажарилиши юзасидан солиштирма далолатнома тузиши;

ушбу Кодексга мувофиқ солиқ қарзи суммасини сўзсиз ундириши;

юридик ва жисмоний шахсларни, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси норезидентларини ҳисобга олиши, уларга солиқ тўловчиларнинг идентификация рақамини бериши ҳамда бу хақда статистика ва рўйхатдан ўтказувчи органларга расмий равишда маълум қилиши;

солиқ тўловчининг талабига биноан унинг солиқ органларида ҳисобга қўйилганлигини тасдиқловчи маълумотномани бериши;

солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларини кўллаш масалалари юзасидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг ёзма тушунтиришларига амал қилиши шарт.

Солиқ органларининг зиммасида қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин.

28-модда. Божхона органларининг, йигимларни ундиришга доир вазифаларни амалга оширувчи давлат органларининг ҳамда ташкилотларнинг хуқуқ ва мажбуриятлари

Божхона органлари товарларни ва автотранспорт воситаларини Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиш чоғида божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига, ушбу Кодексга ва бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқлар ва йигимларни ундириш бўйича хукуқлардан фойдаланади ҳамда вазифаларни бажаради.

Йигимларни ундиришга доир вазифаларни амалга оширувчи давлат органлари ва ташкилотларнинг хуқуқлари ҳамда мажбуриятлари ушбу Кодекс ва бошқа қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

29-модда. Солиқ сири

Ваколатли органлар томонидан олинган солиқ тўловчи тўғрисидаги маълумотлар солиқ сирини ташкил этади, қуйидагилар бундан мустасно:

1) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган, шу жумладан эгасининг розилиги билан шундай фойдаланиш имкони яратилган маълумотлар;

2) солиқ тўловчининг идентификация рақами тўғрисидаги маълумотлар;

3) солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг бузилишлари ва бу қоидабузарликлар учун жавобгарлик чоралари тўғрисидаги маълумотлар;

4) солиқ тўловчилар томонидан қўлланиладиган солиқ режимлари ва қўшилган қиймат солиғини тўловчилар сифатида ҳисобга қўйилганлик тўғрисидаги маълумотлар;

5) тўланган солиқларнинг ва солиқ қарзининг суммалари ҳақидаги маълумотлар;

6) юридик шахснинг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотлар;

7) ходимларнинг рўйхатдаги ўртача сони тўғрисидаги маълумотлар;

8) молиявий ҳисбот маълумотлари бўйича даромадлар ва харажатлар суммалари тўғрисидаги маълумотлар.

Солиқ сири давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, жалб этиладиган мутахассислар ва экспертлар томонидан ошкор этилиши мумкин эмас, бундан қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Солиқ сирини ошкор этиш жумласига, хусусан, солиқ тўловчининг тижорат сирини (ишлаб чиқариш сирини) ташкил этувчи ва давлат органинг мансабдор шахсига, жалб этилган мутахассисга ёки экспертга улар ўз мажбуриятларини бажариши чоғида маълум бўлиб қолган ахборотдан фойдаланиш ёки уни бошқа шахсга бериш киради.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ бошқа давлатларнинг солиқ органларига ёки бошқа тегишли органларига солиқ тўловчи тўғрисида сўралган маълумотларни тақдим этиш солиқ сирини ошкор этиш сирасига кирмайди.

Давлат органларига келиб тушган солиқ сирини ташкил этувчи маълумотлар маҳсус сақлаш ва фойдаланиш режимига эга.

Солиқ сирини ташкил этувчи маълумотлардан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланадиган мансабдор шахслар фойдаланиш хукуқига эга.

Солиқ сирини ташкил этувчи маълумотларни ўз ичига олган ҳужжатларнинг йўқотилиши ёки бундай маълумотларнинг ошкор этилиши қонунда назарда тутилган жавобгарликка сабаб бўлади.

Ушбу модданинг қоидалари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасарруфидаги, солиқ тўловчилар тўғрисидаги маълумотларни киритадиган ва уларга ишлов берадиган ташкилотлар томонидан олинган маълумотларга, шунингдек мазкур ташкилотларнинг ходимларига нисбатан татбиқ этилади.

4-боб. Ушбу Кодексда қўлланиладиган асосий тушунчалар

30-модда. Жисмоний шахслар

Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари, чет давлатларнинг фуқаролари, шунингдек фуқаролиги бўлмаган шахслар жисмоний шахслардир.

Тегишли мақоми ўзига нисбатан белгиланган солиқ даври бошланадиган ёки тугайдиган ҳар қандай кетма-кет ўн икки ойлик давр давомида жами бир юз саксон уч календарь кундан кўпроқ Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатда бўлган жисмоний шахслар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг иккинчи қисми қоидалари мазкур моддада белгиланган хусусиятларни ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалаларига доир халқаро шартномалари қоидаларини хисобга олган ҳолда қўлланилади.

Агар жисмоний шахс тегишли солиқ даврида Ўзбекистон Республикасида жами бир юз саксон уч кундан кам бўлиб, бироқ ушбу

туриш муддати унинг бошқа бирор-бир давлатда турган муддатидан кўпроқ бўлса ҳам, у Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этилади.

Агар жисмоний шахс ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ўн икки ойлик муддат тугагунга қадар солик органларига узоқ муддатли меҳнат шартномасини ёки ушбу модданинг иккинчи – тўртинчи қисмларида назарда тутилган шартлар бажарилишини тасдиқловчи бошқа ҳужжатни тақдим этса, ўзининг аризасига биноан Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этилиши мумкин.

Жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатан бўлиб туриши даври унинг қисқа муддатли (олти ойдан кам) даволаниш ёки ўқиш учун Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарига чиққан даврида узилмайди.

Ушбу модда мақсадларида чет давлат фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг қуидаги даврлар мобайнида бўлган вақти унинг Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатда бўлган вақтига тааллукли ҳисобланмайди:

- 1) дипломатик ёки консуллик мақомига эга шахс сифатида бўлган даври;
- 2) Ўзбекистон Республикаси иштирокчиси бўлган, халқаро шартнома бўйича тузилган халқаро ташкилотнинг ходими сифатида бўлган даври;
- 3) тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланмаган тақдирда, ушбу модданинг 1 ва 2-бандларида кўрсатилган шахслар оиласининг аъзоси сифатида бўлган даври.

Ўзбекистон Республикасида ҳақиқатан қанча вақт бўлганлигидан қатъи назар, чет элда хизматни ўтаётган Ўзбекистон Республикасининг ҳарбий хизматчилари, шунингдек Ўзбекистон Республикасидан ташқарида ишлаш учун хизмат сафарига юборилган давлат ҳокимияти органларининг ходимлари Ўзбекистон Республикасининг солик резидентлари деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси худудида ҳақиқатда бўлиб турганликни тасдиқлаш учун Ўзбекистон Республикасига кириш (Ўзбекистон Республикасидан чиқиш) куни чет давлатларнинг давлат чегараларини кесиб ўтганлик тўғрисидаги белги асосида аниқланади. Бундай белги Ўзбекистон Республикасининг ва (ёки) чет давлатнинг чегара назоратини амалга оширувчи ваколатли органи томонидан шахсни тасдиқловчи ҳужжатларга ва (ёки) Ўзбекистон Республикасига кириш (Ўзбекистон Республикасидан чиқиш) ҳужжатларига қўйилади. Шунингдек шахснинг Ўзбекистон Республикаси худудида ҳақиқатда бўлиб турганлиги давлат органлари ва ташкилотлар томонидан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тақдим этилган, солик органида мавжуд бўлган маълумотлар асосида ҳам аниқланиши мумкин.

Агар ушбу модданинг тўққизинчи қисми қоидалари жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикаси худудида ҳақиқатан ҳам бўлиб

турганлик вақтини аниқ белгилаш имконини бермаса, жисмоний шахс солиқ органига ўзининг календарь йил (йиллар) давомида ҳақиқатда бўлиб турган жойини тасдиқловчи ҳужжатларни (уларнинг кўчирма нусхаларини), шунингдек ўзининг ҳақиқатда бўлиб турган жойини аниқлаш учун асос бўлиб хизмат қилиши мумкин бўлган ҳар қандай бошқа ҳужжатларни (ёки уларнинг кўчирма нусхаларини) тақдим этади:

- 1) шахсни тасдиқловчи ҳужжат;
- 2) белгиланган тартибда расмийлаштирилган Ўзбекистон Республикасида вақтинча яшаш учун руҳсатнома;
- 3) ҳақиқатда бўлиб турган жойини тасдиқловчи ҳужжатлар.

Агар ушбу модданинг қоидаларига ёки Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалалари бўйича халқаро шартномаларига мувофиқ, бир вақтнинг ўзида жисмоний шахсни ҳам Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти, ҳам чет давлатнинг солиқ резиденти деб тан олиш учун асослар бўлса, унинг солик резидентлиги шундай халқаро шартноманинг қоидаларига мувофиқ жисмоний шахс ҳаётий манфаатларининг маркази асосида белгиланади. Бунда куйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилган тақдирда, жисмоний шахс ҳаётий манфаатларининг маркази Ўзбекистон Республикасида деб эътироф этилади:

- 1) жисмоний шахснинг эри (хотини) ва (ёки) яқин қариндошлари Ўзбекистон Республикасида яшаса;
- 2) Ўзбекистон Республикасида жисмоний шахсга ва (ёки) унинг эрига (хотинига) ва (ёки) унинг яқин қариндошларига мулк ҳуқуқида ёки бошқа асосларда тегишли бўлган, исталган вактда унинг яшаси ва (ёки) эри (хотини) ва (ёки) унинг яқин қариндошлари яшаси мумкин бўлган кўчмас мулкнинг мавжудлиги.

Агар жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикаси худудида яшаш жойи мавжуд бўлмаса, ушбу Кодекснинг мақсадлари учун яшаш жойи бу жисмоний шахснинг илтимосига биноан унинг бўлиб турган жойи бўйича белгиланиши мумкин. Бунда жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда вақтинча яшаб турган ва рўйхатдан ўтган жойи (манзили) жисмоний шахснинг бўлиб турган жойи ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлмаган жисмоний шахслар Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари деб эътироф этилади.

31-модда. Якка тартибдаги тадбиркорлар

Белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган ва юридик шахс ташкил этмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширадиган жисмоний шахс якка тартибдаги тадбиркор ҳисобланади.

Юридик шахс ташкил этмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи, бироқ якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан

ўтмаган жисмоний шахсларга солиқ солиш ва уларга нисбатан жавобгарлик чораларини қўллаш мақсадида якка тартибдаги тадбиркор сифатида қаралади.

32-модда. Юридик шахслар ва уларнинг алоҳида бўлинмалари

Кўйидагилар юридик шахслардир:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларига мувофиқ ташкил этилган юридик шахслар (Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари);
- 2) чет давлатларнинг қонун хужжатларига мувофиқ ташкил этилган, фуқаролик хукуқий лаёқатига эга бўлган чет эл юридик шахслари (шу жумладан компаниялар ва бошқа корпоратив тузилмалар);
- 3) ҳалқаро ташкилотлар.

Юридик шахснинг ҳудудий жиҳатдан алоҳида бўлган, турган ери бўйича доимий иш жойлари жихозланган ҳар қандай бўлинмаси Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг алоҳида бўлинмасидир.

Юридик шахснинг алоҳида бўлинмасини эътироф этиш, унга қандай ваколатлар берилганлигидан ва унинг ташкил этилиши бўйича юридик шахснинг таъсис хужжатларида ёки бошқа ташкилий-бошқарув хужжатларида акс эттирилганлиги ёки акс эттирилмаганлигидан қатъи назар, амалга оширилади.

Агар иш жойи бир ойдан ортиқ муддатга яратилган бўлса, у доимий хисобланади.

Ўзбекистон Республикаси юридик шахси алоҳида бўлинмасининг жойлашган ери ушбу юридик шахс мазкур алоҳида бўлинма орқали фаолият олиб борадиган жойдир.

33-модда. Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлган юридик шахслар. Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар

Кўйидаги юридик шахслар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларидир:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш масалалари бўйича ҳалқаро шартномаларига мувофиқ ушбу ҳалқаро шартномаларни қўллаш мақсадлари учун Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этилган чет эл юридик шахслари;
- 3) ҳақиқатдаги бошқарув жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган чет эл юридик шахслари, агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ масалалари бўйича ҳалқаро шартномасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса.

Ушбу модданинг биринчи қисми З-бандининг мақсадлари учун чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқариладиган жой ушбу Кодекснинг 34-моддаси қоидаларига мувофиқ белгиланади.

Инвестиция фондининг (пай фондининг ёки жамоавий инвестицияларни амалга ошириш бошқа шаклининг) бошқарувчи компаниясини Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этиш ушбу инвестиция фондини (пай фондини ёки жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шаклини) Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этиш учун асос бўлмайди. Мазкур фондлар (жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шакллари) бошқарувчи шериклар ёки бошқа шахслар томонидан бошқарилган тақдирда ҳам шундай қоидалар қўлланилади.

Ўзбекистон Республикасининг солик резидентлари бўлмаган юридик шахслар Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари деб эътироф этилади.

34-модда. Чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқариладиган жой

Куйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттасига риоя қилинган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқариладиган жой деб эътироф этилади:

1) унинг ижро этувчи органи (ижро этувчи органлари) ўз фаолиятини ушбу юридик шахсга нисбатан мунтазам равишда Ўзбекистон Республикасидан туриб амалга оширади. Бунда Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятнинг бошқа давлатдагига (давлатлардагига) нисбатан сезиларли даражада кам ҳажмда амалга оширилиши фаолиятни мунтазам равишда амалга ошириш деб эътироф этилмайди;

2) унинг асосий (раҳбар) мансабдор шахслари (фаолиятни режалаштириш ва назорат қилишга, корхона фаолиятини бошқаришга ва бунинг учун жавобгарликни ўз зиммасига олишга ваколатли бўлган шахслари) ушбу юридик шахсни раҳбарлик асосида бошқаришни асосан Ўзбекистон Республикасида амалга оширади. Бунда раҳбарлик асосида бошқариш жумласига, хусусан, ушбу чет эл юридик шахсининг жорий фаолиятига доир бўлган, бошқарувнинг ижро органлари ваколатларига кирадиган масалалар бўйича қарорлар қабул қилиш ва бошқа ҳаракатларни амалга ошириш киради.

Ўзбекистон Республикасида куйидаги фаолиятни амалга ошириш Ўзбекистон Республикасининг чет эл юридик шахсини ҳақиқатда бошқариш жойи сифатида эътироф этишга сабаб бўлмайди:

1) акциядорлар (иштирокчилар) умумий йиғилишининг ваколатига кирадиган масалалар бўйича қарорлар тайёрлаш ва (ёки) қабул қилиш;

2) директорлар кенгашининг мажлисини ўтказишга тайёргарлик кўриш;

3) чет эл юридик шахсининг фаолиятини режалаштириш ва назорат қилиш доирасида алоҳида функцияларни амалга ошириш.

Алоҳида функцияларни амалга оширишга, хусусан, стратегик режалаштириш, бюджетлаштириш, консолидациялашган молиявий ҳамда бошқарув ҳисботини тайёрлаш ва тузиш, ушбу чет эл юридик шахсининг фаолиятини таҳлил қилиш, ички аудит ҳамда ички назорат, шунингдек стандартлар, услугиятлар ва (ёки) сиёсатларни қабул қилиш (маъқуллаш) киради.

Чет эл юридик шахсининг фаолиятига нисбатан қуйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя этилган тақдирда Ўзбекистон Республикаси ушбу юридик шахс ҳақиқатда бошқариладиган жой деб эътироф этилмайди:

1) фаолият ўзи доимий жойлашган ердаги давлатда (унинг ҳудудида) ўзининг малакали ходимлари ва активларидан фойдаланган ҳолда амалга оширилганда;

2) фаолият Ўзбекистон Республикаси билан солик солиш масалаларига доир амалдаги халқаро шартномага эга бўлган чет давлат ҳудудида амалга оширилганда.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шартларнинг бажарилганлиги хужжатлар билан тасдиқланиши керак.

Агар ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандида ва (ёки) 2-бандида белгиланган шартлар бир вақтнинг ўзида ҳам Ўзбекистон Республикасига нисбатан, ҳам бирор-бир чет давлатга нисбатан бажарилаётганлиги хужжатлар билан тасдиқланса, агар чет эл юридик шахсига нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилаётган бўлса, Ўзбекистон Республикаси чет эл юридик шахси ҳақиқатда бошқарилаётган жой деб эътироф этилади:

1) бухгалтерия ёки бошқарув ҳисобини юритиш (бундан консолидациялашган молиявий ҳамда бошқарув ҳисботларини тайёрлаш ва тузишга, шунингдек унинг фаолиятини таҳлил қилишга доир ҳаракатлар мустасно) Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган бўлса;

2) иш юритиш Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган бўлса;

3) ходимларни оператив бошқариш Ўзбекистон Республикасида амалга оширилаётган бўлса.

35-модда. Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмалари

Чет давлатнинг қонун хужжатларига мувофиқ юридик шахс ташкил этмаган ҳолда ташкил этилган ва ўз иштирокчиларининг (пайчиларнинг, ишонч билдирувчиларнинг ёки бошқа шахсларнинг) ёхуд бошқа бенефициарларнинг манфаатларини кўзлаб даромад (фойда) олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш хуқукига эга бўлган ташкилий тузилма юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасидир.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмалари жумласига, хусусан, фонdlар, шерикликлар, ширкатлар, трастлар, жамоавий

инвестициялар ва (ёки) ишончли бошқарувнинг бошқа шакллари киради.

36-модда. Доимий муассаса

Ушбу Кодекснинг мақсадларида чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасидаги тадбиркорлик фаолиятини тўлиқ ёки қисман қайси доимий фаолият жойида амалга ошираётган бўлса, ўша жой чет эл юридик шахсининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси деб эътироф этилади.

Доимий муассаса деганда қуидагилар тушунилади, чунончи:

- 1) ҳар қандай бошқарув жойи, филиал, бўлинма, бюро, идора, офис, хона, агентлик, фабрика, устахона, цех, лаборатория;
- 2) товарни ишлаб чиқариш, қайта ишлаш, бутлаш, қадоқлаш ва ўраб-жойлаш амалга ошириладиган жой;
- 3) савдо шохобчаси сифатида фойдаланиладиган ҳар қандай жой, шу жумладан омбор;
- 4) кон (шахта), нефть ёки газ кудуги, карьер ёки табиий ресурслар қазиб олиниладиган бошқа ҳар қандай жой;
- 5) табиий ресурсларни ўрганиш (қидириш), ишлатиш, қазиб олиш ва (ёки) улардан фойдаланиш учун қўлланиладиган қурилма ёки иншоот (шу жумладан уни монтаж қилиш), факат қурилма ёки иншоот бир юз саксон уч кундан ортиқ муддат мобайнида фойдаланилаётган бўлиши ёки фойдаланиш учун тайёр бўлиши шарт;
- 6) қувур, газ қувури билан боғлиқ фаолият (шу жумладан назорат ёки кузатув) амалга ошириладиган ҳар қандай жой;
- 7) ўйин автоматларини (шу жумладан уларга қўшимчаларни), компьютер тармоқлари ва алоқа каналларини, аттракционларни ўрнатиш, созлаш ҳамда улардан фойдаланиш билан боғлиқ фаолият амалга ошириладиган ҳар қандай жой.

Куидагилар ҳам доимий муассаса деб эътироф этилади:

- 1) қурилиш майдони, қурилиш, монтаж қилиш ёки йиғиш обьекти ёхуд улар билан боғлиқ кузатув (назорат қилиш) фаолияти, башарти бундай майдон, обьект ёки фаолият исталган кетма-кетликдаги ўн икки ойлик давр мобайнида бир юз саксон уч кундан ортиқ муддат мобайнида мавжуд бўлса ёки давом этса;
- 2) хизматлар кўрсатиш, шу жумладан ушбу чет эл юридик шахси томонидан ўз хизматчилари ёки шу мақсадлар учун унинг томонидан ёлланган бошқа ходимлар орқали бажариладиган маслаҳат хизматлари, башарти бундай фаолият (айни бир лойиҳа билан боғлиқ шахс ёки чет эл юридик шахсининг боғланган тарафи учун) исталган кетма-кетликдаги ўн икки ойлик давр мобайнида камида бир юз саксон уч кун давом этса.

Агар ушбу модданинг учинчи қисми 1-бандида кўрсатилган қурилиш майдонида ёки бошқа обьектда турли вақт даврларида, бир ёки бир нечта ўзаро боғлиқ чет эл юридик шахси томонидан хизматлар кўрсатиш амалга оширилса, бу даврларнинг ҳар бири алоҳида олинганда ушбу модданинг учинчи қисми 1 ва 2-бандларида кўрсатилган муддатдан ёки муддатлардан ошмаса, ушбу хизматларга доир фаолият даврлари мазкур қурилиш майдонида ёки бошқа обьектда фаолият амалга оширилган жами вақт даврига қўшилади.

Фақат тайёргарлик ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлган ва чет эл юридик шахси тадбиркорлик фаолиятининг асосий турлари ҳисобланмайдиган куйидаги фаолият турлари доимий муассасани ташкил этишга олиб келмайди:

- 1) объектлардан фақат ушбу юридик шахсга тегишли товарларни ёки буюмларни сақлаш ёхуд намойиш этиш мақсадида фойдаланиш;
- 2) ўзига тегишли товарлар ёки буюмлар захираларини фақат сақлаш ёки намойиш этиш мақсадида асраб туриш;
- 3) ўзига тегишли товарлар ёки буюмлар захираларини фақат уларнинг бошқа шахс томонидан қайта ишланиши мақсадида сақлаб туриш;
- 4) доимий фаолият жойини фақат товарларни, буюмларни харид қилиш ёки ушбу чет эл юридик шахси учун ахборот йиғиш мақсадида сақлаб туриш;
- 5) доимий фаолият жойини фақат тайёргарлик ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлган бошқа ҳар қандай фаолиятни амалга ошириш мақсадида сақлаб туриш;
- 6) доимий фаолият жойини ушбу қисмнинг 1 – 5-бандларида эслатиб ўтилган фаолият турларининг исталган бирикмаси учун сақлаб туриш, башарти ушбу доимий фаолият жойининг бундай бирикмадан юзага келган жами фаолияти тайёргарлик хусусиятига ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлса. Бунда тайёргарлик хусусиятига ва ёрдамчи хусусиятга эга бўлган фаолият учинчи шахслар учун эмас, балки Ўзбекистон Республикаси норезидентининг ўзи учун амалга оширилиши керак.

Ушбу модданинг бешинчи қисми қоидалари тадбиркорлик фаолиятининг чет эл юридик шахси томонидан фойдаланилаётган ёки сақлаб турилган доимий жойига нисбатан, агар бу чет эл юридик шахси ёки у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс тадбиркорлик фаолиятини Ўзбекистон Республикасидаги ушбу жой ёки бошқа жой орқали амалга оширса ва қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, қўлланилмайди:

1) ушбу жой ёки бошқа жой чет эл юридик шахси учун ёхуд у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс учун ушбу модданинг қоидаларига мувофиқ доимий муассасани ташкил этса;

2) икки нафар шахс, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахслар томонидан доимий жой орқали ёки айни шу норезидент ёхуд у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс томонидан

ҳар иккала жой орқали амалга оширилаётган фаолият турларининг бирикмаси натижаси бўлган жами фаолият тайёргарлик хусусиятига ёки ёрдамчи хусусиятга эга бўлмаса.

Агар икки нафар шахс, шу жумладан чет эл юридик шахслари томонидан доимий жой орқали ёки айни шу шахс ёхуд у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахс томонидан ҳар иккала жой орқали амалга оширилаётган тадбиркорлик фаолияти умумий тадбиркорлик фаолиятининг бир қисми бўлган ўзаро тўлдириб турувчи функциялари бўлса, ушбу модданинг олтинчى қисми қоидалари қўлланилади.

Суѓурта фаолиятини амалга оширувчи чет эл юридик шахси, қайта суѓурталаш ҳолатларидан ташқари, агар Ўзбекистон Республикаси худудида суѓурта мукофотларини йигса ёки тобе агент орқали таваккалчилик хатарларидан суѓурта қилса, у Ўзбекистон Республикасида доимий муассасага эга деб эътироф этилади.

Агар бирор-бир шахс Ўзбекистон Республикасида чет эл юридик шахси номидан харакат қилса ва одатда мулк (хизматлар кўрсатиш) хукуқини бошқа шахсларга ўтказишга ёки мол-мулқдан ушбу чет эл юридик шахси номидан фойдаланиш хукуқини беришга доир контрактларни тузишда асосий роль ўйнаса, бундай шахснинг фаолияти ушбу чет эл юридик шахсининг доимий муассасаси ташкил этилишига олиб келади.

Агар чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятини воситачилик (топшириқ) шартномаси ёки шунга ўхшаш шартнома асосида харакат қилувчи ва битимларни ушбу чет эл юридик шахси номидан имзолашга ваколатли бўлмаган мустақил агент орқали амалга оширса, ушбу модданинг тўққизинчи қисми қоидалари қўлланилмайди. Бунда, агар бундай агент асосан ўзи билан ўзаро боғлиқ бўлган бир ёки бир нечта чет эл юридик шахси номидан харакат қилса, бу шахс тобе агент деб хисобланади.

Чет эл юридик шахси томонидан чет эллик ходимларни Ўзбекистон Республикаси худудида ишлаш учун бошқа юридик шахсга бериш, қуйидаги шартлар бир вақтда бажарилган тақдирда, Ўзбекистон Республикасида доимий муассасани ташкил этишга олиб келмайди:

1) бундай ходимлар қайси юридик шахсга берилган бўлса, ўша юридик шахс номидан ва унинг манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилса;

2) ходимларни берган юридик шахс ушбу ходимларнинг иш натижалари учун жавобгар бўлмаса;

3) юридик шахснинг ходимларни беришдан олган даромади унинг ушбу ходимларни бериш юзасидан солик даврида қилган харажатлари умумий суммасининг 10 фоизидан ошмаса.

Чет эл юридик шахси томонидан Ўзбекистон Республикаси худудидаги фаолият биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома асосида амалга оширилган тақдирда:

1) бундай шартнома ҳар бир иштирокчисининг фаолияти ушбу моддада белгиланган қоидаларга мувофиқ доимий муассасани ташкил этади;

2) бундай шартноманинг ҳар бир иштирокчиси томонидан солик мажбуриятларини бажариш ушбу Кодексда белгиланган тартибда мустақил равишда амалга оширилади.

Чет эл юридик шахсининг фаолияти бундай фаолиятни Ўзбекистон Республикасида амалга ошириш бошланган санадан эътиборан ушбу модданинг қоидаларига мувоғиқ доимий муассасани ташкил этади.

Ушбу Кодексни қўллаш мақсадида чет эл юридик шахси томонидан Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амалга ошириш бошланган сана деб куйидаги саналар эътироф этилади:

1) куйидагилар юзасидан ҳар қандай контрактни (шартномани, битимни) тузиш санаси:

а) Ўзбекистон Республикасида хизматлар кўрсатиш, шу жумладан биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома доирасида хизматлар кўрсатиш;

б) ушбу юридик шахс номидан Ўзбекистон Республикасида ҳаракатларни амалга ошириш ваколатларини бериш;

в) товарларни Ўзбекистон Республикасида фойдаланиш ёки реализация қилиш мақсадида олиш;

г) Ўзбекистон Республикасида хизматлар кўрсатиш учун хизматларни олиш;

2) Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амал ошириш мақсадида биринчи меҳнат шартномасини (битимни, контрактни) тузиш санаси;

3) норезидент бўлган жисмоний шахс Ўзбекистон Республикасига келган сана, чет эл юридик шахси томонидан ушбу қисмининг 1 ёки 2-бандларида кўрсатилган контракт (шартнома, битим) шартларини бажариш учун ходим ёки бошқа ходимлар ёлланган сана.

Агар ушбу модданинг ўн тўртинчи қисмида кўрсатилган бир нечта шарт бажарилса, ушбу саналарнинг нисбатан илгаригиси, бироқ ушбу модданинг ўн тўртинчи қисми 2 ва 3-бандларида кўрсатилган саналарнинг биринчисидан илгари кириб келмаган сана норезидентнинг Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амалга ошириши бошланган сана деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасида доимий муассасани ташкил этишга олиб келувчи тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган чет эл юридик шахси ушбу Кодекснинг 130-моддасида белгиланган тартибда солик органида солик тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиши шарт.

Агар чет эл юридик шахси битта солик органида рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган икки ва ундан ортиқ доимий муассаса ташкил этилишига олиб келувчи тадбиркорлик фаолиятини амалга оширса, битта доимий муассаса барча шундай доимий муассасалар гурухи бўйича рўйхатдан ўтказилиши лозим. Мазкур қоида ушбу модданинг учинчи қисми 1-бандида кўрсатилган қурилиш майдонини, қурилиш, монтаж ёки бошқа объектни ташкил этувчи фаолиятга нисбатан татбиқ этилмайди.

Агар чет эл юридик шахси ушбу модданинг иккинчи, учинчи ёки саккизинчи қисмларида кўрсатилган фаолиятни амалга оширадиган, рўйхатдан ўтказилган доимий муассасага эга бўлса ва ушбу доимий муассаса рўйхатдан ўтказилган жойдан фарқланувчи жойда шундай ёки шунга ўхшаш фаолиятни амалга ошиrsa, бундай фаолиятни амалга ошириш хам мазкур фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан эътиборан рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган доимий муассасани ташкил этишга олиб келади.

Агар чет эл юридик шахсининг фаолияти кўчма хусусиятга эга бўлса (йўл қурилиши, фойдали қазилмаларни қидириш ва кўчма хусусиятга эга бўлган бошқа фаолият турлари), бу ҳолда бутун лойиҳага, унинг кўчма хусусиятидан қатъи назар, доимий муассаса сифатида қаралади.

Агар доимий муассаса Ўзбекистон Республикасининг Ягона солиқ тўловчилар реестридан чиқарилганидан кейин чет эл юридик шахси ўн икки ойлик давр ичida ушбу модданинг иккинчи ёки учинчи қисмларида кўрсатилган фаолиятини тикласа, у доимий муассасани ташкил этган деб эътироф этилади ва бундай фаолият тикланган санадан эътиборан солиқ тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

37-модда. Ўзаро боғлиқ бўлган шахслар

Агар шахслар ўртасидаги муносабатларнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу шахслар тузадиган битимларнинг шартларига ва (ёки) натижаларига ва (ёки) ушбу шахслар фаолиятининг иқтисодий натижаларига ёки ўзларини вакил қилган шахсларнинг фаолиятига таъсир қўрсатса, ушбу қисмда кўрсатилган шахслар солиқ солиш мақсадларида ўзаро боғлиқ бўлган шахслар деб эътироф этилади.

Шахсларнинг ўзаро боғлиқлигини эътироф этиш учун бир шахснинг бошқа шахслар капиталида улар ўртасида тузилган битимга мувофиқ иштирок этиши туфайли ёхуд бир шахснинг бошқа шахслар томонидан қабул қилинадиган қарорларни белгилашда бошқача имконияти мавжуд бўлганда кўрсатилиши мумкин бўлган таъсир инобатга олинади. Бундай таъсир, у битта шахс томонидан бевосита ва мустақил равишда ёки шахснинг ушбу моддага мувофиқ ўзаро боғлиқ деб эътироф этиладиган ўзаро боғлиқ шахслари билан биргаликда кўрсатилиши мумкинлигидан ёки мумкин эмаслигидан қатъи назар, инобатга олинади.

Ушбу Кодекснинг мақсадларида мазкур модданинг биринчи ва иккинчи қисмлари инобатга олинган ҳолда қўйидағилар ўзаро боғлиқ шахслар деб эътироф этилади:

1) юридик шахслар, агар бир юридик шахс бошқа юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этса ва бундай иштирокнинг улуши 20 фоиздан ортиқни ташкил этса;

2) жисмоний шахс ва юридик шахс, агар жисмоний шахс ушбу юридик шахсда бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этса ҳамда бундай иштирокнинг улуши 20 фоиздан ортиқни ташкил этса;

3) юридик шахслар, агар айни бир шахс бевосита ва (ёки) билвосита ушбу юридик шахсларда иштирок этса ва ҳар бир юридик шахсдаги бундай иштирокнинг улуши 20 фоиздан ортиқни ташкил этса;

4) юридик шахс ва ушбу юридик шахснинг якка тартибдаги ижро этувчи органи тайинловига (сайловига) кўра ёки ушбу юридик шахснинг коллегиал ижро этувчи органи ёки директорлар кенгаши (кузатув кенгаши) таркиби камидаги 50 фоизининг тайинловига (сайловига) кўра ваколатларга эга бўлган шахс (шу жумладан жисмоний шахс). Жисмоний шахс билан боғлиқ ҳолда, унинг ваколатларини белгилаш чоғида жисмоний шахснинг ушбу қисмнинг 11-бандида кўрсатилган ўзаро боғлиқ шахслари билан биргаликдаги ваколатлари ҳам инобатга олинади;

5) коллегиал ижро этувчи орган ёки директорлар кенгаши (кузатув кенгаши) таркибининг камидаги 50 фоизи айни бир шахснинг (шу жумладан жисмоний шахснинг) қарорига кўра тайинланган ёки сайланган юридик шахслар. Жисмоний шахс билан боғлиқ ҳолда эса, ушбу шахснинг қарорларини белгилаш чоғида унинг ушбу қисмнинг 11-бандида кўрсатилган ўзаро боғлиқ шахслари билан биргаликда қабул қилинган қарорлари ҳам инобатга олинади;

6) коллегиал ижро этувчи орган ёки директорлар кенгаши (кузатув кенгаши) таркибининг 50 фоиздан ортиғини айни бир жисмоний шахслар ташкил этадиган юридик шахслар. Бунда жисмоний шахснинг бевосита иштироки ушбу қисмнинг 11-бандида кўрсатилган шахс билан ўзаро боғлиқ шахсларнинг иштирокига тенглаштирилади;

7) юридик шахс ва унинг якка тартибдаги ижро этувчи органи ваколатларини амалга оширувчи шахс;

8) якка тартибдаги ижро этувчи органнинг ваколатлари айни бир шахс томонидан амалга ошириладиган юридик шахслар;

9) юридик шахслар ва (ёки) жисмоний шахслар, агар ушбу шахсларнинг бири бошқа шахсда бевосита иштирок этишини акс эттирувчи кетма-кетликда ҳар бир илгариги шахснинг кейинги юридик шахсдаги бевосита иштироки 50 фоиздан ортиқни ташкил этса;

10) жисмоний шахслар, агар бир жисмоний шахс бошқа жисмоний шахсга лавозим мавқеи бўйича бўйсунса;

11) жисмоний шахс, унинг эри (хотини), ота-онаси (шу жумладан уни фарзандликка олган ота-онаси), эрининг (хотинининг) ота-онаси, фарзандлари (шу жумладан у фарзандликка олган фарзандлар), тўлиқ ва тўлиқ бўлмаган қариндош ака-укалари ва опа-сингиллари, шунингдек васийси (хомийси) ва жисмоний шахс ҳомийлигидаги шахс.

Жисмоний шахснинг ва унинг ушбу модданинг учинчи қисми 11-бандида кўрсатилган ўзаро боғлиқ шахсларнинг юридик шахсда иштирок этишининг жами улуши ушбу модданинг мақсади учун жисмоний шахснинг ушбу юридик шахсда иштирок этиши улуши деб эътироф этилади.

Агар шахслар томонидан тузиладиган битимларнинг шартларида ва (ёки) натижаларида ва (ёки) бу шахслар фаолиятининг иқтисодий натижаларида бир ёки бир нечта бошқа шахслар томонидан уларнинг бозордаги устун мавқеи туфайли ёхуд бошқа шунга ўхшаш ҳолатлар туфайли таъсир кўрсатилса, бундай таъсир шахсларни ўзаро боғлиқ деб эътироф этиш учун асос бўлмайди.

Ўзбекистон Республикасининг Ўзбекистон юридик шахсларидаги бевосита ва (ёки) билвосита иштироки бундай юридик шахсларни ўзаро боғлиқ деб эътироф этиш учун ўз-ўзидан асос бўлмайди. Мазкур юридик шахслар ушбу моддада назарда тутилган бошқа асосларга кўра ўзаро боғлиқ деб эътироф этилиши мумкин.

Агар ўзаро боғлиқ шахслар ўртасидаги муносабатлар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган белгиларга эга бўлса, ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилмаган бошқа асослар бўйича шахсларни ўзаро боғлиқ деб эътироф этиш суд томонидан амалга оширилади.

38-модда. Юридик шахсда иштирок этиш улуши

Солиқ солиш мақсадида бир жисмоний ёки юридик шахснинг (бундан буён матнда шахс деб юритилади) улуши танланган бошқа юридик шахсдаги (бундан буён матнда танланган юридик шахс деб юритилади) улушни аниқлаш учун ушбу шахснинг танланган юридик шахсда бевосита ва билвосита иштирок этиш улушларининг суммаси тарзида аниқланади.

Танланган юридик шахс овоз берувчи акцияларининг бевосита шу шахсга тегишли бўлган улуши ёки танланган юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) бевосита ушбу шахсга тегишли бўлган улуши юридик шахсда бевосита иштирок этиш улуши деб эътироф этилади.

Шахснинг танланган юридик шахсда бевосита иштирок этиш улушкини аниқлаш мумкин бўлмаган тақдирда, иштирокчиларнинг танланган юридик шахсдаги сонига мутаносиб равища аниқланадиган улуш шахснинг танланган юридик шахсда бевосита иштирок этиш улуши деб эътироф этилади.

Куйидаги тартибда аниқланадиган улуш шахснинг танланган юридик шахсда билвосита иштирок этиш улуши деб эътироф этилади:

1) ушбу шахснинг танланган юридик шахсда иштирок этишининг барча кетма-кетлиги ҳар бир илгариги юридик шахснинг тегишли кетма-кетликдаги ҳар бир кейинги юридик шахсдаги бевосита иштироки орқали аниқланади;

2) ҳар бир илгариги юридик шахснинг ҳар бир кейинги юридик шахсдаги бевосита кетма-кетликдаги иштирок этиш улуши аниқланади;

3) ҳар бир шундай кетма-кетлик учун ушбу кетма-кетликнинг барча юридик шахслари учун бевосита иштирок этиш улуши топилади;

4) хар бир шундай кетма-кетлик учун топилган бевосита иштирок этиш улушларининг барчаси жамланади.

Ташкилотда иштирок этиш улушкини аниқлашда жисмоний шахснинг ёки юридик шахснинг юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасидаги иштирок этиш улуси ҳам ҳисобга олинади, ушбу шахс қайси чет давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ таъсис этилган бўлса, шу қонун хужжатларига мувофиқ бошқа ташкилотларнинг ёхуд юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги ўзга чет эл тузилмаларининг капиталида иштирок этишга ҳақлидир.

Юридик шахсада иштирок этиш улушкини аниқлашда Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларига мувофиқ кўпи билан бир йил муддатга тузилган РЕПО шартномаси доирасида олинган қимматли қоғозларга эгалик қилиш орқали амалга оширилган иштирок ёки чет давлатнинг қонун хужжатларига мувофиқ РЕПО операцияси деб эътироф этиладиган операция натижасида амалга оширилган иштирок ҳисобга олинмайди.

Бундай ҳолларда юридик шахсада иштирок этиш улушкини аниқлаш мақсадида ушбу қимматли қоғозлар, агар РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи томонидан сотилган қимматли қоғозлар унинг томонидан РЕПОнинг бошқа операцияси бўйича ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар бўйича сотилсагина, РЕПОнинг биринчи қисми бўйича қимматли қоғозларни сотувчи бўлган шахсада ҳисобга олинади.

РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилмаган ёки тўлиқ бўлмаган ҳажмда бажарилган, шунингдек РЕПО шартномаси кўпи билан бир йил муддатга тузилган тақдирда, бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсада иштирок этиш улушкини аниқлаш ушбу модданинг бешинчи қисмида белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинмаган ҳолда амалга оширилади.

Юридик шахсада иштирок этиш улушкини аниқлашда Ўзбекистон Республикасининг ёки чет давлатнинг қонун хужжатларига мувофиқ тузилган қимматли қоғозлар қарзига доир шартнома доирасида кўпи билан бир йил муддатга олинган қимматли қоғозларга эгалик қилиш воситасида амалга оширилган иштирок ҳисобга олинмайди.

Бундай ҳолларда юридик шахсада иштирок этиш улушкини аниқлаш мақсадида бу қимматли қоғозлар, агар қимматли қоғозлар қарзига доир шартнома доирасида берилган қимматли қоғозлар кредитор томонидан қимматли қоғозлар қарзига доир бошқа операция бўйича ёки РЕПО операцияси бўйича олинган бўлсагина, кредитор бўлган (қимматли қоғозларни қарзга берадиган) шахсада ҳисобга олинади.

Қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар бўйича қимматли қоғозларни қайтариш мажбуриятлари бажарилмаган ёки тўлиқ бўлмаган ҳажмда бажарилган, шунингдек қимматли қоғозлар қарзи юзасидан бир йилдан ортиқ муддатга шартнома тузилган тақдирда бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсада иштирок этиш улушкини аниқлаш ушбу модданинг

еттинчи қисмida белгиланган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинмаган ҳолда амалга оширилади.

Бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсда ёки жисмоний шахснинг юридик шахсда иштирок этиш улушкини аниқлашдаги қўшимча ҳолатлар суд томонидан аниқланади.

39-модда. Назорат қилинадиган чет эл компаниялари

Солиқ солиш мақсадида бир вақтнинг ўзида қуийдаги шартларга жавоб берадиган чет эл юридик шахси назорат қилинадиган чет эл компанияси деб эътироф этилади:

1) чет эл юридик шахси Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этилмайди;

2) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган юридик ва (ёки) жисмоний шахслар чет эл юридик шахсини назорат қилувчи шахслар ҳисобланади.

Назорат қилувчи шахслари Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган юридик ва (ёки) жисмоний шахс бўлган, юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмаси ҳам назорат қилинадиган чет эл компанияси деб эътироф этилади.

Инвестиция фондининг (пай фондининг ёки жамоавий инвестицияларни амалга ошириш бошқа шаклининг) бошқарувчи компаниясини Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиш ўз-ўзидан ушбу қисмда кўрсатилган шахс ўзи учун назорат қилувчи шахс бўлган ушбу инвестиция фондини (пай фондини ёки жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шаклини) назорат қилувчи компания деб эътироф этишга асос бўлмайди. Мазкур фондлар (жамоавий инвестицияларни амалга оширишнинг бошқа шакллари) бошқарувчи шериклар ёки ўзга шахслар томонидан бошқарилган тақдирда ҳам шундай қоидалар қўлланилади.

40-модда. Чет эл компаниялари устидан назорат қилиш ва назорат қилувчи шахслар

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадида қуийдагилар чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахслари деб эътироф этилади:

1) чет эл компаниясида иштирок этиш улуси 25 фоиздан ортиқни ташкил этадиган, Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти деб эътироф этиладиган юридик ёки жисмоний шахс;

2) ушбу компанияда иштирок этиш улуси 10 фоиздан ортиқ бўлган юридик ёки жисмоний шахс, агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган барча шахсларнинг ушбу компанияда иштирок этиш улуси 50 фоиздан ортиқ бўлса.

Ушбу модданинг биринчи қисми мақсади учун чет эл компаниясида иштирок этиш улуши ушбу Кодекснинг 38-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмидан кўрсатилган жисмоний шахслар учун иштирок этиш улуши ушбу Кодекснинг 37-моддаси учинчى қисми 11-бандида кўрсатилган шахслар билан биргаликда хисобга олинади.

Агар шахснинг чет эл компаниясида иштирок этиши листинг тартибтаомилидан ўтган ва (ёки) тегишли лицензияга эга бўлган биржаларда ёки чет эл молиявий воситачилари рўйхатига киритилган биржаларда муомалага киритилган қимматли қоғозлар (депозитар қайдлар) эмитенти бўлган бир ёки бир нечта Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этиши орқалигина амалга оширилган бўлса ҳамда бу шахс ушбу модданинг бешинчи – ўн иккинчи қисмларига мувофиқ назоратчи шахс деб тан олинмаса, мазкур шахс чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этилмайди. Бунда чет эл молиявий воситачилари деганда Ўзбекистон Республикаси қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли орган томонидан тасдиқланадиган рўйхатга киритилган чет эл фонд биржалари ва чет эл депозитар-клиринг ташкилотлари тушунилади.

Қайси шахснинг иштирок этиш улушига нисбатан компанияда ушбу модданинг биринчи қисмida белгиланган шартларга риоя этилмаса, бироқ бунда бу шахс мазкур компания устидан назоратни шахсий манфаатларини ёки ушбу Кодекснинг 37-моддаси учинчى қисми 11-бандида назарда тутилган шахсларнинг манфаатларини кўзлаб амалга оширса, ўша шахс ҳам чет эл компаниясининг назорат қилувчи органи деб эътироф этилади.

Соф фойдани (даромадни) тақсимлашга нисбатан компания томонидан қабул қилинадиган қарорларга ҳал қилувчи таъсир кўрсатиш ёки таъсир кўрсатиш имконияти ушбу Кодекснинг мақсадлари учун компания устидан назоратни амалга ошириш деб эътироф этилади. Бунда шахснинг бундай қарорларга ҳам ушбу компанияда бевосита ёки билвосита иштирок этиши туфайли, ҳам ушбу компанияни бошқариш қайси шартноманинг (битимнинг) предмети бўлса, ўша шартномада (битимда) иштирок этиши туфайли ёхуд ушбу шахс ҳамда компания ва (ёки) ўзга шахслар ўртасидаги бошқа ўзига хос муносабатлар туфайли таъсир этиши ёки таъсир этиш имконияти хисобга олинади.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг активларини бошқарувчи шахс томонидан ушбу тузилма олган фойдани (даромадни) жисмоний шахс қайси давлатнинг (худуднинг) фуқароси бўлса ёки юридик шахс қайси давлатда (худудда) ташкил этилган бўлса, ўша давлатнинг (худуднинг) қонун ҳужжатларига ва мазкур юридик шахснинг таъсис ҳужжатларига мувофиқ тақсимлашга нисбатан қабул қилинадиган қарорга таъсир кўрсатиш ёки таъсир кўрсатиш имконияти ушбу Кодекснинг

мақсадлари учун юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмаси устидан назоратни амалга ошириш деб эътироф этилади.

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекснинг мақсадлари учун юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг назорат қилувчи шахси деб ушбу тузилманинг муассиси (асосчиси) эътироф этилади.

Агар ушбу модданинг ўн биринчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса ва агар юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг муассисига (асосчисига) нисбатан бир вақтнинг ўзида қуидаги барча шартларга риоя этилса, ушбу муассис (асосчи) мазкур тузилмани назорат қилувчи шахс деб эътироф этилмайди:

1) бундай шахс бу тузилманинг фойдасини (даромадини) бевосита ёки билвосита тўлиқ ёки қисман олишга (олишни талаб қилишга) ҳақли бўлмаса;

2) бундай шахс бу тузилманинг фойдасини (даромадини) ёки унинг бир қисмини тасарруф этишга ҳақли бўлмаса;

3) бундай шахс бу тузилмага берилган мол-мулкка бўлган ҳукуқни ўзида сақлаб қолмаган бўлса (мол-мулк бу тузилмага қайтармаслик шартлари асосида берилган бўлса);

4) бундай шахс бу тузилма устидан ушбу модданинг еттинчи қисмига мувофиқ назоратни амалга оширмаса.

Агар юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг муассиси (асосчиси) бу тузилманинг активларини ўз мулкига ўтказиш ҳукуқига эга бўлмаса, ушбу модданинг тўққизинчи қисми 3-бандида назарда тутилган шарт бажарилган деб эътироф этилади. Бунда ушбу тузилманинг активларини тузилманинг бутун мавжуд бўлиш даври мобайнида, шунингдек у тугатилган (шартнома тугатилган, бекор қилинган) тақдирда, тўлиқ ёки қисман мулкка ўтказишга доир чеклов ушбу тузилма ташкил этилган чет давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатлари ва (ёки) тузилманинг таъсис хужжатлари билан тасдиқланган бўлиши керак.

Ушбу модданинг тўққизинчи қисмида кўрсатилган шахс, агар у ушбу модданинг тўққизинчи қисми 1 – 3-бандларида кўрсатилган ҳукуқлардан исталганини олиш ҳукуқини ўзида сақлаб қолган бўлса, юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этилади.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг таъсис этувчиси (асосчиси) ҳисобланмайдиган ўзга шахс ҳам, агар бундай шахс тузилма устидан назоратни амалга оширса ва бунда унга нисбатан қуидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, ушбу Кодекс мақсадларида ушбу шахс мазкур тузилманинг назорат қилувчи шахси деб эътироф этилади:

1) бундай шахс ушбу тузилма томонидан олинадиган даромадга (унинг бир қисмига) нисбатан ҳақиқий ҳукуқка эга бўлса;

2) бундай шахс ушбу тузилманинг мол-мулкини тасарруф этишга ҳақли бўлса;

3) бундай шахс ушбу тузилма тугатилган (шартнома тугатилган, бекор қилинганды) тақдирда унинг мол-мулкини олишга ҳақли бўлса.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти ўзини мустақил равишда ушбу модданинг биринчи ёки бешинчи қисмларида назарда тутилган асосларга кўра, чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси деб ёки ушбу модданинг тўққизинчи ёки ўн иккинчи қисмларида назарда тутилган асосларга кўра, юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмасининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этишга ҳақли. Бундай ҳолларда, ўзини назорат қилувчи шахс деб эътироф этган шахс ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда тегишли билдириш хати юборади.

Юридик шахсни ташкил этмаган чет эл тузилмаларининг назорат қилувчи шахсларини эътироф этишнинг ушбу моддада белгиланган қоидалари, қайси чет эл юридик шахсларини назорат қилувчи шахслар учун улар таъсис этилган ёки фуқароси бўлган чет давлатнинг (худуднинг) қонун ҳужжатларига мувофиқ капиталда иштирок этиши назарда тутилмаган бўлса, ўша шахсларга нисбатан ҳам кўлланилади.

41-модда. Дивидендлар ва фоизлар

Куйидагилар дивидендлар деб эътироф этилади:

1) юридик шахснинг фойдасини (шу жумладан имтиёзли акциялар бўйича фоизлар тарзидаги фойдасини) ушбу юридик шахснинг акциядорига (иштирокчисига) тегишли акциялар (улушлар) бўйича тақсимлаш чоғида акциядор (иштирокчи) томонидан олинган ҳар қандай даромад;

2) тугатиш чоғида юридик шахснинг акциядорига (иштирокчисига) ушбу акциядорнинг (иштирокчининг) шу юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши миқдоридан кўп бўлган қисми бўйича пул ёки натура шаклидаги тўловлар;

3) жамиятдан чиқарилган ёки чиқиб кетган иштирокчига улуши қисмининг чиқарилиш ёки чиқиб кетиш санасидан олдинги охирги ҳисобот даври учун жамиятнинг бухгалтерия ҳисботлари маълумотлари бўйича аниқланадиган ҳақиқий қийматини ушбу акциядорнинг (иштирокчининг) шу юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши миқдоридан кўп бўлмаган қисми бўйича тўлаш;

4) ушбу юридик шахснинг ўз капитали (мол-мулки) ҳисобига устав фонди (устав капитали) ошган тақдирда юридик шахс акциядорининг (иштирокчисининг) қўшимча акциялар қиймати (улуш номинал қийматининг ошиши) тарзида олинган даромадлари.

Ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилган даромадлар, башарти улар акциядорларнинг (иштирокчиларнинг) бундай даромадни тўловчи юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларига мутаносиб равишда тўланса, дивидендлар деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинадиган, чет давлатларнинг қонун хужжатлариға мувофик дивидендлар жумласига киритиладиган ҳар қандай даромадлар ҳам дивидендлар деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун хусусий корхона мулкдорига, оиласий корхона иштирокчисига ёки фермер хўжалиги бошлигига бундай юридик шахслар тасарруфида қолган фойда суммасидан тўланадиган даромадлар дивидендларга тенглаштирилади.

Илгари билдирилган (белгиланган) ҳар қандай даромад, шу жумладан ҳар қандай турдаги қарз мажбуриятлари бўйича дисконт тарзида олинган даромад (уни расмийлаштириш усулидан қатъи назар), шу жумладан пул омонатлари бўйича олинган даромад фоизлар деб эътироф этилади.

42-модда. Даромад

Нафни баҳолаш имконияти мавжуд бўлган тақдирда ва бундай нафни баҳолаш мумкин бўлган даражада ҳисобга олинадиган пул ёки натура шаклидаги иқтисодий наф даромад деб эътироф этилади.

43-модда. Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган даромадлар

Солик тўловчининг даромадлари Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар жумласига киритилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасидаги иқтисодий фаолиятдан олинган даромадлар ҳамда Ўзбекистон Республикасининг юрисдикцияси, хуқук лаёқати ва (ёки) унинг давлат органлари ва иқтисодий муносабатларнинг бошқа субъектлари билан иқтисодий муносабатларга бевосита боғлик бўлган бошқа даромадлар Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар жумласига киради.

Агар ушбу Кодекснинг қоидалари даромадларни Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадларга қатъий киритиш имкониятини бермаса, даромадни у ёки бу манбага киритиш Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан амалга оширилади. Мазкур даромадларнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга киритиш мумкин бўлган улуши ва Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадларга киритиш мумкин бўлган улуши айни шундай тартибда аниқланади.

44-модда. Роялти

Ҳар қандай номоддий активдан фойдаланганлик ёки фойдаланиш хукуқи учун тўловлар роялти деб эътироф этилади, шу жумладан:

санъат, адабиёт, илм-фан, шу жумладан дастурий таъминот ва маълумотлар базаларига, чизмага, дизайнга ёки моделга, режага, махфий формулага, технологияга ёки жараёнга, аудиовизуал асарларга ҳамда турдош хукуқлар объектларига, шу жумладан ижролар ва фонограммаларга бўлган муаллифлик хукуқлари;

патентлар, товар белгилари, савдо маркалари ёки хукуқнинг бошқа шунга ўхшаш турлари;

саноат, тижорат ёки илмий тажрибага таалуқли ахборот (ноу-хау). Бунда илмий-техника соҳасидаги интеллектуал фаолият натижалари ва (ёки) касбий фаолиятни амалга ошириш усуллари тўғрисидаги, илгариги тажрибадан келиб чиқадиган, иқтисодий фаолиятда амалий жиҳатдан қўлланиладиган, шунингдек (унинг учинчи шахсларга маълум эмаслиги туфайли) ҳақиқий ёки потенциал тижорат қийматига эга бўлган саноат, тижорат ёки илмий хусусиятга эга ахборот (агар бундай маълумотлардан қонуний асосда эркин фойдаланиш имконияти учинчи шахсларда мавжуд бўлмаса) ва унинг ошкор этилиши натижасида иқтисодий наф олиш мумкин бўлса, бу ахборот ноу-хау деб тушунилади.

Куйидагилар учун тўланадиган тўловларга роялти сифатида қаралмайди:

1) компьютер дастурларидан фойдаланганлик (шу жумладан дастурни жойлаштирилган ички имкониятлардан фойдаланган ҳолда созлаш йўли билан мослаштириш), агар фойдаланиш шартлари бундай дастурнинг мўлжалланган функционал мақсади билан чекланган ва уни такрорлаш бундай фойдаланиш учун зарур бўлган кўчирма нусхалар сони билан чегаралangan бўлса;

2) шахснинг фойдаланиши, эгалик қилиши ва (ёки) тасарруф этиши учун ушбу қисмнинг 1-бандида белгиланган интеллектуал мулк хукуқи объектлари ўзида акс эттирилган ёки турган товарларни (шу жумладан ахборот ташувчиларни) сотиб олганлик;

3) компьютер дастурларини ва маълумотлар базаларини (хисоблаш техникасининг дастурий воситаларини ва ахборот маҳсулотларини) ишлаб чиқиш, шунингдек дастурларни ўрнатиш, уларга ишлов бериш ва уларни созлаш, мослаштириш ва модификация қилиш бўйича хизматлар кўрсатганлик;

4) буюртмачи билан тузилган шартнома асосида хизматлар кўрсатиш натижаси ҳисобланадиган, янги олинган, саноат, тижорат ёки илмий хусусиятга эга бўлган ахборотдан фойдаланганлик;

5) дастурий маҳсулотнинг нусхаларини уларни такрорлаш хукуқисиз ёки агар уларни такрорлаш якуний истеъмолчи томонидан фойдаланиш билан чекланган бўлса, тарқатишга бўлган хукуқни ўтказганлик.

45-модда. Товарлар ва хизматлар. Товарлар (хизматлар) бозори

Табиатнинг ёки инсон фаолиятининг (шу жумладан интеллектуал фаолиятнинг) қиймат баҳосига эга бўлган ва реализация қилиш учун мўлжалланган ҳар қандай предмети товар деб эътироф этилади.

Товарлар деб, хусусан, электр энергияси, маълумотлар базаси, ахборот, интеллектуал фаолият натижалари, шу жумладан уларга бўлган мутлақ ҳуқуқлар эътироф этилади.

Солик солиш мақсадида мулкий ҳуқуқлар ҳам товар деб эътироф этилади.

Номоддий хусусиятга эга бўлган, пулда ифодаланган баҳога эга мол-мулкка қаратилган ва ушбу мол-мулкдан мустақил равища, унга боғлиқ бўлмаган ҳолда муомалада бўлишга қодир (олди-сотди шартномасининг обьекти ёхуд шартномада ёки бошқа тасдиқловчи ҳужжатда кўрсатилган, ушбу мулкий ҳуқуқка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ҳамда уни тасарруф этиш ҳуқуқига эга бўлган, ўз мулкдоридан ўзга шахсга бошқача тарзда ўтказиш обьекти бўлиши мумкин бўлган) фуқаровий ҳуқуқ обьекти солик солиш мақсадида мулкий ҳуқуқ деб эътироф этилади.

Мулкий ҳуқуқлар жумласига куйидагилар киради, чунончи: кредиторнинг қарздорга талаб қўйиш ҳуқуқи, хўжалик жамиятининг устав фондида (устав капиталида) иштирок этиш улуши, қимматли қоғозлар, муаллифнинг (ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг) интеллектуал мулк обьектига бўлган ҳуқуқи, шунингдек ҳуқуқларнинг замирида ётган мол-мулк билан боғлиқ, сотилиши ёки ўз мулкдоридан ўзга шахсга бошқача тарзда ўтказилиши мумкин бўлган бошқа турлари.

Ашёнинг ўзини ўтказмай туриб, мустақил муомалада бўлиши мумкин бўлмаган ашёвий ҳуқуқларга мулкий ҳуқуқлар сифатида қаралмайди.

Божхона тўловларини ундириш билан боғлиқ муносабатларни тартибга солиш мақсадида божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ товарлар жумласига бошқа мол-мулк киритилиши мумкин.

Бошқа шахсларнинг эҳтиёжларини қаноатлантиришга қаратилган маҳсулотларни (моддий ёки номоддий) ишлаб чиқаришга доир тадбиркорлик фаолиятининг турлари, шунингдек бошқа шахслар учун бажариладиган ишлар солик солиш мақсадида хизматлар деб эътироф этилади.

Жисмоний шахсларнинг иш берувчи билан тузилган меҳнат шартномаси доирасидаги фаолияти хизматлар жумласига кирмайди.

Бир хил хусусиятли асосий белгиларга эга бўлган товарлар (хизматлар) солик солиш мақсадида айнан ўхшаш товарлар (хизматлар) деб эътироф этилади.

Товарларнинг айнан ўхшашлигини аниқлашда бундай товарларнинг ташки кўринишидаги арзимас фарқлар ҳисобга олинмаслиги мумкин.

Товарларнинг айнан ўхшашлигини аниқлашда уларнинг физик хусусиятлари, сифати, мўлжалланган вазифаси, келиб чиқсан мамлакати

ва ишлаб чикарувчиси, унинг бозордаги ишбилиармонлик обрўси ҳамда фойдаланиладиган товар белгиси ҳисобга олинади.

Хизматларнинг айнан ўхашлигини аниқлашда бажарувчининг (пудратчининг) хусусиятлари, унинг бозордаги ишбилиармонлик обрўси ва фойдаланиладиган товар белгиси ҳисобга олинади.

Айнан ўхашаш бўлмаган ҳолда, бир хил хусусиятларга эга бўлган ҳамда айни бир вазифани бажариш имкониятини берадиган ўхашаш таркибий қисмлардан иборат бўлган ва (ёки) тижорат жиҳатидан бир-бирининг ўрнини боса оладиган товарлар ушбу Кодекснинг мақсадлари учун бир турдаги товарлар деб эътироф этилади.

Товарларнинг бир турдалигини аниқлашда, уларнинг сифати, бозордаги мавқеи, товар белгиси, келиб чиқсан мамлакати ҳисобга олинади.

Айнан ўхашаш бўлмаган ҳолда, тижорат жиҳатидан ва (ёки) бажарадиган вазифаси жиҳатидан бир-бирининг ўрнини босиш имкониятини берадиган бир хил хусусиятларга эга хизматлар бир турдаги хизматлар деб эътироф этилади.

Хизматларнинг бир турдалигини аниқлашда уларнинг сифати, товар белгиси, бозордаги мавқеи, шунингдек турлари, ҳажмлари, ноёблиги ва тижорат жиҳатидан бир-бирининг ўрнини боса олиши ҳисобга олинади.

Товарларнинг муомалада бўлиш соҳаси товарлар бозори деб эътироф этилади, бу соҳа харидорнинг (сотувчининг) бу товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ёки унинг ҳудудидан ташқарида унча кўп бўлмаган қўшимча харажатларсиз олиш (реализация қилиш) имкониятидан келиб чиқсан ҳолда белгиланади. Хизматлар бозори ҳам ҳудди шундай тартибда белгиланади.

46-модда. Товарлар ва хизматларни реализация қилиш

Товарларга бўлган мулк ҳуқуқини ҳақ олиш асосида ўтказиш ёки ҳақ эвазига хизматлар кўрсатиш, шу жумладан қарздор гаров билан таъминланган мажбуриятларини бажармаганда гаровга қўйилган товарларни айирбошлиш ва ўтказиш товарларни ёки хизматларни реализация қилиш деб эътироф этилади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда товарларга бўлган мулк ҳуқуқини бепул асосда ўтказиш ёки бепул асосда хизматлар кўрсатиш ҳам реализация қилиш деб эътироф этилади.

47-модда. Ҳисобварак-фактура

Товарларни (хизматларни) реализация қилишда юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу товарларни (хизматларни) сотиб олувчиларга ҳисобварак-фактурани тақдим этиши шарт.

Ҳисобварак-фактура, қоида тарикасида, электрон ҳисобварак-фактураларнинг ахборот тизимида электрон шаклда расмийлаштирилади.

Товарларни (хизматларни) реализация қилиш чоғида, агар сотувчи харидорга касса чеки ёки белгиланган шаклдаги бошқа ҳужжатни берса, ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар қўлланилмайди.

Реализация қилинаётган товарлар (хизматлар) қиймати ўзгарганда, шу жумладан етказиб берилган товарлар ёки қўрсатилган хизматлар нархи ўзгарган ёхуд микдори (ҳажми) аниқлаштирилган ҳолларда, сотувчи сотиб оловчига ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда қўшимча ёки тузатилган ҳисобварак-фактурани тақдим этиши шарт.

Ушбу Кодекснинг 279-моддасига мувофиқ ҳисобга туриши лозим бўлган чет эл юридик шахслари ҳисобварак-фактураларни тақдим этмайди, сотиб олиш реестрларини, сотиш реестрларини, ҳисобга олиш журналларини ҳамда ушбу Кодекс 282-моддасида қўрсатилган хизматларни қўрсатиш қисми бўйича қабул қилинган ва берилган ҳисобварак-фактураларни юритмайди.

Ҳисобварак-фактуранинг шакли ва уни тўлдириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

48-модда. Мақсадли маблағлар

Солиқ солиш мақсадида солиқ тўловчи томонидан мақсадли маблағларнинг манбай бўлган шахс томонидан белгиланган ёки қонун ҳужжатларида белгиланган мақсадга кўра фойдаланиш учун олинган мол-мулк мақсадли маблағларга киради.

Мақсадли маблағларга жумладан қуйидагилар киради:

- 1) бюджетдан ажратиладиган маблағлар ва бюджет субсидиялари;
- 2) грантлар ва инсонпарварлик ёрдами;
- 3) мақсадли тушумлар.

Солиқ солиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда бепул асосда бериладиган қуйидаги мол-мулк грант деб эътироф этилади:

1) давлатлар, давлатларнинг ҳукуматлари, ҳалқаро ёки чет эл ҳукумат ташкилотлари ёхуд ноҳукумат ташкилотлари томонидан Ўзбекистон Республикасига берилган мол-мулк;

2) чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан Ўзбекистон Республикасига берилган мол-мулк.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан у ваколат берган ташкилотлар орқали тақсимланадиган, аҳолининг ижтимоий жиҳатдан ноҷор гурухларига тиббий ва (ёки) ижтимоий ёрдам қўрсатиш, ижтимоий соҳа муассасаларини қўллаб-қувватлаш, табиий оғатлар, фалокатлар ва ҳалокатлар, эпидемиялар, эпизоотиялар ва бошқа фавқулодда

вазиятларнинг олдини олиш ҳамда уларни бартараф этиш учун Ўзбекистон Республикасига аниқ мақсадли беғараз кўмаклашиш солик солиш мақсадида инсонпарварлик ёрдами деб эътироф этилади.

Мақсадли тушумларга нотижорат ташкилотларни таъминлаш ва уларнинг уставда белгиланган фаолиятини юритишга йўналтирилган тушумлар (бундан акциз тўланадиган товарлар тарзидаги тушумлар мустасно) давлат ҳокимияти органларининг қарорлари асосида бепул келиб тушган, шунингдек бошқа юридик ва (ёки) жисмоний шахслардан келиб тушган, мазкур олувчилар томонидан мақсадли фойдаланиладиган тушумлар киради.

Нотижорат ташкилотларни таъминлаш ва уларнинг уставда белгиланган фаолиятини юритишга йўналтирилган мақсадли тушумларга қуидагилар киради:

1) муассисларнинг (иштирокчиларнинг, аъзоларнинг) нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ амалга оширилган бадаллари, шунингдек фуқаролик тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ деб эътироф этиладиган хайриялар;

2) нотижорат ташкилотлар томонидан бепул олинган тегишли шартномалар асосида кўрсатилган хизматлар тарзидаги даромадлар;

3) ушбу Кодексда белгиланган тартибида уй-жой мулкдорлари ширкатлари, уй-жой, боғдорчилик, боғ-томорқа, гараж-курилиш, уй-жой курилиш кооперативлари ёки бошқа ихтисослашган истеъмолчилар кооперативлари томонидан амалга ошириладиган умумий мулкни таъмирлаш, мукаммал таъмирлаш учун уларнинг аъзолари томонидан захира шакллантиришга ажратмалар;

4) нотижорат ташкилотларга васиятнома бўйича мерос тартибида ўтадиган мол-мулк;

5) нотижорат ташкилотларнинг уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун берилган бюджет маблағлари;

6) хайрия фаолиятини амалга ошириш учун олинган маблағлар ва бошқа мол-мулк;

7) касаба уюшмаси ташкилотларига касаба уюшмаси ташкилотларининг уставларида назарда тутилган ижтимоий-маданий ва бошқа тадбирларни ўтказиш учун жамоа шартномаларига (келишувларига) мувофиқ келиб тушган маблағлар;

8) нотижорат ташкилотлар томонидан тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ бўлмаган, уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун қонун хужжатларига мувофиқ улар томонидан тузилган солик тўловчи бўлган таркибий бўлинмалардан бепул олинган маблағлар;

9) уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун диний ташкилотлар томонидан олинган мол-мулк;

10) нотижорат ташкилотлар томонидан улар уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун давлат ҳокимияти органларининг

қарорларига биноан олинган давлат мулкидан бепул фойдаланиш ҳуқуки тарзидаги мулкий ҳуқуқлар.

49-модда. Қимматли қоғозлар

Қимматли қоғозлар мазкур ҳужжатларни чиқарған юридик шахс билан уларнинг эгаси ўртасидаги мулкий ҳуқуқларни ёки қарз муносабатларини тасдиқлайдиган, дивидендлар ёки фоизлар тарзида даромад тўлашни ҳамда ушбу ҳужжатлардан келиб чиқадиган ҳуқуқларни бошқа шахсларга ўтказиш имкониятини назарда тутадиган ҳужжатлардир.

Қимматли қоғозларга акциялар, облигациялар, векселлар, депозит сертификатлари, депозитар тилхатлар, опционлар, фьючерс ва форвард контрактлари киради, шунингдек қонун ҳужжатларига ёки чет давлатнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонун ҳужжатларига мувофиқ қимматли қоғозлар деб эътироф этиладиган бошқа қимматли қоғозлар киради.

Қимматли қоғозларни эмиссиявий қимматли қоғозлар жумласига киритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари ёки чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Агар қимматли қоғозлар билан бажариладиган операция муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар мезонларига мувофиқ бўлса, солиқ тўловчи уни мустақил равишда солиқ солиш мақсадида қимматли қоғозлар билан бажариладиган операциялар жумласига ёки муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар жумласига киритишга ҳақли.

Солиқ солиш мақсадида қимматли қоғозлар қўйидаги шартларга бир вактнинг ўзида риоя этилган тақдирда қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлаётган қимматли қоғозлар (муомаладаги қимматли қоғозлар) деб эътироф этилади:

улар қимматли қоғозлар савдоларининг ҳеч бўлмагандан битта ташкилотчиси томонидан муомалага киритилган бўлса;

уларнинг нархлари (котировкалари) тўғрисидаги ахборот оммавий ахборот воситаларида эълон қилинса ёхуд савдоларнинг ташкилотчиси ёки бошқа ваколатли шахс томонидан ҳар қандай манфаатдор шахсга қимматли қоғозларга доир операциялар амалга оширилган санадан эътиборан уч йил ичida берилиши мумкин бўлса;

солиқ тўловчи бу қимматли қоғозларга доир битимни тузган санадан эътиборан ўтган кетма-кет уч ой ичida улар бўйича ҳеч бўлмагандан бир марта бозор котировкаси хисоблаб чиқарилган бўлса (бундан қимматли қоғозларни бирламчи жойлаштириш чоғидаги бозор котировкасининг хисоб-китоби мустасно).

50-модда. Муддатли битимларнинг молиявий воситалари

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун шартнома томонлари хукук ва мажбуриятларининг асос активларга нисбатан тақсимланиши бўйича ва томонлар мажбуриятларининг бажарилишига тўғри келадиган сана кўрсатилган шартнома муддатли битимларнинг молиявий воситаси деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасининг фуқаролик қонун хужжатларига ва (ёки) чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонун хужжатларига мувофиқ шартнома талаблари бўйича суд ҳимояси лозим бўлмаса, ушбу Кодекснинг мақсадлари учун ўша шартнома муддатли битимларнинг молиявий воситаси деб эътироф этилмайди. Мазқур шартнома туфайли кўрилган заарлар солиқ солишда ҳисобга олинмайди.

Муддатли битимлар молиявий воситаларининг асос активи деганда муддатли битимнинг предмети тушунилади.

Асос актив сифатида, жумладан чет эл валютаси, қимматли қоғозлар ва бошқа мол-мулк, фоиз ставкалари, кредит ресурслари, нарх ёки фоиз ставкаларининг индекслари, муддатли битимларнинг бошқа молиявий воситалари иштирок этиши мумкин.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун муддатли битимларнинг иштирокчилари деганда муддатли битимларнинг молиявий воситалари билан операцияларни амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахслар тушунилади.

Муддатли битимларнинг молиявий воситаларини асос активларни етказиб бериш йўли билан, муддатли битимларнинг молиявий воситаси бўйича узил-кесил ўзаро ҳисоб-китобни амалга ошириш йўли билан ёхуд муддатли битимнинг молиявий воситаси билан илгари амалга оширилган операцияга муддатли битим иштирокчиси томонидан қарама-қарши операцияни амалга ошириш йўли билан бажариш муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича хукуқлар ва мажбуриятларнинг бажарилиши деб эътироф этилади.

Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир, асос активни харид қилишга қаратилган операциялар учун қарама-қарши йўналишдаги операция деб – асос активни сотишга қаратилган операция, асос активни сотишга қаратилган операция учун эса – асос активни харид қилишга қаратилган операция эътироф этилади.

Солиқ тўловчи асос активни етказиб бериш шартларини назарда тутувчи битимни муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция деб ёки ижрони кечиктирган ҳолда битим предметини етказиб беришга доир битим деб эътироф этиб, ушбу битимни мустақил равишида, ушбу модданинг талабларини инобатга олган ҳолда тавсифлашга ҳақли.

Битимнинг предметини етказиб беришни (бундан хеджирлаш операциялари мустасно) назарда тутувчи битимларни муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар тоифасига

киритиш мезонлари солиқ тўловчи томонидан ҳисоб сиёсатида солиқ солиш мақсадлари учун аниқланиши керак.

Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳукуқ ва мажбуриятларнинг ижро этилиш санаси муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциянинг тугалланиш санасидир.

Муддатли битимнинг молиявий воситаси бўйича мажбуриятлар куйидаги ҳолларда уни қайта тавсифламаган ҳолда тугатилиши мумкин:

1) бир турдаги талаблар ва мажбуриятларни ҳисобга ўтказган ҳолда (ўзаро ҳисобга ўтказган ҳолда);

2) шартномаларнинг намунавий шартларига мувофиқ бўлган бош келишувда белгиланган тартибда, агар бундай тугатишида нетто-мажбуриятнинг суммасини белгилаш назарда тутилган бўлса;

3) ташкил этилган савдоларнинг қоидалари ёки клиринг қоидалари шартларида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган муқобил талабларни ҳисобга ўтказган ҳолда, агар бундай ҳисобга ўтказиш нетто-мажбуриятнинг суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун бир эмитентнинг бир турдаги, бир тоифадаги (хилдаги) ёки битта пай инвестиция фондининг (пай инвестиция фондларининг инвестиция пайлари учун) бир хил ҳажмдаги ҳукуқларга эга бўлган қимматли қоғозларини етказиб беришга доир талаблар, шунингдек пул маблагларини айни шу валютада тўлашга доир талаблар бир турдаги талаблар деб эътироф этилади.

Ижро этишини кечиктирган ҳолда битим предметини етказиб беришга доир битим сифатида тавсифланган битимларга солиқ солиш бундай битимларнинг тегишли асос активлари учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун муддатли битимларнинг молиявий воситалари уюшган бозорда муомалада бўлган битимларнинг молиявий воситаларига (муддатли битимларнинг муомаладаги молиявий воситаларига) ва муддатли битимларнинг уюшган бозорда муомалада бўлмаган молиявий воситаларига (муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига) бўлинади.

Муддатли битимларнинг молиявий воситалари куйидаги шартларга бир вактнинг ўзида риоя этилган тақдирда уюшган бозорда муомалада деб эътироф этилади:

1) битимларни тузиш, уларнинг муомалада бўлиши ва бажарилиши тартиби Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига ёки чет давлатларнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ шундай ҳукуқка эга бўлган савдоларнинг ташкилотчиси томонидан белгиланса;

2) муддатли битимлар молиявий воситаларининг нархлари тўғрисидаги ахборот оммавий ахборот воситаларида эълон қилинса ёхуд савдоларнинг ташкилотчиси ёки бошқа ваколатли шахс томонидан

ҳар қандай манфаатдор шахсга муддатли битимнинг молиявий воситасига доир операциялар амалга оширилган санадан кейин уч йил ичида берилиши мумкин бўлса.

Агар битим уюшмаган бозорда тузилса ва унинг шартларида асос активни етказиб бериш назарда тутилган бўлса, битим муддатли битимларнинг молиявий воситаси сифатида факат, башарти асос активни етказиб бериш бундай битимнинг шартларига мувофиқ битим тузилган кундан кейин камидан учинчи кундан сўнг амалга оширилса, муддатли битимларнинг молиявий воситаси сифатида тавсифланиши мумкин.

Уюшмаган бозорда тузиладиган ва шартларида асос активни етказиб бериш назарда тутилмаган битим факат муддатли битимларнинг молиявий воситаси сифатида тавсифланиши мумкин.

Ўз шартларида асос активни етказиб беришни назарда тутувчи муддатли битимларнинг молиявий воситалари ёки ўз шартларида асос активни етказиб беришни назарда тутувчи бошқа молиявий воситанинг муддатли битимларини тузиш етказиб беришга оид муддатли битимлар деб эътироф этилади.

Ўз шартларида асос активни етказиб бериш назарда тутилмаган муддатли битимларнинг молиявий воситалари ёки ўз шартларида асос активни етказиб беришни назарда тутмайдиган молиявий воситаларнинг муддатли битимларини тузиш хисоб-китобли муддатли битимлар деб эътироф этилади.

Етказиб беришга оид муддатли битимлар сифатида, шунингдек ижрони кечиктирган ҳолда битим предметини етказиб беришга доир битим сифатида тавсифланган битимлар мажбуриятлар лозим даражада ижро этишдан фарқ қиласидиган усуллар орқали тугатилган тақдирда хисоб-китобли муддатли битимлар сифатида қайта тавсифланмайди.

Вариацияли маржа деганда савдоларнинг ташкилотчиси ёки клиринг ташкилоти томонидан ҳисоблаб чиқиладиган ҳамда савдоларнинг ташкилотчилари ва (ёки) клиринг ташкилотлари томонидан белгиланган қоидаларга мувофиқ муддатли битимлар иштирокчилари томонидан тўланадиган пул маблағлари суммаси тушунилади.

51-модда. Хеджирлаш

Ушбу Кодекс мақсадида хеджирлаш операциялари деганда солик тўловчи учун нохуш оқибатларни (тўлиқ ёки қисман) камайтириш (компенсация қилиш) мақсадида муддатли битимларнинг молиявий воситалари (шу жумладан ҳархил турлари билан) амалга ошириладиган операциялар (операциялар мажмуи) тушунилади.

Бундай нохуш оқибатлар жумласига, хусусан, зарар кўриш, тушумнинг ёки фойданинг камайиши, мол-мулк бозор қийматининг камайиши, нархнинг, фоиз ставкасининг, миллий валютага нисбатан чет эл валютаси курсининг ёки хеджирлаш обьекти (объектлари) бошқа

кўрсаткичининг (кўрсаткичлари мажмуининг) ўзгариши оқибатида солик тўловчининг мажбуриятлари кўпайиши киритилиши мумкин.

Солик тўловчининг мол-мулки, мулкий хукуклари ва унинг хеджирлаш операциясини амалга ошириш санасида бажарилиш муддати етиб келмаган мажбуриятлари хеджирлаш объектлари деб эътироф этилади.

Амалга оширилиши (бажарилиши) тарафнинг шартнома бўйича талаб қўйиши билан боғлик бўлган ҳамда уларга нисбатан солик тўловчи хеджирлаш тўғрисида қарор қабул қилган талаб қилиш хукуклари ва мажбуриятлар хеджирлаш объектлари бўлиши мумкин.

Муддатли битимлар молиявий воситаларининг хеджирлаш операцияси учун фойдаланиладиган асос активлари хеджирлаш объектидан фарқ қилиши мумкин.

Хеджирлаш мақсадида ҳар хил турдаги муддатли битимнинг биттадан ортиқ молиявий воситасини, шу жумладан хеджирлаш муддати ичда битта хеджирлаш операцияси доирасида муддатли битимларнинг бир неча молиявий воситаларини тузишга йўл қўйилади.

Солик тўловчи муддатли битимларнинг молиявий воситалари билан операцияни хеджирлаш операцияси жумласига киритиш асосланганлигини тасдиқлаш учун хеджирлаш операциясига доир битимни тузиш санасида солик тўловчининг таҳминларидан келиб чиқсан ҳолда ушбу операциянинг амалга оширилиши нархнинг, бозор котировкасининг, валюта курсининг ёки хеджирлаш обьекти бошқа кўрсаткичининг ўзгариши билан боғлик бўлган нохуш оқибатларни камайтириш имконини беришини тасдиқловчи маълумотномани тузади.

Агар битта хеджирлаш операцияси мақсадида муддатли битимларнинг молиявий воситалари билан боғлик операциялар мажмуидан фойдаланилса, бундай маълумотнома ушбу битимлар мажмуининг биринчиси тузилган санадаги ҳолатга кўра тузилади.

52-модда. Қимматли қоғозлар билан РЕПО операциялари

Репо шартномасига мувофиқ битимнинг бир тарафи битимнинг бошқа тарафига қимматли қоғозларни ушбу шартномада олдиндан белгиланган нархда муайян муддатдан кейин уларни қайтариб сотиш (сотиб олиш) мажбурияти билан сотади. Бунда ушбу қимматли қоғозларнинг шартномада белгиланган сотиш (сотиб олиш) нархи уларнинг бозор нархларидан фарқ қилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси конун ҳужжатларида ва (ёки) чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган конун ҳужжатларида репо шартномаларига нисбатан қўйиладиган талабларга жавоб берадиган шартнома РЕПО операцияси деб эътироф этилади. Бунда репо шартномасининг биринчи ва иккинчи қисмлари тегишинча РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмлари деб эътироф этилади.

Репо шартномаси бўйича сотиб олувчи ва репо шартномаси бўйича сотувчи тегишинча РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олувчи ҳамда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи деб эътироф этилади. Бунда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятлар РЕПОнинг биринчи қисми бажарилиши шарти билан юзага келиши керак.

РЕПО операциясининг шартлари битим тарафларининг куйидаги хукуқларидан камида биттасини назарда тутиши мумкин:

1) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчининг РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасига қадар РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олувчига РЕПОнинг биринчи қисми бўйича берилган қимматли қофозлар ёки улар айирбошланган қимматли қофозлар ўрнига бошқа қимматли қофозларни бериш хукуки;

2) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олувчининг РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчидан ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган ўтказишни талаб қилиш хукуки.

Ушбу Кодекс мақсадида РЕПО операцияси иштирокчилари томонидан РЕПОнинг тегишли қисми бўйича ўз мажбуриятларини бажаришининг репо шартномасида назарда тутилган муддатлари РЕПО биринчи ёки иккинчи қисмининг бажарилиш саналари ҳисобланади.

РЕПОнинг биринчи ёки иккинчи қисми бўйича қимматли қофозларни етказиб бериш ва уларга ҳак тўлаш бўйича мажбуриятлар турли саналарда бажарилган тақдирда, қимматли қофозларга ҳак тўлаш ёки уларни етказиб бериш бўйича мажбуриятлар бажарилиши саналаридан энг кечроғи тегишинча РЕПО биринчи қисмининг санаси ва иккинчи қисмининг санаси деб эътироф этилади.

РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни бажариш санаси РЕПО муддатини қисқартириш томонга ҳам, уни узайтириш томонга ҳам ўзгартирилиши мумкин. РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санаси талаб қилиб олиш пайти билан белгиланадиган операциялар, агар репо шартномасида РЕПО иккинчи қисмининг нархини аниқлаш тартиби белгиланган бўлса ва агар РЕПОнинг иккинчи қисми тарафлар томонидан РЕПОнинг биринчи қисмiga доир мажбуриятлар бажарилган санадан эътиборан бир йил ичida бажарилган бўлса, РЕПО операциялари деб эътироф этилади.

Қимматли қофозлар бозорида савдоларнинг ташкилотчиси (биржа) орқали ёки клиринг ташкилоти орқали бажарилган ҳолда амалга ошириладиган РЕПО операциялари учун РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилиши санасининг қимматли қофозлар бозоридаги савдолар ташкилотчисининг (биржанинг) ёки клиринг ташкилотининг қоидаларига мувофиқ амалга ошириладиган ҳар қандай ўзгартирилиши ушбу модда мақсадида РЕПО муддатини ўзгартириш деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекс мақсадида РЕПО ставкаси РЕПО операциясини тузиш чоғида аниқланади ва у қатъий белгиланган ёки ҳисоб-китобли бўлиши мумкин.

РЕПО ставкаси ҳисобот (солик) даврининг охирида фоизларнинг микдорини белгилаш имконини бериши керак ва репо шартномаси тарафларининг келишувига кўра ўзгартирилиши мумкин.

Агар РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни реализация қилишга (сотиб олишга) доир мажбуриятлар РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида тўлиқ ёки қисман бажарилмаса ва ўзаро талабларни тартибга солиш тартиб-таомили ўтказилмаса, РЕПОнинг иккинчи қисми, агар ушбу модданинг олтинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, лозим даражада бажарилмаган деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекс мақсадида қўйидагилар РЕПОнинг иккинчи қисмини тўлиқ бажармаслик деб эътироф этилмайди:

1) РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни РЕПОнинг иккинчи қисмини бажаришнинг тарафлар томонидан келишган санасидан эътиборан ўн кун ичida бажариш;

2) мажбуриятларни қўйидаги ҳолларда муқобил талабларни ҳисобга олиш йўли билан бажариш (тугатиш):

а) агар бундай талаблар Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларига ёки чет давлатларнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонун хужжатларига мувофиқ тасдиқланган шартномаларнинг намунавий шартларига мос бўлган бош келишув (ягона шартнома) шартлари асосида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган бўлса. Бунда муқобил талабларни ҳисобга олиш нетто-мажбурият суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса;

б) агар бундай талаблар уюшган савдолар қоидаларининг ва (ёки) клиринг қоидаларининг шартлари асосида тузилган шартномалардан келиб чиқадиган бўлса. Бунда муқобил талабларни ҳисобга олиш нетто-мажбурият суммасини аниқлаш мақсадида амалга оширилган бўлса.

РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаган ҳолларда РЕПО операцияси солик солиш мақсадида қайта тавсифланиши лозим.

РЕПО операциясини солик солиш мақсадида қайта тавсифлаш солик тўловчи томонидан қўйидаги ҳолларда мустақил равишда амалга оширилади:

1) репо шартномаларига нисбатан қонун хужжатларида қўйиладиган талабларга ва (ёки) РЕПО операциясига нисбатан ушбу моддада қўйиладиган талабларга риоя этилмагандан;

2) репо шартномаси бекор қилинганда;

3) РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаганда.

РЕПО операциясини солик солиш мақсадида қайта тавсифлаш бундай қайта тавсифлаш учун асос бўлган шартлардан бири юзага келган саналардан энг аввалгисида амалга оширилади.

РЕПО операцияси иштирокчиларининг РЕПО операциясини солик солиш мақсадида қайта тавсифлаш чоғидаги мажбуриятлари ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланади.

53-модда. Қимматли қоғозларнинг қарз операциялари

Қимматли қоғозларни қарзга бериш Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларига ёки чет давлатларнинг қонун хужжатларига мувофиқ тузилган, ушбу модданинг учинчи – олтинчи қисмларида белгиланган шартларни қаноатлантирадиган қарз шартномаси (бундан буён матнда қарз шартномаси деб юритилади) асосида амалга оширилади.

Ушбу Кодекс қоидалари солик тўловчининг воситачилар, ишончли вакиллар, агентлар, ишончли бошқарувчилар томонидан тегишли фуқаровий-хукуқий шартномалар асосида унинг ҳисобидан амалга оширилган қимматли қоғозларнинг қарз операцияларига нисбатан ҳам кўлланилади.

Ушбу Кодекс мақсадида қимматли қоғозларнинг қарз шартномасида фоизлар пул шаклида тўланиши назарда тутилиши керак.

Фоиз ставкаси ёки уни аниқлаш тартиби қарз шартномасининг шартларида белгиланади.

Қарз шартномаси бўйича фоизларни аниқлаш мақсади учун, агар ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қарз шартномаси бўйича берилган қимматли қоғозларнинг қиймати тегишли қимматли қоғозларнинг шартномани тузиш санасидаги бозор нархига teng тарзда, бозор нархи мавжуд бўлмаган тақдирда эса, ҳисоб-китоб қилинган нархига teng этиб қабул қилинади. Бунда қимматли қоғозларнинг бозор нархи ва ҳисоб-китоб қилинган нархи ушбу Кодекснинг Maxsus қисмида белгиланган қоидаларга мувофиқ аниқланади.

Қимматли қоғозларга бўлган мулк хукуқини кредитор томонидан қарз олувчига ўтказиш чоғидаги ўтиш санаси қарзнинг бошланиш санаси бўлади, қимматли қоғозларга бўлган мулк хукуқини қарз олувчи томонидан кредиторга ўтказиш чоғидаги ўтиш санаси қарзнинг тугаш санаси бўлади.

Ушбу Кодекс мақсадида қимматли қоғозлар тарзида берилган (олинган) қарз шартномасининг муддати бир йилдан ошмаслиги керак.

Агар қарз шартномасида қимматли қоғозларни қайташи муддати белгиланмаган бўлса ёки мазкур муддат талаб қилиб олиш пайти билан белгиланган бўлса (очик санали қарз шартномаси) ва қарз бошланган санадан эътиборан бир йил ичида қимматли қоғозлар қарз олувчи томонидан кредиторга қайтарилмаган бўлса, солик солиш мақсадида қимматли қоғозлар қарз бошланган санада реализация қилинган деб эътироф этилади.

Бунда кредиторнинг ва қарз олувчининг қарз шартномаси бўйича берилган қимматли қоғозларни реализация қилишдан (сотиб олишдан) олинган даромадлари ҳамда қилинган харажатлари қимматли қоғозларнинг қарз бошланган ва фоизлар олинган (тўланган) санадаги бозор нархидан (ҳисоб-китоб нархидан) келиб чиқсан ҳолда ҳисоб-китоб қилинади.

Мазкур қимматли қоғозларнинг кўрсатилган бозор (хисоб-китоб) нархи ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланган қоидаларга мувофиқ аникланади.

Ушбу модда саккизинчи қисмининг қоидалари куйидаги ҳолларда ҳам қўлланилади, агар:

1) қарз шартномасида қарзни қайтариш муддати белгиланган бўлса, бироқ қимматли қоғозлар қарз бошланган санадан эътиборан бир йил ўтгач кредиторга қарз оловучи томонидан қайтарилмаган бўлса;

2) қимматли қоғозларни қайтаришга доир мажбурият кредиторга пул маблағларини тўлаш ёки қимматли қоғозлардан фарқ қиласиган бошқа мол-мulkни ўтказиш орқали тугатилган бўлса.

Қимматли қоғозларнинг қарз операциялари бўйича қимматли қоғозларни қайтариш юзасидан мажбуриятлар бажарилмаган ёки тўлиқ ҳажмда бажарилмаган тақдирда, ўзига нисбатан лозим даражада бажармасликка йўл қўйилган ва ўзаро талабларни тартибга солиш тартиб-таомили ўтказилмаган РЕПО операцияси учун ушбу Кодексда белгиланган тартиб солиқ солиш мақсадида қўлланилади.

54-модда. Молиявий ижара ва лизинг

Ушбу Кодекс мақсадида шартнома бўйича мол-мulkни (молиявий ижара объектини) ўн икки ойдан кўп муддатга эгалик қилиш ва фойдаланишга бериш чоғида юзага келадиган ижара муносабатлари молиявий ижара деб эътироф этилади. Молиявий ижара шартномаси куйидаги талаблардан ҳеч бўлмагандан биттасига жавоб бериши керак:

1) молиявий ижара шартномасининг муддати тугагач, молиявий ижара обьекти ижарачининг мулкига ўтказилса;

2) молиявий ижара шартномасининг муддати молиявий ижара обьекти хизмат қилиш муддатининг 80 фоизидан ошса ёки молиявий ижара обьектининг молиявий ижара шартномаси тугаганидан кейинги қолдик қиймати унинг бошланғич қийматининг камида 20 фоизини ташкил этса;

3) молиявий ижара шартномасининг муддати тугагач, ижарачи молиявий ижара обьектини молиявий ижара шартномасида белгиланадиган қатъий нарх бўйича ҳақини тўлаб олиш хуқуқига эга бўлса;

4) молиявий ижара шартномасининг амал қилиш даврида ижара тўловларининг жорий дисконтланган қиймати обьектнинг уни молиявий ижарага топшириш пайтидаги жорий қийматининг 90 фоизидан ошса. Жорий дисконтланган қиймат бухгалтерия хисоби тўғрисидаги конун хужжатларига мувофиқ аникланади.

Ушбу Кодекс мақсадида молиявий ижаранинг алоҳида тури лизинг деб эътироф этилиб, бунда бир тараф (лизинг берувчи) бошқа тарафнинг (лизинг оловчининг) топшириғига кўра учинчи тарафдан (сотувчидан) лизинг шартномаси бўйича шартлашилган мол-мulkни (лизинг обьектини)

олади ҳамда уни ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган талабларга мувофик бўлган шартнома бўйича эгалик қилиш ва фойдаланиш учун лизинг олувчига ҳақ эвазига беради.

Ушбу Кодекс мақсади учун молиявий ижара (лизинг) шартномасининг тарафи бўлган ижарави (лизинг олувчига) молиявий ижара (лизинг) предметининг харидори сифатида қаралади.

55-модда. Солик қарзи

Ушбу Кодекс мақсадида ҳисоблаб чиқарилган (ҳисобланган) ва белгиланган муддатларда тўланмаган соликларнинг, шу жумладан улар бўйича бўнак ва жорий тўловларнинг суммалари, шунингдек ушбу Кодексда белгиланган муддатда тўланмаган молиявий санкциялар ва пенялар солик қарзи деб эътироф этилади.

Солик тўловчининг ёки солик агентининг солик қарзи барча соликлар бўйича ҳам, уларнинг ҳар бири бўйича алоҳида-алоҳида ҳам аниқланиши мумкин.

Солик қарзини тўлаш, шу жумладан уни солик органлари томонидан ундириш чоғида тўлаш куйидаги тартибдаги кетма-кетлиқда амалга оширилади:

- 1) соликлар суммаси;
- 2) ҳисобланган пенялар;
- 3) жарималар.

56-модда. Солик тўловчининг шахсий кабинети

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг расмий веб-сайтига жойлаштирилган ахборот ресурси солик тўловчининг шахсий кабинети ҳисобланади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, солик тўловчининг шахсий кабинетидан солик тўловчилар ва солик органлари ўз хуқуклари ҳамда мажбуриятларини электрон тарзда амалга ошириши учун фойдаланилиши мумкин.

Солик органлари томонидан солик тўловчиларга ва солик тўловчилар томонидан солик органларига юбориладиган электрон хужжатларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг расмий веб-сайтига жойлаштирилади. Ҳар бир солик тўловчининг шахсий кабинети ушбу солик тўловчи солик органларида ҳисобга қўйилганидан кейин шакллантирилади.

Солик тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш солик тўловчи томонидан ихтиёрий тартибда амалга оширилади. Бунда солик органлари ҳамда солик тўловчилар бўлган юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар ўртасидаги ахборот алмашинуви фақат солик тўловчининг шахсий кабинети орқали амалга оширилади.

Жисмоний шахсга, ушбу шахс якка тартибдаги тадбиркор бўлишидан ёки бўлмаслигидан қатъи назар, солик тўловчининг битта шахсий кабинети шакллантирилади.

Якка тартибдаги тадбиркор сифатида ҳисобга турган жисмоний шахс ўз солик тўловчининг шахсий кабинетидан якка тартибдаги тадбиркор сифатидаги ўз ҳуқуqlари ва мажбуриятларини электрон тарзда амалга ошириш учун фойдаланиши мумкин.

Солик тўловчининг шахсий кабинетига кириш ягона идентификациялаш тизими орқали электрон ракамли имзо воситасида амалга оширилади.

Электрон ракамли имзо солик тўловчига унинг аризаси асосида Давлат хизматлари маркази орқали ҳақ тўлаш асосида, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланган тартибда тақдим этилади.

Солик тўловчининг шахсий кабинети фаоллаштирилганидан кейин то унинг амал қилиши тўхтатиб турилгунига қадар солик органлари барча ҳужжатларни солик тўловчига факат унинг шахсий кабинети орқали юборади. Солик тўловчи ҳужжатларни солик органларига худди шундай тартибда юборади.

Солик органлари томонидан ҳужжат ва солик тўловчига солик тўловчининг шахсий кабинети орқали юборилиши чоғида у кўрсатган мобил телефон рақамига тегишли СМС-хабар юборилади.

Агар солик органи томонидан электрон ҳужжат солик тўловчининг шахсий кабинетига юборилганда солик тўловчи шахсий кабинетининг амал қилиши тўхтатиб турилганлиги ёки электрон рақамли имзо қалитининг сертификати тугатилганлиги тўғрисида маълумот олинган бўлса, мазкур ҳужжат солик тўловчига ушбу маълумотлар олинган кундан эътиборан уч кун ичida қоғозда юборилади.

Ушбу Кодекснинг 129-моддаси еттинчи ва ўн учинчи қисмларига мувофиқ солик органида ҳисобда турган чет эл юридик шахси томонидан солик тўловчининг шахсий кабинетидан солик органидан ҳужжатларни (ахборотни) олиш ҳамда ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган хизматларни электрон шаклда кўрсатишга тааллуқли маълумотларни солик органига тақдим этиш учун фойдаланилади.

Солик тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш имконияти чет эл юридик шахсларига улар солик органларида ушбу Кодекснинг 129-моддаси еттинчи қисмида назарда тутилган тартибда ҳисобга қўйилган кундан эътиборан берилади. Бундай чет эл юридик шахси солик органида ҳисобдан чиқарилган тақдирда солик тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш ҳуқуки солик органлари солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан тартибга солинадиган муносабатлардаги ўз ваколатларини амалга ошириши чоғида фойдаланадиган ҳужжатларни олиш учун сақланиб қолади.

57-модда. Қишлоқ хұжалиги товар ишлаб чиқарувчилари

Ушбу Кодекс мақсадида қишлоқ хұжалиги товар ишлаб чиқарувчилари деб бир вактнинг ўзида қуидаги шартларга жавоб берадиган юридик шахслар эътироф этилади:

қишлоқ хұжалиги маҳсулотини ишлаб чиқарувчи ва уни бирламчи қайта ишловчи, башарти бундай юридик шахснинг жами даромадида ўзи ишлаб чиқарған қишлоқ хұжалиги маҳсулотини, шу жумладан уни ўзи ишлаб чиқарған қишлоқ хұжалик хом ашёсими қайта ишлашдан олинган маҳсулотни реализация қилишдан олинган даромадининг улуши солиқ давридаги жами даромаднинг камида 80 фоизини ташкил этса;

ер участкаларига эга бўлган, бу ер участкалари қишлоқ хұжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш учун зарур бўлса.

Ушбу Кодекс мақсадида қишлоқ хұжалиги маҳсулотлари жумласига биологик ресурслардан (ҳайвонлар ва ўсимликлардан) олинган қуидаги маҳсулотлар киради:

- 1) қишлоқ ва ўрмон хұжалиги ўсимликшунослиги маҳсулотлари;
- 2) чорвачилик, паррандачилик, асаларичилик маҳсулотлари;
- 3) ипакчилик маҳсулотлари;
- 4) балиқчилик маҳсулотлари ва сувда етишириладиган экинлар.

Саноатда қайта ишланган қишлоқ хұжалиги маҳсулоти ушбу Кодекс мақсадида қишлоқ хұжалиги маҳсулоти деб эътироф этилмайди.

58-модда. Нотижорат ташкилотлар

Қонун хужжатларида нотижорат ташкилот учун белгиланган шаклда рўйхатдан ўтказилган, қуидаги шартларга мувофиқ бўлган юридик шахс ушбу Кодекс мақсадида нотижорат ташкилот деб эътироф этилади, агар:

даромад олиш мақсадига эга бўлмаса;

даромадларни ёки мол-мулкни иштирокчилари (аъзолари) ўртасида тақсимламаса.

59-модда. Ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи юридик шахслар

Ушбу Кодекс мақсадида қуидаги соҳаларда фаолият кўрсатувчи юридик шахслар ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи юридик шахслар жумласига киради:

1) тегишли лицензия асосида тиббиёт муассасалари томонидан кўрсатиладиган тиббий хизматлар (бундан косметология хизматлари мустасно). Тиббий хизматлар жумласига, ушбу бандни қўллаш мақсадида, қуидагилар киради, хусусан, тиббий ёрдам хизматлари ва санитария хизматлари кўрсатиш:

а) ташхис қўйиш, профилактика ва даволаш хизматлари;

б) стоматологик хизматлар, шу жумладан тиши протезларини ўрнатиш хизматлари;

2) таълимга оид хизматлар, шу жумладан тестлар ва имтиҳонлар ўтказиши ташкил этиш;

3) илм-фан соҳасидаги ваколатли орган томонидан аккредитация қилинган илмий ва (ёки) илмий-техникавий фаолият субъектлари томонидан фан соҳасида амалга ошириладиган фаолият (шу жумладан илмий тадқиқотлар ўтказиши, муаллиф томонидан илмий-интеллектуал мулқдан фойдаланиш, жумладан уни реализация қилиш);

4) жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги хизматлар. Бундай хизматларга, хусусан, қўйидагилар киради:

а) спорт иншоотларида, мактабларда, соғломлаштириш йўналишидаги клубларда жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини спорт турлари бўйича ўқув гурухлари ҳамда жамоаларида ўтказиши хизматлари, умумжисмоний тайёргарлик хизматлари;

б) спорт мусобақалари ёки байрамларини, спорт-томоша тадбирларини ўтказиши хизматлари, шунингдек ушбу тадбирларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиши учун спорт иншоотларини ижарага бериш;

в) спорт-техника асбоб-ускуналарини, тренажёрларни, анжомларни, спорт кийим-бошларини бериб туриш бўйича хизматлар;

5) болаларни, кексаларни ва ногиронлиги бўлган шахсларни ижтимоий ҳимоя қилиш ҳамда уларнинг ижтимоий таъминоти соҳасидаги хизматлар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар, уларнинг тегишли фаолият турларидан олинган даромадлари текин олинган мол-мулк тарзидаги даромадлар ҳисобга олинган ҳолда жами йиллик даромадининг камида 90 фоизини ташкил этиши шарти билан, ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи шахслар деб эътироф этилади.

Акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқаришга ва реализация қилишга доир фаолиятдан даромадлар олувчи, шунингдек фойдали қазилмаларни қазиб олишни амалга оширувчи юридик шахслар ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи юридик шахслар жумласига кирмайди.

60-модда. Ушбу Кодексда қўлланиладиган бошқа тушунчалар

Ушбу Кодекс мақсадида қўйидаги тушунчалардан ҳам фойдаланилади:

жисмоний шахснинг яқин қариндошлари – унинг ота-онаси, туғишган ва ўгай ака-укалари ва опа-сингиллари, эри (хотини), фарзандлари, шу жумладан фарзандликка олинганлар, боболари, бувилари, неваралари, шунингдек эрининг (хотинининг) ота-онаси;

ижара (лизинг) тўлови – ижарага берувчига (лизинг берувчига) тузилган ижара (лизинг) шартномаси асосида ижарачи (лизинг олувчи) томонидан тўланадиган сумма;

ижараға берувчининг (лизинг берувчининг) фоиздан олинадиган даромади – молиявий ижара (лизинг) обьектининг ижара (лизинг) тўлови суммаси ва қиймати ўртасидаги фарқ;

назорат-касса техникаси – фискал хотира билан жиҳозланган назорат-касса машиналари, фискал тўплагичлардаги фискал маълумотлар ёзиб олиниши ва сақланишини таъминловчи, фискал ҳужжатларни шакллантирувчи ҳамда уларнинг солиқ органларига фискал маълумотлар оператори орқали топширилишини, шунингдек фискал ҳужжатлар назорат-касса техникасини кўллаш тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган талабларга мувофиқ қофозда чоп этилишини таъминловчи бошқа курилмалар ҳамда дастурий-техник мажмуалар;

ортиқча тўланган солиқ суммаси (пеня, жарима) – солиқнинг (пеняниңг, жариманинг) тўланган суммаси билан ҳақиқатда тўланиши лозим бўлган суммаси ўртасидаги ижобий фарқ. Солиқнинг (пеняниңг, жариманинг) ортиқча тўланган суммаси у илгари ҳисобга олинган ва (ёки) солиқ тўловчига қайтарилган суммаларни, шунингдек солиқ бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ўтказиладиган суммаларни ҳисобга олган ҳолда уни ҳисоб-китоб қилиш санасида аниқланади;

ортиқча ундирилган солиқ суммаси – солиқ органларининг ғайриқонуний ҳатти-харакатлари натижасида ортиқча тўланган солиқ суммаси;

тан олинган солиқ қарзи – солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабнома берилган санадан бошлаб ўн календарь кун ичida солиқ тўловчи томонидан эътиroz билдирилмаган қарз ёки суд қарори билан тасдиқланган қарз;

хатолик билан тўланган солиқ (пеня, жарима) суммаси – солиқ (пеня, жарима) суммасини тўлаган шахсни ва (ёки) ушбу тўловнинг мақсадини қатъий аниқлаш имкониятини бермайдиган тўлов чоғида хатоликка йўл қўйилган солиқ (пеня, жарима) суммаси. Қайси солиқка (пеняга, жаримага) нисбатан уни тўлаган шахс солиқ тўловчи деб ҳисобланмайдиган шахсдан ёки тўланиши лозим бўлган бюджетдан бошқа бюджетга келиб тушган солиқ (пеня, жарима) суммаси ҳам хатолик билан тўланган деб эътироф этилади;

умидсиз қарз – суд қарори билан мажбуриятнинг бекор қилиниши туфайли ёхуд банкротлик, тугатиш, қарздорнинг вафоти ёки даъво муддати тугаши сабабли тўланиши мумкин бўлмаган қарз.

5-боб. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурӯҳи

61-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурӯҳи

Солиқ тўловчиларнинг хўжалик фаолияти бўйича жами молиявий натижасини ҳисобга олган ҳолда фойда солиғини (бундан буён матнда

солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солиги деб юритилади) ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш мақсадида, ушбу Кодексда назарда тутилган тартиб ҳамда шартларда тегишли шартнома асосидаги ихтиёрий бирлашмаси солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи деб эътироф этилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисида тузилган амалдаги шартноманинг тарафи бўлган ва ушбу Кодексда бундай гуруҳ иштирокчилари учун назарда тутилган барча шартларни қаноатлантирадиган юридик шахс солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси деб эътироф этилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага мувофиқ зиммасига солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солигини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш мажбурияти юклатилган иштирокчи солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси деб эътироф этилади.

Кўрсатилган соликни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашга оид хукукий муносабатларда, фойда солигини тўловчилар каби, солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси шундай хукукларни амалга оширади ва мажбуриятларни зиммасига олади.

Ушбу Кодексга ва Ўзбекистон Республикасининг фуқаролик қонун хужжатларига мувофиқ тузилган солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома солик тўловчилар консолидациялашган гуруҳи масъул иштирокчисининг ваколатларини тасдиқловчи хужжатдир.

62-модда. Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш шартлари

Ўзбекистон Республикасининг ушбу моддада назарда тутилган барча шартларни қаноатлантирувчи юридик шахслари солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этишга ҳақли.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчилари томонидан қаноатлантирилиши лозим бўлган ушбу моддада назарда тутилган шартлар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, мазкур гурухни ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг бутун амал қилиш муддати мобайнида бажарилиши керак.

Башарти бир юридик шахс бошқа юридик шахсларнинг устав фондида (устав капиталида) бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этса ҳамда ҳар бир шундай юридик шахсдаги бундай иштирок этиш улуши камида 90 фойизни ташкил этса, юридик шахслар томонидан солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи ташкил этилиши мумкин. Кўрсатилган шартга солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш

тўғрисидаги шартноманинг бутун амал қилиш муддати мобайнида риоя этилиши керак.

Бир юридик шахснинг бошқа юридик шахсда иштирок этиш улуши ушбу Кодекснинг 38-моддасида белгиланган тартибда аникланади.

Юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг тарафи сифатида куйидаги барча шартларни қаноатлантириши керак:

агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, у қайта ташкил этилиш ёки тугатилиш жараёнида бўлмаслиги керак;

унга нисбатан Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ банкротлик (иктисодий начорлик) тўғрисидаги иш бўйича иш қўзғатилган бўлмаслиги керак;

солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш (ўзгартириш) тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ҳужжатларни солиқ органига тақдим этиш санасидан олдинги охирги ҳисбот санасидаги молиявий ҳисбот асосида ҳисоб-китоб қилинган шахс соф активларининг миқдори унинг устав фонди (устав капитали) миқдоридан ошиши керак.

Солиқ тўловчиларнинг мавжуд консолидациялашган гуруҳига янги юридик шахсни қўшиб олиш, агар қўшиб олинаётган юридик шахс ўзининг қўшиб олиниши санасида ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган шартларни қаноатлантиурса, мумкин бўлади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлган жами юридик шахслар қуйидаги шартларни қаноатлантириши керак:

1) улар томонидан календарь йил мобайнида тўланган қўшилган қиймат солиги, акциз солиги, фойда солиги ва ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг жами суммаси камида юз миллиард сўмни ташкил этади;

2) календарь йил учун молиявий ҳисбот маълумотларига кўра товарлар ва хизматларни реализация қилишдан тушумнинг, шунингдек бошқа даромадларнинг жами ҳажми камида беш юз миллиард сўмни ташкил этади;

3) активларнинг жами қиймати календарь йил охирида молиявий ҳисбот маълумотларига кўра камида бир триллион сўмни ташкил этади;

4) фойда солиги бўйича бир хил солиқ ставкасини қўллади.

Ушбу модданинг еттинчи қисмида назарда тутилган барча кўрсаткичлар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ҳужжатлар солиқ органига тақдим этиладиган йилдан олдинги йил якунларига кўра ҳисоб-китоб қилинади.

Куйидагилар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлиши мумкин эмас:

1) маҳсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари бўлган юридик шахслар;

2) маҳсус солиқ режимларини қўлловчи юридик шахслар;

3) банклар, бундан ушбу консолидациялашган гурухга киравчи бошқа барча юридик шахслар банклар бўлган ҳол мустасно;

4) сугурта ташкилотлари, бундан ушбу консолидациялашган гурухга киравчи бошқа барча юридик шахслар сугурта ташкилотлари бўлган ҳол мустасно;

5) қимматли қоғозлар бозорининг банклар бўлмаган профессионал иштирокчилари, бундан ушбу консолидациялашган гурухга киравчи бошқа барча юридик шахслар қимматли қоғозлар бозорининг банклар деб хисобланмайдиган профессионал иштирокчилари бўлган ҳол мустасно;

6) фойда солигини тўловчилар деб эътироф этилмайдиган юридик шахслар;

7) клиринг ташкилотлари;

8) микрокредит ташкилотлари.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи, факат башарти ушбу моддада назарда тутилган талабларни қаноатлантирадиган барча юридик шахслар ушбу консолидациялашган гурухнинг иштирокчилари бўлса, ташкил этилиши мумкин.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг таркиби унга факат бундай талабларни қаноатлантирадиган иштирокчиларнинг қўшиб олиниши ёхуд ундан бундай талабларни қаноатлантирмай қўйган иштирокчиларнинг чиқарилиши ҳисобига ўзгариши мумкин. Мазкур талабни бузган ҳолда ташкил этилган ёхуд бу талабга мувофиқ бўлмай қолган солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи ғайриқонуний равишда ташкил этилган ёхуд ушбу талаб бузилган санадан эътиборан амал қилиши тугатилган деб эътироф этилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи камида икки календарь йил муддатга ташкил этилади.

63-модда. Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага мувофиқ, ушбу Кодекснинг 62-моддасида белгиланган шартларни қаноатлантирувчи юридик шахслар солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва шартларда ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш мақсадида ихтиёрий равишда бирлашади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш юридик шахсни ташкил этмаган ҳолда амалга оширилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномада қўйидаги қоидалар бўлиши керак:

1) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг предмети;

2) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлган юридик шахсларнинг рўйхати ва реквизитлари;

3) солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахснинг номи;

4) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари ушбу гурухнинг масъул иштирокчисига ушбу бобга мувофиқ ўтказадиган ваколатлар рўйхати;

5) солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси ва бошқа иштирокчилари томонидан ушбу Кодексда назарда тутилмаган мажбуриятларни бажариш ҳамда ҳуқуқларни амалга ошириш тартиби ва муддатлари, белгиланган мажбуриятларни бажармаганлик учун жавобгарлик;

6) агар солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи муайян муддатга тузилаётган бўлса, календарь йилларда хисобланадиган муддат ёхуд бу гурух қанча муддатга ташкил этилаётганлигининг муайян муддати мавжуд эмаслигини кўрсатиш;

7) солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг ҳар бир иштирокчиси бўйича ушбу Кодекснинг Махсус қисмида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда солик базасини аниқлаш ва фойда солиғини тўлаш учун зарур бўлган кўрсаткичлар. Бунда танланган кўрсаткичлар солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг бутун амал қилиш муддати мобайнида ўзгартирилмайди.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага асосланган ҳуқуқий муносабатларга нисбатан солик тўғрисидаги қонун хужжатлари, солик тўғрисидаги қонун хужжатлари билан тартибга солинмаган қисмига нисбатан эса, фуқаролик қонун хужжатлари кўлланилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома ва унинг қоидалари қонун хужжатларига мувофиқ бўлмаган тақдирда, суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома куйидаги саналардан энг аввалгиси юзага келгунига қадар амал қиласди:

- 1) шартнома амал қилишининг тугаш санаси;
- 2) шартномани бекор қилиш санаси.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахс турган жойдаги солик органида рўйхатдан ўтказилади.

Агар солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси йирик солик тўловчилар тоифасига киритилган бўлса, солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома консолидациялашган гурухнинг кўрсатилган масъул

иштирокчиси йирик солиқ тўловчи сифатида ҳисобга олинган жойдаги солиқ органида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

64-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини рўйхатдан ўтказиш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ушбу гурухнинг масъул иштирокчиси ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига қуидаги хужжатларни тақдим этади:

1) ташкил этилаётган консолидациялашган гурух барча иштирокчиларининг ваколатли шахслари томонидан имзоланган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш ҳақидаги ариза;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг иккита нусхаси;

3) ушбу Кодекс 62-моддасининг учинчи, бешинчи, еттинчи ва тўққизинчи қисмларида назарда тутилган шартлар бажарилганлигини тасдиқловчи, солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухнинг масъул иштирокчиси томонидан тасдиқланган хужжатлар. Бундай хужжатлар жумласига, хусусан, ушбу Кодекс 62-моддаси еттинчи қисмининг 1-бандида кўрсатилган солиқларни тўлашга доир тўлов топшириқномаларининг (солиқ органининг бу солиқлар бўйича ҳисобга олиш амалга оширилганлиги тўғрисидаги қарорининг кўчирма нусхалари), гурух иштирокчиларидан ҳар бири учун олдинги календарь йилдаги бухгалтерия баланслари, молиявий натижалар тўғрисидаги ҳисботларнинг кўчирма нусхалари киради;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани имзолаган шахсларнинг ваколатларини тасдиқловчи хужжатлар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган хужжатлар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи учун фойда солиғи ҳисобланадиган ва тўланадиган солиқ давридан олдинги йилнинг 30 октябридан кечиктирмай солиқ органига тақдим этилади.

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган хужжатлар солиқ органига тақдим этилган кундан эътиборан ўн беш кун ичida солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказади ёки уни рўйхатдан ўтказишни рад этиш ҳақида асослантирилган қарор қабул киласи. Ушбу моддада белгиланган муддат доирасида бартараф этиладиган қоидабузарликлар аниқланганда, солиқ органи солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухнинг масъул иштирокчисини бу ҳақда хабардор қилиши шарт. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси аниқланган

қоидабузарларни ушбу моддада белгиланган муддат тугагунга қадар бартараф этишга ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 62-моддасида, 63-моддасининг учинчи қисмида ҳамда ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган шартларга риоя этилган тақдирда солиқ органи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиши шарт.

Шартнома рўйхатдан ўтказилган санадан эътиборан беш қун ичida солиқ органи солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисига ушбу шартноманинг бир нусхасини унинг рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисида белги қўйган ҳолда, шахсан имзо қўйдириб ёки олингандик санаси тўғрисида гувоҳлик берувчи бошқа усулда бериши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартнома рўйхатдан ўтказилганлиги ҳақидаги ахборот худди шу муддатларда солиқ органи томонидан солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлган юридик шахслар жойлашган ердаги солиқ органларига юборилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи ушбу гурухни ташкил этиш тўғрисидаги шартнома солиқ органи томонидан рўйхатга олинган йилдан кейинги календарь йилнинг биринчи санасида ташкил этилган деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказишни солиқ органи томонидан рад этишга фақат қуидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлганда йўл қўйилади:

1) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этишнинг ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларига мувофиқ эмаслиги;

2) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг ушбу Кодекс 63-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган талабларга мувофиқ эмаслиги;

3) ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ҳужжатларни ваколатли солиқ органига тақдим этмаслик ёхуд тўлиқ ҳажмда тақдим этмаслик ёки мазкур модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳужжатларни тақдим этиш муддатини бузиш;

4) ҳужжатлар уни имзолашга ваколати бўлмаган шахслар томонидан имзоланган тақдирда.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш солиқ органи томонидан рад этилган тақдирда, ушбу гурухнинг масъул иштирокчиси камчиликлар бартараф этилганидан сўнг бундай шартномани рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги ҳужжатларни қайта тақдим этишга ҳақли.

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказишни рад этиш ҳақидаги қарорнинг күчирма нусхаси у қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичидә солиқ органдың томонидан бундай шартномада солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси сифатида күрсатылған ваколатли вакилига шахсан имзо кўйдириб ёки олинган санани тасдиқловчи бошқа усул орқали топширилади.

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш рад этилганлиги устидан бундай шартномада солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси сифатида күрсатылған шахс томонидан мазкур Кодексда солиқ органларининг ва улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари ёки ҳаракатсизлиги устидан шикоят қилиш учун белгиланған тартибда ва муддатларда шикоят қилиниши мумкин.

Ариза (шикоят) қаноатлантирилған тақдирда солиқ органдың ушбу шартномани рўйхатдан ўтказиши шарт, солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи эса ушбу модданинг тўртинчи қисмiga мувофиқ рўйхатдан ўтиши лозим бўлған йилдан кейинги календарь йилнинг биринчи санаидан эътиборан ташкил этилган деб эътироф этилади. Агар солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказиш учун ушбу бобда белгиланған бошқа тўсиқлар бўлмаса, кўрсатылған қоида қўлланилади.

65-модда. Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномани ўзgartириш ва унинг амал қилиш муддатини узайтириш

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартнома ушбу моддада назарда тутилған тартибда ва шартларда ўзgartирилиши мумкин.

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартнома тарафлари қуйидаги ҳолларда мазкур шартномага ўзgartышлар киритиши шарт:

- 1) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлған бир ёки бир нечта юридик шахсни тугатиш тұғрисида қарор қабул қилинганда;
- 2) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлған бир ёки бир нечта юридик шахсни қайта ташкил этиш тұғрисида (кўшиб юбориш, кўшиб олиш, ажратиб чиқариш ёки бўлиш шаклида) қарор қабул қилинганда;
- 3) бир ёки бир нечта юридик шахс солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухига кўшиб олинганда;

4) юридик шахс мазкур Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга жавоб бермай қолган ҳолларда, ушбу юридик шахс солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳидан чиқиб кетганда;

5) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисида қарор қабул қилинганда.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиси қайта ташкил этилганда қайта ташкил этилган юридик шахслар, агар улар ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга мувофиқ бўлса, шу консолидациялашган гуруҳ таркибига киритилиши шарт.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битим шундай гурухнинг барча иштирокчилари томонидан янгидан қўшиб олинаётган иштирокчиларни қўшиб ҳисоблаганда ва гурухдан чиқаётган иштирокчиларни истисно этган ҳолда қабул қилинади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битим рўйхатдан ўтказиш учун солик органига қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

1) мазкур шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисида қарор қабул қилинганда – солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддати тугашидан камида бир ой олдин;

2) бошқа ҳолларда – солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш учун ҳолатлар юзага келган кундан эътиборан бир ой ичида.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни рўйхатдан ўтказиш учун унинг масъул иштирокчиси солик органига қуйидаги хужжатларни тақдим этади:

1) шартномага ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги билдириш хати;

2) солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг ваколатли шахслари томонидан шартномани ўзгартириш, шу жумладан унинг муддатини узайтириш тўғрисидаги имзоланган битимнинг иккита нусхаси;

3) шартномага ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги битимни имзолаган шахсларнинг ваколатларини тасдиқловчи хужжатлар;

4) шартномага киритилган ўзгартишларни ҳисобга олган ҳолда ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартлар бажарилганлигини тасдиқловчи хужжатлар;

5) шартноманинг амал қилиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарорнинг иккита нусхаси.

Солик органи солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни ушбу модданинг олтинчи қисмида кўрсатилган хужжатлар тақдим этилган

кундан эътиборан ўн кун ичида рўйхатдан ўтказиши ва мазкур гуруҳ масъул иштирокчисининг ваколатли вакилига ўзгартишларнинг бир нусхасини, у рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисидаги белгини қўйган ҳолда, бериши шарт.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни рўйхатдан ўтказишини рад этиш учун қуйидагилар асос бўлади:

1) ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларнинг солик тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг ҳеч бўлмагандан битта иштирокчисига нисбатан бажарилмаганлиги;

2) ҳужжатларнинг бунга ваколати бўлмаган шахслар томонидан имзоланганилиги;

3) мазкур шартномани ўзгартириш учун ҳужжатлар тақдим этиш муддатининг бузилганлиги;

4) ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар тақдим этилмаганлиги (тўлиқ ҳажмда тақдим этилмаганлиги).

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битим қуйидаги тартибда кучга киради:

1) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага бундай гурухга янги юридик шахслар қўшиб олиниши билан боғлиқ ўзгартишлар (бундан гурух иштирокчилари қайта ташкил этилган ҳоллар мустасно) шартномага тегишли ўзгартишлар солик органи томонидан рўйхатга олинган йилдан кейинги календарь йилнинг камидан биринчи кунидан кейин қучга киради;

2) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага бундай гурух таркибидан иштирокчилар чиқиб кетиши билан боғлиқ ўзгартишлар шартномага тегишли ўзгартишлар киритиш учун ҳолатлар юзага келган йилдан (агар ушбу қисмнинг 3-бандида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса) кейинги календарь йилнинг биринчи кунидан кучга киради;

3) бошқа ҳолларда солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага ўзгартишлар унинг тарафлари кўрсатган санадан эътиборан, лекин тегишли ўзгартишлар солик органи томонидан рўйхатга олинган санадан кейин келадиган санада кучга киради.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳини ташкил этиш тўғрисидаги шартномага мажбурий ўзгартишларни киритишдан бўйин товлаш шартномага тегишли мажбурий ўзгартишлар кучга кириши керак бўлган календарь йилнинг биринчи кунидан эътиборан шартноманинг амал қилиши тугатилишига сабаб бўлади.

66-модда. Солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчилари қуидагиларга ҳақли:

1) консолидациялашган гурухнинг масъул иштирокчисидан ушбу консолидациялашган гурухнинг фаолияти муносабати билан солиқ органдан масъул иштирокчига тақдим этилған ҳужжатлар, қарорлар, талабномалар, солиширма далолатномалар ва бошқа ҳужжатларнинг күчирма нусхаларини олиш;

2) ушбу Кодексда назарда тутилған ўзига хос хусусиятларни ҳисобға олган ҳолда солиқ органларининг ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (харакатсизлиги) устидан юқори турувчи солиқ органдың ёки судга шикоят қилиш;

3) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини тўлаш мажбуриятини ихтиёрий равишда бажариш;

4) масъул иштирокчидан солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиги ҳисоблаб чиқарилиши ва тўланиши муносабати билан ўтказиладиган солиқ текширувларини ўтказишда, шунингдек бундай солиқ текширувларининг материалларини кўриб чиқишда иштирок этиш.

Ушбу Кодекснинг 62-моддасида солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари учун назарда тутилған шартларга мувофиқ бўлган бундай гурух иштирокчиси солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддати мобайнида ўзининг ушбу гуруҳдаги иштирокини ихтиёрий равишда тугатишга ҳақли эмас.

Солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчилари:

1) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартномани ва унга ўзgartышларни рўйхатдан ўтказиш учун зарур бўлган барча ҳаракатларни амалга ошириши ҳамда барча ҳужжатларни тақдим этиши;

2) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисига солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини тұловчининг мажбуриятларини бажариш ва ҳуқуқларини амалга ошириш учун унга зарур бўлган маълумотларни тақдим этиши (шу жумладан электрон шаклда тақдим этиши). Бундай маълумотлар жумласига олинган даромадлар ва қилинган харажатларга нисбатан фойда солиги бўйича солиқ базасининг ҳисоб-китоблари, ҳисобға олиш регистрларининг маълумотлари ва бошқа ҳужжатлар киради;

3) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг фаолияти муносабати билан солиқ органдан солиқ назорати тадбирлари

амалга оширилганда талаб қилинадиган ҳужжатлар ва бошқа ахборотни ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ органларига тақдим этиши;

4) солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солигини (бўнак ва жорий тўловларни), тегишли пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича мажбурият ушбу Кодекснинг III бўлимида белгиланган тартибда ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчиси томонидан бажарилмаган ёки лозим даражада бажарилмаган тақдирда, бундай мажбуриятни бажариши;

5) ушбу Кодекснинг 62-моддасида назарда тутилган шартларга риоя этилмаган тақдирда, солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисини ва мазкур гурухни тузиш тўғрисидаги шартнома рўйхатга олинган солиқ органини дарҳол хабардор қилиши;

6) ушбу Кодекснинг II бўлимида назарда тутилган тартибда солиқ солиш мақсадида ҳисоб юритиши шарт.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича фойда солигига нисбатан солиқ мажбурияти масъул иштирокчи томонидан бажарилмаганда ёки лозим даражада бажарилмаганда, ушбу гуруҳнинг кўрсатилган солиқ мажбуриятини бажарган иштирокчиси фуқаролик қонун ҳужжатларида ва мазкур гурухни тузиш тўғрисидаги шартномада назарда тутилган миқдорларда ҳамда тартибда регресс талаби қўйиш хуқуқига эга бўлади. Ушбу қоида солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчisi ўрнига унинг солиқ мажбурияти (шу жумладан бўнак ва жорий тўловларни тўлаш) шу консолидациялашган гурухнинг бир нечта иштирокчisi томонидан бажарилган ҳолларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Юридик шахс солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи таркибидан чиқсанда:

1) юридик шахс фойда солиги бўйича консолидациялашган гуруҳ таркибидан чиқсан солиқ давридан бошлаб солиқ ҳисобига солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчisi бўлмаган солиқ тўловчининг солиқ ҳисоби бўйича ушбу Кодекснинг II бўлими талабларига риоя этишга қаратилган ўзгартишлар киритиши;

2) ушбу юридик шахс солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг таркибидан чиқиб кетган солиқ давридан бошлаб ўзи томонидан ҳақиқатда олинган фойдадан келиб чиқсан ҳолда фойда солигини ҳисоблаб чиқиши ва тўлаши. Солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчisi томонидан ушбу гуруҳ бўйича ҳақиқатда тўланган фойда солиги суммаларини ҳисобга олган ҳолда, кўрсатилган талаб тегишли ҳисбот ва солиқ даврларига нисбатан татбиқ этилади ҳамда фойда солиги бўйича бўнак ва жорий тўловларни ушбу Кодекснинг XII бўлимида белгиланган муддатларда тўлаш мажбуриятини ўз ичига олади;

3) ушбу Кодекснинг XII бўлимида назарда тутилган муддатларда фойда солиги бўйича солиқ ҳисботини ўзи ҳисобда турган ердаги солиқ органига тақдим этиши шарт.

Юридик шахснинг солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи таркибидан чиқиб кетиши уни ушбу юридик шахс шундай консолидациялашган гурухнинг иштирокчиси бўлган даврда юзага келган солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигига нисбатан солик мажбуриятларини бажаришдан озод этмайди.

Мазкур қоида, ушбу юридик шахсга унинг солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи таркибидан чиқиб кетгунига қадар мазкур солик мажбурияти бажарилмаганлиги ёки солик тўғрисидаги қонун хужжатлари бузилганлиги тўғрисида маълум бўлганидан ёки маълум бўлмаганидан қатъи назар, кўлланилади.

67-модда. Солик тўловчилар консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг ҳукуқлари ва мажбуриятлари

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси ушбу Кодекснинг 66-моддасида назарда тутилган ҳукуқлар ва мажбуриятлардан ташқари, ушбу моддада белгиланган ҳукуқларга эга бўлади ва мажбуриятларни ўз зиммасига олади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг фаолияти муносабати билан юзага келадиган муносабатларда фойда солигини тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган ҳукуқларга эга бўлади ва мажбуриятларни ўз зиммасига олади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси қўйидаги ҳукуқларга эга:

1) солик органларига ва уларнинг мансабдор шахсларига солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини (бўнак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш юзасидан ҳар қандай тушунтиришларни тақдим этиш;

2) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиги тўланиши муносабати билан бундай гурухнинг исталган иштирокчиси ва унинг алоҳида бўлинмалари жойлашган ерда ўтказиладиган сайёр солик текширувлари ҳамда солик аудити ўтказилаётганда иштирок этиш;

3) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиги тўланиши муносабати билан ўтказиладиган солик текширувлари хужжатларининг ва солик текширувларининг натижалари юзасидан солик органи томонидан чиқарилган қарорларнинг кўчирма нусхаларини олиш. Шунингдек фойда солигини (бўнак тўловларини) тўлаш тўғрисидаги талабномаларни ҳамда солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи фаолияти билан боғлиқ бошқа хужжатларни олиш;

4) солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини тўлаш муносабати билан ўтказиладиган солиқ текширувларининг ва солиқ назорати қўшимча тадбирларининг материаллари ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан кўриб чиқилаётганда иштирок этиш;

5) солиқ органларидан солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари тўғрисидаги солиқ сирини ташкил этувчи маълумотларни олиш;

6) солиқ органларининг ва бошқа ваколатли органларнинг ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан, шу жумладан солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини ҳисоблаб чиқаришда улар томонидан мажбуриятларнинг бажарилиши (хукуқларнинг амалга оширилиши) муносабати билан солиқ түловчилар консолидациялашган гурухининг айрим иштирокчилари манфаатларини кўзлаб белгиланган тартибда шикоят қилиш;

7) солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича ортиқча тўланган фойда солигини ҳисобга олиш (қайтариш) тўғрисидаги ариза билан солиқ органига мурожаат этиш.

Солиқ түловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси:

1) солиқ органига ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда ва муддатларда рўйхатдан ўтказиш учун солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартномани, ушбу шартномани ўзгартириш тўғрисидаги битимни, солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи фаолиятини тугатиш тўғрисидаги қарорни ёки билдириш хатини тақдим этиши;

2) ушбу Кодекснинг XII бўлимида белгиланган тартибда солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича солиқ ҳисобини юритиши, фойда солигини (бўнак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқариши ва тўлаши;

3) солиқ органига солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиги бўйича солиқ ҳисботини, шунингдек мазкур гурухнинг бошқа иштирокчиларидан олинган ҳужжатларни ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва муддатларда тақдим этиши;

4) солиқ түловчилар консолидациялашган гурухининг фаолияти тугатилган тақдирда, ушбу гурух иштирокчиларига фойда солигини (бўнак ва жорий тўловларни) ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш ҳамда тегишли ҳисбот ҳамда солиқ даврлари учун солиқ ҳисботини тузиш учун зарур бўлган маълумотларни солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартномада назарда тутилган тартибда ва муддатларда тақдим этиши. Солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухи таркибидан бир ёки бир нечта юридик шахс чиқиб кетганда бундай маълумотлар ушбу консолидациялашган гурухнинг бошқа

иштирокчилариға ва консолидациялашган гурух таркибидан чиқиб кетган юридик шахсларга худди шундай тартибда тақдим этилади;

5) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бүйича фойда солигини тұловчининг мажбуриятларини бажариш муносабати билан юзага келадиган солиқ қарзини узиши;

6) солиқларни тұлаш тұғрисидаги талабнома олинганлиги ҳақида у олинган кундан эътиборан беш кун ичида солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиларини хабардор қилиши;

7) солиқ органлари томонидан солиқ назорати амалга оширилиши ҳамда солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бүйича фойда солигини тұловчининг мажбуриятлари бажарилиши учун зарур бўлган хужжатларни, изоҳларни ва бошқа ахборотни солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиларидан талаб қилиб олиши;

8) ушбу консолидациялашган гурухни ташкил этиш тұғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказган солиқ органдың томонидан солиқ назорати тадбирлари доирасыда талаб қилинганды, солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бүйича бошлангич хужжатларни, солиқ ҳисоби регистрларини ва бошқа ахборотни тақдим этиши шарт.

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи таркибидан бир ёки бир нечта юридик шахс чиқиб кетган тақдирда шу консолидациялашган гурухнинг масъул иштирокчиси:

1) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг фойда солиги бүйича юридик шахслар консолидациялашган гурух таркибидан чиқиб кетган солиқ даври бошланишидан солиқ ҳисобига тегишли ўзгартишлар киритиши;

2) тугаган ҳисобот даврлари бүйича фойда солиги юзасидан бўнак ва жорий тұловларни қайтадан ҳисоблашни амалга ошириши ва ҳисобда турган жойидаги солиқ органдың солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи бүйича фойда солигига доир аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси ўзига берилган ваколатлар доирасыда солиқ тұловчининг ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳуқукларига эга бўлади ва унинг зиммасида бошқа мажбуриятлар ҳам бўлади.

68-модда. Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи фаолиятини тугатиш

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи куйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлган тақдирда фаолиятини тугатади:

1) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартноманинг амал қилиш муддати тугаганда;

2) тарафларнинг келишувига кўра солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартнома бекор қилинганда;

3) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномани ҳақиқий әмас деб топиш тұғрисидаги суднинг қарори қонуний күчга кирганды;

4) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномани унинг иштирокчилари таркиби үзгариши муносабати билан үзгартыриш тұғрисидаги битим белгиланған муддатларда солиқ органига тақдым этилмаганда;

5) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси қайта ташкил этилғанда (бундан қайта үзгартыриш мустасно) ёки тугатилғанда;

6) қонун хужжатларига мувофиқ солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисига нисбатан нофорлик (банкротлик) тұғрисида иш юритиш қўзғатилғанда;

7) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси ушбу Кодекснинг 62-моддасыда назарда тутилған шартларга мувофиқ келмаганда;

8) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тұғрисидаги шартномага мажбурий үзгартыштарни киритишдан бўйин товлаганда.

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиси бўлган юридик шахснинг устав фондидаги (устав капиталидаги) акцияларни (улушларни) ушбу Кодекс 62-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилған шартларнинг бузилишига олиб келмайдиган харид қилиш ёки сотиш солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи фаолиятини тугатишга сабаб бўлмайди.

Ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилған ҳолат мавжуд бўлганда, солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси ушбу гурухни тузиш тұғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказған солиқ органига унинг фаолиятини тугатиш тұғрисидаги, консолидациялашган гурух иштирокчилари бўлган барча юридик шахсларнинг ваколатли вакиллари томонидан имзоланған қарорни юбориши шарт. Бундай қарор кўрсатилған солиқ органига қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кундан кечиктиримай юборилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 1, 3–7-бандларида кўрсатилған ҳолатлар мавжуд бўлганда, солиқ тұловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси ушбу гурухни тузиш тұғрисидаги шартномани рўйхатдан ўтказған солиқ органига бундай ҳолатлар юзага келган санани кўрсатған ҳолда билдириш хати юбориши шарт. Бундай билдириш ихтиёрий шаклда тузилади ва мазкур солиқ органига тегишли ҳолат юзага келган кундан эътиборан беш кундан кечиктиримай юборилади.

Солиқ органи ушбу модданинг учинчи ёки тўртинчи қисмларида кўрсатилған хужжатлар олинған санадан эътиборан беш кун ичиде солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурухи фаолияти тугатилғанлиги

ҳакидаги ахборотни солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлган юридик шахслар жойлашган ердаги солик органларига юборади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар юзага келган йилдан кейинги календарь йилнинг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган асос мавжуд бўлган тақдирда, солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи фойда солиги бўйича суднинг кўрсатилган қарори қонуний кучга кирган солик даврининг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган асос мавжуд бўлган тақдирда, солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи фойда солиги бўйича ушбу Кодекснинг 65-моддасида белгиланган шарт қайси солик даврида бузилган бўлса, ўша солик даврининг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 5, 6 ёки 7-бандларида назарда тутилган асос мавжуд бўлган тақдирда, солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи тегишли ҳолат юзага келган календарь йилнинг биринчи кунидан эътиборан фаолиятини тугатади.

6-боб. Соликларнинг элементлари

69-модда. Соликларнинг элементлари

Солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида соликнинг барча элементлари аниқлаб қўйилган тақдирдагина ушбу солик белгиланган деб ҳисобланади.

Бундай солик элементларига қуйидагилар киради:

- 1) солик солиш обьекти;
- 2) солик базаси;
- 3) солик ставкаси;
- 4) солик даври;
- 5) соликни ҳисоблаб чиқариш тартиби;
- 6) солик ҳисботини тақдим этиш тартиби;
- 7) соликни тўлаш тартиби.

Соликни белгилашда солик имтиёзлари ва уларнинг кўлланилиши учун асослар назарда тутилиши мумкин.

70-модда. Солик солиш обьекти

Солик солиш обьекти мол-мулк, ҳаракат, ҳаракат натижаси ёки қиймат, миқдорий ёки физик хусусиятга эга бўлган бошқа ҳолат бўлиб,

у мавжуд бўлганда солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари солиқ тўловчида солиқ мажбуриятини вужудга келтиради.

Ҳар бир солиқ ушбу Кодекснинг Махсус қисмига мувофиқ белгиланадиган мустақил солиқ солиш объектига эга бўлади.

71-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси солиқ солиш объектининг қиймат, физик ёки бошқа хусусиятини ифодалайди.

Ҳар бир солиқ учун солиқ базаси ва уни аниқлаш тартиби ушбу Кодекс билан белгиланади.

72-модда. Солиқ ставкаси

Солиқ ставкаси солиқ базасининг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган солиқнинг фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорини ифодалайди.

Солиқ ставкалари, агар ушбу модданинг учинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекс билан белгиланади.

Акциз солиғи, ер солиғи, сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ва қатъий белгиланган суммада жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ставкалари Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Қонуни билан белгиланади. Акциз солиғининг ставкалари, маҳсулот нархи динамикасидан ва реализация қилиш ҳажмидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан йил давомида қайта кўриб чиқилиши мумкин.

73-модда. Солиқ даври

Солиқ даври деганда тугагандан кейин солиқ базаси аниқланадиган ҳамда тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси ҳисоблаб чиқариладиган календарь йил ёки бошқа давр тушунилади.

Солиқ даври бир неча ҳисобот даврларидан иборат бўлиши мумкин.

Календарь йил солиқ даври ҳисобланадиган солиқларга нисбатан ушбу қисмнинг қоидалари мазкур модданинг тўртинчи – ўнинчи қисмларида назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Агар юридик шахс календарь йил бошланганидан кейин, лекин шу йилнинг 1 декабрига қадар ташкил этилган бўлса, унинг учун у ташкил этилган кундан эътиборан шу йилнинг охирига қадар бўлган давр биринчи солиқ даври деб эътироф этилади.

Агар юридик шахс 1 декабрдан 31 декабрга қадар бўлган даврда ташкил этилган бўлса, ташкил этилган кундан эътиборан ташкил этилган йилдан кейинги календарь йилнинг охиригача бўлган давр унинг учун

биринчи солик даври деб эътироф этилади. Бунда юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилган кун у ташкил этилган кун деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар ушбу Кодексда белгиланган тартибда ўзини мустақил равища Ўзбекистон Республикасининг солик резидентлари деб эътироф этган ҳамда фаолияти бундай эътироф этиш санасида Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса тузишга олиб келмаган чет эл юридик шахслари учун фойда солиги бўйича биринчи солик даврини аниқлашга нисбатан қўлланилмайди.

Агар юридик шахс календарь йил охиригача тугатилган (қайта ташкил этилган) бўлса, унинг учун шу йил бошидан то тугатиш (қайта ташкил этиш) тамомланган кунгача бўлган давр охирги солик даври деб эътироф этилади.

Агар календарь йил бошланганидан кейин ташкил этилган юридик шахс шу йил охирига қадар тугатилган (қайта ташкил этилган) бўлса, унинг учун у тузилган кундан эътиборан тугатилган (қайта ташкил этилган) кунгача бўлган давр солик даври деб эътироф этилади.

Агар юридик шахс жорий календарь йилнинг 1 декабридан 31 декабрига қадар бўлган даврда ташкил этилган бўлса ва ташкил этилган йилдан кейинги календарь йил охиригача тугатилган (қайта ташкил этилган) бўлса, унинг учун у тузилган кундан эътиборан тугатилган (қайта ташкил этилган) кунгача бўлган давр солик даври деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг тўққизинчи қисмида назарда тутилган қоидалар таркибидан бир ёхуд бир нечта юридик шахслар ажралиб чиқадиган ёки унга бир ёки бир нечта юридик шахслар қўшиб олинадиган юридик шахсларга нисбатан қўлланилмайди.

Агар фаолияти Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса тузишга олиб келмаган чет эл юридик шахси ўзини мустақил равища Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этса, унинг учун фойда солиги бўйича биринчи солик даврини аниқлаш қўйидаги тартибда амалга оширилади:

1) агар ушбу чет эл юридик шахси ўзини Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этиш тўғрисидаги аризани тақдим этган календарь йилнинг 1 январидан эътиборан ўзини Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этса, мазкур ариза тақдим этилган календарь йил унинг учун биринчи солик даври ҳисобланади;

2) агар ушбу чет эл юридик шахси тегишли ариза тақдим этилган санадан эътиборан ўзини Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этса, кўрсатилган ариза солик органига тақдим этилган санадан эътиборан ушбу ариза тақдим этилган календарь йилнинг охиригача бўлган давр унинг учун биринчи солик даври ҳисобланади. Бунда, агар чет эл юридик шахсининг ўзини Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этиш тўғрисидаги аризаси 1 декабрдан 31 декабрга қадар бўлган даврда тақдим этилган бўлса, унинг учун ушбу ариза солик органига тақдим этилган санадан эътиборан у солик органига тақдим этилган кундан

кейинги календарь йилнинг охиригача бўлган давр биринчи солик даври ҳисобланади.

74-модда. Соликлар ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби

Соликни ҳисоблаб чиқариш тартиби солик базасидан, солик ставкасидан, шунингдек мавжуд бўлган тақдирда, солик имтиёзларидан келиб чиқсан ҳолда солик даври учун солик суммасини ҳисоб-китоб қилиш қоидаларини белгилайди.

Соликни ҳисоблаб чиқариш солик тўловчи томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда бу мажбурият солик органига ёки солик агентига юклатилиши мумкин.

Агар мазкур Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчилар ва солик агентлари соликлар ҳамда йиғимларни мустақил равишда тўлайди.

Соликни тўлаш соликнинг тўлиқ суммаси бўйича ёки ушбу Кодексда назарда тутилган бошқача тартибда амалга оширилади.

Агар солик бўйича солик даври бир неча ҳисбот даврини ташкил этса, улардан ҳар бирининг натижалари бўйича жорий тўловлар тўланади. Жорий тўловларни тўлаш мажбурияти соликни тўлаш бўйича мажбуриятга тенглаштирилади.

Алоҳида солик турлари учун бўнак тўловлари назарда тутилиши мумкин. Бўнак тўловларини тўлаш мажбурияти соликни тўлаш бўйича мажбуриятга тенглаштирилади.

Юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар соликларни банклар орқали нақд пулсиз шаклда тўлайди.

Соликлар ва йиғимларни турлари бўйича ҳисоблаб чиқариш тартиби ҳамда тўлаш муддатлари ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланади.

75-модда. Солик имтиёzlари

Солик тўловчиларнинг айrim тоифаларига бошқача солик тўловчиларга нисбатан солик тўғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган афзалликлар, шу жумладан соликни тўламаслик ёки уларни камроқ миқдорда тўлаш имконияти солик имтиёzlари деб эътироф этилади.

Солик тўловчига соликларни тўлаш бўйича муддатни кечикитириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имконияти берилиши солик имтиёzlари ҳисобланмайди.

Агар ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик имтиёzlари ушбу Кодекс билан тақдим этилади.

Солик имтиёzlари индивидуал хусусиятга эга бўлиши мумкин эмас.

Айrim соликлар бўйича солик имтиёzlари, кўшилган қиймат солиғи, акциз солиғи солинадиган маҳсулотлар ишлаб чиқарилганда ва (ёки) реализация қилинганда акциз солиғи ва ер қаъридан

фойдаланганлик учун солиқдан ташқари, ушбу мoddанинг олтинчи қисми қоидаларини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари билан фақат белгиланган солиқ ставкасини камайтириш, лекин кўпи билан 50 фоизга камайтириш тарзида ва кўпи билан уч йил муддатга берилиши мумкин.

Ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчилар солиқлар бўйича имтиёзлардан тегишли хукукий асослар юзага келган пайтдан эътиборан уларнинг бутун амал қилиш даври мобайнида фойдаланишга ёки солиқ имтиёзидан фойдаланишдан воз кечишга ёхуд ундан фойдаланишни бир ёки бир неча солиқ даврларида тўхтатиб туришга ҳақли, бундан қўшилган қиймат солиғидан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш мустасно.

Солиқлар бўйича имтиёзлар солиқ солищдан бўшаган маблағларни аниқ мақсадларга йўналтириши шарти билан берилиши мумкин. Бундай маблағлар мақсадли ишлатилмаган тақдирда мақсадсиз ишлатилган маблағлар суммаси белгиланган тартибда пеня ҳисобланган ҳолда бюджетга ундирилиши лозим. Солиқлар бўйича имтиёзлар берилиши муносабати билан бўшаган ва мазкур имтиёзларнинг амал қилиш даврида фойдаланилмаган маблағлар суммаси берилган имтиёзларнинг амал қилиш муддати тугаганидан сўнг бир йил давомида уларни тақдим этишда белгиланган мақсадлар учун йўналтирилиши мумкин. Бунда белгиланган муддатда фойдаланилмаган маблағлар бюджетга ўтказилиши лозим.

Қўшилган қиймат солиғи бўйича имтиёзлар, шу жумладан товарлар Ўзбекистон Республикасининг ҳудудига олиб кирилишида (импортида) солиқ солищдан бўшаган маблағларни аниқ мақсадларга йўналтириш шарти билан, берилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки, унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги бош бошқармалари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг муассасалари ушбу Кодексда назарда тутилган солиқларни тўлашдан озод этилади, бундан ижтимоий солиқ ва Ўзбекистон Республикасининг ҳудудига олиб киришда (импортида) тўланадиган қўшилган қиймат солиғи мустасно.

II БЎЛИМ.

СОЛИҚ ҲИСОБИ ВА СОЛИҚ ҲИСОБОТЛАРИ

7-боб. Солиқ ҳисоби

76-модда. Солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олиш ва ҳисоб хужжатлари

Солиқ солиш обьектлари ва (ёки) солиқ солиш билан боғлиқ обьектлар тўғрисидаги ахборотни умумлаштириш ҳамда тизимлаштириш, шунингдек солиқларни, йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тузиш мақсадида ушбу Кодекс талабларига мувофиқ солиқ

тўловчи ёки солик агенти томонидан ҳисоб ҳужжатларини юритиш солик солиш мақсадларида ҳисобга олиш деб эътироф этилади.

Ҳисоб ҳужжатлари солик солиш обьектларини ва солик солиш билан боғлик обьектларни аниқлаш, шунингдек соликлар ва йигимларни ҳисоблаб чиқариш учун асос бўлган бошланғич ҳужжатлар, бухгалтерия ҳисоби регистрлари ҳамда бошқа ҳужжатлардан иборатдир.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солик солиш мақсадларида ҳисобга олиш бухгалтерия ҳисоби маълумотларига асосланади. Бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоб ҳужжатларини юритиш тартиби бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ зиммасига бухгалтерия ҳисобини юритиш мажбурияти юклатилмаган шахслар солик солиш мақсадларида ҳисобга олишни ушбу бобга мувофиқ ташкил этади ва юритади.

77-модда. Солик солиш мақсадларида ҳисоб сиёсати

Солик солиш мақсадларида ҳисоб сиёсати солик тўловчи томонидан мустақил равишда белгиланади. Бунда ҳисоб сиёсати ихтиёрий шаклда тасдиқланади ва унда қуидагилар акс эттирилиши керак:

- 1) агар солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчи ёки солик агенти томонидан мустақил равишда ишлаб чиқилган солик регистрларининг шакли ва уларни тузиш тартиби;
- 2) унга риоя этилиши устидан масъул мансабдор шахслар;
- 3) солик солиш мақсадларида алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш тартиби, агар бундай ҳисоб юритиш мажбурияти ушбу Кодексда назарда тутилган бўлса;
- 4) солик тўловчи томонидан фойда солигини ҳисоблаб чиқариш мақсадида сарфларни харажатлар сирасига киритиш, шунингдек қўшилган қиймат солигини ҳисобга олишнинг танланган усуллари;
- 5) хеджирланадиган таваккалчиликларни, хеджирланадиган моддаларни ва уларга нисбатан қўлланиладиган хеджирлаш воситаларини аниқлаш сиёсати, хеджирлаш операциялари, шунингдек бошқа молиявий таваккалчиликлар амалга оширилган тақдирда хеджирлаш самарадорлиги даражасини баҳолаш услубияти;
- 6) активларнинг ҳар бир грухи ва кичик грухи бўйича амортизация нормалари (ҳисоблаш усуллари).

Солик солиш мақсадларида ҳисоб сиёсатини ўзгартириш ва (ёки) унга қўшимчалар киритиш солик тўловчи томонидан қуидаги усуллардан бири ёрдамида амалга оширилади:

- 1) бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган янги ҳисоб сиёсатини ёки унинг янги бўлимини тасдиқлаш;

2) бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган амалдаги ҳисоб сиёсатига ёки амалдаги ҳисоб сиёсатининг бўлимига ўзгартириш ва (ёки) қўшимчалар киритиш.

Ҳисоб сиёсатини шакллантиришда солиқ тўловчи томонидан солиқ солиши мақсадларида танланган ҳисоб юритиш усуллари тегишли ҳисоб сиёсати тасдиқланган йилдан кейинги йилнинг 1 январидан эътиборан қўлланилади.

Янги ташкил этилган юридик шахс ёки чет эл юридик шахсининг доимий муассасаси солиқ солиши мақсадларида ҳисоб юритиш усуллари тўғрисидаги қарорни ўзи ташкил этилгандан кейинги биринчи ҳисобот даври давомида қабул қиласи.

Солиқ солиши мақсадларида ҳисоб сиёсати календарь йил давомида ўзгартирилмайди. Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларига ёхуд солиқ солиши шартларига ўзгартириш киритилганда ва фақат ушбу ўзгартиришлар тааллуқли бўлган қисмида солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида ўзгартиришлар қилишга йўл қўйилади.

78-модда. Солиқ солиши мақсадларида ҳисобни юритиш

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи ёки солиқ агенти солиқ солиши мақсадларида ҳисобни ҳисоблаш усули бўйича миллий валютада юритади.

79-модда. Ҳисоб ҳужжатларини тузиш ва саклашга доир талаблар

Ҳисоб ҳужжатлари коғозда ва (ёки) электрон шаклларда тузилади ҳамда ушбу Кодекснинг 88-моддасида белгиланган солиқ мажбурияти бўйича даъво муддати тугагунга қадар сакланади.

Солиқ тўловчи қайта ташкил этилганда қайта ташкил этилган шахснинг ҳисоб ҳужжатларини саклаш мажбурияти унинг хукукий ворисига (хукукий ворисларига) юклатилади.

Юридик шахс тугатилганда ҳисоб ҳужжатлари тегишли давлат архивига қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда топширилади.

80-модда. Алоҳида-алоҳида ҳисоб ва уни юритиш қоидалари

Ушбу Кодексда солиқ солишининг турлича тартиби назарда тутилган фаолият турларини бир вақтда амалга ошираётган солиқ тўловчилар солиқ солиши объектларининг ва солиқ солиши билан боғлик объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

Солиқ солиши объектларининг ва солиқ солиши билан боғлик объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисоби солиқ тўловчилар томонидан бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асосида юритилади.

Фаолиятнинг муайян турига тааллукли барча даромадлар ва харажатлар тегишли ҳисоб ҳужжатлари билан тасдиқланishi керак.

Солик солиш объектларининг ва солик солиш билан боғлиқ объектларнинг алоҳида-алоҳида ҳисоби мутаносиб усул ёки тўғридан-тўғри ҳисобга олиш усули ёрдамида юритилиши мумкин.

Ҳисобга олишнинг мутаносиб усулида даромадлар, харажатлар ва солик солишнинг бошқа объектлари ёки солик солиш билан боғлиқ объектлар реализация қилишдан олинган тушумнинг умумий суммасида фаолиятнинг муайян турлари бўйича, қўшилган қиймат солиги ва акциз солигини ҳисобга олмаган ҳолда реализация қилишдан олинган тушум улушкига мутаносиб тарзда шу муайян фаолият турларига киритилади.

Тўғридан-тўғри ҳисобга олиш усули қўлланилганда даромадлар, харажатлар ва солик солишнинг бошқа объектлари ёки солик солиш билан боғлиқ объектлар фаолиятнинг қайси тури амалга оширилиши билан боғлиқ бўлса, шу турига киритилади. Бунда фаолиятнинг факат битта аниқ турига киритиш мумкин бўлмаган даромадлар, харажатлар ва солик солишнинг бошқа объектлари ёки солик солиш билан боғлиқ объектлар ҳисобга олишнинг мутаносиб усули орқали фаолиятнинг амалга оширилаётган барча турларига киритилади.

Мақсадли маблағлар оловчи солик тўловчилар ушбу мақсадли маблағлардан фойдаланиш доирасида олинган даромадларнинг (қилинган харажатларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

Солик тўловчилар, бундан бюджет ташкилотлари мустасно, солик даври тугаганидан кейин ўзи ҳисобга олинган жойдаги солик органларига олинган мақсадли маблағлардан фойдаланганлик тўғрисида ҳисбот тақдим этади. Олинган мақсадли маблағлардан фойдаланганлик тўғрисидаги ҳисботнинг шакли ва уни тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланади.

8-боб. Солик ҳисботи

81-модда. Солик ҳисботини тузиш

Солик тўловчининг ҳар бир солик тури ёки тўланган даромадлар бўйича ҳисоб-китобларни ва солик декларацияларини, шунингдек ҳисоб-китобларга ҳамда солик декларацияларига доир иловаларни ўз ичига оладиган, солик тўловчиларнинг ва солик агентларининг солик мажбуриятларини аниқлаш учун асос бўлиб хизмат қиласидаги ҳужжатлари солик ҳисботидир.

Солик ҳисботи Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклларда тузилади.

Солик ҳисботи солик органларига шахс факат солик тўловчи деб эътироф этиладиган соликлар бўйича тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботида күрсатилган маълумотларнинг тўғрилиги учун жавобгарлик солиқ тўловчининг ёки солиқ агентининг зиммасига юкланди.

82-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солиқ ҳисоботи солиқ тўловчи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига белгиланган шаклда қоғоз ёки электрон шаклда ушбу Кодексга мувофиқ солиқ ҳисоботига илова қилиниши лозим бўлган хужжатлар билан бирга тақдим этилади.

Солиқ тўловчи ушбу Кодексга мувофиқ солиқ ҳисоботига илова қилиниши лозим бўлган хужжатларни электрон шаклда тақдим этишга ҳақли.

Юридик шахс бўлган солиқ тўловчилар ва якка тартибдаги тадбиркорлар солиқ ҳисоботини ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига белгиланган шакллар бўйича электрон хужжат тарзида тақдим этади.

Йирик солиқ тўловчилар, жойлашган еридан қатъи назар, солиқ ҳисоботини Йирик солиқ тўловчилар бўйича худудлараро давлат солиқ инспекциясига тақдим этади.

Ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмлари қоидалари давлат сирлари жумласига киритилган ахборотни тақдим этишга нисбатан кўлланилмайди.

Солиқ ҳисоботи бланкалари солиқ органлари томонидан бепул тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботи ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқ тўловчи томонидан солиқ органига шахсан ёки вакил орқали тақдим этилиши ёхуд почта жўнатмаси тарзида жойланмалар рўйхати билан юборилиши мумкин.

Солиқ маслаҳатчилари ташкилоти солиқ ҳисоботини солиқ тўловчи номидан солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали электрон хужжат тарзида тақдим этишга ҳақли.

Солиқ органи солиқ тўловчи томонидан белгиланган шаклда тақдим этилган солиқ ҳисоботини қабул қилишни рад этишга ҳақли эмас.

Солиқ ҳисоботи қоғозда олинган тақдирда, солиқ органи солиқ тўловчининг илтимосига кўра, солиқ ҳисоботининг кўчирма нусхасига унинг қабул қилиб олингани тўғрисида белги қўйиши ва у олинган санани кўрсатиши шарт.

Солиқ ҳисоботи, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчининг идентификация рақами кўрсатилган ҳолда тақдим этилади.

Солиқ тўловчи ва унинг ваколатли вакили солиқ ҳисоботида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилиги ва тўлиқлигини тасдиқлаб, унга имзо қўяди.

Агар солиқ ҳисоботида кўрсатилган маълумотларнинг тўғрилиги ва тўлиқлигини солиқ тўловчининг ваколатли вакили тасдиқласа, солиқ ҳисоботида бу ҳақда тегишли белги қўйилади. Бунда солиқ ҳисоботига ушбу вакилнинг уни имзолашга бўлган ваколатини тасдиқловчи ҳужжатнинг кўчирма нусхаси илова қилинади.

Солиқ ҳисоботи электрон шаклда тақдим этилганда вакилнинг уни имзолашга бўлган ваколатини тасдиқловчи ҳужжатнинг кўчирма нусхаси телекоммуникация алоқа каналлари орқали электрон шаклда тақдим этилиши мумкин.

Солиқ ҳисоботи солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тақдим этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар ушбу Кодекснинг Махсус қисмига мувофиқ солиқ ҳисоботини тақдим этиш мажбурияти зиммасига юклатилган солиқ агентларига ва бошқа шахсларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

83-модда. Солиқ ҳисоботига ўзгартиришлар киритиш

Ўзи илгари тақдим этган солиқ ҳисоботида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси камайишига (ўзгаришига) олиб келган нотўғри ёки тўлиқ бўлмаган маълумотларни ва (ёки) хатоларни аниқлаган солиқ тўловчи ушбу солиқ ҳисоботига зарур тузатишларни киритиши ва солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасининг камайишига олиб келмаган бўлса, солиқ тўловчи ўзи илгари тақдим этган солиқ ҳисоботига зарур тузатишлар киритишга ва солиқ органига аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этишига ҳакли. Бунда солиқ ҳисоботини тақдим этишнинг белгиланган муддати ўтгандан кейин тақдим этилган аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи муддат бузилган ҳолда тақдим этилган деб ҳисобланмайди.

Агар аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи солиқ органига солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддати ўтгунга қадар тақдим этилган бўлса, солиқ ҳисоботи аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи тақдим этилган кун тақдим этилган деб ҳисобланади.

Агар аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи солиқ органига солиқни тўлаш муддати ўтгандан кейин тақдим этилган бўлса, солиқ тўловчи бир пайтнинг ўзида қуйидаги шартларга риоя этган тақдирда жавобгарликдан озод қилинади:

1) аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи у ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси камайишига (ўзгаришига) олиб келган ҳолатлар солиқ органи томонидан аниқланганлигини ёки солиқ аудити тайинланганлигини билган пайтга қадар тақдим этилган бўлса;

2) аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи тақдим этилгунга қадар у етишмаётган солиқ суммасини ва унга тегишли пеняларни тўлаган бўлса.

Аниқлаштирилган солиқ ҳисоботи солиқ органига, ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни инобатга олган ҳолда, солиқ ҳисботовини топшириш учун белгиланган тартибда тақдим этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар солиқ агентлари томонидан тақдим этиладиган аниқлаштирилган солиқ ҳисботовига нисбатан ҳам қўлланилади.

84-модда. Солиқ ҳисботовини сақлаш муддати

Солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари солиқ органларига солиқ ҳисботовини ва унга илова қилинадиган ҳужжатларни, агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, ушбу ҳисбот тақдим этилган йилдан кейин камидা беш йил сақлаши шарт.

Агар солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари солиқ ставкасини қўллашни, тўланадиган солиқ миқдорини, солиқ имтиёзини ёки солиқ чегирмасини қўллашни ва (ёки) солиқни тўлаш муддатини ўзгартиришни солиқ тўловчининг муайян шартларга риоя этиши билан боғласа, ушбу солиқ тўловчи барча тасдиқловчи ҳужжатларни мазкур шартларнинг амал қилиши тугайдиган йилдан кейин камидা беш йил сақлаши керак. Бундай тасдиқловчи ҳужжатлар жумласига, хусусан, ушбу солиқ бўйича солиқ ҳисботи, унга илова қилинадиган ҳужжатлар, шунингдек кўрсатилган шартларга ёки мажбуриятларга риоя этилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар киради. Ушбу қисмнинг қоидалари, агар кўрсатилган шартлар ёки мажбуриятлар вақтинчалик тусга эга бўлса ва уларга риоя этилишини ҳужжатлар билан тасдиқлаши талаб қиласа, қўлланилади.

ІІІ БЎЛИМ.

СОЛИҚ МАЖБУРИЯТИНИ БАЖАРИШ

9-боб. Солиқ мажбуриятини бажаришнинг умумий қоидалари

85-модда. Солиқ мажбурияти

Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан солиқ тўловчилар зиммасига юклатилган солиқларни ва йиғимларни тўғри ҳисоблаб чиқариш ҳамда ўз вақтида тўлаш мажбурияти уларнинг солиқ мажбуриятидир.

Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан солиқ агентларининг зиммасига юклатилган, ўзига нисбатан ушбу шахслар солиқ агентлари деб эътироф этиладиган муносабатлар доирасида солиқларни тўғри ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва ўз вақтида ўтказиш мажбурияти солиқ мажбуриятига тенглаштирилади.

Солиқ мажбурияти ушбу Кодекс ёки бошқа солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган асослар мавжуд бўлганда юзага келади, ўзгартирилади ва тутатилади.

Ҳар бир солиққа нисбатан солиқ мажбурияти солиқ тўловчига солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган ушбу солиқни тўлашни назарда тутувчи ҳолатлар юзага келган пайтдан эътиборан юклатилади.

86-модда. Солиқ мажбуриятини бажариш тартиби ва муддати

Солиқ тўловчи ўзининг солиқ мажбуриятини, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, мустақил равишда бажаради.

Якка тартибдаги тадбиркор ҳисобланмайдиган жисмоний шахс бўлган солиқ тўловчининг солиқ мажбурияти ўзга жисмоний шахс томонидан бажарилиши мумкин. Бунда солиқ тўловчи унинг солиқ мажбурияти ўзга жисмоний шахс томонидан бажарилиши натижасида олган моддий наф солиқ солиши мақсадларида шу солиқ тўловчининг даромади деб эътироф этилмайди. Ўзга шахс ўзи томонидан солиқ тўловчи учун тўланган солиқнинг қайтарилишини талаб қилишга ҳақли эмас.

Солиқ мажбурияти солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган муддатда бажарилиши керак.

Солиқ мажбуриятини бажариш муддатлари календарь сана ёки вақт даври (йил, чорак, ой, ўн кунлик ва кун) ўтиши билан белгиланади.

Муддатнинг ўтиши календарь санадан ёки муддатнинг бошланиши белгилаб қўйилган воқеа юз берганидан кейинги кундан бошланади. Солиқ мажбурияти ушбу мажбуриятни бажариш муддатининг сўнгги куни соат йигирма тўртга қадар бажарилиши керак.

Агар солиқ мажбуриятини бажариш муддатининг сўнгги куни дам олиш (ишланмайдиган) кунига тўғри келса, ундан кейинги биринчи иш куни муддатнинг тугаш куни ҳисобланади.

Солиқ тўловчи солиқ мажбуриятини муддатидан олдин бажаришга ҳақли.

Солиқ мажбуриятини бажариш муддати ушбу Кодекснинг 97 – 102-моддаларида назарда тутилган тартибда ўзgartирилиши мумкин.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ мажбуриятиниң бажарилмаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги унга солиқ органи томонидан солиқ қарзини тўлаш тўғрисида талабнома юборилиши учун асос бўлади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ мажбурияти бажарилмаган ёки лозим даражада бажарилмаган тақдирда, солиқ органлари ушбу мажбуриятнинг мажбурий тартибда бажарилиши юзасидан ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган чораларни қўриши ва (ёки) унинг бажарилишини таъминлашга доир ушбу Кодекснинг 13-бобида назарда тутилган чораларни қўллаши шарт.

87-модда. Солиқ мажбуриятиниң тугатилиши

Солиқ мажбурияти, агар ушбу муддатнинг иккинчи – тўртинчи қисмларида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, қуйидаги ҳолларда тугатилади:

солиқ түловчи томонидан солиқ түланганда ёки солиқ агенти томонидан ўтказиб берилганда;

солиқ түғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқ мажбуриятини тугатиш билан боғлиқ бошқа ҳолатлар юзага келганда.

Жисмоний шахснинг солиқ мажбурияти қуидаги ҳолларда тугатилади:

мазкур шахс вафот этганда;

уни вафот этган деб эълон қилиш түғрисидаги суд қарори қонуний кучга кирганда.

Вафот этган ёки вафот этган деб эълон қилинган жисмоний шахснинг солиқ қарзи ушбу Кодекснинг 94-моддасида белгиланган тартибда мерос мол-мулкнинг қиймати доирасида меросхўрлардан ундирилади.

Юридик шахснинг солиқ мажбурияти қуидаги ҳолларда тугатилади:

ушбу Кодекснинг 91-моддасига мувофиқ, бюджет тизими билан барча ҳисоб-китоблар амалга оширилгандан кейин у тугатилганда;

ушбу Кодекснинг 92-моддасига мувофиқ, бюджет тизими билан барча ҳисоб-китоблар амалга оширилгандан кейин у қайта ташкил этилганда.

88-модда. Солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддатлари

Солиқ органи ёки бошқа ваколатли орган солиқ текширувни ўтказишига, текширув натижалари бўйича солиқ түловчига солиқ қарзини узиш түғрисида талабнома юборишга ёки солиқ түғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ тўланиши лозим бўлган солиқлар миқдорини қайта кўриб чиқишига ҳақли бўлган муддат солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддати ҳисобланади.

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддати, натижаларига кўра солиқ мажбурияти аникланадиган солиқ даври тугаганидан кейин беш йилни ташкил этади. Агар солиқ мажбуриятининг юзага келиши муайян воқеа ёки ҳаракат билан боғлиқ бўлса, агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддати шу воқеа ёки ҳаракат содир бўлган пайтдан эътиборан беш йилни ташкил этади.

Ушбу Кодекс 84-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда даъво қилиш муддати солиқ түғрисидаги қонун ҳужжатларига кўра солиқ түловчи томонидан солиқ ставкаси, тўланадиган солиқ миқдори, солиқ имтиёзи ёки солиқ чегирмаси қўлланилиши ва (ёки) солиқни тўлаш муддати ўзгариши билан боғлиқ шартларнинг амал қилиш муддатига узайтирилади.

Солиқ мажбурияти бўйича даъво қилиш муддатининг ўтиши фуқаролик қонун ҳужжатларига мувофиқ тўхтатиб турилади, узилади ва қайта тикланади.

10-боб. Солиқ мажбуриятини бажариш

89-модда. Солиқлар ва йиғимларни тұлаш

Солиқни тұлаш, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, миллий валютада амалга оширилади.

Чет эл валютасида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасини миллий валютада қайтадан ҳисоблаш Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг солиқни тұлаш санасидаги расмий курси бўйича амалга оширилади.

Солиқ тўловчининг солиқни тұлаш бўйича мажбурияти, агар ушбу модданинг тўртингчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қуидаги ҳолларда бажарилган деб эътироф этилади:

1) пул маблағларини солиқ тўловчининг банқдаги ҳисобварагидан бюджет тизимиға тегишли ғазначилик ҳисобварагига ўтказишга доир топшириқнома банкка тақдим этилган пайтдан эътиборан – солиқ тўловчининг ҳисобварагида тўлов кунида етарлича пул қолдиги мавжуд бўлган тақдирда;

2) банкда ҳисобварак очмасдан тегишли ғазначилик ҳисобварагига бюджет тизимиға ўтказиш учун банк кассасига нақд пул маблағлари топширилган пайтдан эътиборан. Бундай қоида солиқни тұлаш учун пул маблағлари етарлича бўлган тақдирда, фақат жисмоний шахслар томонидан солиқни тұлашда қўлланилади;

3) банк ёки алоқа бўлимига бюджет тизимиға ўтказиш учун нақд пул маблағлари киритилган кундан эътиборан. Бундай қоида солиқни тұлаш учун пул маблағлари етарлича бўлган тақдирда, фақат жисмоний шахслар томонидан солиқни тұлашда қўлланилади;

4) ғазначилиқда шахсий ҳисобвараги очилган юридик шахснинг шахсий ҳисобварагида тегишли пул маблағларини бюджет тизимиға ўтказишга доир операция акс эттирилган пайтдан эътиборан;

5) ортиқча тўланган суммаларни ёки ортиқча ундирилган солиқлар, пенялар, жарималар суммаларини тегишли солиқ тури бўйича мажбуриятнинг бажарилиши ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисида солиқ органи томонидан қарор чиқарилган кундан эътиборан;

6) солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ тўловчининг пул маблағларидан ушлаб қолишига доир мажбурият ушбу Кодексга мувофиқ солиқ агентига юклатилган бўлса, солиқ суммалари солиқ агенти томонидан ушлаб қолинган кундан эътиборан.

Солиқ тўловчининг солиқни тұлаш бўйича мажбурияти қуидаги ҳолларда бажарилган деб эътироф этилмайди:

1) тегишли пул маблағларини бюджет тизимиға ўтказишга доир бажарилмаган топшириқнома солиқ тўловчи томонидан қайтариб олингандан ёки банк томонидан унга қайтарилганда;

2) ғазначиликда шахсий ҳисобварафи очилган юридик шахс томонидан тегишли пул маблағларини бюджет тизимиға ўтказишга доир бажарилмаган топшириқнома қайтариб олинганда ёки ғазначилик томонидан унга қайтарилганда;

3) пул маблағлари ушбу пул маблағларини бюджет тизимиға ўтказишга доир тўлов топшириқномасида банк реквизитлари нотўғри кўрсатилганлиги сабабли бюджет тизимининг тегишли ғазначилик ҳисобварағига ўтказилмай қолганда;

4) агар солиқ тўловчи солиқ тўлови учун банкка пул маблағларини ўтказиш учун топшириқнома тақдим этган куни унинг фуқаролик қонун ҳужжатларига мувоғиқ биринчи навбатда бажариладиган ҳисобварағига тақдим этилган бажарив бўлмайдиган бошқа талаблар мавжуд бўлса, агар ушбу ҳисобварақда барча талабларни қаноатлантириш учун етарлича қолдиққа эга бўлмаса.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар пенялар ва жарималарга нисбатан ҳам қўлланилади ҳамда солиқ агентларига нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Солиқ органлари бюджет тизимиға тушумлар ҳисобини ҳисобланган ҳамда тўланган солиқлар ва йигимлар суммаларини, шунингдек пенялар ва жарималарни солиқ тўловчининг шахсий ҳисобварағида акс эттириш орқали юритади. Солиқ тўловчининг шахсий ҳисобварағини юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Божхона органлари Ўзбекистон Республикаси божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш билан боғлиқ тўланиши лозим бўлган, солиқлар ва йигимларнинг, шунингдек пенялар ва жарималарнинг бюджет тизимиға тушумлари ҳисобини юритади. Ҳисоб юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Ундирилиши бошқа давлат органлари ва ташкилотлар томонидан амалга ошириладиган давлат божи ва бошқа йигимларнинг бюджет тизимиға тушумларини ҳисобга олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

90-модда. Солиқларни ўтказишга доир тўлов топшириқномаларининг банклар томонидан бажарилиши

Банклар солиқ тўловчининг пул маблағлари ҳисобидан солиқни бюджет тизимиға ўтказишга доир тўлов топшириқномасини (бундан буён ушбу моддада солиқ тўловчининг топшириқномаси деб юритилади), шунингдек солиқ органининг солиқни бюджет тизимиға

ўтказишга доир инкассо топшириқномасини (бундан буён ушбу моддада солиқ органининг инкассо топшириқномаси деб юритилади) бажариши шарт.

Солиқ тўловчининг топшириқномалари ва солиқ органининг инкассо топшириқномалари фуқаролик қонун ҳужжатларида белгиланган навбат бўйича бажарилиши лозим.

Солиқ тўловчининг топшириқномаси ёки солиқ органининг инкассо топшириқномаси бундай топшириқнома олинган кундан кейинги бир операция куни ичida банк томонидан бажарилади.

Солиқ тўловчининг ҳисобварағида пул маблағлари мавжуд бўлган ва тўлов ҳужжатида реквизитлари тўғри кўрсатилган тақдирда банк солиқ тўловчининг топшириқномасини ёки солиқ органининг инкассо топшириқномасини бажаришни кечикиришга ҳақли эмас.

Солиқ тўловчининг ҳисобварағида пул маблағларининг йўклиги (етарли эмаслиги) сабабли солиқ органининг инкассо топшириқномасини белгиланган муддатда бажаришнинг имкони бўлмагандан, банк белгиланган муддат тугаганидан кейинги кундан кечикирмай инкассо топшириқномасини юборган солиқ органига унинг топшириқномаси бажарилмаганлиги (қисман бажарилганлиги) тўғрисида хабар қилиши шарт.

Солиқ тўловчининг топшириқномаси ёки солиқ органи инкассо топшириқномасининг бажарилмаганлиги (қисман бажарилганлиги) тўғрисидаги банк хабарномасининг шакли ва уни электрон шаклда тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки билан келишилган ҳолда белгиланади.

Ушбу моддада назарда тутилган мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун банклар ушбу Кодексда белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

Жавобгарлик чораларининг қўлланилиши банкни солиқ тўловчининг топшириқномасини ёки солиқ органининг инкассо топшириқномасини бажариш мажбуриятидан озод этмайди.

Банклар солиқ тўловчиларнинг топшириқномаларини ва солиқ органларининг инкассо топшириқномаларини кўрсатилган операциялар бўйича хизмат кўрсатилганлиги учун ҳақ ундириласдан бажаради. Солиқ тўловчиларга ёки солиқ агентларига ортиқча тўланган (ундирилган) соликлар, пенялар ва жарималар суммаларини қайтариш бўйича банклар томонидан топшириқномалар бажарилганда кўрсатилган операциялар бўйича хизмат кўрсатилганлиги учун ҳам ҳақ ундирилмайди.

91-модда. Юридик шахс тугатилганда солиқ мажбуриятини бажариш

Тугатилаётган юридик шахснинг солиқ мажбурияти мазкур юридик шахснинг пул маблағлари, шу жумладан унинг мол-мулкини реализация қилишдан олинган пул маблағлари хисобидан тугатувчи томонидан бажарилади.

Агар тугатилаётган юридик шахснинг пул маблағлари, шу жумладан унинг мол-мулкини реализация қилишдан олинган пул маблағлари унинг солиқ қарзини тўлиқ ҳажмда узиш учун етарли бўлмаса, тўланмай қолган қарз мазкур юридик шахснинг иштирокчилари томонидан қонун хужжатларида белгиланган миқдорда ва тартибда узилиши мумкин.

Юридик шахс тугатилаётгандан солиқ мажбуриятини мазкур юридик шахснинг бошқа кредиторлари билан ҳисоб-китоблари ўртасида бажариш навбати фуқаролик қонун хужжатлари билан белгиланади.

Тугатилаётган юридик шахс томонидан ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқлар (пенялар, жарималар) суммалари солиқ органи томонидан ушбу Кодексда белгиланган тартибда бошқа солиқлар бўйича солиқ қарзини узиш ҳисобига ҳисобга олиниши лозим.

Ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солиқларнинг (пеняларнинг, жарималарнинг) ҳисобга олиниши лозим бўлган суммаси бошқа солиқлар бўйича солиқ қарзига мутаносиб равишда ёки тугатувчининг қарорига биноан тақсимланади.

Тугатилаётган юридик шахснинг солиқлар бўйича қарзи бўлмаган тақдирда, ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқлар (пенялар, жарималар) суммаси шу юридик шахсга ушбу Кодексда белгиланган тартибда у ариза берган кундан эътиборан ўн беш кундан кечиктирмай қайтарилиши лозим.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан солиқлар тўлашда ҳам қўлланилади.

92-модда. Юридик шахс қайта ташкил этилганда солиқ мажбуриятини бажариш

Қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ мажбурияти ушбу моддада белгиланган тартибда унинг ҳукуқий вориси (ҳукуқий ворислари) томонидан бажарилиши лозим.

Қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ мажбуриятини бажариш, қайта ташкил этиш тугаллангунига қадар ҳукуқий ворисга (ҳукуқий ворисларга) қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ мажбуриятини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги фактлари ва (ёки) ҳолатлари маълум бўлганлиги-бўлмаганлигидан қатъи назар, унинг ҳукуқий вориси (ҳукуқий ворислари) зиммасига юклатилади.

Ҳукуқий ворис (ҳукуқий ворислар) ўзига ўтган мажбуриятлар бўйича жами солиқ қарзини, шу жумладан қайта ташкил этилган юридик шахсга унинг қайта ташкил этилиши тугаллангунига қадар солиқ ҳукуқбузарликларини содир этганлик учун белгиланган жарималар суммаларини ҳам узиши шарт.

Қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳукуқий вориси (ҳукуқий ворислари) ўз зиммасига ушбу модда билан юклатилган

мажбуриятларни бажаришда солиқ тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда хукуқлардан фойдаланади ва зиммасида мажбуриятлар бўлади.

Юридик шахснинг қайта ташкил этилиши унинг хукуқий вориси (хукуқий ворислари) томонидан унинг солиқ мажбуриятларини бажариш муддатларини ўзгартирмайди.

Бир неча юридик шахслар қўшиб юборилганда уларнинг мажбуриятларини бажариш қисми бўйича бундай қўшиб юбориш натижасида вужудга келган юридик шахс уларнинг хукуқий вориси деб эътироф этилади.

Бир юридик шахс бошқа юридик шахсга қўшиб олинганда, уни қўшиб олган юридик шахс солиқ мажбуриятини бажариш қисми бўйича қўшиб олинган юридик шахснинг хукуқий вориси деб эътироф этилади.

Юридик шахс бўлинганда бундай бўлиш натижасида вужудга келган юридик шахслар солиқ мажбуриятини бажариш қисми бўйича унинг хукуқий ворислари деб эътироф этилади.

Бир неча хукуқий ворислар мавжуд бўлган тақдирда, улардан ҳар бирининг қайта ташкил этилган юридик шахснинг солиқ мажбуриятини бажаришдаги иштироки улуши фуқаролик қонун хужжатларига мувофиқ тузилган тақсимлаш баланси билан аниқланади. Агар тақсимлаш баланси қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳар бир хукуқий ворисининг улушкини аниқлаш имконини бермаса, янгидан вужудга келган юридик шахслар қайта ташкил этилган шахснинг солиқ мажбуриятини суднинг қарорига кўра солидар бажариши мумкин.

Агар қайта ташкил этиш солиқ мажбуриятини бажармасликка қаратилган бўлса, қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ мажбуриятининг ҳеч бўлмагандан битта хукуқий ворис томонидан унга тўғри келадиган солиқ мажбурияти қисмини тўлиқ ҳажмда бажариш имкониятини истисно этган тақдирда ҳам, ушбу модданинг тўққизинчи қисмida кўрсатилган қоида қўлланилади.

Юридик шахс таркибидан бир ёки бир неча юридик шахслар ажратиб чиқарилганда қайта ташкил этилган юридик шахсга нисбатан унинг солиқ мажбуриятини бажариш қисми бўйича хукуқий ворислик, агар ушбу модданинг ўн иккинчи қисмida бошқача қоида белгиланмаган бўлса, юзага келмайди.

Агар юридик шахс таркибидан бир ёки бир неча юридик шахсларни ажратиб чиқариш натижасида қайта ташкил этилаётган юридик шахс ўзининг солиқ мажбуриятини тўлиқ ҳажмда бажариш имкониятига эга бўлмаса ва бундай қайта ташкил этиш солиқ мажбуриятини бажармасликка қаратилган бўлса, ажратиб чиқарилган юридик шахслар ушбу қайта ташкил этилган шахснинг солиқ мажбуриятига суднинг қарорига кўра солидар эга бўлиши мумкин.

Бир юридик шахс бошқа юридик шахс этиб ўзгартирилганда, янгидан вужудга келган юридик шахс солиқ мажбуриятини бажариш қисмida қайта ташкил этилган юридик шахснинг хукуқий вориси деб эътироф этилади.

Юридик шахс томонидан у қайта ташкил этилгунга қадар ундан ортиқча ундирилган ёки ортиқча тўланган солик (пеня, жарима) суммаси ҳукукий ворис (хукукий ворислар) қайта ташкил этилган юридик шахснинг солик қарзини узиши ҳисобига солик органи томонидан ҳисобга олиниши лозим. Бундай ҳисобга олиш қайта ташкил этиш тугалланган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Юридик шахс томонидан у қайта ташкил этилгунга қадар ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солиқнинг (пенянинг, жариманинг) ҳисобга олиниши лозим бўлган суммаси ҳисобланиши ва тўланиши устидан назорат қилиш солик органлари зиммасига юклатилган бошқа солиқлар бўйича солик қарзига мутаносиб равишда тақсимланади.

Қайта ташкил этилган юридик шахсда солик қарзи бўлмаган тақдирда, ушбу юридик шахс томонидан ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солик (пеня, жарима) суммаси унинг ворисига (хукукий ворисларига) ҳукукий ворис (хукукий ворислар) ариза берган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай қайтарилиши лозим. Бунда ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солик (пеня, жарима) суммаси қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳукукий ворисига (хукукий ворисларига) ҳар бир ҳукукий вориснинг тақсимлаш баланси асосида аниқланадиган улушига мутаносиб равишда қайтарилади.

Ушбу модданинг қоидалари юридик шахс қайта ташкил этилганда йигимларни тўлаш бўйича мажбуриятни бажаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар чет давлат қонун ҳужжатларига мувофиқ қайта ташкил этилган чет эл ташкилоти мажбуриятларининг ҳукукий ворисини (хукукий ворисларини) аниқлашда ҳам қўлланилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан солиқлар тўлашда ҳам қўлланилади.

93-модда. Мол-мулкни ишончли бошқарувга беришда солик мажбуриятини бажариш

Ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномаси тузилган санадан эътиборан ишончли бошқариш шартномаси бўйича солик мажбуриятларини бажаради.

Ишончли бошқарувни таъсис этувчи (наф олувчи), мол-мулк ишончли бошқарувга топширилиши муносабати билан ўзида юзага келадиган солик мажбуриятларини, агар солик мажбуриятларини бажариш (қўшилган қиймат солиги бўйича мажбуриятлардан ташқари) ишончли бошқарувчига юклатилмаган бўлса ёхуд мол-мулк Ўзбекистон Республикасининг

норезиденти бўлган ишончли бошқарувчига ишончли бошқаришга топширилган тақдирда, мустақил равишда бажаради.

Ишончли бошқарувчи солик солиш обьектларининг ва (ёки) солик солиш билан боғлиқ обьектларнинг ҳисобини ишончли бошқарувни таъсис этувчининг (наф олувчининг) манфаатларида амалга ошириладиган ишончли бошқарув фаолияти бўйича ва бошқа фаолият бўйича алоҳида-алоҳида юритиши шарт.

Агар ишончли бошқарувни таъсис этувчи (наф олувчи) учун солик мажбуриятини бажариш, шунингдек солик ҳисботини ва молиявий ҳисботни тузиш ҳамда тақдим этиш бўйича мажбуриятни бажариш ишончли бошқарувчига юклатилган бўлса, бундай солик мажбуриятини бажариш ишончли бошқарувчи ҳисбланувчи шахс номидан ушбу Кодекснинг Махсус қисмида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Агар ишончли бошқарувчи солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш бўйича ушбу моддада назарда тутилган мажбуриятларни бажармаган ёки тўлик ҳажмда бажармаган бўлса, уларни бажариш мажбурияти ишончли бошқарувни таъсис этувчига (наф олувчига) юклатилади.

94-модда. Жисмоний шахс вафот этган ёки у вафот этган деб эълон қилинган тақдирда солик мажбуриятини бажариш

Солик қарзи мавжуд бўлган жисмоний шахс вафот этган тақдирда, солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларини лозим даражада бажармаганлик учун унга ҳисбланган пенялар ва жарималар суммаси ундирилиши умидсиз суммалар деб эътироф этилади. Ушбу жисмоний шахснинг солиқлар бўйича узилмай қолган қарзи вафот этган шахснинг мерос қилиб олинадиган мол-мулкини мерос қилиб олиш тартибида қабул қилиб олган унинг меросхўри (меросхўрлари) томонидан мерос қилиб олинадиган мол-мулкнинг қиймати доирасида ва унинг (уларнинг) меросдаги улушкига мутаносиб равишда, ушбу модданинг қоидаларини инобатга олган ҳолда узилади.

Агар вафот этган жисмоний шахснинг солиқлар бўйича солик қарзи мерос қилиб олинадиган мол-мулк қийматидан ортиқ бўлса, солик қарзининг мерос қилиб олинадиган мол-мулк қийматидан ортиқ суммаси ундирилиши умидсиз сумма деб эътироф этилади. Мазкур норма меросхўр (меросхўрлар) томонидан мерос қилиб олинадиган мол-мулкнинг қиймати ҳужжатлар билан тасдиқланган ҳолларда қўлланилади.

Меросхўр бўлмагандан ёки меросхўр (меросхўрлар) мерос олиш хуқуқидан воз кечганда, вафот этган жисмоний шахснинг солик қарзи ундирилиши умидсиз қарз деб эътироф этилади. Умидсиз солик қарзи солик органлари томонидан ҳисобдан чиқарилиши лозим.

Солик қарзи бўлган жисмоний шахс вафот этган тақдирда, мазкур жисмоний шахс ҳисобга қўйилган жойдаги ва (ёки) унинг мол-мулки турган

жойдаги солик органи вафот этган шахснинг меросхўри (меросхўрлари) тўғрисида ахборот олинган пайтдан эътиборан бир ой ичида унга (уларга) солик қарзи мавжудлиги тўғрисида хабар қилиши шарт.

Вафот этган жисмоний шахснинг меросхўри (меросхўрлари) мазкур жисмоний шахснинг солиқлар бўйича қолган қарзини мерос қабул қилиб олинган кундан эътиборан бир йилдан кечиктирмай узиши шарт.

Солик органининг қарорига биноан узиш муддати, агар солик қарзи мавжудлиги тўғрисидаги хабарни меросхўр (меросхўрлар) тўлаш муддати ўтишига олти ойдан кам вақт қолганида олган бўлса, узайтирилиши мумкин.

Вафот этган жисмоний шахснинг жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги ва ижтимоий солиқни тўлаш бўйича қарзи умидсиз қарз деб эътироф этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар фуқаролик қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда вафот этган деб эълон қилинган жисмоний шахснинг солик қарзига нисбатан ҳам қўлланилади.

95-модда. Бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахснинг солик мажбуриятини бажариш

Суд томонидан бедарак йўқолган деб эътироф этилган жисмоний шахснинг солиқларни тўлаш бўйича солик мажбурияти ушбу бедарак йўқолган шахснинг мол-мулкини бошқариш хукуқига эга бўлган шахс (бундан бўён матнда ваколатли шахс деб юритилади) томонидан қонун ҳужжатларига мувофиқ унинг мол-мулки ҳисобидан бажарилади.

Ваколатли шахс суд томонидан бедарак йўқолган деб топилган жисмоний шахснинг у бедарак йўқолган деб топилган кунда вужудга келган бутун солик қарзини шу бедарак йўқолган шахснинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки ҳисобидан узиши шарт.

Суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахснинг солик мажбурияти шу муомалага лаёқатсиз шахснинг мол-мулки ҳисобидан унинг васийси томонидан бажарилади.

Васий муомалага лаёқатсиз жисмоний шахснинг солиқлар бўйича бутун солик қарзини шу муомалага лаёқатсиз шахснинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки ҳисобидан узиши шарт.

Суд томонидан бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахснинг солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятини, шунингдек унга тегишли пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича мажбуриятни бажариш, шу жисмоний шахснинг пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки кўрсатилган мажбуриятни бажариш учун етарли бўлмаган (мавжуд бўлмаган) тақдирда, тегишли солик органининг қарори билан тўхтатилади.

Жисмоний шахсни бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топишни бекор қилиш тўғрисида белгиланган тартибда қарор қабул қилинган тақдирда, тўхтатиб турилган мажбуриятларнинг бажарилиши мазкур қарор қабул қилинган кундан эътиборан тикланади.

Ушбу моддага мувофиқ, суд томонидан бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган жисмоний шахсларнинг солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятлари юклатилган шахслар солиқ тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда барча хукуқлардан фойдаланади ва барча мажбуриятларни мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда бажаради. Ушбу модда билан ўзига юклатилган мажбуриятларни бажариш чоғида, шу муносабат билан солиқ хукуқбузарликларини содир этганлик айби учун жавобгарликка тортиладиган мазкур шахслар ушбу Кодексда назарда тутилган жарималарни тегишлича суд томонидан бедарак йўқолган ёки муомалага лаёқатсиз деб топилган шахснинг мол-мулки ҳисобидан тўлашга ҳақли эмас.

96-модда. Солиқ қарзининг ундирилишини умидсиз деб эътироф этиш

Айрим солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари зиммасида турган солиқларнинг тўланиши ва (ёки) ундирилиши қўйидаги ҳолларда ундириш имкони бўлмай қолган умидсиз солиқ қарзи деб эътироф этилади:

1) юридик шахс тутатилганда – юридик шахснинг мол-мулки етарли эмаслиги ва (ёки) шу юридик шахснинг муассислари (иштирокчилари) томонидан қонун хужжатларида белгиланган микдорда ва тартибда унинг солиқ қарзини узиш имкони бўлмаганлиги сабабли унинг ушбу Кодекснинг 91-моддасида назарда тутилган тартибда узилмай қолган қисми бўйича;

2) якка тартибдаги тадбиркор банкрот деб эътироф этилганда – қарздорнинг мол-мулки етарли эмаслиги сабабли солиқ қарзининг узилмай қолган қисми бўйича;

3) жисмоний шахс вафот этганда ёки жисмоний шахс вафот этган деб эълон қилинганда – унинг мол-мулки етарли эмаслиги сабабли, шу жумладан мерос давлат мулкига ўтган тақдирда, унинг солиқ қарзининг ушбу Кодекснинг 94-моддасида назарда тутилган тартибда узилмай қолган қисми бўйича;

4) суд томонидан хужжат қабул қилиниб, унга мувофиқ солиқ органи солиқ қарзини ундиришнинг белгиланган муддати ўтиши муносабати билан уни ундириш имкониятини йўқотганда, шу жумладан суд томонидан солиқ қарзини ундириш тўғрисида ариза беришнинг ўтказиб юборилган муддатини тиклашни рад этиш ҳақида ажрим чиқарилганда;

5) мазкур Кодекс 129-моддасининг еттинчи қисмiga мувофиқ, чет эл юридик шахси солиқ органидан ҳисобдан чиқарилганда – доимий муассасанинг мол-мулки етарли эмаслиги ва қонунчиликда белгиланган микдор ва тартибда Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган

юридик шахс томонидан тўлаш имконсизлиги сабабли тўланмаган солик қарзи бўйича ундирилиши умидсиз деб эътироф этилган мазкур солик қарзи шу чет эл юридик шахси ушбу Кодекс 129-моддасининг еттинчи қисмида назарда тутилган асосларга кўра солик органида қайтадан ҳисобга кўйилганда тикланиши лозим.

Куйидагилар солик қарзини ундирилиши умидсиз қарз деб эътироф этиш ва уни ҳисобдан чиқариш тўғрисида қарор қабул қилиш ваколатига эга органлардир:

1) юридик шахс жойлашган ердаги ёки жисмоний шахснинг яшаш жойидаги солик органлари (ушбу қисмнинг 2 ва 3-бандларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно) – мазкур модда биринчи қисмининг 1–3-бандларида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлганда;

2) солик тўловчи ёки солик агенти ҳисобда турган жойдаги солик органлари (ушбу қисмнинг 3-бандида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно) – ушбу модда биринчи қисмининг 4 ва 5-бандларида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлганда;

3) Ўзбекистон Республикасининг Давлат божхона қўмитаси томонидан белгиланадиган божхона органлари – Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган соликлар, пенялар ва жарималар бўйича.

Ундирилиши умидсиз деб эътироф этилган солик қарзини ҳисобдан чиқариш тартиби ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳолатларни тасдиқловчи хужжатлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган соликлар бўйича тартиб ва хужжатлар рўйхати Ўзбекистон Республикасининг Давлат божхона қўмитаси томонидан тасдиқланади.

11-боб. Соликларни тўлаш муддатларини ўзгартириш

97-модда. Соликларни тўлаш муддатларини ўзгартиришининг умумий шартлари

Солик тўлашнинг муддатини кейинроқ муддатга кўчириш солиқни тўлаш муддатини ўзгартириш деб эътироф этилади.

Солик тўлаш муддатини ўзгартиришга ушбу бобда белгиланган тартибда йўл кўйилади.

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, тўланиши лозим бўлган умумий солик суммасига ёки унинг бир қисмига (бундан буён ушбу бобда қарз суммаси деб юритилади) нисбатан, қарз суммасига фоизлар ҳисобланган ҳолда, солик тўлаш муддатини ўзгартириш мумкин.

Солик тўлаш муддатини ўзгартириш уни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш шаклида амалга оширилади.

Солик тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш, шу солик бўйича тегишлича бир йўла ёки боскичма-боскич қарз суммасини тўлаган ҳолда, ушбу соликни тўлаш муддатини ўзгартиришдан иборатdir.

Солик тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш соликларни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисида қарор қабул қилингунига қадар юзага келган қарз суммасига ёки келгусида юзага келадиган қарз суммасига нисбатан берилиши мумкин.

Солик тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш, агар ушбу Кодекснинг 99-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, бир йилдан ошмаган муддатга берилади.

Солик тўлаш муддати ўзгартирилишига талабгор шахс (бундан буён ушбу бобда манфаатдор шахс деб юритилади) солик тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш тўғрисида ариза беришга ҳақли. Бундай ариза бир ёки бир нечта соликка нисбатан берилиши мумкин.

Манфаатдор шахснинг солик тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш ҳақидаги аризасини кўриб чиқиш чоғида, соликларни тўлаш муддатларини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилишга ваколатли орган мазкур шахсга у билан келишилган ҳолда қабул қилиниши мумкин бўлган кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг ушбу бобда назарда тутилган бошқа шартларини таклиф этишга ҳақли.

Солик тўлаш муддатининг ўзгартирилиши солик тўлаш бўйича мавжуд мажбуриятларни бекор қилмайди ва янги мажбуриятларни вужудга келтирмайди.

Ушбу Кодекснинг 99-моддасида кўрсатилган органларнинг қарорига кўра солик тўлаш муддатини ўзгартириш, агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекснинг 107–109-моддаларига мувофиқ мол-мулк гарови, кафиллик ёки банк кафолати билан таъминланиши мумкин.

Ушбу боб қоидалари пеня ва жарима тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилганда ҳам қўлланилади.

Ушбу бобнинг қоидалари солик агентларга нисбатан татбиқ этилмайди.

98-модда. Соликни тўлаш муддатини ўзгартиришни истисно этадиган ҳолатлар

Агар манфаатдор шахсга нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилаётган бўлса, соликни тўлаш муддати ўзгартирилиши мумкин эмас:

1) агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг бузилиши билан боғлиқ жиноят аломатлари бўйича жиноий иш қўзғатилган бўлса;

2) ушбу шахс бундай ўзгартиришдан солиқ солиниши лозим бўлган ўз пул маблағларини ёки бошқа мол-мулкини яшириш учун фойдаланишини ёки ушбу шахс доимий яшаш учун Ўзбекистон Республикасидан ташқарига чиқиб кетишини тахмин қилиш учун етарлича асослар мавжуд бўлса;

3) ушбу шахс соликни тўлаш муддатини ўзгартириш тўғрисида ариза берган кундан олдинги уч йил мобайнида ушбу Кодекснинг 99-моддасида кўрсатилган орган томонидан солиқ тўлаш муддатини тегишли ўзгартириш шартлари бузилганлиги муносабати билан илгари берилган кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятининг амал қилишини тугатиш тўғрисида қарор чиқарилган бўлса;

4) банкротлик тўғрисида иш қўзгатилган бўлса.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шартлар ушбу Кодекс 99-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилиниши мумкин эмас, қабул қилинган қарор эса бекор қилиниши лозим.

Қабул қилинган қарор бекор қилингани тўғрисида манфаатдор шахс ва ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органи уч кунлик муддатда ёзма шаклда хабардор қилинади. Манфаатдор шахс бундай қарор устидан ушбу Кодексда белгиланган тартибда шикоят қилишга ҳақли.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигига нисбатан солиқ тўлаш муддатини ўзгартириш амалга оширилмайди.

99-модда. Солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилишга ваколатли органлар

Кўйидаги органлар солиқларни тўлаш муддатларини ўзгартириш тўғрисида қарорлар қабул қилиш ваколатига эга органлардир (бундан буён ушбу моддада ваколатли органлар деб юритилади):

1) ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 1–5-бандларида кўрсатилган солиқлар бўйича – Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси (бундан ушбу қисмининг 3-бандида ва ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно);

2) ушбу Кодекс 17-моддаси биринчи қисмининг 6–8-бандларида кўрсатилган солиқлар ва айланмадан олинадиган солиқ бўйича – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари. Бундай солиқларга нисбатан тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти икки йилгача муддатга берилиши мумкин;

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган соликлар бўйича – божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда божхона органлари (бундан ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно).

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси солик тўловчига ушбу Кодекснинг 17-моддасида кўрсатилган ҳар қандай солик бўйича кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини уч йилгача муддатга беришга ҳақли. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини беришда ушбу Кодекс 98-моддасининг биринчи қисмида белгиланган чекловлардан четта чиқишига ҳақли.

100-модда. Соликларни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш шартлари

Соликни тўлаш бўйича муддатни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти манфаатдор шахсга, башарти унинг молиявий аҳволи ушбу соликни белгиланган муддатда тўлаш имконини бермаса, бироқ кўрсатилган шахсда бундай соликни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш учун берилган муддат мобайнида тўлаш имконияти юзага келади деб тахмин қилиш учун етарлича асослар мавжуд бўлса, берилиши мумкин.

Солик тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти манфаатдор шахсга қуйидаги асослардан лоақал биттаси мавжуд бўлган тақдирда берилиши мумкин:

- 1) ушбу шахсга табиий офат, технологик фалокат ёки бошқа бартараф этиб бўлмайдиган ҳолатлар натижасида зарар етказилганлиги;
- 2) ушбу шахсни бюджетдан (давлат мақсадли жамғармаларидан) молиялаштириш кечикирилганлиги ёки ушбу шахс томонидан бажарилган давлат буюртмаси, давлат эҳтиёжлари ёки маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг эҳтиёжлари учун бажарилган ишлар ва (ёки) кўрсатилган хизматлар ҳақини тўлаш кечикирилганлиги;
- 3) манфаатдор шахс соликни бир йўла тўлаши оқибатида унинг начорлиги (банкротлиги) аломатлари пайдо бўлиши хавфи юзага келганлиги;
- 4) жисмоний шахснинг мулкий ҳолати (қонун ҳужжатларига мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган мол-мулк ҳисобга олинмаганда) соликни бир йўла тўлаш имкониятини истисно этиши;
- 5) манфаатдор шахс томонидан товарлар ёки хизматларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш мавсумий хусусиятга эга эканлиги;
- 6) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарлар олиб ўтилиши муносабати билан божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тўланиши лозим бўлган соликларни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш учун асослар мавжуд эканлиги.

Ушбу модда иккинчи қисмининг 1, 3–6-бандларида кўрсатилган асослар мавжуд бўлганда, соликни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти қўйидагиларга берилиши мумкин:

1) юридик шахсга – унинг соф активлари қийматидан ошмайдиган суммага;

2) жисмоний шахсга – унинг мол-мулки қийматидан ошмайдиган суммага, бундан Ўзбекистон Республикасининг конун ҳужжатларига мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган мол-мулк мустасно.

Юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар соликни ҳисобга олиш жойидаги солик органига ёзма, шу жумладан солик тўловчининг шахсий кабинети орқали хабарнома юбориб, солик аудити натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган соликлар суммаларини, шунингдек молиявий санкцияларни текширув материалларини кўриб чиқиш натижалари юзасидан солик органи томонидан қабул қилинган қарор кучга кирган кундан эътиборан олти ой мобайнида teng улушларда тўлашга ҳақли.

Агар соликларни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти ушбу модда иккинчи қисмининг 1 ёки 2-бандларида кўрсатилган асослар бўйича берилган бўлса, қарз суммасига фоизлар ҳисобланмайди.

Агар соликни тўлаш бўйича кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти ушбу модда иккинчи қисмининг 3–6-бандларида ва (ёки) тўртинчи қисмида кўрсатилган асосларга кўра берилган бўлса, кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш даврида амалда бўлган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қайта молиялаштириш ставкасига teng ставкадан келиб чиқсан ҳолда қарз суммасига фоизлар ҳисобланади.

101-модда. Соликларни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тартиби

Соликни тўлаш бўйича кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги ариза манфаатдор шахс томонидан тегишли ваколатли органга берилади.

Манфаатдор шахснинг соликни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги аризасига қўйидаги ҳужжатлар илова қилинади:

1) ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солик органининг унинг соликлар, пенялар ва жарималар бўйича ҳисоб-китоблари ҳолати тўғрисидаги маълумотномаси;

2) ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солик органининг мазкур шахсга банкларда очилган барча ҳисобвараклар рўйхати кўрсатилган маълумотномаси;

3) ушбу шахснинг банклардаги ҳисобвараклари бўйича кўрсатилган ариза берилишидан олдинги олти ой давомида ҳар ойлик пул маблаглари айланиши тўғрисида, шунингдек унинг ҳаки тўланмаган ҳисоб-китоб ҳужжатларининг тегишли картотекасига жойлаштирилган ҳисоб-китоб

хужжатлари мавжудлиги тўғрисида ёхуд ушбу картотекада уларнинг мавжуд эмаслиги тўғрисида банклар маълумотномалари;

4) ушбу шахснинг банклардаги барча ҳисобварақларида мавжуд бўлган пул маблағларининг қолдиқлари тўғрисида банклар маълумотномалари;

5) ушбу шахснинг соликни тўлаш муддати ўзгартирилган даврда соликни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарор қайси шартларга кўра қабул қилинган бўлса, ўша шартларга риоя этилишини назарда тутувчи мажбурияти, шунингдек қарздорликни сўндиришнинг тахминий графиги;

6) соликни тўлаш муддатини ўзгартириш асослари мавжудлигини тасдиқловчи ушбу модданинг учинчи – саккизинчи қисмларида кўрсатилган хужжатлар.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 1-бандида кўрсатилган асос бўйича соликни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига қўйидагилар илова қилинади:

1) ушбу шахсга нисбатан унинг ариза билан мурожаат этиши учун асос бўлган бартараф этиб бўлмайдиган ҳолатлар вужудга келганлиги факти тўғрисидаги хулоса;

2) кўрсатилган ҳолатлар натижасида ушбу шахсга етказилган заарни баҳолаш далолатномаси.

Ушбу модданинг учинчи қисмida кўрсатилган хужжатлар маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқаро муҳофазаси, аҳоли ва ҳудудларни фавқулодда вазиятлардан ҳимоя қилиш соҳасидаги органлар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариши органлари томонидан тузилади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 2-бандида кўрсатилган асос бўйича соликни тўлашни кечикириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига бундай асос мавжудлигини ва бюджетдан (давлат мақсадли жамғармаларидан) молиялаштириш ҳисобига ушбу шахсга келиб тушмаган суммани ёки ушбу шахс томонидан бажарилган давлат буюртмасининг, давлат эҳтиёжлари ёки маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг эҳтиёжлари учун бажарилган ишлар ва (ёки) кўрсатилган хизматларнинг ҳақи тўланмаганлигини тасдиқловчи молия органининг хужжати илова қилинади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 3-бандида кўрсатилган асос мавжудлиги манфаатдор шахснинг молиявий ҳолатини таҳлил қилиш натижалари бўйича Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси ёки у ваколат берган солик органи томонидан аниқланади. Бундай таҳлил Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган услубиятга мувофиқ ўтказилади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 4-бандида кўрсатилган асос бўйича солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига жисмоний шахснинг кўчар ва кўчмас мулки (бундан қонун ҳужжатларига мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган мол-мулк мустасно) тўғрисидаги маълумотлар илова қилинади.

Ушбу Кодекс 100-моддасининг иккинчи қисми 5-бандида кўрсатилган асос бўйича солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасига ушбу шахс томонидан тузилган, мазкур шахснинг умумий даромадларида унинг мавсумий хусусиятга эга бўлган фаолиятдан олинган даромадларининг улуши камида 50 фоизни ташкил этишини тасдиқловчи ҳужжат илова қилинади.

Мавсумий хусусиятга эга бўлган тармоқлар ва фаолият турларининг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги манфаатдор шахснинг аризасида ушбу шахс мазкур бобга мувофиқ қарз суммасига ҳисобланган фоизларни тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

Ваколатли органнинг талабига кўра, манфаатдор шахс гаров предмети бўлиши мумкин бўлган мол-мулк тўғрисидаги ҳужжатларни, кафиллик хатини ёки банк кафолатини тақдим этади.

Ваколатли орган манфаатдор шахснинг илтимосномаси бўйича ушбу шахс томонидан қарз суммасининг тўланишини вақтинчалик (ариза кўриб чиқиладиган даврда) тўхтатиб туриш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли. Бундай қарорнинг кўчирма нусхаси манфаатдор шахс томонидан ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кунлик муддатда тақдим этилади.

Солиқни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш ёхуд уни беришни рад этиш тўғрисидаги қарор ваколатли орган томонидан манфаатдор шахснинг аризаси олинган кундан эътиборан ўттиз кун ичida қабул қилинади.

Солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарорда қуидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) қарз суммаси;
- 2) кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти берилаётган солиқ;
- 3) қарз суммасини ва ҳисобланган фоизларни тўлаш тартиби ҳамда муддатлари.

Тегишли ҳолларда солиқни тўлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарорда гаров предмети бўлган мол-мулк тўғрисидаги ҳужжатлар, кафиллик хати ёки банк кафолати кўрсатилиши керак.

Солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарор ушбу қарорда белгиланган кундан эътиборан кучга киради. Бунда солиқни тूлаш учун белгиланган кундан эътиборан ушбу қарор кучга кирадиган кунга қадар бўлган бутун вақт учун тегишли пенялар, агар тўловнинг кўрсатилган муддати ушбу қарор кучга кирадиган кундан олдин бўлса, қарз суммасига киритилади.

Агар солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлаш мол-мулк гарови эвазига бериладиган бўлса, уни бериш тўғрисидаги қарор фақат ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган тартибда мол-мулк гарови тўғрисидаги шартнома тузилгандан кейингина кучга киради.

Солиқни тूлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлаш имкониятини беришни рад этиш тўғрисидаги қарор асослантирилган бўлиши керак.

Солиқларни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлаш имкониятини беришни рад этиш тўғрисидаги қарор устидан манфаатдор шахс қонун хужжатларида белгиланган тартибда шикоят қилиши мумкин.

Солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарорнинг кўчирма нусхаси ваколатли орган томонидан мазкур қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кунлик муддатда ушбу шахс ҳисобда турган жойдаги солиқ органига юборилади.

102-модда. Солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлашнинг амал қилишини тугатиш

Солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлашнинг амал қилиши тегишли қарорнинг амал қилиш муддати ўтганидан кейин тугатилади ёхуд ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда бу муддат келишидан олдин тугатилиши мумкин.

Солиқнинг тўлиқ суммаси ва тегишли фоизларнинг суммаси белгиланган муддат ўтгунга қадар тўланган тақдирда солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлашнинг амал қилиши муддатидан олдин тугатилади.

Солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлаш шартлари манфаатдор шахс томонидан бузилган тақдирда, унинг амал қилиши солиқни тूлаш бўйича мажбуриятни бажариш муддатини тегишли ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилган ваколатли органнинг қарори билан муддатидан олдин тугатилиши мумкин.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда солиқни тूлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлашнинг амал қилиши муддатидан олдин тугатилганда манфаатдор шахс тегишли қарорни олганидан кейин бир ой ичida солиқ қарзининг тўланмаган суммасини, шунингдек солиқни тूлашни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тूлашнинг амал қилишини тугатиш тўғрисидаги қарор қабул қилинган кундан кейинги кундан бошлаб ушбу сумма тўланган кунгача бўлган ҳар бир календарь кун

учун пеня тўлаши керак. Бунда солик қарзининг қопланмасдан қолган суммаси кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имкониятини бериш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган солик қарзи суммаси тўлашни кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) амал қилган даврда кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) ҳақидаги қарорга мувофиқ ҳисобланган фоизлар суммасига оширилган сумма билан ҳақиқатда тўланган суммалар ҳамда фоизлар ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Соликни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бериш тўғрисидаги қарор бекор қилингани тўғрисидаги хабарнома ушбу қарорни қабул қилган ваколатли орган томонидан қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичida ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда манфаатдор шахсга юборилади. Бундай қарорнинг кўчирма нусхаси айни шу муддатда манфаатдор шахс ҳисобда турган жойдаги солик органига юборилади.

Ваколатли органнинг соликни тўлаш бўйича кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлашнинг амал қилишини муддатидан илгари тугатиш тўғрисидаги қарори устидан манфаатдор шахс қонун хужжатларида белгиланган тартибда шикоят қилиши мумкин.

Ушбу бобда назарда тутилган ва манфаатдор шахс томонидан тўланиши лозим бўлган фоизлар уларни тўлаш муддати бузилган тақдирда ҳамда уларни тўлаш тўғрисидаги талабномани бажариш муддати ўтганидан кейин ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган тартибда ва муддатларда ундирилади.

12-боб. Ортиқча тўланган ва ортиқча ундирилган соликларни ҳисобга олиш ҳамда қайтариш

103-модда. Ортиқча тўланган ва ортиқча ундирилган соликларни ҳисобга олиш ҳамда қайтариш тўғрисидаги умумий қоидалар

Солик тўловчи томонидан ортиқча тўланган ёки ундан ортиқча ундирилган солик суммаси солик тўловчининг қарзи бўлмаган тақдирда шу солик тўловчига қайтарилиши ёхуд ушбу солик бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ҳисобга олиниши лозим.

Солик тўловчидаги солик қарзи мавжуд бўлган тақдирда, ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган солик суммаси ушбу қарзни узиш ҳисобига қуйидаги кетма-кетликда ҳисобга олиниши лозим:

- 1) мазкур солик турининг пеняси бўйича қарз ҳисобига;
 - 2) бошқа соликлар ва уларнинг пенялари бўйича қарзни узиш ҳисобига;
 - 3) соликка оид ҳукуқбузарликлар учун жарималарни тўлаш ҳисобига.
- Ортиқча тўланган солик суммаси солик тўловчининг аризасига кўра солик тўловчига тўлиқ ёки қисман қайтарилиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмига мувофиқ ва учинчи қисмини ҳисобга олган ҳолда қайтарилиши лозим бўлган суммани солик тўловчига қайтариш ушбу Кодекснинг 104 ва 105-моддаларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Соликларнинг ортиқча тўлангани эҳтимолидан далолат берувчи фактлар аниқланган тақдирда, солик органининг ёки солик тўловчининг тақлифига кўра соликлар, пенялар ва жарималар бўйича ҳисоб-китобларни биргаликда ўзаро солиштириш ўтказилиши мумкин.

Соликнинг ортиқча тўланган суммаларини ҳамда ҳисобланган фоизларини ҳисобга олиш ёки қайтариш миллий валютада амалга оширилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган бўнак ва жорий тўловлар, йифимлар, пенялар ва жарималарнинг суммаларини ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади ҳамда солик агентлари ва йифимларни тўловчиларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган йифимлар, пенялар ва жарималар суммаларини бошқа ваколатли органлар томонидан ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар солик органининг қарорига кўра ўрни қопланиши лозим бўлган қўшилган қиймат солиги суммасини ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу бобда белгиланган қоидалар нотўғри тўланган солик суммасини, шунингдек пенялар ва жарималарни ҳисобга олишга ёки қайтаришга нисбатан ҳам қўлланилади.

104-модда. Ортиқча тўланган соликни ҳисобга олиш ёки қайтариш тартиби

Солик бўйича қарзини қоплаш ҳисобига солик тўловчи томонидан ортиқча тўланган суммани ушбу Кодекснинг 103-моддаси иккинчи қисмida назарда тутилган ҳисобга олиш солик органлари томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Ортиқча тўланган солик суммасини солик қарзини қоплаш ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисидаги қарор солик органи томонидан соликнинг ортиқча тўланганлиги факти аниқлаган кундан эътиборан ёки агар солик органи ва солик тўловчи томонидан у тўлаган соликларни биргаликда ўзаро солиштириш ўтказилган бўлса, бундай биргаликдаги солиштириш далолатномаси солик органи ва солик тўловчи томонидан имзоланган кундан эътиборан ёхуд суднинг тегишли қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан ўн кун ичida қабул қилинади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган қоида солик тўловчига ўзи ортиқча тўлаган солик суммасини унинг солик

қарзини қоплаш ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисида солик органига ёзма ариза тақдим этишига тўсқинлик қилмайди. Бундай ариза мавжуд бўлган тақдирда солик органининг ортиқча тўланган солик суммасини солик қарзини узиш ҳисобига ҳисобга олиш тўғрисидаги қарори солик тўловчининг аризаси олинган кундан эътиборан ёки, агар биргалиқда ўзаро солиштириш ўтказилган бўлса, солик органи солик тўловчи билан у тўлаган соликларни биргалиқда ўзаро солиштириш далолатномасини имзолаган кундан эътиборан ўн кун ичida қабул қилинади.

Ортиқча тўланган солик суммаси, ушбу Кодекснинг 103-моддаси қоидаларини инобатга олган ҳолда, солик тўловчига унинг ёзма аризасига биноан солик органи томонидан бундай ариза олинган кундан эътиборан ўн беш кун ичida қайтарилиши лозим.

Ортиқча тўланган солик суммасини ҳисобга олиш ёки қайтариш тўғрисидаги ариза, агар солик тўғрисидаги қонун хужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, кўрсатилган сумма тўланган кундан эътиборан беш йил ичida берилиши мумкин.

Ортиқча тўланган солик суммасини қайтариш тўғрисидаги қарор солик органи томонидан солик тўловчининг тегишли аризаси олинган кундан эътиборан ёки, агар биргалиқда ўзаро солиштириш ўтказилган бўлса, солик органи солик тўловчи билан у тўлаган соликларнинг биргалиқдаги ўзаро солиштириш далолатномасини имзолаган кундан эътиборан ўн кун ичida қабул қилинади.

Ушбу модданинг саккизинчи қисмида кўрсатилган муддат ўтгунга қадар солик органининг тегишли суммани қайтариш тўғрисидаги қарори асосида расмийлаштирилган ортиқча тўланган солик суммасини қайтаришга доир топшириқнома солик органи томонидан бюджет тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ солик тўловчига қайтариб беришни амалга ошириш учун ғазначиликка юборилади.

Солик органи ортиқча тўланган солик суммасини ҳисобга олишни ёки қайтаришни рад этиш тўғрисидаги қабул қилинган қарор ҳақида солик тўловчига бундай қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичida ҳабар қилиши шарт. Агар ортиқча тўланган солик суммасини солик тўловчига қайтариш ушбу модданинг тўртинчи қисмида белгиланган муддат бузилган ҳолда амалга оширилса, белгиланган муддатда қайтарилмаган сумма учун солик тўловчига қайтариш муддати бузилган ҳар бир календарь кун учун фоизлар ҳисобланади. Ҳисобланган фоизлар тегишли бюджет маблағлари ҳисобидан тўланади. Фоиз ставкаси қайтариш муддати бузилган кунларда амал қилган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қайта молиялаштириш ставкасига teng этиб қабул қилинади.

Янгишиб тўланган солик суммалари, шунингдек пенялар ва (ёки) жарималар солик тўловчига унинг ёхуд банкнинг ёки Ўзбекистон Республикаси Газначилигининг ёзма мурожаати асосида, агар хатолик улар томонидан йўл қўйилган бўлса, қайтарилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигининг ортиқча тўланган суммалари шу консолидациялашган гурухнинг масъул иштирокчисига ушбу моддада белгиланган тартибда ҳисобга олиниши (қайтарилиши) лозим.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиши тугаган тақдирда, солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича ортиқча тўланган фойда солигининг ушбу консолидациялашган гурух бўйича мавжуд бўлган солик қарзи ҳисобига ҳисобга олинмайдиган ва (ёки) ҳисобга олинмаган суммалари шу солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахсга унинг ёзма аризасига биноан ҳисобга олиниши ёки қайтарилиши лозим.

105-модда. Ортиқча ундирилган соликни ҳисобга олиш ёки қайтариш тартиби

Ортиқча ундирилган солик суммаларини ҳисобга олиш ёки қайтариш тўғрисида солик органига ариза солик тўловчи томонидан ундан солик ортиқча ундирилгани факти ўзига маълум бўлган кундан ёки суд қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан беш йил ичida берилиши мумкин.

Ортиқча ундирилган солик суммаси ушбу Кодекснинг 103-моддаси қоидаларини ҳисобга олган ҳолда солик тўловчига унинг ёзма аризасига мувофиқ солик органи томонидан бундай ариза қабул қилинган кундан эътиборан ўн беш кун ичida, унга ҳисобланган фоизлар билан бирга қайтарилиши лозим.

Ортиқча ундирилган солик суммасига фоизлар солик тўловчи ундан солик ортиқча ундирилгани факти ўзига маълум бўлган кундан ёки суднинг қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан ўттиз кун ичida мурожаат этган тақдирда ҳисобланади. Фоизлар ундирилган кундан кейинги кундан эътиборан ҳақиқий ҳисобга олинган (қайтарилиган) кунга қадар ҳисобланади. Ҳисобланган фоизлар тегишли бюджет маблағлари ҳисобидан тўланади. Фоиз ставкаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг шу кунлардаги амал қилаётган қайта молиялаштириш ставкасига teng этиб қабул қилинади.

Агар солик ортиқча ундирилгани факти аниқланган бўлса, солик органи ортиқча ундирилган солик суммасини, шунингдек ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган тартибда ортиқча ундирилган суммага ҳисобланган фоизларни ҳисобга олиш ва (ёки) қайтариш тўғрисида қарор қабул қиласи.

Ортиқча ундирилган солик суммасини солик тўловчининг солик қарзини узиш ҳисобига ёки ўша солик тури бўйича ёхуд ушбу Кодекснинг 103-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган бошқа соликлар бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ҳисобга олиш солик органлари томонидан ушбу Кодекснинг 104-моддаси биринчи – бешинчи қисмларида ортиқча тўланган

солиқ суммаларини ҳисобга олиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ортиқча ундирилган солиқни қайтариш тартиби ушбу Кодекснинг 104-моддасида ортиқча тўланган солиқ суммаларини қайтариш учун белгиланган тартибга айнан ўхшашидир.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича ортиқча ундирилган фойда солиги суммалари шу консолидациялашган гурухнинг масъул иштирокчисига ушбу моддада белгиланган тартибда ҳисобга олиниши ёки қайтарилиши лозим.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартноманинг амал қилиши тугатилган тақдирда ушбу консолидациялашган гурух бўйича мавжуд бўлган солиқ қарзи ҳисобига ҳисобга олиниши лозим бўлмаган ва (ёки) ҳисобга олинмаган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигининг ортиқча ундирилган суммалари солиқ тўловчилар ушбу консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси бўлган юридик шахсга унинг ёзма аризаси асосида ҳисобга олиниши ёки қайтарилиши лозим.

13-боб. Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш

106-модда. Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш усуллари

Солиқ мажбуриятининг бажарилиши мол-мулк гарови, кафиллик, банк кафолати, пенялар, банкдаги ҳисобвараклар бўйича операцияларнинг тўхтатилиши ва солиқ тўловчининг мол-мулкини хатлаш билан таъминланиши мумкин.

Солиқ тўловчининг солиқ мажбуриятини бажариш бўйича таъминлаш чораси сифатида мол-мулкни хатлаш унинг аризасига кўра:

1) қимматли қоғозлар уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларнинг гарови ёки ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган бошқа мол-мулк гарови билан;

2) ушбу Кодекснинг 108-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган учинчи шахснинг кафиллиги билан алмаштирилиши мумкин;

3) ушбу Кодекснинг 109-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган банк кафолати билан.

Ушбу Кодекснинг 109-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган амалдаги банк кафолати берилган тақдирда, солиқ органи солиқ тўловчига ушбу бандда назарда тутилган таъминлаш чораларини алмаштиришни рад этишга ҳақли эмас.

Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш усуллари, уларни қўллаш тартиби ва шартлари ушбу бобда белгиланади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан тўланиши лозим бўлган соликлар бўйича божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва шартларда солик мажбуриятининг бажарилишини таъминлашнинг бошқа чоралари ҳам қўлланилиши мумкин.

107-модда. Мол-мулк гарови

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда соликларни тўлаш мажбурияти мол-мулк гарови билан таъминланиши мумкин.

Мол-мулк гарови солик органи ва гаровга қўювчи ўртасидаги шартнома билан расмийлаштирилади. Солик тўловчининг ўзи ёки учинчи шахс гаровга қўювчи бўлиши мумкин.

Солик тўловчи тегишли солик суммаларини ва тегишли пеняларни тўлаш бўйича мажбуриятини бажармаган тақдирда, солик органи ушбу мажбуриятнинг гаровга қўйилган мол-мулк қиймати ҳисобидан бажарилишини фуқаролик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширади.

Фуқаролик қонун ҳужжатларига мувофиқ ўзига нисбатан гаров белгиланиши мумкин бўлган мол-мулк, агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, гаров предмети бўлиши мумкин.

Бошқа шартнома бўйича гаров предмети солик органи ва гаровга қўювчи ўртасидаги шартнома бўйича гаров предмети бўлиши мумкин эмас.

Гаров чоғида мол-мулк гаровга қўювчидаги қолиши ёхуд гаровга қўювчининг маблағлари ҳисобига солик органига (гаровга оловчига), гаровга қўйилган мол-мулкнинг бут сақланишини таъминлаш мажбурияти унга юклangan ҳолда, топширилиши мумкин.

Гаровга қўйилган мол-мулкка нисбатан бирон-бир битимни, шу жумладан солик қарзи суммаларини узиш мақсадида битимларни тузиш фақат гаровга оловчига билан келишилган ҳолда амалга оширилиши мумкин.

Солик мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш усули сифатида гаров белгилашда юзага келадиган ҳуқуқий муносабатларга нисбатан, агар солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, фуқаролик қонун ҳужжатларининг қоидалари қўлланилади.

108-модда. Кафиллик

Солик мажбуриятини бажариш муддатлари ўзгарган тақдирда ва ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолларда соликларни тўлаш мажбурияти кафиллик билан таъминланиши мумкин.

Кафиллик туфайли кафил, агар солик тўловчи тегишли солик суммаларини ва тегишли пеняларни белгиланган муддатда тўламаса, солик органлари олдида солик тўловчининг соликларни тўлаш бўйича мажбуриятини тўлиқ ҳажмда бажариш мажбуриятини олади.

Кафиллик фуқаролик тұғрисидаги қонун хужжатларига мувофик солиқ органи ва кафил үртасидаги шартнома билан расмийлаштирилади.

Солиқ тұловчи кафиллик билан таъминланган солиқни тұлаш бүйича мажбуриятини бажармаган тақдирда, кафил ва солиқ тұловчи солидар жавобгар бўладилар.

Тұланиши бўйича мажбурият кафиллик билан таъминланган солиқ белгиланган муддатда тұланмаган ёки тұлық тұланмаган тақдирда, солиқ органи солиқни тұлаш тұғрисидаги талабномани бажариш муддати тугаган кундан эътиборан беш кун ичиде кафиллик шартномаси бўйича пул суммасини тұлаш тұғрисида кафилга талабнома юборади.

Агар кафил кафиллик шартномаси бўйича пул суммасини тұлаш тұғрисидаги талабномани белгиланган муддатда бажармаса, солиқ органи ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган тартибда ва муддатларда ушбу кафилдан тұлаш мажбурияти унинг кафиллиги билан таъминланган суммаларни мажбурий равишда ундириш чораларини қўллади.

Кафил шартномага мувофик ўз зиммасига олган мажбуриятларини бажаргач, кафил томонидан тұланган суммаларни, шунингдек шу суммалар бўйича фоизларни ҳамда солиқ тұловчининг мажбуриятлари бажарилиши муносабати билан кўрилган заарларнинг ўрни қопланишини солиқ тұловчидан талаб қилиш хуқуқи унга ўтади.

Юридик ёки жисмоний шахс кафил бўлиши мумкин.

Солиқни тұлаш бўйича битта мажбуриятта нисбатан бир вақтнинг ўзида бир нечта кафилнинг иштирок этишига йўл қўйилади.

Солиқ мажбуриятининг бажарилишини таъминлаш бўйича чора сифатида кафиллик белгиланишида юзага келадиган хуқукий муносабатларга нисбатан, агар солиқ тұғрисидаги қонун хужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, фуқаролик қонун хужжатларининг қоидалари қўлланилади.

Ушбу модданинг қоидалари йигимларни тұлашдаги кафилликка нисбатан ҳам қўлланилади.

109-модда. Банк кафолати

Солиқ мажбуриятини бажариш муддатлари ўзгарған тақдирда ва ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолларда солиқни тұлаш мажбурияти банк кафолати билан таъминланиши мумкин.

Агар солиқ тұловчи тұланиши лозим бўлган солиқ суммаларини ва тегишли пеняларни белгиланган муддатда тұламаса, банк кафолати туфайли банк (кафолат берувчи) солиқ органлари олдида солиқ тұловчининг солиқни тұлаш бўйича мажбуриятини тұлық ҳажмда бажариш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

Банк кафолати қуидаги талабларга жавоб бериши керак:

1) кафолат қайтариб олинмайдиган ва бошқа шахсга ўтказилмайдиган бўлиши керак;

2) кафолатда солиқ органи томонидан кафолат берувчига ушбу моддада назарда тутилмаган ҳужжатларни тақдим этишга доир кўрсатма бўлиши мумкин эмас;

3) амал қилиш муддати, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тўловчи томонидан банк кафолати билан таъминланган солиқ тўлаш мажбуриятини бажаришнинг белгиланган муддати ўтадиган кундан эътиборан камида олти ойдан кейин тугаши керак;

4) қайси суммага берилган бўлса, ўша сумма кафолат берувчи томонидан солиқ тўловчининг солиқни ва тегишли пеняларни тўлаш бўйича мажбурияти, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, тўлик ҳажмда бажарилишини таъминлаши керак;

5) кафолат берувчи томонидан ушбу банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисидаги талабнома белгиланган муддатда бажарилмаган тақдирда, солиқ органи томонидан тўлаш мажбурияти банк кафолати билан таъминланган суммаларни кафолат берувчидан ундириш чоралари қўлланилишини назарда тутиши керак.

Кафолат берувчидан ундириш, агар солиқ органининг мазкур талабномаси кафолат берувчига банк кафолатининг амал қилиш муддати тугагунга қадар юборилган бўлса, ушбу Кодекснинг 121 ва 123-моддаларида назарда тутилган тартибда ҳамда муддатларда амалга оширилади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилиши банк кафолати билан таъминланган солиқ белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда, солиқ органи солиқни тўлаш тўғрисидаги талабномани бажариш муддати тугаган кундан эътиборан беш кун ичida кафолат берувчига банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш ҳақида талабнома юборади.

Банк кафолати бўйича мажбурият кафолат берувчи томонидан у банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисида талабнома олган кундан эътиборан беш кун ичida бажарилиши лозим.

Кафолат берувчи солиқ органига банк кафолати бўйича пул суммасини тўлаш тўғрисидаги талабномани қаноатлантиришни рад этишга ҳақли эмас (бундан банк кафолати берилган муддат тугаганидан кейин кафолат берувчига талабнома тақдим этилган ҳоллар мустасно).

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар пенялар ва жарималарни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминловчи банк кафолатларига нисбатан ҳам қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан белгиланадиган тартибда ва шартларда Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси ёки чет эл юридик шахси томонидан солиқни тўлаш мажбурияти халқаро рейтинг агентликларининг юқори рейтингига эга бўлган чет эл банкининг банк кафолати билан таъминланиши мумкин. Чет эл банкининг бундай кафолати ушбу модда учинчи қисмининг 1–4-бандларида назарда тутилган талабларга мос бўлиши керак.

110-модда. Пеня

Солиқ тұловчи солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланған солиқларни тұлаш муддатини бузган тақдирда тұлаши лозим бўлган пул суммаси пенядир.

Тегишли пеняларнинг суммаси тұланиши лозим бўлган солиқ суммаларидан ташқари ва солиқни тұлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминлашга доир бошқа чоралар, шунингдек солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик чоралари кўлланилишидан қатъи назар тўланади.

Пенялар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланған солиқни тұлаш кунидан кейинги кундан бошлаб солиқни тұлаш бўйича мажбуриятни бажариш кечиктирилган ҳар бир календарь кун учун ҳисобланади.

Солиқни тұлаш бўйича кечиктириш (бўлиб-бўлиб тұлаш) имкониятини бериш тұғрисида ариза берилганлиги тұланиши лозим бўлган солиқ суммасига пенялар ҳисобланишини тўхтатиб турмайди.

Солиқ тұловчи, унинг банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларнинг тўхтатилиши ёки пул маблағларига тақиқ қўйилиши шаклидаги солиқ органининг ундириш тұғрисида таъминот чоралари ҳақидаги қарори қабул қилингандығи сабабли тўлай олмаган солиқ қарзига пеня ҳисобланмайди. Бундай ҳолда пенялар кўрсатиб ўтилган ҳолатларнинг бутун амал қилиш даври учун ҳисобланмайди.

Солиқни ҳисоблаш ва тұлаш тартиби ҳақида ёки солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларини қўллашга доир бошқа масалалар бўйича молия ёки солиқ органи (унинг мансабдор шахси) томонидан ўз ваколатлари доирасида солиқ тұловчига ёки номуайян доирадаги шахсларга берилган ёзма тушунтиришларни бажариши натижасида солиқ тұловчидан ҳосил бўлган солиқ бўйича қарз суммасига пеня ҳисобланмайди.

Пенялар солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида солиқ органининг солиқ тұловчига юборилган асосли фикрини бажариши натижасида солиқ тұловчидан ҳосил бўлган солиқ бўйича қарз суммасига ҳам ҳисобланмайди.

Ушбу модданинг олтинчи ва еттинчи қисмларида кўрсатилган ҳолатлар, шу органнынг моҳияти ва мазмунига кўра солиқ қарзи ҳосил бўлган солиқ (ҳисобот) даврларига тааллукли тегишли ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда, шундай ҳужжат қабул қилингандан санадан қатъи назар, аниқланади.

Ушбу модданинг олтинчи ва еттинчи қисмлари қоидалари, агар солиқ органининг мазкур ёзма тушунтиришлари ёки асослантирилган фикри солиқ тұловчи томонидан тақдим этилган тўлиқ бўлмаган ёки нотўғри ахборотга асосланган бўлса, қўлланилмайди.

Ҳар бир кечиктирилган кун учун пенялар солиқнинг тўланмаган суммасидан келиб чиқиб фоизларда белгиланади.

Пенянинг фоиз ставкаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг шу даврда амалда бўлган қайта молиялаш ставкасининг уч юздан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Пенялар тегишли солик тўланадиган бюджетга (давлат мақсадли жамғармасига) тўланади.

Пенялар солик тўловчининг банқдаги ҳисобваракларидағи пул маблағлари ҳисобидан, шунингдек солик тўловчининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ушбу Кодекснинг 15-бобида назарда тутилган тартибда мажбурий равишда ундирилиши мумкин.

Юридик шахслардан ва якка тартибдаги тадбиркорлардан пеняни мажбурий равишда ундириш ушбу Кодекснинг 121–124-моддаларида назарда тутилган тартибда, бошқа жисмоний шахслардан эса – ушбу Кодекснинг 125-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг 120-моддаси еттинчи – саккизинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда юридик шахслардан ва якка тартибдаги тадбиркорлардан пеняни мажбурий равишда ундириш суд тартибида амалга оширилади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар солик агентларига ҳам татбиқ этилади.

111-модда. Банклардаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб турish

Солик тўловчининг (солик агентининг) банқдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб турish тўғрисидаги қарор солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан ўн кундан кўп бўлмаган муддатга қабул қилиниши мумкин. Солик тўловчининг (солик агентининг) банқдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни ўн кундан кўп муддатга тўхтатиб турish тўғрисидаги қарор солик органининг илтимосномасига асосан суд томонидан қабул қилиниши мумкин. Бунда солик тўловчининг (солик агентининг) банк ҳисобвараклари бўйича операциялари суд томонидан қарор қабул қилингунга қадар тўхтатиб турилади.

Солик тўловчининг (солик агентининг) банқдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб турish тўғрисида қарор электрон шаклда солик органи томонидан банкка юборилади. Бир вақтнинг ўзида солик органи томонидан солик тўловчининг шахсий кабинетига унинг банқдаги ҳисобвараклари бўйича операциялар тўхтатиб турилиши тўғрисида хабарнома бунинг сабабларини кўрсатган ҳолда юборилади.

Юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорларнинг банқдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриси солик органи томонидан мазкур солик тўловчиларнинг (солик агентларининг) солик мажбуриятлари бажарилишини таъминлаш учун куйидаги ҳолларда қўлланилиши мумкин:

1) ушбу солиқ түловчи (солиқ агенти) томонидан солиқ органига молиявий ва (ёки) солиқ ҳисоботи бундай ҳисбетни тақдим этишнинг белгиланган муддати тугаганидан кейин ўн кун ичидан тақдим этилмаганда;

2) солиқ түловчи (солиқ агенти) томонидан солиқ органининг камерал солиқ текшируви натижалари бўйича талабномасига тушунтиришлар ва (ёки) тузатишлар белгиланган муддатда тақдим этилмаганда, шунингдек солиқ түловчи томонидан солиқ органи талаб қилган хужжатлар тақдим этилмаганда;

3) солиқ текширувини ўтказаётган солиқ органларининг мансабдор шахсларини кўрсатилган худудга ёки бинога (бундан турар жойлар мустасно) киришига тўскенилик қилишда. Солиқ органи мансабдор шахсининг киришига тўскенилик қилиниши унинг ўзи ва текширилаётган шахс томонидан имзоланадиган далолатнома билан расмийлаштирилади. Бундай далолатнома асосида солиқ органи банқдаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб туради;

4) солиқ түловчининг (солиқ агентининг) ўзи кўрсатган манзилда йўклигида.

Солиқ түловчининг (солиқ агентининг) банқдаги ҳисобварак бўйича операцияларнинг тўхтатиб турилиши банклар томонидан солиқ түловчининг (солиқ агентининг) барча ҳисобвараклари бўйича барча чиқим операциялари тўхтатиб турилишини англатади.

Солиқ түловчиларнинг консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси томонидан солиқ ҳисботи бундай ҳисбетни тақдим этишнинг белгиланган муддати ўтгач ўн кун ичидан тақдим этилмаган тақдирда, банқдаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор масъул иштирокчининг ёки ушбу консолидациялашган гурух барча иштирокчиларининг операцияларига нисбатан солиқ органи раҳбари (унинг ўринбосари) томонидан қабул қилиниши мумкин.

Солиқ түловчининг (солиқ агентининг) банқдаги ҳисобварак бўйича операцияларнинг тўхтатиб турилиши фуқаролик қонун хужжатларига мувофиқ биринчи навбатда кўрсатилган тўловларга, шунингдек қонун хужжатларига мувофиқ ундирувга йўл кўйилмайдиган банклардаги ҳисобваракларга татбиқ этилмайди.

112-модда. Солиқ түловчининг (солиқ агентининг) банклардаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш тартиби

Солиқ түловчининг (солиқ агентининг) банклардаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор қўйидагилар асосида қарор қабул қилинган тақдирда бекор қилинади:

1) ушбу Кодекснинг 111-моддаси учинчи қисми 1-банди асосида – солиқ түловчи (солиқ агенти) томонидан молиявий ва (ёки) солиқ ҳисбетни тақдим этилган кундан кейин бир кундан кечиртирасдан;

2) ушбу Кодекснинг 111-моддаси учинчи қисми 2-банди асосида – солик органининг талабига жавобан ҳужжатлар, тушунтиришлар ва (ёки) тузатишлар тақдим этилган куни;

3) ушбу Кодекснинг 111-моддаси учинчи қисми 3-банди асосида – солик органининг текширув ўтказаётган мансабдор шахсларига кириш ҳуқуқи берилган кундан кейин бир кундан кечиктирмай;

4) ушбу Кодекснинг 111-моддаси учинчи қисми 4-банди асосида – солик тўловчининг (солик агентининг) у маълум қилган манзилида йўқлигининг асослилиги солик органи томонидан эътироф этилган кундан кейин бир кундан кечиктирмай. Бундай эътироф учун солик тўловчининг вакили солик тўловчи ҳисобда турган жойдаги солик органига зарур тушунтиришларни шахсан тақдим этиши шарт.

Солик тўловчи (солик агенти) бошқа солик органида ҳисобга қўйилганда, агар ҳисобда туриш жойи ўзгарганлиги ҳақидаги маълумотлар олдинги ҳисобда туриш жойидаги солик органига маълум бўлмаса, шунингдек техник хатолар юз бергандан ва бошқа шу каби ҳолларда солик тўловчининг ҳисобга олинган жойда йўқлиги асосли деб эътироф этилиши мумкин.

Солик тўловчининг (солик агентининг) унинг филиали ёки алоҳида бўлинмаси ҳисобда турган жойда ёхуд солик солиш обьекти ҳисобланган мулки жойлашган ерда йўқлиги, хусусан филиал ёки алоҳида бўлинма тугатилган ёки кўрсатилган мулк реализация қилинган тақдирда асосли деб эътироф этилиши мумкин.

Солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги қарор банкка электрон шаклда бундай қарор қабул қилинган кундан кейинги кундан кечиктирмай юборилади.

Солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш ва тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги солик органининг қарорларини банкка электрон шаклда юбориш тартибини Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси билан келишилган ҳолда белгилайди.

Солик органи томонидан солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш муддати ёки бундай қарорни банкка юбориш муддати бузилган тақдирда тўхтатиб туриш режими амал қилган пул маблағлари суммасига фоизлар ҳисобланади, бу фоизлар солик органи томонидан солик тўловчига (солик агентига) муддат бузилган ҳар бир календарь кун учун тўланиши лозим.

Агар солик органи солик тўловчининг (солик агентининг) ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисида ноқонуний қарор чиқарган бўлса, тўхтатиб туриш режими амал қилган пул маблағлари суммасига нисбатан банк солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни

тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни олган кундан эътиборан то уни бекор қилиш тўғрисидаги қарорни олгунга қадар ҳар бир календарь кун учун ушбу солик тўловчига тўланиши лозим бўлган фоизлар ҳисобланади.

Ушбу модданинг олтинчи ва еттинчи қисмларида кўрсатилган ҳолларда, фоиз ставкаси солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операциялар ноқонуний тўхтатиб турилган, солик органи солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш ёки солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги қарорни банкка юбориш муддатини бузган кунларда амал қилган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қайта молиялаштириш ставкасига teng этиб қабул қилинади.

113-модда. Банклардаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарорларнинг банклар томонидан бажарилиши тартиби

Солик органининг солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарори банк томонидан сўzsиз бажарилиши лозим.

Солик органининг қарорига кўра ҳисобвараклар бўйича операциялар тўхтатиб турилиши оқибатида солик тўловчи (солик агенти) кўрган зарар учун банк жавобгар бўлмайди.

Агар ушбу Кодекснинг 111-моддаси биринчи қисмида бошқача коида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчининг (солик агентининг) банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш банк солик тўловчининг банкдаги ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисида солик органининг қарорини олган кундан эътиборан, то солик органининг ушбу тўхтатиб туришни бекор қилиш тўғрисидаги қарори олинадиган кунга қадар амал қиласди.

Солик тўловчининг (солик агентининг) ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор банкка электрон шаклда юборилганда, банк томонидан ушбу қарор олинган сана ва вақтни белгилаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан келишилган ҳолда белгиланади.

Агар солик тўловчининг (солик агентининг) ҳисобвараклари бўйича операцияларни тўхтатиб туриш тўғрисидаги қарор қабул қилинганидан сўнг солик тўловчининг (солик агентининг) номи ва (ёки) унинг солик органининг ушбу қарорига мувофиқ операциялар тўхтатиб турилган банкдаги ҳисобвараги реквизитлари ўзгарса, мазкур қарор банк томонидан ўз номини ўзгартирган солик тўловчига (солик агентига) ва реквизитлари ўзгартирилган ҳисобваракқа нисбатан ижро этилиши шарт.

Солиқ тұловчининг (солиқ агентининг) банқдаги ҳисобвараплари бүйіча операцияларни тұхтатиб туриш тұғрисида солиқ органдың ёки суднинг қарорини олганидан кейин банклар ушбу солиқ тұловчига (солиқ агентига) янги ҳисобвараплар, омонатлар ва депозитлар очишга ҳақли эмас, бундан қонун хужжатларига мувофиқ үндирив йүл қўйилмайдиган ҳисобвараплар мустасно.

114-модда. Мол-мулкни хатлаш

Солиқ органининг солиқ тұловчи бўлган юридик шахснинг мол-мулкига нисбатан мулк ҳуқуқини чеклашга доир ҳаракати солиқ қарзини үндириш тұғрисидаги қарорнинг бажарилишини таъминлаш усули сифатида мол-мулкни хатлашдир.

Солиқ қарзи бўйича солиқ тұловчиларнинг мол-мулкини хатлаш суд қарорига кўра амалга оширилади. Солиқ тұловчи томонидан солиқ қарзи тан олинган тақдирда, солиқ органды қарори асосида солиқ тұловчининг солиқ қарзи бўйича мол-мулкига тақиқ қўйиши мумкин.

Солиқ тұловчининг солиқ қарзи бўйича унинг мол-мулкини хатлаш солиқ тұловчига солиқ қарзини узиш тұғрисидаги талабнома юборилган кундан бошлаб ўн беш календарь кун ичida у томонидан тўлиқ бажарилмаган тақдирда амалга оширилади.

Мол-мулкни хатлаш тўлиқ ёки қисман бўлиши мумкин.

Мол-мулкни тўлиқ хатлаш солиқ тұловчининг ўз мол-мулкига нисбатан ҳуқуқларини шундай чеклашки, бунда у хатланган мол-мулкни тасарруф этишга ҳақли эмас, ушбу мол-мулкка эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш эса солиқ органининг рухсати билан ҳамда унинг назорати остида амалга оширилади.

Мол-мулкни қисман хатлаш солиқ тұловчининг ўз мол-мулкига нисбатан ҳуқуқларини шундай чеклашки, бунда ушбу мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш солиқ органининг рухсати билан ва унинг назорати остида амалга оширилади.

Мол-мулкни хатлаш солиқ тұловчининг банқдаги ҳисобварапларида пул маблағлари етарли бўлмаган ёки йўқ бўлган тақдирда фақат солиқни (пеняни, жаримани) тўлаш мажбурияти унинг ана шу мол-мулки ҳисобидан бажарилишини таъминлаш учун қўлланилиши мумкин.

Мол-мулкни хатлаш ушбу Кодекснинг 117-моддасига мувофиқ солиқ органды томонидан солиқ қарзини үндириш тұғрисидаги талабнома солиқ тұловчига юборилгандан сўнг қўлланилиши мумкин.

Солиқ тұловчининг барча мол-мулки хатлаб қўйилиши мумкин.

Фақат солиқ қарзини узиш учун зарур ва етарли бўлган мол-мулк хатлаб қўйилиши лозим.

Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали фаолиятни амалга оширмайдиган чет эл юридик шахсининг кўчмас мулки обьекти, мазкур кўчмас мулки обьектининг қиймати үндириладиган солиқ қарзи

суммасидан ортиқ бўлганда, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ушбу чет эл шахсининг ундирув қаратилиши мумкин бўлган бошқа мол-мулки бўлмаган тақдирда хатлаб қўйилади.

Солик тўловчининг мол-мулкини хатлаш тўғрисидаги қарор солик органининг раҳбари (раҳбар ўринbosари) томонидан тегишли қарор шаклида қабул қилинади.

Солик тўловчининг мол-мулкини хатлаш холислар иштирокида амалга оширилади.

Мол-мулкни хатлашни амалга оширувчи орган мол-мулкни хатлаш чоғида солик тўловчининг (унинг қонуний ва (ёки) ваколатли вакилининг) иштирок этишини рад қилишга ҳақли эмас.

Хатлашни амалга оширишда холислар, мутахассислар сифатида иштирок этувчи шахсларга, шунингдек солик тўловчига (унинг вакилига) уларнинг хуқуқлари ва мажбуриятлари тушунтирилади.

Мол-мулкни хатлаш олдидан хатлашни амалга оширувчи мансабдор шахслар солик тўловчига (унинг вакилига) хатлаб қўйиш тўғрисидаги қарорни ва ўзларининг ваколатларини тасдиқловчи хужжатларни кўрсатиши шарт.

Хатлашни амалга оширишда мол-мулкни хатлаш тўғрисида баённома тузилади.

Мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги баённомада ёки унга илова қилинадиган рўйхатда хатланиши лозим бўлган мол-мулк санаб ўтилади ва тавсифланади, ашёларнинг номи, микдори ва хусусий аломатлари, имкони бўлганда уларнинг қиймати кўрсатилади.

Хатланиши лозим бўлган барча ашёлар холисларга ва солик тўловчига (унинг вакилига) кўрсатилади.

Мол-мулкни хатлаб қўйиш тўғрисида қарор чиқарган солик органининг раҳбари (раҳбар ўринbosари) хатлаб қўйилган мол-мулк туриши лозим бўлган жойни белгилайди.

Хатлаб қўйилган мол-мулкни бошқа шахсга беришга (бундан хатлашни қўллаган солик органининг назорати остида ёки рухсати билан амалга оширилиши мустасно), растрата қилишга ёки яширишга йўл қўйилмайди.

Мол-мулкни хатлаб қўйиш тўғрисида ўзига нисбатан қарор қабул қилинган солик тўловчининг илтимосига кўра, солик органи мол-мулкни хатлашни ушбу Кодекснинг 107-моддасига мувофиқ мол-мулк гаровига алмаштиришга ҳақли.

Солик қарзи узилган ва (ёки) ушбу Кодекснинг 107-моддасига мувофиқ мол-мулк гарови тўғрисида шартнома тузилган тақдирда, мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги қарор солик органининг ваколатли мансабдор шахси томонидан бекор қилинади.

Солик органи мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги қарор бекор қилингани тўғрисида солик тўловчини ушбу қарор қабул қилинган кундан кейин беш кун ичida хабардор қиласи.

Мол-мулкни хатлаш түғрисидаги қарор мол-мулк хатлаб қўйилган пайтдан то ушбу қарор уни чиқарган солик органининг ваколатли мансабдор шахси томонидан бекор қилингунга қадар ёхуд ушбу қарор юқори турувчи солик органи ёки суд томонидан бекор қилингунга қадар амал қиласди.

Ушбу моддада белгиланган қоидалар юридик шахс бўлган солик агентининг мол-мулкини хатлашга нисбатан ҳам қўлланилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигига доир солик мажбуриятларининг бажарилишини таъминлаш мақсадида ушбу модданинг қоидалари қуидаги хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади:

биринчи навбатда ушбу солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг мол-мулки хатланади;

солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг мол-мулки ушбу солик мажбуриятини бажариш учун етарли бўлмаган тақдирда, солик органи етишмаган сумма қисмида ушбу консолидациялашган гурухнинг бошқа иштирокчиларига тегишли мол-мулкни хатлашга ҳақли. Бунда солик органининг раҳбари (унинг ўринбосари) солик тўловчилар түғрисидаги мавжуд ахборот асосида солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг бошқа иштирокчилари мол-мулкини қайси кетма-кетликда хатлашни мустақил равишда белгилайди.

14-боб. Солик қарзини узиш түғрисидаги талабнома

115-модда. Солиқларни тўлаш бўйича мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлаш

Солик тўлаш мажбуриятига эга бўлган солик тўловчи уни тўлашга доир тўлов топшириқномасини хизмат кўрсатувчи банкка, ўзининг банк ҳисобварағида пул маблағлари бор-йўқлигидан қатъи назар, ушбу Кодексда белгиланган тўлов муддатидан кечиктирмасдан тақдим этиши шарт.

Агар солик тўловчида тўланмаган солик қарзи мавжуд бўлса, солик органи унга соликларни тўлаш муддати ўтганидан кейин уч кундан кечиктирмай солик қарзини узиш түғрисида талабнома юборади.

116-модда. Солик қарзини узиш түғрисидаги талабнома

Солик тўловчига унинг зиммасидаги солик қарзи суммаси тўғрисида, шунингдек шу қарз суммасини белгиланган муддатда тўлаш мажбурияти ҳақида хабар юбориш солик қарзини узиш түғрисидаги талабномадир.

Солик қарзини узиш түғрисидаги талабнома солик тўловчи бўлган юридик шахсга ёки якка тартибдаги тадбиркорга тадбиркорлик фаолияти

бўйича унда ушбу Кодекснинг 100-моддасида назарда тутилган солик қарзи ёки фоизлар мавжуд бўлган тақдирда юборилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигига доир солик қарзини узиш тўғрисидаги талабнома ушбу солик тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчисига юборилади.

Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солик тўловчига солик ҳақидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарликка тортилишидан қатъи назар юборилади.

Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабномада солик бўйича қарз суммаси, талабнома юборилаётган пайтга ҳисобланган пенялар миқдори, жарималар суммаси, шунингдек солик тўловчи талабларни бажармаган тақдирда, солик қарзини ундириш ва солик мажбурияти бажарилишини таъминлаш бўйича кўриладиган чоралар ҳақидаги маълумотлар кўрсатилиши керак.

Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабноманинг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Ушбу бобда назарда тутилган қоидалар солик агентларига юбориладиган талабномаларга ҳам татбиқ этилади.

Ушбу Кодекснинг 120-моддаси саккизинчи – ўнинчи қисмларида ва 122-моддасида назарда тутилган ҳолларда солик тўловчининг солик қарзини узиш тўғрисидаги талабнома бошқа шахсларга юборилиши мумкин. Бундай ҳолларда ушбу бобда назарда тутилган барча қоидалар мазкур шахсларга юборилган солик қарзини узиш тўғрисидаги талабномаларга ҳам татбиқ этилади.

117-модда. Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабномани юбориш тартиби ва муддатлари

Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солик тўловчига у ҳисобда турган солик органи томонидан юборилади.

Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабнома солик тўловчига ушбу қарз аниқланган қундан эътиборан ёки солик текшируви натижалари бўйича аниқланган солик қарзини узиш тўғрисидаги қарор кучга кирган санадан эътиборан уч иш қунидан кечиктирмай юборилиши керак.

Ушбу Кодекс 116-моддасининг еттинчи ва саккизинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солик қарзини узиш тўғрисидаги талабномалар бошқа шахсларга ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган тартибда юборилади. Солик қарзини узиш тўғрисидаги талабнома олинган санадан эътиборан кўрсатилган бошқа шахслар ушбу талабномани бажариш қисмида солик қарзига эга бўлган солик тўловчиларга тенглаштирилади.

118-модда. Солиқ қарзини узиш тұғрисидаги талабномани үзгартериш

Агар солиқ қарзини узиш тұғрисидаги талабнома солиқ тұловчига юборилганидан кейин ушбу талабномада күрсатылған солиқлар бүйіча қарз суммаси, пенялар ёки солиқ ҳақидаги қонун хужжатларини бузганлик учун жарималар суммаси үзгаришига олиб келган ҳолатларни аниклаган тақдирда, солиқ органдың ушбу солиқ тұловчига солиқ қарзини узиш тұғрисидаги аниклаштирилған талабномани юбориши ёхуд илгари юборилған талабномани чақириб олиши шарт. Мазкур қоюда солиқ тұловчи томонидан солиқ қарзини узиш тұғрисидаги талабномада күрсатылған солиқ, пеня ёки жарималар бүйіча қарзлари қисман тұланған ҳолларға татбиқ этилмайды.

Солиқ қарзини узиш тұғрисидаги аниклаштирилған талабнома ёки илгари юборилған талабномага доир чақи्रув хати солиқ тұловчига ушбу модданинг биринчи қисмінде күрсатылған үзгаришларға олиб келган ҳолатлар аникланған кундан эътиборан уч кун ичида юборилади.

119-модда. Солиқ қарзини узиш тұғрисидаги талабномани бажариш

Солиқ қарзини узиш тұғрисидаги талабнома юридик шахс, шунингдек тадбиркорлық фаолиятига доир қисми бүйіча якка тартибдеги тадбиркор томонидан олинған кундан эътиборан үттіз календарь кун ичида солиқ қарзи тұланмаган тақдирда ва агар ушбу Кодекснинг 120–122-моддаларида назарда тутилған чоралар құлланиши натижасыда солиқ қарзи узилмай қолаверса, солиқ органлари үндірувни ушбу Кодекснинг 123–124-моддаларида белгиланған тартибда солиқ тұловчининг мол-мұлкига қаратади.

15-боб. Солиқ қарзини үндериш

120-модда. Солиқ қарзини үндериш тұғрисидаги умумий қоидалар

Солиқ қарзи белгиланған муддатда тұланмаган ёки тұлық тұланмаган тақдирда бу қарзни үндериш ушбу бобда назарда тутилған тартибда амалга оширилади.

Солиқ қарзи мазкур солиқ қарзига эга бўлған солиқ тұловчидан, ушбу моддада назарда тутилған ҳолларда эса – бошқа шахслардан үндерилади.

Агар солиқ тұловчининг солиқлар бүйіча қарзини узишга доир мажбурияти банк кафолати, учинчи шахснинг кафиллиги ёхуд мол-мұлк гарови билан таъминланған бўлса, солиқ тұловчи солиқлар бүйіча солиқ қарзини узмаган ёки тұлық узмаган тақдирда, солиқ органдың солиқ қарзининг

тўланмаган суммасини тегишлича банк кафолатини берган банқдан, кафилдан ёхуд гаровга қўйилган мол-мулк қийматидан ундириши шарт.

Юридик шахсдан ёки якка тартибдаги тадбиркордан солик қарзини ундириш ушбу Кодекснинг 121–124-моддаларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсдан солик қарзини ундириш ушбу Кодекснинг 125-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Юридик шахсдан ёки якка тартибдаги тадбиркордан солик қарзини ундириш дастлаб унинг банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобидан, улар етишмаган тақдирда эса мазкур шахснинг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда солик тўловчининг ёки бошқа шахснинг солик қарзи унинг банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобидан ундириш имкони бўлмаган қисмида бошқа шахслардан ундирилиши мумкин.

Агар солик тўловчининг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан оладиган тушуми ёки бошқа даромадлари бошқа шахсларнинг банкдаги ҳисобваракларига келиб тушган бўлса, солик тўловчининг солик қарзи шу шахслардан ундирилиши мумкин.

Агар солик тўловчи солик текшируви тўғрисида билган пайтдан эътиборан ўзининг пул маблағларини ёки бошқа мулкини ўзга шахсларга берган бўлса, солик тўловчининг солик қарзи шу шахслардан ундирилиши мумкин.

Ушбу модда саккизинчи ва тўққизинчи қисмларининг қоидалари товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинадиган тушум ёки бошқа даромадлар ёхуд пул маблағлари ёки бошқа мулк ўзга шахсларга бир нечта операциялар орқали ўтказиб берилганлиги аниқланган ҳолларда ҳам қўлланилади.

Ушбу модданинг саккизинчи – ўнинчи қисмларида кўрсатилган ҳолларда мазкур шахслардан солик қарзини ундириш солик тўловчининг реализация қилинган товарлари (ишлари, хизматлари) учун келиб тушган тушум, бошқа даромадлари, у томонидан ўтказилган пул маблағлари, бошқа мол-мулкнинг қиймати доирасида амалга оширилади. Солик органи мазкур шахслар тўғрисида ўзида мавжуд бўлган ахборот асосида ва солик тўловчининг солик қарзи миқдорига боғлиқ тарзда ушбу қарзни ундиришни кўрсатилган қайси шахслардан ва қандай нисбатда ундиришни амалга оширишни мустақил равишда белгилашга ҳақли.

Ушбу модданинг саккизинчи – ўнинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солик қарзини ундириш суд тартибида амалга оширилади.

Соликни суд тартибида ундириш қуйидаги ҳолларда ҳам амалга оширилади, агар соликни тўлаш мажбурияти:

- 1) солик органи томонидан битимни тавсифлашни, солик тўловчининг мақомини ёки фаолияти хусусиятини ўзгартиришга асосланган бўлса;

2) ўзаро алоқадор шахслар ўртасида битимлар тузилиши муносабати билан трансферт нарх белгилаш чоғидаги солик назорати натижалариға күра юзага келган бўлса.

Ушбу бобнинг қоидалари Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш муносабати билан тўланадиган соликлар бўйича солик қарзини ундиришга, шунингдек солик агентларининг солик қарзини ундиришга ҳам татбиқ этилади.

121-модда. Солик қарзини банк ҳисобваракларидағи пул маблағлари ҳисобидан ундириш

Солик қарзи белгиланган муддатда тўланмаган ёки тўлиқ тўланмаган тақдирда, солик қарзини ундириш – ундирувни банк ҳисобваракларидағи пул маблағларига (шу жумладан, корпоратив карталардаги пул маблағларига) қаратиш йўли билан мажбурий тартибда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари факат юридик шахсларга ва якка тартибдаги тадбиркорларга нисбатан қўлланилади.

Солик қарзини мажбурий тартибда ундириш тўланмаган солик қарзига эга бўлган солик тўловчидан ёки солик агентидан, ушбу Кодекснинг 120 ва 122-моддаларида назарда тутилган ҳолларда эса бошқа шахслардан ҳам амалга оширилиши мумкин.

Солик қарзини ундириш солик органи томонидан мажбуриятга эга шахснинг ҳисобвараги очилган банкка ушбу шахснинг ҳисобваракларидаң зарур пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджетга ўтказиш учун инкассо топшириқномасини электрон шаклда юбориш йўли билан амалга оширилади.

Солик органининг мажбуриятга эга шахснинг ҳисобваракларида пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджетга ўтказишга доир инкассо топшириқномасининг шакли ҳамда уни банкка юбориш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан келишилган ҳолда белгилайди.

Агар солик тўловчи солиқни тўлаш учун тўлов топшириқномасини мустақил равишда юбормаган бўлса, солик органининг инкассо топшириқномаси солик тўловчининг ҳисобварагига солиқни тўлаш учун белгиланган муддат тугагач уч иш кунидан кечиктирмай қўйилади.

Солик органининг мажбуриятга эга шахснинг ҳисобваракларида пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджет тизимиға ўтказишга доир инкассо топшириқномаси банк томонидан фуқаролик тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган тўловлар навбатини ҳисобга олган ҳолда банк томонидан сўзсиз бажарилиши шарт.

Куйидаги ҳолларда солик органлари мажбуриятга эга шахсларнинг ҳисобваракларида пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджет тизимиға ўтказишга доир бажарилмаган (тўлиқ ёки қисман) инкассо топшириқномаларини чақириб олиш тўғрисида қарор қабул килади:

- 1) ушбу Кодекснинг 11-бобига мувофик солик қарзига нисбатан кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти тақдим этилганда;
- 2) солик қарзи узилганда, шу жумладан ушбу Кодекснинг 12-бобига мувофик ортиқча тўланган ёки ортиқча ундирилган суммалар ҳисобга олиниши муносабати билан солик қарзи узилганда;
- 3) ушбу Кодекснинг 96-моддасига мувофик ундирилиши умидсиз деб эътироф этилган солик қарзи ҳисобдан чиқарилганда;
- 4) ушбу Кодекснинг 83-моддасига мувофик тақдим этилган аниқлаштирилган солик ҳисоботи бўйича солик ва пеня суммалари камайтирилганда.

Солик қарзини ундириш миллий валютадаги талаб қилиб олгунча депозит ҳисобваракларидан, бундай ҳисобваракларда маблағлар етарли бўлмаган тақдирда эса – мажбуриятга эга шахснинг чет эл валютасидаги талаб қилиб олгунча депозит ҳисобваракларидан амалга оширилиши мумкин. Мажбуриятга эга шахснинг валюта ҳисобваракларидан солик қарзини ундириш Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг валюта сотиладиган санада белгиланган курси бўйича миллий валютада ундириладиган суммага эквивалент суммада амалга оширилади.

Солик қарзини ундириш муддатли депозитларга жойлаштирилган маблағлар ҳисобидан, уларнинг амал қилиш муддати тугагунга қадар амалга оширилмайди.

Валюта ҳисобваракларида турган маблағларни ундириш чоғида солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) инкассо топшириқномаси билан бир вақтнинг ўзида банкка мажбуриятга эга шахснинг валютасини сотиш учун топшириқнома юборади. Мазкур топшириқнома банк томонидан у олинган кундан кейинги операция кунидан кечиктирмай бажарилади. Чет эл валютасини сотиш билан боғлиқ харажатлар шу мажбуриятга эга шахснинг ҳисобидан амалга оширилади.

Солик органининг мажбуриятга эга шахснинг банкдаги ҳисобваракларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш ва бюджет тизимиға ўтказишга доир инкассо топшириқномаси банк томонидан инкассо топшириқномаси олинган кундан кейинги бир операция кунидан кечиктирмай, валюта ҳисобваракларидан ундиришда эса – икки операция кунидан кечиктирмай бажарилади.

Агар банк томонидан солик органининг инкассо топшириқномаси олинган кунда мажбуриятга эга шахснинг ҳисобваракларида уни бажариш учун пул маблағлари етарли бўлмаса, инкассо топшириқномаси шу ҳисобваракларга пул маблағлари келиб тушишига қараб, ҳар бир бундай тушум кунидан кейинги бир ёки икки операция кунидан кечиктирмай, ҳисобварак валютасига боғлиқ ҳолда бажарилади. Мазкур инкассо топшириқномаси банк томонидан фуқаролик тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган тўловлар навбатини ҳисобга олган ҳолда банк томонидан бажарилади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиларидан банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобидан солик қарзини ундиришнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 122-моддасида белгиланади.

122-модда. Солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобидан солик қарзини ундириш

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиги юзасидан солик қарзини шу консолидациялашган гурух иштирокчиларининг банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобидан ундиришда ушбу Кодекснинг 124-моддаси қоидалари мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиги юзасидан солик қарзини тўлаш тўғрисидаги талабнома ушбу Кодекснинг 116-моддасида белгиланган тартибда юборилади. Бундай талабнома солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солигини тўлаш учун белгиланган муддат ўтганидан кейин юборилади.

Банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобидан солик қарзини ундириш биринчи навбатда солик тўловчилар консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг банк ҳисобваракларида солик қарзининг бутун суммасини ундириш учун пул маблағлари етарли бўлмаса ёки умуман бўлмаса, ундирилмай қолган суммани ундириш ушбу консолидациялашган гурух қолган иштирокчиларининг банклардаги пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солик органи солик тўловчилар тўғрисидаги ўзида мавжуд бўлган ахборот асосида солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг банк ҳисобваракларида пул маблағлари ҳисобига ундириш амалга ошириладиган таркибини, шунингдек олдинги иштирокчиларнинг банклардаги ҳисобваракларида пул маблағлари етарли бўлмаган тақдирда, ушбу иштирокчилардан бундай ундиришнинг кетма-кетлигини мустақил равишда белгилайди.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг солик қарзи ушбу консолидациялашган гурух иштирокчиларидан бири томонидан узилган, шу жумладан қисман узилган тақдирда, кўрсатилган солик қарзини ундириш тартиб-таомили ушбу иштирокчи томонидан узилган қисми бўйича тугатилади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг ўзига нисбатан ундирув тўғрисида қарор чиқарилган иштирокчиларига солик тўловчилар

учун ушбу Кодексда назарда тутилган хукуклар ва кафолатлар татбик этилади.

123-модда. Солиқ қарзини бошқа мол-мулк ҳисобидан ундириш

Агар мажбуриятга эга шахснинг солиқ қарзини ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларида назарда тутилган тартибда ундириш мумкин бўлмаса, солиқ органи солиқ қарзини шу мажбуриятга эга шахснинг бошқа мол-мулки, шу жумладан нақд пул маблағлари ҳисобидан ундиришга ҳақли.

Солиқ қарзини ундириш солиқ қарзини узиш тўғрисидаги талабномада кўрсатилган суммалар доирасида ҳамда ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларига мувофиқ ундирув амалга оширилган суммаларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари солиқ қарзини фақат юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлардан ундиришга нисбатан кўлланилади.

Мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарзини ундириш қуидагиларга нисбатан ушбу кетма-кетликда амалга оширилади:

1) ушбу Кодекснинг 121 ва 122-моддаларига мувофиқ ундирув қаратилмаган нақд пул маблағларига нисбатан;

2) маҳсулотлар (товарлар) ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этмайдиган мол-мулкка, хусусан, қимматли қоғозлар, валюта қимматликлари, ишлаб чиқаришга мўлжалланмаган бинолар, енгил автотранспорт, хизмат хоналарининг дизайнни ашёларига нисбатан;

3) тайёр маҳсулотларга (товарларга), шунингдек ишлаб чиқаришда иштирок этмайдиган ва (ёки) бевосита иштирок этишга мўлжалланмаган бошқа моддий қимматликларга нисбатан;

4) ишлаб чиқаришда бевосита иштирок этиш учун мўлжалланган хом ашё ва материалларга нисбатан, шунингдек дастгохлар, ускуналар, бинолар, иншоотлар ва бошқа асосий воситаларга нисбатан;

5) бошқа шахсларга эгалик килиш, фойдаланиш ёки тасаррuf этиш шартномаси бўйича ушбу мол-мулкка бўлган мулк хукуки уларга ўtkazilmagan ҳолда топширилган мол-мулкка нисбатан, агар солиқни тўлаш бўйича мажбуриятнинг бажарилишини таъминлаш учун бундай шартномалар бекор қилинган ёки ҳақиқий эмас деб топилган бўлса;

6) бошқа мол-мулкка нисбатан, бундан якка тартибдаги тадбиркор ёки унинг оила аъзолари кундалик шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган, қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган бошқа мол-мулк мустасно.

Солиқ қарзини солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундиришнинг ушбу модда тўртинчи қисмида белгиланган кетма-кетлиги бузилишига йўл қўйилмайди.

Солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарздорлигини ундириш суд тартибида амалга оширилади. Солиқ тўловчи томонидан солиқ қарздорлиги тан олинса, солиқ органи раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) қарорига биноан солиқ қарзи бўйича

мажбуриятга эга шахснинг мулки ҳисобидан солиқ қарздорлиги ундирилиши мумкин.

Солиқ органи мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан солиқ қарзини ундириш тўғрисида қарор чиқарилган кундан эътиборан уч иш куни ичида тегишли қарорни қоғозда ёки электрон шаклда ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни инобатга олган ҳолда, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ижро этиш учун мажбурий ижро этувчи давлат органига юбориши керак.

Солиқ органининг ушбу модда еттинчи қисмида кўрсатилган қарорни мажбурий ижро этувчи давлат органига юбориш шакли ва тартиби, шунингдек унинг мазмуни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади.

Давлат ижрочиси солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги қарор ўзига келиб тушган кундан эътиборан икки ойлик муддатда ижро харакатларини амалга ошириши ва ушбу қарорда мавжуд бўлган талабларни бажариши керак.

Солиқ қарзини солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундириш хусусиятлари ушбу Кодекснинг 124-моддасида белгиланади.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар солиқ қарзларини божхона органлари томонидан божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган қоидаларни ҳисобга олган ҳолда ундириш чоғида ҳам қўлланилади.

124-модда. Солиқ қарзини солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундириш

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи бўйича фойда солиғига доир солиқ қарзини шу консолидациялашган гурух иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан ундиришда ушбу Кодекс 123-моддасининг қоидалари ушбу моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қўлланилади.

Солиқни солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг мол-мулки ҳисобидан ундириш биринчи навбатда мазкур консолидациялашган гурух масъул иштирокчисининг ушбу Кодекснинг 122-моддасига мувофиқ ундирувга қаратилмаган нақд пул маблағлари ва банклардаги пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисида ушбу Кодекснинг 122-моддасига мувофиқ ундирувга қаратилмаган нақд пул маблағлари ва банклардаги пул маблағлари етарли бўлмаган ёки умуман бўлмаган тақдирда, солиқни ундириш мазкур гурухнинг бошқа аъзоларидан уларнинг нақд пул маблағлари ҳамда банклардаги пул маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиларида ушбу Кодекснинг 122-моддасига мувофиқ ундирувга қаратилмаган нақд пул маблағлари ва банклардаги пул маблағлари етарли бўлмаган ёки умуман бўлмаган тақдирда, соликни ундириш мазкур гурух масъул иштирокчисининг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади. Бундай ундирув ушбу Кодекс 123-моддаси тўртинчи қисмининг 2–6-бандларида белгиланган кетма-кетликда амалга оширилади.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухи масъул иштирокчисининг мол-мулки етарли бўлмаган тақдирда, соликни ундириш ушбу Кодекс 123-моддаси тўртинчи қисмининг 2–6-бандларида белгиланган кетма-кетликда мазкур гурух ўзга иштирокчиларининг бошқа мол-мулки ҳисобидан амалга оширилади.

Солик органи солик тўловчилар тўғрисидаги мавжуд ахборот асосида бошқа мол-мулки ҳисобидан солик қарзини ундириш амалга ошириладиган солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг таркибини ҳамда аввалги иштирокчиларнинг мол-мулки етарли бўлмаган тақдирда мазкур иштирокчилардан ундирув қандай кетма-кетликда амалга оширилишини мустақил тарзда белгилайди.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг солик қарзини бошқа мол-мулк ҳисобидан ундириш тўғрисида қарор чиқарилган иштирокчиларига нисбатан солик тўловчилар учун ушбу Кодексда назарда тутилган ҳукуқ ва кафолатлар татбиқ этилади.

125-модда. Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахснинг солик қарзини ундириш

Агар якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахс (бундан бўён ушбу моддада жисмоний шахс деб юритилади) солик тўлаш бўйича мажбуриятларини белгиланган муддатда бажармаган бўлса, солик органи солик қарзини ушбу жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги ариза (бундан бўён ушбу моддада ундириш тўғрисидаги ариза деб юритилади) билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Ундириш тўғрисидаги аризага солик органининг талабномани таъминлаш тартибида жавобгарнинг мол-мулкини хатлаш ҳақидаги илтимосномаси илова қилиниши мумкин.

Ундириш тўғрисидаги аризанинг нусхаси у судга берилган кундан кечиктирмай солик органи томонидан солик қарзи ундирилаётган жисмоний шахсга юборилади.

Агар жисмоний шахснинг солик қарзи умумий суммаси бир миллион сўмдан ошса, ундириш тўғрисидаги ариза солик органи томонидан судга берилади.

Солик қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги ишлар қонун ҳужжатларига мувофиқ кўриб чиқилади.

Қонуний кучга кирган суд қарори асосида солик қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

Солик қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш куйидагиларга нисбатан ушбу кетма-кетлик билан амалга оширилади:

- 1) банк ҳисобваракларида пул маблағларига;
- 2) нақд пул маблағларига;

3) бошқа шахсларга шартнома бўйича эгалик қилишга, фойдаланишга, тасарруф этишга берилган мол-мулкка, ушбу мол-мулкка доир мулк ҳуқуки уларга ўтмаган ҳолда, агар солик мажбурияти ижросини таъминлаш учун бундай шартномалар бекор қилинган ёки ҳақиқий эмас деб топилган бўлса;

4) бошқа мол-мулкка, бундан қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган жисмоний шахснинг ёки унинг оиласи аъзоларининг кундалик шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган мол-мулк мустасно.

Солик қарзини жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундиришда ушбу модданинг еттинчи қисмида белгиланган кетма-кетликни бузишга йўл қўйилмайди.

Солик қарзи жисмоний шахснинг пул маблағлари кўринишида бўлмаган мол-мулки ҳисобидан ундирилган тақдирда, солик қарзи бундай мол-мулк реализация қилинган ва ундан келиб тушган суммалар ҳисобидан тўланган пайтдан эътиборан тўланган деб ҳисобланади.

Мазкур мол-мулк хатлаб қўйилган кундан эътиборан ва тушган суммалар бюджет тизимиға ўтказилган кунга қадар соликларни ўз вақтида тўламаганлик учун пенялар ҳисобланмайди.

IV БЎЛИМ. СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИ ВА СОЛИҚ СОЛИШ ОБЪЕКТЛАРИНИ ҲИСОБГА ОЛИШ

16-боб. Солик тўловчиларни ҳисобга олиш тартиби

126-модда. Солик тўловчиларни ҳисобга олиш тўғрисида умумий қоидалар

Солик назоратини амалга ошириш мақсадида юридик ва жисмоний шахслар солик органларида ҳисобга қўйилиши лозим.

Ўзбекистон Республикасининг солик резидентларини ҳисобга қўйиш ушбу Кодекс у ёки бу соликни тўлаш мажбуриятининг пайдо бўлишини боғлайдиган ҳолатлар мавжудлигидан қатъи назар амалга оширилади.

Солик органларида ҳисобга қўйиш ва ҳисобдан чиқариш бепул амалга оширилади.

Солик тўловчига идентификация рақами берилганлиги тўғрисида солик органи томонидан берилган гувоҳнома ёки солик тўловчини давлат

рўйхатидан ўтказиш чоғида у бир вақтнинг ўзида солик органларида ва давлат статистика органларида ҳисобга қўйилган тақдирда – давлат рўйхатидан ўтказилганлик тўғрисидаги гувоҳнома солик тўловчининг ҳисобга қўйилганлигини тасдиқловчи хужжат ҳисобланади.

Солик тўловчиларни ҳисобга олиш маълумотлари асосида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик кўмитаси Ўзбекистон Республикаси солик тўловчиларининг ягона реестрини юритади.

Ўзбекистон Республикаси солик тўловчиларининг ягона реестрида мавжуд бўлган маълумотларнинг таркиби ҳамда реестрни юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солик кўмитаси томонидан белгиланади.

Солик тўловчи тўғрисидаги маълумотлар, агар ушбу Кодекснинг 29-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик органида ҳисобга қўйилган пайтдан бошлаб солик сиридир.

127-модда. Солик тўловчининг идентификация рақами

Ҳисобга олишда ҳар бир солик тўловчига Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягона бўлган солик тўловчининг идентификация рақами берилади ва унинг ҳисоб маълумотлари Ўзбекистон Республикаси солик тўловчиларининг ягона реестрига киритилади.

Солик тўловчига идентификация рақамини бериш, қўллаш ҳамда уни ўзгартириш тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Солик органи солик тўловчининг идентификация рақамини унга юбориладиган барча хужжатларда кўрсатади.

Ҳар бир солик тўловчи ўзининг солик тўловчининг идентификация рақамини солик ҳисоботларида, солик органига тақдим этиладиган аризалар ва бошқа хужжатларда, шунингдек, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қонун хужжатларида назарда тутилган бошқа ҳолларда кўрсатади.

Солик тўловчининг идентификация рақами қўйидаги хужжатларда мажбурий кўрсатилади:

фаолиятнинг айрим турлари билан шуғулланиш учун лицензияларда;
юридик ва (ёки) жисмоний шахслар томонидан тузиладиган хўжалик, фуқаролик-хукуқий ва меҳнат шартномаларида;

юридик шахслар ва (ёки) якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан битимлар тузилганлигини белгиловчи ёки тасдиқловчи хужжатларда, шу жумладан ҳисобварак-фактураларда ва товар-кузатув хужжатларида;

пул, ҳисоб-китоб ва тўлов хужжатларида;

қонун хужжатларида белгиланган ҳолларда бошқа хужжатларда.

128-модда. Солик тўловчиларни ҳисобга қўйиш

Юридик шахслар ўzlари жойлашган ердаги ва уларнинг алоҳида бўлинмалари жойлашган ердаги солик органларида ҳисобга қўйилади.

Таркибига Ўзбекистон Республикаси худудида жойлашган алоҳида бўлинмалар кирадиган юридик шахслар ҳар бир алоҳида бўлинма жойлашган ердаги солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим.

Ўзбекистон Республикасида товар-хомашё биржаларида ва (ёки) ташкиллаштирилган савдоларда акциядорлик жамиятларининг акцияларини сотиб оладиган норезидент бўлган юридик шахслар биржа савдолари амалга ошириладиган жойдаги солиқ органида ҳисобга қўйилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Молия вазирлиги солиқ органларида йирик солиқ тўловчиларни ҳисобга олишнинг ўзига хос хусусиятларини белгилашга ҳақли.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни ваколатхона ёки доимий муассаса орқали амалга ошираётган чет эл юридик шахслари фаолиятни амалга ошириш жойидаги солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим.

Жисмоний шахслар ўз яшаш жойидаги солиқ органларида ҳисобга қўйилади.

Бундан ташқари, юридик ва жисмоний шахслар ўзига тегишли бўлган кўчмас мулк жойлашган ердаги солиқ органларида, шунингдек ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа асосларга кўра ҳисобга қўйилиши лозим.

Ушбу моддада назарда тутилган асосларга кўра солиқ органларида ҳисобга қўйиш тартиби ушбу Кодекснинг 129 ва 130-моддаларида белгиланади.

129-модда. Солиқ тўловчиларни ҳисобга қўйиш тартиби

Юридик ва жисмоний шахсларни ушбу Кодекснинг 128-моддасида назарда тутилган тартибда олинадиган маълумотлар асосида солиқ органларида ҳисобга олиш, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ органлари томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Солиқ органлари ўзларидаги мавжуд маълумотлар асосида солиқ тўловчилар ҳисобга олинишини (ҳисобдан чиқарилишини) ва солиқ тўловчилар тўғрисида маълумотлар ҳисоби юритилишини таъминлаши шарт.

Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчиларининг ягона реестрида мавжуд бўлган маълумотлар асосида солиқ органларида ҳисобга қўйиш қўйидагиларга нисбатан амалга оширилади:

- 1) юридик шахс ўзи жойлашган ерида, филиали ва (ёки) ваколатхонаси жойлашган ерида;
- 2) чет эл нотижорат ноҳукумат ташкилотининг ўз фаолиятини Ўзбекистон Республикаси худудида бўлинмаси орқали амалга ошириш жойида;
- 3) якка тартибдаги тадбиркор ўз яшаш жойида.

Чет эл юридик шахсини аккредитация қилинган филиал ва (ёки) ваколатхона орқали ўз фаолиятини амалга ошириш жойидаги солиқ

органларида ҳисобга қўйиш Ўзбекистон Республикаси Инвестициялар ва ташки савдо вазирлиги томонидан тақдим этиладиган маълумотлар асосида амалга оширилади.

Фаолиятини бошқа алоҳида бўлинмалар орқали амалга ошириш чоғида чет эл юридик шахсини ҳисобга қўйиш, агар ушбу модданинг учинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза асосида амалга оширилади. Чет эл юридик шахсини солик органларида ҳисобдан чиқариш худди шундай тартибда амалга оширилади.

Ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза чет эл юридик шахси томонидан у Ўзбекистон Республикаси худудида ўз фаолиятини бошлаган кундан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай солик органига берилади. Ҳисобдан чиқариш тўғрисидаги ариза бундай шахс томонидан у Ўзбекистон Республикаси худудида ўз фаолиятини тугаллаган кундан эътиборан ўн беш календарь кундан кечиктирмай берилади.

Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза берилаётганда чет эл юридик шахси мазкур ариза билан бир вактнинг ўзида солик органига ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) учун зарур бўлган ҳужжатларни тақдим этади. Бундай ҳужжатларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Чет эл юридик шахсни Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти сифатида солик органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) солик органи томонидан бундай чет эл юридик шахсининг ўзини Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этиши тўғрисидаги (Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти мақомидан воз кечиши ҳақидаги) аризаси асосида амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасида товар-хомашё биржаларида ва (ёки) ташкиллаштирилган савдоларда акциядорлик жамиятларнинг акцияларини сотиб оладиган норезидент бўлган юридик шахсларни ҳисобга қўйиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси белгилайди.

Юридик шахсни солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобга қўйиш ушбу Кодекснинг 64-моддасига мувофиқ солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартномани рўйхатдан ўtkazган солик органи томонидан шартнома рўйхатга олинган санадан эътиборан беш кун ичida амалга оширилади. Худди шу муддатда мазкур юридик шахсга солик органида солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобга қўйилганлиги ҳақида билдиришнома берилади (юборилади).

Юридик шахсни солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобдан чиқариш солик органи томонидан ушбу Кодекснинг 68-моддасига мувофиқ солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг амал қилиши тугатилган кундан

эътиборан беш кун ичидаги амалга оширилади. Худди шу муддатда мазкур юридик шахсга солик органида солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси сифатида ҳисобдан чиқарилганилиги ҳакида билдиришнома берилади (юборилади).

Жисмоний шахсларга ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди реализация қилиш жойи деб эътироф этиладиган электрон шаклдаги хизматлар кўрсатувчи ва ҳисоб-китобларни бевосита мазкур жисмоний шахслар билан амалга оширадиган чет эл юридик шахсини солик органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) солик органи томонидан ҳисобга олиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланадиган рўйхат бўйича бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Солик агенти деб эътироф этиладиган воситачи бўлган чет эл юридик шахсини солик органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) ҳам ҳудди шундай тартибда амалга оширилади.

Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза ушбу модданинг ўн учинчи қисмида кўрсатилган чет эл ташкилотлари томонидан солик органига мазкур хизматлар кўрсатиш бошланган (тугалланган) кундан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай берилади. Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) солик органи томонидан тегишли ариза ва рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланадиган бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Чет эл юридик шахси томонидан ушбу модданинг ўн учинчи қисмида кўрсатилган Ўзбекистон Республикасининг солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилган тақдирда, солик органи бундай юридик шахсни тегишли ариза тақдим этмаган ҳолда солик ҳисобидан чиқаришга ҳақли.

Солик органида аввал кўрсатилган асослар бўйича ҳисобдан чиқарилган чет эл юридик шахсини ҳисобга қўйиш солик органи томонидан ҳисобга олиш тўғрисидаги ариза ва ушбу модданинг ўн учинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Ушбу модда ўн учинчи – ўн олтинчи қисмларининг қоидалари мазкур хизматларни электрон шаклда кўрсатувчи ёки бундай хизматларни бевосита воситачи сифатида ўзининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси орқали кўрсатувчи чет эл юридик шахсларига нисбатан татбиқ этилмайди.

Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсларни солик органларида ҳисобга қўйиш ушбу Кодекснинг 133-моддасида кўрсатилган органлар тақдим этадиган маълумот ёки жисмоний шахснинг аризаси асосида мазкур жисмоний шахснинг яшаш жойидаги солик органлари томонидан амалга оширилади.

Яшаш жойи солик солиш мақсадлари учун жисмоний шахснинг турган жойи бўйича аниқланадиган жисмоний шахслар ўзи турган жойдаги солик органига солик органларида ҳисобга қўйиш тўғрисидаги ариза билан мурожаат қилишга ҳақли.

Солиқ тұловчыда ҳисобға қўйиш жойини аниклаш хусусида қийинчиликлар юзага келган тақдирда, қарор у тақдим этган маълумотлар асосида солиқ органи томонидан қабул қилинади.

130-модда. Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган чет эллик шахсларни ҳисобга қўйишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс мазкур фаолиятни амалга ошириш бошланган кундан эътиборан бир юз саксон уч календарь кундан кечиктирмай солиқ органига солиқ тұловчи сифатида ҳисобға қўйиш тўғрисидаги аризани тақдим этиши шарт. Ушбу аризага қўйидагиларнинг давлат тилига таржима қилинган асл нусхалари ёки нотариал тарзда тасдиқланган нусхалари илова қилинади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс ўзи таъсис этилган мамлакатда давлат рўйхатидан ўтказилганлигини тасдиқловчи ҳужжатнинг;
- 2) маҳсус руҳсат берувчи ҳужжатларнинг ёки лицензияларнинг (улар мавжуд бўлган тақдирда);
- 3) Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс номидан Ўзбекистон Республикасида ҳаракатларни амалга ошириш хукуқини тасдиқловчи ишончноманинг ёки бошқа ҳужжатнинг (улар мавжуд бўлган тақдирда);
- 4) ижро этилиши доимий муассаса ташкил этилишига олиб келадиган шартноманинг (мавжуд бўлган тақдирда).

Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс бир юз саксон уч календарь кундан ортиқ муддатга шартнома тузган бўлса, солиқ тұловчи сифатида ҳисобға қўйиш тўғрисидаги ариза ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар мазкур фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан ўттиз календарь кундан кечиктирмай солиқ органига тақдим этилади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахс ўз фаолиятининг умумий муддати бир юз саксон уч календарь кундан ортиқ муддатни ташкил этадиган бир нечта шартномалар тузган бўлса, солиқ тұловчи сифатида ҳисобға қўйиш тўғрисидаги ариза ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар фаолиятни амалга ошириш бошланган ёки қайси шартномага мувофиқ фаолиятнинг умумий муддати бир юз саксон уч календарь кундан ошадиган бўлса, ўша шартнома тузилган санадан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай солиқ органига тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти билан тузилган оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартноманинг) иштирокчиси бўлган, фаолияти доимий муассаса ташкил этилишига олиб келадиган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти солиқ тұловчи

сифатида ҳисобга қўйиш учун ўз фаолиятини амалга ошириш бошланган санадан эътиборан ўттиз календарь кун ичидаги биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартноманинг иштирокчиси бўлган Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти жойлашган (яшайдиган, турган) еридаги солик органига ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани қўйидаги ҳужжатларнинг нотариал тарзда тасдиқланган кўчирма нусхаларини илова қилган ҳолда тақдим этиши шарт:

- 1) биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномани;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатни ёки Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахснинг ўз мамлакатида давлат рўйхатидан ўтказилганлигини, давлат рўйхатидан ўтказилганлиги рақамини кўрсатган ҳолда, тасдиқловчи ҳужжатни (ёки унинг ўрнига ўтадиган ҳужжатни).

Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадлар оладиган, ушбу Кодекс қоидаларига мувофиқ тўлаш манбасида солик солиниши лозим бўлмаган чет эллик фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан ўттиз календарь кун давомида турган (яшайдиган) жойидаги солик органига ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани қўйидаги ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини илова қилган ҳолда тақдим этиши шарт:

- 1) чет эллик фуқаронинг ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларни;
- 2) фуқаролик (резидентлик) мамлакатида солик рўйхатига олинганлигини тасдиқловчи ҳужжатни, бундай ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда;
- 3) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромад суммасини тасдиқловчи ҳужжатни, бундай ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда.

Ўзбекистон Республикасида мол-мулк солиғи ёки ер солиғи солиш обьекти бўлган мол-мулкни олувчи чет эллик фуқаролар ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар солик тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиш учун бундай мол-мулк ёки ер участкаси жойлашган ердаги солик органига ҳисобга қўйиш тўғрисидаги аризани қўйидаги ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини илова қилган ҳолда тақдим этиши шарт:

- 1) чет эллик фуқаронинг ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларни;
- 2) фуқаролик (резидентлик) мамлакатида солик рўйхатига олинганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни, бундай ҳужжат мавжуд бўлган тақдирда.

131-модда. Солик тўловчиларни солик солиш обьекти бўйича ҳисобга қўйиш

Солик тўловчини ҳисобга қўйиш солик солиш обьекти жойлашган ердаги солик органлари томонидан амалга оширилади.

Солиқ түловчини объектлар бүйича ҳисобга қўйиш у ушбу Кодекснинг 129-моддасида белгиланган тартибда ҳисобга қўйилганидан кейин, агар ушбу Кодексга мувофиқ солиқ түловчида солиқ түловчи сифатида ҳисобга олинмаган жойдаги ер солиғи, мол-мулк солиғи, сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ва (ёки) норуда қазилма бойликлари бўйича ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш мажбурияти юзага келган бўлса, амалга оширилади.

Ҳисобга қўйилмаган жойда ер солиғини, мол-мулк солиғини ёки сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш мажбурияти ўзида юзага келган солиқ түловчи тегишли ер участкасига бўлган хукуқ давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ёхуд мол-мулк солиғи ёки сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш обьекти вужудга келган кундан эътиборан ўн кун ичida солиқ солиш обьектларини улар жойлашган ерда ҳисобга қўйиш учун давлат солиқ хизмати органларига қонун хужжатларида белгиланган тартибда мурожаат қилиши керак.

Ҳисобга олиниши давлат солиқ хизмати органлари томонидан мустақил равишда амалга ошириладиган солиқ солинадиган обьектлар бўйича мол-мулк солиғи ва ер солиғи түловчиси бўлган жисмоний шахсларга нисбатан ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган мажбурият татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбурият, шунингдек:

бензин, дизель ёқилғиси ва газни охирги истеъмолчига реализация қилишда тўланадиган акциз солиғининг солиқ түловчиларига;

худудий алоҳида бўлинма жойлашган ери бўйича ходимлар сони йигирма беш кишидан кўп бўлган доимий иш жойи яратган солиқ агентига татбиқ этилади.

Ушбу модда бешинчи қисмининг иккинчи хатбошисида кўрсатилган солиқ түловчи акцизости маҳсулотни реализация қилиш бошланган пайтдан бошлаб ўн кун ичida автомобилларга ёқилғи қўйиш шохобчаси жойлашган ердаги солиқ органига акциз солиғи солиқ түловчиси сифатида ҳисобга қўйиш учун мурожаат қилиши шарт.

Ушбу модда бешинчи қисмининг учинчи хатбошисида кўрсатилган солиқ агенти алоҳида бўлинма ташкил этилган пайтдан бир ой ўтганидан кейин ўн кун ичida алоҳида бўлинма жойлашган ердаги солиқ органига жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи түловчи солиқ агенти сифатида ҳисобга қўйиш учун мурожаат қилиши шарт.

Солиқ органи солиқ түловчига илгари берилган солиқ түловчининг идентификация рақамига мувофиқ уни мурожаат қилган кунидан эътиборан уч иш кунидан кечиктирмай обьектнинг жойлашган ери бўйича ҳисобга олади.

132-модда. Солик тўловчи тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари

Ушбу Кодекснинг мақсадлари учун солик тўловчи тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари деганда солик тўловчи томонидан солик органларига тақдим этилган маълумотлар, шунингдек ушбу Кодекснинг 133-моддасида назарда тутилган тартибда органлар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан юборилган маълумотлар тушунилади.

Юридик шахс тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари таркибиغا куйидагилар киради, хусусан:

- 1) солик тўловчининг идентификация рақами;
- 2) тўлиқ ва қисқартирилган номи;
- 3) жойлашган ери (почта манзили);
- 4) ташкилий-хуқукий шакли;
- 5) давлат рўйхатидан ўтказилган сана, жойи ва рақами;
- 6) устав фондининг (устав капиталининг) миқдори – тижорат ташкилотлари учун;
- 7) алоҳида бўлинмалар тўғрисидаги маълумотлар;

8) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган иштирокчилар солик тўловчисининг идентификация рақами, чет эллик иштирокчининг мамлакати ҳамда ҳар бир муассиснинг устав фондидағи (устав капиталидаги) улуши кўрсатилган ҳолда иштирокчиларнинг тўлиқ таркиби – тижорат ташкилотлари учун.

Жисмоний шахслар тўғрисидаги ҳисоб маълумотлари таркибиغا уларнинг қуйидаги шахсий маълумотлари киритилади:

- 1) солик тўловчининг идентификация рақами;
- 2) фамилияси, исми, отасининг исми;
- 3) фуқаролиги;
- 4) жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақами – Ўзбекистон Республикаси фуқаролари учун;
- 5) паспортининг серияси ва рақами, берилган санаси ва жойи;
- 6) яшаш жойи (манзили).

Якка тартибдаги тадбиркорлар учун ҳисоб маълумотлари таркибиغا ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган маълумотлардан ташқари, куйидагилар ҳам киритилади:

- 1) давлат рўйхатидан ўтказилган сана, жойи ва рақами;
- 2) фаолият тури;
- 3) фаолият амалга ошириладиган жой.

Солик тўловчилар тўғрисида ҳисоб маълумотларини юритиш, бу маълумотларни учинчи шахсларга тақдим этиш тартиби, шунингдек солик тўловчиларнинг айрим тоифалари учун маълумотлар таркибини шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

**133-модда. Органлар, муассасалар ва ташкилотларнинг
солиқ органларига маълумотлар
такдим этиш мажбуриятлари**

Тадбиркорлик субъекти бўлган юридик ва жисмоний шахсларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар рўйхатдан ўтказилган жойдаги солиқ органига ушбу шахслар давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн кундан кечиртирмай тегишли юридик шахсларнинг давлат реестридан кўчирмани, раҳбар (раҳбар вазифаларини бажарувчи шахс) тўғрисидаги маълумотларни, жисмоний шахснинг шахсий идентификация рақамини ва унинг паспорт маълумотларини топшириши шарт. Шунингдек мазкур органлар солиқ органига давлат реестрига киритилган ва тегишли шахсларга тааллуқли бўлган ҳар қандай ўзгартиришлар тўғрисида бундай ўзгартиришлар киритилган кундан эътиборан уч кундан кечиртирмай маълум қилиши шарт.

Ички ишлар органлари паспортлар берилганлиги, шу жумладан йўқотилган ёки амал қилиш муддати ўтган паспортлар ўрнига паспортлар берилганлиги фактлари ҳакида, шунингдек бекор қилинган паспортлар тўғрисида ўзлари жойлашган ердаги солиқ органларига ҳар ойда маълум қилиб бориши, шунингдек турар жойни ижарага олиш (ижарага бериш) шартномаси, текин фойдаланишга беришга шартномаси мавжуд эмаслиги ёки солиқ органларида ижарага олиш (ижараага бериш) шартномасининг мажбурий ҳисобга қўйилишига риоя этилмаганлиги бўйича аникланган фактлар тўғрисида ўзлари жойлашган ердаги солиқ органларига уч кун ичида маълум қилиши шарт.

Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатидан ўтказувчи органлар ҳар йили 1 февралгача ўзлари жойлашган ердаги солиқ органларига тегишли худудда жойлашган ер участкаси ва бошқа кўчмас мулк, унинг мулкдорлари (эгалари) тўғрисида 1 январь ҳолатига кўра маълумот бериши, шунингдек ер участкаси ва бошқа кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқлар йил давомида юзага келганда — мазкур кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқлар давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн кун ичида маълум қилиши шарт.

Табиий ресурслардан фойдаланувчиларни ҳисобга олишни ва (ёки) уларни рўйхатдан ўтказишни, шунингдек табиий ресурслардан фойдаланиш билан боғлиқ фаoliyatни лицензиялашни амалга оширувчи органлар табиатдан фойдаланиш жойидаги солиқ органларига тегишли тарзда рўйхатдан ўтказилган (лицензия, рухсатнома берилган) кундан эътиборан ўн кун ичида солиқ солиш обьекти бўлган бундай ресурслардан фойдаланишга доир ҳуқуқлар бериш тўғрисида маълум қилиши шарт.

Сув ресурсларини ҳисобга олишни амалга оширувчи органлар сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойидаги солиқ органларига ўтган йил якунлари бўйича ўлчов асбобларисиз фойдаланилган сув ҳажмлари тўғрисида 15 январдан кечиртирмай хабар қилиши шарт.

Лицензиялар ва (ёки) бошқа рухсат этувчи ҳужжатларни берадиган органлар мазкур ҳужжатлар берилган шахслар жойлашган ердаги солик органига шундай ҳужжатлар берилгандыги, бекор қилингандыги, түхтатиб турилгандыги ёки уларнинг амал қилиши тугатилгандыги түғрисида тегишли ҳодиса рўй берган кундан эътиборан ўн кун ичидаги маълум қилиши шарт.

Чет эл юридик шахсларининг ваколатхоналарини аккредитациядан ўтказишни амалга оширувчи органлар ҳамда ташкилотлар чет эл юридик шахсларининг ваколатхоналари аккредитациядан ўтказилгандыги (аккредитациядан маҳрум этилгандыги) түғрисидаги маълумотларни ваколатхона жойлашган ердаги солик органига тегишли ҳодиса рўй берган кундан эътиборан ўн кун ичидаги маълум қилиши шарт.

Халқаро ташкилотларнинг ҳамда чет эл нотижорат ноҳукумат ташкилотларининг ваколатхоналари реестрини юритиш ваколатига эга бўлган орган мазкур реестрга тегишли тарзда киритилгандыги (реестрдаги ўзгартиришлар) түғрисидаги маълумотларни аккредитациядан ўтказилган (аккредитациядан маҳрум этилган) ёки мазкур реестрга маълумотлар (ӯзгартиришлар) киритилган кундан эътиборан ўн кун ичидаги ваколатхона жойлашган ердаги солик органига хабар қилиши шарт.

Васийлик ва ҳомийлик органлари мол-мулк мулкдорлари (эгалари) бўлган жисмоний шахсларга нисбатан васийлик, ҳомийлик ҳамда мол-мулк бошқаруви белгилангандыги түғрисида, шу жумладан мол-мулк мулкдори (эгаси) бўлган боланинг васий оиласига топширилгандыги ҳақида, шу жумладан мазкур васийлик, ҳомийлик ва мол-мулк бошқаруви билан боғлиқ кейинги ўзгартиришлар түғрисида тегишли қарор қабул қилингандан эътиборан ўн кун ичидаги ўзлари жойлашган ердаги солик органларига маълум қилиши шарт.

Нотариал ҳарақатларни амалга оширишга ваколатли бўлган органлар (муассасалар) кўчмас мулк олди-сотди шартномалари, мол-мулк ижараси шартномалари тасдиқлангандыги ва ижара ҳаки микдори, меросга эгалик қилиш ҳукуки түғрисидаги гувоҳномалар берилгандыги ҳамда ҳадя этиш шартномалари нотариал тарзда тасдиқлангандыги ҳақидаги маълумотларни тегишли тарзда нотариал тасдиқланган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай ўзлари жойлашган ердаги солик органларига маълум қилиши шарт. Бунда ҳадя этиш шартномалари тасдиқлангандыги түғрисида тақдим этилаётган ахборот ҳадя қилувчи ва ҳадя оловчига шахс ўртасидаги қариндошлик даражаси түғрисидаги маълумотларни ўз ичига олиши керак.

Чет эллик фуқароларга ёки фуқаролиги бўлмаган шахсларга ишлаш учун рухсатномалар ёки патентлар беришни амалга оширувчи органлар чет эллик фуқаролар ёхуд фуқаролиги бўлмаган шахслар турган жойи бўйича миграция ҳисобига қўйилгандыги түғрисидаги маълумотларни хабар қилиши шарт. Бундай маълумотлар солик органларида ҳисобда турмаган ва ўзига нисбатан ишлаш учун рухсатномани ёки патентни расмийлаштириш учун ҳужжатлар кўриб чиқишига қабул қилингандаги чет эллик фуқаролар ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларга нисбатан тақдим этилади.

Мазкур органлар белгиланган хужжатлар қабул қилинган кундан кейин келадиган кундан кечирилмай ушбу маълумотларни ўзлари жойлашган ердаги солик органларига хабар қиласди.

Кимматли қоғозларнинг марказий депозитарийси ҳар ойда, ҳисобот ойидан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечирилмай Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига ўзи ва инвестиция воситачилари томонидан рўйхатга олинган акцияларга доир битимлар тўғрисидаги ахборотни тақдим этиши шарт.

Божхона органлари ҳар ойда солик органларига:

экспорт-импорт операциялари тўғрисидаги, шунингдек товарларни олиб ўтиш, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали электрон тижорат шаклида амалга оширилган товарларни олиб ўтиш ҳақидаги;

Ўзбекистон Республикаси норезидентлари томонидан Ўзбекистон Республикасининг божхона омборларида товарлар сақланаётганлиги фактлари тўғрисидаги ахборотни тақдим этиши шарт.

Интернет жаҳон ахборот тармоғи миллий сегментининг домен номлари тизимини белгиловчи орган солик органларига тегишли маълумотлар базасига уланиш учун дастурий маҳсулотларни тақдим этиш орқали домен номларининг маъмурлари тўғрисидаги ахборотларга кириш хуқукини беради.

Солик органларига ушбу моддада назарда тутилган, қоғозда ёки электрон шаклда тақдим этиладиган маълумотларнинг шакллари, шунингдек шаклларни тўлдириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Маълумотларни солик органларига электрон шаклда тақдим этиш тартиби ўзаро ҳамкорлик килувчи тарафларнинг келишуви билан белгиланади.

Ушбу моддада кўрсатилган маълумотлар солик органларига бепул тақдим этилади.

Ушбу моддада назарда тутилган маълумотлар ушбу моддада белгиланган органлар, муассасалар, ташкилотлар ёки нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ваколатига эга бўлган мансабдор шахслар томонидан солик органларининг сўровларига биноан сўров олинган кундан эътиборан беш кун ичida тақдим этилади.

134-модда. Банкларнинг солик назоратини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган мажбуриятлари

Банк ҳар қандай юридик ёки жисмоний шахснинг (бундан буён ушбу моддада мижоз деб юритилади) ҳисобварағи ёки омонати (депозити) очилганлиги (ёпилганлиги), ҳисобварағи ёки омонати (депозити) реквизитларининг ўзгартирилганлиги тўғрисидаги ахборотни тегишли ҳодиса рўй берган кундан эътиборан уч кун ичida электрон шаклда, ўзи жойлашган ердаги солик органига маълум қилиши шарт.

Банк томонидан ушбу модданинг биринчи қисмida назарда тутилган ахборотни маълум қилиш тартиби ва шакллари Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланади.

Солик органининг банк мижозига нисбатан ахборот тақдим этиш тўғрисидаги сўровига биноан банк ёзма сўров олинган кундан эътиборан уч кун ичida солик органларига қўйидагиларни бериши шарт:

- 1) мижознинг банкда ҳисобвараклари ва омонатлари (депозитлари) мавжудлиги тўғрисидаги маълумотларни;
- 2) мижознинг ҳисобвараклари ва омонатларидаги (депозитларидаги) пул маблағларининг қолдиқлари ҳақидаги маълумотларни;
- 3) мижознинг ҳисобваракларидаги операцияларга ҳамда омонатларига (депозитларига) доир кўчирмаларни;
- 4) солик тўловчининг солик мажбуриятларини бажариши билан боғлиқ бошқа маълумотларни.

Ушбу модданинг учинчи қисмida назарда тутилган ахборот, Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда чет давлат ваколатли органининг сўрови асосида ҳам солик органлари томонидан банкдан сўраб олиниши мумкин.

Солик органи томонидан банкка сўров юбориш ва банклар томонидан солик органларининг сўровларига биноан ахборот тақдим этиш шакли ҳамда тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланади.

В БЎЛИМ. СОЛИҚ НАЗОРАТИ

17-боб. Солик назорати тўғрисидаги умумий қоидалар.

Солик текширувлари

135-модда. Солик назорати тўғрисидаги умумий қоидалар

Ваколатли органларнинг солик тўловчилар ва солик агентлари томонидан солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан назорат қилишга доир фаолияти солик назоратидир.

Солик назорати мақсадида ушбу Кодекснинг 133-моддасида кўрсатилган давлат органлари, муассасалари, ташкилотлар ва мансабдор шахслар солик тўловчиларни солик бўйича ҳисобга олиш учун зарур бўлган маълумотларни ушбу Кодексда белгиланган тартибда солик органларига тақдим этиши шарт.

Солик назорати мақсадида банклар ушбу Кодекснинг 134-моддасида ўз зиммасига юклатилган мажбуриятларни бажаради.

Солик, божхона органлари ва бошқа ваколатли органлар, прокуратура органлари ҳамда тергов органлари солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишлари, ўzlари олиб бораётган солик текширувлари ҳақидаги ўзида

мавжуд материаллар тўғрисида бир-бируни хабардор қиласди. Шунингдек мазкур органлар ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш мақсадида бошқа зарур ахборот билан алмашишни амалга оширади. Бундай хабардор қилиш тартиби мазкур органлар ўртасидаги келишувлар билан белгиланади.

Солик тўловчи (солик агенти) тўғрисида қонун хужжатлари талабларини бузган холда олинган хужжатлар ёки бошқа ахборот ушбу шахсни соликка оид ҳукуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортишга асос бўлиб хизмат қилиши мумкин эмас.

Солик назорати материаллари Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланган тартибда солик тўловчи ҳисобда турган жойдаги солик органида текширув тугаган кундан кейинги иш кунидан кечиктирмай рўйхатдан ўтказилиши керак.

136-модда. Солик назоратининг шакллари

Солик органлари солик назоратини:

- 1) солик текширувлари;
- 2) солик мониторинги шаклида амалга оширади.

Божхона органлари товарларнинг Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтилиши муносабати билан тўланиши лозим бўлган соликларга нисбатан ўз ваколатлари доирасида ушбу Кодексга ва божхона тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ солик назоратини амалга оширади.

137-модда. Солик текширувларининг турлари

Солик текширувлари солик тўловчилар, йиғимларни тўловчилар ва солик агентлари томонидан солик тўғрисидаги қонун хужжатларига риоя этилиши устидан назорат қилиш мақсадида ўтказилади.

Солик текшируви солик тўловчи тўғрисида солик органларида мавжуд бўлган маълумотларни ўрганиш ва таҳлил қилиш асосида амалга оширилади.

Солик органлари солик текширувларининг қуйидаги турларини ўтказади:

- 1) камерал солик текшируви;
- 2) сайёр солик текшируви;
- 3) солик аудити.

138-модда. Камерал солик текшируви

Камерал солик текшируви солик тўловчи (солик агенти) томонидан тақдим этилган солик ҳисботини, молиявий ҳисботни, шунингдек солик тўловчининг фаолияти тўғрисида солик органида мавжуд бўлган бошқа хужжатлар ҳамда маълумотларни таҳлил қилиш асосида солик органи томонидан ўтказилади.

Камерал солик текшируви солик органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) буйруғи асосида ўтказилади. Буйруқда солик тўловчининг номи ва идентификация рақами, текширувчи шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ва лавозими, текширувни ўтказиш муддатлари, текширилаётган давр, текширилаётган солиқлар ва йиғимларнинг турлари кўрсатилади.

Камерал солик текшируви ушбу Кодекснинг 88-моддасида белгиланган даъво муддати ўтмаган солик даврларига нисбатан ўтказилиши мумкин.

Камерал солик текшируви жараёнида солик органи солик тўловчиidan (солик агентидан, учинчи шахсдан) ҳисобга олиш хужжатларини, тақдим этилган солик ҳисботига ва ҳисобга олиш хужжатларига доир тушунтиришларни, шунингдек солик ҳамда йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш билан боғлик бошқа ахборотни ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда сўраб олиши мумкин.

Сўралган хужжатлар ва тушунтиришлар солик органига тегишли сўров олинган кундан эътиборан беш кун ичida тақдим этилиши керак. Сўралган хужжатларни тақдим этиш муддати солик тўловчининг хужжатлар тақдим этиш учун сабаблари ва зарур бўлган муддатлари кўрсатилган аризасига кўра солик органи томонидан узайтирилиши мумкин.

Агар солик тўловчи камерал солик текшируви тугагунига қадар ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисоблаб чиқарилган солик суммаси ўзгартирилган аниқлаштирилган солик ҳисботини тақдим этса, камерал солик текшируви тақдим этилган аниқлаштирилган солик ҳисботини ҳисобга олган ҳолда ўтказилади.

Агар ўтказилган камерал солик текшируви якуни билан тақдим этилган солик ҳисботида тафовутлар ва (ёки) хатолар аниқланган бўлса, солик органи солик тўловчига ушбу Кодексда белгиланган тартибда солик ҳисботларига тузатишлар киритиш талабномасини юборади.

Солик ҳисботига тузатишлар киритиш ҳақида талабнома юборилган сана камерал солик текшируви тугатилган сана ҳисобланади. Агар ўрганиш ва таҳлил қилиш яқунларига кўра тафовутлар ва (ёки) хатолар аниқланмаган бўлса ҳам камерал солик текшируви яқунланган ҳисобланади.

Солик тўловчи тузатишлар киритиш тўғрисидаги талабнома олинган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда тегишли солиқлар ва йиғимлар бўйича аниқлаштирилган солик ҳисботини ёхуд тасдиқловчи хужжатларни тақдим этган ҳолда аниқланган тафовутларнинг асосномасини ушбу Кодексда белгиланган тартибда тақдим этиши шарт.

Солик тўловчи солик органининг тегишли талабномасида кўрсатилган, аниқланган тафовутларнинг асосномаси сифатида солик маслаҳатчилари ташкилотининг холосасини тақдим этишга ҳақли. Солик тўловчининг номидан бундай асосномани солик маслаҳатчилари

ташкилоти солик тўловчи билан тузилган шартнома асосида мустақил равишда тақдим этиши мумкин.

Солик тўловчининг тақдим этган асосномаси тегишли ҳужжатлар (асосномалар) олинган кундан эътиборан ўн беш кун ичida солик органининг раҳбари (раҳбари ўринбосари) томонидан кўриб чиқилади.

Аниқланган тафовутлар бўйича тақдим этилган асосномаларига тўлиқ ёки қисман розилик берилган тақдирда, солик органи илгари юборилган талабнома бекор қилингандиги тўғрисидаги билдириш хатини ёхуд солик ҳисботига тузатишлар киритиш тўғрисидаги аниқлаштирилган талабномани солик тўловчига юборади.

Агар солик тўловчи аниқлаштирилган солик ҳисботини тақдим этмаса (шу жумладан аниқлаштирилган талабномадан кейин), ёхуд аниқланган тафовутлар бўйича асосномаларни тақдим этмаса, ёки у тақдим этган асосномалар етарли эмас деб топилса, солик органи солик тўловчига солик аудитини тайинлашга ҳақли.

Агар солик (ҳисбот) даври учун солик мониторинги ўтказилаётган бўлса, бундай давр учун камерал солик текшируви ўтказилмайди. Мазкур қоида солик мониторинги муддатидан олдин тугатилганда қўлланилмайди.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, зиммасига солик ҳисботини тақдим этиш бўйича мажбурият юқлатилган солик агентларининг ва бошқа шахсларнинг камерал солик текширувларига нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Кўшилган қиймат солиги суммасини қоплашга нисбатан камерал солик текшируви солик тўловчи томонидан қўшилган қиймат солигининг суммасини қайтариш учун ариза тақдим этилган кундан эътиборан олтмиш кун ичida солик органининг буйругисиз, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади. Кўшилган қиймат солиги суммасини қоплашга нисбатан камерал солик текшируви натижаларига кўра солик ҳисботига ўзгартишлар киритиш ҳақидаги талабнома ёзib берилмайди.

Кўшилган қиймат солиги суммасини қоплашга нисбатан камерал солик текшируви натижаларига кўра солик органлари ушбу суммани қоплаш тўғрисидаги қарор ёхуд уларни қоплашни рад этиш (тўлиқ ёки қисман) тўғрисидаги асослантирилган қарор қабул қиласди.

Камерал солик текшируви ўтказиш тўғрисидаги низомни Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси тасдиқлайди.

139-модда. Сайёр солик текшируви

Солик тўловчиларнинг соликлар ва йигимларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш соҳасидаги айrim мажбуриятларини, шунингдек солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган бошқа мажбуриятларини бажарилишини текшириш сайёр солик текширувидир.

Сайёр солиқ текшируви чоғида ҳисобга олиш хужжатларининг, товар-моддий қимматликлар ва пул маблағлари харакатининг, шунингдек солиқ тўловчининг фаолияти билан боғлиқ бўлган бошқа ахборотнинг тахлили ўтказилади.

Сайёр солиқ текширувларини ўтказиш чоғида солиқ органлари профилактика тадбирларини ва хронометраж кузатувларини амалга оширишга, назорат-касса техникаси ва тўлов терминаллари қўлланилишини текширишга ва солиқ назоратининг бошқа тадбирларини ўтказишга ҳақли.

Сайёр солиқ текшируви солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринbosарининг) буйруғи асосида ўтказилади. Буйруқда солиқ тўловчининг номи, текширувчи шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ҳамда лавозими, текширувларни ўтказиш муддатлари ва мақсади кўрсатилади.

Сайёр солиқ текшируви ўн кундан кўп бўлмаган муддатда ўтказилади.

Сайёр солиқ текширувини тайинлаш тўғрисидаги буйруқда кўрсатилган сана ушбу текширувни ўтказиш муддатининг бошланиши деб ҳисобланади.

Солиқ тўловчига сайёр солиқ текшируви далолатномасини топширилган кун сайёр солиқ текшируви муддатининг тугаши деб ҳисобланади.

Сайёр солиқ текшируви натижаларига кўра солиқ органлари томонидан солиқлар ва йиғимларни ҳисоблаш амалга оширилмайди.

Сайёр солиқ текшируви ўтказиш тўғрисидаги низомни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

140-модда. Солиқ аудити

Муайян давр учун солиқлар ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашнинг тўғрилигини текшириш солиқ аудитидир.

Солиқ аудити солиқ тўловчиларнинг (солиқ агентларининг) юқори даражадаги таваккалчилик тоифасига мансуб солиқ тўловчига (солиқ агентига) нисбатан ўтказилади.

Солиқ органлари солиқ аудити ўтказилиши бошланишидан камида ўттиз календарь кун олдин солиқ тўловчига солиқ аудити ўтказилиши тўғрисида хабарнома юборади.

Хабарномада солиқ аудитининг бошланиш санаси, текширилиши лозим бўлган масалаларнинг рўйхати, зарур хужжатларнинг дастлабки рўйхати, шунингдек солиқ аудитини ўтказиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар кўрсатилади.

Агар солиқларни тўлашдан бўйин товлаш белгилари мавжуд бўлса, солиқ органи Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси билан келишган ҳолда солиқ тўловчини олдиндан хабардор этмасдан солиқ аудитини бошлашга ҳақлидир.

Йирик солиқ тўловчилар тоифасига мансуб бўлган солиқ тўловчиларнинг солиқ аудити Йирик солиқ тўловчилар бўйича худудлараро

давлат солиқ инспекцияси томонидан инспекция бошлиғининг (инспекция бошлиғи ўринбосарининг) буйруғи асосида амалга оширилади.

Солиқ аудитида иштирок этиш учун бошқа солиқ органларининг мансабдор шахслари жалб этилиши мумкин.

Солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солиқ аудитини ўтказиш түғрисидаги буйруғида текшириладиган солиқ тўловчининг номи ва идентификация рақами, текширувчи шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ҳамда лавозими, солиқ аудитини ўтказиш муддатлари ва мақсади кўрсатилади.

Солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солиқ аудитини ўтказиш түғрисидаги буйруғи билан уни ўтказиш дастури ҳам тасдиқланади.

Ушбу Кодекснинг 143-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудити фақат ушбу Кодекснинг 88-моддасида белгиланган даъво қилиш муддати ўтмаган охирги солиқ аудитидан кейинги даврни қамраб олиши мумкин.

Солиқ тўловчи ихтиёрий равишда тугатилаётганда солиқ аудити, солиқ тўловчининг бевосита солиқ аудити ўтказилаётган йилдан олдинги уч йилдан кўп бўлмаган фаолиятини қамраб олиши мумкин.

Солиқ аудити ўтказилаётган даврда текширилаётган даврнинг солиқ ҳисботига солиқ тўловчи томонидан ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилишига йўл кўйилмайди.

Солиқ аудити ўтказиш түғрисидаги низомни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси тасдиқлайди.

141-модда. Солиқ аудитини ўтказиш муддати

Агар ушбу Кодекснинг 142-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудити ўттиз кундан ортиқ давом этиши мумкин эмас.

Солиқ аудитини ўтказиш муддати солиқ тўловчига (солиқ агентига) солиқ аудитини тайинлаш түғрисидаги буйруқ топширилган кунда бошланади.

142-модда. Солиқ аудитини ўтказиш муддатини узайтириш

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудитини ўтказиш муддати икки ойгача, алоҳида ҳолларда эса – уч ойгача узайтирилиши мумкин.

Солиқ аудитини ўтказиш муддатини узайтириш асослари ва тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси белгилайди.

Солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ аудити ўтказилишини қуидагилар учун ҳам узайтиришга ҳакли:

- 1) ушбу Кодекснинг 146-моддаси биринчи қисмига мувофиқ ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш;
- 2) чет эл давлат органларидан Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари доирасида ахборот олиш;
- 3) экспертизалар ўтказиш;
- 4) чет тилида тақдим этилган ҳужжатларни таржима қилиш.

Солиқ аудити муддатини ушбу модданинг учинчи қисми 1-бандида кўрсатилган асос бўйича узайтиришга ҳужжатлар талаб қилинаётган ҳар бир шахс бўйича кўпи билан бир марта йўл қўйилади.

Солиқ аудити муддатини узайтириш солиқ текширувани ўтказаётган солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) тегишли буйруғи билан расмийлаштирилади.

Солиқ аудитининг умумий муддати олти ойдан ошиши мумкин эмас.

Солиқ аудитини ўтказиш муддати ўтказилган солиқ аудити тўғрисида далолатнома тузилган (имзоланган) кунда тугайди.

143-модда. Солиқ аудитини ўтказишга доир чекловлар

Солиқ органлари солиқ тўловчининг айнан битта давр учун айнан бир хил солиқлар бўйича бир мартадан ортиқ солиқ аудитини ўтказишга ҳақли эмас, бундан солиқ аудитини ўтказиш чоғида солиқ органига маълум бўлмаган янги ҳолатлар аниқланган ҳоллар мустасно. Янги ҳолатлар аниқланган тақдирда солиқ органи тақорорий солиқ аудитини тайинлашга ҳақли.

144-модда. Мансабдор шахсларнинг солиқ тўловчининг худудига кириши

Бевосита солиқ текширувани ўтказувчи солиқ органлари мансабдор шахсларнинг текширилаётган шахснинг худудига ёки биносига кириши ушбу мансабдор шахслар томонидан хизмат гуваҳномалари ва солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) ушбу шахснинг солиқ текширувани ўтказиш тўғрисидаги буйруғи (қарори) тақдим этилган тақдирда амалга оширилади.

Солиқ органларининг бевосита солиқ текширувани ўтказувчи мансабдор шахслари кўрсатилган объектлар тўғрисидаги аниқ маълумотларнинг текширилаётган шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатларга асосланган маълумотларга мувофиқлигини аниқлаш мақсадида текширилаётган шахснинг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун фойдаланиладиган худудларини ёки биносини ёхуд солиқ солиши объектларини кўздан кечиришни ўтказиши мумкин.

Солиқ органларининг солиқ текширувани ўтказувчи мансабдор шахсларига мазкур худудларга ёки биноларга (бундан турар-жой бинолари мустасно) киришига тўсқинлик қилинган тақдирда солиқ органининг

мансабдор шахси ўзи ва текширилаётган шахс томонидан имзоланадиган далолатномани тузади. Бундай далолатнома асосида солик органи текширилаётган шахс тўғрисида ўзида мавжуд бўлган маълумотлар ёки худди шундай солик тўловчилар тўғрисидаги маълумотлар асосида тўланиши лозим бўлган солик суммасини мустақил тарзда аниқлашга ҳақли. Текширилаётган шахс кўрсатилган далолатномани имзолашни рад этган тақдирда мазкур далолатномага тегишли қайд киритилади.

Солик текшируванин ўтказувчи солик органлари мансабдор шахсларининг турар-жой биноларига уларда яшовчи жисмоний шахсларнинг хохишига қарамай ёки хохишига қарши қонунда ёки суднинг қарори асосида белгиланган ҳоллардан бошқача тарзда киришига йўл қўйилмайди.

145-модда. Ҳудудни ва биноларни кўздан кечириш

Солик органининг солик текшируванин ўтказувчи мансабдор шахслари текширувнинг тўлиқлиги учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни аниқлаштириш мақсадида текширилаётган шахснинг худудлари ва биноларини, шунингдек хужжатлар ва буюмларни кўздан кечиришни амалга оширишга ҳақли.

Агар хужжатлар ва буюмлар солик органининг мансабдор шахси томонидан солик назоратини амалга ошириш юзасидан илгари бажарилган ҳаракатлар натижасида ёки ушбу буюмлар эгаси уларни кўздан кечиришни амалга оширишга рози бўлган тақдирда олинган бўлса, ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилмаган ҳолларда хужжатлар ва буюмларни кўздан кечиришга йўл қўйилади.

Кўздан кечириш холислар иштироқида ўтказилади.

Кўздан кечириш ўтказилаётганда текширилаётган шахс ёки унинг вакили, шунингдек мутахассислар иштирок этишга ҳақлидир.

Зарур бўлган ҳолларда, кўздан кечириш чоғида фотосуратга олиш ва видеоёзувга тушириш амалга оширилади, ҳужжатлардан кўчирма нусхалар олинади ёки кўздан кечириш билан боғлиқ бошқа ҳаракатлар бажарилади.

Кўздан кечириш ўтказилганлиги тўғрисида баённома тузилади.

146-модда. Солик текшируванин ўтказишда хужжатларни талаб қилиб олиш

Солик органининг солик текшируванин ўтказаётган мансабдор шахси текширилаётган шахсдан текширув учун зарур бўлган хужжатларни талаб қилиб олишга ҳақли.

Хужжатлар тақдим этиш тўғрисидаги талабнома текширилаётган шахсга (унинг қонуний ёки ваколатли вакилига) шахсан имзо қўйдирган ҳолда топширилади. Агар хужжатларни тақдим этиш тўғрисидаги

талабномани мазкур усулда топшириш имкони бўлмаса, у ушбу Кодекс 19-моддасининг иккинчи қисмида белгиланган тартибда юборилади.

Талаб қилиб олинадиган ҳужжатлар солик органига шахсан ёки вакил орқали тақдим этилиши, почта орқали буюртма хат билан юборилиши ёхуд телекоммуникация алоқа тармоқлари ёки солик тўловчининг шахсий кабинети орқали электрон шаклда топширилиши мумкин.

Ҳужжатларни қоғозда тақдим этиш текширилаётган шахс томонидан тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида амалга оширилади. Агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик органига (мансадор шахсга) тақдим этиладиган ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини нотариал тарзда тасдиқлашни талаб қилишга йўл қўйилмайди.

Ҳисобга олиш ҳужжатлари электрон шаклда тузилган тақдирда солик тўловчи (солик агенти) солик текшируви чоғида солик органлари мансадор шахсларининг талабига кўра бундай ҳужжатларнинг қоғоздаги кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт, бундан электрон ҳисобварак-фактураларнинг ахборот тизимида рўйхатга олинган ҳисобварак-фактуралар мустасно.

Зарур бўлган тақдирда солик органи ҳужжатларнинг асл нусхалари билан танишишга ҳақли.

Солик текшируви давомида талаб қилиб олинган ҳужжатлар тегишли талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади. Агар текширилаётган шахс талаб қилинаётган ҳужжатларни белгиланган муддат ичида тақдим этиш имконига эга бўлмаса, у текширувчи мансадор шахсларни бу ҳақда ёзма равишда хабардор қиласди.

Солик тўловчи талаб қилинадиган ҳужжатларни кўрсатилган муддатларда тақдим этишнинг имкони йўқлиги тўғрисидаги, талаб қилиб олинаётган ҳужжатларни тақдим этиш имкони бўлмаган сабаблар кўрсатилган ёзма шаклдаги хабарномани ҳужжатлар тақдим этиш ҳақидаги талабнома олинган кундан кейинги кун давомида юбориши керак. Хабарномада солик тўловчи талаб қилинган ҳужжатларни тақдим эта олиши мумкин бўлган муддатлар кўрсатилиши лозим.

Солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солик тўловчидан хабарномани олган кундан эътиборан икки кун ичида ушбу хабарнома асосида ҳужжатларни тақдим этиш муддатларини узайтириш ёки муддатларни узайтиришни рад этишга ҳақли бўлиб, бу ҳақда алоҳида қарор чиқаради.

Текширилаётган шахснинг талаб қилинаётган ҳужжатларни тақдим этишни рад этганлиги солик органининг мансадор шахси томонидан тузиладиган баённомада қайд этилади. Баённома солик органининг мансадор шахси ва текширилаётган шахс томонидан имзоланади. Текширилаётган шахс баённомани имзолашни рад этган тақдирда бу ҳақда тегишли қайд киритилади. Кўрсатилган ҳужжатларни тақдим этиш солик тўловчи томонидан рад этилганлиги ёки белгиланган муддатларда тақдим

Этилмаганлиги ушбу хужжатларни ушбу Кодекснинг 148-моддасида назарда тутилган тартибда олиб кўйиш учун асос бўлади.

Солик текшируви ва солик назоратининг бошқа тадбирлари жараёнида солик органлари текширилаётган шахснинг камерал ёки сайёр солик текширувлари ўтказилганда солик органларига илгари тақдим этилган хужжатларни, шунингдек солик мониторингини ўтказиш жараёнида тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида тақдим этилган хужжатларни текширилаётган шахсдан талаб қилиб олишга ҳақли эмас. Агар хужжатлар илгари солик органига асл нусхалар тарзида тақдим этилиб, кейинчалик текширилаётган шахсга қайтарилган бўлса, шунингдек солик органига тақдим этилиб, бартараф этиб бўлмайдиган куч ҳолатлари оқибатида йўқотилган тақдирда, хужжатлар текширилаётган шахсдан қайта талаб қилиб олиниши мумкин.

147-модда. Учинчи шахслардан хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш

Солик органининг солик текширувини ўтказаётган мансабдор шахси текширилаётган солик тўловчининг фаолиятига тааллуқли хужжатларга (ахборотга) эга бўлган контрагентдан ёки бошқа шахслардан ушбу хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишга ҳақли.

Текширилаётган солик тўловчининг (солик агентининг) фаолиятига тааллуқли хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш солик органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) солик назоратининг қўшимча тадбирларини тайинлаш тўғрисидаги қарори асосида солик текшируви материалларини кўриб чиқиши чоғида ҳам амалга оширилиши мумкин.

Солик текширувларини ёки солик назоратининг бошқа тадбирларини амалга оширувчи солик органи текширилаётган солик тўловчининг фаолиятига тааллуқли хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш тўғрисидаги топшириқномани мазкур хужжатлар (ахборот) талаб қилиб олиниши керак бўлган шахснинг ҳисобда турган жойидаги солик органига юборади. Бунда топшириқномада солик назоратининг қайси тадбирини ўтказиш чоғида хужжатлар (ахборот) тақдим этиш зарурати юзага келганлиги кўрсатилади, муайян битимга тааллуқли ахборот талаб қилиб олинаётганда эса ушбу битимни идентификациялаш имконини берувчи маълумотлар кўрсатилади.

Топшириқнома олинган кундан эътиборан уч кун ичида хужжатлар (ахборот) қайси шахсдан талаб қилиб олинаётган бўлса, ўша шахснинг ҳисобда турган жойидаги солик органи ушбу шахсга хужжатларни (ахборотни) тақдим этиш тўғрисида талабнома юборади.

Талабномага хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш тўғрисидаги топшириқноманинг кўчирма нусхаси илова қилинади.

Хужжатларни (ахборотни) тақдим этиш тўғрисидаги талабномани олган шахс талабнома олинган кундан эътиборан беш кун ичида уни

бажаради ёки талаб қилиб олинаётган хужжатларга (ахборотга) эга эмаслигини ўша муддатда хабар қиласы. Агар талаб этиладиган хужжатларни (ахборотни) мазкур муддатда тақдим этиш имкони бўлмаса, солик органи хужжатлар қайси шахсдан талаб қилиб олинган бўлса ўша шахснинг илтимосномасига кўра ушбу хужжатларни (ахборотни) тақдим этиш муддатини узайтиришга ҳақли.

Талаб этиладиган хужжатлар ушбу Кодекс 146-моддасининг учинчи – бешинчи ва ўн биринчи қисмларида назарда тутилган қоидалар ҳисобга олинган ҳолда тақдим этилади.

Хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишнинг ушбу моддада назарда тутилган тартиби солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиларига таалуқли хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишда ҳам кўлланилади.

Хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олишнинг ушбу моддада назарда тутилган тартиби солик агентларига тегишли бўлган хужжатлар ва ахборотни талаб қилиб олишда ҳам кўлланилади.

Хужжатларни (ахборотни) тақдим этиш тўғрисидаги талабномани олган шахс ушбу модданинг қоидаларига мувофиқ бўлмаган талабнома бўйича хужжатларни (ахборотни) тақдим этишни рад этишга ҳақли.

148-модда. Хужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш

Хужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш солик органининг солик текширувани ўтказаётган мансабдор шахсининг асослантирилган қарори асосида амалга оширилади.

Хужжатлар ва буюмларни тунги пайтда олиб қўйишга йўл қўйилмайди.

Хужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш холислар ҳамда хужжатлари ва буюмларини олиб қўйиш амалга оширилаётган шахслар иштироқида ўтказилади. Зарур бўлган ҳолларда, олиб қўйишни амалга оширишда иштирок этиш учун мутахассис тақлиф этилади.

Олиб қўйиш бошлангунига қадар солик органининг мансабдор шахси олиб қўйишни амалга ошириш тўғрисидаги қарорни тақдим этади ҳамда ҳозир бўлган шахсларга уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушуниради.

Солик органининг мансабдор шахси хужжатлар ва буюмларини олиб қўйиш амалга оширилаётган шахсга уларни ўз ихтиёри билан толширишни тақлиф этади, тақлиф рад этилган тақдирда эса олиб қўйишни мажбурий тарзда амалга оширади.

Ўзига нисбатан олиб қўйиш амалга оширилаётган шахс олиб қўйилиши лозим бўлган хужжатлар ва буюмлар сақланиши мумкин бўлган биноларни ёки бошқа жойларни очишдан бош тортганда, солик органининг мансабдор шахси тамбаларга, эшикларга ва бошқа буюмларга зарурат сабабли юзага келмаган шикаст етказишдан қочиб олиб қўйишни мустақил тарзда бажаришга ҳақли.

Солиқ текшируви предметига алоқаси бўлмаган хужжатлар ва буюмлар олиб қўйилмайди.

Хужжатлар ва буюмларни олиб қўйишни амалга ошириш тўғрисида ушбу Кодекснинг 154-моддасида ҳамда мазкур моддада назарда тутилган талабларга риоя этган ҳолда баённома тузилади.

Олиб қўйилган хужжатлар ва буюмлар олиб қўйиш баённомасида ёки унга илова қилинадиган рўйхатларда аниқ номи, сони, ўзига хос хусусиятлари ва имкон қадар буюмларнинг қиймати кўрсатилган ҳолда санаб ўтилади ҳамда рўйхатга олинади.

Агар солиқ назорати тадбирларини ўтказиш учун текширилаётган шахс хужжатларининг кўчирма нусхалари етарли бўлмаса ҳамда солиқ органларида хужжатларнинг асл нусхалари йўқ қилиниши, яширилиши, ўзгарилиши ёки алмаштириб қўйилиши мумкинлиги тўғрисида тахмин килиш учун етарлича асослар мавжуд бўлса, солиқ органининг мансабдор шахси хужжатларнинг аслини ушбу моддада назарда тутилган тартибда олиб қўйишга ҳакли. Бундай хужжатлар олиб қўйилаётганда улардан солиқ органининг мансабдор шахси томонидан тасдиқланадиган кўчирма нусхалар олинади ва хужжатлар олиб қўйилаётган шахсга топширилади.

Хужжатларни олиб қўйиш билан бир вактнинг ўзида кўчирма нусхаларни тайёрлаш ёки топшириш имкони бўлмаган тақдирда, солиқ органи кўчирма нусхаларни хужжатлари олиб қўйилган шахсга хужжатлар олиб қўйилганидан кейин беш кун ичидаги топширади.

Барча олиб қўйиладиган хужжатлар ва буюмлар холисларга ҳамда олиб қўйишда иштирок этувчи бошқа шахсларга кўрсатилади ва зарур бўлган тақдирда олиб қўйилган жойда ўралади.

Олиб қўйилган хужжатлар ракамланиши, тикилиши ва олиб қўйилаётган шахснинг муҳри ёки имзоси билан тасдиқланган бўлиши керак. Ушбу шахс олиб қўйилаётган хужжатларни муҳр ёки имзо билан тасдиқлашдан бош тортган тақдирда, олиб қўйиш тўғрисидаги баённомага бу ҳақда маҳсус белги қўйилади.

Хужжатлар ва буюмларни олиб қўйиш тўғрисидаги баённоманинг кўчирма нусхаси улар қайси шахсдан олиб қўйилган бўлса, ўша шахсга имзо қўйдирив топширилади ёки юборилади.

149-модда. Гувоҳнинг иштироки

Солиқ назоратини амалга ошириш учун аҳамиятга эга бирор-бир ҳолатлар ўзига маълум бўлган ҳар қандай вояга етган жисмоний шахс кўрсатмалар бериш учун гувоҳ сифатида чақирилиши мумкин.

Гувоҳнинг кўрсатмалари баённомага киритилади.

Гувоҳ сифатида қуйидаги шахслар жалб этилиши мумкин эмас:

ўзининг жисмоний ёки руҳий нуқсонлари сабабли солиқ назоратини амалга ошириш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни тўғри идрок этишга қодир бўлмаган шахслар;

Ўз касбий мажбуриятларини бажариши муносабати билан солик назоратини ўтказиш учун зарур бўлган ва ушбу шахсларнинг касбий сирига тааллуқли бўлган ахборотни олган шахслар. Чунончи, бундай шахслар жумласига – адвокат, аудитор, солик маслаҳатчиси киради.

Гувоҳнинг кўрсатмалари, агар у касаллиги, кексалиги, ногиронлиги туфайли солик органига кела олмаса, у турган жойда олиниши мумкин.

Кўрсатмалар олишдан аввал солик органининг мансабдор шахси гувоҳни кўрсатмалар беришни рад этганлик ёки бундан бош тортганлик ёхуд била туриб ёлғон кўрсатмалар берганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантиради, бу ҳақда баённомага гувоҳнинг имзоси билан тасдиқланадиган белги киритилади.

Солик органига гувоҳ сифатида чақирилган ходимлар учун солик органига келганлиги сабабли ишда бўлмаган вақт учун асосий иш жойидаги ойлик иш ҳақи сақланиб қолади.

150-модда. Экспертиза

Зарур бўлган ҳолларда, солик назоратини амалга оширишга доир аниқ ҳаракатларни ўтказиша иштирок этиш учун эксперт жалб этилиши мумкин.

Шахсни эксперт сифатида жалб этиш солик органи ва эксперт ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Агар юзага келадиган масалаларни тушунтириш учун илм-фан, санъат, техника ёки хунармандчилик соҳасидаги маҳсус билимлар талаб этилса, экспертиза тайинланади. Солик органининг солик назоратини амалга оширувчи мансабдор шахсида бундай билимларга эгалиги экспертиза тайинлаш заруратидан озод этмайди.

Эксперт олдида кўйилган масалалар ва унинг хулосаси экспертизинг маҳсус билимлари доирасидан чиқиши мумкин эмас.

Экспертиза тайинлаш тўғрисидаги қарорни солик текширувни ўтказаётган мансабдор шахснинг илтимосномаси асосида солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) қабул қиласи.

Қарорда экспертизани тайинлаш учун асослар, экспертиза ўтказиши керак бўлган ташкилотнинг номи ёки экспертнинг фамилияси, исми, отасининг исми, экспертнинг олдига кўйиладиган масалалар ва унинг ихтиёрига бериладиган материаллар кўрсатилади. Эксперт экспертиза предметига тааллуқли текширув материаллари билан танишишга, ўзига қўшимча материаллар тақдим этилиши тўғрисида илтимосномалар беришга ҳақли.

Эксперт хулосани ўз номидан ёзма шаклда беради. Эксперт хулосасида ўзи ўтказган текширишлар, улар асосида қилинган хулосалар ҳамда кўйилган масалаларга асослантирилган жавоблар баён этилади.

Агар экспертга берилган материаллар етарли бўлмаса ёки у экспертиза ўтказиш учун зарур билимларга эга бўлмаса, эксперт хулоса беришни рад этиши мумкин.

Солиқ текширувини ўтказаётган солиқ органининг мансабдор шахси текширилаётган шахсни экспертиза тайинланганлиги тўғрисидаги қарор билан таништириши ва унинг ушбу модданинг ўнинчи қисмида назарда тутилган хуқуқларини тушунтириши шарт бўлиб, бу ҳақда баённома тузилади.

Экспертиза тайинлаш ва ўтказиш жараёнида текширилаётган шахс:

- 1) экспертни рад этиш;
- 2) экспертни ўзи кўрсатган шахслар орасидан тайинлаш тўғрисида илтимос қилиш;
- 3) қўшимча саволларни тақдим этиб, улар юзасидан эксперт хулосасини олиш;
- 4) солиқ органи мансабдор шахсининг рухсати билан экспертиза ўтказишида иштирок этиш ва экспертга тушунтиришлар бериш;
- 5) экспертнинг хулосаси билан танишиш;
- 6) экспертнинг хулосаси юзасидан асослантирилган фикр тақдим этиш хуқуқига эга.

151-модда. Мутахассисни жалб этиш

Зарур бўлган ҳолларда, солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларда иштирок этиш учун солиқ органи томонидан маҳсус билим ва қўнималарга эга бўлган ҳамда ишнинг натижасидан манфаатдор бўлмаган мутахассис жалб этилиши мумкин.

Шахснинг мутахассис сифатида жалб қилиниши солиқ органи ва мутахассис ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Шахснинг мутахассис сифатида иштирок этиши унинг гувоҳ сифатида айнан шу ҳолатлар юзасидан сўроқ қилиниши имкониятини истисно этмайди.

152-модда. Таржимоннинг иштироки

Зарур бўлган ҳолларда, солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларда иштирок этиш учун таржимон жалб этилиши мумкин.

Ишнинг натижасидан манфаатдор бўлмаган, таржима қилиш учун зарур даражада тил биладиган ёки кар ёхуд соқов жисмоний шахснинг имо-ишораларини тушунадиган шахс таржимонлик қилиши мумкин.

Шахснинг таржимон сифатида жалб қилиниши солиқ органи ва таржимон ўртасидаги шартнома асосида амалга оширилади.

Таржимон солиқ органи мансабдор шахсининг чақиравига биноан келиши ва ўзига топширилган таржимани аниқ бажариши шарт.

153-модда. Холисларнинг иштироки

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқ назоратини амалга оширишга доир ҳаракатларда иштирок этиш учун холислар жалб этилади.

Холислар камида икки нафар киши микдорида жалб этилади.

Ишнинг натижасидан манфаатдор бўлмаган ҳар қандай вояга етган жисмоний шахслар холислар сифатида жалб этилиши мумкин.

Солиқ органлари мансабдор шахсларининг холислар сифатида иштирок этишига йўл қўйилмайди.

Холислар ўз иштирокида амалга оширилган ҳаракатлар факти, мазмuni ва натижаларини баённомада тасдиқлаши шарт. Улар амалга оширилган ҳаракатлар юзасидан баённомага киритилиши лозим бўлган фикр-мулоҳазалар билдиришга ҳакли. Зарур бўлган тақдирда, холислар кўрсатилган ҳолатлар юзасидан сўроқ қилиниши мумкин.

154-модда. Солиқ назорати доирасида ҳаракатларни амалга ошириш чоғидаги баённомага қўйиладиган умумий талаблар

Солиқ назорати ҳаракатларини ўтказиш чоғида баённома тузилади. Баённомада қўйидагилар кўрсатилади:

- 1) текшириш ўтказишнинг асослари, тури ва даври;
- 2) амалга ошириладиган аниқ ҳаракатнинг жойи ва санаси;
- 3) ҳаракатнинг бошланиш ва тугаш вакти;
- 4) баённомани тузган шахснинг лавозими, фамилияси, исми, отасининг исми;
- 5) ҳаракатда иштирок этган ёки уни ўтказишида ҳозир бўлган ҳар бир шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми, зарур бўлган ҳолларда эса – унинг манзили;
- 6) ҳаракатнинг мазмuni, уни амалга ошириш кетма-кетлиги;
- 7) ҳаракатни бажариш чоғида аниқланган, иш учун аҳамиятга эга бўлган фактлар ва ҳолатлар.

Баённома ҳаракатларни амалга оширишда иштирок этган ёки уни ўтказишида ҳозир бўлган барча шахслар томонидан ўқиб чиқилади. Мазкур шахслар баённомага киритилиши ёки материалларга қўшиб қўйилиши лозим бўлган фикр-мулоҳазаларини билдиришга ҳакли.

Баённома солиқ органининг уни тузган мансабдор шахси, шунингдек ҳаракатни амалга оширишда иштирок этган ёки уни ўтказишида ҳозир бўлган барча шахслар томонидан имзоланади.

Баённомага фотосуратлар, видеөёзувлар ва ҳаракатни амалга ошириш чоғида бажарилган бошқа материаллар илова қилинади.

**155-модда. Солиқ текширувини ўтказиш чоғида
ғайриқонуний ҳаракатлар орқали зарар
етказилишига йўл қўймаслик**

Солиқ текширувини ўтказиш чоғида текширилаётган шахсларга ёки уларнинг эгалигида, фойдаланишида ёхуд тасарруфида бўлган мол-мулкка ғайриқонуний ҳаракатлар орқали зарар етказилишига йўл қўйилмайди.

Солиқ текшируванин үтказиш чоғида солиқ органларининг гайриқонуний қарорлари ёки улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари орқали етказилган заарарнинг ўрни тўлиқ ҳажмда қопланиши лозим.

Солиқ органларининг гайриқонуний қарорлари орқали текширилаётган шахсларга етказилган заарар учун уларнинг мансабдор шахслари қонунда назарда тутилган тартибда жавобгар бўлади.

Солиқ органлари мансабдор шахсларининг қонуний ҳаракатлари орқали текширилаётган шахсларга ёки уларнинг вакилларига етказилган заарарнинг ўрни қопланмайди, бундан қонун хужжатларида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

18-боб. Солиқ текширувларининг ва солиқ назорати бошқа чораларининг хуқуқий оқибатлари

156-модда. Солиқ аудити натижаларини расмийлаштириш

Солиқ аудити натижаларига кўра солиқ органларининг ушбу текширувни үтказган ваколатли мансабдор шахслари томонидан солиқ аудити далолатномаси тузилиши керак.

Солиқ аудити далолатномасида қўйидагилар кўрсатилади:

- 1) солиқ аудити далолатномасини тузиш санаси – ушбу текширувни үтказган шахслар томонидан далолатнома имзоланган сана;
- 2) текширилаётган шахснинг тўлиқ ва қисқартирилган номи ёки фамилияси, исми, отасининг исми. Юридик шахс унинг алоҳида бўлинмаси жойлашган ерда текширилган тақдирда юридик шахснинг номидан ташқари текширилаётган алоҳида бўлинманинг тўлиқ ва қисқартирилган номи ҳамда унинг жойлашган ери кўрсатилади;
- 3) ўзлари вакили бўлган солиқ органининг номи кўрсатилган ҳолда солиқ аудитини үтказган шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми, уларнинг лавозимлари;
- 4) солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринbosарининг) солиқ аудити үтказиш тўғрисидаги буйруғи санаси ва раками;
- 5) солиқ аудити давомида текширилаётган шахс томонидан тақдим этилган хужжатлар рўйхати;
- 6) солиқ аудити үтказилган давр;
- 7) солиқ аудити қайси солиқка нисбатан үтказилган бўлса, ўша солиқнинг номи;
- 8) солиқ аудити бошланган ва тугаган сана;
- 9) юридик шахс жойлашган ернинг ёки жисмоний шахс яшаш жойининг манзили;
- 10) солиқ аудитини амалга ошириш чоғида үтказилган солиқ назорати тадбирлари тўғрисидаги маълумотлар;
- 11) солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларининг тегишли нормасига ҳавола қилган ҳолда солиқка оид хуқуқбузарликнинг (у мавжуд бўлган тақдирда) батафсил тавсифи;

12) солик аудити натижалари бўйича хulosалар ва таклифлар.

Агар ўтказилган солик аудити натижаларига кўра солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг бузилишлари аниқланмаган бўлса, бу ҳакда солик аудити далолатномасида қайд этилади.

Солик аудити далолатномасига текширув давомида аниқланган солик тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг бузилишлари фактларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинади.

Солик аудити далолатномаси шаклини ва уни тузишга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси белгилайди.

Солик аудити далолатномаси камида уч нусхада тузилади.

Солик аудити далолатномасининг барча нусхалари солик органининг солик аудитини ўтказган мансабдор шахслари томонидан имзоланади. Солик аудити далолатномасининг бир нусхаси солик тўловчига текширув тугаганидан кейин уч кун ичida топширилади. Солик тўловчи далолатноманинг барча нусхаларига уни олган санани кўрсатган ҳолда солик аудити далолатномасини олганлигига имзо қўйиши шарт. Солик аудити далолатномасининг солик органида қолган нусхалари солик аудити материалларига қўшиб қўйилади.

Солик тўловчининг солик аудити далолатномасидаги имзоси унинг солик аудити натижаларига розилигини билдиrmайди.

Солик тўловчи (унинг вакили) солик аудити далолатномасини олишдан бош тортган тақдирда, солик органининг мансабдор шахси бу ҳакда солик аудити далолатномасига тегишли ёзув киритади. Бундай ҳолда солик аудити далолатномасининг бир нусхаси солик тўловчига юридик шахс (алоҳида бўлинма) жойлашган ер бўйича ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Солик аудити далолатномаси почта орқали буюртма хат билан юборилган тақдирда буюртма хат юборилган санадан бошлаб ҳисоблагандан бешинчи кун ушбу далолатнома топширилган сана деб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолиятини доимий муассаса орқали амалга оширмайдиган чет эл юридик шахсига (бундан ҳалқаро ташкилот ёки дипломатик ваколатхона мустасно) солик аудити далолатномаси почта орқали Ўзбекистон Республикаси солик тўловчиларининг ягона реестридаги манзил бўйича буюртма хат билан юборилади. Буюртма хат юборилган санадан бошлаб ҳисоблагандан йигирманчи кун ушбу далолатнома топширилган сана деб ҳисобланади.

Ўзига нисбатан солик аудити ўтказилган шахс (унинг вакили) солик текшируви далолатномасида баён этилган фактларга ва (ёки) текширувчиларнинг хulosалари ҳамда таклифларига рози бўлмаган тақдирда, солик аудити далолатномасини олган кундан эътиборан ўн кун ичida тегишли солик органига мазкур далолатнома бўйича умуман ёки унинг айрим ҳолатлари юзасидан ёзма эътиrozларини тақдим этишга ҳақли.

Солиқ тұловчи үз әътиrozларининг асосланғанligини тасдиқловчи хужжатларни (уларнинг тасдиқланған қўчирма нусхаларини) ёзма әътиrozларга илова қилишга ёки келишилган муддатда солиқ органига топширишга ҳақли.

157-модда. Солиқка оид ҳуқуқбузарликлар тұғрисидаги ишларни кўриб чиқиш тартиби

Солиқ аудити натижасида аникланған солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тұғрисидаги ишлар ушбу Кодекснинг 158 ва 159-моддаларида назарда тутилған тартибда кўриб чиқилади. Мазкур кўриб чиқиш тартиби ушбу Кодекснинг 223 ёки 224-моддаларида назарда тутилған солиққа оид ҳуқуқбузарликларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмida назарда тутилмаган, солиқ текшируви ва (ёки) солиқ назоратининг бошқа тадбирлари натижасида аникланған солиққа оид ҳуқуқбузарликлар тұғрисидаги ишлар ушбу Кодекснинг 165 ва 166-моддаларида назарда тутилған тартибда кўриб чиқилади.

Солиқ органларининг мансабдор шахслари томонидан ушбу Кодексда белгиланған талабларга риоя этмаслик юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан солиқ органининг қарорини бекор қилиш учун асос бўлиши мумкин.

Солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиб-таомилининг муҳим шартларини бузиш юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан солиқ органининг солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ва (ёки) солиқ суммаларини қўшиб хисоблаш тұғрисидаги қарорини бекор қилиш учун асос бўлади. Бундай муҳим шартлар жумласига ўзига нисбатан солиқ текшируви ўтказилған шахснинг солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш жараёндан шахсан ва (ёки) ўз вакили орқали иштирок этиш имкониятини таъминлаш ҳамда солиқ тўловчининг тушунтиришлар бериш имконини таъминлаш киради.

Солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиб-таомилининг бошқача бузилишлари ҳам, агар бундай қоидабузарликлар солиқ органи раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан ғайриқонуний қарор қабул қилишга олиб келган ёки олиб келиши мумкин бўлса, юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан солиқ органининг қарорини бекор қилиш учун асос бўлиши мумкин.

158-модда. Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартиби

Солиқ тұғрисидаги қонун хужжатлари бузилишлари қайси солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви давомида аникланған бўлса, ўша солиқ аудити далолатномаси ва (ёки) сайёр солиқ текшируви материаллари солиқ

текшируванинің үтказған солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан ушбу солиқ текшируви далолатномаси тузилған кундан эътиборан ўн кун үтгач, лекин ўн беш кундан кечирилмай кўриб чиқилиши керак. Уларга доир қарор солиқ текшируви материаллари кўриб чиқилганидан кейин беш кундан кечирилмай қабул қилиниши лозим.

Агар текширилаётган шахс (унинг вакили) солиқ аудитининг далолатномасига ва (ёки) сайёр солиқ текширувининг материалларига доир ёзма эътиrozларини ушбу Кодекснинг 156-моддаси ўн иккинчи қисмida назарда тутилған муддатларда тақдим этган бўлса, ушбу эътиrozлар ҳам кўриб чиқилиши лозим.

Солиқ органи текширув материаллари кўриб чиқиладиган сана, вакт ва жой тўғрисида солиқ тўловчини кўриб чиқиш бошлангунига қадар камидан икки иш куни олдин хабардор қиласди.

Агар солиқ тўловчи солиқ органини узрли сабабларга кўра солиқ текшируви материалларининг кўриб чиқилишига кела олмаслиги тўғрисида хабардор килган бўлса, солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солиқ текшируви материалларининг кўриб чиқишни камидан беш кун муддатга қолдириш тўғрисида қарор қабул қиласди, солиқ тўловчи бу ҳақда хабардор қилинади.

Ўзига нисбатан солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви үтказилған шахс солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш жараёнида шахсан ва (ёки) ўз вакили орқали иштирок этишга ҳакли.

Ўзига нисбатан солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви үтказилған, текширув материаллари кўриб чиқиладиган вакт ва жой ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган шахснинг (унинг вакилининг) келмаганлиги солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш учун тўсқинлик килмайди, бундан ушбу шахснинг иштирок этиши солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан мазкур материаллар кўриб чиқилиши учун шарт деб топилған ҳолатлар мустасно.

Солиқ текшируви материалларини моҳиятига кўра кўриб чиқишдан олдин солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари):

1) ишни ким кўриб чиқаётганлигини ва қайси солиқ текшируви материаллари кўриб чиқилиши лозимлигини эълон қилиши;

2) кўриб чиқишида иштирок этиш учун таклиф этилган шахсларнинг келган-келмаганлиги фактини аниқлаши шарт.

Ушбу шахслар келмаган тақдирда солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) иш юритиш иштирокчилари белгиланган тартибда хабардор қилинган-қилинмаганлигини аниқлаштиради ва солиқ текшируви материалларини мазкур шахсларнинг йўклигига кўриб чиқиш ёки ушбу кўриб чиқишни кейинга қолдириш тўғрисида қарор қабул қиласди;

3) ўзига нисбатан солиқ текшируви үтказилған шахснинг вакили иштирок этган тақдирда ушбу вакилнинг ваколатларини текшириши;

4) кўриб чиқиш тартиб-таомилида иштирок этаётган шахсларга уларнинг хукуклари ва мажбуриятларини тушунтириши;

5) кўриб чиқиш учун иштирок этиши зарур бўлган шахс келмаган тақдирда, солик текшируви материалларининг кўриб чиқилишини кейинга қолдириш тўғрисида қарор чиқариши керак.

Солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви материалларини кўриб чиқиш чоғида текширув далолатномаси, зарур бўлган тақдирда эса солик назорати тадбирларининг бошқа материаллари, шунингдек ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахснинг ёзма эътиrozлари ҳам ўқиб эшиггирилиши мумкин.

Ёзма эътиrozларнинг мавжуд эмаслиги ушбу шахсни (унинг вакилини) текширув материалларини кўриб чиқиш боскичидаги ўз тушунтиришларини бериш хуқуқидан маҳрум этмайди.

Солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви материалларини кўриб чиқиш вақтида тақдим этилган далиллар, шу жумладан ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахсдан илгари талаб қилиб олинган ҳужжатлар, ушбу шахс солик текширувларидан ўтказилганда солик органларига тақдим этилган ҳужжатлар ҳамда солик органида мавжуд бўлган бошқа ҳужжатлар ўрганилади.

Ушбу Кодекс талаблари бузилган ҳолда олинган далиллардан фойдаланишга йўл қўйилмайди.

Солик тўловчининг фаолияти тўғрисидаги қўшимча маълумотлар (ахборот), агар улар ушбу Кодексда белгиланган муддатлар бузилган ҳолда солик органига тақдим этилган бўлса ҳам кўриб чиқилиши мумкин.

Солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви материалларини кўриб чиқиш давомида зарур бўлган тақдирда ушбу кўриб чиқишида иштирок этиш учун гувоҳни, экспертни, мутахассисни жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилиниши мумкин.

Солик текшируви материаллари кўриб чиқилаётганда баённома юритилади.

Солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви материалларини кўриб чиқиш жараёнида солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари):

- 1) ўзига нисбатан текширув далолатномаси тузилган шахс солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишини содир этган-этмаганлигини;
- 2) аниқланган қоидабузарликлар соликка оид хукуқбузарлик аломатини ташкил этиш-этмаслигини;
- 3) шахсни соликка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишга асослар мавжуд-мавжуд эмаслигини;
- 4) солик тўловчининг эътиrozлари асосланганлигини белгилайди.

Соликка оид хукуқбузарлик аломати мавжуд бўлган тақдирда солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) шахснинг соликка оид хукуқбузарликни содир этишдаги айбини истисно этувчи ҳолатларни ёки соликка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликни юмшатувчи ёхуд оғирлаштирувчи ҳолатларни аниқлайди.

Солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишлари содир этилганлиги фактини тасдиқлаш учун қўшимча далиллар олиш зарур бўлган

такдирда ёки улар бўлмаганда солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) солик назоратининг қўшимча тадбирларини бир ойдан ошик бўлмаган муддатда ўтказиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақлидир.

Солик назоратининг қўшимча тадбирларини тайинлаш тўғрисидаги қарорда бундай қўшимча тадбирларни ўтказиш заруратини келтириб чиқарган ҳолатлар баён этилади, уларни ўтказиш муддати ва аниқ шакли кўрсатилади.

Солик назоратининг қўшимча тадбирлари сифатида ушбу Кодекснинг 146 ва 147-моддаларига мувофиқ хужжатларни талаб қилиб олиш, гувохни сўроқ қилиш, экспертиза амалга оширилиши мумкин.

Солик назорати қўшимча тадбирларининг бошланиши ва тугаши, солик назоратининг ўтказилган қўшимча тадбирлари тўғрисидаги маълумотлар, шунингдек солик тўғрисидаги қонун хужжатлари бузилишлари содир этилганлиги ёки уларнинг мавжуд эмаслиги фактини тасдиқлаш учун олинган қўшимча далиллар, текширувчиларнинг аникланган қоидабузарликларни бартараф этишга доир хulosалари ва таклифлари ҳамда ушбу Кодекснинг моддаларига оид ҳаволалар, агар ушбу Кодексда солик тўғрисидаги қонун хужжатларининг ушбу бузилишлари учун жавобгарлик назарда тутилган бўлса, солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви далолатномасига доир қўшимчада қайд этилади.

Солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви далолатномасига доир қўшимча солик назоратининг қўшимча тадбирларини ўтказган солик органининг мансабдор шахслари томонидан бундай тадбирлар тугаган кундан эътиборан ўн кун ичида тузилиши ва имзоланиши керак.

Солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви далолатномасига доир қўшимча солик назоратининг қўшимча тадбирлари натижасида олинган материаллар илова қилинган ҳолда ушбу қўшимча тузилган санадан эътиборан уч кун ичида ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилиши ёки у олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топширилиши керак.

Агар ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс (унинг вакили) солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви далолатномасига доир қўшимчани олишдан бош тортса, бундай факт текширув далолатномасига доир қўшимчада акс эттирилади. Бундай ҳолда солик текшируви далолатномасига доир қўшимча ташкилотнинг (алоҳида бўлинманинг) жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади ва буюртма хат юборилган санадан эътиборан бешинчи кунда қабул қилинган деб ҳисобланади.

Ўзига нисбатан солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви ўтказилган шахс (унинг вакили) солик текшируви далолатномасига доир қўшимча олинган кундан эътиборан ўн кун ичида текширув далолатномасига доир бундай қўшимча бўйича умуман ёки унинг алоҳида қоидалари юзасидан ёзма эътиrozларини тақдим этишга ҳақли.

**159-модда. Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви
материалларини кўриб чиқиш натижалари
бўйича қарор қабул қилиш**

Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини ушбу Кодекснинг 158-моддасида назарда тутилган тартибда кўриб чиқиш натижалари бўйича солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) қуидагиларни назарда тутувчи қарорни (бундан буён матнда солиқ текшируви натижалари бўйича қарор деб юритилади) қабул қиласди:

- 1) солиқ аудити материаллари бўйича солиқлар ва пенялар қўшиб ҳисоблаш ёки буни рад этиш;
- 2) солиқ тўловчини солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ёки буни рад этиш.

Шахсни солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда содир этилган солиққа оид хукуқбузарлик ҳолатлари мазкур ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатлар ва бошқа маълумотларга, ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс томонидан ўз химояси учун келтириладиган важларга ҳамда ушбу важларни текшириш натижаларига ҳавола қилган ҳолда, ўтказилган солиқ текшируvida қандай белгиланган бўлса, шундай баён этилади.

Шахсни солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда ушбу Кодекснинг шу хукуқбузарликларни назарда тутувчи моддалари ва қўлланиладиган жавобгарлик чоралари кўрсатилади.

Солиқларни қўшиб ҳисоблашни назарда тутувчи қарорда, агар солиқларга оид қарздорлик текширув жараёнида аниқланган бўлса, солиқларга оид аниқланган ушбу қарздорлик миқдори ва тегишли пенялар суммаси кўрсатилади.

Солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишни рад этишни назарда тутувчи қарорда бундай рад этиш учун асос бўлган ҳолатлар баён этилади.

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарорда ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахс ушбу қарор устидан қайси муддат ичидан шикоят қилишга ҳакли бўлса, ўша муддат ва қарор устидан юқори турувчи солиқ органига шикоят қилиш тартиби кўрсатилади.

Агар солиқ аудити жараёнида солиқ органининг қарори асосида ортиқча қайтарилган солиқ суммаси аниқланган бўлса, солиқлар суммаларини қўшиб ҳисоблаш тўғрисидаги қарорда мазкур сумма ушбу солиқ бўйича солиқ қарзи деб эътироф этилади. Ушбу солиқ суммаси солиқ тўловчига қайтарилган тақдирда, у маблағларни ҳақиқатда олган кундан эътиборан, солиқ суммаси ҳисобга ўтказишга қабул қилинган тақдирда эса – ушбу солиқ суммаси ҳисобга олишга қабул қилинган кундан эътиборан ушбу сумма солиқ қарзи деб эътироф этилади.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилинганидан кейин солиқ органининг раҳбари (раҳбари ўринбосари) ушбу Кодекснинг 161-моддасида назарда тутилган тартибда ва шартларда ушбу қарорнинг ижроси учун таъминлаш чораларини кўришга ҳақли.

160-модда. Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиши натижалари бўйича қарорнинг кучга кирниши

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича ушбу Кодекснинг 159-моддасида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарор ўзига нисбатан ушбу қарор қабул қилинган шахсга (шахснинг вакилига) берилган кундан эътиборан бир ой ўтгач кучга киради.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор у қабул қилинган кундан эътиборан икки кун ичида ўзига нисбатан ушбу қарор қабул қилинган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилиши ёки олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усул орқали топширилиши керак.

Агар қарорни бериш ёки у олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топшириш имкони бўлмаса, у юридик шахснинг (алоҳида бўлинманинг) жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади. Қарор почта орқали буюртма хат билан юборилганда буюртма хат юборилган кундан эътиборан бешинчи кун у берилган сана деб ҳисобланади.

Солиқ органининг қарори устидан шикоят берилган тақдирда, мазкур қарор ушбу Кодекснинг 163-моддасида назарда тутилган тартибда кучга киради.

Ўзига нисбатан тегишли қарор чиқарилган шахс қарор кучга киргунига қадар уни тўлиқ ёки қисман ижро этишга ҳақли. Бунда шикоятнинг берилиши шахсни кучга кирмаган қарорни тўлиқ ёки қисман ижро этиш хуқуқидан маҳрум этмайди.

161-модда. Таъминлаш чоралари

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилинганидан сўнг солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) мазкур қарорни ижро этиш имконини таъминлашга қаратилган чораларни (таъминлаш чораларини) кўришга ҳақли.

Агар ушбу чораларни кўрмаслик кейинчалик ушбу қарорнинг ижросини ва (ёки) солиқка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган солиқ қарзини ундиришни кийинлаштириши мумкин ёхуд ундиришни имконсиз қилиб

қүяди деб тахмин қилиш учун етарлича асослар бўлса, таъминлаш чоралари кўрилади.

Таъминлаш чораларини кўриш учун солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) тегишли қарор қабул қиласди. Мазкур қарор қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради ва соликка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор ижро этиладиган ва (ёки) соликлар кўшиб ҳисобланадиган қунга қадар ёхуд юқори турувчи солик органи ёки суд томонидан қабул қилинган қарор бекор қилинган қунга қадар амал қиласди.

Солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) ушбу модданинг ўн биринчи қисмида назарда тутилган ҳолларда таъминлаш чораларини бекор қилиш ёки уларни алмаштириш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

Таъминлаш чораларини бекор қилиш (алмаштириш) тўғрисидаги қарор у чиқарилган кундан эътиборан кучга киради.

Солик органининг розилигисиз мол-мулкни бошқа шахснинг ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақиқ ва ушбу Кодекснинг 111-моддасида белгиланган тартибида банкдаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш таъминлаш чоралари бўлиши мумкин.

Бошқа шахснинг ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақиқ изчиллик билан қўйидагиларга нисбатан амалга оширилади:

- 1) қўчмас мол-мулкка, шу жумладан маҳсулотларни ишлаб чиқаришда (хизматларни кўрсатишда) иштирок этмайдиган мол-мулкка;
- 2) транспорт воситаларига, қимматли қофозларга, хизмат хоналарининг дизайн буюмларига;
- 3) тайёр маҳсулот, хом ашё ва материаллардан ташқари бошқа мол-мулкка;
- 4) тайёр маҳсулотга, хом ашё ва материалларга.

Олдинги гурухлардаги мол-мулкнинг қиймати солик аудити ва сайёр солик текшируви натижалари бўйича қарор асосида тўланиши лозим бўлган солик қарзининг умумий суммасидан кам бўлган тақдирда, ҳар бир навбатдаги гуруҳнинг мол-мулкини бошқа шахс ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақиқ қўлланилади. Бунда мол-мулкнинг қиймати бухгалтерия ҳисоби маълумотлари бўйича белгиланади.

Банкдаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш бўйича таъминлаш чоралари тартибида фақат мол-мулкни бошқа шахс ихтиёрига ўтказишга (гаровга қўйишга) доир тақиқ қўйилганидан кейин ва фақат агар бундай мол-мулкнинг жами қиймати солик қарзининг умумий суммасидан кам бўлса, қўлланилиши мумкин.

Банкдаги ҳисобвараклар бўйича операцияларни тўхтатиб туриш солик текшируви натижалари бўйича қарорда кўрсатилган солик қарзининг умумий суммаси билан бошқа шахс ихтиёрига ўтказиш (гаровга қўйиш) мумкин бўлмаган мол-мулк қиймати ўртасидаги фарқقا нисбатан йўл қўйилади.

Ўзига нисбатан таъминлаш чораларини кўриш тўғрисида қарор чиқарилган шахснинг илтимосига кўра солик органи ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган таъминлаш чораларини:

1) банкнинг жавобгарликка тортиш ва (ёки) соликларни кўшиб хисоблаш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган солик қарзи суммасини ўзига нисбатан шундай қарор чиқарилган шахс ушбу суммаларни тўламаган тақдирда солик органи томонидан белгиланган муддатда тўлашга розилигини тасдиқловчи банк кафолатига;

2) қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларни гаровга қўйишга ёки ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган бошқа мол-мулкни гаровга қўйишга;

3) ушбу Кодекснинг 108-моддасида назарда тутилган тартибда расмийлаштирилган учинчи шахснинг кафиллигига алмаштиришга ҳақлидир.

Солик тўловчи томонидан солик аудити ва (ёки) сайёр солик текшируви натижалари бўйича қарор асосида бюджетга тўланиши лозим бўлган суммага доир амалдаги банк кафолати тақдим этилган тақдирда, солик органи бу солик тўловчига ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган таъминлаш чораларини алмаштиришни рад этишга ҳақли эмас.

Таъминлаш чораларини кўриш тўғрисидаги қарорнинг ва уларни бекор қилиш ҳақидаги қарорнинг кўчирма нусхалари улар чиқарилган кундан эътиборан беш кун ичида ўзига нисбатан мазкур қарорлар чиқарилган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилади ёки олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топширилади. Қарорнинг кўчирма нусхаси почта орқали буюртма хат билан юборилганда ушбу нусха буюртма хат юборилган санадан эътиборан беш кун ўтгач олинган деб хисобланади.

162-модда. Солик органлари қарорларини ижро этишнинг ўзига хос хусусиятлари

Қайси қоидабузарликлар учун жисмоний шахслар ёки юридик шахсларнинг мансабдор шахслари маъмурий жавобгарликка тортилиши лозим бўлса, солик органи томонидан аниқланган шундай қоидабузарликлар юзасидан солик органининг сайёр солик текширувани ёки солик аудитини ўтказган ваколатли мансабдор шахси ўз ваколатлари доирасида маъмурий ҳукуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Ушбу ҳукуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ҳамда уларни содир этганликда айбдор бўлган жисмоний шахсларга ва юридик шахсларнинг мансабдор шахсларига нисбатан маъмурий жазо чораларини қўллаш маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофик амалга оширилади.

Агар солиқ органи жисмоний шахсни солиққа оид хукуқбузарлик учун жавобгарликка тортиш тұғрисидаги қарор қабул қилинганидан кейин материалларни прокуратура органларига юборган бўлса, ушбу солиқ органи шу жисмоний шахсни солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тұғрисидаги қарорнинг ижросини тұхтатиб туриши шарт.

Материалларни прокуратура органларига юбориш билан бир вактнинг ўзида ушбу жисмоний шахсдан солиқ қарзини ундириш тұғрисидаги қарорнинг ижроси тұхтатиб турилади. Бундай тұхтатиб туриш солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) қарори билан материаллар прокуратура органларига юборилган кундан кейинги кундан кечиктирмай амалга оширилади. Бунда ушбу Кодексда назарда тутилган солиқ қарзини ундириш муддатларининг ўтиши ушбу солиқ қарзини ундириш тұғрисидаги қарорнинг ижросини тұхтатиб туриш даврига тұхтатиб турилади.

Агар прокуратура органларига юборилган материаллар бўйича жиноят ишини қўзғатиши ради этиш тұғрисидаги қарор ёки жиноят ишини тугатиш хақидаги қарор чиқариладиган бўлса, солиқ органининг тұхтатиб турилган қарорларининг амал қилиши қайта тикланади. Қарорнинг амал қилишини қайта тиклаш солиқ органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) қарори билан прокуратура органларидан ушбу фактлар тұғрисида билдиришнома олинган кундан кейинги кундан кечиктирмай амалга оширилади. Агар тегишли жиноят иши бўйича оқлов хукми чиқариладиган бўлса, худди шундай қоида қўлланилади.

Агар жисмоний шахснинг уни солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу жисмоний шахсга нисбатан айлов хукмини чиқариш учун асос бўлган бўлса, солиқ органи қабул қилинган қарорни ушбу жисмоний шахсни солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш кисми бўйича бекор килади.

Солиқ органларидан материаллар олган прокуратура органлари солиқ органларига тегишли қарор қабул қилинган кундан кейинги кундан кечиктирмай уларни кўриб чиқиши натижалари тұғрисидаги билдиришномаларни юбориши шарт.

Ушбу моддада кўрсатилган солиқ органи қарорларининг кўчирма нусхалари тегишли қарор чиқарилган кундан эътиборан беш кун ичидә солиқ органи томонидан ўзига нисбатан тегишли қарор чиқарилган шахсга (унинг вакилига) топширилади (юборилади).

Ушбу модданинг қоидалари солиқ тўловчилар, йигимларни тўловчилар ва (ёки) солиқ агентлари бўлган жисмоний шахсларга нисбатан татбик этилади.

163-модда. Шикоят қилинганда солиқ органлари қарорларини ижро этиш

Солиқ текшируви натижалари бўйича қабул қилинган солиқ органининг қарори устидан шикоят қилинганда, бундай қарор юқори турувчи солиқ органи томонидан бекор қилинмаган ва устидан шикоят қилинмаган қисми бўйича шикоят юзасидан юқори турувчи солиқ органи томонидан қарор қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Агар шикоятни кўриб чиқадиган юқори турувчи солиқ органи қуи солиқ органининг қарорини бекор қилса ва янги қарор қабул қилса, юқори турувчи солиқ органининг бундай қарори у қабул қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Агар юқори турувчи солиқ органи шикоятни кўриб чиқмасдан қолдирса, қуи солиқ органининг қарори юқори турувчи солиқ органи томонидан ушбу шикоятни кўриб чиқмасдан қолдириш тўғрисида қарор қабул қилинган кундан эътиборан, лекин мазкур шикоятни бериш муддати тугамасдан кучга киради.

164-модда. Солиқ органларининг қарорларини ижро этиш

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарор у кучга кирган кундан эътиборан ижро этилиши лозим.

Тегишли қарорни ижрота үшбу қарорни қабул қилган солиқ органининг зиммасига юклатилади.

Шикоят юқори турувчи солиқ органи томонидан кўриб чиқилган тақдирда, ушбу юқори турувчи солиқ органининг кучга кирган қарори юқори турувчи солиқ органининг қарори кучга кирган кундан эътиборан уч кун ичida дастлабки қарор қабул қилган солиқ органига юборилади.

165-модда. Солиққа оид хукуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш

Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ушбу Кодекс 157-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган бузилишлари тўғрисида далолат берувчи фактлар аниқланган тақдирда, солиқ органининг солиққа оид хукуқбузарлик фактини аниқлаган мансабдор шахси ушбу мансабдор шахс ва хукуқбузарлик содир этган шахс томонидан имзоланиши лозим бўлган далолатномани тузади.

Далолатнома белгиланган шаклда солиққа оид хукуқбузарлик аниқланган кундан эътиборан ўн кун давомида тузилади.

Далолатномада солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишларининг ҳужжатлар билан тасдиқланган фактлари, шунингдек ушбу фактларни аниқлаган мансабдор шахснинг аниқланган

қоидабузарликни бартараф этишга доир хулоса ва таклифлари кўрсатилиши керак.

Далолатноманинг шаклини ва уни тузишга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси белгилайди.

Далолатнома солиққа оид ҳукуқбузарлик содир этган шахсга имзо кўйдириб берилади ёки у олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усуlda топширилади. Агар мазкур шахс далолатномани олишдан бош тортса, солиқ органининг мансабдор шахси далолатномага тегишли белги қўяди. Бундай ҳолда далолатнома ушбу шахсга почта орқали буюртма хат билан юборилади. Мазкур далолатнома буюртма хат билан юборилган санадан бошлаб ҳисоблаганда бешинчи кун у топширилган сана деб ҳисобланади.

Солиққа оид ҳукуқбузарлик содир этган шахс далолатномада баён этилган ҳолатларга ва (ёки) солиққа оид ҳукуқбузарликни аниқлаган мансабдор шахснинг хулосалари ҳамда таклифларига рози бўлмаган тақдирда, далолатнома олинган кундан эътиборан ўн кун ичida далолатнома бўйича умуман ёки унинг айrim қоидалари юзасидан ёзма эътиrozларини тегишли солиқ органига тақдим этишга ҳақлидир. Бунда мазкур шахс эътиrozларининг асосланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни (уларнинг тасдиқланган кўчирма нусхаларини) ёзма эътиrozларига илова қилишга ёки келишилган муддатда солиқ органига топширишга ҳақли.

Ушбу модданинг олтинчи қисмида кўрсатилган муддат ўтганидан кейин солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринbosари) солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишлари фактлари қайд этилган далолатномани, шунингдек солиққа оид ҳукуқбузарлик содир этган шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатлар ва материалларни кўриб чиқади.

Далолатнома жавобгарликка тортилаётган шахс ёки унинг вакили иштирокида кўриб чиқлади.

Солик органи текширув далолатномаси кўриб чиқиладиган сана, вақт ва жой тўғрисида солиқ тўловчини кўриб чиқиш бошланадиган кунга қадар камида икки иш куни олдин хабардор қиласи.

Агар солиқ тўловчи солиқ органини узрли сабабларга кўра далолатноманинг кўриб чиқилишига келомаслиги тўғрисида хабардор қилган бўлса, солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринbosари) далолатноманинг кўриб чиқилишини кўпи билан уч кун муддатга қолдириш тўғрисида қарор қабул қилиб, солиқ тўловчи бу ҳақда хабардор қилинади.

Солиққа оид ҳукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган, тегишли тарзда хабардор қилинган шахснинг ёки унинг вакилининг келмаганлиги солиқ органи раҳбарини (раҳбар ўринbosарини) далолатномани ушбу шахснинг йўқлигига кўриб чиқиш имконидан маҳрум этмайди.

Далолатномани кўриб чиқиш чоғида тузилган далолатнома, солиқ назорати тадбирларининг бошқа материаллари, шунингдек солиққа оид

хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган шахснинг ёзма эътиrozлари ўқиб эшилтирилиши мумкин. Ёзма эътиrozларнинг мавжуд эмаслиги ушбу шахсни далолатномани кўриб чиқиш босқичида ўз тушунтиришларини бериш хукуқидан маҳрум этмайди.

Далолатнома кўриб чиқилаётганда жавобгарликка тортилаётган шахснинг тушунтиришлари эшишилади, бошқа далиллар ўрганиб чиқилади.

Ушбу Кодекс талабларини бузган ҳолда олинган далиллардан фойдаланишга йўл қўйилмайди.

Жавобгарликка тортилаётган шахс томонидан тақдим этилган ҳужжатлар (ахборот), ҳатто улар солик органига ушбу Кодексда белгиланган муддатларни бузган ҳолда тақдим этилган бўлса ҳам кўриб чиқилиши мумкин.

Далолатномани кўриб чиқиш чоғида баённома юритилади.

Далолатномани ва солик назорати тадбирларининг бошқа материалларини кўриб чиқиш жараёнида, зарур бўлган тақдирда, ушбу кўриб чиқишида иштирок этиш учун гувоҳни, экспертни, мутахассисни жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилиниши мумкин.

Далолатномани ва бошқа материалларни кўриб чиқиш давомида солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари):

1) ўзига нисбатан далолатнома тузилган шахс солик тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишларини содир этган-этмаганлигини;

2) аниқланган қоидабузарликлар ушбу Кодексдаги солиқка оид хукуқбузарликлар таркибини ташкил этиш-этмаслигини;

3) ўзига нисбатан далолатнома тузилган шахсни солиқка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш учун асослар мавжуд-мавжуд эмаслигини белгилайди.

Солиқка оид хукуқбузарлик аломати мавжуд бўлган тақдирда солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) шахснинг солиқка оид хукуқбузарлик содир этганликдаги айбини истисно этувчи ҳолатларни ёхуд солиқка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликни юмшатувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатларни аниқлайди.

166-модда. Солиқка оид хукуқбузарликлар тўғрисидаги материаллар бўйича қарор қабул қилиш

Солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) далолатномани ҳамда унга илова қилинган ҳужжатлар ва материалларни ушбу Кодекснинг 165-моддасида назарда тутилган тартибда кўриб чиқиш натижаларига кўра қуидагиларни назарда тутувчи қарорни қабул қиласди:

1) соликлар ва пеняларни қўшиб ҳисоблашни ёки буни рад этишни;

2) солик тўловчини солиқка оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишни ёки буни рад этишни.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган қарор далолатнома кўриб чиқилганидан кейин беш кун ичida қабул қилинади.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тұғрисидаги қарорда содир этилган ҳуқуқбузарлик ҳолатлари баён этилади, мазкур ҳолатларни, жавобгарликка тортилаётган шахс томонидан үз ҳимояси учун келтирилаётган важларни тасдиқловчи ҳужжатлар ва бошқа маълумотлар ҳамда ушбу важларни текшириш натижалари күрсатилади. Шунингдек қарорда ушбу Кодекснинг шу қоидабузарликларни назарда тутувчи моддалари ва қўлланиладиган жавобгарлик чоралари күрсатилади.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тұғрисидаги қарорда үзига нисбатан қарор чиқарылған шахс шу қарор устидан қайси муддат ичиде шикоят қилишга ҳақли бўлса, ўша муддат ва қарор устидан юқори турувчи солиқ органига шикоят қилиш тартиби кўрсатилади.

Солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларининг қайси аниқланган бузилишлари учун шахслар маъмурий жавобгарликка тортилиши лозим бўлса, ўша қоидабузарликлар бўйича солиқ органининг ваколатли мансабдор шахси маъмурий ҳуқуқбузарлик тұғрисида баённома тузади. Ушбу ҳуқуқбузарликлар тұғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва уларни содир этганликда айбдор шахсларга нисбатан маъмурий жазони қўллаш солиқ органлари томонидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тұғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

167-модда. Молиявий санкцияни ундириш тұғрисидаги ариза

Якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тұғрисидаги қарор чиқарылганидан кейин тегишли солиқ органи мазкур шахсга нисбатан ушбу Кодексда белгиланган молиявий санкция қўллаш ҳақидаги ариза билан судга мурожаат қиласи. Молиявий санкцияларни ундиришнинг суддан ташқари тартибига йўл кўйилмайдиган ҳолларда молиявий санкция қўллашнинг худди шундай тартибидан фойдаланилади.

Судга мурожаат қилингунга қадар солиқ органи солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган шахсга молиявий санкциянинг тегишли суммасини үз ихтиёри билан тўлашни ёзма шаклда таклиф қилиши шарт.

Зарур бўлган ҳолларда, солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилаётган шахсдан молиявий санкция ундириш тұғрисида ариза бериш билан бир вақтда солиқ органи қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда талабномани таъминлаш ҳақидаги илтимосномани судга юбориши мумкин.

168-модда. Молиявий санкцияларни ундириш тұғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва қарорларни ижро этиш

Солиқ органларининг юридик шахсларга ва якка тартибдаги тадбиркорларга нисбатан молиявий санкциялар қўлланилишини назарда

тутувчи қарорлари бўйича молиявий санкциялар суммаларини ундириш солик органлари томонидан ушбу Кодекснинг 120 – 124-моддаларида назарда тутилган тартибда мустакил тарзда амалга оширилади.

Солик органларининг аризасига кўра якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахсларга нисбатан молиявий санкциялар ундириш тўғрисидаги ишлар суд томонидан кўриб чиқилади. Судларнинг молиявий санкцияларни ундириш тўғрисидаги қонуний кучга кирган қарорларини ижро этиш қонун хужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

19-боб. Солик мониторинги

169-модда. Солик мониторинги тўғрисидаги умумий қоидалар

Куйидагилар солик мониторингининг предметидир: солик тўғрисидаги қонун хужжатларига риоя этиш, ўзига нисбатан солик мониторинги ўtkазилаётган юридик шахс томонидан соликлар ва йигимларни ҳисоблашнинг тўғрилиги, тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказиб берилганлиги).

Солик мониторинги ушбу Кодексга мувофиқ юридик шахс қайси соликлар ва йигимларга нисбатан солик тўловчи ёки солик агенти бўлса, барча шундай соликлар ва йигимларни қамраб олади.

Солик тўловчилар учун солик мониторинги ихтиёрийдир.

Солик мониторинги солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги қарор асосида солик органи томонидан амалга оширилади.

Юридик шахс, агар унинг олдинги йил учун даромадлари йиллик молиявий ҳисобот маълумотларига кўра камида ўн миллиард сўмни ташкил этган бўлса, солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза билан солик органига мурожаат қилишга ҳақли.

Юридик шахс солик органига солик мониторингини ўтказиш тўғрисида ариза тақдим этган йилдан кейинги календарь йил солик мониторинги ўтказиладиган даврdir.

Солик мониторингини ўтказиш солик мониторинги ўтказиладиган йилнинг 1 январидан бошланади ва солик мониторинги ўтказилган даврдан кейинги йилнинг 1 июлида тугалланади.

170-модда. Ахборотга доир ҳамкорлик регламенти

Солик мониторингида иштирок этувчи юридик шахс ва солик органи ўртасидаги ахборотга доир ҳамкорлик регламент асосида амалга оширилади.

Ахборотга доир ҳамкорлик регламентида соликлар ҳамда йигимларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш (ушлаб қолиш ва ўтказиб бериш) учун асос бўлиб хизмат қилувчи хужжатларни (ахборотни) солик органига электрон шаклда тақдим этиш тартиби ва (ёки) кўрсатилган хужжатлар (ахборот)

мавжуд бўлган юридик шахснинг ахборот тизимларига кириш тартиби акс эттирилади.

Юридик шахс ахборотга доир ҳамкорлик тартибини мустақил равишда танлашга ҳақли.

Юридик шахс ахборотга доир ҳамкорлик регламентида:

1) бухгалтерия (солик) ҳисоби регистрларида даромад ва харажатлар, солик солиш объектларини акс эттириш тартибини;

2) солик ҳисобининг таҳлилий регистрлари тўғрисидаги маълумотларни;

3) соликлар ва йигимларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказиб берилганлиги) устидан ички назорат тизими тўғрисидаги ахборотни кўрсатади.

Ички назорат тизими тўғрисидаги ахборот бундай тизим мавжуд бўлган тақдирда тақдим этилади.

Ахборотга доир ҳамкорлик регламентининг шаклини ва унга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси тасдиқлайди.

171-модда. Солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги қарор

Солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза солик мониторинги ўтказиладиган даврдан олдинги йилнинг 1 июлидан кечиктирмай ҳисобга олиш жойидаги солик органига юридик шахс томонидан тақдим этилади.

Солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги аризанинг шаклини Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси тасдиқлайди.

Солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза билан бирга қуйидагилар тақдим этилади:

1) белгиланган шакл бўйича ахборотга доир ҳамкорлик регламенти;

2) солик мониторингини ўтказиш тўғрисида ариза тақдим этган юридик шахса бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этадиган ҳамда бундай иштирок улуши 25 фоизни ташкил этадиган жисмоний ва юридик шахслар тўғрисидаги ахборот;

3) солик солиш мақсади учун амалдаги ҳисоб сиёсати.

Солик мониторингини ўтказиш тўғрисида ариза тақдим этган юридик шахс солик органи томонидан солик мониторингини ўтказиш ёки уни ўтказишни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилингунинг қадар чақириб олиш ҳақидаги ёзма асосида уни чақириб олиши мумкин.

Солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги ариза чақириб олинган тақдирда берилган деб ҳисобланмайди.

Солик мониторингини ўтказиш тўғрисидаги аризани ва ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ юридик шахс томонидан тақдим этилган хужжатларни (ахборотни) кўриб чиқиш натижалари бўйича солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) ариза берилган йилнинг 1 ноябрига қадар қуйидаги қарорлардан бирини қабул қиласи:

- 1) солиқ мониторингини ўтказиш түғрисидаги қарорни;
- 2) солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш ҳақидаги қарорни.

Солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш түғрисидаги қарор асослантирилган бўлиши керак.

Солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш түғрисида қарор қабул қилиш учун қўйидагилар асосдир:

1) ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ ҳужжатларни (ахборотни) тақдим этмаслик ёки тўлиқ ҳажмда тақдим этмаслик;

2) ушбу Кодекснинг 169-моддаси бешинчи қисмida назарда тутилган шартларга риоя этмаслик;

3) ахборотга доир ҳамкорлик регламентининг белгиланган шакл ва талабларга номувофиқлиги.

Солиқ мониторингини ўтказиш түғрисидаги қарор (солиқ мониторингини ўтказишни рад этиш ҳақидаги қарор) қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичida аризачига юборилади.

172-модда. Солиқ мониторингини муддатидан олдин тугатиш

Солиқ мониторинги қўйидаги ҳолларда муддатидан олдин тугатилади:

1) ахборотга доир ҳамкорлик регламенти юридик шахс томонидан ижро этилмаганда, агар бундай ижро этмаслик солиқ мониторингини ўтказиш учун тўсиқ бўлган бўлса;

2) солиқ органи томонидан солиқ мониторингини ўтказиш чоғида юридик шахс томонидан ишончли бўлмаган ахборот тақдим этилганлиги факти аниқланганда;

3) солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида ушбу Кодекснинг 173-моддасида назарда тутилган тартибда ҳужжатлар (ахборот), тушунтиришлар солиқ органига мунтазам равишда (икки марта ва ундан ортиқ) тақдим этилмаганда.

Солиқ органи ушбу модданинг 1-бандида назарда тутилган ҳолатлар аниқланган кундан эътиборан ўн кун ичida, лекин солиқ мониторинги ўтказилаётган даврдан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай юридик шахсни солиқ мониторингини муддатидан олдин тугатиш түғрисида ёзма шаклда хабардор қиласди.

173-модда. Солиқ мониторингини ўтказиш тартиби

Солиқ мониторинги солиқ органининг ваколатли мансабдор шахслари томонидан ўз хизмат мажбуриятларига мувофиқ солиқ органи жойлашган ер бўйича ўтказилади.

Агар солиқ мониторингини ўтказиш чоғида тақдим этилган ҳужжатлардаги маълумотлар ўртасида зиддиятлар ёки юридик шахс томонидан тақдим этилган ҳамда солиқ органида мавжуд бўлган

маълумотлар ўртасида номувофиқликлар аниқланса, солик органи бу ҳақда зарур тушунтиришлар бериш ёки тегишли тузатишлар киритиш талаби билан юридик шахсга хабар қиласди. Бундай тушунтиришлар юридик шахс томонидан талабнома олинган қундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади, тузатишлар эса ўн кун давомида киритилади.

Агар тақдим этилган тушунтиришлар кўриб чиқилганидан кейин ёки улар мавжуд бўлмаган тақдирда солик органи солиқлар ёки йигимлар нотўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ёки ўз вақтида тўланмаганлиги (ўтказилмаганлиги) тўгрисида далолат берувчи фактни аниқласа, солик органи ушбу Кодекснинг 174-моддасида назарда тутилган тартибда асослантирилган фикрини тузиши шарт.

Солик мониторинги ўтказилаётганда солик органи солиқлар ва йигимлар тўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказилганлиги) билан боғлиқ бўлган зарур ҳужжатларни (ахборотни), тушунтиришларни юридик шахсдан талаб қилиб олишга ҳаклидир.

Талаб қилинадиган ҳужжатлар (ахборот) ва тушунтиришлар солик органига шахсан ёки вакил орқали тақдим этилиши, почта орқали буюртма хат билан юборилиши, телекоммуникация алоқа каналлари орқали, солик тўловчининг шахсий кабинети орқали электрон шаклда топширилиши ёки ахборотга доир ҳамкорлик регламентида назарда тутилган тартибда берилиши мумкин.

Ҳужжатларни қофоз шаклида тақдим этиш юридик шахс томонидан тасдиқланган кўчирма нусхалар шаклида амалга оширилади. Агар қонун ҳужжатларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик органига (мансадор шахсга) тақдим этиладиган ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини нотариал тарзда тасдиқлашни талаб қилишга йўл қўйилмайди.

Солик органининг талабига кўра телекоммуникация алоқа каналлари орқали электрон шаклда ҳужжатлар тақдим этиш тўғрисидаги талабномани юбориш ва ҳужжатларни тақдим этиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси белгилайди.

Солик мониторингини ўтказишида ушбу модданинг тўртинчи кисмига мувофиқ талаб қилинган ҳужжатлар (ахборот) ва тушунтиришлар юридик шахс томонидан тегишли талабнома олинган қундан эътиборан беш кун ичида тақдим этилади.

Агар талабномани белгиланган муддатда ижро этиш имкони бўлмаса, юридик шахс талабнома олинган қундан кейинги кун давомида солик органининг солик мониторингини ўтказувчи мансабдор шахсларини уни ижро этиш имкони йўқлиги тўғрисида сабабларини ҳамда у талаб этилаётган ҳужжатларни (ахборотни) ва тушунтиришларни қайси муддатлар ичида тақдим этиши мумкин бўлса, ўша муддатларни кўрсатган ҳолда ёзма равишда хабардор қиласди. Солик органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) мазкур билдиришнома асосида у олинган қундан эътиборан икки кун ичида ҳужжатларни (ахборотни) ва тушунтиришларни тақдим

этиш муддатларини узайтиришга ёки муддатларни узайтиришни рад этишга ҳакли бўлиб, бу ҳақда алоҳида қарор чикарилади.

Солик мониторингини ўтказиш давомида солик органи юридик шахс томонидан илгари солик органига тасдиқланган қўчирма нусхалар кўринишида тақдим этилган ҳужжатларни талаб қилишга ҳақли эмас.

174-модда. Солик органининг асослантирилган фикри

Солик органининг асослантирилган фикри солик органининг соликлар ва йиғимлар тўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлиги (ўтказилганлиги) масалаларига доир нуқтаи назарини ифодалайди.

Солик органи солик мониторингини ўтказиш чоғида ўз ташаббусига кўра ёки юридик шахснинг сўровига биноан асослантирилган фикр тузади.

Асослантирилган фикр солик органи раҳбарининг (раҳбари ўринбосарининг) имзоси билан юридик шахсга юборилади.

Солик органининг асослантирилган фикрининг шаклини ва уни тузишга доир талабларни Ўзбекистон Республикаси Давлат солик кўмитаси белгилайди.

Агар солик мониторинги ўтказилаётганда юридик шахс томонидан соликлар ва йиғимлар нотўғри ҳисоблаб чиқарилганлиги (ушлаб қолинганлиги), тўлиқ ёки ўз вақтида тўланмаганлиги (ўтказилмаганлиги) тўғрисида далолат берувчи факт аниқланган бўлса, солик органининг асослантирилган фикри тузилади.

Солик органининг асослантирилган фикри тузилган кундан эътиборан беш кун ичida юридик шахсга юборилади.

Солик органининг асослантирилган фикри солик мониторингини ўтказиш муддати тугагунига қадар камида уч ой олдин тузилиши мумкин.

Асослантирилган фикр тақдим этиш тўғрисидаги сўров юридик шахс томонидан хўжалик фаолиятининг содир этилган фактлари натижаларига кўра солик мониторинги ўтказиладиган давр учун соликлар ва йиғимлар тўғри ҳисоблаб чиқарилганлигига (ушлаб қолинганлигига), тўлиқ ва ўз вақтида тўланганлигига (ўтказилганлигига) нисбатан шубҳалар мавжуд бўлганда ёки ушбу масалалар юзасидан ноаниқликлар бўлган тақдирда солик органига юборилади.

Асослантирилган фикр тақдим этиш тўғрисидаги сўровда юридик шахснинг мазкур масалаларга доир нуқтаи назари баён этилади.

Асослантирилган фикр тақдим этиш тўғрисидаги сўров солик мониторинги давридан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай юборилиши мумкин.

Юридик шахснинг сўрови бўйича солик органининг асослантирилган фикри ушбу юридик шахсга мазкур сўров олинган кундан эътиборан ўн беш кун ичida юборилиши керак. Бу муддат солик органи томонидан ушбу юридик шахсдан ёки бошқа шахслардан асослантирилган фикрни тайёрлаш

учун зарур бўлган хужжатларни (ахборотни) талаб қилиб олиш учун бир ойга узайтирилиши мумкин.

Солиқ органи асослантирилган фикрни юбориш муддатини узайтириш тўғрисида тегишли қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида юридик шахсга ёзма шаклда хабар қиласди.

Юридик шахс солиқ органининг асослантирилган фикрига розилиги тўғрисида шу асослантирилган фикрни тузган солиқ органини мазкур асослантирилган фикр бажарилганлигини тасдиқловчи хужжатларни (улар мавжуд бўлган тақдирда) илова қилган ҳолда асослантирилган фикр олинган кундан эътиборан бир ой ичида хабардор қиласди.

Юридик шахс асослантирилган фикрни солиқ органининг бухгалтерия (солиқ) ҳисобидаги ва солиқ ҳисботидаги асослантирилган фикрда баён этилган нуқтаи назарини эътиборга олиш орқали, аниқлаштирилган солиқ ҳисботини бериш орқали ёки бошқа усулда бажаради.

Юридик шахс солиқ органининг асослантирилган фикрига рози бўлмаган тақдирда, у олинган кундан эътиборан бир ой ичида солиқ органига ўз эътиrozларини тақдим этади. Мазкур эътиrozларни олган солиқ органи улар олинган кундан эътиборан уч кун ичида бу эътиrozларни ўзида мавжуд бўлган барча материаллар билан бирга Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига ўзаро келишув тартиб-таомили ташабbusи билан чиқиш учун юбориши шарт.

Солиқ органи солиқ мониторинги тугаган санадан эътиборан икки ойдан кечиктирмай юридик шахсни солиқ мониторингини ўтказиш жараёнида ушбу юридик шахсга юборилган, бажарилмаган асослантирилган фикрлар мавжудлиги (мавжуд эмаслиги) тўғрисида хабардор қиласди.

175-модда. Ўзаро келишув тартиб-таомили

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 174-моддаси ўн бешинчи қисмига мувофиқ солиқ органи томонидан тақдим этилган эътиrozлар ва материаллар олинганидан кейин ўзаро келишув тартиб-таомилини ўтказиш ташабbusи билан чиқади.

Ўзаро келишув тартиб-таомили асослантирилган фикрни тузган солиқ органи ва эътиrozларни тақдим этган юридик шахс (унинг вакили) иштирокида, солиқ органи томонидан тақдим этилган эътиrozлар ва бошқа материаллар олинган кундан эътиборан бир ой ичида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раҳбари (раҳбарининг ўринбосари) томонидан ўтказилади.

Ўзаро келишув тартиб-таомили натижаларига кўра Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси асослантирилган фикр ўзгартирилганлиги ёки ўзгаришсиз қолдирилганлиги тўғрисида юридик шахсни хабардор қиласди.

Асослантирилган фикрни ўзгартириш ёки ўзгаришсиз қолдириш тўғрисидаги билдиришномани Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси раҳбари (раҳбарининг ўринбосари) имзолайди.

Билдиришнома у тузилган кундан эътиборан уч кун ичида юридик шахсга берилади ёки юборилади.

Асослантирилган фикрни ўзгартириш ёки уни ўзгаришсиз қолдириш тўғрисидаги билдиришнома олинган кундан эътиборан бир ой ичида юридик шахс асослантирилган фикрни тузган солик органини асослантирилган фикрга рози эканлиги (рози эмаслиги) ҳакида мазкур асослантирилган фикр бажарилганлигини тасдиқловчи хужжатларни (улар мавжуд бўлган тақдирда) илова қилган ҳолда хабардор қиласди.

VI БЎЛИМ. ТРАНСФЕРТ НАРХНИ БЕЛГИЛАШДА СОЛИҚ НАЗОРАТИ

20-боб. Трансферт нархни белгилашда нархлар ва солик солиши тўғрисидаги умумий қоидалар

176-модда. Трансферт нархни белгилаш тўғрисидаги умумий қоидалар

Ўзаро алоқадор тарафлар ўртасидаги битимларда шаклланадиган ва (ёки) мустақил шахслар ўртасида битимлар тузилаётганда таққосланадиган иқтисодий шароитларда кўлланилиши мумкин бўлган холис тарзда шаклланадиган нархдан фарқ қиласди нарх ушбу Кодекс мақсадида трансферт нарх деб тушунилади.

Ўзаро алоқадор тарафлар фаолиятининг мустақил шахслар томонидан таққосланадиган иқтисодий шароитларда олиниши мумкин бўлган шароитлар ва натижалардан фарқ қиласди тижоратга оид ва (ёки) молиявий шароитлар ва (ёки) натижалар ушбу Кодекснинг мақсадида трансферт нархни белгилаш деб тушунилади.

Битимнинг тарафларидан бири томонидан олиниши мумкин бўлган, лекин трансферт нархни белгилаш натижасида тараф олмаган ҳар қандай даромадлар солик солиши мақсадида ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда битимнинг шу тарафида хисобга олинади.

Ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда ташқи савдо фаолияти иштирокчиларининг даромадлари солик солиши мақсадида битим нархининг битим предмети бўлган товарларга (хизматларга) доир бозор нархидан фарқ қилишига сабаб бўлган тўлиқ олинмаган даромадлар суммасига кўпайтирилиши мумкин. Бунда шундай битимлар иштирокчилари ўзаро алоқадор ёки мустақил шахслар эканлиги эътиборга олинмайди. Худди шундай қоидалар ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда

ва тартибда иштирокчилари Ўзбекистон Республикасининг солик резидентлари бўлган битимларда қўлланилиши мумкин.

Солик солиши мақсадида даромадларни ҳисобга олиш бюджет тизимида тўланиши лозим бўлган солик суммасининг камайишига ёки ушбу Кодекснинг Махсус қисмига мувофиқ аникланадиган заарар суммасининг кўпайишига олиб келмаган тақдирда, бундай ҳисобга олиш ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларига мувофиқ амалга оширилади.

Ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларига назарда тутилган даромадларни аниқлаш ушбу бўлимда белгиланган усулларни қўллаган ҳолда трансферт нархни белгилаш чоғида солик назорати доирасида, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан амалга оширилади. Мазкур қоида солик тўловчининг битимнинг ҳақиқий нархи ўрнига солик суммасини ҳисоблаб чиқариш чоғида битимнинг бозор нархини солик солиши мақсадида мустақил равишда қўллаш ҳуқукини, агар бу нарх ҳақиқий нархдан фарқ қиласа ва ушбу модданинг бешинчи қисмida бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, чекламайди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси трансферт нархни белгилашда солик назорати доирасида, ушбу бўлимда назарда тутилган тартибда қуидаги соликларнинг тўлиқ ҳисоблаб чиқарилиши ва тўланишини текширади:

- 1) фойда солиғини;
- 2) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини;
- 3) ер қаъридан фойдаланганлик учун соликни;
- 4) қўшилган қиймат солиғини;
- 5) акциз солиғини.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун соликка оид қисми бўйича трансферт нархни белгилаш чоғидаги солик назорати, агар битимнинг тарафларидан бири мазкур соликни солик тўловчиси бўлса ҳамда қазиб олиниши чоғида солик солиши адвалор солик ставкаси бўйича амалга ошириладиган фойдали қазилма битимнинг предмети бўлса, амалга оширилади.

Қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғига оид қисми бўйича трансферт нархни белгилаш чоғидаги солик назорати, агар битимнинг тарафларидан бири тегишли солик тўловчиси бўлмаган юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркор бўлса, амалга оширилади.

Трансферт нархни белгилаш чоғидаги солик назорати махсус иқтисодий зоналар иштирокчиларининг бундай иштирокчи бўлмаган шахслар билан тузилган битимларига нисбатан ҳам амалга оширилиши мумкин.

Трансферт нархни белгилашда солик назорати натижасида ушбу модданинг еттинчи – ўнинчи қисмларига кўрсатилган солик суммалари камайтирилганлиги ёки зарарнинг суммаси кўпайтирилганлиги аникланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси тегишли солик базасига ва (ёки) солик суммасига тузатишлар киритишни амалга оширади.

177-модда. Солиқ тұловчи томонидан солиқ базасига мустақил равища тузатиш киритиш

Агар трансферт нархнинг белгиланиши ушбу Кодекснинг 176-моддаси еттинчи қисмida күрсатылған бир ёки бир нечта солиқнинг (бүнак ва жорий тұловининг) суммалари камайтирилишига ёки заарар суммасининг күпайтирилишига олиб келган бўлса, солиқ тұловчи солиқ базасига ва (ёки) тегишли солиқларнинг (заарнинг) суммасига мустақил равища тузатишлар киритиши амалга оширишга ҳақли. Бундай тузатиш киритиш суммаларига тузатиш киритилиши лозим бўлган солиқлар бўйича солиқ даврини (солиқ даврларини) ўз ичига олувчи календарь йил ўтгач амалга оширилади.

Солиқ тұловчи қайси битимга нисбатан солиқ базасига ва (ёки) солиқ суммасига мустақил равища тузатиш киритган бўлса, ўша битимни идентификация килиш имконини берадиган маълумотлар тегишли аниклаштирилган солиқ ҳисботига илова қилинадиган тушунтиришларда күрсатилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмida назарда тутилган тузатишлар киритиш:

- 1) юридик шахслар томонидан – фойда солиги бўйича солиқ ҳисботини тақдим этиш учун белгиланган муддатларда;
- 2) жисмоний шахслар томонидан – жисмоний шахснинг жами йиллик даромади тұғрисида декларацияни топшириш муддатларида амалга оширилиши мумкин.

Ушбу модданинг учинчи қисмiga мувофиқ амалга оширилган тузатиш киритиш натижаларига кўра солиқ тұловчи томонидан мустақил равища аникланган тұланмаган солиқлар суммаси тегишли солиқ даври учун фойда солигини (жисмоний шахслардан олинадиган даромад солигини) тұлаш санасидан кечиктирилмаган муддатда тұланиши керак. Бунда тақдим этилган аниклаштирилган ҳисбот бўйича солиқ мажбурияти юзага келган санадан то мазкур моддасининг учинчи қисмida күрсатылған муддат тугагунига қадар бўлган давр учун тұланмаган солиқлар суммасига пенялар ҳисбланмайди.

Календарь йил ичиде тугайдиган солиқ даврларининг (ҳисбот даврларининг) якунлари бўйича солиқларни (бўнак ва жорий тұловларни) ҳисоблаб чиқаришда солиқ тұловчи битимларнинг ҳақиқий нархларидан фойдаланишга ҳақли.

178-модда. Бозор нархлари тұғрисидаги умумий қоидалар

Ушбу Кодекс мақсадида, агар ушбу бўлимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, битимларнинг нархлари, ушбу битимлар тарафларининг даромадлари ва харажатлари қуидаги ҳолларда бозор нархлари деб эътироф этилади:

- 1) мустақил шахслар ўртасидаги битимлар;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатлариға ёки чет давлатнинг қонун хужжатлариға мувофиқ ўтказилган биржа савдоларининг натижалариға кўра тузилган битимлар;
- 3) монополияга қарши органнынг кўрсатмалариға мувофиқ (тартибга солинадиган нархлар кўлланиладиган битимлар учун ушбу Кодекснинг 179-моддасида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда) нархлари белгиланган битимлар;
- 4) нархлари ушбу Кодекснинг 25-бобида назарда тутилган нархни белгилаш тўғрисидаги келишувига мувофиқ белгиланган битимлар.

Назорат қилинадиган битимларда битимнинг нархи, агар Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан бунинг акси исботланмаган бўлса ёки солик тўловчи ушбу Кодекснинг 177-моддасига мувофиқ солик (зарар) суммалариға мустақил тузатиш киритишини амалга ошиրмаган бўлса, бозор нархи деб топилади.

Агар ушбу Кодекснинг Махсус қисмида солик солиш мақсадида айрим соликларни хисоблаб чиқариш ва тўлаш масалалари бўйича товарнинг (хизматнинг) нархини ёки битим тарафларининг даромадларини (харажатларини) аниқлашнинг бошқача қоидалари белгиланган бўлса, ушбу Кодекснинг Махсус қисми қоидалари кўлланилади.

179-модда. Нархларни тартибга солишда бозор нархи деб топишнинг ўзига хос хусусиятлари

Агар айрим турдаги битимларга нисбатан нархни белгилаш, энг кўп ва (ёки) энг кам чегаравий нархларни белгилаш воситасида нархларни тартибга солиш назарда тутилган бўлса, кўрсатилган турдаги битимлардаги нархлар ушбу модданинг тўртинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар хисобга олинган ҳолда солик солиш мақсадида бозор нархлари деб топилади.

Агар айрим турдаги битимларга нисбатан нархга доир энг кўп ва (ёки) энг кам устамалар ёки нархлардан чегирмалар белгилаш воситасида ёхуд рентабелликка ёки фойдага доир чекловлар воситасида нархларни тартибга солиш назарда тутилган бўлса, кўрсатилган турдаги битимлардаги нархлар солик солиш мақсадида ушбу модданинг саккизинчи қисмида белгиланган ўзига хос хусусиятлар хисобга олинган ҳолда бозор нархлари деб топилади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган ўзига хос хусусиятлар, агар нархларни тартибга солиш Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатлариға ва чет давлатларнинг қонун хужжатлариға, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалариға мувофиқ амалга оширилса, хисобга олинади.

Белгиланган нархларга мувофиқ бўлган нархлар ва нархнинг келишилган формуласига мувофиқ бўлган нархлар бозор нархлари деб топилади.

Энг кам чегаравий нархни белгилашда бундай нарх, агар бозор нархлари оралигининг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ мазкур энг кам чегаравий нарх ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган энг кам қўрсаткичи ушбу энг кам чегаравий нархдан кўп бўлса, бозор нархини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Акс ҳолда, энг кам қўрсаткичи ушбу энг кам чегаравий нархга тенг бўлган оралиқ бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилади, энг кўп қўрсаткич эса унинг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ белгиланган энг кўп қўрсаткичига тенг равишда қабул қилинади.

Энг кўп чегаравий нархни белгилаш чоғида бундай нарх бозор нархини аниқлашда, агар ушбу энг кўп чегаравий нарх бозор нархлари оралигининг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ мазкур энг кўп чегаравий нарх ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган энг кўп қўрсаткичидан кўп бўлса, бозор нархини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Акс ҳолда, энг кўп қўрсаткичи ушбу энг кўп чегаравий нархга тенг бўлган оралиқ бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилади, энг кам қўрсаткич эса унинг ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ белгиланган энг кам қўрсаткичига тенг равишда қабул қилинади.

Бир вақтнинг ўзида энг кам ва энг кўп чегаравий нархлар белгиланганда улар бозор нархларини аниқлашда, агар бозор нархлари оралигининг ушбу Кодекснинг 24-бобига мувофиқ аниқланган энг кам қўрсаткичи энг кам чегаравий нархдан кўп бўлса, энг кўп чегаравий нарх эса бозор нархларининг ушбу оралигининг энг кўп қўрсаткичидан кўп бўлса, бозор нархини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Акс ҳолда, бозор нархлари оралигининг тегишинча энг кам ва (ёки) энг кўп қўрсаткичига ушбу модданинг бешинчи – олтинчи қисмларига мувофиқ тузатишлар киритилади.

Агар битим учун нархга доир энг кам ва (ёки) энг кўп устамалар белгиланган бўлса ёхуд рентабеллик ёки фойда микдорлари учун бошка чекловлар белгиланган бўлса, ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ аниқланган бозор нархлари ораликларига (рентабеллик ораликларига) ушбу модданинг бешинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган худди шундай тартибда тузатишлар киритилиши лозим.

21-боб. Назорат қилинадиган битимлар

180-модда. Ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги назорат қилинадиган битимлар

Ушбу Кодекс мақсадида, ушбу моддада назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битимлар назорат қилинадиган битимлар деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти бўлган ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битим қуйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлганда назорат қилинадиган битим деб эътироф этилади:

1) мазкур шахслар ўртасидаги битимлар бўйича тегишли календарь йилдаги даромадлар суммаси (битимлар нархларининг суммаси) беш миллиард сўмдан ошса;

2) битимнинг ҳеч бўлмаганда битта тарафи маҳсус солик режимини қўлласа ёки маҳсус иқтисодий зона иштирокчиси бўлса, бунда бу битимнинг бошқа тарафлари орасида маҳсус солик режимларини қўлламайдиган шахс бўлса;

3) битимнинг ҳеч бўлмаганда битта тарафи фойда солиғини тўлашдан озод этилган бўлса, пасайтирилган солик ставкасини ёки бошқа солик имтиёзларини қўлласа, бунда бу битимнинг бошқа тарафлари орасида бундай соликни тўлашдан озод этилмаган ва имтиёзларни қўлламайдиган шахс бўлса;

4) битимнинг тарафларидан бири томонидан қазиб олинган фойдали қазилма битим предмети бўлса, агар ушбу фойдали қазилмага нисбатан ер қаъридан фойдаланганлик учун соликнинг адвалор солик ставкаси назарда тутилган бўлса.

Ушбу модданинг иккинчи қисми 2 – 4-бандларида назарда тутилган битимлар, агар мазкур шахслар ўртасидаги битимлар бўйича даромадларнинг тегишли календарь йилдаги суммаси беш юз миллион сўмдан ортиқ бўлса.

Товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир, ушбу товарларнинг (хизматларнинг) биринчи сотувчisi ва охирги харидори билан ўзаро алоқадор бўлмаган шахслар иштирокида (воситачилигида) тузиладиган битимлар кетма-кетлиги ёки мажмуи, агар мазкур сотувчи ва харидор ўзаро алоқадор шахслар бўлса, ушбу Кодекс мақсадида ўзаро алоқадор шахслар ўртасидаги битимга tengлаштирилади. Бундай ҳолларда, ўз иштирокида (воситачилигида) битимларнинг мазкур кетма-кетлиги ёки мажмуи амалга ошириладиган учинчи шахсларнинг мавжудлиги эътиборга олинмайди.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида белгиланган қоида, башарти битимларнинг мазкур кетма-кетлигида ёки мажмуида иштирок этувчи бундай учинчи шахслар:

1) битимларнинг ушбу кетма-кетлигида ёки мажмуида ҳеч қандай қўшимча вазифаларни бажармаса, бундан товарларни (хизматларни) бир шахс томонидан бошқа шахсга реализация қилишни (қайта сотишни) ташкил этиш мустасно;

2) ўз зиммасига ҳеч қандай таваккалчиликларни қабул қиласа ва товарларни (хизматларни) бир шахс томонидан бошқа шахсга реализация қилишни (қайта сотишни) ташкил этиш учун ҳеч қандай активлардан фойдаланмаса, қўлланилади.

Ушбу модда мақсадида календарь йил учун битимлар бўйича даромадлар суммаси бир шахс (ўзаро алоқадор шахслар) билан тузилган шундай битимлар бўйича календарь йилда олинган даромадлар суммасини

фойда солиги учун белгиланган даромадларни эътироф этиш тартибини ҳисобга олган ҳолда қўшиш йўли билан аниқланади.

Назорат қилинадиган битимлардаги даромадларни солик солиш мақсадида аниқлаш учун Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси бундай битимларни ёки жами шундай битимларни (бундан буён ушбу бўлимда таҳлил этиладиган битим деб юритилади) тарафлари мустақил шахслар бўлган битта ёки бир нечта битим (бундан буён ушбу бўлимда таққосланадиган битимлар деб юритилади) билан таққослашни амалга оширади. Бундай таққослаш ушбу бўлимда назарда тутилган трансферт нарх белгилаш чоғида даромадларни аниқлаш услубларини танлаш ва уларни кейинчалик қўллаш мақсадида амалга оширилади.

Битимлар бўйича даромадлар суммасини аниқлашда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси битимлар бўйича олинган даромадлар суммасини уларнинг бозордаги даражасига мувофиқлигини ушбу Кодекснинг 22 ва 23-боблари қоидаларини инобатга олган ҳолда текширишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг аризасига кўра, суд битимни мазкур битимнинг ушбу моддада белгиланган назорат қилинадиган битим белгиларига жавоб бермаслигига сабаб бўладиган шароитлар яратиш мақсадида тузилган бир турдаги битимлар гурухининг қисми деб таҳмин қилиниши учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда назорат қилинадиган битим деб эътироф этиши мумкин.

181-модда. Назорат қилинадиган ташқи савдо битимлари

Ушбу Кодекс мақсадида мазкур моддада назарда тутилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, назорат қилинадиган битимлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) жаҳон биржа савдоси товарларининг ташқи савдоси соҳасидаги битимлар;

2) тарафларидан бирининг рўйхатдан ўтказилиш жойи, яшаш жойи ёки солик резидентлиги жойи оффшор юрисдикция бўлган шахс ҳисобланадиган битимлар.

Агар бунда Ўзбекистон Республикаси юридик шахсининг фаолияти оффшор юрисдикцияда доимий муассасани ташкил этса ва назорат қилинадиган битим ушбу фаолият билан боғлик бўлса, ушбу битим қисмида мазкур юридик шахсга рўйхатдан ўтказилиш жойи ушбу оффшор юрисдикция бўлган шахс сифатида қаралади.

Ушбу Кодекс мақсадида солик солиш бўйича имтиёзли режимни тақдим этиладиган ва (ёки) молиявий операцияларни амалга оширишда ахборотни ошкор этишни ҳамда тақдим этишни назарда тутмайдиган давлатлар ва ҳудудлар оффшор юрисдикциялар деб эътироф этилади.

Оффшор юрисдикцияларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Давлат

божхона қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Марказий банки билан биргаликда тасдиқланади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандида назарда тутилган битимлар, агар бундай битимларнинг предмети куйидаги товар гурухларидан бирининг ёки бир нечтасининг таркибига кирувчи товарлар бўлса, назорат қилинадиган битимлар деб эътироф этилади:

- 1) рангли металлар;
- 2) қимматбаҳо металлар;
- 3) минерал ўғитлар;
- 4) углеводород хом ашёси ва нефть маҳсулотлари;
- 5) пахта толаси ва калава ип.

Ушбу модданинг бешинчи қисмида санаб ўтилган товарларнинг кодларини Ташки иқтисодий фаолият товар номенклатурасига мувофик Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси белгилайди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг аризасига кўра суд битимни ушбу моддада белгиланган назорат қилинадиган битим белгиларига жавоб бермаслигига сабаб бўладиган шароитлар яратиш мақсадида тузилган бир турдаги битимлар гурухининг қисми деб тахмин қилиниши учун етарли асослар мавжуд бўлган тақдирда ҳам назорат қилинадиган битим деб эътироф этиши мумкин.

182-модда. Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарнома

Солик тўловчилар солик органларини календарь йилда ўзлари тузган, ушбу Кодекснинг 180 ва 181-моддаларида кўрсатилган назорат қилинадиган битимлар тўғрисида хабардор қилиши шарт.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотлар солик тўловчи томонидан ўзи ҳисобда турган жойдаги солик органига назорат қилинадиган битимлар тузилган календарь йилга оид йиллик молиявий ҳисботни тақдим этиш муддатидан кечичитирмай юбориладиган назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномаларда кўрсатилади.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотларда куйидаги ахборот бўлиши керак:

- 1) тузилган назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги маълумотлар тақдим этилаётган календарь йил;
- 2) битимларнинг предмети;
- 3) битимларнинг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотлар:
 - а) юридик шахснинг тўлиқ номи ва унинг солик тўловчининг идентификация рақами (агар юридик шахс Ўзбекистон Республикасининг солик органларида ҳисобда турса);
 - б) якка тартибдаги тадбиркорнинг фамилияси, исми, отасининг исми ва унинг солик тўловчининг идентификация рақами;

в) якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми ва фуқаролиги;

4) нархлари тартибга солиниши лозим бўлган битимлар бўйича даромадлар (харажатлар) суммаларини ажратган ҳолда назорат қилинадиган битимлар бўйича олинган даромадларнинг суммаси ва (ёки) қилинган харажатларнинг (кўрилган заарнинг) суммаси. Ушбу қисмда кўрсатилган маълумотлар бир турдаги битимларнинг гурӯҳи бўйича тайёрланиши мумкин.

Солик тўловчи назорат қилинадиган битимлар тўғрисида тақдим этилган хабарномада маълумотларнинг тўлиқ эмаслиги, уларни тўлдиришда йўл кўйилган ноаниқликлар ёки хатолар аниқланганда аниқлаштирилган хабарномани юборишга ҳақли.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарнома солик органига белгиланган шакл бўйича қоғозда ёки электрон шаклда тақдим этилиши мумкин.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарноманинг шаклини, шунингдек уни тўлдириш ва назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномани электрон шаклда тақдим этиш тартибини Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси тасдиқлайди.

Назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги хабарномани олган солик органи у олинган кундан эътиборан ўн кун ичida ушбу хабарномани Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига электрон шаклда юборади.

Агар солик текширувни ёки солик мониторингини ўтказишда солик органи ушбу модданинг иккинчи қисмига мувофиқ маълумотлар тақдим этилмаган назорат қилинадиган битимлар тузилганлиги фактини аниқлаган бўлса, солик органи аниқланган фактлар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига мустақил тарзда хабар қиласи ва ўзи олган бундай битимлар тўғрисидаги маълумотларни юборади.

Солик текширувни ёки солик мониторингини ўтказаётган солик органи хабарнома юборилган санадан эътиборан ўн кундан кечиктирмай хабарнома ва тегишли маълумотлар Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига юборилганлиги тўғрисида солик тўловчига хабар қилиши шарт.

Хабарноманинг шаклини ва уни юбориш тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси тасдиқлайди.

Солик текширувни ўтказаётган солик органи томонидан назорат қилинадиган битимлар тўғрисидаги ўзи томонидан олинган маълумотларнинг Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига юборилиши бундай текширувни давом эттириш ва (ёки) тугатиш ҳамда текширув материалларини кўриб чиқиш натижаларига кўра қарор чиқариш учун тўсқинлик қилмайди.

22-боб. Битимларнинг таққосланадиган шартлари

183-модда. Битимларнинг тижорат ва молиявий шартларини таққослаш

Ушбу Кодекс мақсадида таққосланадиган битимлар, агар улар таҳлил этиладиган битимлар билан бир хил тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларда тузиладиган бўлса, таҳлил этиладиган битим билан таққосланадиган битим деб эътироф этилади.

Агар таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари таҳлил этиладиган битимнинг шартларидан фарқ қилса, бундай битимлар, агар таҳлил этиладиган ва таққосланадиган битимларнинг мазкур шартлари ўртасидаги фарқлар уларнинг натижаларига жиддий таъсир кўрсатмаса, таҳлил этиладиган битим билан таққосланадиган битимлар деб эътироф этилиши мумкин. Агар ушбу битимларнинг шартларидаги фарқларнинг бу битимлар шартларига ва (ёки) натижаларига доир тегишли тузатишларни солиқ солиши мақсадида қўллаш ёрдамида ҳисобга олиниши мумкин бўлса, бундай битимлар ҳам таҳлил этиладиган битим билан таққосланадиган битимлар деб эътироф этилиши мумкин.

Битимларнинг таққосланишини аниқлашда, шунингдек битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларини тузатишларни амалга ошириш учун таҳлил этиладиган ҳамда таққосланадиган битимларнинг мустақил шахслар ўртасидаги битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган асосий тавсифларининг таҳлили ўтказилади. Бундай таҳлил ушбу Кодекснинг 184-моддасига мувофиқ ўтказилади.

184-модда. Битимларнинг шартларини таққослаш таҳлили

Битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларини таққослашни таҳлил қилишда бу шартларнинг ушбу битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартларига ёхуд уларнинг молиявий натижаларига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган асосий тавсифлари ҳисобга олинади. Бунда қуйидагилар ҳисобга олинади:

- 1) товарларнинг сони, кўрсатиладиган хизматларнинг ҳажми;
- 2) битим бўйича мажбуриятларни бажариш муддатлари;
- 3) тегишли битимларда қўлланиладиган тўловларнинг шартлари;
- 4) битимда қўлланилган чет эл валютасининг сўмга ёки бошқа валютага нисбатан курси ва унинг ўзгариши;
- 5) битим тарафлари ўртасидаги хукуклар ва мажбуриятларни тақсимлашнинг бошқа шартлари.

Битимларнинг асосий тавсифлари жумласига қуйидагилар ҳам киради:

- 1) битим предмети бўлган товарларнинг (хизматларнинг) тавсифлари;

2) ишбилиармонлик муюмаласи анъаналариға мувофиқ битим тарафлари томонидан бажариладиган вазифаларнинг тавсифлари, шу жумладан битим тарафлари фойдаланадиган активларнинг, ўз зиммасига оладиган таваккалчиликларнинг тавсифлари, шунингдек битимлар тарафлари ўртасидаги жавобгарликнинг тақсимланиши ва бошқа шартлар (бундан буён ушбу бўлимда функционал таҳлил деб юритилади);

3) товарлар (хизматлар) нархларига таъсир кўрсатадиган битим тарафлари ўртасида тузилган шартномаларнинг (контрактларнинг) шартлари;

4) битим тарафлари фаолиятининг иқтисодий шартлари тавсифлари;

5) товарлар (хизматлар) нархларига таъсир кўрсатадиган битим тарафларининг бозор (тижоратга оид) стратегиялари тавсифлари.

Битимларнинг шартларини таққослашни таҳлил қилиш чоғида таққосланадиган ва таҳлил этиладиган битимлар тузиладиган бозорларнинг тавсифлари ҳисобга олиниши керак. Бунда қўйидаги омиллар эътиборга олинади:

1) бозорларнинг географик жойлашган ери ва уларнинг ўлчами;

2) бозорларда рақобатнинг мавжудлиги ҳамда бозордаги сотувчилар ва харидорларнинг нисбий рақобатбардошлилиги;

3) бозорда бир турдаги товарларнинг (хизматларнинг) мавжудлиги;

4) бозордаги таклиф ва талаб, истеъмолчиларнинг харид қобилияти;

5) ишлаб чиқариш ва транспорт инфратузилмасининг ривожланиш даражаси;

6) бозорнинг битим нархига таъсир этувчи бошқа тавсифлари.

Битимларнинг тарафлари томонидан бажариладиган вазифаларни таҳлил қилишда уларнинг тасарруфидаги моддий ва номоддий активлар ҳисобга олинади.

Битимлар шартларининг таққосланишини таҳлил қилишда ҳисобга олинадиган битим тарафларининг асосий вазифалари жумласига қўйидагилар киради, хусусан:

1) товарларнинг дизайнини амалга ошириш ва уларни технологик жиҳатдан ишлаб чиқиш;

2) товарларни ишлаб чиқариш;

3) товарларни ёки уларнинг таркибий қисмларини йиғиш;

4) ускунани монтаж қилиш ва (ёки) ўрнатиш;

5) илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини амалга ошириш;

6) товар-моддий қимматликларни сотиб олиш;

7) товарларнинг улгуржи ёки чакана савдосини амалга ошириш;

8) таъмиrlаш, кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича вазифалар;

9) янги бозорларда товарларни (хизматларни) ўтказиш, маркетинг, реклама;

10) товарларни сақлаш ва ташиш;

11) сугурта қилиш;

- 12) молиялаштириш, молиявий операцияларни амалга ошириш;
- 13) сифатни назорат қилиш;
- 14) тезкор ва стратегик бошқарув, шу жумладан товарларнинг (хизматларнинг) нарх сиёсатини, уларни ишлаб чиқариш стратегиясини, реализация қилиш ҳажмини ва ассортиментини, уларнинг истеъмол хусусиятларини аниқлаш.

Битимларнинг шартларини таққослашни таҳлил қилишда битим тарафларидан ҳар бири томонидан ўз фаолиятини амалга оширишда зиммасига олинадиган ва битимнинг шартларига таъсир кўрсатадиган таваккалчиликлари ҳисобга олиниши мумкин. Тарафларнинг тижорат стратегиялари, шу жумладан чиқариладиган маҳсулотни янгилашга ва такомиллаштиришга, маҳсулот сотиладиган янги бозорларга чиқишга қаратилган стратегиялари ҳам ҳисобга олиниши мумкин.

Агар битимларнинг шартларини таққослаш таҳлил қилинаётганда кредитлар ёки заёмлар шартларини таққослаш талаб этиладиган бўлса, битимлар тарафларининг кредит тарихи ва тўлов қобилияти, бундай кредитлар ёки заёмлар берилаётган муддатлар, уларнинг валютаси ҳамда фоиз ставкаси ўлчамига таъсир кўрсатувчи бошқа шартлар ҳисобга олинади.

Ушбу моддада кўрсатилган омиллар ва тавсифлар, ушбу моддада назарда тутилган функционал таҳлил учун қайси ҳолларда ва қайси даражада зарур бўлса, ўша ҳолларда ва даражада ҳисобга олинади.

Ушбу модданинг биринчи – саккизинчи қисмларига мувофиқ таққосланадиган битимлар шартларини таҳлил қилиш асосида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси таққосланадиган битимларнинг шартлари таҳлил этиладиган битим шартлари билан таққослашнинг зарур даражасини таъминлаш учун тузатишлар киритишни амалга оширишга ҳакли. Бундай тузатишлар қўйидаги принциплар асосида амалга оширилади:

1) мустақил шахсларнинг назорат қилинмайдиган битимлардаги даромадлари улар томонидан фойдаланиладиган активларни ва товарлар (хизматлар) бозорида юзага келган иқтисодий шароитларда ўз зиммасига олинадиган иқтисодий (тижоратга оид) таваккалчиликларни ҳисобга олган ҳолда шакллантирилади ҳамда шартнома шартларига ва ишбилармонлик муомаласи анъаналарига мувофиқ битимнинг ҳар бир тарафи томонидан бажариладиган вазифаларни акс эттиради;

2) бошқа тенг шароитларда бозор (тижорат) стратегиясига мувофиқ битим тарафлари томонидан қўшимча вазифаларни амалга ошириш, даромадлар миқдорига жиддий таъсир кўрсатувчи активлардан фойдаланиш, қўшимча тижорат (иқтисодий) таваккалчиликларини ўз зиммасига олиш бундай бўйича кутиладиган даромадларнинг ошиши билан бирга кечади.

185-модда. Битимларнинг шартларини таққослаш таҳлилида фойдаланиладиган ахборот

Трансферт нархни белгилашда солик назоратини ўтказишида (шу жумладан таҳлил этиладиган битимнинг ва таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларини таққослаш чоғида) Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси қўйидаги ахборотдан фойдаланади:

- 1) Ўзбекистон Республикаси биржаларининг ва чет эл биржаларининг нархлар ҳамда котировкалар тўғрисидаги маълумотларидан;
- 2) Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан эълон қилинадиган ёки сўровга кўра тақдим этиладиган Ўзбекистон Республикаси ташки савдосининг божхона статистикасидан;
- 3) Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларига мувофиқ ваколатли давлат бошқаруви органларининг расмий ахборот манбаларидағи, чет давлатларнинг ёки ҳалқаро ташкилотларнинг расмий ахборот манбаларидағи ёхуд бошқа эълон қилинган ва (ёки) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидағи ҳамда ахборот тизимларидағи нархлар (нархларнинг ўзгариш чегаралари) ва биржа котировкалари тўғрисидаги маълумотлардан;
- 4) ахборот-нарх агентликлари маълумотларидан;
- 5) солик тўловчи томонидан тузилган битимлар тўғрисидаги ахборотдан.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ахборот мавжуд бўлмаган (етарли бўлмаган) тақдирда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси қўйидаги ахборотдан фойдаланади:

- 1) эълон қилинган ва (ёки) ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборотлар манбаларидағи ҳамда ахборот тизимларидағи нархлар (нархларнинг тебраниш чегаралари) ва котировкалар тўғрисидаги маълумотлардан;
- 2) юридик шахсларнинг молиявий ва статистика ҳисоботидан олинган маълумотлардан, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг ёки чет давлатларнинг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларида эълон қилинган ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг ва (ёки) чет эл юридик шахсларининг ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот тизимларидағи, шунингдек расмий сайтларидағи маълумотлардан.

Чет эл юридик шахсларнинг молиявий ҳисоботидаги маълумотлардан фойдаланишга Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг (Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги фаолияти доимий муассасанинг ташкил этилишига олиб келадиган чет эл юридик шахсларининг) рентабеллиги оралигини аниқлаш учун факат таққосланадиган битимлар тузган Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг молиявий ҳисботи маълумотлари асосида рентабелликнинг бундай оралигини ҳисоблаш имкони бўлмаган тақдирда йўл қўйилади;

3) баҳолаш обьектининг баҳолаш фаолияти тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига ёки чет давлатлар қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқланган бозор қиймати тўғрисидаги маълумотлардан;

4) ушбу Кодекснинг 23-бобига мувофиқ фойдаланиладиган бошқа ахборотдан.

Битимларнинг шартларини таққослашни тахлил қилишда солик сирини ташкил этувчи ахборотдан, шунингдек фойдаланиш ҳуқуки қонун ҳужжатларига мувофиқ чекланган бошқа ахборотдан фойдаланишга йўл қўйилмайди. Бундай чеклов Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси трансферт нархни белгилашда солик назоратини ўтказаётган солик тўловчи тўғрисидаги маълумотларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Битимларнинг шартларини таққослашни тахлил қилишда факат ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидан, шунингдек солик тўловчи тўғрисидаги маълумотлардан фойдаланилади.

Битим шартларининг таққосланишини тахлил қилишда, ушбу Кодекснинг 193-моддасига мувофиқ ҳужжатларни тайёрлаш ва тақдим этишда солик тўловчи ўз фаолияти тўғрисидаги ахборотдан ташқари ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ҳар қандай ахборот манбаларидан, шунингдек ўзи билан ўзаро боғлиқ бўлган, худди шундай фаолиятни амалга ошираётган шахсларнинг фаолияти тўғрисидаги ахборотдан фойдаланишга ҳақли.

Агар солик тўловчига нисбатан трансферт нарх белгилашда солик назорати ўтказилаётганда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси ушбу солик тўловчи томонидан мустақил шахслар билан тузилган таққосланадиган битимлар тўғрисидаги ахборотга эга бўлса, бундай битимларни тахлил этиладиган битим билан таққослашда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси бозор нархларининг оралигини аниқлаш учун ушбу ахборотдан фойдаланишга ҳақли.

23-боб. Трансферт нархни белгилашда солик назоратида фойдаланиладиган усуllар

186-модда. Трансферт нархни белгилашда солик назоратида фойдаланиладиган усуllар тўғрисидаги умумий қоидалар

Трансферт нархни белгилаш чоғида солик назорати ўтказилганида (шу жумладан назорат қилинадиган битимнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари ҳамда унинг натижалари таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари ҳамда уларнинг натижалари билан таққосланганда) Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси ушбу моддада белгиланган тартибда қуйидаги усуllардан фойдаланади:

- 1) таққосланадиган бозор нархларининг усулидан;
- 2) кейинги реализация қилиш нархи усулидан;
- 3) харажат усулидан;

- 4) таққосланадиган рентабеллик усулидан;
- 5) фойдани тақсимлаш усулидан.

Зарур бўлган ҳолларда ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган икки ва ундан ортиқ усувлар комбинациясидан фойдаланишга йўл қўйилади.

Таққосланадиган бозор нархлари усули, агар ушбу Кодекс 189-моддасининг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини солик солиш мақсадида аниқлаш учун устувор ҳисобланади.

Агар солик солиш мақсадида таққосланадиган бозор нархлари усулини қўллаш мумкин бўлмаса ёхуд уни қўллаш назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги тўғрисида асосланган хулоса чиқариш имконини бермаса, ушбу модданинг биринчи қисми 2–5-бандларида кўрсатилган бошқа усувларни қўллашга йўл қўйилади.

Агар тегишли товарлар (хизматлар) бозорида ҳеч бўлмаганда бир турдаги товарлар (хизматлар) предмети бўлган битта таққосланадиган битим мавжуд бўлса, шунингдек бундай битим ҳақида етарлича ахборот мавжуд бўлса, назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини ушбу Кодекснинг 188-моддасида назарда тутилган тартибда аниқлаш учун таққосланадиган бозор нархлари усулидан фойдаланилади.

Солик тўловчининг назорат қилинадиган битими нархининг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлаш мақсадида таққосланадиган бозор нархлари усулини қўллаш учун ушбу солик тўловчининг мустақил шахслар билан тузган битимларидан, башарти бундай битимлар таққосланса, таққосланадиган битимлар сифатида фойдаланиши мумкин.

Айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) билан таққосланадиган битимларда нархлар тўғрисидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда трансферт нархни белгилашда соликларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг тўликлигини аниқлаш мақсадида ушбу модданинг биринчи қисми 2 – 5-бандларида кўрсатилган усувларнинг биридан фойдаланилади.

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битимнинг ҳақиқий ҳолатлари ва шартларини инобатга олган ҳолда битим нархининг бозор нархларига мувофиқлиги ёки номувофиқлиги ҳақида кўпроқ асосланган хулоса қилишга имкон берадиган усулдан фойдаланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 2 – 5-бандларида кўрсатилган усувлардан солик солиш мақсади учун назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурӯҳи бўйича даромадларни аниқлашда ҳам фойдаланиши мумкин.

Айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) предмети бўлган ва таққосланадиган тижорат ва (ёки) молиявий шартларда амалга оширилган битимлар ушбу бўлимнинг мақсади учун бир турдаги битимлар деб эътироф этилади.

Назорат қилинадиган битимларда солик солиш мақсадида даромадларни (фойдани, тушумни) аниклаш чоғида фойдаланиладиган усулни танлашда дастлабки маълумотларнинг тўлиқлиги ва тўғрилиги, шунингдек таққосланадиган битимларни назорат қилинадиган битим билан таққослашни таъминлаш мақсадида амалга ошириладиган тузатишларнинг асосланганлиги инобатга олиниши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган усулларни қўллаш мақсадида аниқ битимлар тўғрисидаги ахборотдан ташкари бозор нархларининг шаклланган даражаси ва (ёки) биржа котировкалари ҳақидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган, шунингдек ахборот-нарх агентликларининг тегишли товарлар (хизматлар) бозорларидағи айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларга (хизматларга) оид нархлар (нархлар ораликлари) ҳақидаги маълумотларидан фойдаланиш мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган усулларни қўллаш мақсадида бозор нархлари тўғрисидаги ҳамма фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидан фойдаланишга, башарти ушбу ахборот манбаларида маълумотлари мавжуд бўлган битимларнинг назорат қиладиган битим билан таққосланиши таъминланса, йўл қўйилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 2 ва 3-бандларида кўрсатилган усулларни қўллаш учун харажатларни ҳисобга олиш тартибида ушбу усулларга мувофиқ ҳисоб-китоб қилинадиган кўрсаткичларга ва рентабеллик оралиғига таъсири сезиларли бўлмаслигини таъминлайдиган рентабеллик оралиғи ҳисоб-китоб қилинадиган молиявий ҳисботларнинг маълумотлари таққосланадиган тарзга келтирилиши керак.

Агар рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш ва назорат қилинадиган битимларда солик солиш мақсадида даромадларни (фойдани, тушумни) аниклаш учун молиявий ҳисботлар маълумотларининг таққосланишини таъминлаш мумкин бўлмаса, ушбу модданинг биринчи қисми 4 ва 5-бандларида кўрсатилган усуллардан фойдаланилади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 4 ва 5-бандларида кўрсатилган усуллар бозор нархлари кўрсаткичларини бевосита ҳисоб-китоб қилмаган ҳолда қўлланилиши мумкин. Кўрсатилган усуллардан фойдаланилганда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси назорат қилинадиган битимнинг молиявий кўрсаткичларини (натижаларини) таққосланадиган битимлар бўйича рентабеллик оралиғи билан таққослайди ва унинг асосида, агар ушбу битим тарафлари мустақил шахслар бўлса, олиниши мумкин бўлган даромад суммасининг ҳисоб-китобини амалга оширади.

Худди шундай тартибида назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухининг молиявий кўрсаткичлари (натижалари) таққосланадиган

битимлар бўйича рентабеллик оралиғи асосида ҳисоб-китоб қилинган молиявий кўрсаткичлар билан таққосланади ва даромадларнинг суммаларига ҳисоб-китоб қилиш амалга оширилади.

Суд битим нархининг бозор нархларига мувофиқлигини белгилаш учун аҳамиятга эга бўлган бошқа ҳолатларни ушбу бўлимда назарда тутилган чекловларсиз инобатга олиши мумкин.

Солиқ тўловчиilar битимларни тузишда ушбу Кодексда назарда тутилмаган мақсадларда нархни белгилаш соҳасидаги ўз сиёсатини асослаш учун ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган усусларга амал қилиши шарт эмас.

187-модда. Молиявий кўрсаткичлар ва рентабеллик оралиғи

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадида даромадларни ушбу Кодекснинг 189 – 192-моддаларида назарда тутилган тартибда аниклашда қўйидаги рентабеллик кўрсаткичларидан фойдаланиш мумкин:

- 1) акциз солигини ва қўшилган қиймат солигини ҳисобга олмаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган ялпи фойданинг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган соф тушумга нисбати сифатида аникланадиган ялпи рентабеллик;
- 2) ялпи фойданинг сотилган товарлар (хизматлар) таннархига нисбати сифатида аникланадиган харажатларнинг ялпи рентабеллиги;
- 3) акциз солигини ва қўшилган қиймат солигини ҳисобга олмаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, асосий фаолиятдан олинган фойданинг товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумга нисбати сифатида аникланадиган сотиш рентабеллиги;
- 4) асосий фаолиятдан олинган фойданинг реализация қилинган товарларнинг (хизматларнинг) таннархи, реализация қилиш харажатлари ва товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ маъмурий харажатларнинг суммасига нисбати сифатида аникланадиган реализация қилиш бўйича харажатларнинг ва маъмурий харажатларнинг рентабеллиги;
- 5) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган ялпи фойданинг реализация қилишга доир харажатларга ва товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлиқ бўлган маъмурий харажатларга нисбати сифатида аникланадиган реализация қилиш бўйича харажатларнинг ва маъмурий харажатларнинг рентабеллиги;
- 6) асосий фаолиятдан олинган фойданинг таҳлил қилинадиган битимда бевосита ёки билвосита фойдаланиладиган активларнинг (муомалада бўлмаган ва муомалада бўлган) жорий бозор қийматига нисбати сифатида аникланадиган активлар рентабеллиги.

Активларнинг жорий бозор қиймати тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда активлар рентабеллиги молиявий ҳисоботнинг маълумотлари асосида аниқланishi мумкин.

Рентабеллик ва бошқа молиявий кўрсаткичлар ушбу бобнинг мақсадида Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари учун Ўзбекистон Республикасининг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ тузилган молиявий ҳисбот маълумотлари асосида аниқланади. Чет эл юридик шахслари учун мазкур молиявий кўрсаткичлар чет давлатларнинг қонун хужжатларига мувофиқ тузилган молиявий ҳисбот маълумотлари асосида аниқланади. Бунда Ўзбекистон Республикасининг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ тузиладиган молиявий ҳисбот маълумотлари билан таққослашни таъминлаш мақсадида бундай маълумотларга тузатишлар киритилади.

Рентабеллик оралигини аниқлаш чоғида, агар битимлар назорат қилинадиган бўлмаса, таққосланадиган камида тўртта битим, шу жумладан солиқ тўловчи томонидан амалга оширилган битимлар натижалари бўйича ёхуд таққосланадиган камида тўртта юридик шахснинг молиявий ҳисботи маълумотлари асосида аниқланадиган рентабеллик кўрсаткичларидан фойдаланилади. Мазкур юридик шахсларни танлаш назорат қилинадиган битимга нисбатан таққосланадиган иктисадий шартларда (тижорат шартларида) ўзининг тармоқ хусусиятини ва амалга ошириладиган фаолият турларини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Назорат қилинадиган битим тарафи мансуб бўлган тармоқда, ушбу тарафга нисбатан мустақил юридик шахслар мавжуд бўлмаганда функционал таҳлил учун юридик шахсларни танлаш ушбу юридик шахслар томонидан амалга ошириладиган вазифаларнинг таққосланишини, улар томонидан қабул қилинадиган таваккалчиликларни ва фойдаланиладиган активларни инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Таққосланадиган тўртта ва ундан ортиқ битим тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда ёхуд таққосланадиган тўртта ва ундан ортиқ юридик шахснинг молиявий ҳисботи мавжуд бўлмаганда, рентабеллик оралигини аниқлаш мақсадида кам сондаги таққосланадиган битимлар (кам сондаги юридик шахсларнинг молиявий ҳисботи) тўғрисидаги ахборотдан фойдаланиш мумкин.

Ушбу Кодекснинг 186-моддаси биринчи қисми 2–4-бандларида кўрсатилган усулларни қўллаш мақсадида рентабеллик оралиғи қўйидаги тартибда аниқланади.

Дастлаб рентабеллик оралигини аниқлаш учун фойдаланиладиган рентабеллик жами кўрсаткичлари ушбу оралиқни аниқлаш учун фойдаланиладиган танламани ҳосил қилган ҳолда, ўсиб бориш тарзида тартибга келтирилади. Бунда рентабелликнинг ҳар бир кўрсаткичига, энг камидан бошлаб ўз тартиб рақами берилади. Агар танланма рентабелликнинг икки ва ундан ортиқ бир хил кўрсаткичини ўз ичига олса, унга барча шундай кўрсаткичлар киритилади.

Рентабеллик оралиғини аниқлашда назорат қилинадиган битим рентабеллиги ҳисобга олинмайды. Сүнгра тўпламда рентабеллик кўрсаткичларининг сони тўртга қолдиқсиз бўлинишига қараб, рентабеллик оралиғи кўйидаги икки усулдан бири билан аниқланади:

1) агар ушбу сон қолдиқсиз бўлинса, рентабеллик оралиғининг энг кам кўрсаткичи рентабеллик кўрсаткичларининг ярим суммасига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткичлар танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмга тенг бўлган тартиб рақамига ва кейинги тартиб рақамига эга бўлади. Рентабеллик оралиғининг энг юкори қиймати бундай ҳолда рентабеллик кўрсаткичларининг ярим суммасига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткичлар танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг уч каррасига тенг бўлган тартиб рақамига ва кейинги тартиб рақамига эга бўлади;

2) агар ушбу сон қолдиқсиз бўлинмаса, рентабеллик оралиғининг энг кам қиймати рентабеллик кўрсаткичига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткич танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг бутун қисми бирлигига оширилган кўрсаткичга тенг бўлган тартиб рақамига эга бўлади. Рентабеллик оралиғининг энг юкори кўрсаткичи бундай ҳолда рентабеллик кўрсаткичига тенг деб қабул қилинади, мазкур кўрсаткич танламада бўлинишдан ҳосил бўлган қисмнинг бутун қисми уч карраси бирлигига оширилган қийматга тенг бўлган тартиб рақамига эга бўлади.

Таққосланадиган иқтисодий шартларда (тижорат шартларида) амалга ошириладиган фаолият натижалари бўйича рентабелликни ҳисоб-китоб қилиш юридик шахс молиявий ҳисботининг маълумотлари асосида кўйидаги шартларга бир вақтда риоя қилинганида амалга оширилиши мумкин:

1) юридик шахс таққосланадиган фаолиятни амалга оширади ва у билан боғлиқ таққосланадиган вазифаларни бажаради. Фаолиятнинг таққосланиши Ўзбекистон Республикаси иқтисодий фаолият турларининг умумдавлат таснифида, шунингдек халқаро ва бошқа таснифларда назарда тутилган иқтисодий фаолият турларини ҳисобга олган ҳолда аниқланиши мумкин;

2) юридик шахс соф активларининг умумий миқдори рентабеллик ҳисоб-китоб қилинадиган бир неча йилдан охирги йилнинг 31 декабри ҳолатига кўра молиявий ҳисбот маълумотлари бўйича манфий ҳисобланмайди;

3) юридик шахс рентабеллик ҳисоб-китоб қилинадиган бир неча йилдан бир йилдан ортиқ даврдаги молиявий ҳисбот маълумотлари бўйича сотувлардан заарларга эга бўлмайди;

4) юридик шахс 25 фойздан ортиқ бўлган улуш билан бошқа юридик шахс фаолиятида бевосита ва (ёки) билвосита иштирок этмайди ҳамда бевосита иштирок этиш улуши 25 фойздан ортиқ бўлган иштирокчи (акциядор) сифатидаги юридик шахсга эга бўлмайди.

Агар маълумотларидан рентабеллик оралиғини ҳисоб-китоб қилиш учун фойдаланиладиган юридик шахсларнинг консолидациялашган

молиявий ҳисоботи маълумотларидан фойдаланиш имконияти бўлса, ушбу модданинг саккизинчи қисми 4-бандида назарда тутилган мезонлар қўлланилмайди.

Агар ушбу модданинг ўнинчи ва ўн биринчи қисмларида белгиланган чекловларга кўра функционал таҳлил учун тўрттадан кам юридик шахс қолса, ушбу модданинг саккизинчи қисми 4-бандида кўрсатилган иштирок этиш улуши мезонлари 25 фоиздан 50 фоизга қадар оширилиши мумкин.

Рентабеллик оралигини ҳисоб-китоб қилиш учун назорат қилинадиган битим тузилган пайтдаги ёхуд вақт бўйича унга яқин бўлган, аммо битим тузилган календарь йилнинг 31 декабридан кечикмаган пайтдаги мавжуд ахборотдан фойдаланилади.

Ушбу модданинг ўн биринчи қисмida кўрсатилган мазкур ахборот ўрнига назорат қилинадиган битим тузилган календарь йилдан бевосита олдинги уч календарь йилдаги (ёхуд ушбу битимда нархлар белгиланган календарь йилдаги) молиявий ҳисобот маълумотларидан фойдаланиш мумкин. Мазкур ахборот жумласига солик тўловчининг мустақил шахслар билан ўзи амалга оширган битимлар тўғрисидаги ахбороти ҳам киради.

Рентабеллик оралигини аниқлашда таққосланишни таъминлаш мақсадида рентабеллик кўрсаткичлари таққосланадиган юридик шахсларнинг молиявий ҳисботларида маълумотларга асосланган ҳолда мавжуд фарқларга тузатиш киритиши мақсадида ўзгариши мумкин. Бундай тузатишлар, хусусан, дебиторлик ва кредиторлик қарзи кўрсаткичларида, солик тўловчининг ва молиявий ҳисбонот маълумотларидан рентабеллик оралигини аниқлаш учун фойдаланиладиган юридик шахсларнинг молиявий ҳисботи маълумотлари бўйича товар-моддий захираларнинг кўрсаткичларида амалга оширилади.

188-мода. Таққосланадиган бозор нархлари усули

Таққосланадиган бозор нархлари усули назорат қилинадиган битимдаги товарлар (хизматлар) нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини назорат қилинадиган битим нархини ушбу модданинг иккинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор нархлари оралиғи билан таққослаш асосида аниқлашни назарда тутади.

Агар назорат қилинадиган битимга нисбатан айнан ўхашаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) билан тузилган факат битта таққосланадиган битим ҳақидаги ахборот мавжуд бўлса, таққосланадиган битимнинг нархи, башарти ушбу назорат қилинадиган ҳамда таққосланадиган битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартлари тўлиқ таққосланса, бир вақтнинг ўзида бозор нархлари оралигининг энг кам ва энг кўп кўрсаткичлари деб эътироф этилиши мумкин. Мазкур қоида назорат қилинадиган ва таққосланадиган битимларнинг тижоратга оид ва (ёки) молиявий шартлари тўлиқ таққосланишини тегишли тузатишлар билан таъминлаш мумкин бўлган тақдирда ҳам қўлланилиши мумкин.

Агар таққосланадиган битимдаги товарларни (хизматларни) сотувчи ушбу товарлар (хизматлар) бозорида устун мавқени эгаллаган бўлса, ушбу қисмда назарда тутилган қоидалар қўлланилмайди.

Бир хил (бир турдаги) товарлар (хизматлар) предмети бўлган бир нечта таққосланадиган битим (шу жумладан солик тўловчининг мустақил шахслар билан битимлари) тўғрисида ахборот мавжуд бўлганда, бозор нархлари оралиғи қўйидаги тартибда аниқланади. Даастлаб таққосланадиган битимларда қўлланилган, бозор нархлари оралигини аниқлаш учун фойдаланиладиган нархлар мажмуи ушбу оралиқни аниқлаш учун фойдаланиладиган танламани ҳосил қилган ҳолда ўсиб бориш тарзида тартибга солинади. Бунда нархнинг ҳар бир кўрсаткичига, энг кам миқдоридан бошлаб ўз тартиб рақами берилади. Агар танлама нархнинг икки ва ундан ортиқ бир хил қийматини ўз ичига олган бўлса, унга барча шундай кўрсаткичлар киритилади. Бозор нархлари оралигини аниқлашда назорат қилинадиган битимнинг нархи ҳисобга олинмайди. Солик тўловчи томонидан мустақил шахслар билан амалга оширилган таққосланадиган битимлар сони етарли бўлганда, бошқа битимлар бўйича ахборот ҳисобга олинмаслиги мумкин. Сўнгра олинган танлама асосида рентабеллик оралигини аниқлаш учун ушбу Кодекснинг 187-моддаси тўққизинчи қисмида назарда тутилган тартибда бозор нархларининг оралиғи топилади.

Бозор нархлари оралиғи таҳлил қилинган давр мобайнида қўлланилган нархлар ҳақидаги мавжуд ахборот ёки назорат қилинадиган битим амалга оширилишига қадар бўлган энг яқин санадаги ахборот асосида аниқланади.

Биржа котировкалари тўғрисида эълон қилинган ёки сўров бўйича олинган ахборотдан фойдаланилганда бозор нархларининг оралиғи тегишли биржада рўйхатдан ўтказилган айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар билан амалга оширилган битимларнинг нархлари асосида аниқланади. Бундай ҳолда битимларнинг улар амалга оширилган санада қайд этилган энг кам ва энг кўп нархи ўртасидаги оралиқ бозор нархлари оралиғи деб эътироф этилади.

Бозор нархлари оралиғи биржа котировкалари асосида аниқланганда битимларнинг иқтисодий (тижорат) шартларидаги фарқларни ҳисобга олишга, чунончи, қўйидаги иқтисодий (тижорат) шартлар асосида фарқларни ҳисобга оладиган тузатишлар воситасида йўл қўйилади:

- 1) тегишли бозорга товарлар (хизматлар) етказиб берилиши учун зарур бўлган, ҳужжатлар ва (ёки) ахборот манбалари билан асосланган ва тасдиқланган харажатлар;
- 2) божхона божларини тўлаш харажатлари;
- 3) тўлов шартлари;
- 4) савдо брокерининг (воситачининг ёки агентнинг) у томонидан савдо-воситачилик функциялари бажарилганлиги учун воситачилик (агент) ҳаки.

Ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) нархлари түғрисидаги маълумотлардан фойдаланилганда энг кам ва энг кўп кўрсаткичлар бундай товарларнинг (хизматларнинг) эълон қилинган нархларининг энг кам ва энг кўп кўрсаткичларига мувофиқ бўлган оралиғи ушбу Кодекснинг 186-моддаси ўн иккинчи ва ўн учинчи қисмларига мувофиқ бозор нархларининг оралиғи деб эътироф этилиши мумкин. Бунда факат назорат қилинадиган битим тааллуқли бўлган вакт даврида таққосланадиган шартлар асосида тузилган битимлар бўйича маълумотлар инобатга олинади.

Агар назорат қилинадиган битимнинг нархи ушбу модда коидаларига мувофиқ аниқланган бозор нархлари оралиғи чегарасида бўлса, солик солиш мақсадларида ушбу нарх бозор нархларига мувофиқ бўлган нарх деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битимнинг нархи бозор нархлари оралигининг энг кам микдоридан кам бўлса ёки унинг энг кўп микдоридан кўп бўлса, ушбу нарх бозор нархларига мувофиқ бўлмаган нарх деб эътироф этилади. Мазкур номувофиқлик мавжуд бўлган тақдирда, солик солиш мақсадида бозор нархлари оралигининг ўртача қийматига teng бўлган нарх қабул қилинади.

Солик солиш мақсадида бозор нархлари оралигининг ўртача қийматини ушбу модданинг тўққизинчи қисмига мувофиқ қўллаш, башарти бу бюджет тизимиға тўланиши лозим бўлган солик суммасини камайтирмаса ёки солик тўловчи заарининг суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

189-модда. Кейинги реализация қилиш нархи усули

Кейинги реализация қилиш нархи усули назорат қилинадиган битим нархининг ушбу назорат қилинадиган битимда (бир турдаги битимлар грухсида) олинган товарни кейинги реализация қилишда (қайта сотишда) назорат қилинадиган битим тарафи томонидан олинган ялпи рентабелликни таққослаш асосида бозор нархларига мувофиқлигини аниқлашни назарда тутади. Ушбу усулдан фойдаланилганда ялпи рентабелликнинг бозор оралиғи ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланади.

Кейинги реализация қилиш нархи усулидан фойдаланиш нархларнинг бозор нархларига мувофиқлигини аниқлаш учун бошқа усулларга нисбатан устувор бўлиб, унга кўра товар назорат қилинадиган битим доирасида олинади ва тарафлари мустақил шахслар бўлган битим доирасида қайта ишланмаган ҳолда қайта сотилади. Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахс унинг ялпи рентабеллиги даражасига сезиларли таъсир кўрсатадиган номоддий активлар обьектларига эгалик қиласа, мазкур усулдан фойдаланилади.

Агар товар қайта сотилганда күйидаги операциялар амалга оширилса хам кейинги реализация қилиш нархи усулидан фойдаланиш мумкин:

1) товарни қайта сотишга ва транспортда ташишга тайёрлаш (товарларни туркумларга ажратиш, жұнатмаларни шакллантириш, саралаш, қайта үраш);

2) агар якуний маҳсулотнинг (ярим тайёр маҳсулотларнинг) хусусиятлари аралаштириладиган товарларнинг хусусиятларидан сезиларлы фарқ қымаса, товарларни аралаштириш.

Агар товарни мустақил шахсларга кейинги реализация қилиш таққосланадиган тијорат шартларыда ва (ёки) молиявий шартларда турли нархларда амалга оширилса, рентабеллик оралигини аниклашда товарни кейинги реализация қилиш нархи сифатида барча шундай битимлар бүйича ушбу товарнинг ўртача нархидан фойдаланилади.

Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахсда ялпи рентабеллик ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аникланган рентабеллик оралиғи чегарасида бўлса, солик солиш мақсадида назорат қилинадиган битимда товар сотиб олинган нарх бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар қайта сотишни амалга ошираётган шахсда ялпи рентабеллик ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аникланган рентабеллик оралигининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг юқори миқдоридан кўп бўлса, солик солиш мақсадида назорат қилинадиган битим нархи товарни кейинги реализация қилишнинг амалдаги нархидан ва рентабеллик оралигининг ўртача қийматига мувофиқ келадиган ялпи рентабеллиқдан келиб чиқкан ҳолда аникланади.

Кейинги реализация қилиш нархи усули қўлланилганида ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) нархлари (нархлар оралиғи) тўғрисидаги маълумотларидан ва бундай товарларга (хизматларга) бозор нархлари оралиғи нархларидан ушбу Кодекс 188-моддасининг еттинчи қисмида назарда тутилган тартибда фойдаланишга йўл қўйилади.

Солик солиш мақсадида рентабеллик оралигининг ўртача қийматини ушбу модданинг еттинчи қисмига мувофиқ қўллаш, башарти бу бюджет тизимиға тўланиши лозим бўлган солик суммасини камайтирмаса ёки солик тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

190-модда. Харажат усули

Харажат усули назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархларига мувофиқлигини аниклашни назарда тутади ва мазкур усул назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухи) тарафи бўлган шахс харажатларининг ялпи рентабеллигини таққосланадиган битимлардаги харажатлар ялпи рентабеллигининг ушбу

Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор оралиғи билан таққослашга асосланади.

Харажат усули, чунончи, куйидаги ҳолларда қўлланилиши мумкин:

1) сотувчи билан ўзаро боғланган шахслар томонидан хизматлар кўрсатилганда (бундан хизматлар кўрсатилганда сотувчи харажатларининг рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатувчи номоддий активлардан фойдаланилган ҳоллар мустасно);

2) пул маблағларини бошқаришга доир хизматлар кўрсатилганда, жумладан қимматли қофозлар бозорида ва (ёки) валюта бозорида савдо операцияларини амалга оширишда;

3) юридик шахснинг якка ижро этувчи органи вазифаларни бажариш бўйича хизматлар кўрсатилганда;

4) сотувчи билан ўзаро боғлиқ шахсларга хом ашё ёки ярим тайёр маҳсулотлар сотилганда;

5) ўзаро боғлиқ шахслар ўртасида узоқ муддатли шартномалар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда.

Агар назорат қилинадиган битим тарафи бўлган сотувчida ушбу битим бўйича харажатларнинг ялпи рентабеллиги ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи доирасида бўлса, назорат қилинадиган битимнинг нархи солиққа тортиш мақсадидаги бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафи бўлган сотувчida харажатларнинг ялпи рентабеллиги рентабеллик оралигининг энг кам миқдоридан кам ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, назорат қилинадиган битимнинг нархи солиқ солиш мақсадида реализация қилинган товарларнинг (хизматларнинг) амалдаги таннархидан ва рентабеллик оралигининг ўртacha қийматига мувофиқ келадиган харажатларнинг ялпи рентабеллигидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Харажат усули қўлланилганда ахборот-нарх агентликларининг айнан ўхшаш (бир турдаги) товарлар (хизматлар) нархлари тўғрисидаги маълумотларидан фойдаланишга ҳамда ушбу Кодекс 188-моддасининг еттинчи қисмида назарда тутилган тартибда айнан ўхшаш (бир турдаги) товарларнинг (хизматларнинг) бозор нархлари оралигини аниқлашга йўл қўйилади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ солиқ солиш мақсадида рентабеллик оралигининг ўртacha қийматини қўллаш, башарти бу бюджет тизимиға тўланиши лозим бўлган солиқ суммасининг камайишига ёки солиқ тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

191-модда. Таққосланадиган рентабеллик усули

Таққосланадиган рентабеллик усули назорат қилинадиган битим тарафи бўлган шахсда юзага келган операцион рентабелликни

таққосланадиган битимлардаги операцион рентабелликнинг ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган бозор оралиғи билан таққослашни назарда тутади.

Таққосланадиган рентабеллик усулидан, хусусан, ахборот мавжуд бўлмаганда ёки етарли бўлмаганда фойдаланиш мумкин бўлиб, мазкур ахборотга асосланган ҳолда таққосланадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг зарур бўлган таққослаш даражаси мавжудлиги ҳақида асосланган хулоса чиқариш ҳамда ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг 2 ва 3-бандларида кўрсатилган усуллардан фойдаланиш мумкин бўлади.

Ушбу модданинг мақсади учун ушбу Кодекс 187-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган операцион рентабелликнинг қуйидаги кўрсаткичларидан фойдаланиш мумкин:

- 1) сотиш рентабеллиги;
- 2) харажатлар рентабеллиги;
- 3) тижорат ва бошқарув харажатлари рентабеллиги;
- 4) активлар рентабеллиги;
- 5) рентабелликнинг амалга оширилаётган вазифалар, фойдаланилаётган активлар ҳамда қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари ва ҳақ тўлаш даражаси ўртасидаги ўзаро боғлиқликни акс эттирувчи бошқа кўрсаткичи.

Рентабелликнинг аниқ кўрсаткичини танлашда назорат қилинадиган битим тарафининг фаолият тури, ушбу тараф томонидан амалга ошириладиган вазифалар, фойдаланиладиган активлар ва қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари, тегишли рентабелликни ҳисоб-китоб килиш учун фойдаланиладиган маълумотларнинг тўлиқлиги, тўғрилиги ва уларни таққослаш мумкинлиги, шунингдек бундай кўрсаткичининг иқтисодий асосланганлиги ҳисобга олинади.

Ушбу моддани қўллаш мақсади учун рентабеллик кўрсаткичларидан қуйидаги хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда фойдаланилади:

- 1) сотиш рентабеллигидан қайта сотувчи билан ўзаро боғлиқ шахслардан олинган товарларни кейинги қайта сотишда ёки қайта сотувчи билан боғлиқ бўлмаган шахслардан олинган товарларни у билан ўзаро боғлиқ бўлган шахсларга кейинги қайта сотишда фойдаланилади;
- 2) тижорат ва бошқарув харажатларининг ялпи рентабеллигидан ушбу қисмининг 1-бандида кўрсатилган ҳолларда, агар қуйидаги иккита шарт бир вақтда бажарилса, фойдаланилади:
 - а) қайта сотувчи товарларни олишда ва кейинги қайта сотишда узок бўлмаган вақт даврида сезиларли бўлмаган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларига дуч келса;
 - б) қайта сотувчининг сотишдан олинадиган ялпи фойдаси миқдори ҳамда у томонидан амалга оширилган тижорат ва бошқарув харажатлари миқдори ўртасида бевосита ўзаро боғлиқлик мавжуд бўлса;

3) харажатларнинг рентабеллигидан хизматлар кўрсатиш ва товарлар ишлаб чиқаришда фойдаланилса;

4) активлар рентабеллигидан товарлар ишлаб чиқаришда (хусусан, агар назорат қилинадиган битимлар кўп сармоя талаб қиладиган фаолиятни амалга оширувчи шахслар томонидан амалга оширилса) фойдаланилади.

Таққосланадиган рентабеллик усулидан фойдаланилганда рентабелликнинг бозор оралиғи билан назорат қилинадиган битимнинг қуидаги талабларга жавоб берадиган тарафининг рентабеллиги таққосланади:

1) назорат қилинадиган битим тарафи айни бир товар билан кетма-кет бажарилган битимлар бўйича олинган фойдага қўшган ҳиссаси назорат қилинадиган битимнинг бошқа тарафи қўшган ҳиссага нисбатан кам бўлган вазифаларни амалга оширади;

2) назорат қилинадиган битимнинг тарафи назорат қилинадиган битимнинг бошқа тарафига нисбатан кам иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларни қабул қиласди;

3) назорат қилинадиган битимнинг тарафи рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатадиган номоддий активлар объектларига эгалик қилмайди.

Агар назорат қилинадиган битимнинг тарафи ушбу модда олтинчи қисмининг 1–3-бандларида назарда тутилган талабларга жавоб бермаса, рентабелликнинг бозор оралиғи билан таққослаш учун назорат қилинадиган битимнинг мазкур талабларга энг кўп даражада жавоб берадиган тарафи танланади.

Агар назорат қилинадиган битим бўйича рентабеллик ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланган рентабеллик оралиғи доирасида бўлса, солик солиш мақсадларида назорат қилинадиган битимнинг нархи бозор нархларига мувофиқ деб эътироф этилади.

Агар назорат қилинадиган битим бўйича рентабеллик рентабеллик оралигининг энг кам миқдоридан кам бўлса ёки унинг энг кўп миқдоридан кўп бўлса, солик солиш мақсадларида рентабеллик оралигининг ўртacha қиймати инобатга олинади.

Рентабеллик оралигининг ўртacha қийматига асосан солик солиш мақсадида назорат қилинадиган битимга доир фойдага (даромадга, тушумга) тузатишлар амалга оширилади.

Солик солиш мақсадида ушбу модданинг тўққизинчи ва ўнинчи қисмларига мувофиқ фойдага (даромадга, тушумга) тузатишларни қўллаш, башарти бу бюджет тизимига тўланиши лозим бўлган солик суммасининг камайишига ёки солик тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

192-модда. Фойдани тақсимлаш усули

Фойдани тақсимлаш усули назорат қилинадиган битимнинг тарафлари ўртасида ушбу битимнинг барча тарафлари томонидан олинган жами фойданинг амалда тақсимланишини фойдани таққосланадиган битимлар тарафлари ўртасида тақсимлаш билан таққослашдан иборатdir.

Агар назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухининг) тарафлари бир вақтнинг ўзида улар билан ўзаро боғлиқ бўлган шахслар иштирокидаги бир турдаги битимларнинг тарафлари бўлса, ушбу бир турдаги битимларнинг натижалари назорат қилинадиган битим натижалари билан биргаликда баҳоланади. Бунда солиқ солиш мақсадида назорат қилинадиган битим ва мазкур бир турдаги битимлар бўйича жами фойда назорат қилинадиган битим бўйича фойдани тақсимлаш тартибига ўхшаш тартибда тақсимланиши лозим.

Агар жами фойдаси ушбу модданинг қоидаларини ҳисобга олган ҳолда тақсимланиши лозим бўлган юридик шахслар бухгалтерия ҳисобига кўйиладиган турли талаблар асосида бухгалтерия ҳисобини юритса, фойдани тақсимлаш усулини қўллаш мақсадида бундай молиявий ҳисобот ягона ҳисобга олиш талабларига мослаштирилиши керак.

Фойдани тақсимлаш усулидан, чунончи, қуйидаги ҳолларда фойдаланиш мумкин:

1) ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг 1—4-бандларида назарда тутилган усуллардан фойдаланиш мумкин бўлмаганда ва назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухининг) тарафлари томонидан амалга ошириладиган фаолиятнинг сезиларли ўзаро боғлиқлиги мавжуд бўлганда;

2) назорат қилинадиган битим тарафларининг мулкида (фойдаланишида) рентабеллик даражасига сезиларли таъсир кўрсатувчи номоддий активлар объектларига доир ҳукуқлар мавжуд бўлганда (номоддий активлар объектларининг предмети бўлган, мустакил шахслар томонидан амалга оширилган бир турдаги битимлар мавжуд бўлмаганда).

Назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида назорат қилинадиган битим бўйича фойда (заар) суммасини тақсимлаш ушбу Кодекс 176-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмлари қўлланилишини таъминлаш мақсадида амалга оширилади.

Фойдани тақсимлаш принципларини танлаш назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухининг) ҳолатларига боғлиқ бўлади ва назорат қилинадиган битим бўйича фойдани таққосланадиган тижорат ва (ёки) молиявий шартларда шунга ўхшаш фаолиятни амалга ошираётган мустакил шахслар ўртасида фойдани тақсимлашга мувофиқ тарзда тақсимлашга олиб келиши керак.

Назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухининг) тарафлари ўртасида фойдани тақсимлаш фойдани тақсимлаш усулига мувофиқ ҳолда назорат қилинадиган битим (назорат

қилинадиган бир турдаги битимлар гурухи) бўйича олинадиган жами фойдага назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухи) тарафлари қўшган ҳиссани баҳолаш асосида қўйидаги мезонларга ёки уларнинг аралашмаларига мувофиқ амалга оширилади:

1) назорат қилинадиган битим бўйича жами фойдага назорат қилинадиган битим тарафлари томонидан амалга ошириладиган функцияларга, улар томонидан фойдаланиладиган активларга ва қабул қилинадиган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликларни қабул қилишига мутаносиб равишда;

2) назорат қилинадиган битимда фойдаланилган киритилган сармоядан олинган даромадни назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида мутаносиб равишда тақсимлашда;

3) таққосланадиган битим тарафлари ўртасида фойдани тақсимлашга мутаносиб равишда.

Назорат қилинадиган битим тарафлари ўртасида фойдани тақсимлаш усули қўлланилганида жами фойда ёхуд бундай битим барча тарафларининг қолдиқ фойдаси тақсимланади.

Ушбу модданинг мақсадида назорат қилинадиган битим барча тарафларининг таҳлил қилинаётган давр учун операцион фойдасининг суммаси таҳлил қилинаётган битим барча тарафларининг жами фойдаси деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг мақсадида қолдиқ фойда (зарар) қўйидаги тартибда аникланади:

дастлаб ушбу Кодекс 186-моддаси биринчи қисмининг 1–4-бандларида кўрсатилган усуллар асосида, назорат қилинадиган битимнинг (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухининг) ҳар бир тарафи учун бозор нархлари оралиғи асосида ушбу тараф учун ҳисоб-китоб қилинган фойда (зарар) аникланади. Бунда битимнинг ҳар бир тарафи учун ушбу тараф амалга оширадиган вазифалар, у фойдаланаётган активлар, қабул қилинаётган иқтисодий ва тижорат таваккалчиликлари инобатга олинади;

сўнгра назорат қилинадиган битим бўйича жами фойда (зарар) ва назорат қилинадиган битимнинг барча тарафлари учун сотишдан олинадиган жами ҳисобланган фойда (зарар) суммаси ўртасидаги ижобий фарқ назорат қилинадиган битим бўйича қолдиқ фойда деб, салбий фарқ эса ушбу назорат қилинадиган битим бўйича қолдиқ зарар деб эътироф этилади.

Фойдани тақсимлаш усули қўлланилиши натижасида назорат қилинадиган битимнинг ҳар бир иштирокчisi фойдасининг (зарарининг) якуний миқдори солиққа тортиш мақсадидаги, ҳисоб-китоб қилинган фойдага (зарарга) ва қолдиқ фойдага (зарарга) мос келадиган суммага teng деб қабул қилинади.

Жами ёхуд қолдиқ фойдани (зарарни) назорат қилинадиган битимнинг тарафлари ўртасида тақсимлаш учун қўйидаги кўрсаткичлар ҳисобга олинади:

- 1) назорат қилинадиган битим тарафи томонидан номоддий активларни яратишга сарфланган харажатларнинг миқдори;
- 2) назорат қилинадиган битим тарафда банд бўлган ходимларнинг тавсифлари, шу жумладан уларнинг сони ва малакаси (ходимлар томонидан сарфланган вақт, меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларининг миқдори);
- 3) назорат қилинадиган битим тарафининг фойдаланишида (тасарруфида) бўлган активларнинг бозор қиймати;
- 4) амалга оширилаётган вазифалар, фойдаланилаётган активлар ва қабул қилинаётган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлари ҳамда назорат қилинадиган битим бўйича сотишлардан амалда олинган фойда (зарар) миқдорига таъсир қилса, эътиборга олинади ва уларнинг таъсир кўрсатиши даражасига кўра эътиборга олинади.

Ушбу модданинг ўн иккинчи қисмида кўрсатилган кўрсаткичлар, башарти улар назорат қилинадиган битим бўйича ҳақиқатда олинган фойда (зарар) миқдорига таъсир қилса, эътиборга олинади ва уларнинг таъсир кўрсатиши даражасига кўра эътиборга олинади.

Назорат қилинадиган битим (назорат қилинадиган бир турдаги битимлар гурухи) тарафлари ўртасида фойдани ушбу модда еттинчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган мезон бўйича тақсимлаш мустақил шахслар ўртасида амалга оширилган таққосланадиган бир турдаги битимлар бўйича сотишдан олинган фойда (зарар) суммасини тақсимлаш ҳақидаги ахборот мавжуд бўлгандағина амалга оширилади. Назорат қилинадиган битим бўйича фойдани (зарарни) тақсимлашнинг мазкур тартибидан фойдаланишга қуйидаги шартларга бир вақтнинг ўзида риоя қилинганда йўл қўйилади:

- 1) назорат қилинадиган битим тарафларининг бухгалтерия ҳисоби маълумотлари таққосланадиган битимлар тарафларининг бухгалтерия ҳисоби маълумотлари билан таққосланадиган бўлиши ёхуд зарур тузатишлар воситасида таққосланадиган турга мос келтирилган бўлиши керак;
- 2) назорат қилинадиган битим тарафлари активларининг жами рентабеллиги таққосланадиган битимлар тарафларининг жами рентабеллигидан сезиларли тарзда фарқ қилмаслиги ёхуд зарур тузатишлар воситасида таққосланадиган турга мос келтирилиши керак.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий фойдаси фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдадан кўп ёки унга тенг бўлса ёхуд агар ушбу тараф томонидан кўрилган зарар бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган заардан кам ёки унга тенг бўлса, ушбу тарафда солиқ солиши мақсадида тегишинча ҳақиқатда олинган фойда ёхуд ҳақиқатда кўрилган зарар қабул қилинади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий фойдаси фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдадан кам бўлса, солиқ солиши мақсадида унинг учун бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган фойда қабул қилинади.

Агар назорат қилинадиган битим тарафининг ҳақиқий заари фойдани тақсимлаш усули билан ушбу тараф учун ҳисоб-китоб қилинган заардан кўп бўлса, солиқка тортиш мақсадида унинг учун бундай усул билан ҳисоб-китоб қилинган заар қабул қилинади.

Ушбу модданинг ўн олтинчи ва ўн еттинчи қисмларига мувофик солиқка тортиш мақсадида ҳисобга олинган фойдани (зарарни) солик тўловчи томонидан ҳақиқатда олинган фойда (зарар) билан таққослаш асосида, фойда солиғи солик тўловчининг фойдасига (зарарига) тузатиш амалга оширилади.

Солиқка тортиш мақсадида фойдани тақсимлаш усули билан ҳисоб-китоб қилинган фойдани (зарарни) ушбу модданинг ўн бешинчи – ўн саккизинчи қисмлари асосида қўллаш, агар бу ушбу ҳолат бюджет тизимиға тўланиши лозим бўлган солик суммасининг камайишига ёки солик тўловчининг зарари суммаси ошишига олиб келмаса, амалга оширилади.

24-боб. Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати

193-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати мақсадида ахборотни тайёрлаш ва тақдим этиш

Солик тўловчи Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг талабига кўра мазкур талабда кўрсатилган аниқ битимга (бир турдаги битимлар гуруҳига) тааллуқли ҳужжатларни тақдим этади. Ҳужжатлар деганда ҳужжатлар мажмуи ёки эркин шаклда тузилган ягона ҳужжат (агар бундай ҳужжатларни белгиланган шаклда тузиш Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилмаган бўлса) тушунилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳужжатлар назорат қилинадиган битимни (бир турдаги битимлар гурухини) амалга оширган солик тўловчининг (бошқа шахсларнинг) фаолияти тўғрисидаги, ушбу битим билан боғлиқ бўлган қуйидаги маълумотларни ўз ичига олиши керак:

- 1) назорат қилинадиган битим ўзи билан амалга оширилган шахсларнинг рўйхати (улар солик резиденти бўлган давлатлар ва ҳудудларни кўрсатган ҳолда), битимнинг тавсифи, унинг шартлари, жумладан нархни белгилаш усулининг тавсифи (мавжуд бўлса), тўловларни амалга ошириш шартлари ва муддатлари ҳамда битим ҳақидаги бошқа ахборот;

- 2) битим тарафлари бўлган шахсларнинг вазифалари ҳақидаги (солик тўловчи томонидан функционал таҳлил ўтказилган тақдирда), улар томонидан фойдаланиладиган, ушбу назорат қилинадиган битим билан боғлиқ бўлган активлар тўғрисидаги ва улар томонидан қабул қилинаётган, солик тўловчи битим тузишда инобатга олган иқтисодий (тижорат) таваккалчиликлар ҳақидаги маълумотлар.

Агар солик тўловчи ушбу Кодекснинг 23-бобида назарда тутилган усуллардан фойдаланган бўлса, хужжатларга фойдаланилган усуллар ҳақидаги куйидаги маълумотлар киритилади:

1) фойдаланилаётган усулни танлаш ва қўллаш усули сабабларининг асоси;

2) фойдаланилаётган ахборот манбаларига ҳавола;

3) таққосланадиган битимларни танлаш учун фойдаланилган ёндашувни тавсифлаган ҳолда, назорат қилинаётган битим бўйича бозор нархлари оралигининг (рентабеллик оралигининг) ҳисоб-китоби;

4) назорат қилинадиган битим амалга оширилиши натижасида олинган даромадларнинг (фойданинг) суммаси ва (ёки) амалга оширилган харажатларнинг (кўрилган заарларнинг) суммаси, олинган рентабеллик;

5) назорат қилинадиган битимдан уни амалга оширган шахс томонидан ахборотни, интеллектуал фаолият натижаларини, корхонани, унинг маҳсулотини ва хизматларини индивидуаллаштириш белгиларига (фирма номи, товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгиларига) бўлган ҳукуқларни ва бошқа мутлақ ҳукуқларни (тегишли ҳолатлар мавжуд бўлганда) қабул қилиш натижасида олинадиган иқтисодий наф ҳақидаги маълумотлар;

6) назорат қилинадиган битимнинг нархига (рентабеллигига) таъсир кўрсатган бошқа омиллар тўғрисидаги маълумотлар, шу жумладан назорат қилинадиган битимни тузган шахснинг бозор стратегияси тўғрисидаги маълумотлар, агар ушбу бозор стратегияси назорат қилинадиган битим нархига (рентабеллигига) таъсир кўрсатган бўлса;

7) солик тўловчи томонидан солик базасига ва солик суммасига ушбу Кодекс 177-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ киритилган тузатишлар.

Солик тўловчи назорат қилинадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари мустақил шахсларнинг таққосланадиган битимлари шартларига мос келишини тасдиқловчи бошқа ахборотни мазкур шартларни таққослашни таъминлаш учун киритилган тузатишларни ҳисобга олган ҳолда тақдим этишга ҳақли.

Ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилган хужжатлар солик тўловчидан назорат қилинадиган битимлар тузилган календарь йилдан кейинги йилнинг 1 июнидан кейин Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан талаб қилиниши мумкин.

Ушбу модда биринчи – тўртинчи қисмларининг қоидалари қуйидаги ҳолларда қўлланилмайди:

1) агар битимларнинг нархлари юзасидан ушбу Кодекс 178-моддаси биринчи қисмининг 3-бандига мувофиқ монополияга қарши органлар томонидан кўрсатма белгиланган ёки нарх тартибга солинадиган бўлса ва ушбу Кодекс 179-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ қўлланилса;

2) агар битим назорат қилинмайдиган бўлса;

3) қимматли қоғозларга доир ва қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир битимлар тузилса;

4) ушбу Кодекснинг 25-бобига мувофиқ солиқ солиш мақсадида нархни белгилаш тўғрисидаги келишув тузилган битимлар амалга оширилса.

Солиқ тўловчи ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган битимлар бўйича мазкур ҳужжатларни ихтиёрий равишда тақдим этишга ҳақли.

Солиқ органларига тақдим этиладиган ҳужжатларнинг батафсиллиги ва асосланганлиги битимнинг мураккаблигига ҳамда унинг нархи шаклланишига (битимлар тарафларининг рентабеллигига) мутаносиб бўлиши керак.

194-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати

Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати доирасида назорат қилинадиган битимлар тузилганлиги муносабати билан соликларнинг тўлиқ ҳисоблаб чиқарилиши ва тўланишини текшириш (бундан буён ушбу бобда текширув деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан унинг жойлашган ери бўйича ўтказилади.

Текширув ушбу Кодекснинг 182-моддасига мувофиқ юборилган назорат қилинадиган битимлар ҳақидаги билдиришнома ёки ҳудудий солиқ органининг хабарномаси асосида, шунингдек солиқ текширувни ўтказиш натижасида назорат қилинадиган битим аниқланган тақдирда ўтказилади.

Текширувларни ўтказишда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ушбу Кодекснинг 150–152-моддаларида белгиланган солиқ назорати тадбирларини ўтказишга ҳақли.

Назорат қилинадиган битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлигини назорат қилиш Йирик солиқ тўловчилар бўйича ҳудудлараро давлат солиқ инспекцияси ёки ҳудудий солиқ органлари томонидан ўтказиладиган солиқ назоратининг предмети бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, назорат қилинадиган битта битимга (бир хил битимлар гурухига) нисбатан айнан бир календарь йил учун икки ва ундан ортиқ текширув ўтказишга ҳақли эмас.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан назорат қилинадиган битта битимга (бир хил битимлар гурухига) нисбатан такрорий текширув ўтказишга куйидаги ҳолларда йўл қўйилади:

1) солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 177-моддасига мувофиқ солиқ суммаси илгари солиқ ҳисботида баён этилганидан кўра камроқ миқдорда (зарар суммаси – каттароқ миқдорда) акс этирилган аниқлаштирилган солиқ ҳисботини тақдим этганда;

2) солиқ тұловчи томонидан назорат қилинадиган битим ҳақида илгари тақдим этилган ахборотда номутаносиблик аниқланғанда.

Текширув доирасыда текширув ўтказиш түғрисидаги қарор чиқарылған йилдан аввалғи беш календарь йилдан ошмайдын даврда тузилған назорат қилинадиган битимлар текширилиши мүмкін.

Солиқ тұловчи томонидан тузилған битимга нисбатан текширув ўтказиш ушбу солиқ тұловчининг солиқ текширувларини ҳамда мазкур битим тузилған солиқ даври учун солиқ мониторингини ўтказышга тұсқынлик қылмайды.

Трансферт нархни белгилашда солиқ назорати тадбирларини амалга ошириш чоғида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ құмитаси томонидан олинған материаллар ва маълумотлардан текширилаётган назорат қилинадиган битим иштирокчилари бўлган бошқа шахсларни текширишда фойдаланилиши мүмкін.

195-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқ назоратини ўтказиш тартиби

Текширув Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ құмитаси раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) текширув ўтказиш түғрисидаги қарори асосида унинг мансабдор шахслари томонидан ўтказилади.

Текширув ўтказиш түғрисидаги қарор, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодекснинг 182-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилған билдиришнома ёки хабарнома олинған кундан эътиборан тўрт йилдан кечиктирмай чиқарылиши мүмкін.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ құмитаси қарор қабул қилинганды түғрисида у қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичиде солиқ тұловчини хабардор қиласы.

Агар солиқ тұловчи ушбу Кодекснинг 177-моддасига мувофиқ солиқ суммаси солиқ ҳисоботида илгари берилганидан кўра кам миқдорда (зарар суммаси – каттароқ миқдорда) акс эттирган ҳолда аниқлаштирилған солиқ ҳисоботини тақдим этган бўлса, текширув ўтказиш түғрисидаги қарор ушбу аниқлаштирилған солиқ ҳисоботи тақдим этилган кундан эътиборан тўрт йилдан кечиктирмай чиқарылиши мүмкін. Бунда текширув факат тузатиш киритиш амалга оширилған назорат қилинадиган битимга нисбатан ўтказилади.

Текширув олти ойдан ошмайдын муддатда ўтказилади.

Текширув ўтказиш муддати уни ўтказиш түғрисида қарор чиқарылған кундан эътиборан ва бундай текширув ўтказилганды ҳақида маълумтонома тузилған кунга қадар ҳисоблаб чиқарилади.

Алоҳида ҳолларда, текшириш ўтказишнинг мазкур муддати Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ құмитаси раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) қарорига кўра ўн иккى ойгача узайтирилиши мүмкін.

Текширув ўтказиш муддатини узайтириш асосларини ва тартибини Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси белгилайди.

Чет давлат органларидан ахборот олиш, солик тўловчи томонидан чет тилида тақдим этилган ҳужжатларни экспертизадан ўтказиш ва (ёки) ўзбек ёки рус тилига таржима қилиш зарур бўлган тақдирда, текширув ўтказиш муддати қўшимча равишда олти ойдан ошмайдиган муддатга узайтирилиши мумкин.

Агар текширув чет давлат органларидан ахборот олиш учун узайтирилган бўлса ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси сўралаётган ахборотни олти ой ичida ололмаган бўлса, мазкур текширувни узайтириш муддати қўшимча равишда уч ойга кўпайтирилиши мумкин.

Текширув ўтказиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарорнинг кўчирма нусхаси солик тўловчига қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичida юборилади.

Агар назорат қилинадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг мустақил шахслар ўртасидаги таққосланадиган битимларнинг шартлари билан таққосланишини аниқлаш учун солик тўловчи ушбу Кодекснинг 23-бобида кўрсатилган усулларни ёки уларнинг комбинациясини қўллаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси текширувни амалга ошириш чоғида солик тўловчи томонидан қўлланилган усулни (усуллар комбинациясини) қўллади.

Агар Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси назорат қилинадиган битимни тузиш шартларидан келиб чиқкан ҳолда солик тўловчи томонидан қўлланилган усул (усуллар комбинацияси) назорат қилинадиган битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартларининг мустақил шахслар ўртасидаги таққосланадиган битимлар шартлари билан таққосланиши мумкинлиги ёки таққослана олмаслиги тўғрисида асосланган хулоса чиқаришга имкон бермаслигини исботласа, бошқа усул (усуллар комбинацияси) қўлланилиши мумкин.

Текширув давомида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси ушбу Кодекснинг 23-бобида назарда тутилмаган бошқа усулларни қўллашга ҳақли эмас.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси ушбу Кодекснинг 146-моддасида назарда тутилган тартибда солик тўловчига текширилаётган битимга (бир хил битимлар гурухига) нисбатан ушбу Кодекснинг 193-моддасида назарда тутилган ҳужжатларни тақдим этиш ҳақидаги талабномани йўллашга ҳақли.

Талаб қилинаётган ҳужжатлар тегишли талабнома олинган кундан эътиборан ўттиз календарь кун ичida солик тўловчи томонидан тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг текширув ўтказаётган мансабдор шахси текширилаётган битимларнинг ушбу битимларга тааллукли ҳужжатларга (ахборотга) эга бўлган иштирокчиларидан ҳужжатларни (ахборотни) талаб қилишга ҳақли.

Хужжатларни (ахборотни) бундай талаб қилиш ҳужжатларни талаб қилишнинг ушбу Кодекснинг 147-моддасида белгиланган тартибига ўхшаш тартибда амалга оширилади.

Текширувнинг охирги кунида текширувчи ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотномани тузиши шарт бўлиб, унда текширув предмети ва уни ўтказиш муддатлари қайд этилади.

Ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотнома ўзига нисбатан бундай текширув ўтказилган шахсга ёки унинг вакилига имзо қўйдириб топширилади ёки у олинган сана ҳақида далолат берувчи бошқа усулда топширилади.

Агар солик тўловчи (унинг вакили) ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотномани олишдан бош тортса, мазкур маълумотнома солик тўловчига почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Ўтказилган текширув тўғрисидаги маълумотнома почта орқали буюртма хат билан юборилганда, буюртма хат юборилган санадан эътиборан хисоблаганда бешинчи кун у топширилган сана деб хисобланади.

Агар текширув натижаларига кўра солик суммасининг камайишига (зарар суммасининг ошишига) олиб келган, назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархларидан четга чиқиши фактлари аниқланган бўлса, текширувни ўтказган ваколатли мансабдор шахслар белгиланган шаклдаги текширув далолатномасини текширув тўғрисидаги маълумотнома тузилган кундан эътиборан икки ой ичida тузиши керак.

Текширув далолатномаси текширувни ўтказган мансабдор шахслар ва ўзига нисбатан ушбу текширув ўтказилган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс ёки унинг вакили текширув далолатномасини имзолашни рад этган тақдирда ушбу далолатномага бу ҳақда тегишли ёзув киритилади.

Текширув далолатномаси ушбу Кодекснинг 156-моддаси бешинчи қисмида назарда тутилган талаблар ҳисобга олинган ҳолда тузилади.

Текширув далолатномаси назорат қилинадиган битим нархининг бозор нархлари оралиғи чегарасидан чиқишининг ҳужжатлар билан тасдиқланган фактларини ҳам, шунингдек ушбу ҳолат солик суммасининг камайишига (зарар суммасининг ошишига) олиб келганлигининг асосланишини ва бундай камайиш (кўпайиш) суммасининг ҳисоб-китобини ўз ичига олиши керак.

Текширув далолатномаси ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахсга у тузилган санадан эътиборан беш кун ичida ёки ушбу шахснинг вакилига имзо қўйдириб топширилиши ёки олинган сана ҳақида далолат берувчи бошқа усулда топширилиши керак.

Агар ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс ёки унинг вакили текширув далолатномасини олишдан бош тортса, ушбу факт текширув далолатномасида акс эттирилади ва текширув далолатномаси юридик

шахснинг жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Текширув далолатномаси почта орқали буюртма хат билан юборилганда, буюртма хат юборилган санадан эътиборан ҳисоблаганда бешинчи кун у олинган сана деб ҳисобланади.

Ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс (унинг вакили) текширув далолатномасида баён қилинган фактларга ва (ёки) текширувчиларнинг хуносалари ҳамда таклифларига рози бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига умуман мазкур далолатнома бўйича ёки унинг алоҳида қисмлари бўйича ёзма эътиrozларини тақдим этишга ҳақли.

Бунда мазкур шахс ўз эътиrozларининг асосланганлигини тасдиқловчи хужжатларни (уларнинг тасдиқланган кўчирма нусхаларини) ёзма эътиrozларига илова қилишга ёки келишилган муддатда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига топширишга ҳақли.

Бундай эътиrozлар солиқ текшируви далолатномаси олинган кундан эътиборан йигирма календарь кун ичидаги тақдим этилади.

Солиқ тўловчи томонидан тақдим этилган далолатномани, бошқа текширув материалларини ва далолатномага доир ёзма эътиrozларни кўриб чиқиш, шунингдек текширув натижаларига кўра қарор қабул қилиш ушбу Кодекснинг 158–160-моддаларида назарда тутилган материалларни кўриб чиқиш ва солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилиш тартибига ўхшаш тартибда амалга оширилади.

25-боб. Солиқ солиши мақсадларида нархни белгилаш тўғрисидаги битим

196-модда. Солиқ солиши мақсадларида нархни белгилаш тўғрисидаги битим хақидаги умумий қоидалар

Йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритилган Ўзбекистон Республикаси юридик шахси (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчи деб юритилади) солиқ солиши мақсадида нархни белгилаш тўғрисидаги битим (бундан буён матнда нархни белгилаш тўғрисидаги битим деб юритилади) тузиш ҳақидаги ариза билан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасига мурожаат қилишга ҳақли.

Солиқ тўловчи ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ўртасида тузилган, ўзининг амал қилиши муддати давомида солиқ солиши мақсадида назорат қилинадиган битимларда нархларни аниқлаш ва (ёки) нархларни белгилаш усулларини қўллаш тартиби тўғрисидаги битим нархни белгилаш тўғрисидаги битим деб ҳисобланади.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг мақсади солиқ тўловчи томонидан тузиладиган битимларда бозор нархларини қўллашдан иборатдир.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим предмети қўйидагилардан иборат:

- 1) назорат қилинадиган битимларнинг ҳамда ўзига нисбатан нархни белгилаш тўғрисидаги битим тузиладиган товарларнинг (хизматларнинг) турлари ва (ёки) рўйхатлари;
- 2) солик солиш мақсадида нархларни аниқлаш тартиби ва (ёки) нархни белгилаш усулларининг (формулаларининг) тавсифи ҳамда уларнинг қўлланилиш тартиби;
- 3) битимлар нархларининг нархни белгилаш тўғрисидаги битим шартларига мувофиқлигини аниқлашда фойдаланиладиган ахборот манбаларининг рўйхати;
- 4) нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддати;
- 5) нархни белгилаш тўғрисидаги битим шартлари бажарилганлигини тасдиқловчи хужжатларнинг рўйхати, уларни тақдим этиш тартиби ва муддатлари.

Тарафларнинг келишуви бўйича бошқа шартлар ҳам нархни белгилаш тўғрисидаги битим предмети бўлиши мумкин.

197-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг тарафлари

Солик тўловчи ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси номидан унинг раҳбари (раҳбар ўринбосари), агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, нархни белгилаш тўғрисидаги битим тарафларидир.

Агар ташқи савдо битимига нисбатан нархларни белгилаш тўғрисида тарафлардан хеч бўлмаганда бири чет давлатнинг солик резиденти ҳисобланиб, битим тузиш назарда тутилса, солик тўловчи Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига бундай чет давлат ижро этувчи ҳокимиятининг ваколатли органи иштирокида нархни белгилаш тўғрисида шундай битим тузиш ҳақидаги ариза билан мурожаат этишга ҳақли. Чет давлат ижро этувчи ҳокимиятининг ваколатли органи иштирокидаги бундай битимни тузиш, башарти ушбу давлат билан иккиёқлама солик солишининг олдини олиш мақсадида шартнома (битим) тузилса, мумкин бўлади. Нархни белгилаш тўғрисидаги бундай битимларни тузиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан белгиланади.

Агар бир турдаги назорат қилинадиган битимлар Ўзбекистон Республикасининг бир нечта ўзаро боғлиқ юридик шахси (юридик шахслар гурухи) ўртасида тузилса, мазкур юридик шахслар билан нархни белгилаш тўғрисида кўп томонлама битим тузилиши мумкин. Бундай битимнинг шартлари ушбу битимни тузган барча юридик шахслар гурухига нисбатан татбиқ этилади.

Ушбу Кодекснинг тегишинча 199 ва 200-моддаларида белгиланган тартибда нарх белгилаш тўғрисидаги битимни тузишда, унинг шартларини ўзгартиришда ва унинг шартлари бажарилиши юзасидан текшириш ўтказишида юридик шахслар гуруҳининг умумий манфаатларини ушбу гурухдан битта юридик шахс ифодалаши мумкин. Бундай шахснинг ваколатлари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда берилган ишончномалар билан тасдиқланади.

Нархни белгилаш тўғрисида битим тузган солик тўловчи битим қайси шахслар билан тузилаётган бўлса, ўша шахсларни бундай битим тузилганлиги факти ҳақида ва унда белгиланган, соликка тортиш мақсадида қўлланиладиган нархни аниқлаш тартиби тўғрисида хабардор қилишга ҳақли.

198-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддати

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим битта битим ёки айни бир предметга эга бўлган бир нечта битим (бир турдаги битимлар гурухи) бўйича уч йилдан ошмайдиган муддатга тузилиши мумкин.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиши солик тўловчи мазкур битим кучга кирган кунга қадар Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига битим тузиш ҳақидаги ариза билан мурожаат қилган календарь йилнинг биринчи санасидан эътиборан ўтган даврга нисбатан татбиқ этилади.

Солик тўловчи, агар у нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг барча шартларига риоя этса, нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддатини узайтириш ҳақидаги ариза билан Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига мурожаат қилишга ҳақли.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим тарафларнинг келишувига кўра ушбу Кодекснинг 199-моддасида назарда тутилган тартибда икки йилдан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим, агар бевосита мазкур битимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, битим имзолангандан йилдан кейинги календарь йилнинг 1 январидан эътиборан кучга киради.

199-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузиш тартиби

Солик тўловчининг нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузиш ҳақида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига тақдим этилган аризасига солик тўловчи томонидан қўйидагилар илова қилинади:

- 1) нархни белгилаш тўғрисидаги битим лойиҳаси;
- 2) солик тўловчининг назорат қилинадиган битимлар билан боғлиқ фаолияти ҳақидаги ҳужжатлар, шунингдек солик тўловчи томонидан

нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш таклиф қилинаётган назорат қилинадиган битимлар ҳақидаги хужжатлар;

3) солик тўловчи таъсис хужжатларининг кўчирма нусхалари;

4) солик тўловчи давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳноманинг кўчирма нусхаси;

5) солик тўловчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган жойдаги солик органида солик тўловчи сифатида ҳисобга қўйилганлиги ҳақидаги гувоҳноманинг кўчирма нусхаси;

6) солик тўловчининг охирги ҳисобот даври учун молиявий ҳисботи;

7) нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузишда аҳамиятга эга ахборот мавжуд бўлган бошқа хужжатлар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида санаб ўтилган хужжатлар Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига, агар қонун хужжатларида бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, эркин шаклда тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси солик тўловчидан ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилмаган, нарх белгилаш ҳақидаги битим мақсади учун зарур бўлган хужжатларни сўраб олишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси солик тўловчи томонидан ушбу модданинг биринчи – учинчи қисмларига мувофик тақдим этилган аризани ва бошқа хужжатларни улар олинган кундан эътиборан олти ойдан кўп бўлмаган муддатда кўриб чиқади. Мазкур муддат тўқиз ойга қадар узайтирилиши мумкин.

Солик тўловчи томонидан тақдим этилган хужжатларни кўриб чиқиш муддатини узайтириш асослари ва тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланади.

Ушбу модданинг биринчи – учинчи қисмларига мувофик тақдим этилган хужжатларни кўриб чиқиш натижаларига кўра Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси куйидаги қарорлардан бирини қабул килади:

1) нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузиш ҳақидаги қарор;

2) нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тузишни рад этиш ҳақидаги асослантирилган қарор;

3) нархни белгилаш тўғрисидаги битим лойиҳасини маромига етказиш зарурлиги ҳақидаги қарор.

Тегишли қарор солик тўловчига (унинг вакилига) қабул қилинган санадан эътиборан беш кун ичida юборилади.

Нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш ҳақидаги қарор қабул қилинган тақдирда, қарорда битим имзоланган жой, сана ва вақт кўрсатилади.

Такроран тақдим этилган битим лойиҳаси бўйича қарор Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан уч ой ичida қабул қилинади.

Кўйидагилар нархни белгилаш тўғрисида битим тузишни рад этиш ҳақида қарор қабул қилиш учун асос бўлади, хусусан:

1) ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган хужжатларнинг тақдим этилмаганлиги ёки тўлиқ ҳажмда тақдим этилмаганлиги;

2) нархни белгилаш тўғрисидаги битим лойиҳасида таклиф этилган нархларни аниқлаш тартибини ва (ёки) нархни белгилаш усулларини қўллаш натижасида битимлар нархларининг бозор нархларига мувофиқлиги таъминланмаслиги ҳақидаги асослантирилган хуроси.

Нархни белгилаш тўғрисида тузилган битимнинг кўчирма нусхаси солик тўловчи ҳисобда турган жойдаги солик органига ушбу битим имзоланган кундан эътиборан уч кун ичida Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан юборилади.

Солик тўловчи томонидан Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига тақдим этилган нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш ҳақидаги аризани унинг ўзи чақириб олиши мумкин.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим ушбу моддада назарда тутилган тартибда ўзгартирилиши мумкин.

200-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг бажарилишини текшириш

Нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг солик тўловчи томонидан бажарилишини текшириш ушбу Кодекснинг 24-бобида назарда тутилган тартибга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан амалга оширилади.

Агар солик тўловчи ўзи тузган нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг барча шартларига риоя қилган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси мазкур битимда нархлари (нархларни аниқлаш усуллари) келишилган назорат қилинадиган битимларга нисбатан соликларнинг, пеняларнинг ёки жарималарнинг кўшимча ҳисбланишини ёхуд зарар суммаларини камайтиришни назарда тутадиган қарорни қабул қилишга ҳақли эмас.

201-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тугатиш тартиби

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим унинг амал қилиш муддати ўтганидан кейин тугатилади ёки ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда муддатидан илгари тугатилиши мумкин.

Солик тўловчи нархни белгилаш тўғрисидаги битимни унинг амал қилиши муддати давомида соликларнинг тўлиқ тўланмаслигини келтириб чиқарган ҳолда бузган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солик

қўмитаси раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) қарорига кўра ушбу битим муддатидан олдин тугатилади.

Нархни белгилаш тўғрисидаги битим тарафларнинг келишувига ёки суднинг қарорига кўра ҳам муддатидан олдин бекор қилиниши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тугатиш ҳақидаги қарори солик тўловчига (унинг вакилига) ундан тилхат олинган ҳолда топширилади ёки унга қарор олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усул билан берилади ёхуд солик тўловчига тегишли қарор қабул қилинган кундан эътиборан беш кун ичида почта орқали буюртма хат билан юборилади.

Солик тўловчига почта орқали буюртма хат билан юборилган қарор ушбу буюртма хат юборилган кундан эътиборан беш кун ўтгач олинган деб ҳисобланади.

Солик тўловчи Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг нархни белгилаш тўғрисидаги битимни тугатиш ҳақидаги қарори устидан қонун хужжатларида белгиланган тартибда судга шикоят қилиши мумкин.

202-модда. Нархни белгилаш тўғрисидаги битим шартларининг барқарорлиги

Солик тўғрисидаги қонун хужжатлари ўзгартирилганда нархни белгилаш ҳақидаги битимнинг нархни белгилаш тўғрисида битим тузиш, унга ўзгартишлар киритиш ва унинг амал қилишини тугатишида юзага келадиган муносабатларни тартибга солиш қисмига тааллуқли шартлари ўзгаришсиз қолади.

Солик тўғрисидаги қонун хужжатларида солик тўловчининг фаолиятига ва нарх белгилашга таъсир қилувчи ўзгартиришлар бўлган тақдирда, битим тарафлари нархни белгилаш тўғрисидаги битимнинг матнига тегишли ўзгартишлар киритишга ҳакли.

VII БЎЛИМ. НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИГАН ЧЕТ ЭЛ КОМПАНИЯЛАРИНИНГ ФОЙДАСИГА СОЛИҚ СОЛИШ ШАРТЛАРИ ВА УМУМИЙ ҚОИДАЛАРИ

26-боб. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солик солишнинг умумий қоидалари

203-модда. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солинадиган соликни тўловчи шахслар

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг солик резидентлари назорат қилинадиган чет эл компанияларининг тақсимланмаган фойдасидан ушбу Кодексда белгиланган тартибда солик тўлаши шарт.

Чет эл компанияларини назорат қилинадиган чет эл компаниялари деб эътироф этиш тартиби ҳамда юридик ва жисмоний шахсларни бундай чет эл компанияларини назорат қилувчи шахслар деб эътироф этиш тартиби ушбу Кодекснинг тегишинча 39 ва 40-моддаларида белгиланади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти назорат қилинадиган чет эл компаниясими назорат қилувчи шахс деб эътироф этилса, у ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясими тақсимланмаган фойдасими ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солиниши лозим бўлган ўз даромадлари таркибига киритиши шарт. Юридик шахслар мазкур тақсимланмаган фойданни фойда солиғи базасига, жисмоний шахслар эса – жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи базасига киритади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган қоидалар ҳар бир назорат қилинадиган чет эл компаниясига нисбатан унинг ҳар бир назорат қилувчи шахси томонидан алоҳида қўлланилади.

Ушбу Кодекснинг 204-моддасида назарда тутилган ҳолларда назорат қилинадиган чет эл компанияларининг тақсимланмаган фойдаси ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади.

204-модда. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасими солиқ солишдан озод қилиш

Назорат қилинадиган чет эл компаниясими фойдаси, агар ушбу чет эл компаниясига нисбатан қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилса, ушбу модда қоидалари ҳисобга олинган ҳолда, ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади:

1) у ўзи ташкил қилинган чет давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ нотижорат ташкилоти бўлиб, олинган фойданни (даромадни) акциядорлар (иштирокчилар, таъсисчилар) ёки бошқа шахслар ўртасида тақсимламайдиган бўлса;

2) у актив чет эл компанияси ёки актив чет эл холдинг компанияси бўлса;

3) ушбу чет эл компанияси учун даромадларни (фойданни) бундай компания доимий жойлашган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ молиявий йил учун молиявий ҳисобот тузиладиган давр якунлари бўйича ушбу Кодекснинг 207-моддасига мувофиқ аниқланадиган солиқ солишнинг самарали ставкаси ушбу Кодекснинг 337-моддаси 12-бандида кўрсатилган фойдадан олинадиган солиқ ставкаси микдоридан кам бўлмаган микдорни ташкил этса;

4) у чет давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ банк ёки суғурта фаолиятини амалга ошириш учун лицензия ёхуд бошқа маҳсус рухсатнома асосида фаолият юритадиган банк ёки суғурта ташкилоти бўлса.

Ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилган назорат қилинадиган чет эл компаниясими фойдаси, агар бундай чет эл компанияси доимий жойлашган давлат (худуд) ушбу Кодекснинг

181-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган оффшор юрисдикциялар рўйхатига киритилмаган бўлса, ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади.

Ушбу модданинг биринчи қисми 3 ва 4-бандларида кўрсатилган назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси, агар Ўзбекистон Республикаси билан солиқ солиш масалалари бўйича халқаро шартномаси мавжуд бўлган давлат (ҳудуд) бундай чет эл компанияси доимий жойлашган ер бўлса, ушбу Кодексга мувофиқ солиқ солишдан озод қилинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясини актив чет эл компанияси ёки актив чет эл холдинг компанияси деб эътироф этиш қоидалари ушбу Кодекснинг 205-моддасида белгиланади.

Фойда солиғи бўйича даромадга (фойдага) солиқ солишнинг самарали ставкасини ҳисоб-китоб қилиш қоидалари ушбу Кодекснинг 207-моддасида белгиланади.

Актив чет эл холдинг компаниясининг фойдаси ушбу Кодекснинг 205-моддасида кўрсатилган Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси – бундай актив чет эл холдинг компаниясини назорат қилувчи шахс учун солиқ солишдан озод қилинади. Мазкур актив чет эл холдинг компаниясининг фойдаси Ўзбекистон Республикасининг ушбу юридик шахсида – ушбу актив чет эл холдинг компаниясини назорат қилувчи шахсда бевосита ёки билвосита иштирок этувчи ушбу чет эл холдинг компаниясини назорат қилувчи бошқа шахсларда ҳам озод қилинади. Ушбу фойда бундай шахсларнинг мазкур назорат қилувчи шахсда иштирок этиш улушига мувофиқ миқдорда солиқ солишдан озод қилинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясини фойда солиғи солишдан ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган асосларга кўра ушбу Кодексга мувофиқ озод қилиш ҳукуқи ҳужжат билан тасдиқланиши керак. Мазкур ҳукуқни тасдиқлаш учун ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясини назорат қилувчи шахс бўлган солиқ тўловчи ўзи ҳисобга олинган жойдаги солиқ органига бундай соликдан озод қилиш шартларига риоя қилинишини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этади. Бу ҳужжатлар ушбу Кодекснинг 209-моддаси иккинчи – бешинчи қисмларида назарда тутилган муддатда тақдим этилади ва унинг назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини солиқ солишдан озод қилиш ҳукуқини берувчи шартларга риоя этилишини тасдиқлаш учун зарур бўлган қисми давлат тилига таржима қилиниши лозим.

205-модда. Актив чет эл компаниялари ва актив чет эл холдинг компаниялари

Ўзининг молиявий ҳисботи маълумотларига кўра молия йилида пассив фаолиятдан олинган даромадларининг улуси кўрсатилган давр учун даромадларининг умумий суммасида 20 фоиздан кўп бўлмаган миқдорни

ташкил этган чет эл юридик шахси ушбу Кодекснинг мақсадида актив чет эл компанияси деб эътироф этилади.

Устав фондида (устав капиталида) Ўзбекистон Республикаси юридик шахси бўлган назорат қилувчи шахснинг бевосита иштирок этиш улуши кетма-кет келадиган камидаги уч юз олтмиш беш календарь кун ичидаги камидаги 75 фоизни ташкил этган чет эл юридик шахси ушбу Кодекснинг мақсадида чет эл холдинг компанияси деб эътироф этилади.

Агар чет эл холдинг компаниясига нисбатан қуйидаги шартларга бир вактнинг ўзида риоя қилинса, ушбу чет эл холдинг компанияси ушбу Кодекснинг мақсадида актив чет эл холдинг компанияси деб эътироф этилади:

1) унинг пассив фаолиятдан олинган даромадларининг (бундан актив чет эл компаниясидан олинган дивиденdlар мустасно) улуши молия йилида молиявий хисобот маълумотларига кўра ўз даромадлари умумий суммасининг 5 фоизидан ошмаса;

2) ушбу кисмнинг 1-бандида кўрсатилган улушни хисоб-китоб қилишда дивиденdlари пассив фаолиятдан олинган даромадлар таркибидан чиқариладиган ҳар бир актив чет эл компаниясининг устав фондида (устав капиталида) унинг бевосита иштирок этиш улуши кетма-кет келадиган камидаги уч юз олтмиш беш календарь кун ичидаги камидаги 50 фоизни ташкил этса.

Ушбу модданинг мақсадида молия йили деганда, чет эл юридик шахси ташкил этилган давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ молиявий хисобот тузиладиган вакт даври молиявий йил, унинг молиявий хисоботи деганда эса ушбу юридик шахснинг консолидация қилинмаган молиявий хисоботи тушунилади.

Қайси фаолият турини амалга оширишдан олинган даромад солик солиш мақсадида пассив фаолиятдан олинган даромад деб каралиши ушбу Кодекснинг 206-моддасига мувофиқ аниқланади.

206-модда. Актив ва пассив фаолиятдан олинадиган даромадлар

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг даромадларини аниқлашда ушбу Кодекснинг мақсадида унинг қуйидаги даромадлари хисобга олинади:

1) ушбу чет эл компанияси томонидан олинган дивиденdlар;

2) юридик шахсларнинг, бошқа шахсларнинг ёки улар бирлашмаларининг фойдасини ёки мол-мулкини тақсимлаш натижасида, шу жумладан уларни тугатиш чоғида тақсимлаш натижасида олинадиган даромадлар;

3) ҳар қандай турдаги қарз мажбуриятлари бўйича, шу жумладан фойдада иштирок этиш ҳукуқига эга бўлган облигациялар ва айирбошланадиган облигациялар бўйича фоизли даромад;

4) роялти;

5) чет эл хуқуки бўйича юридик шахс бўлмаган чет эл ташкилотида акцияларни (улушларни) реализация қилишдан ва (ёки) хуқуқларни бошқа шахсга ўтказишдан олинадиган даромадлар;

6) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига (хосила молиявий воситаларига) доир операциялар бўйича даромадлар;

7) кўчмас мулкни реализация қилишдан олинадиган даромадлар;

8) мол-мулкни ижарага ёки иккиласми ижарага беришдан олинадиган даромадлар, шу жумладан лизинг операцияларидан олинадиган даромадлар, бундан денгиз ёки ҳаво кемаларини ва (ёки) транспорт воситаларини, шунингдек ҳалқаро ташишларда фойдаланиладиган контейнерларни ижарага ёки иккиласми ижарага беришдан олинадиган даромадлар мустасно. Бунда лизинг олуви томонидан лизинг предметини олиш ва ундан фойдаланиш билан боғлиқ лизинг операцияларидан олинадиган даромад лизинг тўловининг лизинг берувчига лизингга берилган мол-мулк қийматини тўлашни чиқариб ташланган ҳолдаги барча суммасидан келиб чиқиб ҳисоб-китоб қилинади;

9) инвестиция пай фондларининг инвестиция пайларини реализация қилишдан (шу жумладан тўланишидан) олинадиган даромадлар;

10) маслаҳат бериш, юридик, бухгалтерлик, аудиторлик, инжиниринг, реклама, маркетинг хизматлари, ахборотга ишлов бериш хизматлари кўрсатишдан, шунингдек илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишларини амалга оширишдан олинадиган даромадлар;

11) ходимларни тақдим этишга оид хизматлардан олинадиган даромадлар;

12) ушбу модда биринчи қисмининг 1–11-бандларида кўрсатилган даромадларга ўхшаш бўлган бошқа даромадлар;

13) бошқа даромадлар.

Ушбу Кодекснинг мақсадида ушбу модданинг биринчи қисми 1–12-бандларида кўрсатилган даромадлар пассив фаолиятдан олинадиган даромадлар деб, ушбу модданинг биринчи қисми 13-бандида кўрсатилган даромадлар актив фаолиятдан олинадиган даромадлар деб эътироф этилади.

Агар бунда чет эл компаниясининг асосий фаолияти ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида кўрсатилган даромадларни олишга йўналтирилган бўлса ва чет давлатнинг (худудининг) қонун хужжатларига мувофиқ маҳсус лицензия асосида амалга оширилса, кўрсатилган даромадлар актив фаолиятдан олинадиган даромадлар жумласига киритилиши мумкин. Хусусан, банклар учун бундай даромадлар актив фаолиятдан олинадиган даромадлар деб эътироф этилади.

207-модда. Даромадларга (фойдага) солик солишининг самарали ставкаси

Чет эл компанияси мансуб бўлган давлат (худуд) қонун хужжатларига мувофиқ чет эл компанияси ва унинг алоҳида бўлинмалари томонидан

хисоблаб чиқарилган даромад (фойда) солиги ҳамда бундай даромадларнинг тўлов манбаида ушбу компания даромадларидан (фойдасидан) ушлаб қолинган даромад (фойда) солиги суммасининг чет эл компаниясининг унинг алоҳида бўлинмалари билан биргаликдаги даромадининг (фойдасининг) умумий суммасига нисбати чет эл компаниясининг даромадларига (фойдасига) солик солишнинг самарали ставкаси хисобланади.

Даромад (фойда) солиги суммасини ҳисоб-китоб қилиш чоғида солик тўловчи чет эл компаниясининг унинг алоҳида бўлинмалари билан биргаликдаги даромадининг (фойдасининг) умумий суммасини ҳисоб-китоб қилиш чоғида инобатга олинган даромадлар (фойда) жумласига киравчи ва чет эл ташкилотининг чет эл компанияси мансуб бўлган давлат (худуд) қонун хужжатларига мувофиқ хисоблаб чиқарилиши ва (ёки) чет эл компаниясининг унинг алоҳида бўлинмалари билан биргаликдаги даромадининг (фойдасининг) умумий суммаси ҳисоблаб чиқарилган даврдан фарқ қилувчи бошқа даврларда ушлаб қолиниши лозим бўлган соликлар суммасига тузатиш киритишга ҳакли.

Агар солик даври якунлари бўйича чет эл компаниясида даромадлар мавжуд бўлмаса ёки даромадининг (фойдасининг) умумий суммаси манфий ёхуд нолга тенг бўлса, самарали солик ставкасини ҳисоб-китоб қилиш амалга оширилмайди, назорат қилинадиган чет эл компанияси эса ушбу Кодекснинг 204-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган шартларни каноатлантирувчи деб эътироф этилади.

208-модда. Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини солик солишда ҳисобга олиш тартиби

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу Кодекснинг XI бўлимига мувофиқ ҳисоб-китоб қилинган фойдаси (зарари) суммаси ушбу Кодекснинг мақсадида мазкур компаниянинг фойдаси (зарари) деб эътироф этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини ҳисоблаб чиқаришда ушбу Кодекснинг XI бўлимида назарда тутилган, хусусан, ушбу чет эл компанияси доимий жойлашган давлат (худуд) билан халқаро битим мавжудлигидан келиб чиқадиган хусусиятлар ҳисобга олинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси бундай компания мансуб бўлган давлат (худуд) қонун хужжатларига мувофиқ молиявий хисбот тузиладиган йилдан кейинги календарь йилда ушбу чет эл компанияси томонидан тўланган дивиденdlар миқдорига, ушбу молиявий хисбот тузиладиган молиявий йил давомида тўланган оралиқ дивиденdlар ҳисобга олинган ҳолда камаяди.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисботи у мансуб бўлган давлат (худуд) қонун хужжатларига мувофиқ тузилмаса, ушбу банд мақсадида календарь йил қўлланилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини аниқлашда Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари тўлов манбаи бўлган дивидендлар тарзидаги даромадлар, агар ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясини назорат қиласиган шахс бундай даромадларга нисбатан ҳақиқатда ҳукукка эга бўлса ва бундай даромадлар ҳисобидан солик тўлашдан озод қилинган бўлса ёхуд уларни ушбу Кодексга мувофиқ мустақил равишда тўлаган бўлса, ҳисобга олинмайди.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси юридик шахс ташкил этмаган чет эл тузилмаси бўлса, унинг фойдаси ушбу чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахслари ва (ёки) унинг таъсис хужжатларига мувофиқ бенефициарлар деб эътироф этилган бошқа шундай шахслар фойдасига тақсимланган фойда миқдорига камаяди.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу Кодексга мувофиқ аниқланадиган тақсимланмаган фойдаси, ушбу компанияни назорат қилувчи шахс деб эътироф этиладиган солик тўловчи томонидан олинган даромадларга тенглаштирилади. Бундай даромадлар назорат қилувчи шахсларда назорат қилувчи шахс юридик ёки жисмоний шахс эканлигига боғлик равишда фойда солиғи ёки жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи бўйича солик базасини аниқлашда инобатга олинади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тақсимланмаган фойдаси назорат қилувчи шахсда солик базасини аниқлашда назорат қилувчи шахснинг ушбу компанияда фойдани тақсимлаш ҳақидаги қарор қабул қилинган санадаги ҳолатга кўра иштирок этиши улушкига мувофиқ бўлган улушда ҳисобга олинади.

Агар фойдани тақсимлаш ҳақидаги қарор бундай компания мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисбот тузиладиган давр охирига тўғри келадиган йилнинг 31 декабрига қадар қабул қилинмаган бўлса, мазкур фойда назорат қилувчи шахснинг тегишли даврнинг охиридаги иштирок этиши улушкига тўғри келадиган улушда ҳисобга олинади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдадаги улушкини мазкур усулда аниқлаш имкони бўлмаса, унинг фойдаси назорат қилувчи шахсда солик базасини аниқлашда ҳақиқатда шундай фойдага (даромадга) доир ҳукукка эга бўлган шахслар ўртасида ушбу фойда тақсимланган тақдирда у ҳукукка эга бўлган (эга бўладиган) фойда суммасидан келиб чиқкан ҳолда ҳисобга олинади.

Агар назорат қилувчи шахс назорат қилинадиган чет эл компаниясида унинг назорат қилувчи шахслари бўлган ва Ўзбекистон Республикасининг резидентлари томонидан эътироф этиладиган юридик шахслар орқали билвосита иштирок этса, у ҳолда ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг мазкур назорат қилувчи шахсда ҳисобга олинадиган фойдаси бошқа назорат қилувчи шахсларда ҳисобга олиниши лозим бўлган фойда суммасига камаяди. Бундай камайтириш мазкур назорат қилувчи шахснинг билвосита иштироки назорат қилинадиган чет эл компаниясида

қайси юридик шахс орқали амалга оширилаётган бўлса, назорат қилувчи шахснинг ана шу юридик шахсда иштирок этиш улушкига мутаносиб улушда амалга оширилади.

Агар бунда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахсда солик базасини аниқлашда ҳисобга олиниши лозим бўлган фойдасининг суммаси нолга teng бўлса, солик тўловчи уни фойда солиғи (жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи) бўйича солик декларациясида акс эттирмайди.

Назорат қилувчи шахс қўйидаги хужжатлар илова қилинган ҳолда солик бўйича солик ҳисоботини тақдим этади, бунда ушбу солик бўйича солик базасини аниқлашда мазкур шахс томонидан назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси ҳисобга олинади:

1) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солик ҳисоботи тақдим этилган солик бўйича солик базасини аниқлашда фойда ҳисобга олинган давр учун молиявий ҳисоботи ёки молиявий ҳисобот мавжуд бўлмаган тақдирда бошқа хужжатлар;

2) агар ушбу назорат қилинадиган чет эл компанияси мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига ёки таъсис (корпоратив) хужжатларига мувофиқ бу молиявий ҳисоботнинг аудитини мажбурий равишда ўтказиш белгиланган бўлса ёки аудит чет эл ташкилоти томонидан ихтиёрий равишда амалга оширилса, ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисоботи бўйича аудиторлик хulosаси.

Ушбу модданинг ўн учинчи қисмида кўрсатилган, чет тилида тузилган хужжатлар (уларнинг нусхалари) давлат тилига таржима қилинган бўлиши керак.

Агар молиявий ҳисобот бўйича аудиторлик хulosасини солик ҳисоботини тақдим этиш билан бир вактда тақдим этиш мумкин бўлмаса, молиявий ҳисобот назорат қилинадиган чет эл компаниялари тўғрисидаги билдиришномада молиявий ҳисобот бўйича аудиторлик хulosаси тузилган сана сифатида акс этган кундан эътиборан бир ойдан кечикирилмаган муддатда тақдим этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси, агар унинг ушбу Кодекснинг XI бўлимига мувофиқ ҳисоб-китоб қилинган миқдори уч юз миллион сўмдан ортиқни ташкил этса, тегишли солик бўйича солик даври учун солик базасини ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ аниқлашда ҳисобга олинади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси молия йили якунлари бўйича фойдани (тўлиқ ёки қисман) ўз давлати (худуди) қонун хужжатларида ушбу фойдани устав капиталини кўпайтириш учун йўналтириш мажбурияти белгиланганлиги туфайли иштирокчилар (пайчилар, ишончли вакиллар ёки бошқа шахслар) ўртасида тақсимлай олмаса, бундай фойда назорат қилувчи шахсда солик базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди.

209-модда. Чет эл компанияларида иштирок этиш тўғрисидаги ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномалар

Ўзбекистон Республикаси солик резидентлари бўлган солик тўловчилар ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда солик органини қуидагилар тўғрисида хабардор қиласди:

чет эл юридик шахси фаолиятида ўзининг иштирок этиши тўғрисида (юридик шахс ташкил этмаган ҳолда чет эл тузилмаларини таъсис этиш ҳақида);

чет эл компанияларининг назорат қилувчи шахслари ҳисобланган назорат қилинадиган чет эл компаниялар ҳақида.

Чет эл юридик шахслари фаолиятида иштирок этиш тўғрисидаги хабарнома шундай чет эл юридик шахсида бундай хабарномани тақдим этиш учун асос бўлган иштирок этиш юзага келган (улуш ўзгарган) санадан эътиборан бир ойдан кечикирилмаган муддатда тақдим этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниялари тўғрисидаги хабарнома назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг улуши ушбу Кодекснинг 208-моддасига мувофиқ назорат қилувчи шахсда ҳисобга олиниши керак бўлган солик давридан кейинги йилнинг 20 мартаидан кечикирилмаган муддатда тақдим этилади.

Агар чет эл ташкилотлари фаолиятида иштирок этиш тўғрисидаги хабарнома тақдим этилганидан кейин бундай хабарномани тақдим этиш учун асослар ўзгармаган бўлса, такрорий хабарномалар тақдим этилмайди.

Чет эл ташкилотлари фаолиятида иштирок этиш тутатилган тақдирда, солик тўловчи иштирок этиш тутатилган санадан эътиборан бир ойдан кечикирилмаган муддатда солик органини бу ҳақда хабардор қиласди.

Солик тўловчилар чет эл юридик шахслари фаолиятида иштирок этиш тўғрисидаги хабарномаларни ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномаларни ўзи ҳисобга олинган жойдаги солик органига тақдим этади.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисидаги хабарномалар ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномалар солик органига электрон шаклда тақдим этилади. Жисмоний шахс бўлган солик тўловчилар мазкур хабарномаларни қоғозда тақдим этишга ҳақлидир.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисидаги хабарномаларнинг ва назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномаларнинг шакллари, шунингдек уларни тўлдириш ҳамда тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисидаги хабарнома қуидаги ахборотни ўз ичига олиши керак:

1) хабарномани тақдим этиш учун асослар юзага келган сана;

2) солик тўловчи ундаги иштироки ҳақида (унинг таъсис этилганлиги ҳақида) хабарнома тақдим этган чет эл юридик шахсининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) номи;

3) рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (худудда) чет эл юридик шахсига берилган рўйхатдан ўтказилганлик рақами, ушбу чет эл юридик шахсининг рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (худудда) солик тўловчи сифатидаги коди – улар мавжуд бўлган тақдирда;

4) солик тўловчининг чет эл юридик шахсида иштирок этиш улуши, башарти билвосита иштирок этиш мавжуд бўлса, солик тўловчининг чет эл юридик шахсида иштирок этиш тартибини қуидаги ахборотни қўрсатган ҳолда очиб бериш:

а) чет эл юридик шахси фаолиятида билвосита иштирок этиш амалга оширилаётган ҳар бир кейинги юридик шахсга нисбатан – ушбу қисмнинг 2 ва 3-бандларида назарда тутилган ахборот;

б) чет эл юридик шахси фаолиятида билвосита иштирок этиш амалга оширилаётган ҳар бир кейинги юридик шахс фаолиятида иштирок этиш улуши;

5) чет эл юридик шахсида (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасида) иштирок этишнинг яқунланиш санаси.

Назорат қилинадиган чет эл компаниялари тўғрисидаги хабарнома қуидаги ахборотни ўз ичига олиши керак:

1) хабарнома тақдим этилаётган давр;

2) чет эл юридик шахсининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) номи;

3) рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (худудда) чет эл юридик шахсига берилган рўйхатдан ўтказилганлик рақами, рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (худудда) ушбу чет эл юридик шахсининг солик тўловчи сифатидаги коди (кодлари) – улар мавжуд бўлган тақдирда;

4) чет эл юридик шахсининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) у жойлашган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисоботи тузиладиган даврнинг охирги куни бўлган сана;

5) чет эл юридик шахси мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисоботи тузилган сана, шунингдек у мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ фойдадан (даромаддан) олинадиган солик бўйича солик даврининг тугалланиш санаси;

6) чет эл юридик шахсининг молия йили учун молиявий ҳисоботи бўйича аудиторлик хулосаси тузилган сана (ушбу юридик шахс мансуб бўлган давлатнинг (худуднинг) қонун хужжатларига мувофиқ аудит мажбурий равишда ўтказилган тақдирда);

7) чет эл юридик шахсида солик тўловчининг иштирок этиши улуши, билвосита иштирок этиш мавжуд бўлганда чет эл юридик шахсида солик

тўловчининг иштирок этиш тартибини қуидаги ахборотни кўрсатган ҳолда очиб бериш:

а) билвосита иштирок этиш ўзи орқали амалга оширилаётган ҳар бир кейинги юридик шахсга нисбатан – ушбу қисмнинг 2 ва 3-бандларида назарда тутилган ахборот;

б) билвосита иштирок этиш амалга оширилаётган ҳар бир кейинги юридик шахс фаолиятида иштирок этиш улуши;

8) солик тўловчини назорат қилинадиган чет эл компаниясининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этиш учун асосларнинг тавсифи;

9) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини ушбу Кодексга мувофиқ солик солишдан озод қилиш учун асосларнинг тавсифи.

Чет эл юридик шахсларида иштирок этиш тўғрисида тақдим этилган хабарномадаги ёки назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидаги хабарномадаги маълумотларнинг тўлиқ эмаслиги, уларни тўлдиришда йўл қўйилган ноаниклар ёхуд хатолар аникланганда солик тўловчи аниқлаштирилган хабарномани тақдим этишга ҳақли.

Солик органида солик тўловчи чет эл компаниясининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) назорат қилувчи шахси эканлиги, лекин солик органига ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган хабарномани юбормаганлиги ҳақида ахборот мавжуд бўлганда, солик органи зарур тушунтиришларни тақдим этиш ёки ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган хабарномани топшириш ҳақидаги талабномани ушбу солик тўловчига юборади.

Талабнома солик тўловчига, хусусан, Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ солик мақсадида ахборот алмашиш доирасида чет давлатларнинг ваколатли органларидан ахборот олишда, шу жумладан ушбу Кодекснинг 40-моддаси биринчи қисмида кўрсатилмаган ҳолларда юборилади. Мазкур талабнома олинган санадан эътиборан йигирма календарь кун ичida солик тўловчи томонидан бажарилиши лозим.

Солик органининг талабномаси қуидаги ахборотни ўз ичiga олган бўлиши керак:

1) хабар юборилаётган солик тўловчининг номи;

2) солик органида солик тўловчи қайси чет эл юридик шахсларини назорат қилувчи шахс эканлиги тўғрисида далолат берувчи ахборот мавжуд бўлса, ўша чет эл юридик шахсларининг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмаларининг) номи;

3) рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатда (худудда) чет эл юридик шахсига берилган рўйхатдан ўтказилганлик рақами, ушбу чет эл юридик шахсининг рўйхатдан ўтказилган (инкорпорация қилинган) давлатдаги (худуддаги) солик тўловчи сифатидаги коди (кодлари) – улар мавжуд бўлган тақдирда;

4) солик тўловчини чет эл юридик шахснинг (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасининг) назорат қилувчи шахси деб эътироф этиш учун солик органида мавжуд асосларнинг тавсифи.

Солиқ тұловчи солиқ органига юборилған талабномада баён этилган фактларга тааллукли тушунтиришларни тақдим этиб, тушунтиришлар билан бир вактда уни чет эл юридик шахсини назорат қилувчи шахс деб эътироф этиш учун асослар мавжуд әмаслиги ҳақида далолат берувчи хужжатларни құшимча равища тақдим этишга ҳақлы.

Солиқ органи солиқ тұловчи томонидан тақдим этилган тушунтиришларни ва хужжатларни күриб чиқиши шарт.

Агар тақдим этилган тушунтиришлар ва хужжатлар күриб чиқылғанидан кейин ёхуд улар мавжуд бўлмаган тақдирда солиқ органи солиқ тұловчини чет эл юридик шахсини (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасини) назорат қилувчи шахс деб эътироф этиш учун асосларни аникласа, солиқ органининг мансабдор шахси ушбу солиқ тұловчига бундай шахсни назорат қилувчи шахс деб эътироф этиш учун шундай шахс томонидан назорат қилинадиган чет эл компаниялари ҳақидағи хабарномани юборади. Мазкур хабарнома ушбу модда ўнинчи қисмининг 8-бандида назарда тутилған ахборотни ўз ичига олган бўлиши керак.

Ўзига хабарнома юборилған шахс мазкур хабарнома юзасидан у олинган санадан эътиборан уч ой ичиде судга шикоят қилишга ҳақлы. Бунда мазкур шахс тегишли ариза судга берилған пайтдан эътиборан уч кун ичиде ушбу факт ҳақида солиқ органини хабардор қиласы.

Ўзига хабарнома юборилған шахс хабарнома юзасидан низолашиб ҳақидағи аризани күриб чиқиши натижалари бўйича қабул килинган суд хужжати қонуний кучга киргунига қадар ушбу Кодекснинг мақсадида чет эл юридик шахсини (юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмасини) назорат қилувчи шахс деб эътироф этилиши мумкин әмас.

Агар шахс ўзи назорат қиласыдан чет эл компаниялари тўғрисида ўз манзилига юборилған хабарнома устидан шикоят бермаган бўлса, мазкур хабарнома олинган санадан эътиборан уч ой ўтгач ушбу шахс ўзини чет эл компаниясини назорат қилувчи шахс деб эътироф этган хисобланади. Бунда мазкур шахс учун ушбу Кодекснинг назорат қилинадиган шахсларга нисбатан қўлланиладиган қоидалари татбиқ этилади.

VIII БЎЛИМ. СОЛИҚҚА ОИД ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ВА УЛАРНИ СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

27-боб. Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар содир этганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги умумий қоидалар

210-модда. Солиққа оид ҳуқуқбузарлик тушунчаси

Солиқ тұловчининг, солиқ агентининг ёки бошқа шахснинг ушбу Кодексда жавобгарлик белгиланған ғайриқонуний айбли қилмиши (харакати ёки харакатсизлиги) солиққа оид ҳуқуқбузарлик деб эътироф этилади.

211-модда. Жавобгарликка тортилиши лозим бўлган шахслар

Юридик ва жисмоний шахслар солиққа оид ҳукуқбузарликларни содир этганлик учун ушбу Кодекснинг 28 ва 29-бобларида назарда тутилган ҳолларда жавобгар бўлади.

Жисмоний шахс солиққа оид ҳукуқбузарликлар содир этганлик учун ўн олти ёшдан бошлаб жавобгарликка тортилиши мумкин.

212-модда. Жавобгарликка тортишиниг умумий шартлари

Ҳеч ким солиққа оид ҳукуқбузарликни содир этганлик учун ушбу Кодексда назарда тутилганидан бошқа асослар бўйича ва тартибда жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

Ҳеч ким солиққа оид содир этилган айни бир ҳукуқбузарлик учун такорран жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

Юридик шахснинг солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларини бузганлиги учун жавобгарликка тортилишига мазкур ҳукуқбузарлик содир этилганлиги факти солиқ органининг кучга кирган қарорида аникланганлиги асос бўлади.

Юридик шахснинг солиққа оид ҳукуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши тегишли асослар мавжуд бўлган тақдирда унинг мансабдор шахсларини маъмурий, жиной ёки қонунда назарда тутилган бошқа жавобгарликдан озод этмайди.

Шахснинг солиққа оид ҳукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши уни тўланиши керак бўлган солиқлар (йифимлар) ва пеняларнинг суммаларини тўлаш (ўтказиш) мажбуриятидан озод этмайди.

Шахснинг айби қонунда белгиланган тартибда исботланмагунига қадар у солиққа оид ҳукуқбузарликни содир этишда айбдор деб ҳисобланмайди. Жавобгарликка тортилаётган шахс ўзининг солиққа оид ҳукуқбузарликни содир этганликда айбдор эмаслигини исботлаши шарт эмас.

Солиққа оид ҳукуқбузарлик факти ва шахснинг уни содир этишда айбдорлиги тўғрисида далолат берувчи ҳолатларни исботлаш мажбурияти солиқ органларининг зиммасига юклатилади.

213-модда. Жавобгарликка тортишни истисно этувчи ҳолатлар

Шахс солиққа оид ҳукуқбузарликни содир этганлик учун қуйидаги ҳолатлардан ҳеч бўлмаганда биттаси мавжуд бўлган тақдирда жавобгарликка тортилиши мумкин эмас:

- 1) солиққа оид ҳукуқбузарлик ҳолатининг мавжуд эмаслиги;
- 2) солиққа оид ҳукуқбузарликни содир этишда шахснинг айби мавжуд эмаслиги;

3) соликқа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортиш муддатлари ўтиб кетганлиги.

Ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолатлар мавжуд бўлганда ҳам шахс соликқа оид ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

214-модда. Соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир этилганда айб шакллари

Файрихукукий хатти-ҳаракатни (ҳаракат ва ҳаракатсизлик) қасдан ёки эҳтиётсизлик оқибатида содир этган шахс соликқа оид ҳуқуқбузарликни содир этганликда айбдор деб эътироф этилади.

Агар соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракати (ҳаракатсизлиги) гайриконуний эканлигини билган бўлса, бундай ҳаракатнинг (ҳаракатсизликнинг) заарли оқибатлари юзага келишини истаган ёхуд уларнинг юзага келишига онгли равишда йўл қўйган бўлса, бундай ҳуқуқбузарлик қасдан содир этилган деб топилади.

Агар соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) гайриконуний эканлигини ёхуд бундай ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) натижасида юзага келадиган оқибатларнинг заарли эканлигини гарчанд уларни олдиндан кўриши лозим ва мумкин бўлгани ҳолда билмаган бўлса, бундай ҳуқуқбузарлик эҳтиётсизлик туфайли содир этилган деб эътироф этилади.

Юридик шахснинг соликқа оид ҳуқуқбузарликни содир этганликда айбдорлиги унинг мансабдор шахсларининг ёки вакилларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир этилишини келтириб чиқарган айбига қараб аниқланади.

215-модда. Шахснинг соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир этганликдаги айбини истисно қилувчи ҳолатлар

Шахснинг соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир этганликдаги айбини истисно қиладиган ҳолатлар деб куйидагилар эътироф этилади:

1) соликқа оид ҳуқуқбузарлик белгилари бўлган қилмишнинг табиий оғат ёки бошқа фавқулодда ва бартараф этиб бўлмайдиган ҳолатлар оқибатида содир этилганлиги. Мазкур ҳолатлар ҳаммага маълум фактларнинг мавжудлиги, оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган маълумотлар ва исботлаш учун маҳсус воситалар талаб этилмайдиган бошқа усуllар билан аниқланади;

2) соликқа оид ҳуқуқбузарлик аломатлари бўлган қилмиш бундай қилмиш содир этилган пайтда касаллик оқибатида ўз ҳаракатларини ўзи идора этолмайдиган ёки бошқара олмайдиган ҳолатда бўлган солик тўловчи – жисмоний шахс томонидан содир этилганда. Мазкур ҳолатлар мазмуни, моҳияти ва санаси бўйича соликқа оид ҳуқуқбузарлик содир

этилган ўша солик даврига тааллукли бўлган хужжатларни солик органига тақдим этиш орқали исботланади;

3) солик органининг ёки бошқа ваколатли органнинг (ушбу орган мансабдор шахсининг) солиқни (йигимни) ҳисоблаб чиқариш, тўлаш тартиби тўғрисида ёки солик тўғрисидаги қонун хужжатлари қўлланилишининг бошқа масалалари бўйича ўз ваколатлари доирасида солик тўловчига (йигим тўловчига, солик агентига) ёхуд номаълум доирадаги шахсларга берган ёзма тушунтиришлари солик тўловчи (йигим тўловчи, солик агенти) томонидан бажарилганда. Мазкур ҳолатлар ушбу органнинг тегишли хужжати мавжуд бўлган тақдирда белгиланади, ушбу хужжат маъноси ва мазмунига кўра, бундай хужжат қабул қилинган санадан қатъи назар, солиққа оид хукуқбузарлик юз берган солик даврига тааллукли бўлади;

4) солик мониторингини ўтказиш даврида солик органининг солик тўловчига (йигим тўловчига, солик агентига) юборилган асослантирилган фикри солик тўловчи (йигим тўловчи, солик агенти) томонидан бажарилганда.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3 ва 4-бандлари қоидалари, агар солик органининг ёзма тушунтиришлари ёки асослантирилган фикри солик тўловчи (йигим тўловчи, солик агенти) томонидан тақдим этилган тўлик бўлмаган ёки нотўғри ахборотга асосланган бўлса, қўлланилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлганида шахс солиққа оид хукуқбузарлик содир этганлик учун жавобгар бўлмайди.

216-модда. Жавобгарликни енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатлар

Солиққа оид хукуқбузарлик учун жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатлар деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) шахсий ёки оиласий шароитлар оғир кечиши оқибатида солиққа оид хукуқбузарликни содир этиш;

2) таҳдид ёки мажбурлаш таъсирида ёхуд моддий, хизмат ёки бошқа жиҳатдан қарамлик сабабли солиққа оид хукуқбузарликни содир этиш;

3) суд ёки ишни кўраётган солик органи томонидан жавобгарликни енгиллаштирувчи деб топилиши мумкин бўлган бошқа ҳолатлар.

Солиққа оид хукуқбузарликнинг илгари худди шундай хукуқбузарлик учун жавобгарликка тортилган шахс томонидан содир этилганлиги жавобгарликни оғирлаштирувчи ҳолат деб эътироф этилади. Агар солиққа оид хукуқбузарликни содир этганлик учун ўзига нисбатан жавобгарлик чоралари қўлланилган шахс бу чоралар қўлланилган кундан эътиборан бир йил ичida бундай хукуқбузарликни қайта содир этмаган бўлса, у жавобгарликка тортилмаган деб ҳисобланади.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни енгиллаштирувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатлар суд ёки ишни күраётган солик органдың томонидан белгиланади ва молиявий санкциялар қўлланилганда инобатга олинади.

217-модда. Жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши

Агар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан эътиборан ёки мазкур ҳуқуқбузарлик содир этилган солик даври тугаганидан кейинги кундан эътиборан ва жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор чиқарилган пайтга қадар беш йил (ўтиш муддати) ўтган бўлса, шахс солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан эътиборан муддатининг ўтишини ҳисоблаб чиқариш барча соликка оид ҳуқуқбузарликларга нисбатан қўлланилади, ушбу Кодекснинг 223 ва 224-моддаларида назарда тутилган солиққа оид ҳуқуқбузарликлар бундан мустасно.

Муддатнинг ўтишини тегишли солик даври тугаганидан кейинги кундан эътиборан ҳисоблаб чиқариш ушбу Кодекснинг 223 ва 224-моддаларида назарда тутилган солиққа оид ҳуқуқбузарликларга нисбатан қўлланилади.

Агар солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортилаётган шахс солик текширувини ўтказишга фаол қаршилик кўрсатган бўлса ва ушбу солик текширувини ўтказиш ҳамда бюджет тизимиға тўланиши лозим бўлган солик суммаларини солик органлари томонидан аниқлаш учун бартараф этиб бўлмайдиган тўсиққа айланган бўлса, жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши тўхтатилади.

Жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши ушбу Кодекс 144-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган далолатнома тузилган кундан эътиборан тўхтатилган деб ҳисобланади. Мазкур ҳолатда жавобгарликка тортиш муддатининг ўтиши сайёр солик текширувини ўтказишга тўсқинлик қилувчи ҳолатларнинг амал қилиши тугаган ва муддат ўтишини тиклаш тўғрисидаги қарор чиқарилган кундан эътиборан қайта тикланади.

218-модда. Молиявий санкциялар

Молиявий санкциялар солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарлик чорасидир.

Молиявий санкциялар ушбу Кодекснинг 28 ва 29-бобларида назарда тутилган микдорларда белгиланади ва пул ундириш (жарималар) тарзида қўлланилади.

Жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳеч бўлмаганда битта ҳолат мавжуд бўлган тақдирда, жарима миқдори ушбу Кодекснинг тегишли моддасида белгиланган миқдорга нисбатан икки марта камайтирилади.

Аниқланган солиққа оид ҳуқуқбузарликлардаги айбга икрор бўлинганда ва солиқ органининг солиққа оид ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарори олинган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда молиявий санкциялар суммаси ихтиёрий равишда тўланганда жарима миқдори ушбу Кодекснинг тегишли моддаларида белгиланган миқдорга нисбатан икки бараварга камайтирилади.

Ушбу Кодекснинг 216-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, жарима миқдори икки баробар оширилади.

Бир шахс томонидан икки ва ундан ортиқ солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этилган тақдирда, молиявий санкциялар ҳар бир ҳуқуқбузарлик учун алоҳида тарзда ундирилади.

28-боб. Солиққа оид ҳуқуқбузарликлар ва уларни содир этганлик учун жавобгарлик

219-модда. Солиқ органида ҳисобга қўйиш тартибини бузиш

Кўшилган қиймат солигининг солиқ тўловчиси сифатида солиқ органларида ҳисобга қўйишнинг белгиланган тартиби солиқ тўловчи томонидан бузилганда, –

солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳисобга қўйиш санасидан ҳақиқатда ҳисобга қўйилган санагача бўлган даврда олган даромадининг беш фоизи миқдорида, лекин беш миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу Кодекснинг 131-моддасида назарда тутилган ҳолларда солиқ солиш обьекти бўйича солиқ органларида ҳисобга қўйиш муддатлари бузилганда, агар ҳисобга қўйишнинг белгиланган муддатидан ўтиши:

ўттиз кундан кўп бўлмаганда, – бир миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади;

ўттиз кундан кўп бўлганда, – икки миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл юридик шахси томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий муассасасини ташкил этишга олиб келувчи фаолиятнинг солиқ органида ҳисобга қўймасдан амалга оширилиши –

бундай фаолиятни амалга ошириш бошлангандан ҳақиқатда ҳисобга қўйилган санагача бўлган даврда олинган даромаддан ўн фоиз миқдорида, лекин ўн миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Жисмоний шахс томонидан тадбиркорлик фаолиятини якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтмасдан амалга ошириш, –

бундай фаолиятдан олинган даромадларнинг ўн фоизи миқдорида, лекин бир миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

220-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартибини бузиш

Солиқ ҳисоботини солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тақдим этмаслик, –

бу солиқ ҳисоботи асосида тўланиши (қўшимча тўланиши) лозим бўлган солиқ суммасини белгиланган муддатда тўланмаган ҳар бир кечиктирилган кун учун бир фоиз миқдорида, лекин кўрсатилган сумманинг ўн фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

221-модда. Назорат-касса техникасини ва ҳисоб-китоб терминалларини қўллаш тартибини бузиш

Назорат-касса техникасининг ва (ёки) ҳисоб-китоб терминалларининг қўлланилиши мажбурий бўлгани ҳолда, уларни қўлламасдан савдони амалга оширганлик ва хизматлар кўрсатганлик, худди шунингдек сотиб оловчига квитанциялар ёзиб бериш, талонларни, чекларни ёки уларга тенглаштирилган ҳужжатларни бериш мажбурий бўлгани ҳолда бундай ҳужжатларни бермасдан товарларни реализация қилганлик ва хизматлар кўрсатганлик, шунингдек ҳисоб-китоб терминаллари орқали тўловларни қабул қилишни рад этганлик –

беш миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Солиқ органларида рўйхатга олинмаган назорат-касса техникасини қўллаган ёки сотиб оловчига квитанциялар, талонлар, чеклар ёки уларга тенглаштирилган ҳужжатларни берган ҳолда савдони амалга оширганлик ва (ёки) хизматлар кўрсатганлик, –

етти миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Бошқа шахслар номига расмийлаштирилган ҳисоб-китоб терминалларидан солиқ тўловчи томонидан фойдаланилиши, –

йигирма миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Техник талабларга мувофик бўлмаган ёки хизмат кўрсатиш дастури бузилган назорат-касса техникаларидан фойдалангандик, –

йигирма миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

222-модда. Даромадлар ва (ёки) харажатларни ҳисобга олиш қоидаларини бузиш

Якка тартибдаги тадбиркор томонидан даромадлар ва (ёки) харажатларни ҳисобга олиш (даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиш китоби) қоидаларини бузиш –

беш юз минг сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

223-модда. Солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш)

Солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш) – яширилган (камайтириб кўрсатилган) солиқ базаси суммасининг йигирма фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Яширилган (камайтириб кўрсатилган) солиқ базаси суммасидан ушбу Кодексга мувофиқ солиқларни ҳисоблаш амалга оширилади.

Ушбу модданинг мақсадида солиқ базасини яшириш (камайтириб кўрсатиш) деб қуидагилар эътироф этилади:

товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушум суммасини ҳисобга олиш регистрларида акс эттираслиқ;

юкларни товар-кузатув хужжатларини расмийлаштирумасдан ёхуд сохта хужжатлар бўйича ташиш;

ҳисобда реализация қилинмаган деб кўрсатилган товарларнинг омборда ёки реализация қилиш жойида мавжуд эмаслиги;

расмийлаштирилмаган (кирим қилинмаган) товарларни сақлаш, улардан фойдаланиш ва реализация қилиш;

товарлар (хизматлар) реализация қилинганигидан далолат берувчи хужжатларни алмаштириш, сохталаштириш ёки йўқ қилиш;

қалбаки бирламчи бухгалтерия хужжатларидан фойдаланиш;

назорат-касса техникасининг фискал хотираси хизмати дастурига ноконуний равища ўзгартириш киритиш;

фойдаланилмаган моддий харажатларни фойдаланилган деб, ишлаб чиқариш ҳисботига қўшиш;

товарларни сотишдан (хизмат кўрсатишдан) олинган тушумни ҳисбот давридан кейинги даврга ўтказиш (сотиш ҳажмини ва даромадни (фойдани) қасдан камайтириш);

моддий, ёқилғи-энергетика ресурслари харажатларини (лимитларни) ва амортизация (эскириш) нормасини сунъий равища ошириш ёки нормативларни нотўғри қўллаш;

иш берувчи билан меҳнат муносабатларида бўлган ходимларнинг хақиқий иш ҳаки суммаси солиқ ҳисботида акс эттирилмаганлиги;

меҳнат фаолиятини амалга оширувчи ходимларнинг солиқ ҳисботида акс эттирилмаганлиги;

реализация қилинган товарлар қийматини ҳисоб ҳужжатларида ҳақиқатда реализация қилинган қийматидан пасайтирилган нархлар бўйича акс эттириш.

Ушбу модда учинчи қисмининг ўн учинчи ва ўн тўртинчи хатбошиларида кўрсатилган солиққа оид хуқуқбузарликлар бўйича яширилган солиқ базаси суммаси охирги ўн икки ой учун аниқланади.

224-модда. Солиқни (йигимни) тұламаслик ёки тұлық тұламаслик

Солиқни (йигимни) нотұғри ҳисоблаб чиқариш ёки бошқа ғайриқонуний ҳаракатлар (харакатсизлик) натижасыда солиқ (йигим) суммасини тұламаслик ёки тұлық тұламаслик, агар бундай қилмиш ушбу Кодекснинг 223, 226 ва 227-моддаларыда назарда тутилган солиққа оид хукуқбазарлар алматларини ўз ичига олмаган бўлса, –

тұланмаган солиқ (йигим) суммасининг йигирма фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

225-модда. Ҳисобварап-фактураларни расмийлаштириш тартибини бузиш

Кўшилган қиймат солиғидан озод қилинган товарларни (хизматларни) реализация қилишда, шунингдек қўшилган қиймат солиғини тұловчилар бўлмаган маҳсулот етказиб берувчилар томонидан товарларни (хизматларни) реализация қилишда қўшилган қиймат солиғини ҳисобварап-фактурада акс эттирганлик, –

маҳсулот етказиб берувчиларга ҳисобварап-фактурада кўрсатилган қўшилган қиймат солиги суммасининг йигирма фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. Бунда маҳсулот етказиб берувчи ҳисобварап-фактурада кўрсатилган солиқ суммасини бюджетга тўлаши шарт.

226-модда. Трансферт нархни белгилашда солиқларни тұламаслик ёки тұлық тұламаслик

Назорат қилинадиган битимларда солиқ солиш мақсадыда мустақил шахслар ўртасидаги битимларнинг тижорат ва (ёки) молиявий шартлари билан солишириб бўлмайдиган тижорат ва (ёки) молиявий шартлар қўлланилиши натижасыда солиқ суммаларини солиқ тұловчи томонидан тұламаганлик ёки тұлық тұламаганлик, –

тұланмаган солиқ суммасининг қирқ фоизи миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

227-модда. Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда улуши солиқ базасига киритилмаганлиги натижасыда солиқни тұламаслик ёки тұлық тұламаслик

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг юридик ёки жисмоний шахс бўлган назорат қилувчи шахслари томонидан мазкур компания фойдасининг улуши солиқ базасига киритилмаганлиги натижасыда солиқ суммаларини тұламаганлик ёки тұлық тұламаганлик, –

назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базасига киритилиши лозим бўлган фойдасига нисбатан тегишинча фойда солиги бўйича ёки жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги бўйича

тўланмаган солиқ суммасининг йигирма фоизи миқдорида, лекин ўн миллион сўмдан кам бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

29-боб. Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун банкларнинг жавобгарлиги

228-модда. Солиқ (йигим), бўнак тўлови, пенялар ва жарималарни ўтказиш тўғрисидаги топшириқномаларни бажариш муддатларини бузиш

Банк томонидан солиқ (йигим), бўнак тўлови, пеня ва жарима суммасини ўтказиш тўғрисидаги солиқ тўловчининг топшириқномасини, солиқ органининг инкассо топшириқномасини бажармаслик (бажарилишини кечикитириш) –

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки қайта молиялаштириш ставкасининг бир юз элликдан бир қисми миқдорида, лекин кечикитирилган ҳар бир календарь кун учун ўтказилмаган сумма бир фоизининг бешдан бир қисмидан кўп бўлмаган миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

229-модда. Банклар томонидан банк ҳисобварақлари ва операциялар бўйича маълумотномаларни (кўчирмаларни) солиқ органига тақдим этмаслик

Ушбу Кодекснинг 134-моддасида назарда тутилган маълумотномани (кўчирмаларни) банк томонидан солиқ органига тақдим этмаслик, шунингдек маълумотномаларни (кўчирмаларни) белгиланган муддатни бузган ҳолда ёки нотўғри маълумотлар бўлган маълумотномаларни (кўчирмаларни) тақдим этиш, –

икки миллион сўм миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

**IX БЎЛИМ.
СОЛИҚ ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУЖЖАТЛАРИ
ВА УЛАР МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ
ҲАРАКАТЛАРИ (ҲАРАКАТСИЗЛИГИ) УСТИДАН
ШИКОЯТ БЕРИШ**

30-боб. Солиқ органларининг ҳужжатлари ва улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят бериш тартиби

230-модда. Шикоят бериш хуқуқи

Ҳар бир шахс солиқ органларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан, агар ушбу шахснинг фикрига кўра бундай ҳужжатлар, ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) унинг хуқуқларини бузса, шикоят бериш хуқуқига эга.

Солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларига ёки идоравий норматив ҳужжатларга мувофик тузилган, солиқ органларининг бир ёки бир нечта жисмоний ёки юридик шахсга қаратылған, юридик ақамиятта молик мұайян ҳаракатларни содир этишга ундовчи күрсатмаси мавжуд бўлган ҳужжат солиқ органининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжати деб эътироф этилади.

Солиқ органларининг норматив-хуқуқий ҳужжатлари устидан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда шикоят қилиниши мумкин.

Солиқ органининг сайёр солиқ текшируви ёки солиқ аудити натижалари бўйича қабул қилған қарори юқори турувчи солиқ органи ёки суд томонидан бекор қилинган тақдирда, ушбу қарор бўйича солиқларнинг ва молиявий санкцияларнинг ундирилган (тўланган) суммалари Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг ушбу суммалар ундирилган (тўланган) даврда амалда бўлган қайта молиялаштириш ставкасидан келиб чиқсан ҳолда ҳисобланган фоизларни инобатга олган ҳолда қайтарилиши (хисобга олиниши) лозим.

231-модда. Шикоят бериш тартиби

Солиқ органларининг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан юқори турувчи органига шикоят қилиш солиқ тұғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Шахснинг солиқ органига унинг кучга кирған ва кучга кирмаган, норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, унинг мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилинган мурожаати, агар ушбу шахснинг фикрига кўра мазкур ҳужжатлар, ҳаракатлар ёки ҳаракатсизлик унинг хуқуқларини бузса, шикоят деб эътироф этилади.

Солиқ органининг юқори турувчи органига ёки судга шикоят бериш тегишинча шикоят бўйича солиқ органининг юқори турувчи органи томонидан қарор қабул қилингунига ёки суднинг қарори қонуний кучга киргунига қадар шикоят қилинаётган қарорни ёки ҳаракатни ижро этишни, шу жумладан қўшимча ҳисобланган солиқлар ва йиғимларни ундиришни, шунингдек молиявий санкциялар қўлланилишини тўхтатиб туради. Солиқ тўловчи қайси солиқ органининг қарори ёки мансабдор шахсининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилаётган бўлса, ўша органни солиқ органининг юқори турувчи органига ёки судга шикоят берганлиги тўғрисида тегишли тасдиқловчи ҳужжатларни илова қилған ҳолда хабардор қилиши шарт.

Солиқ органининг сайёр солиқ текширулари ва солиқ аудити натижалари бўйича қабул қилған қарорлари устидан суд тартибida шикоят қилиш факат юқори турувчи солиқ органига шикоят қилинганидан кейингина мумкин бўлади. Бу қоида Ўзбекистон Республикаси

Давлат солик қўмитасининг қарори устидан шикоят қилишга нисбатан татбиқ этилмайди.

Агар шикоят бўйича қарор ушбу Кодекснинг 235-моддаси саккизинчи ва тўққизинчи қисмларида белгиланган муддатларда юкори турувчи солик органи томонидан қабул қилинмаса, солик органларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

Юкори турувчи солик органларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган, шикоятларни кўриб чиқиш якунлари бўйича қабул қилинган ҳужжатлари устидан фақат суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

Туман (шаҳар) давлат солик инспекциялари, Коракалпогистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат солик бошқармаларининг норматив хусусиятга эга бўлмаган, шикоятларни кўриб чиқиш якунлари бўйича қабул қилинган ҳужжатлари устидан Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасига шикоят қилиниши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитасининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан суд тартибида шикоят қилинади.

Юридик ва жисмоний шахслар томонидан солик органларининг ҳужжатлари (шу жумладан норматив ҳужжатлари), улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан суд тартибида шикоят қилиш Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибида амалга оширилади.

Шикоят берган шахс шикоят бўйича қарор қабул қилинишига қадар уни кўриб чиқаётган солик органига ёзма ариза юбориш йўли билан шикоятни тўлиқ ёки қисман чақириб олиши мумкин.

Шикоятни чақириб олиш уни берган шахсни ўша асосларда шикоят билан такроран мурожаат қилиш ҳукуқидан маҳрум этади.

232-модда. Солик текширувлари натижалари бўйича қабул қилинган солик органларининг қарорлари устидан шикоят бериш тартиби ва муддатлари

Солик органларининг сайёр солик текширувлари ва солик аудити натижалари бўйича қабул қилинган қарорлари устидан шикоят юкори турувчи солик органига қарорлари устидан шикоят қилинаётган солик органи орқали берилади.

Қарорлари устидан шикоят қилинаётган солик органи бундай ариза келиб тушган кундан эътиборан уч кун ичida уни юкори турувчи солик органига барча материаллар билан бирга юбориши шарт.

Солик органларининг сайёр солик текширувлари ва солик аудити натижалари бўйича қабул қилинган қарорлари устидан шикоят шахс

ўз ҳуқуқлари бузилганлиги тўғрисида билган ёки билиши керак бўлган кундан эътиборан бир ой ичидаги мумкин.

Ушбу модданинг учинчи қисмида белгиланган муддат узрли сабабга кўра ўтказиб юборилган тақдирда, ушбу муддат шикоят берадиган шахснинг илтимосномаси бўйича юқори турувчи солиқ органи томонидан тикланиши мумкин.

233-модда. Шикоятнинг шакли ва мазмуни

Шикоят ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар солиқ органига ёзма ёки электрон шаклда юборилиши мумкин.

Шикоят уни берган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Шикоятда куйидагилар кўрсатилади:

1) жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми ҳамда яшаш жойи ёки шикоят берадиган юридик шахснинг номи ва манзили;

2) солиқ органининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжати, мансабдор шахснинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан бериладиган шикоят;

3) солиқ органининг номи, норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжат, устидан шикоят бериладиган мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги);

4) шикоят берадиган шахс ўзининг ҳуқуқлари қайси асосларга кўра бузилган деб ҳисобласа, ўша асослар;

5) шикоят берадиган шахснинг талаблари.

Шикоятда телефон рақамлари, электрон почта манзиллари ва шикоятни ўз вақтида кўриб чиқиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар кўрсатилиши мумкин.

Шикоят солиқ органининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжати, унинг мансабдор шахсларининг ҳаракатлари ёки ҳаракатсизлиги устидан шикоят берадиган шахснинг ваколатли вакили томонидан берилган тақдирда, шикоятга ушбу вакилнинг ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинади.

Шикоятга шикоят берадиган шахснинг далилларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилиниши мумкин.

234-модда. Шикоятни кўрмасдан қолдириш

Юқори турувчи солиқ органи, агар қуйидагиларни аниқлаган бўлса, шикоятни тўлиқ ёки қисман кўрмасдан қолдиради:

шикоят шикоятни берган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланмаган бўлса ёхуд вакилнинг шикоятни имзолаш учун ваколатларини тасдиқловчи белгиланган тартибда расмийлаштирилган ҳужжатлар тақдим этилмаган бўлса;

шикоят ушбу Кодексда белгиланган шикоят бериш муддати тугаганидан кейин берилган ва уни тиклаш тұғрисидаги илтимоснамаи үз ичига олмаган бўлса ёки шикоят бериш учун ўтказиб юборилган муддатни тиклаш рад этилган бўлса;

шикоят бўйича қарор қабул қилинишига қадар шикоятни берган шахс номидан шикоятни тўлиқ ёки қисман чақириб олиш тұғрисидаги ариза келиб тушган бўлса;

илгари айнан ўша асослар бўйича шикоят берилган бўлса;

шикоят солиқ органининг ушбу Кодексга мувофиқ белгиланган тартибда илгари шикоят қилинган қарори устидан берилган бўлса;

шикоят ушбу Кодекснинг 232-моддасида белгиланган тартиб бузилган ҳолда берилган бўлса;

шикоят ушбу Кодекснинг 233-моддаси талабларига мувофиқ расмийлаштирилмаган бўлса;

шикоят қўзғатилган жиноят иши доирасида ёки солиқ тўловчи судга шикоят масаласи бўйича мурожаат қилганда берилган бўлса.

Шикоятни кўриб чиқаётган солиқ органи шикоят олинган ёхуд шикоятни тўлиқ ёки қисман чақириб олиш тұғрисидаги ариза олинган кундан эътиборан беш кун ичидаги шикоятни тўлиқ ёки қисман қўрмасдан қолдириш ҳақида қарор қабул қиласди.

Қабул қилинган қарор тұғрисида шикоятни берган шахсга қарор қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичидаги ёзма шаклда хабар берилади.

Шикоятни қўрмасдан қолдириш шахснинг шикоят бериш учун ушбу Кодексда белгиланган муддатларда шикоят билан такроран мурожаат қилишига монелик қилмайди, бундан ушбу модда биринчи қисмининг тўртинчи ва бешинчи хатбошиларида назарда тутилган асослар бўйича шикоятни қўрмасдан қолдириш ҳоллари мустасно.

235-модда. Юқори турувчи орган томонидан шикоятни кўриб чиқиши

Шикоятни кўриб чиқиши давомида уни берган шахс үз далилларини тасдиқловчи қўшимча хужжатларни шикоят бўйича қарор қабул қилингунинг қадар тақдим этишга ҳақли.

Юқори турувчи солиқ органи шикоятни, уни берган шахснинг далилларини тасдиқловчи хужжатларни, шикоят кўриб чиқилиши давомида тақдим этилган қўшимча хужжатларни, шунингдек куйи турувчи солиқ органи томонидан тақдим этилган материалларни кўриб чиқади.

Шикоятни кўриб чиқувчи солиқ органи үз ташаббусига кўра ёки мурожаат қилувчининг илтимосига кўра шикоятни эшлиши ташкил этиши мумкин.

Юқори турувчи солиқ органи шикоятни кўриб чиқиши якунлари бўйича куйидаги қарорлардан бирини қабул қиласди:

шикоятни қаноатлантирмасдан қолдиради;

солиқ органининг норматив хусусиятга эга бўлмаган ҳужжатини бекор қиласди;

солиқ органининг қарорини тўлиқ ёки қисман бекор қиласди;

солиқ органининг қарорини тўлиқ бекор қиласди ва иш юзасидан янги қарор қабул қиласди;

солиқ органлари мансабдор шахсларининг ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) ноқонуний деб эътироф этади ва ишнинг моҳияти бўйича қарор чиқаради.

Агар шикоят берган шахс шикоят бўйича қарор қабул қилинишига қадар ушбу шикоятни кўриб чиқиш давомида тақдим этилган кўшимча ҳужжатларни қарори устидан шикоят берилган солиқ органига ўз вақтида тақдим этиш мумкин бўлмаган сабаблар бўйича тушунтиришларни тақдим этган бўлса, бу кўшимча ҳужжатлар юқори турувчи солиқ органи томонидан кўриб чиқиласди. Мазкур қоида ушбу Кодекснинг 159 ёки 166-моддаларида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарорлар устидан шикоят берилгандага кўлланилади.

Юқори турувчи солиқ органи, агар шикоятни кўриб чиқиши натижасида солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш тартибтаомилининг муҳим шартлари бузилганлиги аниқланган бўлса, ушбу Кодекснинг 159 ёки 166-моддаларида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарорни бекор қилишга ҳақлидир.

Юқори турувчи солиқ органи қарорни бекор қилиб, кўрсатилган материалларни, шикоят берган шахснинг важларини тасдиқловчи ҳужжатларни, шикоятни кўриб чиқиш давомида тақдим этилган кўшимча ҳужжатларни ва ушбу Кодекснинг тегишинча 159 ёки 166-моддаларида назарда тутилган тартибда куйи турувчи солиқ органи томонидан тақдим этилган материалларни кўриб чиқади ҳамда ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган қарорни қабул қиласди.

Ушбу Кодекснинг 159-моддасида назарда тутилган тартибда қабул қилинган қарор устидан берилган шикоят бўйича қарор, солиқ аудити натижалари бўйича солиқка оид ҳуқукбузарликни содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ва (ёки) кўшимча ҳисобланган солиқларни тўлаш тўғрисидаги қарор шикоят олинган санадан эътиборан бир ой ичida юқори турувчи солиқ органи томонидан қабул қилинади. Бу муддат солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан куйи турувчи солиқ органларидан шикоятни кўриб чиқиш учун зарур бўлган ҳужжатларни (ахборотни) олиш учун ёки шикоят берган шахс кўшимча ҳужжатларни тақдим этганда узайтирилиши, бироқ ўн беш кундан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Ушбу модданинг саккизинчи қисмида кўрсатилмаган шикоят бўйича қарор солиқ органи томонидан шикоят олинган санадан эътиборан ўн беш кун ичida қабул қилинади. Бу муддат солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) томонидан куйи турувчи солиқ органларидан шикоятни кўриб чиқиш учун зарур бўлган ҳужжатларни (ахборотни) олиш учун ёки шикоят берган шахс кўшимча ҳужжатларни тақдим этганда

узайтирилиши, бироқ ўн беш кундан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Солик органи раҳбарининг (раҳбар ўринбосарининг) шикоятни кўриб чиқиш муддатини узайтириш тўғрисидаги қарори шикоят берган шахсга қарор қабул қилинган санадан эътиборан уч кун ичida топширилади ёки юборилади.

Солик органининг шикоятни кўриб чиқиш натижалари бўйича қарори шикоят берган шахсга қарор қабул қилинган санадан эътиборан уч кун ичida топширилади ёки юборилади.

236-модда. Судлар томонидан шикоятларни кўриб чиқиш

Солик органларининг ҳужжатлари, улар мансабдор шахсларининг харакатлари (харакатсизлиги) устидан судга берилган шикоятлар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда кўриб чиқилади ва ҳал этилади.

МАХСУС ҚИСМ Х БЎЛИМ. ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИФИ

31-боб. Солик тўловчилар ва солиқ солиш обьекти

237-модда. Солик тўловчилар

Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи ва (ёки) товарларни (хизматларни) реализация қилувчи қуидагилар қўшилган қиймат солиғини тўловчилар деб эътироф этилади (бундан бўён ушбу бўлимда солик тўловчилар деб юритилади):

- 1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;
- 2) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади солик даврида бир миллиард сўмдан ошган ёхуд ихтиёрий равища қўшилган қиймат солиғини тўлашга ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар;
- 3) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида товарларни (хизматларни) реализация қилувчи чет эл юридик шахслари, агар товарларни (хизматларни) реализация қилиш жойи деб Ўзбекистон Республикаси эътироф этилса;
- 4) фаолиятни Ўзбекистон Республикасида доимий муассасалар орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари;
- 5) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича – оддий ширкатнинг ишларини юритиш вазифаси зиммасига юклатилган ишончли шахс – оддий ширкатнинг иштирокчиси;
- 6) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтувчи шахслар. Мазкур шахслар божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ қўшилган қиймат солиғини тўловчилар деб эътироф этилади.

Кўшилган қиймат солиги бўйича солик мажбуриятлари ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда солик агентлари томонидан бажарилади.

Кўйидагилар солик тўловчилар деб ҳисобланмайди, бундан ушбу модданинг биринчи қисми б-бандида назарда тутилган ҳоллар мустасно:

- 1) давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари – ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш доирасида;
- 2) айланмадан олинадиган солиқни тўловчи шахслар.

Солик тўловчилар Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланган тартибда солик органларида кўшилган қиймат солиғини (бундан буён ушбу бўлимда солик деб юритилади) тўловчи сифатида маҳсус рўйхатдан ўтказиш ҳисобида туради.

238-модда. Солик солиш обьекти

Кўйидагилар солик солиш обьектидир:

- 1) реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма;
- 2) Ўзбекистон Республикаси худудига товарларни олиб кириш.

Фаолиятни Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланмани бундай доимий муассасанинг фаолиятидан келиб чиқсан ҳолда белгилайди.

Кўйидагилар солик солиш обьекти ҳисобланмайди:

- 1) якка тартибдаги тадбиркор томонидан ўз тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган шахсий (оилавий) мол-мулкни реализация қилиш;

2) юридик шахс қайта ташкил этилаётганда унинг мол-мулкини хукукий ворисга (хукукий ворисларга) ўтказиш;

3) ишончли бошқарувнинг муассиси томонидан мол-мулкни ишончли бошқарувчига бериш ва ишончли бошқарув шартномасининг амал қилиш муддати тугаган тақдирда, ишончли бошқарувчининг ўзи ишончли бошқарувга берилган мол-мулкни қайтариши;

4) миллий валюта ёки чет эл валютаси муомаласи билан боғлиқ операцияларни амалга ошириш (бундан нумизматика мақсадлари мустасно).

32-боб. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш жойи

239-модда. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма

Товарларни реализация қилиш бўйича айланма қўйидагилардан иборат:

- 1) товарга бўлган мулк ҳуқуқини пуллик асосда, шу жумладан товарнинг қарз шартномаси бўйича ўтказиш;
- 2) товарни бепул бериш, бундан шундай бериш иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган ҳоллар мустасно;
- 3) мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) бериш;
- 4) товарни бўлиб-бўлиб тўлаш шартлари асосида бериш.

Товарни реализация қилишдан фарқ қилувчи ҳар қандай фаолият, шу жумладан қуидагилар хизматларни реализация қилиш бўйича айланма деб эътироф этилади:

- 1) пуллик асосда хизматлар кўрсатиш;
- 2) бепул хизматлар кўрсатиш, шу жумладан мол-мулкни солик тўловчининг бепул фойдаланиши учун бериш, бундан шундай хизматларни кўрсатиш иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган ҳоллар мустасно.

Товарларни бепул бериш ёки бепул хизматлар кўрсатиш қуидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда бирига риоя этилганда иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайди деб эътироф этилади:

- 1) даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида ишлаб чиқарилган бўлса;
- 2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқлиги асослантирилган бўлса;
- 3) конун хужжатларининг қоидаларидан келиб чиқса.

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида қуидагилар ҳам товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланмадир:

- 1) юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) ҳисса сифатида товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш);
- 2) оддий ширкат шартномаси (бергаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) иштирокчилари ўртасида шундай шартнома доирасида товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш);
- 3) қуидагиларга товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш):
 - а) юридик шахс иштирокчилари таркибидан иштирокчи чиққанда (чиқарилганда) ёки унинг юридик шахсда иштирок этиш улуши камайганда ёхуд иштирокчидан ушбу юридик шахсда иштирок этиш улуши (улушнинг бир қисми) юридик шахс томонидан қайтариб сотиб олинганда, иштирокчига;
 - б) эмитент бўлган юридик шахс томонидан акциядордан ушбу эмитент чиқарган акцияларни қайтариб сотиб олишда, акциядорга;
 - в) юридик шахс тугатилганда, акциядорга ёки иштирокчига;
- 4) харажатлари ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофик (бундан 20-бандда назарда тутилган харажатлар мустасно) фойда солигини ҳисоблаб чиқаришда чегирилмайдиган, солик тўловчининг ўз эҳтиёjlари учун солик тўловчи томонидан ишлаб чиқарган товарларни бериш, ўз кучи билан хизматлар кўрсатиш;

5) жисмоний шахсларга мөннатга ҳақ тўлаш ёки дивидендлар тўлаш хисобига товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш);

6) солик тўловчи томонидан ўзига тегишли мол-мулкни (хизматларни), агар бундай мол-мулк (хизматлар) бўйича солик суммаси тўлиқ ёки қисман хисобга ўтказилган бўлса, бошқарув органи аъзоларига, ходимларга, уларнинг оила аъзоларига ёхуд бошқа шахсларга солик тўловчининг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ бўлмаган шахсий мақсадларда фойдаланиш учун бериш (хизматлар кўрсатиш);

7) товарларни ва бошқа мол-мулкни қайтариш шарти билан қайта ишлашга бериш, агар товарлар ва (ёки) мол-мулк қайта ишлаш маҳсули шаклида шартномада белгиланган муддатда қайтарилмаган бўлса;

8) эркин божхона худудининг божхона тартиб-таомилига солик тўламасдан жойлаштирилган товарни йўқотиш, бошқа ҳолатларда соликни тўлаш зарур бўлган тақдирда;

9) қайтарилиши лозим бўлган, кўп марта муомалада бўладиган идишларнинг сотувчи томонидан берилиши, агар идиш бундай идишдаги маҳсулотни етказиб беришга доир шартномада белгиланган муддатда қайтарилмаса.

Товарларни (хизматларни) олиш ҳукуқини берувчи ваучерларни реализация қилиш ёки бепул бериш мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма деб эътироф этилади.

240-модда. Товарларни реализация қилиш жойи

Қўйидаги шартлардан ҳеч бўлмагандан биттаси бажарилган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди товарларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади:

1) товар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган бўлса ва битим натижасида унинг ҳудудидан ташқарига чиқарилмайдиган бўлса;

2) товар жўнатиш ёки транспортда ташиш бошланган пайтда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган бўлса.

241-модда. Хизматларни реализация қилиш жойи

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, башарти бундай хизматларнинг харидори Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолиятни амалга ошиrsa ёки турса, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади.

Агар хизматларнинг харидори Ўзбекистон Республикаси ҳудудида юридик шахсни (унинг филиалларини ёки ваколатхоналарини) ёки жисмоний шахсни давлат рўйхатидан ўтказиш асосида ҳақиқатда ҳозир бўлса, мазкур ҳудуд харидорнинг фаолиятни амалга ошириш жойи деб эътироф этилади. Давлат рўйхатидан ўтказилмаган тақдирда, харидорнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳақиқатда ҳозир бўлиши юридик

шахснинг таъсис ҳужжатларида кўрсатилган жой ёки уни бошқариш жойи, унинг доимий муассасаси жойлашган ер (агар хизматлар ушбу доимий муассаса орқали олинган бўлса), жисмоний шахснинг яшаш жойи асосида белгиланади.

Куйидаги ҳолларда ҳам Ўзбекистон Республикаси ҳудуди хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилади, агар:

1) хизматлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида турган кўчмас мол-мулк билан бевосита боғлиқ бўлса. Бундай хизматлар жумласига, хусусан, архитектура лойиҳасини ишлаб чиқиш, қурилиш фаолиятини тайёрлаш ва мувофиқлаштириш, архитектура ва қурилиш фаолияти устидан муаллифлик ва (ёки) техник назорат билан боғлиқ бўлган қурилиш, монтаж қилиш, қурилиш-монтаж хизматлари, кўчмас мол-мулкка доир ишга тушириш-созлаш, таъмирлаш, реставрация қилиш ишлари, кўкаламзорлаштириш ишлари, шунингдек кўчмас мол-мулкни ижарага бериш киради;

2) хизматлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида хақиқатда бўлган кўчар мол-мулк билан бевосита боғлиқ бўлса, бундан транспорт воситаларини ижарага бериш мустасно. Бундай хизматлар жумласига, хусусан, кўчар мол-мулкни монтаж қилиш, созлаш, йифиш, ишлов бериш, қайта ишлаш, таъмирлаш, техник хизмат кўрсатиш, саклаш киради;

3) умумий овқатланиш, кўнгилочар, дам олиш ва бошқа шунга ўхшаш хизматлар, туризм, меҳмонхона хизматлари ва жойлаштируви, маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спорт, ўқитиш (таълим) соҳасидаги, шу жумладан малака имтиҳонлари ўтказиш, семинарлар, малака ошириш курсларини, пуллик кўргазмаларни, конференцияларни, симпозиумларни ва бошқа шунга ўхшаш тадбирларни ташкил этишга доир хизматлар ҳақиқатда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида кўрсатилса. Ушбу банднинг қоидалари электрон шаклда кўрсатиладиган ўқитиш (таълим) соҳасидаги хизматларга нисбатан татбиқ этилмайди.

4) ташиш ва (ёки) транспортда ташиш бўйича хизматлар ёхуд бевосита ташиш ва (ёки) транспортда ташиш билан боғлиқ хизматлар қуидагилар томонидан кўрсатиладиган бўлса:

а) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари ёки якка тартиbdаги тадбиркорлар томонидан, агар жўнатиш пункти ва (ёки) белгиланган пункт Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган бўлса. Ушбу кичик бандда кўрсатилган қоида ушбу транспорт воситаларида ташишни (транспортда ташишни) назарда тутувчи, кемада вақтинча юк ташишга доир шартнома бўйича (экипаж билан бўлган вақтга) транспорт воситаларини бериш чоғида ҳам кўлланилади. Бунда, агар ҳаво кемаларидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган пунктлар ўртасида ташиш учун фойдаланиладиган бўлса, Ўзбекистон Республикаси ҳудуди кемада вақтинча юк ташиш шартномасига кўра ҳаво кемаларини фойдаланишга бериш бўйича хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди;

б) чет эллик шахслар томонидан, агар жўнатиш пункти ва белгиланган пункт Ўзбекистон Республикаси худудида жойлашган бўлса (бундан чет эл юридик шахслари томонидан йўловчиларни, почтани ва юкни ушбу юридик шахснинг доимий бўлмаган муассасаси орқали ташишга доир хизматлар мустасно). Ушбу кичик банднинг қоидалари товарларни Ўзбекистон Республикаси худудига етиб келиш жойидан Ўзбекистон Республикаси худудидан чиқиб кетиш жойигача транспортда ташиш чоғида божхона транзитининг божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни бевосита ташиш ва (ёки) транспортда ташиш билан боғлиқ хизматларга ҳамда ушбу қисмнинг 5-бандида кўрсатилган хизматларга нисбатан татбиқ этилмайди;

5) товарларни Ўзбекистон Республикаси худудига етиб келиш жойидан Ўзбекистон Республикаси худудидан чиқиб кетиш жойигача ташиш чоғида божхона транзитининг божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни ташиш ва (ёки) транспортда ташиш билан бевосита боғлиқ бўлган хизматлар (бундан ушбу қисмнинг 7-бандида кўрсатилган хизматлар мустасно) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган юридик шахслар ёки чет эл юридик шахснинг доимий муассасаси ёхуд якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан кўрсатилса;

6) ҳаво кемаларига бевосита Ўзбекистон Республикаси аэропортларида ва Ўзбекистон Республикасининг ҳаво худудида кўрсатиладиган хизматлар, шу жумладан аэронавигация хизматлари кўрсатилса;

7) Ўзбекистон Республикаси худуди орқали табиий газни қувурлар орқали ташишни ташкил этиш бўйича хизматлар Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахслар томонидан кўрсатилса;

8) ижарага бериш пайтида Ўзбекистон Республикаси худудида бўлган транспорт воситаларини қисқа муддатли ижарага бериш билан боғлиқ хизматлар. Агар хизматлар транспорт воситаларини узок муддатли ижарага бериш билан боғлиқ бўлса, транспорт воситаларининг жойлашган еридан қатъи назар, хизматларни сотиб олувланинг фаолиятини амалга оширадиган жойи (жойлашган ери) бундай хизматларнинг реализация қилиш жойи деб эътироф этилади. Бунда ҳаво ва денгиз кемаларига, вертолётларга ва темир йўл транспортининг ҳаракатдаги таркибига нисбатан шартнома, агарда у 90 кунгача бўлган муддатга тузилган бўлса, қисқа муддатли деб ҳисобланади. Бошқа транспорт воситаларига нисбатан бундай шартномалар 30 кунгача бўлган муддатга тузилган бўлса, қисқа муддатли деб ҳисобланади;

9) телевидениеда ва (ёки) радиода, оммавий ахборот воситаларида ва бошқа шаклларда рекламани жойлаштириш бўйича Ўзбекистон Республикасининг худудида амалга ошириладиган хизматлар;

10) ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган электрон шаклдаги хизматлар Ўзбекистон Республикаси худудида турган ёки фаолиятни амалга ошираётган шахслар томонидан олинса. Бунда, агар қуйидаги шартлардан

хеч бўлмаганда биттаси бажарилса, Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди жисмоний шахс томонидан электрон шаклдаги хизматларни олиш жойи деб эътироф этилади;

- а) харидорнинг яшаш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлса;
- б) харидор томонидан хизматларга ҳақ тўлаш учун фойдаланиладиган банк ёки харидор томонидан хизматларга ҳақ тўлаш амалга ошириладиган тўлов тизимларининг оператори Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган бўлса;
- в) харидор хизматларни олиш чоғида фойдаланган тармоқнинг манзили Ўзбекистон Республикасида рўйхатдан ўтказилган бўлса;
- г) хизматларни олиш ёки хизматларга ҳақ тўлаш учун фойдаланиладиган телефон рақами мансуб бўлган мамлакатнинг халқаро коди Ўзбекистон Республикаси томонидан берилган бўлса.

Ўзбекистон Республикаси, агарда ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган хизматларни реализация қилиш жойи унда белгиланган мезонларга мувофиқ бўлмаса, ушбу хизматларни реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайди.

Агар хизматлар кўрсатиш асосий хизматларни реализация қилишга нисбатан ёрдамчи хусусиятга эга бўлса, бундай реализация қилиш жойи деб асосий хизматлар реализация қилинган жой эътироф этилади.

242-модда. Товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган сана

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маҳсулот етказиб берувчи томонидан ҳисобварак-фактура тақдим этилган сана ёки товарлар жўнатилган (берилган) сана, агар ушбу сана ҳисобварак-фактура тақдим этилган санадан олдин келса, товарларни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Агар товарни жўнатиш (бериш) амалга оширилмаса, товарга бўлган мулк ҳукуки харидорга ўтказилган кун товарларни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Кўчмас мол-мулк реализация қилинган тақдирда, кўчмас мол-мулкни бошқа шахс тасарруфига ўтказиш тўғрисидаги шартноманинг тарафлари томонидан имзоланган қабул қилиб олиш-топшириш далолатномаси бўйича харидорга кўчмас мол-мулк берилган сана айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади.

Хизматлар кўрсатилганлиги фактини тасдиқловчи ҳисобварак-фактура ёки бошқа ҳужжат расмийлаштирилган (имзоланган) сана хизматларни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Ушбу модданинг тўртинчи қисми қоидалари бошланиши бир ҳисбот (солик) даврига, тамомланиши эса бошқа ҳисбот (солик) даврига тўғри келадиган хизматларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Электр ва (ёки) иссиқлик энергияси, сув, газ, коммунал хизматлар, алоқа хизматлари, қувурлар тизими орқали юкларни ташишга доир хизматлар реализация қилинганда, товарлар (хизматлар) доимий (узлуксиз) асосда реализация қилинган бошқа холларда товарлар етказиб берилган (хизматлар кўрсатилган) календарь ойнинг сўнгги куни товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санадир.

Объектлар қурилишида, шу жумладан объектларни фойдаланиш учун тайёр ҳолда қуришда, шунингдек узок (бир солик хисоботи давридан ортиқ) технологик даврийликдаги узок муддатли шартномалар бўйича, агар тузилган узок муддатли шартномалар шартларида хизматларни ҳар ойда топшириш назарда тутилмаган бўлса, ҳар бир календарь ойнинг охирги куни айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади.

Мол-мулк молиявий ижарага (лизингга) берилганда, молиявий ижара (лизинг) шартномаси тарафлари томонидан имзоланган қабул қилиш-топшириш далолатномасига кўра мол-мулк ижарага оловчининг (лизингга оловчининг) тасарруфиға берилган сана айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади.

Солик тўловчининг ўз эҳтиёжлари учун товарларни беришда (хизматлар кўрсатишда) айланма амалга оширилган сана деб солик тўловчининг тегишли ички хужжати билан расмийлаштирилган, ушбу товарни бериш (хизматлар кўрсатиш) амалга оширилган кун эътироф этилади.

Товарлар экспорт божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарига олиб чиқилган тақдирда, қуйидаги саналар товарни реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган сана деб ҳисобланади:

1) божхона тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ аниқланадиган божхона чегараси ҳақиқатда кесиб ўтилган сана;

2) божхонага оид декларациялашни амалга оширган божхона органининг белгилари қўйилган ҳолда товарларга тааллуқли божхона юк декларацияси рўйхатдан ўтказилган сана – даврий ва (ёки) вактинчалик божхонага оид декларациялашдан фойдаланилган ҳолларда.

33-боб. Солик солишдан озод этиш

243-модда. Солик солишдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма

Агар ушбу Кодекснинг 260-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қуйидагиларни реализация қилиш бўйича айланма солик солишдан озод этилади:

1) мактабгача таълим муассасаларида (ташкилотларида) болаларга қараш бўйича хизматларни;

2) bemorlar va kexsalarni parvariш қилиш бўйича хизматларни;

3) dafin etish bюrolari va қabristonlarning marosim xizmatlarini, diniy aшёlarни, diniy tashkilotlar hamda birlashmalar tomонидан udumlarни va marosimlarни ўtkaziшга doир xizmatlарни;

4) protez-ortopediya buymularini, ногиронлиги бўлган shahslar учун inventarni, шу жумладан ушбу buymlar va inventarni iшlab чиқарuvchilar tomонидан reализatsiya қилиш, shuningdek ногиронlarغا ortopedik protezlash, ногиронlar учун mўлжалланган protez-ortopediya buymari va inventarni таъmirlash hamda ularga xizmat кўrsatiш бўйича xizmatlарни;

5) даволаш muassasalari xuzuridagi даволаш-iшlab чиқariш ustaxonalarinинг маҳsулотlarini ушбу muassasalar томонидан reализatsiya қилиш;

6) iшlovchilari umumiy soninинг kamida 50 foizi ногиронliги bўlган shahslardan iborat bўlган hamda ногиронliги bўlган shahslar mehnatiiga ҳaқ tўлаш fondi umumiy mehnatga ҳaқ tўlaш fondinin g kamida 50 foizini tashkil etadigan, ягона iшtirokchisi ногиронliги bўlган shahslarning жамоат birlashmalari ҳisoblanangan yuridik shahslar tomонидан reализatsiya қилинадиган tovarlar ва xizmatlарni;

7) почта маркаларини (коллекция қилинадиганларидан ташқари), маркали открытияларни, конвертларни;

8) пенсиялар ва нафакалар tўlaшга doир xizmatlарni;

9) бюджет маблағлari ҳisobidan bажариладиган ilmий-tadkiqot va innovatsiya iшlarini. Mazkur soliq solishdan ozod etish tegishi molia organinining budjetdan mablaғlar ajratish tўғrisidagi xulosasi mavjud bўlgan takdirda kўllaniladi;

10) ўқитиш (taъlim) соҳасидagi xizmatlарni, шу жумладан test sinovlari va imtihonlar ўtkaziшni tashkil etish xizmatlarini, xususan:

boшlanғich, ўrta, ўrta maҳsus, teknik va kasb-xunaр, olij taъlim va olij ўкуv yurtidan keyingi taъlim соҳасидagi taъlim xizmatlarini;

taъlim muassasalari (tashkilotlari), shuningdek kadrlarни kайta tayёрлаш va ularning malakasini oshiriшni amalga oshiradigian tashkilotlar tomонидан кўrsatiladigan kўshimcha taъlim bериш бўйича xizmatlарni;

maktabgacha taъlim va tarbia dasturlari doirasida taъlim va tarbiyalash faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarda bolalarga қaraш va ularni parvariшlaш bўйича xizmatlарni, tўgaракларда, sekцияларда (шу жумладан sport sekцияларида) va studияларда vояга etmagan bolalар bilan mashғulotlar ўtkaziш bўйича xizmatlарni;

11) тиббиёт muassasalari tomонидан kўrsatiladigan tibbiy xizmatlарni (bundan kosmetologik xizmatlar mustasno). Ushbu bandning maқсадida tibbiy xizmatlar жумласига, xususan, қуйидагилар kиради:

тиббий ёрдамга va санитария xizmati kўrsatiшga doир xizmatlар;

taшхис қўyiш, профилактика va даволаш bўйича xizmatlар;

стоматологик хизматлар, шу жумладан тишлиарни протезлаш бўйича хизматлар;

12) ветеринария хизматларини. Ушбу банднинг мақсадида ветеринария хизматлари жумласига, хусусан, қўйидагилар киради:

ветеринарияга оид хизматлар кўрсатиш, ҳайвонларга ташхис қўйиш ва уларни даволаш бўйича хизматлар;

ҳайвонлар ва инсон учун умумий бўлган касалликлардан аҳолини ҳимоя қилиш;

Ўзбекистон Республикаси худудини ҳайвонларнинг юқумли касалликлари кириб келишидан ҳимоя қилиш;

давлат ветеринария хизмати назорати остидаги товарларнинг ветеринария ва ветеринария-санитария хавфсизлигини таъминлаш;

13) дори воситаларини, ветеринария дори воситаларини, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмларни;

14) санаторий-курорт, соғломлаштириш хизматларини, шунингдек жисмоний тарбия ва спорт ташкилотларининг хизматларини. Ушбу банднинг мақсадида:

а) санаторий-курорт ва соғломлаштириш хизматлари жумласига санаторийлар, шифохоналар, профилакторийлар, курортлар, пансионатлар, дам олиш уйлари ва зоналари, болалар дам олиш оромгоҳлари ҳамда бошқа дам олиш ташкилотлари томонидан уларнинг асосий фаолияти доирасида кўрсатиладиган, улар юридик шахслар ёки юридик шахсларнинг таркибий бўлинмалари томонидан кўрсатилишидан қатъи назар, йўлланмалар ёки жойсиз даволаниш учун бериладиган ҳужжатлар билан расмийлаштирилган хизматлар киради;

б) жисмоний тарбия ва спорт ташкилотларининг хизматлари жумласига, хусусан, спорт иншоотларида, мактабларда, клубларда спорт турлари бўйича ўкув гурухлари ҳамда жамоаларида соғломлаштириш йўналишидаги жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини ўтказишга оид хизматлар, умумжисмоний тайёргарлик хизматлари, спорт мусобақаларини ёки байрамларни, спорт-томуша тадбирларини ўтказиш бўйича хизматлар, шунингдек мазкур тадбирларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш учун спорт иншоотларини ижарага бериш киради;

15) йўловчиларни ягона тарифлар бўйича ташиш хизматларини кўрсатиш:

а) умумий фойдаланишдаги йўловчи ташиш шаҳар транспортида ва йўловчи ташиш автомобиль транспортида (бундан такси, шу жумладан йўналишни такси мустасно);

б) шаҳар атрофидаги йўналишда темир йўл транспортида;

16) уй-жой фондини сақлаш ва таъмирлаш юзасидан аҳолига кўрсатилаётган хизматлар. Уй-жой фондини сақлаш ва таъмирлаш юзасидан кўрсатиладиган хизматлар жумласига лифт хўжаликлари, ер ресурслари ва давлат кадастри, уй-жой фондидан фойдаланиш, уни саклаш ва таъмирлаш бошқармалари ҳамда бўлимларининг бевосита аҳоли

томонидан ҳақ тўланадиган хизматлари, шу жумладан ушбу хизматларга уй-жой мулқдорлари ширкатлари орқали ҳақ тўлаш киради;

17) товарларни (хизматларни), агар товарларни бериш (хизматлар кўрсатиш) Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида белул амалга оширилса;

18) қимматбаҳо металлардан ишланган банк ва ўлчовли қуймаларини, қимматбаҳо металлардан ишланган қўйма (инвестиция) тангаларни (нумизматика мақсадлари учун фойдаланиладиган тангалардан, шунингдек қимматбаҳо металлардан ишланган чет эл тангаларидан ташқари), заргарлик буюмларини;

19) божсиз савдо божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни;

20) юридик ва жисмоний шахсларга муайян ҳуқуқлар берилганда фукароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва ваколатли органлар, ташкилотлар томонидан кўрсатиладиган хизматларни, агар бундай хизматлар кўрсатиш шарт эканлиги қонун ҳужжатларида белгиланган бўлса, фаолиятнинг муайян соҳасида ушбу органлар ва ташкилотларнинг зиммасига юклатилган алоҳида ваколатларни бажариш доирасида давлат божи ёки бошқа тўловлар ундирилади;

21) бюджет маблағлари ҳисобидан бажариладиган ер-кадастр, ер тузиш, тупрокқа оид ва геоботаника ишларини;

22) бюджет маблағлари ҳисобидан ҳар йиллик минерал хом ашё базасини ривожлантириш ва қайта тиклаш давлат дастурлари доирасида кўрсатиладиган геология хизматлари;

23) ҳалқаро молиявий институтларнинг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг ҳалқаро қарзлари ҳисобидан олинадиган товарларни (хизматларни), агар қарз шартномасида уларни солиқдан озод этиш назарда тутилган бўлса;

24) Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг қўриқлаш бўлинмалари хизматларини;

25) телекоммуникация тармоқларида оператив-қидирув тадбирлари тизимишининг техник воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ҳамда уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлар;

26) меценатлик кўмаги тарзида бериладиган (кўрсатиладиган) товарларни (хизматларни);

27) ушбу Кодекснинг 244-моддасида назарда тутилган молиявий хизматларни;

28) ушбу Кодекснинг 245-моддасида назарда тутилган ҳаётни сугурта қилиш хизматларини ва бошқа сугурта хизматларини.

Ушбу моддада санаб ўтилган товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир айланма солиқ тўловчиларда бундай фаолиятни амалга ошириш учун тегишли лицензиялар ва бошқа рухсат этувчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, агар унинг амалга оширилишини лицензиялаш

лозим бўлса ёки рухсат этувчи ҳужжатлар талаб этса, қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқ солишдан озод этилади.

Солиқ солинадиган айланмаларни ва ушбу модданинг қоидаларига мувофиқ солиқ солишдан озод этиладиган айланмаларни амалга оширадиган солиқ тўловчилар ушбу Кодекснинг 268-моддасига мувофиқ айланмаларнинг алоҳида ҳисобини юритиши шарт.

244-модда. Солиқ солишдан озод этиладиган молиявий хизматлар

Куйидаги молиявий хизматлар солиқ солишдан озод этилади:

1) банк операциялари, хусусан:

юридик ва жисмоний шахсларнинг пул маблағларини омонатларга жалб этиш;

юридик ва жисмоний шахсларнинг жалб этилган пул маблағларини банклар номидан ҳамда уларнинг ҳисобидан жойлаштириш;

юридик ва жисмоний шахсларнинг банк ҳисобваракларини, шу жумладан банк карталари бўйича ҳисоб-китоблар учун хизмат қилувчи банк ҳисобваракларини очиш ҳамда юритиши, шунингдек банк карталарига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ операциялар;

юридик ва жисмоний шахсларнинг, шу жумладан вакил банкларнинг топшириғига кўра уларнинг банк ҳисобвараклари бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш;

юридик ва жисмоний шахсларга касса хизматларини банк кассалари ёки маҳсус асбоб-ускуналар (банкомат, автоматик депозит машиналар ва ҳоказо) орқали кўрсатиш;

чет эл валютасининг нақд пулдаги ва нақд пулсиз олди-сотдиси (шу жумладан чет эл валютасининг олди-сотди операцияларига доир воситачилик хизматлари кўрсатиш);

банк кафолатларини бажариш (банк кафолатини бериш ва бекор қилиш, бундай кафолат шартларини тасдиқлаш ва ўзгартириш, банк кафолати бўйича тўлов, бундай кафолатга доир ҳужжатларни расмийлаштириш ва текшириш);

мажбуриятларнинг пул шаклида бажарилишини назарда тутувчи учинчи шахслар учун кафиллик бериш;

аккредитивларни очиш ва уларга хизмат кўрсатиш;

тўлов тизимлари, дастурларидан ва ускуналардан фойдаланган ҳолда ҳисоб-китобларни (тўловларни) амалга ошириш;

2) ҳисоб-китоблар иштирокчилари ўртасида ахборот ва технологик ҳамкорликни, шу жумладан ҳисоб-китоблар иштирокчиларига банк карталари билан амалга ошириладиган операциялар бўйича ахборотни тўплаш, унга ишлов бериш ва уни тақдим этиш юзасидан хизматлар кўрсатилишини таъминловчи ташкилотлар томонидан амалга ошириладиган операциялар;

3) юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини, кооперативларнинг пай фондларидағи ва инвестиция пай жамғармаларидағи пайларни, қимматли қоғозларни ҳамда ҳосила молиявий воситаларни реализация қилиш, бундан солиқ солиниши лозим бўлган ҳосила молиявий воситаларнинг асос активини реализация қилиш мустасно. Ушбу бўлим мақсадларида ҳосила молиявий воситани реализация қилиш деганда унинг асос активини реализация қилиш, шунингдек контракт бўйича мукофотлар суммаларини, вариацияга оид маржа суммаларини тўлаш, ҳосила молиявий воситалар шартларига мувофиқ асос актив тўлови бўлмаган ҳосила молиявий восита тарафларининг бошқа даврий ёки бир марталик тўловлари тушунилади;

4) реализация қилиниши ушбу қисмнинг З-бандига биноан солиқ солишдан озод этиладиган ҳосила молиявий воситалар асосида юзага келадиган мажбуриятлар бўйича ҳуқуқлардан (талаблардан) бошқа шахс фойдасига воз кечиш (уларни бошқаларга бериш);

5) форфейтинг ва факторинг операциялари;

6) заёмларни пул шаклида беришга доир шартномалардан ва (ёки) кредит шартномаларидаң келиб чиқадиган мажбуриятлар юзасидан кредиторнинг ҳуқуқларидан (талабларидан) бошқа шахс фойдасига воз кечиш (уларни бошқаларга бериш, олиш) бўйича, шунингдек бошқа шахс фойдасига воз кечиш шартномаси асосида дастлабки шартнома юзасидан қарз олувчининг ҳар бир янги кредитор олдидағи мажбуриятларининг бажарилишга доир операциялар;

7) кредитларни, заёмларни пул шаклида ва қимматли қоғозлар билан бериш, шу жумладан улар бўйича фоизлар билан бирга бериш, шунингдек РЕПО операциялари, шу жумладан РЕПО операциялари бўйича қимматли қоғозлар берилганлиги учун тўланиши лозим бўлган пул суммалари;

8) мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) беришга доир хизматларнинг ушбу хизматлар бўйича фоизли даромадлар олишга тааллуқли қисми бўйича;

9) қимматли қоғозлар (акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар) билан боғлиқ операциялар. Қимматли қоғозлар билан боғлиқ операциялар жумласига қимматли қоғозларни сақлаш, қимматли қоғозларга бўлган ҳуқуқни ҳисобга олиш, қимматли қоғозларни ўтказиш ҳамда уларнинг реестрини юритиш, қимматли қоғозлар савдосини ташкил этиш бўйича операциялар киради, уларни тайёрлаш бўйича хизматлар бундан мустасно;

10) транзакцияларни бир вактнинг ўзида тўлов иштирокчилари ўртасида воситачилик ҳакларини тақсимлаган ҳолда амалга ошириш билан боғлиқ тўлов тизимларининг молия хизматлари.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси билан биргаликда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ва қимматли қоғозларга тааллуқли қисм бўйича қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли

орган билан келишилган холда, ушбу модданинг қоидаларини қўллаш тартиби юзасидан тушунтиришлар, шу жумладан айрим айланмаларни батафсил аниқлаштириш бўйича тушунтиришлар беришга ҳақли.

245-модда. Солик солишдан озод қилинадиган сұғурта хизматлари

Сұғурта қилиш, биргаликда сұғурта қилиш ва қайта сұғурта қилиш хизматлари бўйича сұғурта бозорининг профессионал иштирокчилари томонидан амалга ошириладиган сұғурта қилиш бўйича хизматлар бу хизматлар натижасида:

1) сұғурта бозорининг профессионал иштирокчиси қўйидагиларни олса, қўшилган қиймат солигидан озод қилинади:

сұғурта қилиш, биргаликда сұғурта қилиш ва қайта сұғурта қилиш шартномалари бўйича сұғурта мукофотлари;

қайта сұғурта қилишга топширилган шартномалар бўйича воситачилик ҳақи ва тантъемалар;

сұғурта агенти, сұғурта ва қайта сұғурта брокери, сюрвейер ҳамда сұғурта бозорининг бошқа профессионал иштирокчиларининг хизматлари учун воситачилик ҳақи;

сұғурта бозорининг профессионал иштирокчилари (актуарийлар, ажастерлар, сюрвейерлар, ассистанс хизматлари ва шу сингарилар) кўрсатган хизматлардан олинадиган даромадлар;

қонун ҳужжатларига мувофик сұғурталовчига ўтган, сұғурта қилдирувчининг (наф олувчининг) етказилган зарар учун жавобгар шахслардан талаб қилиш хуқукини реализация қилишдан олинадиган маблағлар;

қайта сұғурта қилиш шартномалари муддатидан илгари тугатилган тақдирда, улар бўйича сұғурта мукофотларининг қайтариб берилган қисми суммалари;

бевосита сұғурта фаолиятини амалга оширишдан олинадиган бошқа даромадлар;

2) сұғурта қилдирувчи (наф олувчи) қўйидагиларни олса, қўшилган қиймат солигидан озод қилинади:

сұғурта тўлови (сұғурта товони);

превентив тадбирлар ўтказиш учун бериладиган маблағлар;

сұғурта қилиш шартномаси заарсиз амал қилиши учун сұғурталовчи тўлайдиган маблағлар;

сұғурта қилиш шартномасига мувофик бошқа маблағлар.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси билан биргаликда ушбу модда қоидаларининг қўлланилиш тартиби юзасидан, айрим айланмаларни батафсиллаштирган холда, тушунтиришлар беришга ҳақли.

**246-модда. Солиқ солищдан озод этиладиган товарларни
Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш**

Куйидагиларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш солиқ солищдан озод этилади:

1) жисмоний шахслар томонидан товарларни божсиз олиб киришнинг божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида тасдиқланган нормалари доирасида олиб кирилаётган товарлар;

2) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда инсонпарварлик ёрдами сифатида олиб кирилаётган товарлар;

3) давлат, ҳукумат, халқаро ташкилотлар йўналишлари бўйича хайрия ёрдами мақсадларида, шу жумладан техник ёрдам кўrsatiш учун олиб кириладиган товарлар;

4) чет эл дипломатик ваколатхоналари ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналар расмий фойдаланиши учун, шунингдек ушбу ваколатхоналарнинг дипломатик ва мъмурий-техник ходимлари, шу жумладан уларнинг ўзлари билан бирга яшаётган оила аъзолари шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган товарлар;

5) қонун ҳужжатларига мувофиқ алоҳида қимматга эга маданий мерос объектлари жамоасига киритилган, давлат маданият муассасалари томонидан олинган ёки улар томонидан совфага олинган маданий қимматликлар. Ушбу солиқ солищдан озод этиш Ўзбекистон Республикаси Маданият вазирлигининг тегишли тасдиқномаси мавжуд бўлган тақдирда қўлланилади;

6) ўхшали Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилмайдиган, тасдиқланган рўйхат бўйича Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган технологик асбоб-ускуналар;

7) халқаро китоб алмашинуви бўйича давлат кутубхоналари ва музейлари томонидан олинадиган босма нашрларнинг барча турлари, шунингдек халқаро нотижорат алмашинувини амалга ошириш мақсадида ихтисослаштирилган давлат ташкилотлари томонидан олиб кириладиган кинематография асарлари;

8) миллий валюта ва чет эл валютаси, қонуний тўлов воситалари бўлган банкнотлар (бундан коллекциялаш учун мўлжалланганлари мустасно), шунингдек қимматли қофозлар;

9) халқаро молия институтларининг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг халқаро қарзлари ҳисобидан олиб кириладиган товарлар, агар қарзга доир битимда бу товарлар олиб кирилаётганда солиқдан озод этилиши назарда тутилган бўлса;

10) ваколатли давлат органининг ёзма шаклдаги тасдиги мавжуд бўлган тақдирда, телекоммуникациялар операторлари ва тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини сертификатлаштириш бўйича

максус орган томонидан олинадиган тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситалари;

11) дори воситалари, ветеринария дори воситалари, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмлар, шунингдек дори воситаларини, ветеринария дори воситаларини, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмларни ишлаб чиқариш учун қонун ҳужжатларида белгиланадиган рўйхат бўйича олиб кириладиган хом ашё. Мазкур норма Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган рўйхат бўйича Ўзбекистон Республикасида ҳам ишлаб чиқариладиган, олиб кириладиган тайёр дори воситаларига, ветеринария дори воситаларига, тиббиёт ва ветеринария учун мўлжалланган буюмларга нисбатан татбиқ этилмайди.

34-боб. Солиқ базаси

247-модда. Солиқ базасини аниқлашнинг умумий қоидалари

Товарларни (хизматларни) реализация қилишда солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан ушбу бобга мувофиқ ўзи ишлаб чиқарган ёки олган товарларни (хизматларни) реализация қилишнинг ўзига хос хусусиятларига қараб аникланади.

Товарларни Ўзбекистон Республикаси худудига олиб киришда солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан ушбу бобга ва божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ аникланади.

Солиқ базасини аниқлаш чоғида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушум солиқ тўловчининг ушбу товарларга (хизматларга) пулда ва (ёки) натура шаклларидаги тўлов, шу жумладан қимматли қоғозлар билан ҳақ тўлаш сифатида олинган барча даромадларидан келиб чиқсан ҳолда ҳисобга олинади.

Солиқ базасини аниқлаш чоғида солиқ тўловчининг чет эл валютасида ифодаланган тушуми (харажатлари) ушбу Кодекснинг 242-моддасида белгиланган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бўйича айланма амалга оширилган санада Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича миллий валютада қайта ҳисоблаб чиқилади.

Агар сотувчи ва харидор ўртасидаги шартномада товарларга (хизматларга) чет эл валютасида белгиланган суммага teng бўлган суммадаги миллий валютада ҳақ тўлаш назарда тутилган бўлса ҳамда бунда реализация қилинган товарларга (хизматларга) ҳақ тўланган сана уларни реализация қилиш бўйича ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ аникланадиган айланма амалга оширилган санага тўғри келмаса, мазкур саналарда чет эл валютаси курсларидаги фарқ туфайли юзага келган тушум суммасидаги ижобий ёки салбий фарқ солиқ базасини белгилашда ҳисобга олинмайди. Бундай ижобий ёки салбий фарқ ушбу Кодекснинг XII бўлимига

мувофиқ бошқа даромадлар ёки бошқа харажатлар таркибида сотувчи томонидан ҳисобга олиниши лозим.

Ушбу Кодекснинг 239-моддасига мувофиқ ўз эҳтиёжлари учун солиқ солиш обьекти деб эътироф этиладиган товарлар берилган (хизматлар кўрсатилган) тақдирда, солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан ушбу бобга мувофиқ аниқланади.

248-модда. Солиқ базасини аниқлаш тартиби

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ базаси ушбу Кодекснинг 176-моддаси талабларини ҳисобга олган ҳолда, акциз солиғини (акциз тўланадиган товарлар, хизматлар учун) ҳисобга олиб, унга солиқни киритмаган ҳолда, битим тарафлари томонидан қўлланилган нархдан (тарифдан) келиб чиқсан ҳолда реализация қилинадиган товарларнинг (хизматларнинг) қиймати сифатида аниқланади.

Харидорларга реализация қилиш бўйича айланмани амалга ошириш санасида чегирмалар (бошқа тижорат бонуслари) берган солиқ тўловчи солиқ базасини бундай чегирмалар (тижорат бонуслари) чегириб ташланган ҳолдаги нархдан (тарифдан) келиб чиқсан ҳолда аниқлайди.

Солиқ базаси қуйидаги холларда товарларнинг (хизматларнинг) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибга мувофиқ аниқланадиган бозор қийматидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади:

1) товарларни (хизматларни) бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлаб реализация қилишда;

2) агар ушбу Кодекснинг 239-моддаси биринчи қисми 2-бандида ёки иккинчи қисмининг 2-бандида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, товарларни (хизматларни) бепул беришда (кўрсатишда);

3) юридик шахснинг мол-мулкидан ушбу Кодекснинг 239-моддаси тўртинчи қисми 6-бандига мувофиқ шахсий мақсадларда фойдаланишда.

Агар битимнинг нархи товарларнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан паст ёки юқори бўлса, солиқ органлари солиқ базасига тузатиш киритишга ҳақли. Солиқ тўловчи бундай қарор юзасидан битимнинг нархи бозор нархларига мувофиқлигини ва солиқ тўлашдан бўйин товлашга қаратилмаганлигининг асосларини тақдим этиш йўли билан низолашибга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси худудига олиб кирилган (импорт қилинган) товарларни реализация қилиш чоғида солиқ базаси ушбу товарларни олиб кириш (импорт қилиш) чоғида бюджетга ҳақиқатда тўланган солиқ ҳисоблаб чиқарилган қийматдан паст бўлиши мумкин эмас.

Қайтариб бериш шарти билан қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллардан товарлар ишлаб чиқариш бўйича хизматлар реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси уларни қайта ишлашга доир

хизматларнинг қиймати асосида, унга солиқни киритмаган ҳолда, акциз тўланадиган товарлар бўйича эса уларни қайта ишлашга доир хизматларнинг қиймати асосида, ушбу Кодексга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган акциз солиги ҳисобга олинган ҳолда аниқланади.

Объектларни куришда, шу жумладан объектларни фойдаланиш учун тайёр қилиб куришда, курилиш-монтаж, таъмирлаш-курилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий ишларни, шунингдек узоқ технологик (бир ҳисобот давридан ортиқ) даврийликдаги бошқа узоқ муддатли шартномаларни бажаришда солиқ базаси ҳар бир календарь ойнинг охирида ҳақиқатда бажарилган ишлар ҳажмининг ушбу Кодекснинг 303-моддасига мувофиқ солиқ базаси киритилмаган ҳолда аниқланадиган қиймати асосида аниқланади. Агар шартномага биноан бу ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк хуқуки буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, солиқ базаси бажарилган ҳамда тасдиқланган ишларнинг қийматидан келиб чиқсан ва буюртмачи материалларининг қийматини солиқ базасига киритмаган ҳолда аниқланади.

Жисмоний шахсларга меҳнат ҳақи ҳисобига ёки дивидендер тўловлари ҳисобига товарлар берилганда (хизматлар кўрсатилганда), шунингдек ушбу Кодекснинг 239-моддаси тўртинчи қисми З-бандида белгиланган ҳолларда солиқ базаси товарларнинг (хизматларнинг) ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ аниқланадиган қийматидан келиб чиқсан ва солиқни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Эркин божхона худудининг божхона режимига солиқ тўламасдан жойлаштирилган товар йўқотилганда солиқ базаси ушбу Кодекснинг 254-моддаси биринчи қисмига мувофиқ аниқланади.

Товарларни (хизматларни) олишга бўлган хуқуқни берувчи ваучерни реализация қилиш чоғида ваучернинг солиқ ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати солиқ базаси бўлади.

Олиб сотиш учун жисмоний шахслардан олинган автомобиллар ва уйжой кўчмас мулк объектлари реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси солиқ суммасини ўз ичига оладиган, реализация қилиш нархи ва сотиб олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ харажатлари чегирилмайдиган солиқ тўловчининг ўз эҳтиёжлари учун ўзи ишлаб чиқарган товарлардан фойдаланилганда (ўз кучи билан хизматлар кўрсатилганда), солиқ базаси ушбу товарларнинг (хизматларнинг) бундай солиқ тўловчи томонидан ўтган 90 кун давомида реализация қилинган айнан шундай (улар мавжуд бўлмаганда шунга ўхшаш) товарларнинг (хизматларнинг) ўртача ўлчанган нархидан келиб чиқсан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган қиймати сифатида, кўрсатилган даврда бундай реализация мавжуд бўлмаганда эса акцизлар ҳисобга олинган (акцизости товарлар учун) ва солиқ қўшилмаган бозор нархларидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Ушбу бўлимга мувофиқ реализация қилишга доир айланмалари солик солинмайдиган айланмалар бўлган чипталар, абонементлар, йўлланмалар (жойсиз даволаниш учун берилган хужжатлар) ва хизматларни олиш ҳукукини берувчи бошқа хужжатлар реализация қилинган тақдирда, солик базаси солик суммасини ўз ичига оладиган, реализация қилиш нархи ва уларни сотиб олиш нархи ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Солик базасини аниқлашнинг бошқа шартлар ва ҳолатларни ҳисобга оладиган ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 249–256-моддаларида белгиланади.

**249-модда. Молиявий ижара (лизинг) шартномалари бўйича
операциялар амалга оширилганда солик базасини
аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари**

Мол-мулк молиявий ижарага (лизингга) берилган тақдирда, ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) солик базаси барча даврий ижара (лизинг) тўловлари суммаси (шу жумладан, қайтариб сотиб олиш суммаси, агар шартномада шундай сумма назарда тутилган бўлса) сифатида, ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) фоиз ҳисобидаги даромади чегириб ташланган ва солик ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланади.

Ижарага олевчи (лизингга олевчи) томонидан молиявий ижара (лизинг) шартномасининг шартлари бажарилмаганлиги сабабли молиявий ижара (лизинг) обьекти қайтарилган тақдирда, солик базаси ижарага олевчи (лизингга олевчи) томонидан обьект қайтарилган санада бундай обьект учун ўзи тўламаган ижара (лизинг) тўловларининг суммаси миқдорида фоиз ҳисобидаги харажат чегириб ташланган ва солик ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланади.

Ушбу Кодекснинг 246-моддасига мувофиқ солик солишдан озод этилган, олиб кирилган технологик асбоб-ускуналар молиявий ижарага (лизингга) берилганда солик базаси мазкур асбоб-ускуналарни сотиб олиш нархи ва реализация қилиш нархи ўртасидаги ижобий фарқдан келиб чикиб аниқланади.

**250-модда. Воситачилик (топшириқ), транспорт экспедицияси
шартномалари бўйича операциялар амалга
oshiрилганда солик базасини аниқлашнинг
ўзига хос хусусиятлари**

Комитетнинг (ишонч билдирувчининг) топшириғига кўра комитетнга (ишонч билдирувчига) тегишли бўлган товарлар реализация қилинган тақдирда, воситачилик (топшириқ) шартномасининг шартларига мувофиқ бўлган шартлар асосида воситачи (ишончли вакил) томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича комитет (ишонч билдирувчи)

бундай учинчи шахсга хизматлар кўрсатганда солик базаси қўйидагича аниқланади:

1) воситачининг (ишончли вакилнинг) солик базаси – унинг соликни ўз ичига оладиган воситачилик ҳаки миқдорида;

2) комитетнинг (ишонч билдирувчининг) солик базаси – комитетнинг (ишонч билдирувчининг) топшириғига кўра воситачи (ишончли вакил) томонидан реализация қилинган товарларнинг қиймати, шунингдек соликни киритмаган ҳолда воситачи (ишончли вакил) томонидан учинчи шахс билан тузилган битим бўйича комитет (ишонч билдирувчи) бундай учинчи шахсга кўрсатган хизматларнинг қиймати миқдорида.

Солик солишдан озод этиш солик солишдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш билан боғлик бўлган воситачилик (топшириқ), транспорт экспедицияси шартномалари асосида хизматлар кўрсатишга нисбатан татбиқ этилмайди.

Воситачилик (топшириқ) шартномаси шартларига мувофиқ бўлган шартлар асосида комитет (ишонч билдирувчи) учун унинг топшириғига кўра олинган товарлар воситачи (ишончли вакил) томонидан комитетга (ишонч билдирувчига) берилган тақдирда, учинчи шахс томонидан воситачи (ишончли вакил) билан тузилган битим бўйича бундай учинчи шахс комитет (ишонч билдирувчи) учун хизматлар кўрсатганда воситачининг (ишончли вакилнинг) солик базаси унинг соликни ўз ичига оладиган воситачилик ҳаки миқдорида аниқланади.

Транспорт экспедицияси шартномасида белгиланган, транспорт экспедицияси шартномаси бўйича мижоз бўлган тараф учун ташувчи ва (ёки) бошқа етказиб берувчилар томонидан хизматлар кўрсатилган тақдирда, экспедиторнинг солик базаси транспорт экспедицияси шартномасида назарда тутилган, унинг соликни ўз ичига оладиган ҳаки миқдорида аниқланади.

251-модда. Корхона мол-мулк мажмуаси сифатида реализация қилинганда солик базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Корхона мол-мулк мажмуаси сифатида реализация қилинганда, солик базаси ушбу моддада белгиланган тартибда, уни реализация қилишининг соликни ўз ичига оладиган нархи миқдорида, ушбу корхона мол-мулкининг ҳар бир солик обьекти бўйича алоҳида аниқланади.

Агар корхонани реализация қилиш нархи унинг таркибига кирадиган жами мол-мулкнинг баланс қийматидан паст бўлса, корхонани реализация қилиш нархининг мазкур мол-мулкнинг баланс қийматига нисбати сифатида аниқланадиган тузатиш коэффициенти қўлланилади.

Агар корхонани реализация қилиш нархи унинг таркибига кирадиган жами мол-мулкнинг баланс қийматидан юқори бўлса, корхонани

реализация қилишнинг дебиторлик қарзи суммасига ва қимматли қоғозлар қийматига камайтирилган нархининг реализация қилинган корхона таркибига кирадиган мол-мулкнинг дебиторлик қарзи суммасига ва қимматли қоғозларнинг қийматига камайтирилган баланс қийматига нисбати сифатида аниқланадиган тузатиш коэффициенти қўлланилади. Ушбу қисмга мувоғик тузатиш коэффициентини ҳисоб-китоб қилишда қимматли қоғозларнинг қиймати, агар у фақат бозор қиймати бўйича қайта баҳоланган бўлса, чиқариб ташланади.

Мол-мулкнинг ҳар бир турини реализация қилиш нархи унинг баланс қийматининг ушбу модданинг иккинчи ёки учинчи қисмларида назарда тутилган тартибда белгиланадиган тузатиш коэффициентига кўпайтмаси сифатида аниқланади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолатда, дебиторлик қарзининг суммасига доир тузатиш коэффициенти қўлланилмайди. Агар бундай ҳолда қимматли қоғозларнинг қиймати қайта баҳоланган бўлса, мазкур коэффициент уларнинг қийматига нисбатан ҳам қўлланилмайди.

Корхона сотувчиси томонидан корхона сотилган нархни кўрсатган ҳолда жамлама ҳисобварак-фактура тузилади.

Жамлама ҳисобварак-фактурада асосий маблағлар, номоддий активлар, ишлаб чиқариш учун мўлжалланган ва ишлаб чиқариш учун мўлжалланмаган мол-мулкнинг бошқа турлари, дебиторлик қарзининг суммалари, қимматли қоғозларнинг қиймати ҳамда баланс активларининг бошқа позициялари мустақил позицияларга ажратилади. Жамлама ҳисобварак-фактурага инвентаризация далолатномаси илова қилинади.

Жамлама ҳисобварак-фактурада ҳар бир мол-мулк турининг нархи ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда баланс қийматининг тузатиш коэффициентига кўпайтмасига teng деб қабул қилинади.

Реализация қилинишига солиқ солинадиган мол-мулкнинг ҳар бир тури бўйича тегишли равишда солиқ ставкаси ва тегишли солиқ суммаси кўрсатилади.

252-модда. Транспортда ташишни амалга оширишда солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Йўловчиларни, багажни, юкларни ёки почтани темир йўл, автомобиль, ҳаво ёки дарё транспортида ташишлар амалга оширилганда солиқ базаси соликни қўшмаган ҳолдаги ташиш қиймати сифатида аниқланади.

Имтиёзли тарифлар бўйича йўл ҳужжатлари реализация қилинганда солиқ базаси ушбу имтиёзли тарифлардан келиб чиқкан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Сафар бошлангунига қадар харидорларга ишлатилмаган йўл ҳужжатлари учун пуллар қайтарилиган тақдирда, қайтарилиши лозим бўлган суммага соликнинг барча суммаси киритилади.

Сафар тугатилганлиги сабабли йўл давомида йўловчиларга йўл ҳужжатлари қайтарилиган тақдирда, қайтарилиши лозим бўлган суммага йўловчилар юриши керак бўлган қолган масофага тегишли миқдордаги солик суммаси киритилади. Бундай ҳолда солик базасини аниқлашда йўловчиларга ҳақиқатда қайтарилиган суммалар ҳисобга олинмайди.

253-модда. Муддатли битимлар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда солик базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Муддатли битим деганда шартномада белгиланган муддат тугагач бевосита ушбу шартномада кўрсатилган нарх бўйича товарлар етказиб берилишини (хизматлар кўрсатилишини) тақозо этадиган битим тушунилади.

Муддатли битимлар бўйича товарлар (хизматлар) реализация қилинганда солик базаси ушбу товарларнинг (хизматларнинг) бевосита шартномада кўрсатилган, лекин реализация қилинган санадаги бозор нархларидан келиб чиқкан ҳолда ҳисобланган қийматдан паст бўлмаган қиймати сифатида аниқланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган ҳосила молиявий воситалар реализация қилинганда солик базаси асос активнинг бевосита шартномада кўрсатилган, лекин реализация қилинган санадаги бозор нархларидан келиб чиқкан ҳолда ҳисобланган қийматдан паст бўлмаган қиймати сифатида аниқланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган ва асос актив етказиб берилишини назарда тутувчи ҳосила молиявий воситаларнинг асос активи реализация қилинганда, солик базаси, агар ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, асос активни реализация қилиш амалга оширилиши керак бўлган ҳамда ушбу ҳосила молиявий воситани биржа тасдиқлаган таснифлаш шартларига мувофиқ белгиланган қиймат сифатида аниқланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган ва асос актив етказиб берилишини назарда тутувчи опцион контрактларнинг асос активи реализация қилинган тақдирда, солик базаси ушбу асос активни реализация қилиш амалга оширилиши керак бўлган ва ҳосила молиявий воситани биржа таснифлаш шартларига мувофиқ белгиланган қиймат сифатида, лекин реализация қилиш санасидаги бозор нархларидан келиб чиқкан ҳолда ҳисоблаб чиқарилганидан паст бўлмаган қийматда аниқланади.

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида опцион контракт (опцион) деганда бир тараф (опцион харидори) бошқа тарафдан (опционни сотувчидан) олдиндан белгиланган нарх бўйича асос активнинг муайян сонини сотиб

олиш («колл» опционы) ёки сотиш («пут» опционы) ҳукуқини оладиган битим тушунилади.

Ушбу модданинг иккинчи – бешинчи қисмларини қўллаш мақсадида товарнинг, хизматнинг ёки асос активнинг нархи акцизлар ҳисобга олинган (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солик ҳисобга олинмаган холда аниқланади.

Товарларнинг, хизматларнинг ёки асос активнинг бозор қиймати – ушбу Кодекснинг VI бўлимига мувофиқ, уларни реализация қилиш санаси эса ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ аниқланади.

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида уюшган бозорда муомалада бўлган ҳосила молиявий воситанинг таснифланиши деганда ҳосила молиявий воситанинг шартларини белгиловчи биржа хужжати тушунилади.

254-модда. Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солик базасини аниқлаш тартиби

Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб киришда солик базаси қуидагиларни қўшган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ушбу товарларнинг қиймати сифатида аниқланади:

1) товарларнинг божхона тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ аниқланадиган божхона қийматини;

2) товарлар Ўзбекистон Республикасига олиб кирилаётганда тўланиши лозим бўлган акциз солиги ва божхона божини.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан илгари олиб чиқилган товарларнинг қайта ишлаш маҳсулотлари ушбу ҳудудга олиб кирилаётганда солик базаси бундай қайта ишлашнинг қиймати сифатида аниқланади.

Солик базаси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириладиган бир номдаги, турдаги ва маркадаги товарларнинг ҳар бир гурухи бўйича алоҳида аниқланади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарларнинг бир туркуми таркибида бир вақтнинг ўзида ҳам акциз тўланадиган, ҳам акциз тўланмайдиган товарлар мавжуд бўлса, солик базаси мазкур товарларнинг ҳар бир гурухига нисбатан алоҳида аниқланади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар туркуми таркибида божхона ҳудудидан ташқарида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан илгари олиб чиқилган товарларнинг қайта ишлаш маҳсулотлари мавжуд бўлса, солик базаси худди шундай тартибда аниқланади.

**255-модда. Товарлар (хизматлар) чет эллик шахслар томонидан
реализация қилинганда солиқ агентлари томонидан
солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари**

Ўзбекистон Республикасининг ҳудуди реализация қилиш жойи бўлган товарлар (хизматлар) солиқ тўловчилар сифатида солиқ органларида ҳисобда турмаган чет эллик шахслар томонидан реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси солиқ агентлари томонидан ушбу товарларни (хизматларни) акцизлар (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқ ҳисобга олинган ҳолда реализация қилишдан олинган даромаднинг суммаси сифатида аниқланади.

Солиқ агентлари деб ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган товарларнинг (хизматларнинг) харидорлари (уларни олувчилар) бўлган Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари, якка тартибдаги тадбиркорлар (ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно), Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахслари эътироф этилади.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган чет эл юридик шахслари билан ҳисоб-китобларда Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари, якка тартибдаги тадбиркорлар ёки чет эл юридик шахсларининг доимий муассасалари топшириқ, воситачилик шартномалари ёки бошқа воситачилик шартномалари асосида иштирок этса, бундай шахслар солиқ агентлари деб эътироф этилади. Мазкур ҳолларда солиқ базаси солиқ тўловчи томонидан бундай товарларнинг акцизлар (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқ ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати сифатида аниқланади.

Ушбу Кодекснинг 282-моддаси биринчи қисмида кўрсатилган чет эл юридик шахслари реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси деб эътироф этиладиган электрон шаклдаги хизматларни кўрсатган, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига ёки Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи чет эл юридик шахсларига топшириқ, воситачилик шартномалари ёки шунга ўхшаш шартномалар асосида электрон шаклдаги хизматлар кўрсатган тақдирда, бундай хизматларнинг мазкур харидорлари солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир ҳар бир операция амалга оширилганда солиқ базаси ушбу бўлимнинг қоидалари ҳисобга олинган ҳолда алоҳида аниқланади.

Ушбу моддага мувофиқ солиқ агентлари деб эътироф этиладиган шахслар тегишли солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариши, солиқ тўловчидан, у солиқ тўловчи эканлигидан ёки солиқ тўловчи эмаслигидан қатъи назар, уни ушлаб қолиши ва бюджетга ўтказиши шарт.

Агар контрактларнинг шартларига мувофиқ хизматлар чет эллик шахслар томонидан солиқни ҳисобга олмасдан тақдим этилса, ушбу хизматлар бўйича солиқ базаси солиқ агентлари томонидан кўрсатилган хизматларнинг қийматидан келиб чиқсан ҳолда, солиқни ҳисобга олмасдан аниқланади. Бундай ҳолда солиқ агенти тегишли солиқ суммасини мустақил тарзда ҳисоблаб чиқариши ва бюджетга ўтказиши шарт.

Ушбу модданинг қоидалари мазкур Кодекснинг 243–245-моддаларида кўрсатилган товарларни (хизматларни) реализация қилишда кўлланилмайди.

Ушбу моддага мувофиқ солиқнинг тўланганлигини тасдиқловчи тўлов хужжати ушбу Кодекснинг 37-бобига мувофиқ тўланган солиқ суммасини ҳисобга киритиш хуқуқини беради.

256-модда. Давлат мол-мулки билан операциялар амалга оширилганда солиқ агентлари томонидан солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида давлат ҳокимияти ва бошкаруви органлари томонидан давлат мол-мулки ижарага берилганда, давлат мулкини ижарага бериш бўйича ваколатли орган солиқ агенти деб эътироф этилади. Бундай ҳолларда солиқ базаси бундай мол-мулкнинг солиқ ҳисобга олинган ҳолдаги ижара шартномасида белгиланган ижара тўлови миқдорида солиқ агенти томонидан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида давлат мол-мулки реализация қилинганда (берилилганда) солиқ базаси солиқ агенти томонидан аниқланади. Бундай ҳолларда ушбу мол-мулкнинг харидорлари (уни олувчилар) солиқ агенти деб эътироф этилади, бундан якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахслар мустасно. Бундай ҳолларда солиқ базаси сотиб олинаётган (олинаётган) давлат мол-мулкининг солиқ ҳисобга олинмасдан шартномада белгиланган қиймати миқдорида солиқ агенти томонидан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мусодара қилинган мол-мулк, суднинг қарорига биноан реализация қилинадиган мол-мулк, эгасиз қимматликлар, хазиналар ва сотиб олинган қимматликлар, шунингдек мерос олиш хуқуки асосида давлатга ўтказилган қимматликлар реализация қилинган тақдирда, солиқ базаси ушбу мол-мулкни (қимматликларни) акциз солигини (акциз тўланадиган товарлар учун) ва солиқни ҳисобга олган ҳолда реализация қилишдан олинган даромад суммаси сифатида солиқ агенти томонидан аниқланади. Бундай ҳолларда ушбу мол-мулкни реализация қилишни амалга оширишга ваколатли бўлган орган, ташкилот ёки якка тартибдаги тадбиркор солиқ агенти деб эътироф этилади.

Солиқ базаси ушбу моддада назарда тутилган ҳар бир операцияни амалга ошириш чоғида солиқ агентлари томонидан алоҳида аниқланади.

Ушбу моддага мувофиқ солик агенти деб эътироф этиладиган шахслар солик тўловчидан тегишли солик суммасини, у солик тўловчи эканлигидан ёки солик тўловчи эмаслигидан қатъи назар, ҳисоблаб чиқариши, ушлаб қолиши ва бюджетга тўлаши шарт.

Ушбу моддага мувофиқ солик тўланганлигини тасдиқловчи тўлов хужжати харидорга тўланган солик суммасини ушбу Кодекснинг 37-бобига мувофиқ ҳисобга олиш хуқуқини беради.

257-модда. Солик базасига тузатиш киритиш

Солик тўловчида солик базасига тузатиш киритиш қўйидаги ҳолларда амалга оширилади:

- 1) товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда;
- 2) кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда;

3) битим шартлари ўзгарганда, шу жумладан жўнатилган товарларнинг, кўрсатилган хизматларнинг нархи ва (ёки) сони (ҳажми) ўзгарганда;

4) товарларни (хизматларни) сотувчи томонидан чегирмалар берилганда. Ушбу бандда назарда тутилган тузатиш киритиш, agar сийловлар бериш шартлари шартнома шартларида ёки солик тўловчининг нарх (тариф) сиёсатида назарда тутилган бўлса, илгари амалга оширилган товарларни (хизматларни) етказиб бериш бўйича солик базасини камайтиради. Бундай шартлар товарлар етказиб бериш (хизматлар кўрсатиш) шартномасининг муайян шартларини харидор томонидан бажаришни, шу жумладан товарларнинг (хизматларнинг) муайян ҳажмини олишни ва муддатидан олдин ҳақ тўлашни назарда тутиши мумкин.

Солик базасига уни камайтириш ёки қўпайтириш тарафга тузатиш киритиш бир йиллик муддат доирасида, кафолат муддати белгиланган товарлар (хизматлар) бўйича эса кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Солик тўловчида солик базасига тузатиш киритиш товарларга (хизматларга) ҳақ тўлаш бўйича мажбурият ушбу Кодекснинг 313-моддасига мувофиқ умид қилиб бўлмайдиган қарздорлик деб эътироф этилганда ва уни ҳисобдан чиқариш лозим бўлган ҳолларда ҳам амалга оширилади. Бундай ҳолда тузатиш киритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланади.

Солик базасига тузатиш киритиш (салбий ёки ижобий) қўшимча ҳисобварак-фактура ёки ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар юзага келганлигини тасдиқловчи бошқа хужжатлар асосида ва ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллар рўй берган солик даврида амалга оширилади.

Солик базаси хатоларни тузатиш натижасида ўзгарилилган тақдирда, шунингдек илгари ёзиб берилган ҳисобварак-фактурага ўзгариш ва (ёки) қўшимчалар киритиш зарур бўлганда ушбу модданинг қоидалари қўлланилмайди. Бундай ҳолда илгари ёзиб берилган ҳисобварак-фактура

бекор қилинади ва унинг ўрнига қонун хужжатларида белгиланган тартибда тузатилган ҳисобварақ-фактура расмийлаштирилади.

Товарларни (хизматларни) етказиб берувчи томонидан солик базасига тузатиш киритиш амалга оширилаётганда, харидор етказиб берувчи томонидан расмийлаштирилган қўшимча ҳисобварақ-фактура асосида илгари ўзи ҳисобга олиш учун қабул қилган солик суммасига тегишли тарзда тузатиш киритади (кўпайтиради ёки камайтиради).

35-боб. Солик ставкалари. Солик даври

258-модда. Солик ставкалари

Агар ушбу Кодекснинг 36-бобида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солик ставкаси 15 фоиз миқдорида белгиланади.

Ушбу Кодекснинг 36-бобида назарда тутилган ҳолларда солик ставкаси 0 фоиз миқдорида белгиланади.

259-модда. Солик даври

Ушбу Кодекснинг 39-бобида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, бир ой солик давридир.

36-боб. Ноль даражали ставка бўйича солик солинадиган айланма

260-модда. Экспорт операцияларига ва уларга тенглаштирилган операцияларга солик солиш

Ноль даражали ставка бўйича солик солиш қуидагилар реализация қилинганда амалга оширилади:

1) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан экспорт божхона тартиб-таомилига олиб чиқилган товарлар;

2) илгари Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқилган товарлар ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш натижасида олинган (хосил бўлган) товарлар (қайта ишлаш маҳсулотлари, чиқиндилар ва (ёки) қолдиклар);

3) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқилган ғамлаб қўйилган нарсалар. Ушбу модда мақсадида ҳаво кемаларидан рисоладагидек фойдаланишини таъминлаш учун зарур бўлган ёқилғи ва ёнилғи-мойлаш материаллари ғамлаб қўйилган нарсалар деб эътироф этилади;

4) чет элдан келтирилган товарларни ташиш чоғида божхона транзити божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни бевосита Ўзбекистон Республикаси ҳудудига етиб келиш жойидаги божхона органидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетиш жойидаги божхона органигача ташиш ёхуд транспортда ташиш билан бевосита боғлиқ бўлган хизматлар;

5) халқаро ташишлар билан бевосита боғлиқ бўлган хизматлар.

Ноль даражали ставкани айрим ҳолларда қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 264-моддасида белгиланган.

Ноль даражали ставкани қўллаш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар солик ҳисоботи билан бирга тақдим этилади.

261-модда. Экспорт операцияларини тасдиқлаш

Товарлар экспорт қилинганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар кўйидагилардан иборат:

1) контракт (контрактнинг белгиланган тартибда тасдиқланган кўчирма нусхаси);

2) товарларни чиқаришни амалга оширувчи божхона органининг товарларни Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан олиб чиқиш учун белгиси қўйилган божхона юқ декларацияси;

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ўтказиш пунктида жойлашган божхона органининг товарлар белгиланган мамлакатга жўнатилганлигини тасдиқловчи белгиси қўйилган, товарга илова қилинадиган ҳужжатлар.

Товарлар экспортга воситачи (ишончли вакил) орқали воситачилик (топшириқ) шартномаси бўйича реализация қилинганда экспортни тасдиқлаш учун комитет (ишонч билдирувчи) томонидан қўшимча тарзда солик тўловчининг воситачи ёки ишончли вакил билан тузилган воситачилик шартномаси ёки топшириқ шартномаси (шартноманинг кўчирма нусхаси) тақдим этилади.

Товарлар экспорт қилинганлигини тасдиқлаш учун амалга оширилаётган фаолиятнинг турига қараб бошқа ҳужжатлар тақдим этилиши мумкин. Солик тўловчининг амалга ошириладиган фаолият турига қараб ноль солик ставкасини қўллаш ҳуқуқини тасдиқлаш учун зарур бўлган ҳужжатлар рўйхати ҳамда уларни тақдим этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланади.

262-модда. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудида товарларни қайта ишлаш бўйича хизматларга солик солиш

Божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона режимига

жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича хизматларга қайта ишлаш маҳсулотларини Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқариға олиб чиқиш шарти билан ноль ставка бўйича солиқ солинади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудида қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича хизматларга қайта ишлаш маҳсулотларини кейинчалик божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ эркин муомалага чиқариш режимига жойлаштирган ҳолда ушбу Кодекснинг 258-моддаси биринчи қисмида белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ солиниши лозим.

263-модда. Халқаро ташишлар билан боғлиқ хизматларга солиқ солиш

Ноль ставка бўйича солиқ солиш қуидагиларни реализация қилиш чоғида амалга оширилади:

1) товарларни халқаро ташиш бўйича хизматларни. Товарларни халқаро ташиш деганда товарларнинг жўнатиш пункти ёки белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган тақдирда товарларни ҳаво кемалари, темир йўл транспорти ва (ёки) автотранспорт воситалари орқали ташиш тушунилади;

2) чет элдан келтирилган товарларни ташиш чоғида божхона транзити божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига етиб келиш жойидаги божхона органидан то Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетиш жойидаги божхона органигача ташиш ёки транспортда ташиш билан бевосита боғлиқ бўлган хизматларни;

3) ташишлар ягона халқаро ташиш ҳужжатлари асосида расмийлаштирилган тақдирда, башарти йўловчиларни, почтани ва багажни жўнатиш пункти ёки белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган бўлса, йўловчиларни, почтани ва багажни ташиш бўйича хизматларни;

4) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқариға экспорт қилинадиган товарларни ташиш ёки транспортда ташиш, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги қайта ишлаш маҳсулотларини Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқиш бўйича Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари бўлган ташувчилар томонидан кўрсатиладиган хизматларни. Ушбу банднинг қоидалари, башарти ташиш ҳужжатларида божхона органларининг белгилари қўйилган бўлса, қўлланилади;

5) ҳаво кемаларига бевосита Ўзбекистон Республикаси аэропортларида ва Ўзбекистон Республикасининг ҳаво ҳудудида кўрсатиладиган хизматларни, шу жумладан аэронавигация хизматини.

264-модда. Айрим холларда ноль даражали ставканинг қўлланилиши

Товарларни (хизматларни) реализация қилиш айланмаси тўланган соликни қоплаш (қайтариш) йўли билан ноль даражали ставкаси бўйича тортилади, агар ушбу товарлар (хизматлар) қўйидагicha олинса:

1) чет эл дипломатик ваколатхоналарининг ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарнинг расмий фойдаланиши учун, шунингдек ушбу ваколатхоналар дипломатик ва маъмурий-техник ходимларининг (шу жумладан улар билан бирга яшайдиган оила аъзоларининг) шахсий фойдаланиши учун;

2) Маҳсулот тақсимотига оид битим доирасида товарларни (хизматларни) сотиб олаётган солик тўловчилар томонидан, агар битимда ноль даражали ставка қўлланилиши назарда тутилган бўлса.

Агар тегишли чет давлатнинг қонун ҳужжатларида Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналарига ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарга, ушбу ваколатхоналарнинг дипломатик ҳамда маъмурий-техник ходимларига (шу жумладан улар билан бирга яшайдиган оила аъзоларига) нисбатан худди шундай тартиб белгиланган бўлса ёхуд бундай норма Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бўлса, ноль даражали ставкани қўллаш ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандига мувофиқ амалга оширилади.

Сув таъминоти, канализация, санитария жиҳатдан тозалаш, иссиқлик таъминоти бўйича аҳолига кўрсатиладиган хизматларни реализация қилишга доир айланмага, шу жумладан бундай хизматларни уй-жой мулкдорлари ширкатлари томонидан аҳоли номидан, шунингдек идоравий уй-жой фонди уйларида яшаётган аҳоли учун Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг бўлинмалари томонидан олишга, ноль даражали ставка бўйича солик солинади.

Ноль даражали ставка қимматбаҳо металларни ишлаб чиқарувчилар томонидан қимматбаҳо металларни олиш бўйича ваколатли органга реализация қилинадиган бундай металларга нисбатан қўлланилади.

37-боб. Соликни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби. Солик ҳисоботини тақдим этиш тартиби.

265-модда. Соликни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Ушбу Кодекснинг 247–257-моддаларига мувофиқ солик базасини аниқлашда солик суммаси солик базасининг солик ставкасига мувофиқ бўлган фоизли улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солик суммаси товарларни (хизматларни) реализация қилишга доир операцияларининг солик базасидан, тегишли солик даврига тааллукли бўлган

айланмаларни амалга ошириш санасидан келиб чиққан ҳолда, тегишли солик даврида солик базасини кўпайтирадиган ёки камайтирадиган барча ўзгартишлар хисобга олинган ҳолда ҳар бир солик даврининг якунлариға кўра хисоблаб чиқарилади.

Товарларни Ўзбекистон Республикаси худудига олиб киришда соликнинг умумий суммаси ушбу Кодекснинг 254-моддасига мувофиқ хисоблаб чиқарилган солик базасининг солик ставкасиға мос келадиган фоизли улуши сифатида хисоблаб чиқарилади.

Агар ушбу Кодекснинг 254-моддаси тўртинчи қисмида белгиланган талабларга мувофиқ солик базаси Ўзбекистон Республикаси худудига олиб кириладиган товарларнинг ҳар бир гурухи бўйича алоҳида аникланса, солик суммаси мазкур солик базаларининг ҳар бири бўйича алоҳида хисоблаб чиқарилади. Бунда соликнинг умумий суммаси бундай солик базаларининг ҳар бири бўйича алоҳида хисоблаб чиқарилган солик суммаларини қўшиш орқали хисоблаб чиқарилади.

266-модда. Тўланган солик суммаларини хисобга олиш

Бюджетга тўланиши лозим бўлган солик суммасини аниқлашда, агар ушбу Кодекснинг 267-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчи ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар) бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солик суммасини хисобга олиш орқали ушбу Кодекснинг 265-моддасига мувофиқ хисоблаб чиқарилган соликнинг умумий суммасини камайтиришга, қуидаги шартларни бир вақтда бажарган тақдирда, ҳақли бўлади:

1) солик тўловчининг товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш (хизмат кўрсатиш) билан боғлиқ фаолиятини амалга ошириш чоғида товарлардан (хизматлардан), фойдаланилганда реализация қилиш бўйича айланмасига солик солиниши, шу жумладан ноль ставка бўйича солик солиниши лозим бўлганда;

2) олинган товарларга (хизматларга) солик тўловчи томонидан хисобварақ-фактура ёки етказиб берувчи томонидан тақдим этилган солик суммаси алоҳида ажратиб кўрсатилган бошқа ҳужжат олинганда ҳамда товарларни (хизматларни) етказиб берувчи солик тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилганда;

3) товарлар олиб кирилган (импорт қилинган) тақдирда солик бюджетга тўланганда;

4) ушбу Кодекснинг 255 ва 256-моддаларида назарда тутилган ҳолларда солик бюджетга тўланганда;

5) ноль даражали ставка бўйича солик солинадиган товарлар экспортида чет эллик сотиб оловчи (тўловчи) томонидан экспорт қилинаётган товарлар учун ҳақ тўланганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирма мавжуд бўлса.

Ноль даражали ставка бўйича солик солинадиган товарларни экспортга реализация қилиш айланмаси мақсадида фойдаланиладиган, ҳақиқатда олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича тўланиши лозим бўлган (тўланган) солик товарлар экспортидан солик тўловчининг Ўзбекистон Республикасидаги банк ҳисобварағига келиб тушган валюта тушумининг улушкида ҳисобга олинади.

Ноль даражали ставка бўйича тортиладиган товарлар экспорти воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича воситачи, ишончли вакил орқали амалга оширилган тақдирда, солик воситачининг, ишончли вакилнинг ёки солик тўловчининг ҳисобварағига келиб тушган валюта тушумининг суммаси улушкида ҳисобга олинади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудуди реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайдиган хизматларни кўрсатувчи якка тартибдаги тадбиркорлар ва Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари ушбу бобда белгиланган тартибда ҳақиқатда олинган товарлар бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солик суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга. Бунда ушбу бобни қўллаш мақсадида бундай хизматларни реализация қилиш бўйича айланмадан олинадиган солик солинадиган айланмага тенгглаштирилади.

Солик тўловчи томонидан асосий воситалар (шу жумладан ўрнатиладиган асбоб-ускуналар), номоддий активлар ва кўчмас мулк обьектлари, шу жумладан қурилиши тугалланмаган обьектлар сотиб олинганда, шунингдек келгусида ўз асосий воситалари сифатида фойдаланиш учун мўлжалланган активларни яратиш учун товарлар (хизматлар) сотиб олинганда сотувчи томонидан солик тўловчига тақдим этилган солик суммасини ҳисобга олиш тўлиқ ҳажмда амалга оширилади. Солик тўловчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудига бундай товарларни олиб кириш чоғида ушбу солик тўловчи томонидан тўланган солик суммасини ҳисобга олиш худди шундай тартибда амалга оширилади.

Мол-мулк устав фондига (устав капиталига) ҳисса сифатида олинган тақдирда, олевчи мол-мулкни устав фондига (устав капиталига) бериш чоғида иштирокчи томонидан тўланган солик суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга. Устав фондига (устав капиталига) ҳисса сифатида олинган асосий воситалар, номоддий активлар ва кўчмас мол-мулк обьектлари, шу жумладан қурилиши тугалланмаган обьектлар бўйича иштирокчи уларни бериш чоғида тўлаган солик ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган тартибда берилган активларни олевчи солик тўловчига ҳисобга олинади.

Солик тўловчи бўлмаган шахс солик тўловчи сифатида ушбу Кодекснинг 237-моддасига мувофиқ маҳсус рўйхатга олиш ҳисобига қўйилганда, шунингдек солик тўлашдан озод этиш бекор қилинган тақдирда солик тўловчи маҳсус рўйхатга олиш ҳисобига қўйиш (озод қилишни бекор қилиш) санасида ўз балансида мавжуд бўлган товар-моддий захиралар қолдиқларининг ва узоқ муддатли активларнинг баланс қийматида ҳисобга

олинган солик суммасини ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган шартларга риоя этилган тақдирда, ҳисобга олиш ҳуқукига эга.

Ушбу модданинг бешинчи қисмига мувофиқ ҳисобга олинадиган солик суммаси:

товар-моддий захираларнинг қолдиқлари бўйича – шахс рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйилган санадан олдинги сўнгти ўн икки ой ичидаги олинган, солик тўловчида уни рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйиш (озод этишини бекор қилиш) санасида мавжуд бўлган товар-моддий захиралар қолдиғига тўғри келадиган товарларнинг (хизматларнинг) ҳакиқий киймати бўйича;

узоқ муддатли активлар бўйича – мазкур объектларнинг шахс солик бўйича рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйилган (озод этишини бекор қилинган) санадаги қайта баҳоланиши ҳисобга олинмаган, солиқнинг тегишли суммасини ўз ичига олган баланс (қолдиқ) қийматидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Агар солик тўловчи сифатида ҳисобда турмайдиган чет эл юридик шахси комитетент (ишонч билдирувчи) бўлса, товар тегишли воситачилик (топшириқ) шартномасига мувофиқ шартлар асосида воситачи (ишончли вакил) томонидан реализация қилинган тақдирда, ушбу товар Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кирилганда тўланган солик суммаси тегишли солик даврида воситачи (ишончли вакил) томонидан реализация қилинган товарлар улушкига тўғри келадиган улушда воситачи (ишончли вакил) томонидан ҳисобга олиш учун қабул қилинади.

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси ёки якка тартибдаги тадбиркор бўлган комитетентнинг (ишонч билдирувчининг) топшириғига кўра олинган товар Ўзбекистон Республикаси ҳудудига воситачи (ишончли вакил) томонидан олиб кирилган тақдирда, импорт қилинган товарнинг божхона расмийлаштируви чоғида воситачи (ишончли вакил) томонидан тўланган солик комитетнда (ишонч билдирувчидан) ҳисобга олиниши лозим.

Транспорт экспедицияси шартномаси бўйича мажбуриятларни бажариш чоғида экспедитор томонидан ташувчидан ва (ёки) бошқа етказиб берувчилардан олинган хизматларга доир солик суммаси бундай шартнома бўйича экспедиторнинг мижози бўлган тарафда ҳисобга олинади.

Сотувчилар томонидан Ўзбекистон Республикасининг солик тўловчиси бўлмаган чет эллик шахсга ушбу чет эллик шахс томонидан Ўзбекистон Республикасида товарларни (хизматларни) олиш чоғида тақдим этилган ёки ушбу чет эллик шахслар товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш мақсадлари учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириши чоғида улар томонидан тўланган солик суммалари ҳисобга олиниши лозим. Солиқнинг мазкур суммалари ушбу Кодекснинг 255-моддасига мувофиқ солик агенти томонидан ушбу чет эллик шахснинг даромадларидан ушлаб қолинган солик бюджетга тўланганидан кейин, ушбу шахс олган (олиб кирган) товарлардан (хизматлардан) фақат солик агенти қийматидан солиқни ушлаб қолган товарларни ишлаб чиқариш ва

(ёки) реализация қилиш мақсадида фойдаланилган кисми бўйичагина ҳисобга олиниши ёки ушбу чет эллик шахсга қайтарилиши лозим. Бунда солиқнинг мазкур суммалари, башарти чет эллик шахс ушбу Кодекснинг 237-моддасига мувофиқ солик тўловчи сифатида маҳсус рўйхатдан ўтказиш ҳисобига қўйилган бўлса, ҳисобга олиниши ёки ушбу шахсга қайтарилиши лозим.

Агар солик тўловчи реализация қилиш бўйича айланмасига солик солиниши лозим бўлган товарларни (хизматларни), шунингдек реализация қилиш бўйича айланмаси солик солишдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилса, ҳисобга олиниши лозим бўлган солик суммаси ушбу Кодекснинг 268-моддасида белгиланган тартибда аниқланади.

Агар ҳисобга олиш хуқуқи товарларни (хизматларни) олиш бўйича қалбаки ёки кўзбўямачилик учун тузилган битим натижасида вужудга келганлигига оид далиллар мавжуд бўлса, солик органлари ҳисобга олишни бекор қилишни ёки унга тузатишни амалга оширишга ҳақли.

267-модда. Ҳисобга олинмайдиган солик суммаси

Товарларни (хизматларни) олиш (олиб кириш) чоғида солик тўловчи томонидан тўланган солик суммаси ушбу Кодекснинг 266-моддасига мувофиқ қуидаги ҳолларда ҳисобга олинмайди:

1) реализация қилиш бўйича айланмалари ушбу бўлимга мувофиқ солик солишдан озод этилган товарларни ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш (хизматлар кўрсатиш) учун мўлжалланган асосий воситалар, кўчмас мулк обьектлари ва номоддий активлар сотиб олинганда (олиб кирилганда);

2) товарлар (хизматлар) ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган асосий воситаларни, кўчмас мулк обьектларини куриш, модернизациялаш, реконструкция қилиш, техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш ва таъмирлаш учун сотиб олинганда;

3) реализация қилиш бўйича айланмалари соликдан озод этилган товарлар (хизматлар) ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш (хизматлар кўрсатиш) учун сотиб олинганда;

4) товарлар (хизматлар) солик тўловчи бўлмаган юридик шахслар ёки якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан сотиб олинганда;

5) вакиллик харажатлари;

6) товарлар (хизматлар) бепул олинганда, бундан олувчи улар бўйича солик тўлаган ҳоллар мустасно;

7) солик тўловчининг шахсий эҳтиёжлари учун фойдаланишга мўлжалланган, ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ фойда солигини ҳисоблаб чиқаришда харажатлар чегириб ташланмайдиган товарлар (хизматлар) сотиб олинганда.

Солиқ түловчи товарларни (хизматларни) сотиб олиш чоғида түлаган солиқ суммалари қуидаги товарларни (хизматларни) сотиб олиш ёки олиб кириш чоғида ҳам, агар бу товарларни (хизматларни) сотиб олиш амалга оширилаётган фаолият турига боғлиқ бўлмаса, ҳисобга олинмайди:

- 1) енгил автомобилларни, мотоциклларни, вертолётларни, моторли қайиқларни, самолётларни, шунингдек моторли воситаларнинг бошқа турларини ва улар учун ёқилғини;
- 2) алкоголь ва тамаки маҳсулотларини.

Ушбу Кодекснинг 268–270-моддаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ҳисобга олинмайдиган солиқ суммаси сотиб олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматида ҳисобга олинади.

268-модда. Солиқ солишдан озод этиладиган реализация қилинш бўйича айланма мавжуд бўлганда солиқ суммасини ҳисобга олиш учун қабул қилинш тартиби

Агар солиқ түловчи солиқ солинадиган ва солиқ солишдан озод этиладиган айланмаларни амалга оширса, солиқ солинадиган айланмага тўғри келадиган солиқ суммаси ҳисобга олиш учун қабул қилинади.

Ҳисобга ўтказилиши лозим бўлган солиқ суммаси солиқ түловчининг танловига кўра алоҳида-алоҳида усулда ва (ёки) мутаносиб усулда аниқланади.

Алоҳида-алоҳида усул бўйича солиқ түловчи солиқ солинадиган ва солиқ солишдан озод этилган айланмалар учун фойдаланиладиган, олинган товарларнинг (хизматларнинг) ҳамда улар бўйича тўланган солиқ суммаларининг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади. Бунда алоҳида-алоҳида ҳисобни юритиш имкони бўлмаган умумий харажатлар бўйича харажатларни ажратиш мутаносиб усулда амалга оширилади.

Мутаносиб усул бўйича солиқ түловчи томонидан ҳисобга олиш учун қабул қилинадиган солиқ суммаси солиқ солинадиган айланма суммасининг товарларни (хизматларни) реализация қилиш (солиқни ҳисобга олмасдан) бўйича айланманинг умумий суммасидаги жорий календарь йил ичидаги ўсиб борувчи якун билан аниқланадиган солиштирма миқдоридан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Мутаносиб усулдан фойдаланиш чоғида ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солиқ, шунингдек ушбу Кодекснинг 269-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олиниши лозим бўлган солиқ суммасига тузатиш киритилган ҳолларда ҳисобга олишга қабул қилинмаган солиқ солиқ түловчи томонидан фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш чоғида чегириб ташланадиган харажатлар таркибида ҳисобга олинади.

Агар солиқ солинадиган айланмаларнинг улуши жорий солиқ даврида айланма умумий суммасининг 5 фоизидан ошиб кетмаса, солиқ түловчи ҳақиқатда олинган товарлар (хизматлар бўйича), шу жумладан узоқ муддатли активлар бўйича тўланган (тўланиши лозим бўлган) солиқ

суммасини жорий солик даврида олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматига тўлиқ киритишга ҳақли.

269-модда. Ҳисобга олиш учун қабул қилинган солик суммаларига тузатиш киритиш

Илгари товарларни (хизматларни) олиш чоғида ҳисобга олиш учун қабул қилинган, олинган товарлар (хизматлар) бўйича солик суммасига қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилиши лозим:

1) товарлардан (хизматлардан) келгусида солик солишдан озод этилган айланма учун фойдаланилганда;

2) улар бузилганда ёхуд конун ҳужжатларига мувофиқ ваколатли орган томонидан, улар йўқлигига эса солик тўловчи томонидан белгиланган табиий камайиш нормаларидан ортиқча йўқотилган тақдирда. Ушбу банднинг қоидаси фавқулодда ҳолатлар (табиий офат, ёнгин, авария, йўл-транспорт ҳодисаси ва бошқа шу каби ҳолатлар) муносабати билан товарларнинг бузилишига ёхуд йўқотилишига нисбатан татбиқ этилмайди;

3) етказиб берувчи томонидан тақдим этилган ҳисобварак-фактуралар конун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳақиқий эмас деб эътироф этилганда;

4) солик тўловчи мақомини йўқотганда (ёки солик тўлашдан озод қилинганда).

Сотиб олинган товарлар (хизматлар) бўйича ушбу Кодекснинг 267-моддаси биринчи қисми 1 – 4-бандларига мувофиқ илгари ҳисобга олинмаган солик суммаси келгусида улар солик солинадиган айланма учун фойдаланилган ҳолларда тузатилади (ҳисобга олинади).

Тузатиш киритилиши лозим бўлган солик суммаси бундай тузатишларни амалга оширишдан олдинги охирги ўн икки ой ичida олинган товарларнинг (хизматларнинг) солик суммаси қайта тикланиши лозим бўлган товар-моддий захиралар қолдиқларига тўғри келадиган қиймати асосида аниқланади.

Асосий воситаларнинг обьектлари, кўчмас мулк обьектлари ва номоддий активлар бўйича тузатиш киритилиши лозим бўлган солик суммаси ушбу Кодекснинг 270-моддасида назарда тутилган тартибда қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган, ушбу обьектларнинг баланс қийматига тўғри келадиган, илгари бу обьектлар бўйича ҳисобга олинган (ёки уларнинг қийматига киритилган) солик суммасидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Илгари бундай товарлар (хизматлар) бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган миқдордаги, асосий воситаларга, кўчмас мулк обьектларига ва номоддий активларга нисбатан эса уларнинг қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолдаги қолдик (баланс) қийматига мутаносиб миқдордаги солик суммалари тикланиши лозим.

Товарларни (хизматларни) етказиб берувчи томонидан ушбу Кодекснинг 257-моддасига мувофиқ солик базасига тузатишлар киритиш

амалга оширилганда, харидор етказиб берувчи томонидан расмийлаштирилган қўшимча (ёки тузатилган) ҳисобварак-фактура асосида у томонидан илгари ҳисобга қабул қилинган солик суммасига тегишли тартибда тузатиш киритиши керак.

Соликка тузатиш киритиши суммаси кўрсатилган объектларнинг баланс қийматини оширишга (ёки камайтиришга) тааллукли бўлади ёхуд фойда солигини ҳисоблаб чиқаришда ҳисобга олинадиган харажатлар (ёки даромадлар) таркибига киритилади.

Товар реэкспорт божхона тартиб-таомилига жойлаштирилганда ва ушбу товарнинг импорти чоғида солик тўловчи томонидан тўланган солик суммаси унга божхона тўғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда қайтарилиганда, солик тўловчи ҳисобга ўtkазиладиган солик суммасига ўзига қайтарилиган солик суммаси бўйича тузатиш киритади (уни камайтиради).

Ҳисобга олинган солик суммасига тузатишлар киритиши ушбу моддада кўрсатилган ҳолатлар юзага келган солик даврида амалга оширилади.

**270-модда. Асосий воситаларнинг айрим объектлари,
кўчмас мулк объектлари ва номоддий активлар
бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган
солик суммаларига тузатиш киритиши**

Ушбу Кодекснинг 266-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида кўрсатилган объектлар бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинган солик суммасига ушбу Кодекснинг 267-моддасига мувофиқ объектлардан келгусида фойдаланилган тақдирда тузатиш киритилиши лозим, бундан тўлиқ амортизация қилинган ёки ишга туширилган пайтидан эътиборан ўн йилдан ортиқ вақт ўтган объектлар мустасно.

Соликка тузатиш киритиши суммаси ушбу объектлар бўйича илгари ҳисобга олиш учун қабул қилинган солик суммасидан келиб чиқсан ҳолда, уларнинг бундай тузатиш киритилаётган санадаги (қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолдаги) баланс (қолдик) қийматига мутаносиб равища ҳисоблаб чиқарилади. Бунда соликка тузатиш киритиши суммаси мазкур объектлар баланс қийматининг кўпайишига олиб борилади.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган объектдан келгусида солик тўловчи томонидан ушбу бўлимга мувофиқ солик солиниши лозим бўлган товарларни ишлаб чиқариш ва реализация килиш (хизматлар кўрсатиш) учун янгидан фойдаланилса, солик тўловчи тузатиш киритишига ва ҳисоблаб чиқарилган солик суммасини ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилганига ўхшашиб тартибда ҳисобга олиш учун қабул қилишга ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 266-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган объектлар бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солик

суммаси, агар солик тўловчи томонидан кейинчалик бундай объектлардан ушбу Кодекснинг 267-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган мақсадлар учун фойдаланилса, ҳисобга ўтказилиши лозим, бундан тўлиқ амортизация қилинганд ёки ишга туширилган пайтидан эътиборан ўн йилдан ортиқ вақт ўтган объектлар мустасно.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмiga мувофиқ соликка тузатиш киритиш суммаси илгари мазкур объектлар қийматига киритилган солик суммасидан келиб чиқсан ҳолда, уларнинг тегишли солик суммасини ўз ичига оладиган, бундай тузатиш киритилган санадаги (қайта баҳолаш ҳисобга олинмаган ҳолдаги) баланс (қолдик) қийматига мутаносиб равишда ҳисоблаб чиқарилади. Ушбу қисмга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган соликка тузатиш киритиш суммаси ушбу Кодекснинг 266-моддаси учинчи қисмida белгиланган тартибда ҳисобга ўтказилиши лозим.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмida кўрсатилган объектдан кейинчалик реализация қилиниши солик солишдан озод этилган товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун янгидан фойдаланилса, солик тўловчи ҳисобга ўтказиладиган солик суммасига тузатиш киритишни амалга ошириш ҳамда ушбу модданинг иккинчи қисмida назарда тутилган тартибга ўхшаш тартибда ҳисоблаб чиқарилган солик суммасини тиклаши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилган объектдан реализациясига солик солинадиган товарларни (хизматларни) ҳам, солик солишдан озод қилинган товарларни ишлаб чиқариш (хизматларни кўрсатиш) учун ҳам фойдаланилган тақдирда, тикланиши лозим бўлган солик суммаси кўрсатилган объект бўйича ҳисобга олиш учун қабул қилинганд, объектнинг бундай тузатиш киритилган санадаги баланс (қолдик) қийматига (қайта ҳисоблашни ҳисобга олмаган ҳолда) тўғри келадиган солик суммасининг қисми сифатида аниқланади. Мазкур қисм солик солишдан озод қилинган реализация қилинган товарлар (хизматлар) қийматининг жорий календарь йили давомида ўсиб борувчи якун билан аниқланадиган реализация қилинган товарлар (хизматлар) умумий қийматининг улушига мутаносиб равишда белгиланади.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмida кўрсатилган объектдан келгусида ҳам реализация қилиши айланмаси солик солишдан озод қилинадиган, ҳам реализация қилиши айланмасига солик солинадиган товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланилса, ҳисобга олинмайдиган солик суммаси қуидаги тартибда аниқланади:

1) ушбу модданинг бешинчи қисмida назарда тутилган тартибга ўхшаш тартибда ҳисоблаб чиқарилган, объектнинг баланс (қолдик) қийматида ҳисобга олинган солик суммаси ажратилади;

2) ушбу модданинг еттинчи қисмida назарда тутилган тартибга мувофиқ ҳисобга олинмайдиган, солик солишдан озод қилинган айланмага тўғри келадиган солик суммасининг ажратилган қисми аниқланади. Қолдик сумма ушбу бобга мувофиқ ҳисобга олинади.

**271-модда. Мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришда
ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ
суммаларига тузатиш киритиши**

Товарларни (хизматларни) олишда илгари ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммаси, агар бундай товарларга (хизматларга) ҳақ тўлаш бўйича мажбурият ушбу Кодекснинг 313-моддасига мувофиқ бундай тузатиш амалга оширилган солиқ даврида ҳисобдан чиқарилади, бундан ушбу Кодекснинг 266-моддаси биринчи қисми 3 ва 4-бандларига мувофиқ ҳисобга олиш учун қабул қилинган солиқ суммалари мустасно.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тузатиш киритиши амалга оширилган товарлар (хизматлар) учун ҳақ тўланган тақдирда, ҳақ тўлаш амалга оширилган солиқ давридаги тегишли солиқ суммасига солиқ тўловчи ҳисобга олиш учун қабул қилинадиган солиқ суммасини кўпайтириш томонга тузатиш киритиши хукуқига эга.

272-модда. Тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси

Бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси ҳар бир солиқ даври якунлари бўйича, ушбу Кодекснинг 265-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган, ушбу бобга мувофиқ ҳисобга олиниши ва тузатиш киритилиши лозим бўлган суммалар ҳисобга олинган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарларни олиб кириш чоғидаги солиқ суммаси божхона тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ бюджетга тўланади.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган, бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммаси салбий бўлса, солиқ тўловчи мазкур сумманинг ўрнини ушбу Кодекснинг 274-моддасида белгиланган тартибда қоплаш хукуқига зга бўлади.

**273-модда. Солиқ ҳисботини тақдим этиш ва солиқни
тўлаш тартиби**

Солиқ тўловчилар, агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ ҳисботини ўзлари солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларига ўтган солиқ давридан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирилмаган муддатда тақдим этишлари шарт.

Ушбу Кодекснинг 272-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқни тўлаш агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ ҳисобида турилган жой бўйича ҳар бир солиқ даврининг якунларига кўра, солиқ ҳисботи тақдим этишлари муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига товарларни олиб кириш чоғида солиқ ушбу бўлим қоидалари ҳисобга олинган ҳолда, божхона тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган тартибда ва муддатларда бюджетга тўланади.

Солиқ агентлари солиқни ўзи солиқ ҳисобида турган жой бўйича тўлайди. Солиқ тўловчилар бўлмаган солиқ агентлари ўзи солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органларига тегишли солиқ ҳисоботини ушбу Кодекснинг 255 ва 256-моддаларига мувофиқ тўлаш амалга оширилган ўтган солиқ давридан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай тақдим этиши шарт.

Солиқ ҳисоботига солиқ тўловчининг харидлар реестрида ва сотувлар реестрида кўрсатилган маълумотлар киритилади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган шахслар, шунингдек воситачилик (топшириқ) ва транспорт экспедицияси шартномалари асосида бошқа шахснинг манфаатларни кўзлаб тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи шахслар олинган ва тақдим этилган ҳисобварак-фактуралар дафтарларидағи маълумотларни ҳам белгиланган шакл бўйича тақдим этиши шарт. Агар бундай шахслар солиқ тўловчилар бўлмаса, улар солиқ ҳисоботига фақат солиқ агенти сифатида операцияларни ёки воситачилик (топшириқ) шартномаси асосида комитетнинг (ишонч билдирувчининг), транспорт экспедицияси шартномаси асосида юкни олувчининг (юкни жўнатувчининг) манфаатларини кўзлаб воситачилик операцияларини амалга ошириш чоғида олинган ҳамда тақдим этилган ҳисобварак-фактураларни ҳисобга олиш дафтарларида акс эттириладиган маълумотларни киритади.

Харидлар ва сотувлар реестрларини, шунингдек келиб тушган ва тақдим этилган ҳисобварак-фактураларни ҳисобга олиш дафтарларини юритиш шакллари ва тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Молия вазирлиги томонидан белгиланади.

274-модда. Солиқнинг ўрнини қоплаш

Ушбу Кодекснинг 272-моддасига мувофиқ ўрни қопланиши лозим бўлган солиқ суммаси, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ бўйича келгуси тўловлар ҳисобидан ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчи ўрни қопланиши лозим бўлган солиқ суммасини солиқ органларига солиқ суммасини қайтариш тўғрисида берилган аризага асосан қайтариш хуқуқига эга.

Агар камерал солиқ текшируви натижаларига қўра солиқ органи қайтариш учун аризада кўрсатилган солиқ суммасининг ўрнини тўлиқ ёки қисман қоплаш тўғрисида қарор қабул қиласа, мазкур солиқ суммаси солиқ тўловчига солиқ суммасини қайтариш тўғрисида ариза берилган санадан эътиборан олтмиш кундан кечиктирмай қайтарилади.

Солиқнинг жами суммаси ўрнини тезлаштирилган тарзда қоплаш тартиби бу ҳақда солиқни қайтариш тўғрисидаги аризада кўрсатилган тақдирда, куйидаги тоифадаги солиқ тўловчиларга нисбатан кўлланилади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг йирик солиқ тўловчилар тоифасига белгиланган тартибда киритилган юридик шахсларига;

2) солиқни қоплашга доир ариза билан бирга амалдаги банк кафолатини тақдим этган ёки солиқ органлари билан гаров шартномасини ушбу Кодекснинг 107 ёки 109-моддаларида белгиланган тартибда расмийлаштирган солиқ түловчиларга;

3) экспорт ва унга тенглаштирилган операцияларни амалга оширадиган шахсларга – агар илгари бу шахсларга солиқ суммаси қопланган ва бунда қонунбузарликлар аниқланмаган бўлса, ноль даражали солиқ ставкаси қўлланилиши натижасида хосил бўлган солиқнинг ошиб кетган суммалари қисмида;

4) чет эл дипломатик ваколатхоналарига ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарига;

5) маҳсулот тақсимотига оид битим иштирокчиларига, агар бундай битимда ноль даражали ставка қўлланилиши назарда тутилган бўлса;

6) солиқ мониторинги иштирокчиларига.

Солиқнинг ўрнини тезлаштирилган тартибда қоплашда солиқ түловчи томонидан қайтариш учун аризада кўрсатилган солиқ суммасининг ўрни унга етти кун ичida тўлиқ ҳажмда қопланади. Бунда ўрни қопланиши учун аризада кўрсатилган солиқ суммаси асослантирилганлигининг камерал солиқ текшируви умумий тартибда амалга оширилади. Агар камерал солиқ текшируви натижаларига кўра аризада кўрсатилган солиқ суммаси ёки унинг бир қисми асоссиз бўлиб чиқса, солиқ тўловчи солиқнинг ўрни ўзига асоссиз равишда қопланган суммасини қоплаш санасидан то уни бюджетга тўлаш санасигача пеня хисобланган ҳолда бюджетга тўлаши шарт.

Солиқ суммаларининг ўрнини қоплаш тартиби ва шартлари, ушбу моддага мувофиқ камерал солиқ текширувини ўтказиш, шунингдек чет давлат фуқаролари томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олинган товарларни олиб чиқишида уларга солиқ суммасини қайтариш (TAX FREE) Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

38-боб. Алоҳида ҳолларда солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

275-модда. Биргалиқдаги фаолият, ишончли бошқарув ёки концессия битими доирасида операцияларни амалга оширишда солиқни хисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Агар оддий ширкат шартномасининг (биргалиқдаги фаолият тўғрисидаги шартноманинг) иштирокчиларидан ҳеч бўлмагандан биттаси Ўзбекистон Республикасининг солиқ резиденти бўлган Ўзбекистон Республикаси юридик шахси ёхуд якка тартибдаги тадбиркор бўлса, солиқ солиш мақсадида биргалиқдаги фаолият доирасида амалга ошириладиган

ҳамда ушбу Кодекснинг 239-моддасига мувофиқ солик солиниши лозим бўлган операцияларнинг умумий ҳисобини юритиш шундай иштирокчи (бундан буён ушбу моддада ишончли шахс деб юритилади) томонидан амалга оширилиши керак.

Мазкур қоида оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ ширкат ишларини юритиш кимнинг зиммасига юклатилганлигидан қатъи назар, қўлланилади.

Оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) концессия битимиға ёки мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ операцияларни амалга оширишда ширкатнинг ишончли шахси, концессионер ёки ишончли бошқарувчи зиммасига солик тўловчининг ушбу бўлимда белгиланган мажбуриятлари юклатилади.

Оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) концессия битимиға ёки мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ товарларни (хизматларни) реализация қилишда ширкатнинг ишончли шахси, концессионер ёки ишончли бошқарувчи солик тўғрисидаги конун хужжатларида белгиланган тартибда тегишли ҳисобварак-фактураларни тақдим этиши шарт.

Солик солиниши лозим бўлган товарларни (хизматларни) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) доирасида ишлаб чиқариш ва (ёки) реализация қилиш учун олинадиган товарлар (хизматлар) бўйича соликни ҳисобга олиш имконияти факат ширкатнинг ишончли шахсига, башарти сотувчилар томонидан ушбу шахсга солик тўғрисидаги конун хужжатларида белгиланган тартибда тақдим этилган ҳисобварак-фактуралар мавжуд бўлса, берилади.

Ширкатнинг ишончли шахси томонидан бошқа фаолият амалга оширилган тақдирда, оддий ширкат шартномасига (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ операцияларни амалга ошириш чоғида фойдаланиладиган ва ушбу шахс томонидан ўзининг бошқа фаолияти амалга оширилганда фойдаланиладиган товарларнинг (хизматларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисоби мавжуд бўлганда, солик суммаларини ҳисобга олишга бўлган ҳуқуқ юзага келади.

Соликни ҳисобга олишга оид қисм бўйича худди шундай қоидалар концессия битимиға ёки мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ амалга ошириладиган операцияларга нисбатан белгиланади.

Ширкатнинг солик ҳисобини юритиш учун масъул бўлган ишончли шахси, концессионер, ишончли бошқарувчи оддий ширкат шартномасини (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномани) концессия битимиғи, мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасини бажариш жараёнида амалга оширилган операцияларнинг ҳисобини ҳар бир кўрсатиб ўтилган шартнома бўйича алоҳида-алоҳида юритади.

276-модда. Қайта ташкил этилганда солик солишининг ўзига хос хусусиятлари

Юридик шахс қайта ташкил этилганда унинг солик мажбурияти ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда, ушбу Кодекснинг 92-моддасига мувофиқ ўзининг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) томонидан бажарилади.

Юридик шахс қайта ташкил этилганда, қайта ташкил этиш шаклидан қатъи назар, қайта ташкил этилган юридик шахсга қўйилган ва (ёки) ушбу шахс томонидан товарларни (хизматларни) олишда (олиб киришда) тўланган, лекин у томонидан ҳисобга олиш учун қабул қилинмаган солик суммаси ушбу бўлимда назарда туттилган тартибда ушбу юридик шахснинг ҳуқуқий ворисида, агар ҳуқуқий ворис солик тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилган бўлса, ҳисобга олиниши лозим.

Солик суммаларини ҳисобга олиш қайта ташкил этилган юридик шахснинг ҳуқуқий вориси томонидан қайта ташкил этилган юридик шахс товарларни (хизматларни) олганда, унга тақдим этилган ҳисобварак-фактуралар асосида, шунингдек ҳуқуқий ворис товарларни (хизматларни) олганда унга тақдим этилган ҳисобварак-фактуралар асосида амалга оширилади. Солик суммаларини ҳисобга олиш қайта ташкил этилган юридик шахс томонидан товарлар (хизматлар) олиниши билан боғлиқ мажбуриятлар бўйича қарз ҳуқуқий ворисга ўтказилганидан кейин тўлиқ ҳажмда амалга оширилади.

Агар қайта ташкил этилган шахс ушбу Кодекснинг 274-моддасига мувофиқ солиқнинг ўрни қопланиши ҳуқуқига эга бўлса, лекин солиқнинг ўрни қопланиши лозим бўлган суммаси қайта ташкил этиш тугаллангунига қадар унга қопланмаса, кўрсатилган солик суммасининг ўрни унинг ҳуқуқий ворисига қопланади.

Агар юридик шахс қайта ташкил этилганда унинг ҳуқуқий вориси (ҳуқуқий ворислари) солик тўловчи бўлмаса, қайта ташкил этилаётган шахс ушбу бўлимда белгиланган тартибда солиқни ҳисобга олиш учун қабул қилинган солик суммасига тузатиш киритишни амалга ошириши керак.

277-модда. Ўзбекистон Республикаси худудига товарларни олиб киришда ва Ўзбекистон Республикаси худудидан товарларни олиб чиқишида солик солишининг ўзига хос хусусиятлари

Товарларни Ўзбекистон Республикаси худудига олиб киришда солик солиши танланган божхона режимига қараб, куйидаги тартибда амалга оширилади:

1) товарлар эркин муомалада бўлиш (импорт) учун чиқариш божхона режимига жойлаштирилганда солик тўлиқ ҳажмда ҳисобланади;

2) товарлар реимпорт божхона режимига жойлаштирилганда солик түловчи ушбу Кодексга мувофиқ товарлар экспорт қилинганда түлашдан озод этилган солик суммаларини ёхуд унга товарлар экспорт қилинганлиги туфайли қайтариб берилган суммаларни түлайди. Санаб ўтилган суммаларни түлаш божхона түғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади;

3) товарлар транзит, божхона омбори, реэкспорт, бож олинмайдиган савдо, эркин божхона худуди, йўқ қилиш, давлат фойдасига воз кечиш божхона режимига, шунингдек ғамлаб қўйилган нарсалар божхонада декларация қилинганда солик тўланмайди;

4) товарлар Ўзбекистон Республикаси божхона худудида қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилганда, башарти қайта ишлаш маҳсулотларини муайян муддатда Ўзбекистон Республикасининг божхона худудидан олиб чиқилса, солик тўланмайди;

5) товарлар вақтинча олиб кириш божхона режимига жойлаштирилганда божхона түғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда солик тўлашдан тўлик ёки қисман озод этиш қўлланилади;

6) божхона худудидан ташқарида қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш маҳсулотлари олиб кирилган тақдирда, солик тўлови божхона түғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади;

7) товарлар ички истеъмол учун қайта ишлаш божхона режимига жойлаштирилганда солик тўлик ҳажмда тўланади.

Товарлар Ўзбекистон Республикаси худудидан олиб чиқилаётганда солик солиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

1) товарлар Ўзбекистон Республикаси худудидан экспорт божхона тартиб-таомилида олиб чиқилаётганда солик тўланмайди. Мазкур коида товарларни кейинчалик экспорт божхона тартиб-таомилига мувофиқ олиб чиқиш мақсадида ушбу товарлар божхона омбори тартиб-таомилига жойлаштирилганда ҳам қўлланилади;

2) товарлар Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарида реэкспорт божхона тартиб-таомилида олиб чиқилаётганда солик тўланмайди, Ўзбекистон Республикаси худудига олиб кириш чоғида тўланган солик суммалари эса солик тўловчига божхона түғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда қайтарилади. Мазкур коида товарлар реэкспорт божхона тартиб-таомилига мувофиқ кейинчалик олиб чиқиш мақсадида божхона омбори божхона тартиб-таомилига жойлаштирилганда ҳам қўлланилади;

3) маҳсус божхона тартиб-таомилини тугаллаш мақсадида ғамлаб қўйилган нарсалар, шунингдек товарлар Ўзбекистон Республикаси худудидан олиб чиқилаётганда солик тўланмайди;

4) товарлар Ўзбекистон Республикаси худудидан ушбу қисмнинг 1–3-бандларида кўрсатилганларига нисбатан бошқа тартиб-таомилларга мувофиқ олиб чиқилаётганда, агар божхона түғрисидаги қонун хужжатларида бошқача коида назарда тутилмаган бўлса, божхона тартиб-

таомиллари билан солиқ тўлашдан озод этиш ва (ёки) тўланган солиқ суммаларини қайтариш амалга оширилмайди.

Жисмоний шахслар томонидан шахсий, оиласвий, уй-рўзғор эҳтиёжлари ва тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган бошқа эҳтиёжлар учун мўлжалланган товарлар олиб ўтилаётганда, товарлар Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтилаётганлиги муносабати билан солиқ тўлаш тартиби божхона тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланади.

39-боб. Электрон шаклда хизматлар кўрсатувчи чет эл юридик шахсларига солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

278-модда. Солиқ тўловчилар

Реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлган электрон шаклдаги хизматларни реализация қилишни амалга оширувчи чет эл юридик шахслари бундай хизматларни жисмоний шахсларга кўрсатишга оид қисм бўйича солиқ тўловчилар деб эътироф этилади.

Агар чет эл юридик шахслари жисмоний шахсларга ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган хизматларни электрон шаклда кўрсатса ҳамда уларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлса, бундай хизматларни кўрсатувчи чет эл юридик шахслари билан топшириқ, воситачилиқ, агентлик шартномалари ёки бошқа шунга ўхшаш шартномалар асосида бевосита жисмоний шахслар билан ҳисоб-китобларда иштирок этадиган воситачилар бўлган чет эл юридик шахслари бундай хизматларни реализация қилишга доир операцияларга нисбатан солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Агар бундай хизматлар воситачилар бўлган бир нечта юридик шахснинг ҳисоб-китобларида изчил кетма-кетликда иштирок этган ҳолда кўрсатилса, бевосита жисмоний шахслар билан ҳисоб-китобларда иштирок этаётган воситачи бўлган чет эл юридик шахси, унда ушбу хизматларни кўрсатувчи чет эл юридик шахси билан шартнома мавжудлигидан қатъи назар, солиқ агенти деб эътироф этилади.

Агар бундай хизматлар Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига ва Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахсларга кўрсатиладиган бўлса, бундай хизматларнинг харидорлари бўлган мазкур шахслар солиқ агентлари деб эътироф этилади.

279-модда. Электрон шаклда хизматлар кўрсатувчи чет эл юридик шахсларини ҳисобга қўйиш ва ҳисобдан чиқариш тартиби

Агар чет эл юридик шахси жисмоний шахсларга ушбу Кодекснинг 282-моддасида кўрсатилган, реализация қилиш жойи Ўзбекистон

Республикаси деб эътироф этиладиган электрон шаклдаги хизматлар кўрсатадиган бўлса, ва агар бу юридик шахснинг ўзи воситачиларсиз хизматларни олувчи бўлган жисмоний шахслар билан ҳисоб-китобларни амалга оширса, чет эл юридик шахсини солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан рўйхати тасдиқланадиган бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Шундай хизматларда солиқ агенти деб эътироф этиладиган воситачи бўлган чет эл юридик шахсини солиқ органида ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) худди шундай тартибда амалга оширилади.

Ҳисобга қўйиш (ҳисобдан чиқариш) тўғрисидаги ариза чет эл юридик шахслари томонидан солиқ органига электрон шаклда хизматлар кўрсатиш бошланган (тугатилган) кундан эътиборан ўттиз календарь кундан кечиктирмай берилади.

280-модда. Солиқ солиши объекти ва солиқ базаси.

Солиқ даври. Чет эл юридик шахслари томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Жисмоний шахсларга электрон шаклдаги хизматларни реализация қилиш бўйича айланма солиқ солиши объектидир.

Чет эл юридик шахслари жисмоний шахсларга Ўзбекистон Республикаси реализация қилиш жойи деб эътироф этиладиган, ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган электрон шаклдаги хизматларни кўрсатганда солиқ базаси мазкур хизматларнинг уларни реализация қилишнинг ҳақиқий нархларидан келиб чиқиб ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати сифатида аниқланади.

Бир чорак солиқ давридир.

Солиқ базаси ҳар бир чорак бўйича кўрсатилган хизматлар учун тўлов (қисман тўлов) келиб тушган вақтдан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

Солиқ базасини ушбу моддага мувофиқ аниқлаш чоғида электрон шаклда кўрсатиладиган хизматларнинг чет эл валютасида ифодаланган қиймати Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг кўрсатилган хизматлар тўлови (қисман тўлови) келиб тушган ойнинг охирги кунида белгиланган курси бўйича миллий валютада қайта ҳисобланади.

Агар бундай хизматларни реализация қилишга доир операцияларга нисбатан солиқни ҳисоблаб чиқариш бўйича мажбурият ушбу моддага мувофиқ солиқ агентининг зиммасига юклатилмаган бўлса, чет эл юридик шахслари солиқни ҳисоблаб чиқаришни мустақил равишда амалга оширади.

**281-модда. Электрон шаклда хизматлар кўрсатишида
чет эл юридик шахслари томонидан солиқ
ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш
тартиби**

Ушбу Кодекснинг 82-моддасида белгиланган электрон шаклдаги хизматлар кўрсатувчи чет эл юридик шахслари солиқ органига солиқ ҳисоботини солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали, белгиланган формат бўйича электрон шаклда тақдим этади.

Чет эл юридик шахслари томонидан солиқ органига хужжатларни (ахборотни) ва маълумотларни тақдим этиш учун солиқ тўловчининг шахсий кабинетидан фойдаланиш мумкин бўлмаган даврда бундай хужжатлар (ахборот) ва маълумотлар телекоммуникация алоқа каналлари орқали тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботлари, хужжатлар (ахборот) ва бошқа маълумотлар ўтган чоракдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктиримай тақдим этилади.

Чет эл юридик шахслари томонидан солиқни тўлаш солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктиримай амалга оширилади.

282-модда. Электрон шаклдаги хизматлар

Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда жаҳон Интернет ахборот тармоғидан (бундан буён матнда Интернет тармоғи деб юритилади) автоматик усулда фойдаланиш орқали кўрсатилган хизматлар электрон шаклдаги хизматлар жумласига киради. Хусусан, бундай хизматлар жумласига қўйидагилар киради:

1) дастурий таъминотдан (шу жумладан Интернет тармоғи орқали етказиб бериладиган ўйинлардан), шунингдек маълумотлар базаларидан, уларга киритиладиган янги маълумотлардан ва қўшимча функционал имкониятлардан Интернет тармоғи орқали, шу жумладан улардан масофадан туриб фойдаланиш имконини бериш йўли билан фойдаланишга бўлган хукуқларни тақдим этиш;

2) электрон китоблардан (нашрлардан) ва бошқа электрон нашрлардан, ахборот, таълимга оид материаллардан, график тасвирлардан, матнли ёки матнсиз мусиқа асарларидан, аудиовизуал асарлардан фойдаланиш хукуқини Интернет тармоғи орқали, шу жумладан Интернет тармоғи орқали кўриб чиқиш ёки эшитиш учун улардан масофадан туриб фойдаланиш имконини бериш йўли билан тақдим этиш;

3) Интернет тармоғида, шу жумладан электрон ҳисоблаш машиналари учун дастурлардан ва Интернет тармоғида ишлаб турган маълумотлар базаларидан фойдаланган ҳолда рекламага оид хизматлар кўрсатиш, шунингдек Интернет тармоғида реклама учун рекламага оид майдон (жой) ва вақт бериш;

4) Интернет тармоғида товарларни (хизматларни) ва мулкий хуқуқларни олиш (реализация қилиш) түғрисида таклифлар жойлаштириш бўйича хизматлар кўрсатиш;

5) Интернет тармоғи орқали сотувчилар ва харидорлар ўртасида алоқалар ўрнатиш ва битимлар тузиш учун ахборот технологиялари ва тизимларидан фойдаланган холда амалга ошириладиган техник, ташкилий, ахборот имкониятларини ҳамда бошқа имкониятларни бериш бўйича хизматлар кўрсатиш. Бундай хизматлар жумласига, хусусан, Интернет тармоғида реал вакт режимида ишлайдиган савдо майдончасини бериш киради, бу майдонда потенциал харидорлар автоматлаштирилган тартиб-таомил воситасида ўз нархини таклиф этади ҳамда тарафлар автоматик тарзда яратиладиган хабар орқали сотув түғрисида хабардор қилинади;

6) ўз мақсадлари учун ёки иқтисодий фаолиятни амалга ошириш мақсадида Интернет тармоғида ҳозир бўлишни таъминлаш ва (ёки) сақлаб туриш, фойдаланувчиларнинг электрон ресурсларини (сайтларини ва (ёки) Интернет тармоғидаги сайtlари саҳифаларини) сақлаб туриш, улардан Интернет тармоғидан бошқа фойдаланувчиларнинг фойдаланишини таъминлаш, фойдаланувчиларга уларни модификациялаш имконини тақдим этиш;

7) дастурнинг масофадан ва онлайн режимида ишлашини автоматик тарзда сақлаб туриш, Интернет тармоғида ахборот тизимларини, сайтларни ва (ёки) саҳифаларни бошқариш бўйича хизматлар кўрсатиш;

8) башарти ахборотни тақдим этган шахс ундан Интернет тармоғи орқали фойдаланиш имконига эга бўлса, ушбу ахборотни сақлаш ва унга ишлов бериш;

9) ахборот тизимида ахборотни жойлаштириш учун реал вакт режимида ҳисоблаш қувватини тақдим этиш;

10) домен номлар бериш, хостинг хизматларини кўрсатиш;

11) Интернет тармоғи орқали харидор томонидан маълумотлар киритилаётганда автоматик усуlda юзага келадиган ахборотни етказиб бериш, маълумотларни қидириш, сўровларга кўра уларни саралаш ва ажратиш, ахборот-коммуникация тармоклари орқали мазкур маълумотларни фойдаланувчиларга тақдим этиш бўйича автоматлаштирилган хизматлар кўрсатиш. Бундай етказиб беришлар жумласига, хусусан, фонд биржасининг реал вакт режимидаги маълумотлари, матнларнинг автоматлаштирилган таржимасини реал вакт режимида амалга ошириш киради;

12) потенциал харидорлар түғрисидаги ахборотни қидириш ва (ёки) буюртмачига тақдим этиш бўйича хизматлар кўрсатиш;

13) Интернет тармоғидаги қидирув тизимларидан фойдаланиш имконини бериш;

14) Интернет тармоғидаги сайтларда статистикани юритиши.

Электрон шаклдаги хизматлар жумласига қуйидагилар кирмайди:

- 1) агар Интернет тармоғи орқали буюртма берилганда товарлар етказиб бериш (хизматлар кўрсатиш) аслида Интернет тармоғидан фойдаланмаган ҳолда амалга ошириладиган бўлса, товарларни (хизматларни) реализация қилиш;
- 2) электрон ҳисоблаш машиналари (шу жумладан компьютер ўйинлари) учун дастурларни ва моддий жисмлардаги маълумотлар базаларини реализация қилиш (улардан фойдаланиш ҳукуқларини тақдим этиш);
- 3) электрон почта орқали маслаҳат хизматлари кўрсатиш;
- 4) Интернет тармоғидан фойдаланиш имконини бериш бўйича хизматлар кўрсатиш.

XI БЎЛИМ. АКЦИЗ СОЛИФИ

40-боб. Солик тўловчилар, солик солиш обьекти ва солик базаси

283-модда. Солик тўловчилар

Акциз солиғини тўловчилар (бундан буён ушбу бўлимда солик тўловчилар деб юритилади) деб қуидаги шахслар эътироф этилади:

- 1) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) ишлаб чиқарувчилар;
- 2) табиий газни истеъмолчиларга реализация қилишни амалга оширувчилар;
- 3) бензин, дизель ёқилғисини якуний истеъмолчиларга реализация қилишни, шу жумладан автомобилларга ёқилғи қуиши шохобчалари орқали, шунингдек газни автомобилларга ёқилғи қуиши шохобчалари орқали реализация қилишни амалга оширувчилар. Ушбу бўлимни қўллаш мақсадида якуний истеъмолчилар деганда ўз эҳтиёжлари учун бензин, дизель ёқилғиси ҳамда газ олуви юридик ва жисмоний шахслар тушунилади;
- 4) оддий ширкат иштирокчиси бўлган, оддий ширкат шартномаси доирасида амалга ошириладиган акциз тўланадиган товарни ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлган фаолият бўйича оддий ширкат ишларини юритиш вазифаси зиммасига юклатилган ишончли шахс;
- 5) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудуди орқали акциз тўланадиган товарларни олиб ўтувчилар. Божхона тўғрисидаги конун ҳужжатларига мувофиқ мазкур шахслар солик тўловчилар деб эътироф этилади.

Куидагилар ҳам солик тўловчилар деб эътироф этилади:

- 1) телекоммуникация мобил алоқа хизматларини (акциз тўланадиган хизматларни) кўрсатадиган Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари;

2) Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширадиган, акциз солиги солинадиган товарларни ишлаб чиқарувчи ёки шундай товарларни олиб киришни амалга оширувчи чет эл юридик шахслари.

284-модда. Солик солиш обьекти

Акциз солиги (бундан буён ушбу бўлимда солик деб юритилади) солинадиган обьектлар куйидагилардан иборат:

1) акциз тўланадиган товарларни реализация қилиш, шу жумладан акциз тўланадиган товарларни бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлиш учун бериш:

товарга бўлган мулк хукукини бериш;

гаров билан таъминланган мажбурият бажарилмаган тақдирда, гаровга қўйилган акциз тўланадиган товарларни гаровга қўювчи томонидан бериш;

акциз тўланадиган товарларни белул бериш;

акциз тўланадиган товарларни (хизматларни) жисмоний шахсларнинг меҳнатига ҳак тўлаш ёки дивиденклар тўлаш ҳисобидан бериш;

2) акциз тўланадиган товарларни юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) ҳисса сифатида ёхуд оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома) бўйича шерикнинг (иштирокчининг) ҳиссаси сифатида бериш;

3) акциз тўланадиган товарларни:

а) иштирокчига (муассисга) у юридик шахс таркибидан чиқсан (чиқиб кетган) тақдирда ёхуд юридик шахсда иштирок этиш улуши камайганда ёки юридик шахс томонидан иштирокчидан ушбу юридик шахсда иштирок этиш улуши (улушнинг бир қисми) қайтариб сотиб олинганда иштирокчига бериш;

б) юридик шахс бўлган эмитент томонидан акциядордан ушбу эмитент чиқарган акциялар қайтариб сотиб олинган тақдирда акциядорга бериш;

в) юридик шахсни тугатишда акциядорга ёки иштирокчига бериш;

4) акциз тўланадиган товарларни қайтариш шарти билан қайта ишлаш учун топшириш, шунингдек қайтариш шарти билан берилган хом ашё ва материалларни қайта ишлаш маҳсули бўлган, шунингдек акциз тўланадиган шундай хом ашё ва материалларнинг маҳсули бўлган, акциз тўланадиган товарларни қайтариш шарти билан берилган хом ашё ва материалларнинг мулкдорига ишлаб чиқарувчи томонидан топшириш;

5) акциз тўланадиган товарлардан ўз эҳтиёжлари учун фойдаланиш;

6) акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона худудига олиб кириш;

7) бензинни, дизель ёқилғисини ва газни якуний истеъмолчиларга реализация қилиш ёки улардан ўз эҳтиёжлари учун фойдаланиш;

8) акциз тўланадиган хизматлар кўрсатиш;

9) Ўзбекистон Республикаси худудида ишлаб чиқарилган ва (ёки) Ўзбекистон Республикасининг божхона худудига импорт қилинадиган акциз тўланадиган товарларнинг бузилиши, йўқотилиши, бундан фавқулодда вазиятлар натижасида юзага келган ҳоллар мустасно. Айбор томонидан товарнинг қиймати суғурта орқали тўланган ёки унинг ўрни қопланган тақдирда, акциз солиги суғурта орқали тўлаш (ўрнини қоплаш) улусида тўланади.

Куйидагилар солиқ солиш обьекти ҳисобланмайди:

1) акциз тўланадиган товарларни экспортга (экспортнинг божхона тартиб-таомилларида) реализация қилиш, бундан акциз тўланадиган товарларнинг айрим турлари мустасно;

2) божхона худудида қайта ишлаш божхона тартиб-таомилига жойлаштирилган товарлардан ишлаб чиқарилган, қайта ишлаш маҳсали бўлган акциз тўланадиган товарларни кейинчалик Ўзбекистон Республикасининг божхона худудидан олиб чиқиб кетиш шарти билан бериш;

3) ихтисослаштирилган газ таъминоти корхоналари орқали ахолига суюлтирилган газни майший эҳтиёжлар учун реализация қилиш;

4) Ўзбекистон Республикасининг божхона худудига қуйидаги акциз тўланадиган товарларни:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда инсонпарварлик ёрдами сифатида олиб кириш;

давлатлар, ҳукуматлар, ҳалқаро ташкилотлар орқали хайрия ёрдами мақсадида, шу жумладан техник кўмак кўрсатиш мақсадида олиб кириш;

агар карз шартномасида уларни соликдан озод этиш назарда тутилган бўлса, ҳалқаро молия институтларининг қарзлари ва ҳукумат ташкилотларининг ҳалқаро қарзлари ҳисобидан олиб кириш;

5) акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона худудига солиқ солинмайдиган товарларни олиб кириш нормалари доирасида жисмоний шахслар томонидан импорт қилиш. Ўзбекистон Республикаси худудига солиқ солинмайдиган товарларни жисмоний шахслар томонидан олиб киришнинг энг юқори нормалари қонун хужжатларида белгиланади;

6) ваколатли давлат органининг ёзма шаклдаги тасдиғи бўлган тақдирда, телекоммуникациялар операторлари ҳамда тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини сертификатлаштириш бўйича маҳсус орган томонидан олинадиган тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситалари.

285-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси белгиланган солиқ ставкаларига қараб акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) нисбатан солик ставкалари мутлақ (қатъий) суммада белгиланган бўлса, солик базаси акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) натурада ифодаланган ҳажмидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Ишлаб чиқарилаётган акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) солик ставкалари фоизларда (адвалор) белгиланган бўлса, солик базаси бўлиб реализация қилинган акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) қиймати, бироқ уларнинг ҳақиқий таннархидан паст бўлмаган қиймати ҳисобланади.

Жисмоний шахслар меҳнатига ҳак тўлаш, ҳисоблаб чиқарилган дивидендлар ҳисобига бепул ёки бошқа товарларга (хизматларга) айирбошлиш учун бериладиган акциз тўланадиган товарлар бўйича солик базаси ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида белгиланган тартибда аниқланади.

Қайтариб бериш шарти билан қайта ишланган хом ашё ва материаллардан ишлаб чиқарилган акциз тўланадиган товарлар бўйича солик базаси акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқаришга доир ишларнинг қийматини ҳамда қайтариш шарти билан қайта ишланган хом ашё ва материалларнинг қийматини ўз ичига олади.

Акциз тўланадиган товарларга нисбатан қатъий белгиланган ва адвалор солик ставкаларидан иборат бўлган аралаш солик ставкалари белгиланган бўлса, солик базаси, агар ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, акциз тўланадиган товарларнинг натурада ифодаланган ҳажмидан ҳамда реализация қилинган акциз тўланадиган товарларнинг қийматидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Четдан олиб кирилаётган акциз тўланадиган товарларга нисбатан фоизлардаги (адвалор) солик ставкалари белгиланган бўлса, солик базаси божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган божхона қиймати асосида аниқланади.

Олиб кирилаётган акциз тўланадиган товарларга нисбатан қатъий белгиланган солик ставкалари белгиланган бўлса, солик базаси импорт қилинган акциз тўланадиган товарларнинг натура ҳолидаги ҳажмидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Олиб кирилаётган акциз тўланадиган товарларга нисбатан қатъий белгиланган ва адвалор солик ставкаларидан иборат бўлган аралаш солик ставкалари белгиланган бўлса, солик базаси божхона қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган, акциз тўланадиган товарларнинг натурада ифодаланган ҳажмидан ва (ёки) акциз тўланадиган товарларнинг божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган божхона қийматидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Бензинни, дизель ёқилғисини ва газни якуний истеъмолчиларга реализация қилиш чоғида реализация қилинган ва (ёки) шахсий эҳтиёжлар

учун фойдаланилган бензиннинг, дизель ёқилғиси ва газнинг натурада ифодаланган ҳажми солиқ базаси ҳисобланади.

**286-модда. Акциз тўланадиган товарларга (хизматларга)
доир солиқ солинадиган операциялар
амалга ошириладиган сана**

Ушбу Кодекснинг 242-моддасида тегишли операциялар учун назарда тутилган сана акциз тўланадиган товарларга (хизматларга) доир солиқ солинадиган операциялар амалга оширилган сана ҳисобланади.

Олиб кирилаётган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солиш операцияларини амалга ошириш санаси уларни божхонанинг импорт тартиб-таомилидан чиқариш санаси ҳисобланади.

287-модда. Солиқ базасига тузатиш киритиш

Солиқ базасига тузатиш киритиш ушбу Кодекснинг 257-моддасида назарда тутилган ҳолларда ва тартибда, солиқ тўловчи томонидан амалга оширилади.

288-модда. Акциз тўланадиган товарлар экспортини тасдиқлаш

Акциз тўланадиган товарлар экспортини тасдиқловчи ҳужжатлар қуйидагилардан иборатdir:

1) экспорт қилинадиган акциз тўланадиган товарларни етказиб беришга доир контракт (контрактнинг белгиланган тартибда тасдиқланган кўчирма нусхаси);

2) товарларни экспорт режимида чиқаришни амалга оширувчи божхона органининг белгиси кўйилган божхона юқ декларацияси;

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидаги ўтказиш пунктида жойлашган божхона органининг товарлар тайинланган мамлакатга жўнатилганлигини тасдиқловчи белгиси қўйилган, товарга илова қилинадиган ҳужжатлар;

4) чет эллик сотиб олувчи (тўловчи) томонидан экспорт қилинаётган товарлар учун хақ тўланганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирма.

Товарларни чет эл валютасида экспорт қилиш юзасидан даромадлар товарлар экспорт режимига чиқарилган кундан эътиборан бир юз саксон календарь куни ичida келиб тушмаган тақдирда, товарларни экспортга реализация қилиш солиқ солишининг обьекти деб эътироф этилади.

Товарлар экспортга воситачи (ишончли вакил) орқали воситачилик (топшириқ) шартномаси бўйича реализация қилинган тақдирда экспортни тасдиқлаш учун комитет (топшириқ берувчи) томонидан солиқ тўловчининг воситачи ёки ишончли вакил билан тузилган воситачилик

шартномаси ёки топшириқ шартномаси (шартноманинг кўчирма нусхаси) қўшимча равишда тақдим этилади.

289-модда. Акциз тўланадиган товарлар ва хизматларнинг рўйхати. Солиқ ставкалари

Акциз тўланадиган товарларнинг (хизматларнинг) рўйхати ва уларга доир солиқ ставкалари Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Конуни билан тасдиқланади.

Солиқ ставкалари товарнинг ёки хизматнинг қийматига нисбатан фоизларда (адвалор), натурада ифодаланган ўлчов бирлигига нисбатан мутлак суммада (қатъий белгиланган), шунингдек адвалор ва қатъий белгиланган солиқ ставкаларини ўз ичига олган аралаш ставкада белгиланади.

41-боб. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисботини тақдим этиш ва солиқ тўлаш тартиби

290-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Солиқни ҳисоблаб чиқариш солиқ солинадиган базадан ва солиқнинг белгиланган ставкаларидан келиб чиқсан ҳолда амалга оширилади.

Импорт қилинган, акциз тўланадиган, ўзига нисбатан аралаш – адвалор ва қатъий белгиланган солиқ ставкалари белгиланган товарлар бўйича солиқ солиқ базаси ва адвалор ставкадан келиб чиқсан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади. Бунда солиқ суммаси қатъий белгиланган ставка кўлланилган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган суммадан кам бўлиши мумкин эмас.

291-модда. Солиқ даври

Бир ой солиқ давридир.

292-модда. Солиқ ҳисботини тақдим этиш тартиби

Солиқ ҳисботи, агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ бўйича ҳисобда турилган жойдаги солиқ органларига ҳар ойда, солиқ давридан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Бензин, дизель ёқилғиси ва газ автомобилларга ёқилғи қуийш шохобчалари орқали реализация қилинган тақдирда, солиқ ҳисботи автомобилларга ёқилғи қуийш шохобчалари жойлашган ердаги солиқ органларига ҳар ойда, солиқ давридан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

293-модда. Солиқ тұлаш тартиби

Солиқни тұлаш солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Импорт қилинадиган товарлар бүйича солиқни тұлаш божхона түғрисидаги қонун ұжжатларыда белгиланган муддатларда амалга оширилади. Акциз маркалари билан тамғаланиши лозим бўлган олиб кириладиган акциз тұланадиган товарлар бүйича солиқ акциз маркалари олингунинг қадар тұланади.

XII БЎЛИМ. ФОЙДА СОЛИГИ

42-боб. Солиқ тұловчилар, солиқ солиши объекти ва солиқ базаси

294-модда. Солиқ тұловчилар

Куйидагилар фойда солигининг солиқ тұловчилари (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тұловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентлари бўлган юридик шахслар (бундан буён ушбу бўлимда юридик шахслар деб юритилади);

2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширадиган, юридик шахс ташкил этмаган ҳолдаги чет эл тузилмалари (бундан буён ушбу бўлимда фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи норезидентлар деб юритилади);

3) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадлар олувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар (бундан буён ушбу бўлимда норезидентлар деб юритилади);

4) солиқ тұловчилар консолидациялашган гурӯҳининг масъул иштирокчилари бўлган юридик шахслар;

5) солиқ даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган даромадлари бир миллиард сўмдан ортиқ бўлган ёки ўз ихтиёри билан фойда солигини тұлашга ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар;

6) оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият түғрисидаги шартнома) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича оддий ширкатнинг ишончли шахси.

Солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурӯҳи иштирокчилари (бундан буён ушбу бўлимда консолидациялашган гурӯҳ иштирокчилари деб юритилади) солиқ тұловчиларнинг консолидациялашган гурӯҳи бўйича фойда солигининг мазкур гурӯҳ масъул иштирокчиси томонидан ҳисоблаб чиқариш учун зарур бўлган қисми бўйича солиқ тұловчиларнинг мажбуриятларини бажаради.

Ушбу Кодекснинг 36-моддаси тўққизинчи қисмига мувофиқ агент вазифаларини амалга оширувчи жисмоний шахс, ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ солик тўловчи деб эътироф этилади.

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, айланмадан солик тўловчи шахслар солик тўловчилар ҳисобланмайди.

295-модда. Солик солиш обьекти

Солик тўловчи томонидан олинган фойда фойда солиги (бундан буён ушбу бўлимда солик деб юритилади) бўйича солик солиш обьекти ҳисобланади.

Ушбу бўлим мақсадида қўйидагилар фойда деб эътироф этилади:

1) юридик шахс учун – ушбу бўлимда назарда тутилган жами даромад ва харажатлар ўртасидаги фарқ;

2) фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи норезидент учун – ушбу Кодекснинг 49-бобида белгиланган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда, ушбу бўлимда назарда тутилган доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлган жами даромад (шу жумладан бундай доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлган, Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар) ва харажатлар ўртасидаги фарқ;

3) норезидент учун – ушбу Кодекснинг 50-бобида белгиланган хусусиятлар инобатга олинган ҳолда, Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлар;

4) якка тартибдаги тадбиркор учун – ушбу Кодекснинг 51-бобида белгиланган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда, ушбу бўлимда назарда тутилган жами даромад ва харажатлар ўртасидаги фарқ;

5) зиммасига оддий ширкат ишларини юритиш юклатилган шахс учун – биргалиқда ишлаб чиқарилган товарни (кўрсатилган хизматни) реализация қилишдан олинган даромад ва биргалиқда ишлаб чиқарилиб реализация қилинган товарга (хизматга) тўғри келадиган биргаликдаги фаолиятга киритилган маблағлар суммаси ўртасидаги фарқ.

296-модда. Солик базаси

Ушбу Кодекснинг 295-моддасига мувофиқ аниқланадиган, солик солиниши лозим бўлган фойда суммаси солик базаси ҳисобланади.

Солик базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда ва шартларда аниқлашда солик тўловчи даромадларининг ва (ёки) харажатларининг (зараарларининг) айrim турлари маҳсус қоидалар бўйича инобатга олиниши ёки инобатга олинмаслиги мумкин.

Солик тўловчи ушбу бўлимга мувофиқ фойдани ва зарарни ҳисобга олишнинг умумий тартибидан фарқ қиласидиган тартиби назарда тутилган

операциялар бўйича даромадларнинг (харажатларнинг) алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади.

Солик базаси, агар ушбу Кодекснинг 48 ва 50-бобларида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солик даври бошланганидан эътиборан ортиб борувчи якун билан аниқланади.

Солик тўловчи томонидан ҳисбот (солик) даврида кўрилган заарлар солик солиш мақсадларида солик базасини ушбу Кодекснинг 46-бобида белгиланган тартибда ва шартларда камайтиради.

Солик базаси назорат қилинадиган чет эл компанияларининг ушбу Кодекснинг VII бўлими ва 331-моддасига мувофиқ белгиланадиган умумий фойдасини ҳам ўз ичига олади.

Солик базасига ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда тузатишлар киритилади.

Солик тўловчининг даромадларига ва (ёки) харажатларига (заарларида) ушбу Кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ҳолларда тузатишлар киритилади.

Натура шаклидаги даромадлар ва харажатлар, агар ушбу қисмда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчи томонидан битимнинг ҳақиқий нархидан келиб чиқсан ҳолда инобатга олинади. Агар бундай битимдаги товарларнинг (хизматларнинг) нархи уларнинг бозор нархидан фарқ қилса ва бундай фарқланиш солик тўловчининг солик базаси камайишига ёки зарари кўпайишига олиб келса, солик базаси ушбу Кодекснинг VI бўлимига мувофиқ белгиланадиган бозор нархларидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

43-боб. Жами даромад

297-модда. Умумий қоидалар

Жами даромад юридик шахс томонидан Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ҳудудидан ташқаридаги манбалардан ҳисбот (солик) даври мобайнида олинган даромадлардан иборатdir.

Жами даромад, агар ушбу Кодекснинг 299-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, кўшилган қиймат солигини ва акциз солигини инобатга олмаган ҳолда аниқланади.

Ушбу бўлим мақсадида жами даромадга (бундан буён ушбу бўлимда даромад деб юритилади) ҳар қандай шаклда ва (ёки) ҳар қандай фаолиятдан олиниши лозим бўлган даромадлар (бундан буён матнда олинган даромадлар деб юритилади), хусусан, қуйидаги даромадлар киради:

1) товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад;

2) кредит (қарз, микрокредит ва бошқа молиявий операциялар) бўйича

мукофот тарзидаги даромад;

3) сугурта, қайта сугурта ташкилотининг сугурта, қайта сугурта қилиш шартномалари бўйича даромади;

- 4) РЕПО операциялари бўйича даромад;
- 5) қимматли қофозлар ва (ёки) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ушбу Кодекснинг 327–329-моддаларига мувофиқ олинган даромад;
- 6) асосий воситаларнинг ва бошқа мол-мулкнинг ушбу Кодекснинг 298-моддасига мувофиқ чиқиб кетишидан олинган даромад;
- 7) молиявий ижара (лизинг) шартномасига биноан мол-мулкни бериш бўйича пул мукофоти тарзидаги даромад;
- 8) мол-мулкни мулк ижарасига (ижарага) беришдан олинган даромад, бундан молиявий ижара (лизинг) мустасно;
- 9) роялти;
- 10) ушбу Кодекснинг 299-моддасига мувофиқ текин олинган мол-мулк (олинган хизматлар);
- 11) инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча товар-моддий захираларнинг ва бошқа мол-мулкнинг қиймати тарзидаги даромад;
- 12) қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромад, бундан ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ илгари чегириб ташланмаган харажатларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромадлар мустасно;
- 13) ушбу Кодекснинг 300-моддасига мувофиқ талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромад;
- 14) ушбу Кодекснинг 301-моддасига мувофиқ илгари чегириб ташланган харажатлар ёки заарларнинг ўрнини қоплаш тарзидаги даромад;
- 15) ушбу Кодекснинг 302-моддасига мувофиқ хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинадиган даромад;
- 16) ушбу Кодекснинг 319-моддасига мувофиқ биргаликдаги фаолиятда иштирок этишдан олинган даромад;
- 17) қарздор томонидан эътироф этилган ёхуд қарздор томонидан суднинг қонуний кучга кирган ҳужжати асосида шартнома мажбуриятларини бузганлик учун тўланиши лозим бўлган жарималар, пенялар ва бошқа санкциялар, шунингдек заарларнинг (зиённинг) ўрнини қоплаш суммалари;
- 18) ушбу Кодекснинг 320-моддасига мувофиқ курсдаги ижобий фарқ;
- 19) дивидендлар ва фоизлар;
- 20) ишончли бошқарув муассиси томонидан мол-мулкни ишончли бошқаришдан олинган даромад;
- 21) шакллантирилиш харажатлари ушбу Кодекснинг 44 ва 45-бобларида белгиланган тартибда ва шартларда харажатлар таркибиға қабул қилинган, қайта тикланган захиралар суммалари;
- 22) акциядор, иштирокчи юридик шахс фойдасига ўз улушининг (улуши бир қисмининг) қийматини олишдан воз кечган тақдирда, мазкур юридик шахснинг устав фонди (устав капитали) камайиши муносабати билан олган даромад;

23) корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотишдан олинган даромад;

24) ушбу Кодекснинг VI бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда нархларга тузатишлар киритиш туфайли олинган даромад;

25) ушбу Кодекснинг VII бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда тарзидаги даромади;

26) алоҳида ҳисоби мавжуд бўлмаган ва (ёки) улардан мақсадли фойдаланилмаган мақсадли маблағлар тарзидаги даромад (бундан бюджет тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормалари қўлланиладиган бюджет маблағлари мустасно);

27) ушбу қисмнинг 1–26-бандларида кўрсатилмаган бошқа даромадлар.

Даромадлар солиқ тўловчи томонидан олинган даромадларни тасдиқловчи бирламчи ҳужжатлар ва бошқа ҳужжатлар, шу жумладан электрон ҳужжатлар, шунингдек солиқни ҳисобга олишга доир ҳужжатлар асосида аниқланади.

Жами даромад ушбу бўлим мақсадларида пул, натура шаклида ва (ёки) бошқа шаклларда келиб тушган барча тушумлардан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан олинган, қиймати чет эл валютасида ифодаланган даромадлар қиймати миллий валютада ифодаланган даромадлар билан биргаликда ҳисобга олинади.

Юридик шахс қайта ташкил этилганда, мол-мулкнинг ва пулда ифодаланадиган баҳога эга бўлган номулкий ҳуқуқларнинг қиймати ва (ёки) юридик шахсларни қайта ташкил этиш чоғида ҳуқуқий ворислик тартибида олинадиган (ўтказиладиган), қайта ташкил этилаётган юридик шахслар ўзининг қайта ташкил этилиш санасига қадар олган мажбуриятларининг қиймати янги ташкил этилган, қайта ташкил этилаётган ва қайта ташкил этилган юридик шахсларнинг даромадлари деб эътироф этилмайди.

Агар даромадни бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ эътироф этиш даромадни ушбу Кодексга мувофиқ аниқлаш ва эътироф этиш тартибидан фарқ қилса, мазкур даромад солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодексда белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларини қўллаш чоғида активлар ва (ёки) мажбуриятларнинг қиймати ўзгарганлиги муносабати билан бухгалтерия ҳисобида акс эттирилган даромадларга солиқ солиш мақсадидаги даромадлар сифатида қаралмайди, бундан хақиқатда олинган даромадлар мустасно.

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, даромадни эътироф этиш санаси бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ аниқланади.

Солик тўловчининг даромадларига тузатиш киритиш ушбу Кодекснинг 332-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Агар муайян бир даромад даромадларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, жами даромадни аниқлашда мазкур даромад факат бир марта киритилади.

298-модда. Асосий воситаларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромадлар

Асосий воситаларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромад деб бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган асосий воситаларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган фойда эътироф этилади.

Асосий воситаларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган молиявий натижани (фойдани ёки зарарни) аниқлашда илгари қайта баҳолангандан асосий воситаларнинг ҳамда бошқа мол-мулкнинг нархини ошириш суммасининг ушбу асосий воситаларни ва бошқа мол-мулкни олдинги нархни пасайтириш суммасидан ортиқ суммалари асосий воситалар ҳамда бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинган даромад таркибига киритилади.

299-модда. Текин олинган мол-мулк (хизматлар)

Агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик тўловчи томонидан текин олинган мол-мулк ва (ёки) хизматлар солик тўловчининг даромади деб эътироф этилади.

Мол-мулкни (хизматларни) текин асосда олиш чоғида олувчи шахснинг даромадлари, агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу мол-мулкнинг (хизматларнинг) бозор қийматидан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

Текин олинган мол-мулкнинг (хизматларнинг) бозор қиймати ҳужжат билан тасдиқланиши керак. Хусусан, қуидагилар шундай ҳужжатлар бўлиши мумкин:

- 1) юклаб жўнатишга, етказиб беришга ёки топширишга доир ҳужжатлар;
- 2) маҳсулот етказиб берувчиларнинг нархга доир маълумотлари (прайс-варақлар);
- 3) оммавий ахборот воситаларидан олинган маълумотлар;
- 4) биржа хабарлари;
- 5) давлат статистика органларининг маълумотлари.

Қарз берувчига фоизли даромад тўлаш мажбуриятисиз қарз (қайтариш шарти билан молиявий ёрдам) олиш чоғида қарз олувчининг даромади қарз (қайтариш шарти билан молиявий ёрдам) олиш санасида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгилангандан қайта

молиялаштириш ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Қарз берувчининг даромадини аниқлашнинг худди шундай тартиби қарз (қайтариш шарти билан молиявий ёрдам) олиш санасида ставкаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан кам бўлган фоизлар тўлаш шарти билан берилган қарзларга (қайтариш шарти билан молиявий ёрдамга) нисбатан қўлланилади.

Ушбу модда тўртингчи қисмининг қоидалари:

1) банклараро операцияларга ва кредит ташкилотлари томонидан берилган кредитларга;

2) Ўзбекистон Республикаси Президентининг, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларига кўра, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан бериладиган қарзларга (ссудаларга);

3) солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг бир иштирокчиси томонидан айни шу консолидациялашган гурухнинг бошқа иштирокчисига бериладиган қарзларга (қайтариб бериш шарти билан молиявий ёрдамга) нисбатан татбиқ этилмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисми қоидалари ушбу Кодекснинг 322-моддасида назарда тутилган солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда мол-мулкни ишончли бошқарувга беришдан наф олувчи оладиган даромадларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

300-модда. Талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиши шартномаси бўйича олинган даромадлар

Талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиши шартномаси бўйича олинган даромадлар қуидагиларнинг ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади:

1) талаб қилиш ҳуқуқини олувчи солиқ тўловчи учун – қарздордан талаб бўйича асосий қарздан олиниши лозим бўлган сумма, шу жумладан талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиши санасидаги асосий қарздан ортиқ сумма билан талаб қилиш ҳуқуқини олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ;

2) талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечган солиқ тўловчи учун – талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиши қайси қиймат бўйича амалга оширилган бўлса, ўша қиймат билан солиқ тўловчининг дастлабки ҳисобга олиш ҳужжатларига биноан талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиши санасида қарздордан олиниши лозим бўлган талабнинг қиймати ўртасидаги ижобий фарқ;

3) қарзни талаб қилиш ҳуқуқини бундан бўён амалга оширувчи солиқ тўловчи учун – талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиши қиймати билан мазкур талабни сотиб олиш харажатларининг суммаси ўртасидаги ижобий фарқ.

Талаб қилиш хуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечишдан олинган даромад талаб қилиш хуқуқидан воз кечиш амалга оширилган ҳисобот (солик) даврида эътироф этилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган талаб қилиш хуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномасига кўра олинган салбий фарқ солик тўловчининг зарари деб эътироф этилади ва солик базаси аниқланадиганда чегириб ташланади.

301-модда. Илгари чегириб ташланган харажатларнинг ёки заарларнинг ўринини қоплаш тарзидаги даромад

Илгари чегириб ташланган харажатларнинг ёки заарларнинг ўринини қоплаш тарзидаги даромадлар жумласига қуидагилар киради:

1) жорий солик даврида ўрни қопланган, шу жумладан бундай талабларга бўлган хукуклардан ўзганинг фойдасига қайта воз кечиш йўли билан ўрни қопланган, олдин харажатлар жумласига киритилган, умидсиз (таваккал қилинган) деб эътироф этилган талабларнинг суммалари;

2) чиқимларнинг (харажатларнинг) ўринини қоплаш учун Ўзбекистон Республикаси давлат бюджетидан олинган маблағларнинг суммалари;

3) сугурта ташкилоти ёки зарар етказган шахс томонидан тўланган зарарни компенсация қилиш суммалари, бундан ушбу Кодекснинг 304-моддасида кўрсатилган сугурта тўловлари мустасно;

4) илгари чегирмалар жумласига киритилган чиқимларнинг ўринини қоплашдан олинган бошқа компенсациялар.

Олинган компенсация у қайси ҳисобот (солик) даврида олинган бўлса, ўша ҳисобот (солик) даврининг даромади бўлади.

302-модда. Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинган даромадлар

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар деганда фаолияти солик тўловчининг асосий фаолиятига хизмат кўрсатишга қаратилган ва солик тўловчининг асосий фаолияти доирасида товарлар ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган хўжаликлар тушунилади.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар жумласига қуидагилар киради:

1) ёрдамчи хўжаликлар;

2) уй-жой-коммунал хўжалиги обьектлари: уй-жой фонди, меҳмонхоналар (туристик меҳмонхоналар бундан мустасно), ташриф буюрувчилар учун уйлар ва ётоқхоналар, ташқи ободонлаштириш обьектлари, сунъий иншоатлар, чўмилиш ҳавзалари, пляжларнинг иншоатлари ҳамда асбоб-ускуналари, аҳолини газ, иссиқлик ва электр билан таъминлаш обьектлари, уй-жой-коммунал хўжалиги обьектларига техник хизмат кўрсатиш ҳамда уларни таъмирлаш учун мўлжалланган

участкалар, цехлар, базалар, устахоналар, гаражлар, маҳсус машиналар ва механизмлар, омборхоналар;

3) ижтимоий-маданий соҳа объектлари: соғлиқни сақлаш ва маданият объектлари, болалар мактабгача таълим объектлари, болаларнинг дам олиш оромгоҳлари, санаторийлар (профилакторийлар), дам олиш базалари, пансионатлар, жисмоний тарбия ва спорт объектлари, аҳолига майший хизмат кўрсатиш соҳасининг ишлаб чиқаришга оид бўлмаган объектлари (хамомлар, саunalар, кирхоналар, тикувчилик устахоналари ҳамда майший хизматлар кўрсатувчи бошқа устахоналар);

4) ўз ходимларига ёки ўзга шахсларга хизматларни реализация қилишни амалга оширувчи умумий овқатланиш пунктлари, ўкув комбинатлари ва шунга ўхшаш бошқа хўжаликлар, ишлаб чиқаришлар ҳамда хизматлар.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинган даромадлар хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан товарларни ва хизматларни реализация қилишдан олинган маблағларнинг суммаси билан хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг умумий фаолиятига боғлиқ харажатларнинг суммаси ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Ушбу бўлимга мувофиқ чегириб ташланиши лозим бўлган харажатлар хизмат кўрсатувчи хўжаликларнинг фаолияти билан боғлиқ харажатлар деб эътироф этилади.

Чегириб ташланадиган харажатларнинг даромадлардан ортиб кетиши хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан кўрилган зарап деб эътироф этилади.

303-модда. Узоқ муддатли контрактлар бўйича даромадлар

Агар тузилган контрактлар шартларида хизматларни босқичма-босқич топшириш назарда тутилмаган бўлса, узоқ технологик циклли ишлаб чиқариш (бир солик давридан ортиқ) бўйича мазкур хизматларни реализация қилишдан олинган даромад ҳисобга олиш маълумотлари асосида даромадни бир меъёрда эътироф этиш принципи инобатга олинган ҳолда солик тўловчи томонидан тақсимланади.

Узоқ муддатли контрактни ҳисобот даврининг охирига келиб ҳақиқатда ижро этиш контрактни бажариш бошлангандан эътиборан қилинган харажатларнинг солиштирма миқдорини контрактни бажаришга доир харажатларнинг умумий суммасида ҳисоб-китоб қилиш асосида аниқланади.

Ҳисобот даврининг охиридаги даромад қилинган харажатларнинг ҳисоб-китоб қилинган солиштирма миқдори ва контракт бўйича даромаднинг (контракт нархлари) умумий суммасидан келиб чиқиб аниқланади. Мазкур контракт бўйича илгари ҳисобга олинган даромадлар жорий ҳисобот даврида хизматларни реализация қилишдан олинган даромадни аниқлаш чөғида чегириб ташланади.

304-модда. Солиқ солишда ҳисобга олинмайдиган даромадлар

Куйидагилар даромад сифатида ҳисобга олинмайды:

- 1) устав фондига (устав капиталига) қўшилган ҳисса тарзида олинган маблағлар;
- 2) акцияларни (улушларни) жойлаштириш нархининг уларнинг номинал қийматидан (дастлабки миқдоридан) ортиқча суммаси;
- 3) иштирокчилар таркибидан чиқиш (чиқиб кетиш) чоғида устав фондига (устав капиталига) қўшилган ҳисса доирасида олинган ёки иштирокчининг улуши миқдорини камайтириш, шунингдек тугатилаётган юридик шахснинг мол-мулкини иштирокчилар ўртасида тақсимлаш чоғида олинган маблағлар;
- 4) оддий ширкат шартномаси бўйича биргалиқдаги фаолиятни амалга ошириш учун бирлаштириладиган маблағлар;
- 5) оддий ширкат шартномаси бўйича шерикнинг (иштирокчининг) шартнома шериклари (иштирокчилари) умумий мулкидаги улуши қайтарилган ёки бундай мол-мулк бўлинган тақдирда, ушбу шерик (иштирокчи томонидан) қўшилган ҳисса миқдорида олинган маблағлар;
- 6) реализация қилинадиган товарлар (хизматлар) учун олдиндан тўлов (бўнак) тарзида бошқа шахслардан олинган маблағлар;
- 7) қонун ҳужжатларига мувофиқ ушбу мажбуриятларнинг таъминоти сифатида гаров ёки закалат тарзида олинган маблағлар, уларга бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтган пайтга қадар;
- 8) Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари асосида, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ текинга олинган мол-мулк ва хизматлар;
- 9) ушбу Кодекснинг 48-моддасида назарда тутилган талаблар бажарилиши шарти билан олинган грантлар, инсонпарварлик ёрдами ва мақсадли тушумлар;
- 10) сугурта шартномалари бўйича сугурта товони (сугурта суммаси) тарзида олинган маблағлар;
- 11) воситачига ёки бошқа ишончли вакилга воситачилик, топшириқ шартномаси ёки воситачилик хизматлари кўрсатишга доир бошқа шартнома бўйича мажбуриятларни бажариши муносабати билан, шунингдек воситачи ёки бошқа ишончли вакил томонидан комитетент ёхуд бошқа ишонч билдирувчи учун амалга оширилган харажатларнинг ўрнини қоплаш ҳисобидан келиб тушган мол-мулк (пул мукофоти бундан мустасно). Бундай харажатлар, агар тузилган шартномалар шартларида бу харажатларнинг ўрнини қоплаш назарда тутилган бўлса, воситачидан ёки ишончли вакилдан чегириб ташланмайди;
- 12) молиявий ижара (лизинг) объективининг қиймати ўрнини ижарага берувчи (лизинг берувчи) томонидан олинган ижара (лизинг) тўловининг қисми тарзида қоплаш;

- 13) мол-мулк ижарасига доир шартнома бўйича олинган мол-мулк, бундан молиявий ижара (лизинг) мустасно;
- 14) телекоммуникация тармоқларидағи тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг текин олинган техник воситалари, шунингдек улардан фойдаланиш ва уларга хизмат кўрсатиш бўйича хизматлар;
- 15) инвестор ва давлат мулкини бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага биноан инвестиция мажбуриятлари сифатида киритиладиган мол-мулк;
- 16) кредит ёки қарз шартномалари бўйича маблағлар ёки бошқа мол-мулк (маблағ жалб қилишни расмийлаштириш усулидан қатъи назар, бошқа шундай маблағлар ёки бошқа мол-мулк, шу жумладан қарз қимматли қоғозлар), шунингдек бундай жалб қилинган маблағларни тўлаш ҳисобидан маблағлар ёки бошқа мол-мулк;
- 17) концессия битими бўйича қонун хужжатларига мувофиқ олинган мол-мулк;
- 18) давлат муассасалари томонидан барча даражалардаги ижро этувчи ҳокимият органларининг қарорига кўра олинган мол-мулк;
- 19) Ўзбекистон Республикасининг давлат облигациялари ва давлатнинг бошқа қимматли қоғозлари бўйича олинган даромадлар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси томонидан ва Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари томонидан чиқарилган халқаро облигациялар бўйича даромадлар;
- 20) солиқ тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ ҳисобдан чиқарилган пеняларнинг ва жарималарнинг суммаси.

44-боб. Харажатлар

305-модда. Умумий қоидалар

Ушбу Кодекс 294-моддаси биринчи қисмининг биринчи бандида кўрсатилган юридик шахсларнинг солиқ базасини аниқлашда ушбу шахсларнинг жами даромадидан даромад олиш билан боғлиқ барча харажатлар чегириб ташланади, бундан ушбу бўлимга кўра чегириб ташланмайдиган харажатлар мустасно.

Ушбу бўлим мақсадларида солиқ тўловчи томонидан Ўзбекистон Республикасида ҳам, унинг ҳудудидан ташқарида ҳам ҳисобот (солиқ) даври давомида амалга оширилган (кўрилган), асосланган ва хужжатлар билан тасдиқланган чиқимлари (ушбу Кодекснинг 333–336-моддаларида назарда тутилган ҳолларда эса заарлар) харажатлар деб эътироф этилади.

Асосланган харажатлар деганда баҳоси пул шаклида ифодаланган, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган чиқимлар тушунилади.

Ҳар қандай чиқимлар, башарти улар ҳеч бўлмаганда куйидаги шартлардан бирига мувофиқ келган тақдирда, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган чиқимлар деб эътироф этилади:

1) даромад олишга қаратилған фаолиятни амалга ошириш мақсадида қилингандар бўлса;

2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаб туриш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ёхуд хизмат қилса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан алоқаси аниқ асосланган бўлса;

3) қонун хужжатларининг қоидаларидан келиб чикса.

Хужжатлар билан тасдиқланган харажатлар деганда куйидаги хужжатлар билан тасдиқланган чиқимлар тушунилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларига мувофиқ расмийлаштирилган хужжатлар;

2) тегишли харажатлар амалга оширилган чет давлат худудида қўлланиладиган тартибга мувофиқ расмийлаштирилган хужжатлар;

3) бошқа шаклда расмийлаштирилган, шу жумладан хизмат сафари тўғрисидаги буйруқ, йўл хужжатлари, шартномага мувофиқ кўрсатилган хизмат ҳақидаги ҳисобот билан расмийлаштирилган хужжатлар.

Ушбу Кодекснинг 37-бобига мувофиқ, жумладан амортизация қилинадиган активларни сотиб олиш ва ҳисобга олинадиган қўшилган қиймат солиғининг суммаси, шу харажат сифатида эътироф этилмайди, бундан ушбу Кодекснинг 314-моддасида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Агар айни бир харажатлар харажатларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, солиқ базасини ҳисоб-китоб қилишда мазкур харажатлар фақат бир марта чегириб ташланади.

Солиқ тўловчининг қиймати чет эл валютасида ифодаланган харажатлари миллий валютада қиймати ифодаланган харажатлар билан биргалиқда ҳисобга олинади.

Агар бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатлари талабларига мувофиқ харажатни эътироф этиш ушбу Кодексга мувофиқ харажатни аниқлаш ва эътироф этиш тартибидан фарқ қилса, мазкур харажат солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодексда белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ солиш мақсадларида, бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларини қўллаш чоғида активлар ва (ёки) мажбуриятларнинг қиймати ўзгарганлиги муносабати билан бухгалтерия ҳисобида акс эттирилган чиқимларга харажатлар сифатида қаралмайди, бундан ҳақиқатда тўланган харажатлар мустасно.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатлари талабларига мувофиқ, узоқ муддатли активларнинг дастлабки қийматига ва захираларнинг таннархига киритиладиган харажатлар амортизация ажратмалари воситасида ва бундай захираларнинг таннархи орқали чегирмалар жумласига киритилиши лозим.

Ушбу Кодекс 306-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ ёки бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатлари талабларига мувофиқ амортизация ажратмалари ҳисобланмайдиган узоқ муддатли активларнинг

қиймати мазкур активлар ушбу Кодекснинг 298-моддасида назарда тутилган тартибда чиқиб кетаётганда солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинади.

Солиқ тўловчининг харажатларига тузатишлар киритиш ушбу Кодекснинг 332-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг 306–316-моддалари ва 45-бобида кўрсатилган харажатлар ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган шартларга риоя этилган ҳолда чегирмалар жумласига киритилади.

306-модда. Амортизация харажатлари

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқ тўловчи томонидан ҳисобга олинадиган асосий воситалар ва номоддий активлар ушбу модда мақсадларида амортизация қилинадиган активлар деб эътироф этилади.

Куйидагилар амортизация қилинадиган активлар деб эътироф этилмайди ва амортизация қилинмайди:

1) ер участкалари ва табиатдан фойдаланишга доир бошқа объектлар (сув, ер ости бойликлари ва бошқа табиий ресурслар);

2) маҳсулдор чорва моллари;

3) ахборот-кутубхона фонди;

4) музей ашёлари;

5) қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда консервация қилинган асосий воситалар;

6) моддий маданий мерос объектлари;

7) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари, йўлкалар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тасарруфида бўлган ободонлаштириш иншоотлари;

8) қиймати илгари тўлик харажатлар жумласига киритилган молмулк;

9) асосий воситалар ва номоддий активлар таркибиغا ўтказилмаган капитал қўйилмалар;

10) нотижорат ташкилотларнинг ушбу Кодекс 318-моддасининг биринчи қисмида кўрсатилган маблағлар ҳисобидан олинган ёки сотиб олинган ҳамда нотижорат фаолиятини амалга ошириш учун фойдаланиладиган мол-мулки, бундан тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш муносабати билан сотиб олинган ва тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун фойдаланиладиган мол-мулк мустасно;

11) ушбу Кодекс 304-моддасининг 8, 9, 14, 15 ва 17-кичик бандларига мувофиқ келиб тушган маблағлар ҳисобидан олинган ёки сотиб олинган (барпо этилган) мол-мулк.

Амортизация қилинадиган активнинг қиймати ушбу Кодекснинг 308-моддасида назарда тутилган амортизация ажратмалари ва (ёки) инвестициявий чегирмалар орқали харажатлар жумласига киритилади.

Амортизация ажратмалари бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда, ушбу моддада назарда тутилган хусусиятлар инобатта олинган ҳолда амалга оширилади.

Номоддий активларнинг қиймати ушбу Кодекснинг 307-моддасида назарда тутилган тартибда харажатлар жумласига киритилади.

Амортизация қилинадиган активлар, бундан номоддий активлар мустасно, солиқ солиш мақсадларида гурухлар (кичик гурухлар) бўйича тақсимланади ва уларни сотиб олишга (яратишга) доир чиқимлар амортизация ажратмалари орқали амортизациянинг қуидаги чекланган нормалари бўйича харажатлар жумласига киритилади:

Гурухлар тартиб рақами	Кичик гурухлар тартиб рақами	Асосий воситаларнинг номи	Амортизация нинг йиллик энг юқори нормаси, фоизларда
I		Бинолар, иморатлар ва ишоотлар	3
	1	Бинолар, иморатлар	
	2	Нефть ва газ қудуклари	
	3	Нефть-газ омборлари	
	4	Кема қатнайдиган каналлар, сув каналлари	
	5	Кўприклар	
	6	Дамбалар, тўғонлар	
	7	Дарё ва денгиз причал ишоотлари	
	8	Корхоналарнинг темир йўллари	
	9	Қирғоқни мустаҳкамловчи, қирғоқни ҳимояловчи ишоотлар	
	10	Резервуарлар, цистерналар, баклар ва бошқа сифимлар	
	11	Ички хўжалик ва хўжаликлараро сугориш тармоғи	
	12	Ёпиқ коллектор-дренаж тармоғи	
	13	Ҳаво кемаларининг учиш-қўниш йўллари, йўлкалари, тўхташ жойлари	
	14	Истироҳат боғларининг ва ҳайвонот боғларининг ишоотлари	5
	15	Спорт-соғломлаштириш ишоотлари	

	16	Иссиқхоналар ва парниклар	
	17	Бошқа иншоотлар	
II		Узатиш қурилмалари	
	1	Электр узатиш ҳамда алоқа қурилмалари ва линиялари	
	2	Ички газ қувурлари ва қувурлар	
	3	Водопровод, канализация ва иссиқлик тармоқлари	8
	4	Магистрал қувурлари	
	5	Бошқалар	
III		Күч машиналари ва асбоб-ускуналар	
	1	Иссиқлик техник асбоб-ускуналари	
	2	Турбина асбоб-ускуналари ва газ турбиналари қурилмалари	
	3	Электр двигателлари ва дизель-генераторлар	8
	4	Комплекс қурилмалар	
	5	Бошқа күч машиналари ва асбоб-ускуналари (харакатланувчи транспортдан ташқари)	
IV		Фаолият турлари бўйича иш машиналари ва асбоб-ускуналар (харакатланувчи транспортдан ташқари)	
	1	Иқтисодиётнинг барча тармоқларига тегишли машиналар ва асбоб-ускуналар	
	2	Қишлоқ хўжалиги тракторлари, машиналари ва асбоб-ускуналари	
	3	Коммутациялар ва маълумотларни узатиш рақамили электрон асбоб-ускуналари, рақамили тизимлар узатиш асбоб-ускуналари, рақамили алоқа ўлчов техникаси	15
	4	Йўлдош, уяли алоқа, радиотелефон, пейжинг ва транкинг алоқа асбоб-ускуналари	
	5	Узатишлар тизимлари коммутацияларининг ўхшаш асбоб-ускуналари	

	6	Киностудияларнинг махсус асбоб-ускуналари, тиббий ва микробиология саноати асбоб-ускуналари	
	7	Компрессор машиналари ва асбоб-ускуналари	
	8	Насослар	
	9	Юк кўтариш-транспорт, юк ортиш-тушириш машиналари ва ускуналари, тупроқ, карьер ҳамда йўл-курилиш ишлари учун машиналар ва ускуналар	
	10	Устун-қозик қоқиш машиналари ва ускуналари, майдалаш-янчиш, саралаш, бойитиш ускуналари	
	11	Технологик жараёнлар учун барча турдаги сифимлар	
	12	Нефть қазиб чиқариш ва бурғулаш ускуналари	
	13	Бошқа машиналар ва ускуналар	
V		Ҳаракатланувчи транспорт	
	1	Темир йўлнинг ҳаракатдаги таркиби	4
	2	Денгиз, дарё кемалари, балиқчилик саноати кемалари	
	3	Ҳаво транспорти	
	4	Автомобиль транспортининг ҳаракатдаги таркиби, ишлаб чиқариш транспорти	
	5	Енгил автомобиллар	
	6	Саноат тракторлари	20
	7	Коммунал транспорт	
	8	Махсус вахта вагонлари	
	9	Бошқа транспорт воситалари	
VI		Компьютер, периферия қурилмалари, маълумотларни қайта ишлаш ускуналари	
	1	Компьютерлар	
	2	Периферия қурилмалари ва маълумотларга ишлов бериш ускуналари	20
	3	Нусха кўчириш-кўпайтириш техникаси	

	4	Бошқа компьютер, периферия курилмалари, маълумотларга ишлов бериш ускуналари	
VII		Бошқа гурӯхларга киритилмаган асосий воситалар	15

Солик солиш мақсадлари учун ҳар бир кичик гурӯх бўйича амортизация ажратмалари амортизация нормасини қўллаш орқали, бироқ ушбу Кодексда белгиланган чекланган нормадан кўп бўлмаган тарзда ҳисобланади.

Солик солиш мақсадларида амортизацияни ушбу моддада белгиланганидан пастроқ нормалар бўйича ҳисоблашга, агар бу солик солиш мақсадларида ҳисоб сиёсатида мустаҳкамлаб қўйилган бўлса, йўл қўйилади.

Солик базасига, ушбу моддада назарда тутилган нормаларга зид равища, тўлиқ ҳисобланмаган амортизация суммаси микдорида тузатишлар киритиш амалга оширилмайди.

Фойдаланишда бўлган асосий воситаларни сотиб оладиган солик тўловчи ушбу обьектлар бўйича амортизация нормасини, мазкур обьектдан аввалги мулкдорлар томонидан фойдаланилган йиллар (ойлар) сонига камайтирилган фойдаланиш муддатини ҳисобга олган ҳолда, белгилашга ҳақлидир.

Агар асосий воситадан ҳақиқатда фойдаланиш муддати аввалги мулкдорларда асосий воситаларнинг ушбу моддада таснифланиши асосида белгиланадиган фойдали тарзда фойдаланиш муддатига тенг ёки ундан ортиқ бўлса, солик тўловчи техника хавфсизлиги талабларини ва бошқа омилларни ҳисобга олган ҳолда бу асосий воситадан фойдали тарзда фойдаланиш муддатини мустақил равища, лекин уч йилдан кам бўлмаган муддатга белгилашга ҳақли.

Илгари фойдаланишда бўлган асосий воситалардан фойдаланиш муддатини аниқлаш имконияти бўлмаган тақдирда, амортизацияни ҳисоблаш ушбу модданинг олтинчи қисмида кўрсатилган тартибда амалга оширилади.

Амортизация қилинадиган мол-мулк текин олинган тақдирда, унинг ушбу Кодекснинг 299-моддасига мувофиқ текин олинган мол-мулк тарзида жами даромадга киритилган қиймати амортизация қилинадиган мол-мулкнинг дастлабки қиймати бўлади ва бунда Ўзбекистон Республикасининг бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ дастлабки тарзда эътироф этиш чоғида шундай активларнинг қийматини кўпайтирувчи ҳақиқий чиқимлар инобатга олинади.

Солик солиш мақсадларида амортизация қилинадиган мол-мулкнинг қийматига ушбу Кодекс 317-моддасининг 17-бандида назарда тутилган харажатлар киритилмайди.

307-модда. Номоддий активларни амортизация қилиш харажатлари

Номоддий активларнинг қиймати номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланиш муддати мобайнидаги амортизация ажратмалари орқали харажатлар жумласига киритилади.

Номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланиш муддатини аниқлаш патентнинг, гувоҳноманинг амал қилиш муддатидан ва (ёки) интеллектуал мулк объектидан Ўзбекистон Республикаси қонун хужжатларига мувофиқ ёки қўлланилиши мумкин бўлган чет давлат қонун хужжатларига мувофиқ фойдаланиш муддатларига доир бошқа чекловлардан келиб чиқсан ҳолда ёхуд номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланишнинг тегишли шартномаларда шартлашилган муддатидан келиб чиқсан ҳолда амалга оширилади.

Солик тўловчи томонидан амортизация ажратмалари уларнинг дастлабки қийматидан ва фойдали тарзда фойдаланиш муддатидан келиб чиқиб ҳисоб-китоб қилинган нормалар бўйича ҳар ойда ҳисобланади.

Фойдали тарзда фойдаланиш муддатини аниқлаш мумкин бўлмаган номоддий активлар бўйича амортизация нормалари беш йиллик муддатга белгиланади.

Агар номоддий активларни олиш ёки ишлаб чиқариш харажатлари солик тўловчининг солик базасини ҳисоблаб чиқариш чоғида харажатлар жумласига киритилган бўлса, бу харажатлар амортизация қилиниши лозим бўлган номоддий активларнинг қийматига киритilmайди.

308-модда. Инвестициявий чегирма

Солик тўловчи амортизация қилинадиган активлар бўйича инвестициявий чегирмаларни ушбу моддада белгиланган тартибда ва шартларда қўллашга ҳақли.

Инвестициявий чегирма амортизация харажати деб эътироф этилади.

Инвестициявий чегирма қўйидаги микдорда қўлланилади:

1) янги технологик усқуналар қийматининг, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш харажатларининг ва (ёки) ахборот тизимларини яратишга доир инвестиция лойиҳалари доирасида маҳаллий ишлаб чиқарishнинг дастурий таъминотини сотиб олишга йўналтириладиган маблағлар суммаларининг 10 фоизи микдорида;

2) ишлаб чиқаришни янги қурилиш шаклида кенгайтиришга, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар ва иншоотларни реконструкция қилишга йўналтириладиган маблағлар суммасининг 5 фоизи микдорида.

Ушбу Кодекс 317-моддасининг 17-бандига мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлар бўйича инвестициявий чегирма берилмайди.

Инвестициявий чегирма янги технологик ускунани ишга тушириш амалга оширилган ёхуд ўз ишлаб чиқаришини модернизация қилиш, техник ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш амалга оширилган, ишлаб чиқариш янги қурилиш шаклида кенгайтирилган, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар ва иншоотларни реконструкция қилиш амалга оширилган, лаборатория тестларини ва синовларини ўтказиш учун комплекслар, ахборот тизимларини яратиш бўйича инвестиция лойиҳалари доирасида маҳаллий ишлаб чиқаришнинг дастурий таъминоти сотиб олинган ҳисобот (солик) даврида қўлланилади.

Ушбу модда мақсадларида:

- 1) товарларни (хизматларни) ишлаб чиқариш жараёнида солик тўловчи томонидан фойдаланиладиган, чиқарилган кундан эътиборан уч йилдан кўп бўлмаган муддат ўтган машиналар, аппаратлар, қурилмалар, механизмлар янги технологик ускуналар деб эътироф этилади;
- 2) асосий воситаларнинг технологик ёки хизматга оид мўлжалланилган мақсадини ўзгартиришга, уларнинг унумдорлигини оширишга ёки бошқа сифат хусусиятларини яхшилашга қаратилган ишлар модернизация қилиш деб эътироф этилади;
- 3) илгор техника ва (ёки) технологияни жорий этиш асосида асосий воситаларнинг ёки уларнинг айрим қисмларининг техник-иктисодий кўрсаткичларини ошириш, ишлаб чиқаришни механизациялаш ва автоматлаштириш, маънан эскирган ва жисмонан ишдан чиқсан ускуналарни янги, нисбатан маҳсулдор ускуналарга алмаштиришга доир комплекс тадбирлар техник ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш деб эътироф этилади. Техник ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш ишлаб чиқаришларнинг янгиларини барпо этиш ва амалдагиларини кенгайтиришни ҳам ўз ичига олади;
- 4) ишлаб чиқаришни такомиллаштириш ҳамда унинг техник-иктисодий кўрсаткичларини ошириш билан боғлиқ бўлган ҳамда ишлаб чиқариш кувватларини кўпайтириш, товарлар (хизматлар) сифатини яхшилаш ва (ёки) уларнинг номенклатурасини ўзгартириш мақсадида реконструкция қилиш лойиҳаси бўйича амалга ошириладиган, товарлар ишлаб чиқариш ёки хизматлар кўрсатиш учун фойдаланиладиган, мавжуд биноларни ва иншоотларни қайта қуриш ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган биноларни ва иншоотларни реконструкция қилиш деб эътироф этилади;
- 5) товарлар ишлаб чиқариш ёки хизматлар кўрсатиш жараёнида фойдаланиш мақсадида янги биноларни ва иншоотларни қуриш ишлаб чиқаришни янги қурилиш шаклида кенгайтириш деб эътироф этилади.

309-модда. Амортизация қилинадиган активларни таъмиrlаш харажатлари

Солик тўловчи томонидан амортизация қилинадиган активларни таъмиrlаш учун амалга оширилган харажатлар қайси ҳисобот (солик)

даврида амалга оширилган бўлса, ўша ҳисобот (солик) даврида солик солиш мақсадларида ҳақиқий чиқимлар миқдорида харажатлар жумласига киритилади.

Агар ижарага олувчи ва ижарага берувчи ўртасидаги шартномада ижарага олувчининг амортизация қилинадиган активларга доир харажатларининг ўрнини ижарага берувчи томонидан қоплаш назарда тутилмаган бўлса, ушбу модданинг қоидалари ижарага олувчининг мазкур харажатларига нисбатан ҳам кўлланилади.

310-модда. Фоизлар ва айрим чиқимлар бўйича харажатлар

Солик тўловчининг қарз мажбуриятлари (кредитлар, товар ва тижорат кредитлари, қарзлар, банк омонатлари, банк ҳисобвараклари ёки расмийлаштириш усулидан қатъи назар, бошқа жалб қилинган маблағлар) бўйича фоизлар тарзидағи харажатлари (бундан бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларида капиталлаштириш учун рухсат берилган харажатлар мустасно) ушбу Кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда, ҳақиқий ставкадан келиб чиқиб, чегириб ташланади.

Юридик шахснинг назорат қилинадиган қарзи билан боғлиқ харажатлари ушбу модданинг биринчи қисми қоидалари ҳисобга олинган ҳолда, ушбу моддада белгиланган энг кўп қийматлардан ошмайдиган миқдорда чегириб ташланади. Мазкур қоида қуидагиларга нисбатан кўлланилади:

- 1) қарз маблағларидан фойдаланганлик учун фоизларга;
- 2) неустойкаларнинг (жарималар, пеняларнинг) суммалари, жавобгарликнинг бошқа чоралари кўлланилганлиги натижасида, шу жумладан шартнома мажбуриятларини бузганлик учун заарларнинг ўрнини қоплаш натижасида тўланиши лозим бўлган суммаларга.

Ушбу модда мақсадларида юридик шахснинг қуидаги қарзлари назорат қилинадиган қарзлар деб эътироф этилади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти бўлмаган, мазкур солик тўловчи акцияларининг (устав фондидаги (устав капиталидаги) пайлар, улушларнинг) 20 фоизидан ортиғига бевосита ёки билвосита эгалик қиласидиган чет эллик юридик ёки жисмоний шахс олдидағи қарзи;
- 2) ушбу Кодекснинг 37-моддасига мувофиқ ушбу қисмнинг 1-бандида кўрсатилган чет эллик шахснинг ўзаро боғлиқ шахси деб эътироф этиладиган бошқа шахс олдидағи қарзи;
- 3) ушбу қисмнинг 1 ва (ёки) 2-бандларида кўрсатилган шахслар олдида кафиллик қилувчи, кафил сифатида иш юритувчи шахс ёки ушбу солик тўловчининг ушбу модданинг тўртинчи қисмидаги кўрсатилган қарзини тўлашни таъминлаш юзасидан мажбуриятни бошқача тарзда ўз зиммасига оладиган бошқа шахс олдидағи қарз.

Назорат қилинадиган қарз солиқ давридаги қўйидаги қарзларнинг жами суммаларини ўз ичига олади:

қарз маблағлари бўйича;

жавобгарликнинг бошқа чоралари қўлланилганлиги натижасида, шу жумладан шартнома мажбуриятларини бузганлик учун заарларнинг ўрни қопланиши натижасида тўланиши лозим бўлган неустойкалар (жарималар, пенялар) суммалари бўйича.

Ушбу модданинг тўртинчи қисми мақсадлари учун солиқ даврида мавжуд бўлган қарз деганда, қайси хўжалик операцияси натижасида жорий ҳисобот (солиқ) даврида қарз юзага келадиган ёки кўпаядиган бўлса, ўша ҳар бир хўжалик операциясининг киймат кўрсаткичлари суммаси, шунингдек жорий ҳисобот (солиқ) даврининг бошида тўланмаган қарзнинг суммаси тушунилади.

Агар ушбу модданинг учинчи қисмida кўрсатилган чет эллик шахс ёки бошқа шахслар олдидағи назорат қилинадиган қарз миқдори солиқ тўловчининг хусусий капиталидан уч баравардан ортиқ бўлса, фақат лизинг фаолияти билан шуғулланувчи банклар ва солиқ тўловчилар учун эса ўн уч баравардан ортиқ бўлса, харажатларнинг чегириб ташланиши лозим бўлган энг кўп миқдорини аниқлашда ушбу модданинг еттинчи – тўққизинчи қисмларида белгиланган қоидалар қўлланилади.

Солиқ тўловчи назорат қилинадиган қарзнинг ҳар бир тури бўйича энг кўп суммаларни ҳар бир ҳисобот (солиқ) даврининг охирги санасида ҳисоблаб чиқариши шарт. Ҳисоб-китоб назорат қилинадиган қарз бўйича айrim чиқимларнинг (харажатларнинг) солиқ даври бошланганидан эътиборан ўсиб борувчи якун билан аниқланган суммасини тегишли ҳисобот (солиқ) даврининг охирги санасида ҳисоб-китоб қилинадиган капиталлаштириш коэффициентига бўлиш йўли билан амалга оширилади.

Ушбу модданинг еттинчи қисмida кўрсатилган капиталлаштириш коэффициенти тегишли назорат қилинадиган, тўланмаган қарз миқдорини ушбу чет эл ташкилотининг солиқ тўловчи устав фондидағи (устав капиталидаги) бевосита ёки билвосита иштирок этиши улущига мувофиқ бўлган хусусий капитал миқдорига бўлиш ҳамда олинган натижани учга, банклар ва фақат лизинг фаолияти билан шуғулланувчи солиқ тўловчилар учун эса ўн учга бўлиш йўли билан аниқланади.

Хусусий капитал миқдорини аниқлашда солиқ тўловчининг активлари суммаси ва мажбуриятлари миқдори (солиқлар ва йифимлар бўйича қарз суммалари, шу жумладан улар бўйича кечиктириш ва бўлиб-бўлиб тўлаш суммалари ҳисобга олинмайди) тегишли ҳисобот (солиқ) даврининг охирги кунидаги бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асосида аниқланади.

Назорат қилинадиган қарзнинг ҳар бир тури бўйича ушбу модданинг олтинчи – тўққизинчи қисмларига мувофиқ ҳисоб-китоб қилинган, бироқ ҳақиқатда ҳисобланган харажатлардан кўп бўлмаган суммалар харажатлар жумласига киритилади.

311-модда. Геологик жиҳатдан ўрганиш, қидириш ва табиий ресурсларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун харажатлар

Ер қаъридан фойдаланувчи томонидан қазиб олишни бошлашдан олдин геологик жиҳатдан ўрганиш, қидириш, фойдали қазилмаларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун амалга оширилган харажатлар, шу жумладан баҳолашга, жиҳозлашга, имзоли бонус ва тижоратбоп топилма бонусни тўлашга доир харажатлар, шунингдек ушбу Кодексга мувофиқ чегириб ташланиши лозим бўлган бошқа харажатлар амортизация қилинадиган активнинг алоҳида гурухини ташкил этади. Бунда ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда, бундай чиқимлар белгиланган нормалар доирасида харажатлар жумласига киритилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган харажатлар фойдали қазилмаларни қазиб олиш бошланган пайтдан эътиборан солик тўловчининг жами даромаддан амортизация ажратмалари тарзида чегириб ташланади.

Амортизация ажратмаларининг ҳар йилги суммаси, солик тўловчининг хоҳишига кўра белгиланадиган амортизация нормасини қўллаш йўли билан, бироқ ушбу моддада назарда тутилган амортизация қилинадиган активлар гуруҳи бўйича тўпланган харажатлар суммасининг 15 фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда ҳисоблаб чиқарилади.

Номаҳсулдор кудук тугатилган ёхуд солик тўловчи ер қаъри участкасидаги ишларни иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ эмаслиги, геологик жиҳатдан истиқболсизлиги ёки бошқа сабабларга кўра тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган тақдирда, башарти ер қаъридан фойдаланиш хуқуки тўлиқ тугатилса, солик тўловчи бундай хуқуқ тугатилган ҳисбот (солик) даврида қилинган харажатлар суммасини чегириб ташлашга ҳақли.

312-модда. Илмий тадқиқотларга ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларига доир харажатлар

Ушбу бўлим мақсадларида янги маҳсулотни (товарларни, хизматларни) яратиш ёки ишлаб чиқарилаётган маҳсулотни (товарларни, ишларни) такомиллаштириш, ишлаб чиқаришни ва бошқарувни ташкил этишнинг янги технологияларини, усулларини яратиш ёки қўлланилаётган шундай технологияларни, усулларни такомиллаштириш жумласига кирадиган харажатлар илмий тадқиқотларга ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларга доир харажатлар деб эътироф этилади.

Солик тўловчининг илмий тадқиқотларга ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларига доир харажатлари, амортизация қилинадиган активларни олишга оид харажатлардан ташқари, тегишли илмий тадқиқотлар ва (ёки) тажриба конструкторлик ишланмаларининг натижасидан қатъи назар, ушбу моддада назарда тутилган тартибда бундай

тадқиқотлар ва ишланмалар (хизматларнинг алоҳида босқичлари) тугалланган ва (ёки) қабул қилиш-топшириш далолатномасини тарафлар имзолаганидан кейин чегириб ташланади.

Агар солик тўловчи илмий тадқиқотлар ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмалари юзасидан амалга оширилган харажатлар натижасида интеллектуал фаолият натижаларига бўлган мутлақ хукукларни олса, мазкур хукуклар номоддий активлар деб эътироф этилади. Бундай ҳолда кўрсатилган харажатлар ушбу Кодекснинг 307-моддасида назарда тутилган тартибда чегириб ташланади.

Ушбу модданинг қоидалари шартнома бўйича илмий тадқиқотларни ва (ёки) тажриба-конструкторлик ишланмаларини ижрочи (пудратчи ёки субпудратчи) сифатида бажарувчи солик тўловчиларнинг харажатларини солик солиш мақсадларида эътироф этишга нисбатан татбиқ қилинмайди.

313-модда. Умидсиз қарзлар бўйича харажатлар

Ушбу модда мақсадларида, суднинг қарорига кўра, банкротлик, тугатиш, қарздор вафот этганлиги туфайли мажбуриятлар тугатилганлиги оқибатида ёки даъво муддати ўтганлиги оқибатида тўланиши мумкин бўлмаган қарз умидсиз қарз деб эътироф этилади.

Солик тўловчи олдинги ҳисобот (солик) даврларида солик солинадиган даромадлар олиш билан боғлиқ бўлган умидсиз қарзларни чегириб ташлашга ҳақли.

Умидсиз қарзларни чегириб ташлашга фақат қарз ҳисобдан чиқарилган ва солик тўловчининг бухгалтерия ҳисоботида акс эттирилган тақдирда йўл қўйилади.

314-модда. Қўшилган қиймат солигига доир харажатлар

Агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, сотиб олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматида қўшилган қиймат солиги бўйича қуйидаги чиқимлар ҳисобга олинади:

1) ушбу Кодекснинг 267-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олинмайдиган қўшилган қиймат солиги суммаси;

2) ушбу Кодекс 268-моддасининг олтинчи қисмида назарда тутилган тартибда қўшилган қиймат солиги суммаси;

3) ушбу Кодекснинг 270-моддасида кўрсатилган ҳолда қўшилган қиймат солигига тузатиш киритиш суммаси.

Қўшилган қиймат солиги тўловчиси ҳисобга олинмайдиган қўшилган қиймат солиги суммасини қуйидаги холларда харажатлар жумласига киритишга ҳақли:

1) ушбу Кодекс 268-моддасининг бешинчи қисмига мувофиқ мутаносиб усулни қўллашда;

2) агар солиқнинг тузатиш киритиш суммасини бундай тузатиш амалга оширилаётган сотиб олинган товарларнинг (хизматларнинг) қийматига киритиш мумкин бўлмаса, қўшилган қиймат солиғига ушбу Кодекснинг 269 ва 270-моддаларига мувофиқ тузатиш киритиша;

3) ушбу Кодекснинг 271-моддасида назарда тутилган тартибда қўшилган қиймат солиғига тузатиш киритиша.

315-модда. Захира фондларини шакллантириш харажатлари

Банклар ва банк операцияларини амалга оширишга доир лицензия асосида банк операцияларининг айрим турларини амалга оширувчи юридик шахслар, шунингдек суғурта ташкилотлари қонун хужжатлари талабларига мувофиқ захира фондларини ташкил этади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган захира фондларига ажратмалар қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда ва нормалар доирасида харажатлар жумласига киритилади.

Ушбу модда биринчи ва иккинчи қисмларининг қоидалари соф фойда ҳисобидан шакллантириладиган захира фондларини ташкил этиш ҳолларига нисбатан татбиқ этилмайди.

Ҳақиқий харажатлар, уларга нисбатан захира фонди шакллантирилган бўлса, ташкил этилган захира фонди суммаси ҳисобидан ҳисобдан чиқарилади.

316-модда. Кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш юзасидан келгуси харажатлар учун захирани шакллантириш харажатлари

Товарларни (хизматларни) реализация қилишни амалга оширувчи солиқ тўловчи кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш юзасидан келгуси харажатлар учун захира ташкил этишга ҳақли. Бундай захирани шакллантиришга доир ажратмалар ушбу моддада назарда тутилган тартибда чегирмалар жумласига киритилади. Солиқ тўловчи бундай захирани ташкил этиш тўғрисидаги қарорни мустақил равишда қабул қиласи ва солиқ солиш мақсадлари учун ҳисоб сиёсатида ажратмаларнинг энг юқори миқдорини аниқлайди.

Захира харидор билан тузилган шартнома шартларига мувофиқ кафолатли муддат давомида хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш назарда тутилган товарларга (хизматларга) нисбатан ташкил этилади. Мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилиш санасидаги захирага ажратмалар суммаси харажатлар жумласига киритилади.

Ташкил этилган захиранинг миқдори кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш бўйича солиқ тўловчи томонидан ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг мазкур товарларни (хизматларни) ўтган уч йил давомида реализация қилишдан олинган тушум ҳажмидаги улуши сифатида

аниқланадиган, ҳисобот (солиқ) даврида мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушум суммасига кўпайтирилган энг кўп миқдордан ошмаслиги керак. Агар солиқ тўловчи товарларни (хизматларни) кафолатли таъмирлашни ва хизмат кўрсатишни бажариш шарти билан реализация қилишни уч йилдан кам муддатда амалга ошираётган бўлса, ташкил этилаётган захиранинг энг кўп миқдорини ҳисоб-китоб қилиш учун мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг бундай реализация қилишининг ҳақиқий давридаги ҳажми инобатга олинади.

Илгари товарларни (хизматларни) реализация қилишни кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш шарти билан амалга оширмаган солиқ тўловчи мазкур чиқимлар учун кутилаётган харажатларнинг миқдоридан ошмайдиган миқдордаги захирани ташкил этишга ҳақли. Кутилаётган харажатлар деганда кафолат муддати инобатга олинган ҳолда кафолат мажбуриятларини бажариш режасида назарда тутилган харажатлар тушунилади.

Солиқ даври тугагач, солиқ тўловчи ташкил этилган захиранинг миқдорига кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг мазкур товарларни (хизматларни) ўтган даврда реализация қилишдан олинган тушум ҳажмидаги улушидан келиб чиқсан ҳолда тузатиш киритиши керак.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ даврида кафолатлар бериш шарти билан реализация қилинган товарлар (хизматлар) бўйича кафолатли таъмирлаш ва хизмат кўрсатиш учун тўлиқ фойдаланилмаган захира суммаси солиқ тўловчи томонидан кейинги солиқ даврига ўtkазилиши мумкин. Бунда кейинги солиқ даврида янги ташкил этилаётган захиранинг суммасига захиранинг олдинги солиқ давридаги қолдиги суммаси миқдорида тузатиш киритилиши керак. Агар янги ташкил этилаётган захиранинг суммаси олдинги солиқ даврида ташкил этилган захира қолдигининг суммасидан кам бўлса, улар ўртасидаги фарқ солиқ тўловчининг жорий солиқ давридаги даромадлари таркибига киритилиши лозим.

Агар солиқ тўловчи захира ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қиласа, кафолатли таъмирлашга доир ҳақиқий харажатларни ҳисобдан чиқариш ташкил этилган захира ҳисобидан амалга оширилади. Агар ташкил этилган захиранинг суммаси солиқ тўловчи томонидан амалга оширилган таъмирлаш харажатларининг суммасидан кам бўлиб қолса, улар ўртасидаги фарқ чегирмалар жумласига киритилиши лозим.

Солиқ тўловчи товарларни (хизматларни) кафолатли таъмирлаш ва уларга кафолатли хизмат кўрсатиш шарти билан сотишни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилганда, илгари ташкил этилган ва фойдаланилмаган захиранинг суммаси кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатишга доир шартномаларнинг амал қилиш муддатлари тугаганидан кейин даромадлар таркибига киритилиши лозим.

317-модда. Чегириб ташланмайдиган харажатлар

Солиқ базасини аниқлашда чегириб ташланмайдиган харажатлар жумласига қуидагилар киради:

1) қонун ҳужжатлариға мувофиқ ваколатли орган томонидан белгиланган моддий қимматликларнинг табиий камайиши нормаларидан, улар мавжуд бўлмаганда эса, солиқ тўловчи томонидан белгиланган нормалардан ортиқча товарлар йўқолиши;

2) умумий овқатланиш корхоналариға ёки бошқа ташкилотларга жойларни текин бериш харажатлари, ушбу корхоналар ва ташкилотлар учун коммунал хизматларнинг қийматини тўлаш;

3) солиқ тўловчининг ушбу Кодекснинг 376-моддасида назарда тутилган, жисмоний шахснинг моддий наф тарзидаги даромадлари ҳисобланган харажатлари;

4) дала (сафар) таъминоти, ходимнинг шахсий автотранспортидан хизмат мақсадларида фойдаланганлик учун қонун ҳужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча тўловлар;

5) пенсияларга устамалар ва қўшимча тўловлар;

6) ушбу Кодекс 377-моддаси биринчи қисми 10-бандининг тўртинчи ва бешинчи хатбошиларида кўрсатилган моддий ёрдам;

7) хайрия ёрдами тарзида берилган маблағлар, бундан меценатлик кўмагини кўрсатиш учун йўналтирилган маблағлар мустасно;

8) қонун ҳужжатларида назарда тутилган нормалардан ортиқча тарзда атроф-муҳитни ифлослантирганлик ва чиқиндилар жойлаштирганлик учун компенсация тўловлари;

9) лойиҳалар ва қурилиш-монтаж ишларидаги камчиликларни, объект ёнидаги омборга ташиб келтирилгунига қадар юз берган бузилишлар ва деформацияларни бартараф этишга доир харажатлар, коррозияга қарши муҳофазадаги нуқсонлар туфайли тафтиш ўтказиш (асбоб-ускуналарни қисмларга ажратиш) харажатлари ҳамда ушбу харажатларнинг ўрнини камчиликлар, бузилишлар ёки заарлар учун жавобгар бўлган маҳсулот етказиб берувчи ёки бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобидан қоплаш имкони бўлмаган микдордаги бошқа шунга ўхшаш харажатлар;

10) айборлари аниқланмаган талон-тарож қилишлар ва камомадлардан ёки айбор тараф ҳисобидан зарур суммаларнинг ўрнини қоплаш имкони бўлмаган тақдирда кўрилган заарлар;

11) бошқа шахслар учун тўланган солиқлар;

12) солиқ текширувлари натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган солиқлар ва йигимлар;

13) солиқ тўловчининг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган тадбирларга (соғлиқни сақлашга оид, спорт ва маданий тадбирлар, дам олишни ташкил этиш ҳамда бошқа шунга ўхшаш тадбирларга) доир харажатлари, бундан тадбирларни ўтказишга доир

мажбуриятлар қонун хужжатлари билан солик тўловчининг зиммасига юклатилган ҳоллар мустасно;

- 14) касаба уюшмалари кўмиталарига ёрдам кўрсатиш;
- 15) маҳсулот ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган хизматлар (шаҳарларни ва шаҳарчаларни ободонлаштириш бўйича хизматлар, қишлоқ хўжалигига ёрдамлашиш ва хизматларнинг бошқа турлари) кўрсатганлик учун қилинган харажатлар;
- 16) ушбу бўлимда назарда тутилган ҳоллардан ташқари солик солинмайдиган даромад олиш билан боғлиқ харажатлар;
- 17) ҳақиқатда хизматлар кўрсатмасдан, товарларни жўнатмасдан туриб амалга оширилган операциялар бўйича харажатлар, агар бундай факт суднинг қонуний кучга кирган қарори билан аниқланган ва унда ушбу харажатларни амалга оширган солик тўловчининг номи кўрсатилган бўлса;
- 18) даромад олишга қаратилган фаолият билан боғлиқ бўлмаган харажатлар, агар қонун хужжатларига мувофиқ бундай харажатларни амалга ошириш мажбурияти солик тўловчининг зиммасига юклатилмаган бўлса;
- 19) бюджет тизимиға киритилиши лозим бўлган (киритилган) пенялар, жарималар ва бошқа санкциялар;
- 20) сотиб олишга, ишлаб чиқаришга, курилишга, монтаж қилишга, ўрнатишга доир ва амортизация қилинмайдиган активларнинг қийматига қўшиладиган бошқа харажатлар, шу жумладан қўшимча қуриш, қўшимча жиҳозлаш, реконструкция қилиш, модернизация қилиш, техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш ҳолларида амалга ошириладиган, амортизация чегирмалари воситасидаги харажатлар жумласига киритиладиган харажатлар;
- 21) солик тўловчининг амортизация қилинмайдиган мол-мулкнинг бошланғич қийматига бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ киритиладиган харажатлари;
- 22) ушбу Кодексда чегирмалар жумласига киритиш нормалари белгиланган харажатларнинг мазкур нормалар қўлланилган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган чегирманинг энг юқори суммасидан ортиқ бўлган сумма;
- 23) шакллантирилиши ушбу бўлимда ва (ёки) қонун хужжатлари талабларида назарда тутилмаган захираларга, захира фондлари ва бошқа фондларга ажратмалар, бундан ушбу Кодекснинг 315, 316 ва 326-моддаларида назарда тутилган нормалар доирасидаги харажатлар мустасно;
- 24) солик тўловчи томонидан ҳисобланган дивидендлар суммалари;
- 25) солик тўловчи томонидан бошқа шахсларнинг фойдасига тўланадиган ихтиёрий сұғурта бадаллари;
- 26) солик тўловчи томонидан ушбу Кодекснинг 310-моддасига мувофиқ солик солиш мақсадларида харажатлар деб эътироф этиладиган харажатларнинг суммасидан ортиқча ҳисобланган фоизлар ва айрим чиқимлар;

27) текин берилган мол-мулкнинг (хизматларнинг) қиймати ва бундай бериш билан боғлиқ бўлган (шу жумладан қўшилган қиймат солиги суммаси киритилган) харажатлар, бундан Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра мол-мулкни ўтказиш, шунингдек телекоммуникация тармокларидағи тезкор-қидирув тизимининг техник воситаларини ўтказиш ва улардан фойдаланиш бўйича хизматлар кўрсатиш мустасно;

28) ишончли бошқарув муассисининг ишончли бошқарув шартномасини бажариш билан боғлиқ бўлган харажатлари, агар ишончли бошқарув шартномасига кўра муассис наф олувчи бўлмаса;

29) нотижорат ташкилотларига ва халқаро ташкилотларга тўланадиган бадаллар, йигимлар ва бошқа тўловлар, бундан бундай бадалларни, йигимларни ва бошқа тўловларни тўлаш қонун ҳужжатларида (шу жумладан чет давлатларнинг қонун ҳужжатларида) назарда тутилган ва (ёки) ушбу бадалларни, йигимларни ва бошқа тўловларни тўлаган солик тўловчилар томонидан фаолиятни амалга оширишнинг шарти ёхуд мазкур ташкилотлар томонидан солик тўловчилар ўз фаолиятини юритиши учун зарур хизматлар тақдим этишининг шарти бўлган ҳоллар мустасно;

30) солик тўловчи томонидан ташкил этилган захира маблағлари ҳисобига амалга оширилган харажатлар, агар бундай захираларни ташкил этишга доир харажатлар ушбу Кодексда ёки бошқа қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда чегирмалар жумласига киритилган бўлса;

31) мол-мулк нархининг пасайиш (қадрсизланиш) суммалари;

32) оддий ширкат шартномаси доирасида шериклар (иштирокчилар) томонидан шартнома шерикларининг (иштирокчиларининг) умумий мулқдаги улушни қайтариш ёки бундай мол-мулкни бўлиш чоғида кўрилган заарлар;

33) солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси томонидан ушбу гуруҳнинг масъул иштирокчисига соликни (бўнак тўловларини, жорий тўловларни, пеняларни, жарималарни) ушбу Кодексда солик тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи учун белгиланган тартибда тўлаш учун берилган пул маблағлари, шунингдек солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчиси томонидан шу гуруҳнинг иштирокчисига ушбу солик тўловчилар консолидациялашган гуруҳи бўйича тўланиши лозим бўлган солик (бўнак тўловлари, жорий тўловлар, пенялар, жарималар) суммаси аниқлаштирилиши муносабати билан берилган пул маблағлари;

34) товар-моддий қимматликларни яроқсизлиги сабабли (сақлаш муддати ўтганлиги, жисмоний ва (ёки) маънавий эскирганлиги, шунга ўхшаш бошқа сабабларга кўра) ҳисобдан чиқаришдан кўрилган заарлар, бундан фавқулодда ҳолатлар (табиий офат, ёнғин, авария, йўл-транспорт ҳодисаси ва ҳоказолар) оқибатида кўрилган заарлар мустасно);

35) муддати ўтган ва кечикирилган кредитлар (карзлар) бўйича муддатли қарз учун кредит шартномасида назарда тутилган ставкалардан ортиқча фоизлар;

36) хўжалик шартномалари шартларини бузганлик учун тўланган ёки тан олинган жарималар, пенялар ва санкцияларнинг бошқа турлари.

**45-боб. Айрим солик тўловчилар ва операциялар турлари
бўйича солик базасини аниқлашнинг ўзига хос
хусусиятлари**

**318-модда. Нотижорат ташкилотларининг солик базасини
аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари**

Ушбу Кодекснинг 58-моддасида кўрсатилган шартларга риоя этилган тақдирда нотижорат ташкилотининг қуидаги даромадларига солик солинмайди:

1) нотижорат ташкилотларининг таъминоти ва ушбу Кодекснинг 48-моддасида кўрсатилган устав фаолиятини амалга ошириши учун мақсадли тушумлар;

2) курсдаги ижобий фарқ суммасининг курсдаги салбий фарқ суммасидан ортиқ қисми;

3) аҳолининг диний мақсадда фойдаланиши учун мўлжалланган товарларни реализация қилишдан олинган даромад.

Нотижорат ташкилотларининг ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилмаган даромадларига умумий белгиланган тартибда солик солинади.

Нотижорат ташкилотининг ушбу Кодекснинг 44-бобига мувофиқ харажатлар жумласига киритилиши лозим бўлган чиқимлари қуидаги усулларнинг бири орқали аниқланади:

1) ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилмаган даромадларнинг нотижорат ташкилотлари даромадларининг умумий суммасидаги улушидан келиб чиқсан ҳолда;

2) ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилган даромадлар ҳисобидан амалга оширилган харажатларнинг ва бошқа даромадлар ҳисобидан амалга оширилган харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобга олинишини назарда тутувчи солик ҳисоби маълумотлари асосида.

Ушбу модданинг учинчи қисмida назарда тутилган ҳисоб мавжуд бўлмаган ва (ёки) ушбу модданинг биринчи қисмida кўрсатилган даромадлардан мўлжалланган мақсадда фойдаланилмаган тақдирда (бюджет маблағлари бундан мустасно), солик тўловчи томонидан олинган мақсадли маблағлар ушбу солик тўловчининг жами даромади таркибига киритилади ва унга умумий белгиланган тартибда солик солинади.

Мақсадли фойдаланилмаган бюджет маблағларига нисбатан бюджет тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормалари қўлланилади.

Ушбу модданинг қоидалари фаолиятни ижтимоий соҳада амалга оширувчи нотижорат ташкилотларига нисбатан татбиқ этилмайди.

**319-модда. Оддий ширкат (биргаликдаги фаолият шартномаси)
доирасида операцияларни амалга оширишда
солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос
хусусиятлари**

Солиқ солиш мақсадларида ушбу Кодекснинг 275-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланадиган, оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият шартномасининг) ишончли шахси оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият шартномаси) доирасида амалга ошириладиган фаолият бўйича солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

Ушбу Кодекснинг 275-моддасида назарда тутилган операцияларнинг умумий ҳисобини юритиш, шу жумладан солиқ ҳисоби ва ҳисобга қўйиш тартиби тўғрисидаги қоидалар фойда солигини ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашда қўлланилади.

Солиқ бўйича оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият шартномаси) шеригининг (иштирокчисининг) солиқ базасини аниқлашда, унинг томонидан умумий мулкка пулсиз ҳисса сифатида улуш киритилган тақдирда:

- 1) мол-мulkнинг баҳолаш қиймати ва ушбу мол-мulkнинг қолдиқ қиймати ўртасидаги ижобий фарқ жами даромадга киритилади;
- 2) салбий фарқ солиқ базасини камайтиrmайди.

Ишончли шахс оддий ширкат шартномаси (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномаси) барча шерикларининг (иштирокчиларининг) ушбу оддий ширкатнинг (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномаси) фаолияти билан боғлик бўлган даромадлар ва харажатларнинг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритади, бундай фаолият бўйича алоҳида солиқ базасини аниқлайди, солиқни ҳисоблаб чиқаради ва тўлайди. Бунда ушбу шахс мазкур солиқ суммасига нисбатан ушбу Кодексда белгиланган солиқ тўловчининг барча хукуқларига эга бўлади ва мажбуриятларини ўз зиммасига олади.

Ишончли шахс фойда солиги бўйича солиқ имтиёзларини ва (ёки) пасайтирилган солиқ ставкаларини қўллашга ҳақли эмас.

Биргаликдаги фаолият натижасида олинган даромад биргаликдаги фаолият шериклари (иштирокчилари) ўртасида ҳар бир шерик (иштирокчи) ҳиссасининг улуши асосида ёки оддий ширкат шартномасининг (биргаликдаги фаолият шартномаси) шартларига мувофиқ тақсимланади. Мазкур даромад ҳар бир шерикда (иштирокчида) дивидендга тенглаштирилади ва унга ушбу Кодексга мувофиқ солинади.

320-модда. Курсдаги фарқларга солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Баланснинг валюта моддаларини қайта баҳолашда, шунингдек чет эл валютасида операцияларни амалга ошириш чоғида юзага келадиган курсдаги ижобий (салбий) фарқ бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ жами даромадлар (харажатлар) таркибиға киритилади.

321-модда. Захираларни баҳолаш усулларини ўзгартириш натижасига солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Захираларни баҳолашнинг солиқ тўловчи томонидан олдинги солиқ даврида қўлланилган усулидан бошқа усулига ўтилган тақдирда, солиқ тўловчининг жами даромади (харажати) баҳолашнинг янги усулини қўллаш натижасида юзага келган ижобий фарқ суммасига кўпайтирилиши ва салбий фарқ суммасига камайтирилиши лозим.

Захираларни ҳисоблашнинг бошқа усулига ўтиш солиқ тўловчи томонидан солиқ даври бошидан эътиборан амалга оширилади.

322-модда. Ишончли бошқарувда солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари

Ишончли бошқарув шартномаси бўйича берилган мол-мулк, ушбу бўлим мақсадларида, ишончли бошқарувчининг даромади деб эътироф этилмайди.

Ишончли бошқарув шартномасига мувофиқ ишончли бошқарувчи томонидан олинадиган пул мукофоти унинг даромади деб эътироф этилади ва унга ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқ солинади.

Агар ишончли бошқарув шартномасида ишончли бошқарувни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатларнинг ўрнини ишончли бошқарув муассиси ёки бошқа шахс томонидан қоплаш назарда тутилмаган бўлса, мазкур харажатлар ишончли бошқарувчининг харажатлари деб эътироф этилади.

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни ишончли бошқаришга доир даромадларни ва харажатларни ҳар ойда ўсиб борувчи якун билан аниқлаши ҳамда муассисга ва (ёки) ишончли бошқарувнинг бошқа наф олувчисига олинган даромадлар ҳамда харажатлар тўғрисидаги маълумотларни ушбу бўлимга мувофиқ солиқ базасини аниқлаш чоғида бу даромадлар ва харажатларни мазкур шахслар томонидан ҳисобга олиш учун тақдим этиши шарт.

Қимматли қофозларни ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларини ишончли бошқариш чоғида ишончли бошқарувчи даромадлар

ҳамда харажатларни ушбу Кодекснинг 327–329-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқлайди.

Агар ишончли бошқарув шартномаси шартларига кўра, ишончли бошқарув муассиси ягона наф олувчи бўлса, бундай муассисининг солик базасини аниқлаш қўйидаги хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар (шу жумладан мол-мулк амортизацияси ва ишончли бошқарувчига пул мукофоти тўлаш) олинган даромадларнинг ҳамда амалга оширилган харажатларнинг турига қараб, ушбу бўлимда белгиланган тартибда ишончли бошқарув муассисининг даромадлари ва харажатлари таркибиға киритилади;

2) қимматли қофозларга доир операциялар ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига оид операциялар (ишончли бошқарувчига пул мукофоти тўлаш бундан мустасно) бўйича даромадлар (харажатлар) ишончли бошқарув муассисининг қимматли қофозларга ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича даромадлари (харажатлари) таркибиға ҳамда бундай операциялар учун ушбу бўлимда белгиланган тартибда тегишли тоифага киритилади.

Агар ишончли бошқарув шартномаси шартларига кўра ишончли бошқарув муассиси наф олувчи бўлмаса ёхуд биттадан ортиқ наф олувчи аниқланса, бундай шартнома иштирокчиларининг солик базасини белгилаш қўйидаги хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) ишончли бошқарув шартномаси бўйича наф олувчининг даромадлари унинг даромадлари таркибиға олинган даромад турига боғлиқ равища киритилади ва белгиланган тартибда солиққа тортилиши лозим;

2) ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган харажатлар (ишончли бошқарувчининг пул мукофотидан ташқари, агар бу ҳолат мазкур шартномада пул мукофотини тўлаш ушбу шартномани бажариш доирасида олинган даромадларни камайтириш ҳисобидан бўлмаслиги назарда тутилган бўлса) солик солиш мақсадларида наф олувчининг харажатлари таркибида ҳисобга олинади. Бунда ишончли бошқарувчига ҳақиқатан пул мукофотидан ташқари, агар бу ҳолат мазкур шартномада пул мукофотини тўлаш ушбу шартномани бажариш доирасида олинган даромадларни камайтириш ҳисобидан амалга ошириш назарда тутилган бўлса) алоҳида ҳисобга олинади ва ишончли бошқарувчи муассисининг харажатлари таркибидаги харажатлар сифатида эътироф этилади;

3) ишончли бошқарув шартномаси бўйича бир нечта наф олувчи мавжуд бўлган тақдирда, ушбу қисмга мувофиқ даромадлар ва харажатлар уларда ўзларига тегишли бўлган улушга мутаносиб равища ҳисобга олинади.

Ишончли бошқарув шартномаси амалда бўлган даврда кўрилган заарлар ишончли бошқарув муассисининг ёки наф олувчининг солик бўйича солик базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Бундай заарлар ушбу ишончли бошқарувдан олинадиган келгуси даромадларга ушбу бўлимда белгиланган тартибда ўтказилади.

Ишончли бошқарув шартномасини тугатиш чоғида ишончли бошқарувдан кўрилган заарлар ишончли бошқарув муассисининг ёки наф олувчининг солик базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди ва келгуси даврга ўтказилмайди.

Ишончли бошқарув шартномаси тугатилган тақдирда, ишончли бошқарувга берилган мол-мулк, мазкур шартнома шартларига кўра, ишончли бошқарув муассисига қайтарилиши ёхуд бошқа шахсга ўтказилиши мумкин.

Мол-мулк қайтарилиган тақдирда ишончли бошқарув муассисида, ишончли бошқарувга берилган мол-мулкнинг ишончли бошқарув шартномаси кучга кирган пайтдаги қиймати ва ушбу шартномани тугатиш пайтидаги қиймати ўртасидаги ижобий (салбий) фарқ юзага келишидан ёки келмаслигидан қатъи назар, даромад (зара) юзага келмайди.

Мол-мулкни бошқа шахсга ўтказишида ушбу шахсда у олган мол-мулкнинг қиймати микдоридаги даромад юзага келади.

Ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномасини бажариш билан боғлиқ даромадлар ва харажатлар бўйича ҳамда ишончли бошқаришдан пул мукофоти тарзида олган даромадлари бўйича, ҳар бир ишончли бошқарув шартномаси кесимида алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиши шарт.

Муассисининг ёки наф олувчининг, шунингдек ишончли бошқарув шартномаси бўйича ишончли бошқарувчининг даромадлари ҳар бир ҳисобот (солик) даврида, бундай шартномада ишончли бошқарув шартномасининг амал қилиш муддатида ҳисоб-китобларни амалга ошириш назарда тутилганлигидан ёки тутилмаганлигидан қатъи назар, шакллантирилади.

Агар ишончли бошқарувнинг муассиси ёки наф олувчиси юридик шахс бўлса, ишончли бошқарувчи ишончли бошқарув шартномасини амалга ошириш (шу жумладан амортизация чегирмаларини ҳисоблаб чиқариш) билан боғлиқ даромадларни ва харажатларни ишончли бошқарувнинг муассиси ёки наф олувчиси бўлган юридик шахснинг солик солиш мақсадида ҳисоб сиёсатидан келиб чиқсан ҳолда аниқлаши шарт. Бунда ишончли бошқарувчи ишончли бошқарувнинг ушбу муассисига солик базасини аниқлаш учун зарур бўлган барча бирламчи хужжатларни тақдим этиши шарт.

Ушбу модданинг (бундан ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмлари мустасно), шунингдек ушбу Кодекс 336-моддаси иккинчи қисмининг қойдалари алоҳида мол-мулк мажмуи – пай инвестиция фондини

ташкил этувчи мол-мулкни бошқарувчи компанияга ва ишончли бошқарув шартномаси иштирокчиларига (муассислари) нисбатан татбиқ этилмайди.

**323-модда. Корхонани мол-мулк мажмуи сифатида
сотиб олишда даромадларни ва харажатларни
эътироф этишнинг ўзига хос хусусиятлари**

Ушбу бўлим мақсадида корхонани мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олиш нархи ва корхонанинг мол-мулк комплекси сифатидаги соғ активларининг қиймати (мажбуриятлар чегириб ташланган ҳолдаги активлар) ўртасидаги фарқ ушбу моддада белгиланган тартибда солик тўловчининг харажати (даромади) деб эътироф этилади. Мазкур фарқ топшириш далолатномаси асосида нархга устама (ижобий фарқ бўлганда) ёки нархдан сийлов бериш (салбий фарқ бўлганда) тарзида аниқланади.

Корхона ким ошди савдоларида хусусийлаштириш тартибида ёки танлов бўйича мол-мулк мажмуи сифатида сотиб олинган тақдирда, харидор томонидан тўланадиган устама (олинадиган чегирма) микдори харид нархи ва корхонанинг мол-мулк мажмуи сифатидаги баҳолаш (бошланғич) қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Харидор томонидан тўланадиган устаманинг (олинаётган чегирманинг) суммаси солик солиш мақсадида қуйидаги тартибда ҳисобга олинади:

1) мол-мулк мажмуи сифатидаги корхона харидори томонидан тўланадиган устама харидорнинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонага бўлган мулк хуқуки давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан кейинги ойдан эътиборан беш йил мобайнида бир меъёрда унинг харажатлари деб эътироф этилади;

2) мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонанинг харидори томонидан олинадиган сийлов харидорнинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонага бўлган мулк хуқуқининг ўтишини давлат рўйхатидан ўтказиш амалга оширилган ойдаги даромади деб эътироф этилади.

Сотувчининг корхонани мол-мулк мажмуи сифатида реализация қилишдан кўрган зарари ушбу Кодекснинг 46-бобида белгиланган тартибда солик солиш мақсадларида сотувчи томонидан ҳисобга олинади.

**324-модда. Қимматли қоғозларга доир РЕПО операциялари
бўйича солик солишнинг ўзига хос хусусиятлари**

Ушбу Кодекснинг 52-моддасида назарда тутилган тартибда амалга ошириладиган қимматли қоғозларга доир РЕПО операциялари иштирокчиларига солик солиш ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари тегишли фуқаролик-хуқуқий шартномалари асосида воситачилар, ишончли вакиллар, агентлар, ишончли

бошқарувчилар томонидан солик тўловчи ҳисобидан амалга оширилган солик тўловчининг РЕПО операцияларига нисбатан ҳам қўлланилади.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича ва РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни реализация қилиш чоғида солик солиш мақсадларида молиявий натижа аниқланмайди.

Солик тўловчи ўзи қабул қилган солик сиёсатига мувофиқ солик солиш мақсадларида РЕПО операцияси бўйича чиқиб кетаётган (қайтарилаётган) қимматли қоғозларни ҳисобга олиш тартибини мустақил равишда белгилайди.

Ушбу Кодекс мақсадларида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи учун РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича сотиб олиш нархи ва РЕПОнинг биринчи қисми бўйича реализация қилиш нархи ўртасидаги фарқ деб қўйидагилар эътироф этилади:

1) харажатлар таркибиغا киритиладиган жалб этилган маблағлар бўйича фоизлар тўлашга доир харажатлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ ижобий бўлса;

2) даромадлар таркибиغا киритиладиган, қимматли қоғозлар орқали берилган қарз бўйича фоизлар тарзидаги даромадлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ салбий бўлса.

Ушбу Кодекс мақсадларида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор учун РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш нархи ва РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотиб олиш нархи ўртасидаги фарқ деб қўйидагилар эътироф этилади:

1) даромадлар таркибиغا киритиладиган, жойлаштирилган маблағлар бўйича фоизлар тарзидаги даромадлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ ижобий бўлса.

2) харажатлар таркибиغا киритиладиган, қимматли қоғозлар орқали олинган қарз бўйича фоизлар тарзидаги харажатлар ўртасидаги фарқ, агар бундай фарқ салбий бўлса.

Агар ушбу модданинг бешинчи ва (ёки) олтинчи қисмларида назарда тутилган даромадлар Ўзбекистон Республикасининг норезидентга тўланса ва ушбу даромадлар бу норезидентнинг доимий мауссасаси билан боғлиқ бўлмаса, бундай даромадлар ушбу норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлари жумласига киритилади ва унга РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилиши санасида тўлов манбаида солик солинади.

Ушбу модда мақсадларида РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича иштирокчилар мажбуриятларини ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларида белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда бажариш (тугатиш) санаси РЕПО операцияси бўйича даромадларни (харажатларни) эътироф этиш санаси деб ҳисбланди.

РЕПО операцияларини тузиш ва бажариш билан боғлиқ харажатлар умумий тартибда ҳисобга олинади.

Агар РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидорда РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчига РЕПО операциясининг обьекти бўлган (купонли тўлов, қимматли қоғозларнинг номинал қийматини қисман тўлаш) қимматли қоғозлар бўйича даромадларни бериш мажбурияти юзага келса, бундай тўловларнинг суммаси даромадларни (харажатларни) ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ белгиланган тартибда ҳисоб-китоб қилиш давомида РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилади. Мазкур қоида, агар репо шартномасида РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчининг РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни кейинчалик сотиб олиш чоғида пул маблағларини тўлашга (РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилишга (сотиб олиш нархларига) доир мажбуриятларини бундай тўловларни амалга ошириш ўрнига тегишли тўловлар суммасига камайтириш назарда тутилган бўлса, қўлланилади.

Агар репо шартномасига мувофиқ, бундай тўловлар РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни аниқлашда ҳисобга олинмаса, бу тўловлар суммалари ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилмайди.

Агар репо шартномасида РЕПО операцияси обьекти бўлган қимматли қоғозларнинг нархи ўзгарган тақдирда, РЕПО иштирокчилари ўртасида РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда ҳисоб-китобларни (пул маблағларини ўтказиш ва (ёки) қимматли қоғозларни ўтказиш) амалга ошириш назарда тутилган бўлса, бундай ўтказмаларнинг суммалари ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилади. Мазкур қоида, агар репо шартномасида ҳисоб-китобларни амалга оширишда сотувчининг РЕПОнинг биринчи қисми бўйича пул маблағларини тўлашга доир мажбуриятларини РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қимматли қоғозларни кейинчалик сотиб олишдаги ўтказмалар суммасига камайтириш назарда тутилган бўлса, қўлланилади.

Агар репо шартномасига мувофиқ пул маблағларини ва (ёки) қимматли қоғозларни бундай олиш (ўтказиш) РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича мажбуриятларни аниқлаш чоғида ҳисобга олинмаса, бундай ўтказмаларнинг суммалари ушбу модданинг бешинчи ва олтинчи қисмларига мувофиқ аниқланадиган даромадларни (харажатларни) ҳисоб-китоб қилишда РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича реализация қилиш (сотиб олиш) нархига киритилмайди.

Агар РЕПО операцияси норезидент (РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи) ва Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти бўлган юридик шахс (РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор) ўртасида амалга

оширилган бўлса ва РЕПО операциясининг объекти бўлган акциялар (дивидендлар олиш хукуқини берувчи депозитар қайдлар) бўйича РЕПОнинг биринчи ва иккинчи қисмларини бажариш саналари ўртасидаги даврда дивидендлар тўланган бўлса (дивидендлар олиш хукуқига эга бўлган шахсларнинг рўйхати тузилади), РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор дивидендларни тўлаш манбаида қайси дивидендлар бўйича солиқ агенти соликни ушлаб қолмаган бўлса ёки солиқ мазкур норезидент учун дивидендлар тарзидаги даромадлардан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасидан кам суммада ушлаб қолинган бўлса, ўша дивидендлар тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ агенти деб эътироф этилади.

Агар репо шартномасида РЕПО операциясининг биринчи қисми бўйича берилган қимматли қофозларни ушбу Кодекснинг 52-моддаси тўртинчи қисмiga мувофиқ бошқа қимматли қофозлар билан алмаштириш имконияти назарда тутилган бўлса, бундай алмаштириш чоғида солиқ солиш тартиби ўзгармайди.

Солиқ солиш мақсадларида лозим даражада бажариш чоғида қимматли қофозларни РЕПОнинг ҳам биринчи, ҳам иккинчи қисми бўйича реализация қилишнинг ҳақиқатдаги нархи, ушбу қимматли қофозларнинг бозор қийматидан қатъи назар, кўлланилади.

РЕПОнинг иккинчи қисми лозим даражада бажарилмаган тақдирда бундай РЕПО операцияси бўйича солиқ базаси ушбу операция иштирокчилари томонидан қуидаги тартибда аниқланади:

1) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилганлигини солиқ солиш мақсадларида эътироф этади. Бир вақтнинг ўзида у РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича қайтариб сотиб олинмаган қимматли қофозларнинг РЕПО операциялари бўйича мажбуриятларни репо шартномаси орқали ёки РЕПО операцияси тарафларининг бошқа битими орқали тугатиш мақсадлари учун аниқланадиган нархдан келиб чиқсан ҳолда реализация қилинганлигини эътироф этади ва бунда ушбу қимматли қофозларнинг бозор қийматини ушбу Кодексда белгиланган солиқ солиш мақсадлари учун аниқлашга доир талабларни ҳисобга олади. Қимматли қофозларни реализация қилишни бундай эътироф этиш шартнома шартларига мувофиқ РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида ёхуд ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш доирасида қимматли қофознинг олди-сотдиси санасида амалга оширилади;

2) РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор РЕПОнинг иккинчи қисми бажарилганлигини солиқ солиш мақсадларида эътироф этади. Бир вақтнинг ўзида у РЕПОнинг иккинчи қисми бўйича сотилмаган қимматли қофозларнинг РЕПО операциялари бўйича мажбуриятларни репо шартномаси орқали ёки РЕПО операцияси тарафларининг бошқа битими орқали тугатиш мақсадлари учун аниқланадиган нархдан келиб чиқсан ҳолда сотиб олинганлигини эътироф этади ва бунда ушбу қимматли қофозларнинг бозор қийматини ушбу Кодексда белгиланган солиқ солиш мақсадлари учун аниқлашга доир талабларни ҳисобга олади.

Қимматли қоғозларни олишни бундай эътироф этиш шартнома шартларига мувофиқ РЕПОнинг иккинчи қисмини бажариш санасида ёхуд ўзаро ҳисоб-китобларни амалга ошириш доирасида қимматли қоғознинг олди-сотдиси санасида амалга оширилади.

Қимматли қоғозлар бўйича қисқа позицияларни очишда солик базасини аниқлаш тартибининг ўзига хос хусусиятлари Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикасининг қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш бўйича ваколатли органи билан келишилган ҳолда белгиланади.

325-модда. Қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар чоғида солик солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекснинг 53-моддасида назарда тутилган тартибда амалга ошириладиган қимматли қоғозларга доир қарз операциялари иштирокчиларига солик солиш ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилади.

Қимматли қоғозларни қарзга бериш ва қимматли қоғозларни қарздан қайтариб олиш чоғида солик солиш мақсадларида молиявий натижа аниқланмайди, бундан ушбу моддада белгиланган ҳоллар мустасно. Бунда қарз шартнома бўйича берилган қимматли қоғозларни сотиб олиш харажатлари кредитор томонидан мазкур қимматли қоғозларни ушбу Кодекс қоидаларини ҳисобга олган ҳолда келгусида (қарз қайтарилилгандан кейин) реализация қилиш (чиқиб кетиши) чоғида ҳисобга олинади.

Солик тўловчилар қимматли қоғозлар қарзи доирасида берилган (олинган) қимматли қоғозлар бўйича алоҳида солик ҳисобини юритиши шарт. Қимматли қоғозлар қарзи бўйича аналитик ҳисоб ҳар бир тақдим этилган (олинган) қарз бўйича юритилади.

Қарз шартномасига кўра, қимматли қоғозлар бўйича тўловлар, агар уларни олишга бўлган ҳукуқ қарз шартномаси амал қилиши даврида юзага келган бўлса, қарз олувчининг даромадлари деб эътироф этилмайди ва қарз берувчининг даромадларига киритилади.

Фоизли (купонли) даромад кредиторнинг солик базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда ҳисоб-китоб қилишда ҳисобга олинади ва қарз олувчининг қарз обьекти бўлган қимматли қоғозлар бўйича фоизли (купонли) даромади бўйича солик базасини аниқлаш чоғида ҳисобга олинмайди.

Агар қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси норезидент (кредитор) ва Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти бўлган юридик шахс (қарз олувчи) ўртасида тузилган бўлса ҳамда қимматли қоғозларга доир қарз шартномасининг амал қилиш даврида қимматли қоғозлар бўйича фоизли (дисконт) даромад тўланса ёки қарз предмети бўлган акциялар (дивидендлар олиш ҳукуқини берадиган депозитар тилхатлар) бўйича дивидендлар тўланса, бундай қарз олувчи фоизли

(дисконт) даромадга ёки дивидендлар тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ агенти деб эътироф этилади.

Кредитор томонидан қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси бўйича олиниши лозим бўлган фоизлар унинг ушбу бўлимга мувофиқ ҳисобга олинадиган даромади деб эътироф этилади.

Қарз олувчи томонидан қимматли қоғозларга доир қарз шартномаси бўйича тўланиши лозим бўлган фоизлар унинг ушбу бўлимга мувофиқ ҳисобга олинадиган харажатлари деб эътироф этилади.

326-модда. Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчиларида қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларини шакллантириш харажатлари

Қимматли қоғозлар бозорининг иштирокчисига берилган тегишли лицензия мавжуд бўлган тақдирда, қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари профессионал фаолиятни амалга оширувчилар деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари солиқ солиш мақсадларида қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларига ажратмаларни харажатлар жумласига киритишга ҳакли. Бундай ҳолда, ташкил этишга (тузатиш киритишга) доир ажратмалари илгари солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинган қимматли қоғозлар қадрсизланишининг тикланган захиралари суммалари мазкур солиқ тўловчиларнинг даромади деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захиралари қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган эмиссиявий қимматли қоғозларни сотиб олиш нархларининг бу қимматли қоғозларнинг бозор котировкасидан (захираларнинг ҳисоб-китоб миқдори) ортиқ бўлган миқдорда, ҳисбот (солиқ) даврининг охиридаги ҳолатга кўра ташкил этилади (тузатиш киритилади). Бунда қимматли қоғозни сотиб олиш нархига ушбу модда мақсадларида қимматли қоғозни сотиб олишга доир харажатлар ҳам киритилади.

Захиралар мазкур талабларни қаноатлантирадиган қимматли қоғозларнинг бир марта чиқарилишидаги (қўшимча чиқарилишидаги) ҳар бир қимматли қоғозга нисбатан, бошқа чиқарилган (қўшимча чиқарилган) қимматли қоғозларнинг қиймати ўзгаришидан қатъи назар, ташкил этилади (тузатишлар киритилади).

Ўзига нисбатан илгари захира ташкил этилган қимматли қоғозлар реализация қилинган ёки бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, илгари солиқ базасини аниқлаш чоғида ҳисобга олинган ташкил этишга (тузатиш киритишга) доир ажратмалар, бундай захиранинг суммаси солиқ тўловчининг қимматли қоғозни реализация қилиш ёки унинг бошқача тарзда чиқиб кетиши санасидаги даромадларига киритилиши лозим.

Агар ҳисобот (солик) даври тугагач, захиранинг мазкур давр охиридаги қимматли қоғозларнинг бозор котировкаси ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси етарли бўлмаса, солик тўловчи захира суммасини ушбу модданинг учинчи қисмида белгиланган тартибда кўпайтиради. Агар ҳисобот (солик) даврининг охирига келиб илгари ташкил этилган захиранинг қайта тикланган суммалар ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси ҳисоб-китоб қилинган миқдордан кўп бўлса, солик тўловчи захирани бундай қайта тиклаш суммалари даромадга киритилган ҳолда ҳисоб-китоб қилинган миқдорга камайтиради (тиклайди).

Қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захиралари, қимматли қоғозлар номиналининг валютасидан қатъи назар, миллий валютада ташкил этилади. Чет эл валютасида номиналлаштирилган қимматли қоғозлар учун сотиб олиш нархи Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг қимматли қоғозни сотиб олиш санасидаги расмий курси бўйича миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилинади, уларнинг бозор котировкаси эса Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг захирани ташкил этиш (тузатиш киритиш) санасидаги расмий курси бўйича аниқланади.

Чиқарилиш шартларида қимматли қоғозларнинг номинал қийматини қисман қоплаш назарда тутилган қимматли қоғозлар учун ҳисобот (солик) даврининг охиридаги ҳолатга кўра захирани шакллантириш (унга тузатиш киритиш) чоғида сотиб олиш нархига тузатиш қимматли қоғознинг номинал қийматини қисман қоплаш улуши ҳисобга олинган ҳолда киритилади.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича сотувчи бўлган ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар юзасидан қарз берувчи бўлган солик тўловчи РЕПО операциялари (қарз шартномаси) бўйича берилган қимматли қоғозлар бўйича қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларини шакллантиришга ҳақли эмас.

РЕПОнинг биринчи қисми бўйича харидор бўлган ёки қимматли қоғозлар қарзига доир операциялар юзасидан қарз олувчи бўлган солик тўловчи РЕПО операциялари (қарз шартномаси) бўйича олинган қимматли қоғозлар бўйича қимматли қоғозларнинг қадрсизланиш захираларини шакллантиришга ҳақли.

327-модда. Қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича солик базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солик тўловчининг қимматли қоғозларни реализация қилишдан ёки бошқача тарзда чиқиб кетишидан (шу жумладан уларнинг номинал қийматини қоплаш ёки қисман қоплашдан) олинган даромадлари қимматли қоғозларни реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиш нархидан, шунингдек солик тўловчига харидор томонидан тўланган, жамланган фоизли (купонли) даромаднинг суммасидан ва солик тўловчига эмитент (вексель берувчи) томонидан тўланган жамланган фоизли (купонли) даромаднинг суммасидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Бунда солиқ тұловчининг қимматли қоғозларни реализация қилишдан ёки бошқача тарзда чиқиб кетишидан олган даромадига илгари солиқ солища ҳисобга олинган фоизли (купонли) даромад суммаси киритилмайды.

Солиқ тұловчининг қимматли қоғозларни, шу жумладан пайли инвестиция фондининг инвестиция пайларини реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиши (шу жумладан уларнинг номинал қийматини қоплаш ёки қисман қоплаш) өткідеги харажатлари қимматли қоғозни сотиб олиш нархидан (шу жумладан уни сотиб олиш харажатларидан), уни реализация қилиш харажатларидан, инвестиция пайларининг ҳисоб-китоб қилинган қийматидан ажратилған сийловлар миқдоридан, қимматли қоғозларни сотувчига солиқ тұловчи томонидан тұланған жамланған фоизли (купонли) даромад суммасидан келиб чиқкан ҳолда аникланади. Бунда илгари солиқ солища ҳисобга олинган жамланған фоизли (купонли) даромад суммаси харажатга киритилмайды.

Ушбу боб мақсадларida қимматли қоғозлар қуйидаги ҳолларда ҳам реализация қилинган (сотиб олинган) деб эътироф этилади:

1) солиқ тұловчининг тегишли қимматли қоғозларни бир турдаги мүкобил талабларни ҳисобға ўтказиш орқали беришга (қабул қилишга) доир мажбуриятлари тугатилғанда, шу жумладан бундай мажбуриятлар қонун хужжатларига мувофиқ клирингни амалға оширишда тугатилған тақдирда;

2) уюштирилған савдолар қоидалари ёки клиринг қоидалари шартларida тузилған шартномалардан келиб чиқадиган мүкобил талаблар ҳисобға ўтказилғанда, агар бундай ҳисобға олиш нетто-мажбуриятларнинг суммасини аниклаш мақсадида амалға оширилған бўлса.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битимлар амалға оширилған тақдирда, қимматли қоғозға доир тегишли битим тузилған савдолар ўтказилған сана битим амалға оширилған сана деб эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битим қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридан ташқаридан амалға оширилған тақдирда, қимматли қоғозни ўтказишнинг барча жиддий шартларини белгиловчи шартнома санаси битимни амалға ошириш санаси деб эътироф этилади.

Акциядорлик жамиятининг устав фондини (устав капиталини) кўпайтириш өткіда олинган акцияларни реализация қилувчи акциядор бўлган солиқ тұловчи даромадни акцияларни реализация қилиш нархи ва акцияларнинг устав фондини (устав капиталини) кўпайтириш натижасида акцияларнинг сони ўзгариши ҳисобға олинган ҳолда тузатиш киритилған, дастлаб тұланған қиймати ўртасидаги фарқ сифатида аниклади.

Солиқ тұловчи солиқ солиши мақсадларida қабул қилинган ҳисоб сиёсатига мувофиқ, қимматли қоғозларни реализация қилиш ёки уларнинг бошқача тарзда чиқиб кетиши өткіда чиқиб кетган қимматли қоғозларнинг қийматини харажатларга ўтказишнинг қуйидаги усулларидан бирини мустақил равишда танлайди:

- 1) сотиб олиш вақтига кўра биринчи бўлган қиймат бўйича (ФИФО);
- 2) бирликнинг қиймати бўйича.

Ушбу модда мақсадларида түлови қимматли қоғозни чиқариш шартларида назарда тутилган, қимматли қоғозни чиқариш санасидан ёки кейинги купонли даромадни түлаш санасидан қимматли қоғозни бериш санасига қадар ўтган календарь кунлар сонига мутаносиб равишда ҳисобкитоб қилинадиган фоизли (купонли) даромаднинг бир қисми жамғарилган фоизли (купонли) даромад деб эътироф этилади.

Қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича солик базаси солик тўловчилар томонидан алоҳида аниқланади. Бунда солик тўловчилар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозлар операциялари бўйича солик базасини қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар операциялари бўйича солик базасидан алоҳида аниқлайди.

Ўтган солик даврлари давомида қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича зарар (зарарлар) кўрган солик тўловчилар қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича жорий ҳисобот (солик) даврида олинган тегишли солик базасини ушбу Кодекснинг 336-моддасида белгиланган тартибда ва шартларда камайтиришга (ушбу зарарларни келгусига ўтказишга) ҳақли.

Ўтган солик даврларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган зарарлар ҳисобот (солик) даврида белгиланган ушбу қимматли қоғозларга доир операцияларнинг солик базасини камайтириши мумкин.

Ўтган солик даврларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган зарарлар ушбу тоифадаги қимматли қоғозларни реализация қилишга доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даврида солик базасини камайтириши мумкин.

Тегишли ҳисобот даврида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган ҳамда қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар операцияларидан кўрилган зарарларни солик даври мобайнида келгусига кўчириш қимматли қоғозларнинг кўрсатилган тоифалари бўйича тегишинча бундай қимматли қоғозларга доир операциялардан кўрилган фойда доирасида алоҳида алоҳида амалга оширилади.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялардан олинган даромадлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича қилинган харажатларга ёки кўрилган заарларга камайтирилиши мумкин эмас.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича олинган даромадлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлган қимматли қоғозларга доир операциялар бўйича қилинган харажатларга ёки кўрилган заарларга камайтирилиши мумкин эмас.

Ушбу модда мақсадларида қимматли қоғознинг бозор котировкаси деб қуидагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасида савдо ташкилотчисининг савдоларига (шу жумладан биржага) қўйилган қимматли қоғозлар учун – бундай савдо ташкилотчиси орқали савдо куни мобайнида амалга оширилган битимлар бўйича қимматли қоғознинг ўртача тортилган нархи;

2) чет эл савдо ташкилотчисининг савдоларига (жумладан биржага) қўйилган қимматли қоғозлар учун – бундай савдо ташкилотчиси томонидан савдо куни мобайнида ўзи орқали амалга оширилган битимлар бўйича ҳисоб-китоб қилинадиган қимматли қоғознинг ёпилиш нархи.

Агар айни бир қимматли қоғоз бўйича битим икки ёки ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, солик тўловчи савдо ташкилотчиларининг бирида юзага келган бозор котировкасини мустақил танлашга ҳақли.

Агар ўртача тортилган нарх савдо ташкилотчиси томонидан ҳисоб-китоб қилинмаса, ушбу модда мақсадларида бу савдо ташкилотчиси орқали савдо куни давомида амалга оширилган битимларнинг энг паст ҳамда энг юқори нархлари йифиндисининг ярми ўртача тортилган нарх деб эътироф этилади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар билан савдо ташкилотчиси орқали битим амалга оширилган тақдирда:

1) қимматли қоғозга доир тегишли битим амалга оширилган савдолар ўтказилган сана битим тузилган сана деб эътироф этилади;

2) солик солиш мақсадларида қимматли қоғозни ҳақиқатда реализация қилиш (сотиб олиш) ёки бошқача тарзда чиқиб кетиш нархи эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозларга оид битим қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридан ташқарида (савдо ташкилотининг иштирокисиз) амалга оширилган тақдирда:

1) қимматли қоғозни ўтказишнинг барча жиддий шартларини белгиловчи шартнома санаси битимни амалга ошириш санаси деб эътироф этилади;

2) агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик солиш мақсадларида қуидаги шартларнинг ҳеч бўлмаганда биттасига риоя этилганда, қимматли қоғозни ҳақиқатда реализация қилиш (сотиб олиш) ёки бошқача тарзда чиқиб кетиш нархи бозор нархи деб эътироф этилади:

агар битим амалга оширилган куни қимматли қоғозга нисбатан биттадан кўп битим рўйхатга олинган бўлса, амалга оширилган битимнинг ҳақиқий нархи, башарти бу нарх битимни амалга ошириш санасида савдо ташкилотчиси (ташкилотчилари) томонидан ушбу санада рўйхатга олинган мазкур қимматли қоғозга доир битимларнинг энг юқори ва энг паст нархлари ўртасидаги оралиқда (нархлар оралиғида) бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади;

агар битим амалга оширилган санада қимматли қоғозга доир битта битим рўйхатга олинган бўлса, амалга оширилган битимнинг ҳақиқий нархи, агар ушбу нарх кўрсатилган қимматли қоғоз билан бозор нархи белгиланаётган битимни амалга ошириш санасидаги бошқа бир битимнинг нархига мувофиқ бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади;

3) ушбу қисмнинг 2-бандини қўллаш мақсадларида:

савдо ташкилотчиси томонидан рўйхатга олинган битимларнинг энг юқори ва энг паст нархи (битта битимнинг нархи) манзилсиз буюртмалар асосида амалга оширилган битимлар бўйича аниқланади;

савдо ташкилотчиларида битимни амалга ошириш санасидаги нархлар оралиғи (битта битимнинг нархи) тўғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаганда, ушбу банд мақсадлари учун савдо ташкилотчиларининг тегишли битим амалга оширилган кунга қадар бўлиб ўтган энг яқин савдолар санасидаги маълумотларига кўра ушбу қимматли қоғозларни реализация қилиш чоғидаги оралиқ нарх (битта битимнинг нархи), агар ушбу қимматли қоғозлар бўйича савдолар савдо ташкилотчисида битим амалга оширилган санадан кейинги кетма-кетликдаги уч ой ичидаги лоақал бир марта ўтказилган бўлса, қабул қилинади;

агар айни бир қимматли қоғоз бўйича битимлар кўрсатилган санада икки ва ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, агар ушбу бандда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солик тўловчи савдо ташкилотчини, солик солиш мақсадларида қимматли қоғознинг нархини аниқлаш учун фойдаланадиган нархлар оралигининг (битта битим нархининг) қийматини мустақил равишда танлашга ҳақли. Бунда, агар ушбу моддада кўрсатилган савдо ташкилотчиларидан айримларида ушбу қимматли қоғозга доир биттадан ортиқ битим рўйхатга олинган бўлса, бошқа савдо ташкилотчиларида эса ушбу қимматли қоғозга доир факат битта битим рўйхатга олинган бўлса, солик тўловчи ушбу қимматли қоғозга доир биттадан ортиқ битим рўйхатга олинган савдо ташкилотчилари орасидан савдо ташкилотчини, солик солиш мақсадларида қимматли қоғознинг нархини аниқлаш учун фойдаланиладиган нархлар оралигининг (битта битим нархининг) қийматини мустақил равишда танлашга ҳақли.

Муомалада бўлган эмиссиявий қимматли қоғозлар уларни жойлаштириш чоғида сотиб олинган тақдирда, шунингдек ушбу қимматли қоғозлар жойлаштирилгандан кейин доираси чекланмаган шахсларга биринчи бор таклиф қилинганда, шу жумладан ушбу қимматли қоғозларни таклиф этиш бўйича хизматлар кўрсатадиган брокердан сотиб олинганда бундай қимматли қоғозларнинг ҳақиқий нархи бозор нархи деб эътироф этилади ва солик солиш мақсадлари учун қабул қилинади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимларнинг энг паст нархидан паст нарх бўйича реализация қилинган тақдирда молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимнинг энг паст нархи қабул қилинади.

Муомалада бўлган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги битимларнинг энг юқори нархидан юқори нарх бўйича сотиб олинган тақдирда, молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғозларнинг уюшган бозоридаги энг юқори нархи қабул қилинади.

Қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида ягона битим амалга оширилган тақдирда, бундай битимнинг нархи энг юқори (энг паст) нарх деб эътироф этилади.

Очиқ пайли инвестиция фондларининг муомаладаги инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар тегишли очиқ пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкини ишончли бошқаришни амалга ошираётган компаниядан сотиб олинган (тўланган) тақдирда, битимнинг ҳақиқий нархи, агар у инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган тартибда инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қийматига teng бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадида қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар бўйича битимнинг ҳақиқий нархи, агар ушбу бандда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархи ва нархнинг чекланган тарзда четга чиқишидан келиб чиқиб аниқланган энг юқори ва энг паст нархи ўртасидаги оралиқда турган бўлса, бозор нархи деб эътироф этилади ва солиқ солиш мақсадлари учун қабул қилинади.

Ушбу модда мақсадлари учун муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар нархининг чекланган тарзда четга чиқиши, ушбу қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан 20 фоиз миқдорда кўпайишидан ёки камайишидан келиб чиқиб белгиланади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғоз ҳисоб-китоб қилинган нархидан келиб чиқкан ҳолда белгиланган энг кам нархидан ва нархларнинг чегаравий тарзда четга чиқишидан келиб чиқиб ҳисобланган нархидан паст нархда реализация қилинган тақдирда, молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий ўзгаришидан келиб чиқкан ҳолда белгиланган энг паст нарх қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий ўзгаришидан келиб чиқкан ҳолда белгиланган энг юқори нарх бўйича сотиб олинган тақдирда, солиқ солиш мақсадларида молиявий натижани аниқлашда қимматли қоғознинг ҳисоб-китоб қилинган нархидан ва нархларнинг чегаравий четга чиқишидан келиб чиқкан ҳолда белгиланган энг юқори нарх қабул қилинади.

Ушбу модда мақсадларида қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб нархини белгилаш тартиби қимматли қоғозлар бозори бўйича ваколатли орган томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Очиқ пайли инвестиция фондларининг қимматли қоғозларнинг уюшган бозорида муомалада бўлмаган инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар очиқ пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулкни ишончли бошқаришни амалга оширувчи бошқарувчи компаниядан сотиб олинган (тўланган) тақдирда, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган тартибда аниқланган инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қийматига teng бўлса, солик солиш мақсадлари учун битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Ёпиқ ва оралиқ пайли инвестиция фондларининг муомалада бўлмаган инвестиция пайларига доир операциялар бўйича, шу жумладан улар тегишли пайли инвестиция фондини ташкил этувчи мол-мулк ишончли бошқаришни амалга оширувчи бошқарувчи компаниядан сотиб олинган тақдирда, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун хужжатларида белгиланган тартибда аниқланган инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қийматига teng бўлса, солик солиш мақсадлари учун битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Агар инвестиция фондлари тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ пайли инвестиция фондларининг муомаласи чекланган инвестиция пайларини бериш, тўлаш ёки айирбошлиш инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қиймати бўйича амалга оширилмаса, агар битимнинг ҳақиқий баҳоси битта инвестиция пайи бериладиган ва пайли инвестиция фондини ишончли бошқариш қоидаларига мувофиқ, тебранишларнинг энг кўп чегараси ҳисобга олинмаган ҳолда аниқланган пул маблағларининг суммасига teng бўлса, солик солиш мақсадида битимнинг ҳақиқий нархи қабул қилинади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозларнинг ҳисоб-китоб қилинган нархи қимматли қоғозни ўтказишнинг барча муҳим шартларини белгиловчи шартнома санасида аниқланади.

Солик солиш мақсадлари учун муомалада бўлмаган инвестиция пайларининг ҳисоб-китоб қилинган нархи битимни тузиш санасига энг яқин бўлган, инвестиция пайининг ҳисоб-китоб қилинган қиймати аниқланадиган санадан олдинги санада аниқланади.

328-модда. Муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солик базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу модда мақсадларида уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солик тўловчининг ҳисбот (солик) даврида олган даромадлари деб қўйидагилар эътироф этилади:

1) солик тўловчи ҳисбот (солик) даври мобайнида олиши керак бўлган вариациявий маржанинг суммаси;

2) муддатли битимларнинг қимматли қоғозлар бозорида муомалада бўлган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даври ичида олиниши керак бўлган, шу жумладан асос активни етказиб бериш назарда тутилган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисоб-китоблар тартибидаги бошқа суммалар.

Ушбу модда мақсадлари учун солик тўловчининг ҳисобот (солик) даврида уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлган молиявий воситалари бўйича амалга оширилган харажатлари деб қуидагилар эътироф этилади:

1) вариациявий маржанинг ҳисобот (солик) даврида солик тўловчи томонидан тўланиши лозим бўлган суммаси;

2) уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даври ичида тўланиши лозим бўлган бошқа суммалар, шунингдек асос активни етказиб бериш назарда тутилган битимлар бўйича ўтказиладиган асос активнинг қиймати;

3) уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлган молиявий воситаларига доир операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Ушбу модда мақсадлари учун солик тўловчининг уюшган бозорда муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даврида олинган даромадлари деб қуидагилар эътироф этилади:

1) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция иштирокчиларидан бири операция бажарилганда (тугалланганда) ҳисобот (солик) даврида олиниши лозим бўлган пул маблағларининг суммалари;

2) уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даврида олиниши лозим бўлган, шу жумладан асос активни етказиб беришни назарда тутувчи муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисоб-китоблар тартибида олиниши лозим бўлган бошқа суммалар.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даврида қилинган харажатлар деб қуидагилар эътироф этилади:

1) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операция иштирокчиларидан бирига операция бажарилганда (тугалланганда) ҳисобот (солик) даврида тўланиши лозим бўлган пул маблағларининг суммалари;

2) уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича ҳисобот (солик) даври ичида тўланиши лозим бўлган бошқа суммалар, шунингдек асос активни етказиб беришни назарда тутувчи битимлар бўйича бериладиган асос активнинг қиймати;

3) муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операцияларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа харажатлар.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси ва уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси алоҳида ҳисоблаб чиқарилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси ҳисобот (солик) даврида олиниши керак бўлган барча асос активлар билан тузилган мазкур битимларга доир даромадларнинг суммалари ва ҳисобот (солик) йилидаги барча асос активлар бўйича харажатларнинг суммалари ўртасидаги фарқ сифатида аникланади. Салбий фарқ, тегишинча, шундай операциялардан кўрилган зарап деб эътироф этилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича заарлар ушбу модданинг саккизинчи қисмига мувофиқ аникланадиган солиқ базасини камайтирумайди.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базаси барча асос активлар билан мазкур операцияларга доир даромадлар ва ҳисобот (солик) давридаги барча базис активлар билан мазкур операцияларга доир харажатлар ўртасидаги фарқ сифатида аникланади. Салбий фарқ, тегишинча, бундай операциялардан олинган заарлар деб эътироф этилади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича заарлар ушбу модданинг олтинчи қисмига мувофиқ аникланадиган солиқ базасини камайтирумайди.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича заарлар уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича кейинги солиқ даврларида юзага келадиган солиқ базасини ушбу бўлимда белгиланган тартибда камайтириш жумласига киритилиши мумкин.

Уюшган бозорда муомалада бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига нисбатан битимнинг ҳақиқий нархи, агар битимнинг ҳақиқий нархи битимни тузиш санасида савдо ташкилотчиси томонидан рўйхатга олинган мазкур воситага доир тузилган битимларнинг энг юқори ва энг паст нархи ўртасидаги оралиқда (нархлар оралиғида) бўлса, солиқ солиш мақсадларида бозор нархи деб эътироф этилади. Агар айни бир муддатли битимларнинг молиявий воситаси бўйича битимлар икки ва ундан ортиқ савдо ташкилотчиси томонидан амалга оширилган бўлса, муддатли битимларнинг иштирокчиси нархлар оралиғидан битимнинг ҳақиқий нархини солиқ солиш мақсадларида эътироф этиш учун фойдаланадиган, рўйхатдан ўтказилган савдо

ташкилотчисини мустақил равишда танлашга ҳақли. Савдо ташкилотчисида тегишли битимни тузиш санасидаги нархлар оралиғи тұғрисидаги ахборот мавжуд бўлмаган тақдирда, кўрсатилган мақсадлар учун савдо ташкилотчисининг охирги уч ой ичидә бўлиб ўтган энг яқин савдолар санасидаги нархлар оралиғи тұғрисидаги маълумотлардан фойдаланади.

Уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битим молиявий воситасини реализация қилишнинг (сотиб олишнинг) ҳақиқий нархи, агар ушбу нарх мазкур муддатли битимлар молиявий воситасининг муддатли битимни тузиш санасидаги ҳисоб-китоб қийматидан ошиш (пасайиш) тарафга кўпи билан 20 фоиз фарқ қиласа, солик солиш мақсадлари учун бозор нархи деб эътироф этилади.

Муддатли битимлар молиявий воситалари тегишли турларининг ҳисоб-китоб қийматини аниқлаш тартиби қимматли қофозлар бозори бўйича ваколатли орган томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Агар уюшган бозорда муомалада бўлмаган муддатли битим молиявий воситасини реализация қилишнинг (сотиб олишнинг) ҳақиқий нархи мазкур муддатли битимлар молиявий воситасининг ҳисоб-китоб қийматидан ошиш (пасайиш) тарафга кўпи билан 20 фоиз фарқ қиласа, солик тўловчининг даромадлари (харажатлари) 20 фоиз оширилган (камайтирилган) ҳисоб-китоб қийматидан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

Своп-контрактдаги мажбуриятлар (талаблар) бўйича олинган даромадлар ва кўрилган заарлар муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича тегишли солик базасини аниқлашда ҳисобга олинади.

329-модда. Хеджирлаш операцияси бўйича солик базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекс 51-моддасининг биринчи қисми талаблари инобатга олинган ҳолда хеджирлаш операцияси амалга оширилганда солик базасини аниқлашда даромадлар (харажатлар) ҳисобга олинади, уни ҳисоблашда хеджирлаш обьекти билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобга олинади.

Банклар солик базасини уюшган бозорда муомалада бўлмаган ва асос активи чет эл валютасидан иборат бўлган, етказиб бериладиган муддатли битимга доир операциялар бўйича кўрилган заарнинг суммасига камайтиришга ҳақли.

Асос активлари фоизли ставкалардан иборат бўлган муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операцияларни амалга оширишда, бундай воситаларнинг шартларида назарда тутилган фоиз ставкаларидан келиб чиқкан ҳолда, даромадларни (харажатларни) ҳисобга олиш ҳисобот (солик) даврининг сўнгтида амалга оширилмайди. Бунда муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир тегишли

операциялар бўйича даромад (харажат) деб, шу жумладан, фоизли ставкалардан келиб чиқсан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ва бундай операцияларга доир шартномага мувофиқ олиниши (тўланиши) лозим бўлган даромадлар (харажатлар) эътироф этилади.

Тегишли шартномада назарда тутилган тўловларнинг санаси бундай операциялар бўйича даромадларни (харажатларни) эътироф этиш санасидир.

330-модда. Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчилари томонидан олинган даромадлар бўйича солик базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг барча иштирокчилари томонидан олинган даромадлар бўйича солик базаси (бундан бўён ушбу моддада консолидациялашган солик базаси деб юритилади) солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларининг соликка тортиш мақсадларида ҳисобга олинадиган барча даромадларининг ва барча харажатларининг суммалари асосида, ушбу моддада белгиланган хусусиятлар инобатга олинган ҳолда аниқланади. Бу мақсадлар учун ушбу гурухнинг ҳар бир иштирокчиси солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисига консолидациялашган солик базасини ҳисоблаб чиқариш учун зарур бўлган барча зарур ахборотни солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини ташкил этиш тўғрисидаги шартномада белгиланган муддатларда тақдим этади.

Солик базасини аниқлаш ва солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг масъул иштирокчисига зарур ахборотни тақдим этиш тартиби ҳисоб сиёсатида солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухига солик солиш мақсадида белгиланади.

Консолидациялашган солик базасининг ҳисбот (солик) давридаги ҳисоб-китоби ушбу моддага мувофиқ ушбу гурух барча иштирокчиларининг маълумотлари асосида, солик тўловчилар уюшган гурухининг масъул иштирокчиси томонидан солик даври бошланганидан эътиборан ўсиб борувчи якун билан мустақил равишда тузилади.

Консолидациялашган солик тўловчилар гурухининг консолидациялашган солик базаси консолидациялашган гурух барча иштирокчиларининг ушбу бўлим қоидалари ҳисобга олинган харажатларининг арифметик суммасига камайтирилган даромадларининг арифметик суммаси сифатида аниқланади. Салбий фарқ солик тўловчилар уюшган гурухининг зарари деб эътироф этилади.

Консолидациялашган солик тўловчилар гурухи иштирокчиларининг даромадларни тўлаш манбаида солик солиниши лозим бўлган даромадлари, шунингдек консолидациялашган солик тўловчилар гурухининг назорат

қилинадиган чет эл компанияларининг назорат қилувчи шахслари бўлган иштирокчиларининг улар назорат қиладиган чет эл компанияларининг фойдаси тарзидаги даромадлари консолидациялашган солик базасига киритилмайди.

Консолидациялашган солик тўловчилар гурухининг иштирокчилари, ушбу Кодекснинг 316-моддасига мувофиқ кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича захирани товарларни (хизматларни) ушбу гурухнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилишга тааллуқли қисми бўйича шакллантирмайди.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи таркибига солик тўловчи кирганда, кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича захира ушбу гурухнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилинган товарларга (ишларга) тааллуқли бўлган захиралар суммаларига оид қисм бўйича тикланади. Бунда ушбу Кодекс 316-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ аниқланадиган захиранинг энг кўп миқдорига тузатиш киритилади, бу тузатиш солик тўловчи томонидан кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган харажатларнинг кўрсаткичларини аниқлашда солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари ўртасидаги операцияларни кўрсатилган товарларни (хизматларни) ўтган уч йилда реализация қилишдан олинган тушум, шунингдек кўрсатилган товарларни (ишларни) ҳисбот (солик) даврида реализация қилишдан олинган тушум ҳажмида истисно этади.

Солик тўловчи солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчисига айланган солик даври бошлангунига қадар ўтган уч йилда товарларни (ишларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг кўрсаткичига тузатиш киритиш амалга оширилмайди. Солик тўловчи солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи аъзоси бўлган солик даврларида бу кўрсаткич мазкур товарларни (ишларни) бундай гурухнинг бошқа иштирокчиларига реализация қилишдан олинган тушумни ўз ичига олмайди.

Кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш бўйича тикланган захираларнинг суммалари, шу жумладан захиранинг энг кўп миқдорини камайтириш натижасидаги суммалар солик тўловчи солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи аъзосига айланган солик давридан олдинги солик давридаги жами даромад таркибига киритилади.

Солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиси бўлган банклар солик тўловчилар консолидациялашган гурухи иштирокчиларидан бирининг бу гурухнинг бошқа иштирокчилари олдидағи қарзига тааллуқли қисм бўйича ушбу Кодекснинг 315-моддасига мувофиқ захирани шакллантирмайди. Гурухга кириш чоғида банклар захирани бу гурухнинг бошқа иштирокчиларига тегишли бўлган қарзнинг суммасига тиклайди. Тегишли суммалар банк солик тўловчиларнинг

консолидациялашган гурухи аъзосига айланган солиқ давридан олдинги солиқ давридаги жами даромад таркибиға киритилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг ушбу гурух таркибиға кирган, солиқ давридан олдинги солиқ даврларида ушбу бўлимга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган заарларни кўрган аъзолари консолидациялашган солиқ базасини ўзлари кўрган заарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ёхуд ушбу гурух таркибиға кирган солиқ давридан эътиборан заарларни ушбу Кодекснинг 333-моддасида белгиланган тартибда келгусига ўтказишга хақли эмас.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухи аъзоларининг ушбу гурух таркибиға киргунига қадар кўрган заарларини (шу жумладан ушбу Кодекснинг 302-моддасига мувофиқ хизмат кўрсатувчи хўжаликлар объектларидан фойдаланганлик оқибатида кўрилган заарларни) консолидациялашган солиқ базаси билан умумлаштиришга йўл қўйилмайди. Мазкур қоида солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи таркибиға ушбу гурухнинг иштирокчисига қўшиб олиш ёки бундай гурухнинг иштирокчисига қўшиб юбориш йўли билан кирган юридик шахслар кўрган заарларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Кодекснинг ушбу бўлимида назарда тутилган солиқ солиш мақсадида қабул қилинадиган харажатлар нормативлари солиқ тўловчилар консолидациялашган гурухининг ҳар бир иштирокчisi томонидан қўлланилади.

Ушбу Кодексда қимматли қофозлар бозорининг профессионал иштирокчилари бўлмаган солиқ тўловчилар учун белгиланган қимматли қофозларга ва муддатли битимларнинг молиявий воситаларига доир операциялар бўйича солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари солиқ базасини алоҳида аниқлашга, шунингдек солиқ базасини кўрилган заарлар суммасига камайтиришга ва заарларни келгуси даврга ўтказишга тааллукли қисми бўйича консолидациялашган солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришда қўлланилади.

Ушбу моддада белгиланган қоидалар факат 337-модданинг 12-бандида белгиланган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ базасини аниқлашга, банклар учун эса ушбу Кодекс 337-моддасининг 1-бандида белгиланган солиқ ставкаси қўлланиладиган солиқ базасини аниқлашга нисбатан татбиқ этилади.

331-модда. Назорат қилинадиган чет эл компанияларининг фойдасига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдаси (зарари) деб мазкур компаниянинг ушбу моддада белгиланган тартибга мувофиқ қуидаги усуллардан бири билан аниқланган фойдасининг (зарарининг) миқдори эътироф этилади:

1) компания рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун хужжатларига мувофиқ тузилган мазкур компаниянинг йиллик молиявий ҳисботи маълумотлари бўйича. Бундай ҳолда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солик солингунига қадар бўлган фойдасининг (зарарининг) миқдори ушбу компаниянинг фойдаси (зарари) деб эътироф этилади;

2) ушбу бўлимда солик тўловчи бўлган юридик шахслар учун белгиланган қоидалар бўйича.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ аниқлаш қуйидаги шартлардан бири бажарилган тақдирда амалга оширилади:

1) ушбу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг доимий турган жойи солик солиш масалалари бўйича Ўзбекистон Республикаси билан халқаро шартномаси мавжуд бўлган чет давлат бўлса, бундан солик солиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси билан ахборот алмашибни таъминламайдиган давлатлар (ҳудудлар) мустасно;

2) молиявий ҳисботга нисбатан салбий фикрлар мавжуд бўлмаган ёки фикрларни ифодалаш рад этилмаган аудиторлик хулосаси тақдим этилган бўлса.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ аниқлаш қуйидаги талабларни ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади:

1) назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш мақсадида бундай компания рўйхатдан ўтказилган давлатнинг қонун хужжатларига мувофиқ тузилган консолидациялашмаган молиявий ҳисботдан фойдаланилади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган давлатда бундай қонун хужжатлари мавжуд бўлмаса, фойда (зарар) Молиявий ҳисботларнинг халқаро стандартларига ёхуд молиявий ҳисботларни тузишнинг халқаро жиҳатдан эътироф этилган, қимматли қоғозларни савдоларга қўйишига рухсат бериш тўғрисида қарор қабул қилиши учун чет эл молиявий воситачилари рўйхатига киритилган чет эл фонд биржалари ҳамда чет эл депозитар-клиринг ташкилотлари томонидан қабул қилинадиган стандартларига мувофиқ аниқланади;

2) агар назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган давлатнинг қонун хужжатларига мувофиқ ушбу компаниянинг молиявий ҳисботи мажбурий аудитдан ўтказилиши шарт бўлмаса, ушбу Кодекс мақсадларида фойдани (зарарни) аниқлаш аудити аудитнинг халқаро стандартларига мувофиқ ўтказилган молиявий ҳисбот асосида амалга оширилади. Ушбу бандда белгиланган шартларга риоя этиш ушбу модда иккинчи қисмининг 1-бандини кўллаш мақсадлари учун талаб этилмайди.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида белгиланган шартлар бажарилмаган тақдирда, шунингдек назорат қилувчи шахс бўлган солик тўловчининг танловига кўра, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг

фойдаси (зарари) ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ аниқланади, бундан ушбу модданинг олтинчи, еттинчи, тўққизинчи – ўн биринчи қисмларида белгиланган қоидалар мустасно.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш тартиби ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ солик тўловчининг танлови бўйича кўлланилса, бундай тартиб тегишли назорат қилинадиган чет эл компаниясига нисбатан бу тартибни кўллаш бошланган санадан эътиборан камида беш солик даври ичida кўлланилиши лозим ва бу ҳисоб сиёсатида назорат қилувчи шахс бўлган солик тўловчига солик солиш мақсадлари учун мустаҳкамлаб қўйилган бўлиши керак.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу компаниянинг молиявий ҳисоботи маълумотлари бўйича аниқланган ва чет эл валютасида ифодаланган, ушбу Кодекснинг 208-моддасида назарда тутилган тартибга мувофиқ ҳисобга олинадиган дивидендларнинг (тақсимланган фойданинг) миқдорига камайтирилган фойдаси (зарари) чет эл валютасининг йиллик молиявий ҳисбот тузиладиган давр учун аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан миллий валютага нисбатан белгиланган ўртача курси қўлланилган ҳолда миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилиниши лозим.

Назорат қилинадиган ҳар бир чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси компаниянинг тегишли давр (даврлар) учун тузилган, унинг молиявий ва солик ҳисботлари илова қилинган молиявий ҳисоботи билан хужжатлар асосида тасдиқланган бўлиши керак.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ аниқланган тақдирда, назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси чет эл ташкилоти доимий турган давлатнинг (худуднинг) расмий валютасида аниқланади ҳамда у чет эл валютасининг назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси аниқланадиган календарь йил учун аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан миллий валютага нисбатан белгиланган ўртача курси қўлланилган ҳолда миллий валютада қайта ҳисоб-китоб қилиниши лозим. Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг (зарарининг) суммаси фойданинг суммасини аниқлаш имконини берадиган хужжатлар билан тасдиқланган бўлиши керак. Бундай хужжатлар, хусусан, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ҳисоб-китоб варакларидан кўчирмалар, амалга оширилган операцияларни тасдиқловчи дастлабки хужжатлардан иборат бўлиши мумкин.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлашда ушбу компаниянинг йиллик молиявий ҳисботида акс эттирилган қуйидаги даромадлари (харажатлари) ҳисобга олинмайди:

1) компаниянинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларини, кооперативларнинг пайчилик фондларидағи пайларини ва пайчилик

инвестиция фондларидағи пайларни, қимматли қоғозларни, ҳосила молиявий воситаларни молиявий ҳисоботни тузища күлланиладиган стандартларга мувофиқ ҳақиқий қиймати бүйича қайта баҳолаш суммалари тарзидаги;

2) назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун хужжатларига (ушбу компаниянинг молиявий ҳисботовини тузиш мақсадлари учун ҳисоб сиёсатига) мувофиқ молиявий ҳисботовда назорат қилинадиган чет эл компанияси деб эътироф этилган шўъба (бирлашган) ташкилотлар фойдасининг (зарарининг) суммалари тарзидаги;

3) резервларни шакллантиришга сарфланган харажатларнинг ва резервларни тиклашдан кўрилган заарларнинг суммалари тарзидаги. Бунда назорат қилинадиган компаниянинг фойдаси илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирадиган харажатлар суммасига камайтирилади. Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг компания рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун хужжатларига мувофиқ тузилган йиллик молиявий ҳисботи маълумотларига кўра зарар аниқланса, илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирувчи харажатлар бундай заарнинг суммасини кўпайтиради.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойдасини (зарарини) аниқлаш чоғида илгари шакллантирилган резервнинг миқдорини камайтирувчи харажатлар суммасини ҳисобга олишнинг ушбу модда тўққизинчи қисмининг 3-бандида белгиланган тартиби, агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг молиявий ҳисботовида илгари шакллантирилган резервларни камайтирувчи харажатлар суммаси очиб берилган бўлса ёки бундай харажатлар хужжатлар билан тасдиқланган бўлса, кўлланилади.

Компаниянинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушлари, кооперативларнинг пайчилик фондларидағи пайлари ва пайчилик инвестиция фондларининг пайлари, қимматли қоғозлар, ҳосила молиявий воситалар реализация қилинган ёки бошқача тарзда чиқиб кетган тақдирда, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг, ушбу модданинг биринчи қисми 1-бандига мувофиқ, аниқланган фойдасига (зарарига) уларни қайта баҳолаш суммалари (агар бундай қайта баҳолаш амалга оширилган бўлса), шу жумладан уларнинг қадрсизланишидан кўрилган заарнинг суммаси миқдорида тузатиш киритилади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг йиллик молиявий ҳисботларининг маълумотларига кўра зарар аниқланса, агар ушбу модданинг ўн тўртинчи қисмида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, у келгуси даврларга чекловларсиз тақсимлаб ўтказилиши ва ушбу компаниянинг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олиниши мумкин.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган усуллардан бири ёрдамида аниқланган

зарари, агар назорат қиладиган шахс бўлган солиқ тўловчи мазкур зарар олинган давр учун назорат қилинадиган чет эл компанияси тўғрисидаги билдириш хатини тақдим этмаса, келгуси даврларга тақсимлаб ўтказилиши мумкин эмас.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базаси назорат қилинадиган ҳар бир чет эл компаниясига нисбатан алоҳида-алоҳида аниқланади.

Агар назорат қилинадиган чет эл компаниясининг солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинадиган даромадлари ўзига нисбатан ўзаро боғлиқ шахслар ўртасида битимлар тузилиши муносабати билан солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг тўлиқлигини текшириш ўтказилган солиқ тўловчи билан назорат қилинадиган битим тузилиши натижасида олинган бўлса ҳамда мазкур текширув натижалари юзасидан қабул қилинган, кучга кирган қарорга мувофиқ битим нархига солиқни қўшимча ҳисоблаш мақсадида тузатиш киритилган бўлса, назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тегишли даромадлари солиқ базасини белгилаш мақсадида мазкур тузатишни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси томонидан шу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг ёхуд унинг ўзаро боғлиқ шахсининг назорат қилувчи шахси деб эътироф этиладиган юридик шахснинг фойдасига қимматли қофозларни ва (ёки) мулкий хукуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) реализация қилишдан олинган даромадлар, шунингдек назорат қилинадиган чет эл компаниясининг қимматли қофозларни ва (ёки) мулкий хукуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) сотиб олиш нархи тарзидаги харажатлари, башарти қимматли қофозларни ва (ёки) мулкий хукуқларни (шу жумладан улушларни, пайларни) реализация қилиш нархи уларнинг, назорат қилинадиган компаниянинг ҳисобга олиш маълумотларига кўра, мулк хукуқи мазкур қофозларга ва (ёки) мулкий хукуқларга (шу жумладан улушларга, пайларга) ўтган санадаги хужжатлар билан тасдиқланган қийматидан келиб чиқсан ҳолда, бироқ мазкур қимматли қофозларнинг ва (ёки) мулкий хукуқларнинг (шу жумладан улушларнинг, пайларнинг) мулк хукуқи ўтган санадаги бозор қийматидан ошмаган, хужжатлар билан тасдиқланган қийматидан келиб чиқсан ҳолда аниқланган бўлса, назорат қилинадиган компаниянинг фойдасидан (зараридан) чиқариб ташланади.

Назорат қилинадиган чет эл компаниясининг тегишли даврдаги фойдасига нисбатан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси назорат қилувчи шахснинг иштироки улушкига мутаносиб равишда чет давлатлар қонун хужжатларига ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси қонун хужжатларига мувофиқ шу фойдага нисбатан ҳисоблаб чиқарилган солиқнинг (шу жумладан даромадни тўлаш манбаида ушлаб қолинадиган даромад солигининг), шунингдек шу назорат қилинадиган чет эл компаниясининг Ўзбекистондаги доимий ваколатхонаси фойдасига нисбатан ҳисоблаб чиқариладиган фойда солигининг миқдорига нисбатан камайтирилади.

Чет давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солик суммаси ҳужжатлар билан тасдиқланиши керак, Ўзбекистон Республикасининг давлат (худуд) билан солик солиш масалаларига доир халқаро шартномаси мавжуд бўлмаган тақдирда, ушбу сумма чет давлатнинг соликлар соҳасида назорат қилиш ва текширишга ваколатли органи томонидан тасдиқланиши керак.

46-боб. Солик базасига тузатиш киритиш

332-модда. Даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш

Ҳисобот солик давридаги даромад (харажатлар) миқдорининг солик базасини аниқлашда илгари даромад (харажат) деб эътироф этилган сумма доирасида кўпайиши ёки камайиши тузатиш киритиш деб эътироф этилади.

Даромадлар ва харажатларга қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилиши лозим:

- 1) товарлар, шунингдек суғурталанувчига суғурта мукофоти тўлиқ ёки қисман қайтарилиганда;
- 2) битим шартлари ўзгартирилиганда;
- 3) нархлар ўзгартирилиганда, сотиб оловчи томонидан чегирмадан фойдаланилганда;
- 4) кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш қуйидагича амалга оширилади:

кафолат муддати белгиланган товарлар (хизматлар) бўйича – кафолат муддати доирасида;

суғурта мукофотлари бўйича – шартномани бекор қилиш пайтида; бошқа ҳолларда – бир йиллик муддат доирасида.

Ушбу моддага мувофиқ даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш мазкур модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ҳоллар юзага келганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Бунда товарни (хизматни) сотувчи ушбу Кодекснинг 257-моддасида назарда тутилган тартибида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадга тузатиш киритади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш мазкур ҳоллар содир бўлган солик даврида амалга оширилади.

Даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш солик тўловчи солик солишнинг умумбелгиланган тартибига ўтган тақдирда ҳам амалга оширилади, бундан тузатиш киритилаётган даромадлар бўйича солик имтиёзларини қўллаш ҳоллари мустасно.

333-модда. Заарларни келгусига ўтказиш

Ушбу бўлимда назарда тутилган даромадлар ва харажатларга киритилган тузатишларни инобатга олган ҳолда чегирилиши лозим бўлган

харажатларнинг жами даромаддан ошиб кетиши солиқ тўловчининг зарари деб эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли коғозлар ва муддатли битимларнинг муомаладаги молиявий воситаларига доир операциялар бўйича заарлар тадбиркорлик фаолиятидан кўрилган заарлар деб эътироф этилади.

Олдинги солиқ даврида (даврларида) ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган зарари (заарлари) бўлган солиқ тўловчи жорий солиқ даврининг фойдасини ушбу кўрилган заарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақлидир.

Солиқ тўловчи зарарни ушбу заар кўрилган солиқ давридан кейинги ўн йил мобайнида келгусига ўтказишни амалга оширишга ҳақлидир.

Ўтказилаётган заарнинг ҳар бир кейинги солиқ даврида ҳисобга олинадиган жами суммаси ушбу бўлимга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган жорий солиқ даври солиқ базасининг 60 фоизидан ошиб кетиши мумкин эмас.

Солиқ базаси олдинги солиқ даврида (даврларида) кўрилган заар суммасига фақат жорий солиқ даврининг якунлари бўйича камайтирилиши мумкин.

Бир календарь йилдан ортиқ йилларда кўрилган заарлар улар кўрилган кетма-кетликада ўтказилади.

Бош банқдан умидсиз қарзларни олувчи шўъба ташкилоти томонидан кўрилган заарлар келгуси даврларга ўтказилмайди.

Заарларни ўтказишнинг алоҳида ҳоллардаги ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 334–336-моддаларида назарда тутилгандир.

334-модда. Қайта ташкил этилгаида заарларни ўтказиш

Қайта ташкил этиш муносабати билан ўтказиладиган заарлар солиқ тўловчилар бўлган хуқуқий ворислар ўртасида тақсимлаш баланси асосида ўтказиладиган активлар қийматининг қайта ташкил этилаётган юридик шахс активлари қийматидаги тақсимлаш балансини тузиш санасидан олдинги санадаги ҳолатига кўра солиштирма миқдорига мутаносиб равишда тақсимланади ва ушбу Кодекснинг 333-моддасида назарда тутилган тартибда ўтказилади.

Хуқуқий ворис бўлган солиқ тўловчи қайта ташкил этилган тақдирда, унинг илгари ўз фаолиятини тугатган солиқ тўловчидан кўрган заарлари ўтказилмайди.

335-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашгай гуруҳи бўйича заарларни ўтказиш

Ушбу Кодекс 333-моддасининг қоидалари солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гурухига нисбатан ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда қўлланилади.

Агар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи олдинги солиқ даврида (даврларида) заар (заарлар) кўрган бўлса, бундай

гурухнинг масъул иштирокчиси жорий солик даврининг консолидациялашган солик базасини заарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақли.

Солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиси консолидациялашган гурух таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гурух фаолиятини тугатгандан кейин):

1) жорий солик даврининг солик базасини мазкур гурух фаолият кўрсатган даврда кўрилган заарнинг суммасига (ушбу сумманинг бир қисмига) камайтиришга ҳақли эмас;

2) жорий солик даврининг солик базасини мазкур иштирокчи томонидан у солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиси бўлмаган солик даврларининг якунлари бўйича кўрилган зарар суммасига (ушбу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда камайтиришга ҳақли. Бунда ушбу Кодекс 333-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган, солик тўловчи зарарни келгусига ўтказишни амалга оширишга ҳақли бўлган муддат бундай солик тўловчи солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчиси бўлган йиллар сонига оширилади.

Агар солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиси мазкур гурухдаги ўзининг иштирок этиш даврида қўшиб юбориш ёки қўшиб олиш шаклида қайта ташкил этилган бўлса, мазкур гурух таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гурух фаолиятини тугатганидан кейин) бу иштирокчи жорий солик даврининг солик базасини ўзи хукукий вориси бўлган солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлмаган бундай қайта ташкил этилган солик тўловчилар солик даври якунлари бўйича қайта ташкил этилган солик тўловчидан олинган заарлар суммасига (шу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда камайтиришга ҳам ҳақли.

Агар солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчиси мазкур гурухдаги ўзининг иштирок этиш даврида юридик шахсни бўлиш йўли билан янгидан ташкил этилган бўлса, мазкур гурух таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гурух фаолиятини тугатганидан кейин) бу иштирокчи жорий солик даврининг солик базасини ўзи хукукий вориси бўлган солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухи иштирокчилари бўлмаган бундай қайта ташкил этилган юридик шахс солик даври якунлари бўйича қайта ташкил этилган солик тўловчиidan олинган заарлар суммасига (шу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда, ушбу Кодекснинг 92-моддасини ҳисобга олган ҳолда камайтиришга ҳам ҳақли.

336-модда. Операцияларнинг айрим турлари бўйича заарларни ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари

Юридик шахснинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонани устав фондида (устав капиталида) иштирок этиш улушкини реализация қилишдан ёки унинг бошқача тарзда чиқиб кетишидан кўрилган заар реализация

қилинган (чиқиб кетган) активларга айнан ўхшаш активларни реализация қилишдан (уларнинг чиқиб кетишидан) олинган даромадлар ҳисобидан компенсация қилинади.

Ишончли бошқарув шартномаси бўйича кўрилган заарлар ишончли бошқарув муассисининг солиқ базасини белгилашда ҳисобга олинмайди. Бундай заарлар ушбу ишончли бошқарувнинг келгусидаги даромадларига ўтказилади.

Оддий ширкат шартномасида (биргалиқдаги фаолият тўғрисидаги шартномада) иштирок этишдан шерикларнинг (иштирокчиларнинг) олган зарари ишончли шахсда ушбу оддий ширкат оладиган келгуси даромадларга ўтказилади.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан кўрилган заарлар биргаликда аниқланади ва тадбиркорлик фаолиятидан олинадиган солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Бундай заарлар шу хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинадиган келгуси даромадларга ўтказилади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар ва муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича заарлар алоҳида аниқланади ва худди шундай операциялардан олинган даромадлар ҳисобидан ҳар бир солиқ базаси доирасида компенсация қилинади.

Солиқ тўловчи ушбу моддада назарда тутилган заарларни улар кўрилган солиқ давридан кейинги ўн йил мобайнида келгусига ўтказишини амалга оширишга ҳақли. Бунда ушбу Кодекс 333-моддасининг олтинчи қисмида кўрсатилган чеклов бундай заарларга нисбатан татбиқ этилмайди.

47-боб. Солиқ ставкалари. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби

337-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари қўйидаги миқдорларда белгиланади:

№	Солиқ тўловчилар	Солиқ ставкала ри, фоизлар да
1	Банклар	20
2	Кўйидаги солиқ тўловчилар: цемент (клинкер) ишлаб чиқаришни амалга оширувчи; полиэтилен гранулалар ишлаб чиқаришни амалга оширувчи; фаолиятининг асосий тури мобиль алоқа хизматларини кўрсатишдан иборат бўлган	20

3	Үзи ишлаб чиқарган ўз қишлоқ хўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинган фойда бўйича ушбу Кодекснинг 57-моддасида назарда тутилган мезонларга жавоб берувчи қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари ва балиқ хўжалиги корхоналари	0
4	Ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи солиқ тўловчилар	0
5	Кўшимча манбалардан даромадлар олувчи бюджет ташкилотлари	0
6	Товарларни (ишларни) экспортга реализация қилишдан олинган фойда	0
7	Бозор ва савдо комплексларида хизмат кўрсатишдан олинган фойда	20
8	Товарларнинг (хизматларнинг) электрон савдосини амалга оширувчи электрон тижорат субъектларининг миллий реестрига киритилган солиқ тўловчилар	7,5
9	Ягона иштирокчилари ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари бўлган ва умумий ходимлар сонида ногиронлиги бўлган шахслар камидаги 50 фоизни ташкил этадиган ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш жамғармаси меҳнатга ҳақ тўлаш умумий фондининг камидаги 50 фоизини ташкил этадиган солиқ тўловчилар	0
10	Ўзбекистон Республикаси Халқ банки томонидан фуқароларнинг шахсий жамғаривори бориладиган пенсия ҳисобваракларидаги маблағлардан фойдаланишдан олинадиган даромадлар	0
11	Дивиденклар тарзидаги даромадлар	5
12	Қолган солиқ тўловчилар, бундан 1–11-банларда кўрсатилганлар мустасно	15

Ушбу модда биринчи қисмининг 2-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар фаолиятнинг барча турлари бўйича белгиланган солиқ ставкасини кўллади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар, агар ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинган даромадлари жами даромаднинг 90 фоиздан кўпроғини ташкил этса, фаолиятнинг барча турлари бўйича 0 фоиз микдорида солиқ ставкасини кўллашга ҳақлидир.

Ижтимоий соҳада фаолиятни амалга оширувчи солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 59-моддасида белгиланган мезонларга риоя этмаган тақдирда, мазкур шартларга риоя этмаганлик рўй берган солиқ даврининг бошланишидан эътиборан ушбу модда биринчи қисмининг 12-бандида

белгиланган солиқ ставкасини илгари ўтган солиқ даврлари учун аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этган ҳолда кўллади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 8-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар, агар кўрсатилган фаолият турларини амалга оширишдан олинган даромадлар жорий ҳисбот (солиқ) даври якунлари бўйича жами даромаднинг камидаги 90 фоизини ташкил этса, 7,5 фоиз миқдоридаги солиқ ставкасини кўллашга ҳақли.

Кўшимча манбалардан даромад олувчи бюджет ташкилотлари, башарти бўшатилаётган маблағлардан қонун хужжатларида белгиланган тартибда бюджет ташкилотларининг моддий-техника ва ижтимоий базасини мустаҳкамлаш, ўз ходимларини моддий рағбатлантириш учун мақсадли тарзда фойдаланса, 2023 йилнинг 1 январига қадар 0 фоиз миқдоридаги солиқ ставкасини кўллади.

Ўзида ишловчиларнинг умумий ўртacha йиллик сонининг 3 фоизидан кўпроғи ногиронлиги бўлган шахсларни ташкил этадиган юридик шахслар учун солиқ ставкаси ушбу моддада белгиланган нормадан ортиқча ишга жойлаштирилган ногиронларнинг ҳар бир фоизига солиқ ставкасининг бир фоизи ҳисобидан камайтирилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг 6-бандида назарда тутилган 0 даражали фоиз миқдоридаги солиқ ставкаси солиқ тўловчилар томонидан, агар товарларни (хизматларни) экспорт қилишдан олинадиган даромадлар жами даромаднинг камидаги 15 фоизини ташкил этса, кўлланилади.

Товарлар экспорт қилинганда, шу жумладан товар воситачи (ишончли вакил) орқали реализация қилинганда, 0 даражали фоиз миқдоридаги солиқ ставкаси солиқ тўловчилар томонидан, ушбу Кодекснинг 261-моддасида назарда тутилган товарларнинг экспортини тасдиқловчи хужжатлар мавжуд бўлганда, кўлланилади.

Товарлар экспорт қилинганда, 0 даражали фоиз миқдоридаги солиқ ставкаси солиқ тўловчилар томонидан, товарларни чет эл валютасида экспорт қилиш юзасидан даромадлар товарлар (хизматлар) экспортга чиқарилган кундан эътиборан бир юз саксон календарь куни ичida келиб тушмаган тақдирда, кўлланилмайди.

Ушбу модданинг саккизинчи қисми қоидалари қуидагиларга нисбатан татбиқ этилмайди:

1) рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан тасдиқланадиган хом ашё товарлар экспортига;

2) халқаро ташишлар хизматларига, бундан автотранспортда ташишлар мустасно;

3) товарларни кувурлар орқали ва газ кувурлари орқали ташиш бўйича хизматларга.

Фойдали қазилмаларни қазиб олиш соҳасида фаолиятни амалга ошираётган айрим солиқ тўловчилар учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан оширилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

338-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ давридир.
Йилнинг чораги ҳисобот давридир.

339-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисботини тақдим этиш тартиби

Ҳисобот (солиқ) даврининг якунлари бўйича солиқ суммаси солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда аниқланади.

Ҳисобот даври якунлари бўйича солиқ суммаси солиқ даврининг бошидан ошиб борувчи якун билан, агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ базасининг солиқ ставкасига мувофиқ бўлган фоизлардаги улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг 342-моддасида белгиланган ҳолларда ва тартибда фойда солиғини ёки чет давлатда тўланган даромадлардан олинадиган худди шундай турдаги тўланган солиқни ҳисобга ўтказиш йўли билан солиқ суммасини камайтиришга ҳақли.

Агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ ҳисботи барча солиқ тўловчилар томонидан ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври ўтганидан кейин солиқ бўйича ҳисобда турган жойидаги солиқ органига тақдим этилади.

Агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ ҳисботи куйидаги муддатларда тақдим этилади:

- 1) ҳисобот даври якунлари бўйича – ҳисобот давридан кейинги ойнинг ийгирманчи кунидан кечиктирмай;
- 2) солиқ даври якунлари бўйича – солиқ даври ўтгандан кейинги ийлнинг 1 мартаидан кечиктирмай.

Бюджет ташкилотлари ва нодавлат нотижорат ташкилотлари томонидан солиқ бўйича солиқ ҳисботи солиқ даври якунларига кўра тақдим этилади, бундан матлубот кооперативлари мустасно. Бунда ўтган солиқ даври якунлари бўйича жами даромад мавжуд бўлмаган тақдирда солиқ ҳисботини тақдим этиш талаб қилинмайди.

340-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқни тўлаш ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича, тегишли ҳисобот (солиқ) даври учун солиқ ҳисботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

Жами даромади жорий солиқ давридан олдинги солиқ даври учун киритилган тузатишлар ҳисобга олинган ҳолда беш миллиард сўмдан ошадиган солиқ тўловчилар ушбу модданинг учинчи – олтинчи қисмларига

мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган ҳар ойлик бўнак тўловларини ҳисбот даври ҳар бир ойининг йигирма учинчи кунидан кечиктирмай тўлайди.

Жорий солик даврининг биринчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси ўтган солик даврининг охирги чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўлови суммасига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солик даврининг иккинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси жорий йилнинг биринчи ҳисбот даври учун солик ҳисботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солиги суммасининг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солик даврининг учинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси ярим йиллик якунларига кўра солик ҳисботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солигининг суммаси ва биринчи чорак якунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солигининг суммаси ўртасидаги фарқнинг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Жорий солик даврининг тўртинчи чорагида тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси тўққиз ойлик якунларига кўра солик ҳисботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солигининг суммаси ва ярим йиллик якунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган фойда солигининг суммаси ўртасидаги фарқнинг учдан бирига тенг этиб қабул қилинади.

Агар ушбу модданинг учинчи – олтинчи қисмларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган ҳар ойлик бўнак тўловининг суммаси манфий ёки нолга тенг бўлса, кўрсатилган тўловлар тегишли чорақда амалга оширилмайди.

Солик тўловчилар, шу жумладан янгидан ташкил этилган, жами даромади жорий ҳисбот даври мобайнида беш миллиард сўмдан ошган солик тўловчилар ҳар ойлик бўнак тўловларини бундай ошиб кетиш содир бўлган тўлиқ чорак ўтганидан кейин тўлайди.

Бўлиш ёки ажратиб чиқариш йўли билан қайта ташкил этиш натижасида янгидан ташкил этилган юридик шахс, жами даромадининг микдоридан қатъи назар, ҳар ойлик бўнак тўловларини, агар бўлиш ёки ажратиб чиқариш йўли билан қайта ташкил этилган юридик шахс солик бўйича ҳар ойлик бўнак тўловларини бундай қайта ташкил этиш амалга оширилган солик даврида ҳисоблаб чиқарган бўлса, иккита келгуси солик даври мобайнида тўлайди.

Ҳисбот (солик) даври якунлари бўйича ҳисбот (солик) даври мобайнида тўланган ҳар ойлик бўнак тўловлари суммаси ҳисбот (солик) даври учун солик ҳисботи бўйича ҳисоблаб чиқарилган соликни тўлаш чоғида ҳисобга олинади.

Ҳар ойлик бўнак тўловини ҳисоблаб чиқариш солик органлари томонидан амалга оширилади.

Жами йиллик даромаднинг микдоридан қатъи назар, солик ҳисботини солик бўйича фақат солик даври якунлари юзасидан тақдим этувчи солик тўловчилар ҳар ойлик бўнак тўловларини тўламайди.

Солиқ түловчи тугатилганда солиқ тугатиш якунлангунига қадар түланиши лозим.

Юридик шахсни тугатиш түғрисида қарор қабул қилинган тақдирда, давлат солиқ хизмати органи ҳар ойлик бүнак түловларини ҳисоблашни рўйхатдан ўтказувчи органдан бундай ахборот олинган ойдан эътиборан тўхтатиб туради.

Фаолият тикланган ва тугатиш жараёни тўхтатилган тақдирда, ҳар ойлик бүнак түловларини ҳисоблаш уларни ҳисоблаш тўхтатилган ойдан эътиборан тикланади.

341-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси ҳисбот (солиқ) даври якунлари бўйича ҳисоблаб чиқарилган бүнак тўловлари суммаларини, шунингдек солиқ суммаларини тўлашни, шундай гуруҳни тузиш тўғрисидаги шартнома рўйхатдан ўтказилган жойда, мазкур суммаларни ушбу гурухнинг ва улар алоҳида бўлинмаларининг иштирокчилари бўйича тақсимламасдан амалга оширади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича солиқ ҳисботи солиқ органига ушбу Кодекс 339-моддасининг бешинчи қисмида белгиланган тартибда ва муддатларда тақдим этилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг қолган иштирокчилари ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органига солиқ ҳисботини тақдим этмайди.

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари ушбу гурухнинг консолидациялашган солиқ базасига киритилмайдиган даромадларни олса, улар ўзи ҳисобда турган жойдаги солиқ органларига солиқнинг фақат ушбу даромадларга нисбатан ҳисоблаб чиқарилган қисми бўйича солиқ ҳисботини тақдим этади.

Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича ҳисбот (солиқ) даври якунлари бўйича солиқ ҳисботи шу гурухнинг масъул иштирокчиси томонидан солиқ ҳисоби маълумотлари хамда умуман солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича консолидациялашган солиқ базаси асосида фақат консолидациялашган солиқ базасига нисбатан солиқни ҳисоблаб чиқариш қисми бўйича тузилади.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг масъул иштирокчиси томонидан ушбу гуруҳ фаолият кўрсата бошлаган солиқ даврининг биринчи чорагида түланиши лозим бўлган солиқ бўйича ҳар ойлик бүнак тўловларининг суммаси шу гуруҳ барча иштирокчиларининг ушбу гуруҳ тузилишидан олдинги солиқ даврининг учинчи чорагида

тўланиши лозим бўлган ҳар ойлик бўнак тўловлари суммаси сифатида аниқланади.

Агар солик тўловчиларнинг консолидациялашган гурухини тузиш тўғрисидаги шартнома солик органи томонидан солик даври бошланганидан кейин рўйхатдан ўтказилган бўлса, солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг иштирокчилари томонидан солик даври бошидан буён ўтган ҳисобот даврларининг якунлари бўйича тўланган бўнак (жорий) тўловлари солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг бўнак жорий тўловлари солик тўловчилар консолидациялашган гурухининг тегишли иштирокчиси ҳисобига ўтказилиши (қайтарилиши) лозим.

342-модда. Солиқни ҳисобга олиш

Чет давлатнинг қонун хужжатларига ва (ёки) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасига мувофиқ ҳақиқатда тўланган (ушлаб қолинган) фойда солигининг суммаси ёки ушбу чет давлатда олинган даромадлардан олинадиган айнан ўхаш турдаги солик Ўзбекистон Республикасида фойда солигини тўлаш ҳисобидан солик тўловчида ушбу моддада белгиланган тартибда ва миқдорларда ҳисобга олиниши лозим.

Фойда солиги суммаси ёки Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлардан олинадиган айнан ўхаш турдаги солиқни ҳисобга олиш бир вақтнинг ўзида қуйидаги шартларга риоя этилган ҳолда амалга оширилади:

1) Ўзбекистон Республикасида солик солиниши лозим бўлган даромад бўйича;

2) Ўзбекистон Республикаси билан халқаро шартнома мавжуд бўлганда;

3) бундай солик тўланганлигини (ушлаб қолинганлигини) тасдиқловчи ҳужжат мавжуд бўлганда.

Фойда солигининг ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқарida тўланган (ушлаб қолинган), айнан ўхаш турдаги солик ҳисобга олинадиган суммасининг миқдори солик тўловчи кўрсатилган даромад олиниши лозим бўлган (олинган) солик даври учун тўлаши лозим бўлган фойда солиги суммасидан ошиб кетиши мумкин эмас.

Чет давлат ваколатли органининг маълумотномаси ёки солик Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарida тўланганлиги фактини тасдиқловчи бошка ҳужжат Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарida фойда солиги ёки айнан ўхаш турдаги солик тўланганлигини (ушлаб қолинганлигини) тасдиқловчи ҳужжат ҳисобланади.

Агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар чет тилида тузилган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг давлат тилидаги таржимаси мавжуд бўлиши шарт.

48-боб. Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентларига тўланадиган дивидендлар ва фоизлар тарзидағи даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

343-модда. Дивидендлар тарзидағи даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Юридик шахс томонидан Ўзбекистон Республикасининг солиқ резидентига тўланадиган дивидендларга ушбу Кодекснинг 345-моддасида назарда тутилган тартибда тўлов манбаида солиқ солинади ва бундай даромадларни олувчи томонидан солиқ базасини аниклашда чегириб ташланади.

Агар дивидендлар Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахс томонидан Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентига тўланса, олинган дивидендларга нисбатан тўланадиган солиқ суммаси уни олувчи томонидан олинган дивидендлар суммасидан ва ушбу Кодекс 337-моддаси биринчи қисмининг 11-бандида белгиланган солиқ ставкасидан келиб чиқиб, мустақил равишда аникланади. Бунда дивиденд олувчилар ушбу моддага мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасини даромад манбай жойлашган жой бўйича тўланган солиқ суммасига камайтиришга, агар Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ҳақли эмас.

344-модда. Фоиз тарзидағи даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқача қоида белгиланмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентига тўланадиган фоизлар ушбу даромадларни олувчининг солиқ базасида ҳисобга олинади ва унга ушбу бўлимда назарда тутилган тартибда солиқ солинади.

Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган юридик шахс томонидан нотижорат ва бюджет ташкилотларига тўланадиган фоизларга тўлов манбаида ушбу Кодекс 337-моддаси биринчи қисмининг 12-бандида белгиланган микдордаги солиқ ставкаси бўйича солиқ солинади ва бундай даромадлар олувчиларнинг солиқ базасини аниклашда чегириб ташланади.

345-модда. Солиқ агентлари томонидан дивидендлар ва фоизлардан солиқни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ҳамда тўлаш тартиби

Дивидендлар ва фоизлар тарзида даромадлар тўловчи юридик шахслар ушбу Кодекс 343-моддасининг биринчи ва 344-моддасининг иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда солиқ агентлари деб эътироф этилади.

Солиқ агенти Ўзбекистон Республикаси солиқ резидентлари деб эътироф этиладиган юридик ва (ёки) жисмоний шахсларга дивидендлар ва фоизлар тарзида тўланадиган даромадларга нисбатан ҳар бир солиқ тўловчи бўйича алоҳида солиқ суммасини ушбу Кодекс 337-моддасининг биринчи қисми 11-бандида ёки 381-моддасида назарда тутилган солиқ ставкалари бўйича кўрсатилган даромадларни ушбу моддада белгиланган тартибда ҳар бир тўловга татбиқан белгилайди.

Дивидендлар олувчи солиқ тўловчининг даромадларидан ушлаб қолинадиган солиқ суммасини аниқлашда солиқ базаси ҳар бир олувчига нисбатан солиқ агенти томонидан шу олувчига тўғри келадиган солиқ солинадиган дивидендлар жами суммасининг улуши сифатида аниқланади. Дивидендларнинг солиқ солиниши лозим бўлган бундай жами суммаси юридик шахс томонидан барча олувчиларнинг фойдасига тақсимланиши лозим бўлган, ушбу юридик шахс томонидан жорий ҳисбот (солиқ) даврида ва ўтган ҳисботда (солиқ даврларида) олинган дивидендларни дивидендларни олувчилар фойдасига тақсимлаш санасидаги дивидендлар умумий суммасига камайтирилган дивидендларнинг умумий суммаси сифатида аниқланади. Бунда тақсимланадиган дивидендларнинг умумий суммасини ушбу юридик шахс томонидан олинган дивидендлар суммасига камайтириш, башарти ушбу олинган дивидендлар суммаси аввал ушбу юридик шахснинг дивидендлар тарзида олинган даромадларига нисбатан солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмаган бўлса, амалга оширилади.

Солиқ агенти ушбу Кодекс 344-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган фоиз тарзидаги даромадларга нисбатан солиқ суммасини, ушбу модданинг иккинчи қисмида белгиланган тартибга айнан ўхшашиб тартибда аниқлади.

Дивидендлар ва фоизлардан олинадиган солиқ суммаси бўйича солиқ ҳисботи ўзининг солиқ ҳисобига олинган жойидаги солиқ органига дивидендлар ва фоизлар ҳисобланган ойдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай солиқ агентлари томонидан тақдим этилади.

Солиқ суммаси дивидендларни ва фоизларни тўлаш муддатидан кечиктирмай бюджетга тўланади.

Солиқ агенти дивидендлар ва фоизларни олувчининг талабига кўра, ушбу шахсга солиқ даври учун даромад суммаси ва ушлаб қолинган солиқнинг умумий суммаси тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шаклдаги маълумотнома тақдим этиши шарт.

346-модда. Солиқ агентининг жавобгарлиги

Солиқ суммаси тўлов манбаида ушлаб қолинмаган тақдирда, солиқ агенти солиқнинг ушлаб қолинмаган суммасини ва у билан боғлиқ пеня суммасини қонун хужжатларига мувофиқ бюджетга киритиши шарт.

49-боб. Фаолиятини доимий муассасаса орқали амалга ошираётган норезидентларнинг даромадлариға солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

347-модда. Солиқ солинадиган даромадни аниқлаш

Фаолиятини доимий муассасаса орқали амалга ошираётган норезидентнинг даромадларидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш ушбу бобда назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, ушбу Кодекснинг 43 – 47-бобларида белгиланган тартибда мазкур норезидент томонидан мустақил равишда амалга оширилади.

Бажарилиши мазкур бобда назарда тутилган, фаолиятини доимий муассасаса орқали амалга ошираётган норезидент бўлган солиқ тўловчининг мажбуриятлари унинг доимий муассасасига юклатилиши мумкин. Бунда доимий муассасаса солиқ тўловчининг барча ҳукуқларига эга бўлади.

Доимий муассасанинг жами даромадини бундай доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлган, Ўзбекистон Республикасида фаолиятни амалга ошириш бошланган санадан эътиборан олинган даромадларнинг қўйидаги турлари ташкил этади:

1) норезидент томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолиятини ўзининг доимий муассасаси орқали амалга ошириш натижасида олинган даромадлар;

2) норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси мулкига эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва (ёки) уни тасарруф қилишдан олган даромадлари;

3) норезидентнинг даромадлари, шу жумладан унинг бошқа давлатлардаги тузилмавий бўлинмаларининг Ўзбекистон Республикасидаги Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган мазкур юридик шахснинг доимий муассасаси орқали амалга ошириладиган фаолиятга айнан ўхшаш ёки бир хил фаолиятни амалга оширишдан оладиган даромадлари;

4) ушбу Кодекснинг 351-моддасида кўрсатилган Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган доимий муассасага тегишли бошқа даромадлар;

5) бундай доимий муассаса фаолияти билан боғлиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида манбалардан олинган даромадлар.

Агар норезидент Ўзбекистон Республикасида ҳам, унинг ҳудудидан ташқарида ҳам ўзининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси билан биргалиқда бажариладиган битта лойиҳа ёки алоқадор лойиҳалар доирасида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган бўлса, агар норезидент худди шундай ёки айнан ўхшаш фаолият билан худди шундай ёки айнан ўхшаш шароитлардаги фаолиятда банд бўлган якка ва алоҳида шахс бўлганида ҳамда ўзи доимий муассасаси бўлган норезидентдан мустақил равишда фаолият кўрсатганида олиши мумкин бўлган даромад бундай доимий муассасанинг даромади деб ҳисобланади.

Агар норезидентнинг доимий муассасаси томонидан Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилган товарларни (хизматларни) норезидентнинг Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарида жойлашган бошқа таркибий бўлинмаси реализация қилса, агар у худди шундай ёки айнан ўхшаш фаолият билан худди шундай ёки айнан ўхшаш шароитлардаги фаолиятда банд бўлган якка ва алоҳида шахс бўлганида ҳамда ўзи доимий муассасаси бўлган норезидентдан мустақил равиша фаолият кўрсатганида олиши мумкин бўлган даромад бундай доимий муассасанинг даромади деб эътироф этилади.

Агар норезидент Ўзбекистон Республикасида учинчи шахсларнинг манфаатларини кўзлаб, доимий муассаса шаклланишига олиб келадиган тайёргарлик ва (ёки) ёрдамчи турдаги фаолиятни амалга ошиrsa ва бунда шундай фаолиятга нисбатан ҳақ олиш назарда тутилмаган бўлса, солик солинадиган база ушбу доимий муассасанинг бундай фаолият билан боғлик харажатлари суммасининг 20 фоизи микдорида белгиланади.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун хужжатларига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси норезиденти доимий муассасасининг шундай норезидентнинг бош оғиси ёки бошқа тузилмавий бўлинмалари олдидаги мажбуриятлари бўйича юзага келадиган курсга оид фарқлар Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассасаси даромадлари (харажатлари) жумласига киритилмайди.

Агар норезидентнинг Ўзбекистон Республикаси худудида фаолияти доимий муассаса шаклланишига олиб келадиган биттадан ортиқ муассасаси бўлса, солик солинадиган база ва солик суммаси ҳар бир муассаса учун алоҳида ҳисобланади.

348-модда. Чегириб ташланадиган харажатларни аниқлаш

Солик базасини аниқлаш чогида Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятдан доимий муассаса орқали солик солинадиган даромадлар олиш билан бевосита боғлик бўлган харажатлар, улар Ўзбекистон Республикасида ёки унинг худудидан ташқарида қилинганидан қатъи назар, доимий муассасанинг чегирмалари жумласига киритилади, бундан ушбу Кодексга мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлар мустасно.

Ўзбекистон Республикасининг норезидентига ўзининг доимий муассасаси томонидан тўланадиган қўйидаги кўринишдаги суммалар ҳам чегирилмайди:

- 1) ушбу норезидентнинг мулкидан ёки интеллектуал мулкидан фойдаланганлик ёки фойдаланиш ҳукуқини берганлик учун роялти, гонорарлар, йигимлар ва бошқа тўловлар;
- 2) ушбу норезидент томонидан доимий муассасага кўрсатилган хизматлар учун харажатлар;
- 3) ушбу норезидент томонидан доимий муассасага берилган заёмлар бўйича пул мукофотлари;
- 4) ушбу норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси орқали фаолиятидан даромадлар олиш билан боғлик бўлмаган харажатлар;

5) ушбу норезидентнинг мазкур модданинг тўртинчи қисмида белгиланган, Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари.

Агар қўлланиладиган Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномаси қоидаларига кўра Ўзбекистон Республикаси норезиденти доимий муассасасининг солик солинадиган даромадини аниқлашда шу норезидентнинг бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатларини чегириб ташлашга йўл қўйилса, бундай харажатлар суммаси шундай норезидент томонидан ўз танловига биноан қуидаги усуллардан бири бўйича аниқланади:

- 1) харажатларни мутаносиб равишда тақсимлаш усули;
- 2) харажатларни чегирмаларга бевосита (тўғридан-тўғри) киритиш усули.

Ушбу модда учинчи қисмининг мақсадида ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлмаган бошқарув ва бошқарув ходимларининг меҳнатига ҳақ тўлаш билан боғлиқ харажатлар бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлар деб эътироф этилади. Бунда ушбу норезидентнинг бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари жумласига қуидагилар киритилмайди:

1) норезидентнинг бевосита доимий муассасаси томонидан Ўзбекистон Республикасида ёки норезидентнинг ваколатхонаси томонидан Ўзбекистон Республикасида ушбу Кодексга мувофиқ чегирмалар жумласига киритиладиган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари;

2) норезидентнинг бевосита ваколатхонаси ёки доимий муассасалари томонидан бошқа давлатларда қилинган, Ўзбекистон Республикасида солик тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказилган доимий муассасасининг фаолияти билан боғлиқ бўлмаган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари;

3) Ўзбекистон Республикасида рўйхатдан ўтказилган доимий муассасанинг фаолияти билан боғлиқ бўлмаган бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлар.

Норезидент ҳисбот (солик) даври мобайнида ўз танловига кўра бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатларни солик ҳисботига иловада кўрсатиладиган доимий муассасанинг чегирмаларига киритиш усулларидан фақат биттасини қўллади.

Норезидентнинг бошқарувга оид ва умуммаъмурий харажатлари Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасанинг чегирмаларига Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан белгиланган тартибда киритилади.

349-модда. Солик ҳисботини тақдим этиш ва солик тўлаш тартиби

Доимий муассасалар орқали фаолият юритадиган норезидентлар солик ҳисботини солик ҳисбига қўйилган жойдаги солик органига ушбу Кодекс 339-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган тартибда ва муддатларда тақдим этади.

Доимий муассаса орқали фаолият юритадиган норезидентлар солик даврининг якунларига кўра солик ҳисоботини тақдим этиш учун назарда тутилган муддатларда, солик ҳисобига қўйилган жойдаги солик органига Ўзбекистон Республикасидаги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботни ҳам (ихтиёрий шаклда) тақдим этади.

Доимий муассасанинг фаолияти солик даври тугагунига қадар тутатилган тақдирда, солик бўйича солик ҳисоботи ва Ўзбекистон Республикасидаги фаолияти тўғрисидаги ҳисобот фаолият тутатилганидан кейин бир ойдан кечиктирмай тақдим этилиши керак.

Соликни тўлаш ушбу Кодекснинг 340-моддасида назарда тутилган тартибда умумий асосларда амалга оширилади.

Норезидент Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий муассаса орқали фаолиятини тутатганда солик бундай фаолият тугагунига қадар тўланади.

350-модда. Солик агенти томонидан ушлаб қолинган соликни ҳисобга олиш тартиби

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан доимий муассаса белгиларига жавоб берадиган фаолиятдан, доимий муассаса сифатида солик органида ҳисобга қўйишга қадар олинган даромадларга ушбу Кодекснинг 50-бобида белгиланган тартибда солик агентида солик солиниши лозим. Бунда солик агенти томонидан ушлаб қолинган солик норезидент солик органида доимий муассаса сифатида ҳисобга қўйилганидан кейин солик мажбуриятларини қоплаш ҳисобига ҳисобга олиниши лозим.

Мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳисобга олиш солик агенти томонидан солик ушлаб қолинганлигини тасдиқловчи хужжатлар мавжуд бўлган тақдирда амалга оширилади.

50-боб. Норезидентларнинг доимий муассаса билан боғлик бўлмаган даромадларига солик солишининг ўзига хос хусусиятлари

351-модда. Умумий қоидалар

Норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган ва доимий муассаса билан боғлик бўлмаган даромадларидан олинадиган солик норезидентга даромад тўловчи солик агенти томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва ушлаб қолинади. Соликнинг ушлаб қолиниши солик тўловчининг даромадларидан бундай даромадларнинг ҳар бир тўлови пайтида амалга оширилади.

Бундай даромадлар жумласига, хусусан, куйидагилар киради:

1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларидан олинган дивидендлар;

2) Ўзбекистон Республикасининг қарз мажбуриятлари бўйича фоизлар, шу жумладан чиқариш ва муомалада бўлиш шартларида фоизлар кўринишидаги даромадларни олиш назарда тутилган давлат қимматли қоғозлари. Бунда Ўзбекистон Республикасининг давлат облигациялари ва бошқа қимматли қоғозлари бўйича даромадларга, шунингдек Ўзбекистон Республикаси юридик шахсларининг халқаро облигациялари бўйича даромадларга солиқ солинмайди;

3) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларидан ва якка тартибдаги тадбиркорларидан олинган ҳар қандай турдаги қарз мажбуриятлари (шунингдек фойдада иштирок этиш ҳуқуқини берувчи облигациялар ва конвертация қилинадиган облигациялар) бўйича фоизлар;

4) ҳар қандай номоддий активдан Ўзбекистон Республикасида фойдаланиш ёки фойдаланиш ҳуқуқини бериш учун роялти;

5) қуидагилар реализация қилинганда олинадиган даромадлар:

а) акциялар (бундан фонд биржасида реализация қилинадиган акциялар мустасно), Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улуши (пайлар);

б) Ўзбекистон Республикаси худудида жойлашган кўчмас мулк;

в) мулк мажмуаси сифатида Ўзбекистон Республикаси худудида жойлашган корхона;

г) Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофик ташкил этилган инвестиция пай фондларининг инвестиция пайлари.

Бундай даромадларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг 356-моддасида белгиланади;

6) норезидентга тегишли бўлган ва Ўзбекистон Республикаси резиденти орқали ташқи савдо фаолиятини амалга ошириш доирасида топшириқ шартномаси ва бошқа айнан ўхшаш фуқаролик-ҳуқуқий шартномалар асосида сотиладиган товарларни реализация қилишдан олинган даромадлар.

Ушбу бандда кўрсатилган даромадлар ҳужжатлар билан тасдиқланган, норезидент томонидан реализация қилинган товар учун олинадиган сумманинг уни олишдан ошган қисми сифатида белгиланади. Товарларни сотиб олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаган тақдирда, солиқни ушлаб қолиш норезидент томонидан олинадиган барча суммадан амалга оширилади;

7) Ўзбекистон Республикасида юзага келадиган таваккалчиликларни сугурталаш, биргаликда сугурталаш ва қайта сугурталаш шартномалари бўйича тўланадиган сугурта мукофотлари;

8) Ўзбекистон Республикаси резидентлари томонидан халқаро алоқа учун симли ўтказгич, радио-оптик ёки бошқа электромагнит тизимлар орқали белгилар, сигналлар, матнлар, тасвиirlар, товушларни узатиш, қабул

қилиш ва қайта ишлаш учун тўловни назарда тутувчи телекоммуникация хизматларини кўрсатишдан олинадиган даромадлар;

9) халқаро ташиш, шу жумладан юкларни юклаш, қайта юклаш, тушириш ва жойлаш учун ташиш шартномаси шартларида назарда тутилган тўлов бўйича хизматлар.

Халқаро ташиш деганда йўловчиларни, юкларни, товарларни, шу жумладан почтани дарё ёки ҳаво кемалари, автомобиль ёки темир йўл транспорти орқали, давлатлардан бири Ўзбекистон Республикаси бўлган турли давлатларда жойлашган пунктлар ўртасида амалга ошириладиган ҳар қандай ташиш тушунилади.

Ушбу банднинг мақсади учун фақат Ўзбекистон Республикасидан ташқарида жойлашган пунктлар ўртасида, шунингдек фақат Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган пунктлар ўртасида амалга ошириладиган ташиш халқаро ташиш деб эътироф этилмайди;

10) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фойдаланиладиган мол-мулкни ижарага ва иккиласми ижарага бериш, шу жумладан лизинг операцияларидан олинган даромадлар, дарё, ҳаво кемаларини ва (ёки) бошқа транспорт воситаларини, шунингдек контейнерларни ижарага ёки қўшимча ижарага беришдан олинган даромадлар;

11) халқаро ташишларда ва Ўзбекистон Республикаси ичида ташишларда транспорт-экспедиторлик хизматлари.

Бунда юк юборувчидан (юк олувчидан) олинган сумма ва юк ташувчининг тегишли бирламчи хужжатлари билан тасдиқланган, юк ташувчига тўланиши лозим бўлган сумма ўртасидаги фарқ сифатида ҳисобланган мукофот суммаси солик солиниши лозим бўлган даромадир. Юк ташувчининг тегишли бирламчи хужжатлари бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг норезидентига ушбу Кодекс 353-моддасининг 3-бандида белгиланган солик ставкалари бўйича тўланган барча суммага солик солиниши лозим;

12) шартнома мажбуриятларини бузганлик учун жарималар, пенялар ва бошқа тўловлар;

13) беғараз олинган мол-мулк, хизматлар. Беғараз олинган мол-мулкнинг (хизматларнинг) қиймати ушбу Кодекснинг 299-моддасида назарда тутилган тартибда белгиланади;

14) Ўзбекистон Республикасининг солик резидентига ёки фаолиятини Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидент бўлган юридик шахсга қарзни талаб қилиш хукуқидан воз кечишдан олинган даромад.

Бунда шундай даромаднинг миқдори норезидентнинг бирламчи хужжатларига мувофиқ, қайси талаб қилиш хукуки бўйича воз кечиш амалга оширилган бўлса, ўша талаб қилиш хукуқининг қиймати ва талаб қилиш хукуқидан воз кечиш санасида қарздордан олиниши лозим бўлган талаб қилиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади;

15) Ўзбекистон Республикасининг солик резидентидан ёки Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган норезидент бўлган юридик шахсдан қарзни талаб қилиш хукуқини олиш чоғида талаб қилиш хукуқидан воз кечишдан олинган даромад.

Бунда шундай даромаднинг микдори асосий қарзни талабига кўра қарздордан олиниши лозим бўлган сумма, шу жумладан талаб қилиш хукуқидан воз кечиши санасидаги асосий қарздан ортиқ бўлган сумма ва талаб қилиш хукуқини олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади;

16) серверга ахборот жойлаштириш ва унга техник хизмат кўрсатиш учун Ўзбекистон Республикаси худудида диск майдони ва (ёки) алоқа каналини тақдим этишдан олинган даромадлар;

17) бошқарувга оид, техник ёки маслаҳат хусусиятига эга хизматлар учун тўлов сифатида белгиланган техник хизматлардан олинган даромадлар;

18) норезидент томонидан Ўзбекистон Республикаси худудида хизматлар кўрсатишдан олинган бошқа даромадлар.

Куйидагилар норезидентларнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбаларидан олинган даромадлар жумласига кирмайди:

1) фақат ташқи савдо операцияларини амалга оширувчи шахс номидан ва унинг манфаатларини кўзлаб амалга оширилган ҳамда фақат Ўзбекистон Республикасида товар сотиб олиш ёки Ўзбекистон Республикаси худудига товар олиб кириш билан боғлиқ ташқи савдо операцияларидан олинган даромадлар.

Ўзбекистон Республикаси худудига товарлар олиб кириш билан боғлиқ операцияларга нисбатан ушбу қоида қуйидаги шартларга риоя этган ҳолда импорт божхона тартиб-таомилига жойлаштирилганда қўлланилади:

а) товарни етказиб бериш ушбу шахс томонидан Ўзбекистон Республикаси худудида жойлашган саклаш жойларидан (шу жумладан божхона омборларидан) амалга оширилмаса;

б) товар чет эл юридик шахсининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси орқали сотилмаса.

Агар ушбу банднинг иккинчи хатбошисида кўрсатилган шартлардан ҳеч бўлмаганда биттаси бажарилмаган бўлса, ушбу шахснинг Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятига тааллукли даромадларининг бир қисми товарни реализация қилиш чоғида Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромад деб эътироф этилади.

Агар норезидент томонидан монтаж ва (ёки) ишга тушириш-созлаш хизматлари, ходимларни ўқитиш хизматлари ва бошқа шу каби хизматлар кўрсатилишини назарда тутувчи асбоб-ускуналар (қурилмалар, механизмлар, бутловчи ва эҳтиёт қисмлар) сотиб олиш (сотиш) бўйича халқаро шартномада (контрактда) кўрсатиладиган хизматлар қиймати алоҳида кўрсатилмаган бўлса, норезидентнинг солик солинадиган даромади

бундай асбоб-ускуналар (қурилмалар, механизмлар, бутловчи ва эҳтиёт қисмлар) қийматининг 20 фоизига тенг деб қабул қилинади. Ҳудди шундай қоидалар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси худудида норезидент вакилларининг ташки савдо шартномаси (контракти) бўйича асбоб-ускуналарни монтаж қилиш, ўрнатиш ёки ишга тушириш-созлаш пайтида ҳақиқатдан мавжуд бўлган тақдирда, ҳаттоқи ушбу шартномада (контрактда) норезидентлар томонидан монтаж ва (ёки) ишга тушириш-созлаш ишларини амалга ошириш, улар томонидан ходимларни ўқитиш хизматларини ва бошқа шу каби хизматларни кўрсатиш назарда тутилмаган бўлса ҳам, қўлланилади;

2) Ўзбекистон Республикасидан ташқарида хизматлар кўрсатишдан олинган даромадлар, бундан мазкур модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган хизматлар кўрсатишдан олинган даромадлар мустасно.

Хизмат кўрсатиш бўйича контрактда норезидент томонидан Ўзбекистон Республикаси худудида ҳам, унинг ташқарисида ҳам хизматлар кўрсатилишини назарда тутувчи қоидалар мавжуд бўлганда, ушбу моддада белгиланган солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш тартиби хизматларнинг ҳар бир тури учун алоҳида-алоҳида қўлланилади. Норезидент томонидан ягона ишлаб чиқариш-технологик цикл доирасида хизмат кўрсатишнинг ҳар бир босқичи норезидентнинг даромадларидан тўлов манбаида солиқни ушлаб қолиш мақсадида хизматларнинг алоҳида тури сифатида кўриб чиқилади. Бунда контракт бўйича норезидент даромадларининг умумий суммаси Ўзбекистон Республикасида ва унинг ташқарисида хизматлар кўрсатишдан олинган даромадларга асосланган тарзда тақсимланган бўлиши керак.

Ушбу модданинг тўртинчи қисми қоидаларини кўллаш мақсадида норезидент хизмат олувчига норезидентнинг умумий даромад суммаси Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатишдан олинган даромадлар ва унинг ташқарисида хизмат кўрсатишдан олинган даромадларга тақсимланганлигини тасдиқловчи, Ўзбекистон Республикасининг конун хужжатларига ва (ёки) чет давлатнинг конун хужжатларига мувофик тузилган, норезидент томонидан тасдиқланган ҳисоб-китоб хужжатларининг кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт. Бундай тақсимланиш мавжуд бўлмагандага, ҳам Ўзбекистон Республикасида, ҳам унинг ташқарисида хизмат кўрсатишдан норезидентга тўланадиган даромаднинг бутун суммасига солиқ солиниши лозим.

352-модда. Солиқ агентлари деб эътироф этиладиган шахслар

Куйидагилар солиқ агентлари деб эътироф этилади:

- 1) юридик шахслар, шу жумладан солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчилари;
- 2) якка тартибдаги тадбиркорлар;

3) фаолиятини доимий муассасалар орқали амалга оширувчи норезидентлар;

4) норезидент бўлган юридик шахсларнинг Ўзбекистон Республикасидаги ваколатхоналари;

5) ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг 5-бандида кўрсатилган мол-мulkни олувчи жисмоний шахслар ва Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахслар, шунингдек юридик шахс ташкил этмаган ҳолда чет эл тузилмалари, бундан ушбу қисмининг 3-бандида кўрсатилганлар мустасно.

353-модда. Солик ставкалари

Солик ставкалари қуидаги миқдорларда белгиланади:

№	Солик солинадиган даромад	Солик ставкалари, фоизларда
1	Дивиденdlар ва фоизлар	10
2	Сугурта, биргалиқда сугурта қилиш ва қайта сугурта қилиш шартномалари бўйича сугурта мукофотлари	10
3	Халқаро алоқа учун телекоммуникациялар, халқаро ташиблар (фрахтдан олинган даромадлар)	6
4	Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун жалб этилган кредитлар бўйича, Ўзбекистон Республикаси банклари ва лизинг берувчилари томонидан чет эл молия институтларига тўланадиган даромадлар	0
5	Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган банкларнинг вакиллик ҳисобваракларини очиш ва юритиш ҳамда улар юзасидан ҳисоб-китобларни амалга ошириш, шунингдек халқаро тўлов карточкалари воситасида ҳисоб-китобларни амалга ошириш билан боғлиқ хизматлар кўрсатишдан олинадиган даромадлар	0
6	Бошқа даромадлар, бундан 1–5-бандларда кўрсатилган даромадлар мустасно	20

354-модда. Солик агентлари томонидан соликни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Солик базаси солик тўловчига ҳар бир даромадни тўлаш чоғида солик агенти томонидан алоҳида аниқланади.

Норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларига солинадиган солик суммаси ушбу Кодекснинг 356-моддасида назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда солик базасининг солик ставкасига мувофиқ бўлган фоиздаги улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солик суммаси Ўзбекистон Республикасининг норезидентига даромадни тўлаш санасидаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича миллий валютада, ушбу Кодекснинг 356-моддасида назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни инобатга олган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади ва тўланади.

Норезидентларга тўланадиган даромадлардан олинадиган солик суммасини ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш солик агенти томонидан даромадларнинг барча турлари бўйича амалга оширилади, бундан қуйидаги ҳоллар мустасно, агар:

1) солик агенти норезидент томонидан тўланадиган даромад норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасасига тааллукли эканлиги ва солик агентининг ихтиёрида норезидент солик органида норезидентнинг доимий муассасаси сифатида ҳисобда турганлиги тўғрисида солик органи томонидан тасдиқланган маълумотнома борлиги ҳақида хабардор қилинган бўлса;

2) норезидентга тўланадиган даромадга нисбатан ушбу Кодекснинг 353-моддасида 0 фоизли солик ставкаси назарда тутилган бўлса;

3) маҳсулот тақсимоти тўғрисидаги битимларни бажаришда олинган даромадлар тўланадиган бўлса, агар Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларида бундай даромадларни солик солишдан озод этиш назарда тутилган бўлса;

4) Ўзбекистон Республикасининг кўлланиладиган халқаро шартномаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида солик солинмайдиган даромадлар тўланадиган бўлса, башарти тегишли даромадни олиш учун ҳақиқий хукукка эга бўлган норезидент томонидан солик агентига ушбу Кодекснинг 358-моддасида назарда тутилган тасдиқнома тақдим этилган бўлса.

Норезидентга Ўзбекистон Республикасининг кўлланиладиган халқаро шартномасига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида камайтирилган солик ставкалари бўйича солик солинадиган даромадлар тўланган тақдирда, даромадлардан солик суммасини ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш норезидент томонидан солик агентига ушбу Кодекснинг 358-моддасида назарда тутилган тасдиқнома тақдим этилиши шарти билан тегишли камайтирилган солик ставкалари бўйича амалга оширилади. Ушбу қисм қоидалари мазкур Кодекснинг 6-моддаси қоидалари ҳисобга олинган ҳолда кўлланилади.

Даромадни тўлаш деганда, норезидентга бундай тўлаш амалга ошириладиган жойидан қатъи назар, қуйидагилар тушунилади, хусусан:

1) нақд пул ва (ёки) нақд пулсиз шаклда пулларни, қимматли қоғозларни, иштирок этиш улушкини, товарларни, мол-мулкни бериш;

2) Ўзбекистон Республикаси норезидентининг даромадларига нисбатан тузиладиган битимлар (воз кечиш ҳаки, бир турдаги қарама-карши талабномани ҳисобга ўтказиш, талаб қилиш хукуқидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш чоғида ҳисобга ўтказиш, новация, қарздан кечиб юбориш);

3) бажаришнинг имкони бўлмаганлиги ёки қарздор ва кредитор айни бир шахс эканлиги туфайли даромадни тўлаш мажбуриятининг тугаши.

Агар даромад пулсиз шаклда ёки ўзаро ҳисобга ўтказишлар орқали тўланса, шунингдек агар ушлаб қолиниши лозим бўлган солик суммаси норезидентнинг пул шаклида олинадиган даромади суммасидан ортиқ бўлса, агар ушбу модданинг ўн иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик агенти солиқни норезидентнинг пулсиз шаклда олинадиган даромадини тегишли тарзда ҳисоблаб чиқарилган суммада бюджетга тўлаши шарт.

Норезидентнинг даромадларига солик солиш мазкур норезидент томонидан ўз даромадларини учинчи шахсларнинг, бошқа давлатлардаги ўз бўлинмаларининг фойдасига ва бошқа мақсадларда тасарруф этишдан қатъи назар, амалга оширилади.

Суѓурта мукофотларидан олинган даромадлар бўйича солиқларнинг тўланган суммалари суѓурта ҳодисалари юзага келганда қайта кўриб чиқилиши мумкин.

Суѓурта ҳодисаси юзага келганда суѓурта тўловлари ўзидан солик агенти томонидан солик ушлаб қолинган ва тўланган суѓурталовчи бўлган норезидентнинг даромадларини камайтириш учун ҳисобга ўтказишга қабул қилинади. Мазкур қайта ҳисоблаш норезидентга даромадни тўлаган ва даромадни тўлаш чоғида солиқни ушлаб қолган солик агенти томонидан амалга оширилиши мумкин.

Солик суммаси ушлаб қолинмаганда ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари қоидалари ғайриқонуний равишда қўлланилганда, бу солиқнинг ушлаб қолинмаслигига ёки тўлик ушлаб қолинмаслигига сабаб бўлса, солик агенти ушлаб қолинмаган солик суммасини ва тегишли пеня суммасини бюджетга киритиши шарт.

Солик агенти томонидан ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ норезидентнинг даромадларидан ҳисоблаб чиқарилган солик суммаси ўз маблағлари ҳисобидан уни ушлаб қолмаган ҳолда тўланган тақдирда, солик агентининг солиқни ушлаб қолиш ва ўтказиш бўйича мажбурияти бажарилган деб эътироф этилади.

355-модда. Солик агентлари томонидан солик ҳисоб-китобини тақдим этиш ва уни тўлаш тартиби

Норезидентларнинг даромадларидан олинадиган солик суммалари бўйича солик ҳисоботи солик агенти томонидан ўзи солик ҳисобига кўйилган жойдаги солик органига даромадлар тўланган ойдан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Агар ушбу Кодекснинг 356-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, норезидентларнинг даромадларидан ҳисоблаб чиқарилган ва ушлаб қолинган солик суммаси солик агенти томонидан бюджетга куйидаги муддатларда тўланади:

- 1) банклар томонидан, бундан дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадлар мустасно, – даромадларни тўлаш амалга оширилган ойдан кейинги ойнинг бешинчи қунидан кечиктирмай;
- 2) қолганлар томонидан, – норезидентга даромадлар тўланган қуннинг кейинги қунидан кечиктирмай.

**356-модда. Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг
мол-мулкни реализация қилишдан олинган
даромадларига солик солишнинг
ўзига хос хусусиятлари**

Агар ушбу Кодекснинг 351-моддаси иккинчи қисми 5-бандида кўрсатилган устав фондидағи (устав капиталидағи) акциялар, улушлар (пайлар), кўчмас мулк, мол-мулк мажмуаси тарзидаги корхоналар, пайли инвестиция фондлари инвестиция пайлари (бундан буён ушбу моддада мол-мулк деб юритилади) норезидент бўлган бир юридик шахс томонидан норезидент бўлган бошқа юридик шахсга ёки норезидент бўлган жисмоний шахсга ёхуд Ўзбекистон Республикаси резидентига реализация қилинган бўлса, ушбу модда қоидалари қўлланилади.

Ушбу модда биринчи қисмининг қоидалари юридик шахс ташкил этилмаган ҳолдаги чет эл тузилмаларига нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Ушбу Кодекснинг 351-моддаси иккинчи қисми 5-бандида кўрсатилган мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар мол-мулкни реализация қилиш суммасининг уни хужжатлар билан тасдиқланадиган сотиб олиш қийматидан ошган суммаси сифатида аниқланади. Мол-мулкни сотиб олиш қийматини тасдиқлайдиган хужжатлар мавжуд бўлмаганда, солик агенти томонидан соликни ушлаб қолиш мол-мулкни реализация қилиш қийматидан келиб чиқсан ҳолда амалга оширилади.

Мол-мулкни реализация қилувчи норезидент солик агентига мол-мулкни сотиб олиш қийматини тасдиқловчи хужжатларнинг (улар мавжуд бўлган тақдирда) кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт. Солик агенти тақдим этилган хужжатлар асосида ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг 5-бандига мувофиқ аниқланадиган солик базасидан ҳамда ушбу Кодекснинг 353-моддасида белгиланган солик ставкаларидан келиб чиқсан ҳолда солик суммасини ҳисоблаб чиқаради ва ушлаб қолади.

Солик агенти сотиб олинаётган мол-мулкка бўлган мулк ҳукукини рўйхатдан ўтказгунига (расмийлаштиргунига) қадар норезидентнинг мол-мулкни реализация қилишдан олган даромадлари бўйича Ўзбекистон

Республикаси Давлат солик қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шаклдаги солиқнинг ҳисоб-китобини қўйидагиларни реализация қилиш чоғида мустақил равишда ёки ваколатли шахс орқали тақдим этиши шарт:

- 1) Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) акцияларни, улушни (пайни) реализация қилишда – мазкур юридик шахс рўйхатдан ўтказилган жойдаги солик органига;
- 2) Ўзбекистон Республикаси худудида турган кўчмас мулкни реализация қилишда – кўчмас мулк турган жойдаги солик органига;
- 3) Ўзбекистон Республикаси худудида жойлашган мол-мулк мажмуаси тарзидаги корхонани реализация қилишда – мазкур корхона рўйхатдан ўтказилган жойдаги солик органига;
- 4) қонун хужжатларига мувофиқ ташкил этилган пайли инвестиция фондларининг инвестиция пайларини реализация қилишда – ишончли бошқарувчи рўйхатдан ўтказилган жойдаги солик органига.

Норезидентнинг мол-мулкни реализация қилишдан олган даромадлари бўйича солик ҳисботи норезидент даромадни оладиган валютада тузилади. Солик ҳисботига мол-мулк олди-сотди шартномасининг кўчирма нусхаси ҳамда сотувчи томонидан тақдим этилган, мол-мулкни олиш қийматини тасдиқловчи хужжатларнинг (мавжуд бўлган тақдирда) кўчирма нусхалари илова қилинади. Агар мол-мулкни сотиб олиш қиймати солик ҳисботи тузиладиган валютада ифодаланмаган бўлса, мазкур қиймат Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг мол-мулкни сотиб олиш санасидаги курси бўйича солик ҳисботи тузилаётган валютага қайта ҳисоблаб чиқарилади. Солик органлари солик ҳисоб-китоби тақдим этилган санадан эътиборан ўн иш куни ичидаги агенти ёки унинг ваколатли шахси номига солик суммаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг солик ҳисботини тақдим этиш санасидаги курси бўйича миллий валютадаги солик суммасини кўрсатган ҳолда тўлов хабарномасини ёхуд норезидент томонидан реализация қилинган мол-мулкдан олинган солик бўйича қарздорлик йўқлиги тўғрисидаги маълумотномани ёзиб беради.

Солик сотиб олинган мол-мулкка бўлган мулк хукуки рўйхатдан ўтказилгунинг (расмийлаштирилгунинг) қадар бюджетга тўланиши лозим.

Солик органи солик тўланганлиги фактини тасдиқловчи хужжат тақдим этилган санадан эътиборан бир иш куни ичидаги агентига ёки унинг ваколатли шахсига солик тўланганлиги ёхуд солик бўйича қарздорлик йўқлиги тўғрисида маълумотнома беради, маълумотнома олинган мол-мулкка бўлган мулк хукукини рўйхатдан ўтказувчи (расмийлаштирувчи) органга тақдим этилади.

Олинадиган мол-мулкка бўлган мулк хукукини рўйхатдан ўтказувчи (расмийлаштирувчи) органлар солик органининг маълумотномаси тақдим

етилган тақдирдагина мулк ҳукуқини рўйхатдан ўтказишни (расмийлаштиришни) амалга оширади.

Ушбу модда учинчи – тўққизинчи қисмларининг қоидалари акцияларни ва инвестиция пайларини Ўзбекистон Республикаси қимматли қоғозларининг биржадаги ва биржадан ташқари уюшган бозорларида реализация қилиш чоғида қўлланилмайди.

Акциялар ва инвестиция пайлари қимматли қоғозларнинг биржадаги ва биржадан ташқари уюшган бозорида реализация қилинганда Ўзбекистон Республикасининг қимматли қоғозлари бозоридаги ҳисоб-китоб – клиринг палатаси солиқ агенти деб эътироф этилади.

Солиқ агенти акцияларнинг ва инвестиция пайларининг тузилган олди-сотди битимлари бўйича савдолар якунлари реестри асосида ҳисоб-китоб-клиринг операцияларини ўтказиш вактида реализация қилинган акциялар (инвестиция пайлари) қийматидан ва ушбу Кодекснинг 353-моддасида белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиқсан ҳолда сотувчининг пул маблағларидан солиқни ушлаб қолади.

Солиқ суммаси пул маблағларини акциялар ва инвестиция пайлари қийматини тўлаш ҳисобига бир вақтнинг ўзида сотувчининг ҳисобварағига пул маблағлари ўтказилган ҳолда тўлов валютасида бюджетга тўланади. Солиқ агенти акциялар ва инвестиция пайлари сотувчисининг талабига кўра битим ва ушлаб қолинган солиқ суммаси ҳақида маълумотнома бериши шарт.

Солиқ агенти солиқ ҳисботини тақдим этиш муддатларида ўзи солиқ ҳисобига қўйилган жойдаги солиқ органига солиқ ушлаб қолинган акциялар ва инвестиция пайларининг олди-сотдисига доир битимларнинг Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шакл бўйича реестрини тақдим этади.

Акциялар ва инвестиция пайларини сотиб олиш қийматини тасдиқловчи хужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, сотувчи солиқ агенти солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига ортиқча тўланган солиқни қайтариш тўғрисида ариза тақдим этиш ҳукуқига эга. Аризага акцияларни ва инвестиция пайларини реализация қилиш ва сотиб олиш қийматини тасдиқловчи хужжатларнинг кўчирма нусхалари ҳамда солиқ агенти томонидан берилган битим ва ушлаб қолинган солиқ суммаси ҳақидаги маълумотноманинг кўчирма нусхаси илова қилинади.

Норезидентларнинг даромадлари бўйича ортиқча тўланган солиқ суммасини қайтариш Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

357-модда. Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича солиқ солишдан озод қилишнинг ёки пасайтирилган солиқ ставкаларини кўллашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси (битими) қоидаларини кўллашнинг ушбу моддада белгиланган тартиби норезидентнинг ушбу Кодекснинг 351-моддасида назарда тутилган даромадларига нисбатан татбиқ этилади.

Солиқ агенти солиқ солишдан озод қилишни ёки пасайтирилган солиқ ставкасини, агар даромад олувчи норезидент Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси тузилган давлатнинг солиқ резиденти бўлса, мустақил равищда кўллаш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидалари даромад олувчи томонидан солиқ агентига солиқ резидентлигини тасдиқловчи хужжат даромадни тўлаш санасидан кечиктирмай тақдим этилиши шарти билан кўлланилади.

Даромадлар норезидентга дивидендлар, фоизлар ва (ёки) роялти тарзида тўланганда, башарти норезидент ушбу даромадларга бўлган ҳуқуққа ҳақиқатда эга бўлса, солиқ агенти Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида ва ушбу Кодекснинг 6-моддасида белгиланган қоидаларда назарда тутилган солиқ солишдан озод қилишни ёки пасайтирилган солиқ ставкасини кўллайди. Солиқ агенти норезидентдан ушбу норезидент тегишли даромадни олишга бўлган ҳуқуққа ҳақиқатда эга эканлиги тасдиқномасини сўраб олишга ҳақли.

Даромадларни олиш учун ҳақиқий ҳуқуққа эга бўлган норезидентга ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган даромадларни воситачи орқали тўлашда солиқ агенти даромаднинг бундай ҳақиқий олувчиси резиденти бўлган давлат билан тузилган Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган солиқ солишдан озод қилишни ёки норезидент томонидан даромадларни тўлашга асос бўладиган қўшимча шартнома (контракт) ва бошқа хужжатлар воситачи орқали ҳақиқий олувчи бўлган ҳар бир шахс бўйича даромад суммаси акс эттирилганда унинг пасайтирилган ставкасини кўллашга ҳақли. Бундай хужжатлар қуидагиларни ўз ичига олиши керак:

- 1) жисмоний шахснинг фамилияси, исми, отасининг исмини (агар улар шахсини тасдиқловчи хужжатда кўрсатилган бўлса) ёки юридик шахснинг номини;
- 2) резидентлик мамлакатида солиқ рўйхатидан ўтказилган рақамини ёки шунга монанд хужжат рақамини (мавжуд бўлган тақдирда);
- 3) резидентлик мамлакатида давлат рўйхатидан ўтказилган рақамини (ёки шунга монанд хужжат рақамини).

Солиқ агенти томонидан ортиқча ушлаб қолинган солиқ бюджетга тўланган тақдирда, даромаднинг ҳақиқий олувчиси Ўзбекистон

Республикасининг халқаро шартномаси қоидаларига мувофиқ уни қайтариб олиш ҳукуқига эга. Ортиқча ушлаб қолинган соликни норезидентга қайтариш ушбу Кодекснинг 12-бобида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Норезидент томонидан битта ёки алоқадор лойиҳалар доирасида хизматлар кўрсатишдан даромад олинган тақдирда, мазкур солик агенти учун ушбу моддани қўллаш мақсадида солик агенти норезидент томонидан доимий муассаса ташкил этилганлиги фактини аниқлайди, шу жумладан хизматлар кўрсатиш шартномаси (контракти) асосида аниқлайди. Норезидент томонидан Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса тузилганлиги факти аниқланган тақдирда, солик органи Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидаларини норезидентларнинг даромадларини солик солишдан озод этиш қисми бўйича қўллашга ҳақли эмас.

Солик агенти томонидан Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидалари қўлланилмаган тақдирда, солик агенти ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва муддатларда тўлов манбаидан соликни ушлаб қолиши ҳамда ўтказиши шарт.

358-модда. Солик резидентлигини тасдиқловчи хужжатга қўйиладиган талаблар

Норезидент бўлган даромад олувчи Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси тузилган давлатнинг резиденти эканлигини тасдиқлайдиган, қуйидаги турлардан бирида тақдим этилган расмий ҳужжат ушбу бўлим қоидаларини қўллаш мақсадида солик резидентлигини тасдиқловчи хужжатдир:

- 1) норезидент резиденти бўлган чет давлатнинг ваколатли органи томонидан тасдиқланган асл нусха. Бунда шундай хужжатни бериш консуллик легаллаштириш амалга оширилган ва қонун хужжатларида белгиланган тартибда апостиль қўйилган ҳолда бажарилади;
- 2) ушбу модданинг 1-банди талабларига мувофиқ бўлган хужжат асл нусхасининг нотариал тартибда тасдиқланган кўчирма нусхаси;
- 3) чет давлат ваколатли органининг интернет-ресурсида жойлаштирилган, солик резидентлигини тасдиқловчи электрон хужжатнинг қоғоздаги нусхаси.

Солик солиш масалаларини тартибга солувчи халқаро шартнома мавжуд бўлган давлатда чет эл банклари ва халқаро банклараро телекоммуникация тузилмаларига чет эл банкининг ёки халқаро банклараро телекоммуникация тизимининг доимий турган жойи фактини тасдиқлаш, агар бундай турган жой ҳамма фойдалана оладиган ахборот манбаларидаги маълумотлар билан тасдиқланса, талаб қилинмайди.

Ўзбекистон Республикасининг қонун хужжатларида белгиланган тартибда легаллаштириш қуйидаги ҳолларда талаб қилинмайди, агар:

1) солик резидентлигини тасдиқловчи ҳужжат чет давлат ваколатли органининг интернет-ресурсида жойлаштирилган бўлса;

2) ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахс (шахслар) имзосининг ва муҳрининг ҳақиқийлигини тасдиқлашнинг бошқача тартиби белгиланган бўлса, яъни:

а) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси билан;

б) ўзаро келишиб олиш тартиб-таомили доирасида Ўзбекистон Республикасининг ваколатли органи ва чет давлатнинг ваколатли органи ўртасида белгиланган бўлса.

Норезидентнинг солик резидентлигини тасдиқловчи ҳужжатда кўрсатилган давр мобайнида Ўзбекистон Республикаси халқаро шартнома тузган давлатнинг солик резиденти деб норезидент эътироф этилади.

Агар солик резидентлигини тасдиқловчи ҳужжатда солик резидентлиги даври кўрсатилмаган бўлса, бундай ҳужжат берилган (чет давлат ваколатли органининг интернет-ресурсида жойлаштирилган) календарь йил мобайнида норезидент Ўзбекистон Республикаси Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасини тузган давлатнинг солик резиденти деб эътироф этилади.

51-боб. Якка тартибдаги тадбиркорларнинг даромадларига солик солинадиган ўзига хос хусусиятлари

359-модда. Солик солинадиган даромадларни ва чегириладиган харажатларни ҳисобга олишининг ўзига хос хусусиятлари

Солик даврида якка тартибдаги тадбиркорлар, агар мазкур Кодекснинг ушбу моддасида ва 360-моддасининг саккизинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, юридик шахслар учун назарда тутилган тартибда солик солинадиган даромадларнинг ва чегириладиган харажатларнинг ҳисобини юритиши шарт.

Савдо фаолиятини амалга оширувчи якка тартибдаги тадбиркорлар даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрларида солик солинадиган даромадларнинг ҳамда амалга оширилган товар операцияларининг ҳисобини юритиши шарт.

Куйидагилар солик солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрлариридир:

1) чакана савдо фаолияти билан шуғулланувчи якка тартибдаги тадбиркорнинг солик солинадиган даромадларини ва товар операцияларини ҳисобга олиш китоби;

2) товар чеклари китоби.

Солик солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрларининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Солиқ солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорнинг аризаси асосида якка тартибдаги тадбиркор солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органлари томонидан рўйхатдан ўтказилади.

Солиқ солинадиган даромадларни ва товар операцияларини ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорда охирги ёзув киритилган пайтдан эътиборан беш йил мобайнида сақланади ҳамда уларга рақамлар кўйилган, ип ўтказиб боғланган ва тегишли солиқ органининг муҳри билан тасдиқланган бўлиши керак.

360-модда. Солиқ солиш объектини ва солиқ базасини аниқлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ солиш обьекти ва солиқ базаси ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда, мазкур Кодекснинг 295 ва 296-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқланади.

Жами даромад якка тартибдаги тадбиркор томонидан тадбиркорлик фаолияти доирасида олинган даромадлардан иборат бўлади.

Жисмоний шахс ўзининг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ битимларни тузища, агар бу битимларни тузиш вазиятининг ўзидан аниқ келиб чиқмаса, у якка тартибдаги тадбиркор сифатида фаолият юритаётганинги кўрсатиши керак.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг жами даромадидан солиқ базасини аниқлашда, агар ушбу модданинг бешинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, мазкур Кодекснинг 44-бобига мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлардан ташқари солиқ солинадиган даромаднинг олиниши билан боғлиқ барча харажатлар чегириб ташланади.

Амортизация қилинадиган активлар бўйича амортизация ажратмалари активдан тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилган такдирда ва тадбиркорлик фаолияти билан харажатларнинг алоқаси аниқ асосланган бўлса, жами даромаддан чегириб ташланади.

Якка тартибдаги тадбиркор солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини танлашга ҳақли.

Соддалаштирилган тартибдаги солиқ базаси жами даромаднинг 25 фоизи миқдорида белгиланади.

Якка тартибдаги тадбиркор солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини танлаганда солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида харажатлар ҳисобини юритиш мажбуриятларидан озод қилинади, бундан ушбу Кодекс 359-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган якка тартибдаги тадбиркорлар мустасно.

Якка тартибдаги тадбиркорлар солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини кўллаш учун солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси

томонидан белгиланган шаклдаги билдиришномани қўйидаги муддатларда тақдим этади:

1) янгидан рўйхатдан ўтказилганлар – тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш бошлангунига қадар;

2) фойда солигини тўлашга ўтганлар, шу жумладан ихтиёрий равища ўтганлар – бир вақтнинг ўзида фойда солигини тўлашга ўтиш тўғрисидаги билдиришномани солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига юборгандা;

3) қолганлари – жорий йилнинг 25 январидан кечиктирмай.

Якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибини қўллаш қўйидаги муддатларда бошланади:

1) ушбу модда тўққизинчи қисмининг 1-бандида кўрсатилганлар учун – тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш бошланган пайтдан;

2) ушбу модда тўққизинчи қисмининг 2-бандида кўрсатилганлар учун – якка тартибдаги тадбиркор фойда солигини тўлашга ўтиш тўғрисидаги билдиришномани ва солиқ базасини соддалаштирилган тартибда ҳисоблаб чиқариш ҳақидаги аризани солиқ органига тақдим этган ойдан кейинги ойнинг биринчи санасидан бошлаб;

3) ушбу модда тўққизинчи қисмининг 3-бандида кўрсатилганлар учун – жорий йилнинг 1 январидан бошлаб.

Солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг соддалаштирилган тартибидан ихтиёрий равища воз кечиш ва солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган умумий тартибига ўтиш келгуси солиқ даври бошланганидан эътиборан амалга оширилади.

Солиқ базасини ҳисоблаб чиқаришнинг умумий тартибига ўтиш тўғрисидаги билдиришнома Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда солиқ даври бошланишидан камида бир ой олдин солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига тақдим этилади.

361-модда. Солиқ солища ҳисобга олинмайдиган даромадлар

Солиқ солища қўйидагилар ҳисобга олинмайди:

1) якка тартибдаги тадбиркорнинг унга мулк ҳукуки асосида, шунингдек мол-мулкка эгалик қилиш ва (ёки) ундан фойдаланишга йўл қўювчи бошқа ашёвий ҳукуқ туфайли тегишли бўлган кўчмас мулкни сотищдан олинган даромадлар жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги солиниши лозим бўлган даромадлари;

2) жисмоний шахслардан олинадиган даромад солигини ҳамда якка тартибдаги тадбиркор фойда солигини тўлашга ўтгунига қадар айланмадан солиқни тўлаш даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

362-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботиии тақдим этиш тартиби

Ҳисобот (солиқ) даври якунлари бўйича солиқ суммаси якка тартибдаги тадбиркор томонидан мустақил равишда аниқланади.

Ҳисобот даври якунлари бўйича солиқ суммаси, агар ушбу моддада бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ базасининг солиқ ставкасига мувофиқ бўлган фоизли улуши сифатида солиқ даври бошланишидан эътиборан ошиб борувчи якун тарзида ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ ҳисоботи якка тартибдаги тадбиркор томонидан ҳар бир ҳисобот ва солиқ даври ўтганидан кейин, солиқ солинадиган обьектлар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслигидан қатъи назар, солиқ ҳисобида турган жойдаги солиқ органига тақдим этилади.

Солиқ ҳисоботи якка тартибдаги тадбиркор томонидан қуидаги муддатларда тақдим этилади:

ҳисобот даври якунлари бўйича – ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг йигирманчи кунидан кечиктирмай;

солиқ даври якунлари бўйича – ўтган солиқ давридан кейинги йилнинг 1 мартаидан кечиктирмай.

363-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Солиқни тўлаш ушбу Кодекснинг 340-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

XIII БЎЛИМ. ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ДАРОМАД СОЛИГИ

52-боб. Солиқ тўловчилар, солиқ солиш обьекти ва солиқ базаси

364-модда. Солиқ тўловчилар

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солигининг солиқ тўловчилари деб (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) қуийдагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар;

2) Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромад олувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахслар.

365-модда. Солиқ солиш объекти

Солиқ тўловчининг жами даромади жисмоний шахслардан олинадиган даромад солигининг (бундан кейин ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиқ солиш объекти деб ҳисобланади.

366-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси қуидагилар ҳисобланади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар учун – ушбу бўлимда назарда тутилган солиқ имтиёзларини ҳисобга олган ҳолдаги жами даромадлари;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун – ушбу бўлимда назарда тутилган солиқ имтиёзлари қўлланмаган ҳолдаги жами даромадлари.

Солиқ базасини аниқлашда солиқ тўловчининг ҳам пул шаклида, ҳам натура шаклида олган даромадлари ёки даромадларни тасарруф этиш учун юзага келган хуқуқлари, шунингдек моддий наф тарзидағи даромадлари ҳисобга олинади. Бунда солиқ тўловчининг алоҳида турдаги даромадлари ушбу бўлимда белгиланган шартларда ва тартибда жами даромад таркибида ҳисобга олиниши ёки ҳисобга олинмаслиги мумкин.

Солиқ тўловчининг чет эл валютасида ифодаланган даромадлари, ҳақиқатда даромадлар олинган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг курси бўйича миллий валютага қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Турли солиқ ставкалари бўйича солинадиган солиқ базаси алоҳида аниқланади.

Солиқ базаси, агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, солиқ даври бошидан эътиборан ўсиб борувчи якун билан аниқланади.

Солиқ базаси назорат қилинадиган чет эл компанияларининг ушбу Кодекснинг VII бўлимига ва 208-моддасига мувофиқ аниқланадиган йиғма фойдасини ҳам ўз ичига олади.

Солиқ базасига ушбу бўлимда белгиланган ҳолларда ва тартибда тузатиш киритилади.

Ушбу Кодекснинг VI бўлимида назарда тутилган ҳолларда солиқ тўловчининг даромадларига ушбу Кодекснинг 20-бобида назарда тутилган тартибда тузатиш киритилади.

Агар солиқ тўловчининг даромадидан унинг ўз фармойишига, суднинг ёки бошқа органлар ва ташкилотларнинг қарорига кўра ушлаб қолишлилар амалга оширилса, бундай ушлаб қолишлилар солиқ базасини камайтиrmайди.

367-модда. Даромад олинган сана

Ушбу бўлимнинг мақсадида даромад олинган сана қўйидагича аниқланади:

1) даромадни тўлаш куни, шу жумладан даромадни солиқ тўловчининг банклардаги ҳисобваракларига ўтказиш ёки даромадлар пул шаклида олинганда – даромадни солиқ тўловчининг топшириғига кўра учинчи шахсларнинг ҳисобваракларига ўтказиш куни;

2) даромадлар натура шаклида олинганда – даромадларни натура шаклида бериш куни;

3) даромадлар моддий наф тарзида олинганда – товарларни (хизматларни), қимматли қофозларни сотиб олиш куни. Агар сотиб олинган қимматли қофозларга ҳақ тўлаш ушбу қимматли қофозларга бўлган мулк хукуки солиқ тўловчига ўтганидан кейин амалга оширилса, даромаднинг ҳақиқатда олинган санаси сотиб олинган қимматли қофозларнинг қийматига тегишли тўловни тўлаш куни сифатида аниқланади;

4) бир турдаги қарама-қарши талабларни ҳисобга олиш куни;

5) белгиланган тартибда солиқ агенти томонидан умидсиз қарз ҳисобдан чиқарилган кун;

6) ходим сафардан қайтганидан кейин бўнак ҳисобот тасдиқланган ойнинг охирги куни.

Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида даромад олинганда бундай даромаднинг олинган санаси деб, солиқ тўловчига меҳнат шартномаси (контракти) асосида меҳнат мажбуриятларини бажарганлиги учун, унга даромадлар ҳисобланган ойнинг охирги куни эътироф этилади, шунингдек меҳнат тўғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган иш қидириш даврига компенсация тўланган сана эътироф этилади.

Календарь ой тугагунига кадар меҳнат муносабатлари бекор қилинган тақдирда, солиқ тўловчи томонидан меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинган даромаднинг ҳақиқатда олинган санаси деб унга даромад ҳисобланган охирги иш куни эътироф этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси фойдасининг суммаси тарзидағи даромадлар учун даромаднинг ҳақиқатда олинган куни деб чет эл компанияси ёки тузилмаси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун хужжатларига мувофиқ молия йили учун молиявий ҳисобот тузиладиган даврнинг тугалланиш санаси тўғри келадиган календарь йилдан кейинги солиқ бўйича солиқ даврининг охирги санаси эътироф этилади.

Назорат қилинадиган чет эл компанияси рўйхатдан ўтказилган мамлакатнинг қонун хужжатларига мувофиқ молиявий ҳисоботни тузиш ва тақдим этиш мажбуриятлари мавжуд бўлмаган тақдирда, бундай компания фойдасининг суммаси тарзидағи даромаднинг ҳақиқатда олинган санаси деб фойда аниқланадиган календарь йилидан кейинги календарь йилнинг охирги куни эътироф этилади.

53-боб. Жами даромад

368-модда. Жами даромад

Агар ушбу бўлимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, жами даромад солик тўловчи томонидан ҳисобот (солик) даври давомида олинган қуидаги даромадлардан ташкил топади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг резидентлари учун – Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташқарисидаги манбалардан олинган даромадлардан;
- 2) Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун – Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлардан.

369-модда. Жами даромадга киритилмайдиган даромадлар

Қуидагилар жами даромад таркибига киритилмайди:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг давлат мукофотлариiga ва давлат пул мукофотлариiga сазовор бўлган солик тўловчи олган бир йўла бериладиган давлат пул мукофоти ёки шунга тенг баҳодаги эсадлик совғаларининг қиймати, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида бир йўла бериладиган пул мукофоти ва совғалар;
- 2) донорлик учун пул мукофотлари, шунингдек тиббиёт муассасаларининг ходимлари томонидан қон олганлик учун олинадиган суммалар;
- 3) олинган алиментлар;
- 4) фуқаролар томонидан олинадиган сугурта товони суммалари;
- 5) қонун хужжатларида белгиланган микдорларда ва тартибда тўланадиган стипендиялар;
- 6) қонун хужжатларига мувофиқ уй-жой-коммунал хизматлар ҳақини тўлаш бўйича ҳар ойлик компенсация пул тўловлари;
- 7) давлат пенсиялари, ижтимоий сугурта (ҳомиладорлик ва бола туғилганда бериладиган туғиш нафақалари, кўшимча дам олиш куни, дағн этиш) бўйича нафақалар;
- 8) мажбурий жамғариб бориладиган пенсия бадаллари, улар бўйича фоизли даромадлар, шунингдек жамғариб бориладиган пенсия тўловлари.
- 9) қонун хужжатларида белгиланадиган тартибда ўзини ўзи банд қилган шахсларнинг меҳнат фаолияти натижасида олинган даромадлар;
- 10) Ўзбекистон Республикаси ва Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахслар томонидан чиқарилган халқаро облигациялар бўйича даромадлар.

Солик агентларининг ушбу Кодекснинг 386-моддасида назарда тутилган жисмоний шахс фойдасига амалга оширадиган қуидаги харажатларига солик тўловчининг даромади сифатида қаралмайди:

1) меҳнат шароитлари нокулай бўлган ишларда банд бўлган ходимларни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда сут, даволаш-профилактика озиқ-овқати, газланган шўр сув, шахсий химоя ва гигиена воситалари билан таъминлаш бўйича харажатлари;

2) касаба уюшмаси қўмитаси томонидан амалга ошириладиган тўловлар, шу жумладан аъзолик бадаллари ҳисобидан касаба уюшмаси аъзоларига бериладиган моддий ёрдам, бундан касаба уюшмаси қўмитасининг ходимларига меҳнат вазифаларини бажарганлик учун бериладиган пул мукофотлари ва бошқа тўловлар мустасно;

3) фавқулодда ҳолатлар муносабати билан етказилган заарлар суммаси доирасида бериладиган моддий ёрдам суммалари;

4) ходимларни иш жойига олиб бориш ва олиб қайтиш бўйича харажатлари;

5) диний расм-русумлар ва маросимларни, байрам тантаналарини ўтказиш, вакиллик харажатлари, шаҳар йўловчилар транспортида ходимларнинг хизмат қатновлари учун фойдаланиладиган йўл карточкаларини олиш, шунингдек юридик шахснинг ходимларнинг меҳнат ва дам олиш шароитларини таъминлаш билан боғлиқ ҳамда муайян жисмоний шахсларнинг даромади ҳисобланмайдиган бошқа харажатлари;

6) ходимга хизмат вазифаларини бажариш учун зарур бўлган маҳсус кийим-бош, маҳсус пойабзал, формали кийим-бош бериш харажатлари ёки уларни пасайтирилган баҳоларда сотиш муносабати билан қилинган харажатлар, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда айrim тоифадаги ходимларни ўз хизмат вазифаларини бажариши чоғида озиқ-овқат билан таъминлаш бўйича харажатлар;

7) ходим бошқа жойга ишга ўтказилганда ёхуд кўчиб борганда кўчиш, мол-мулкини кўчириб бориш, жой ижараси (йўл харажатлари учун бериладиган пул) билан боғлиқ харажатларни тўлаш ёки бу харажатларнинг ўрнини қоплаш харажатлари;

8) хизмат сафарларига оид куйидаги компенсация тўловлари:

тасдиқловчи ҳужжатлар асосида хизмат сафари жойига бориш ва у ердан қайтиб келиш учун, шу жумладан жой банд қилиш учун ҳақ тўлашни кўшган ҳолда ҳақиқатда амалга оширилган тўловлар. Йўл ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, темир йўл транспортидаги (агар темир йўл қатнови бўлмаса, шаҳарлараро автобусдаги) йўл ҳақи қиймати микдорида, лекин авиачипта қийматининг 30 фоизидан ошмайдиган микдорда;

уй-жойни ижарага олиш бўйича ҳақиқатда амалга оширилган тўловлар. Яшаганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаган тақдирда, қонун ҳужжатларида белгиланган нормалар доирасида;

тасдиқловчи ҳужжатлар асосида уй-жойни банд қилиш учун тўловлар;

қонун ҳужжатларида белгиланган нормалар доирасида хизмат сафарида бўлинган вақт учун тўланадиган кундалик харажатлар учун ҳақ (суткалик пуллар);

қонун хужжатларида белгиланган ва хужжатлар билан тасдиқланган бошқа тўловлар;

9) қонун хужжатларида назарда тутилган нормалар доирасида ходимга тўланадиган компенсация тўловлари (компенсациялар):

доимий иши йўлда кечадиган, ҳаракатланиш ва (ёки) қатнов тусига эга бўлган, шунингдек вахта усулида ишларни бажаришда ходимга компенсация тўловлари (компенсациялар);

хизмат ишларида шахсий автомобилдан фойдаланганлик учун компенсация тўловлари (компенсациялар), бундан хизмат сафарлари мустасно;

дала таъминоти;

қонун хужжатларида назарда тутилган тартибда ва нормалар бўйича бошқа компенсация тўловлари (компенсациялар), бундан ушбу Кодекснинг 373 ва 377-моддаларида кўрсатилганлари мустасно;

10) меҳнатда майиб бўлганлик ёки соғлиққа бошқача тарзда шикаст етганлик билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш бўйича қуидаги миқдордаги тўловлар:

жабрланувчи меҳнатда майиб бўлгунига қадар олган ўртacha ойлик иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобидаги, унинг касбга оид меҳнат қобилиятини йўқотганлик даражасига мувофиқ белгиланадиган ҳар ойлик тўловлар (вояга етмаган шахс меҳнатда майиб бўлиб қолган тақдирда, зарарнинг ўрни унинг иш ҳақи (даромади) миқдоридан келиб чиқсан ҳолда, лекин қонун хужжатларида белгиланган меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 1,76 бараваридан кам бўлмаган миқдорда қопланади);

махсус тиббий парваришга муҳтож жабрланувчиларга қўшимча харажатлар учун ойига меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 70,3 фоизи миқдоридаги тўловлар;

жабрланувчининг майиший парвариши учун қўшимча харажатлар тариқасида ҳар ойда меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 17,6 фоизи миқдоридаги тўловлар;

ходимнинг соғлиғига шикаст етказилганлиги муносабати билан иш берувчи томонидан бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида жабрланувчининг йиллик ўртacha иш ҳақи миқдоридаги тўловлар;

11) бокувчиси вафот этганлиги муносабати билан қуидаги миқдордаги тўловлар:

марҳумнинг ўртacha иш ҳақининг вафот этган бокувчининг қарамоғида бўлган ва унинг вафоти муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган меҳнатга қобилиятсиз шахсларга тўғри келадиган улуши миқдоридаги тўловлар;

бокувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган шахсларга бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида марҳумнинг ўртacha йиллик иш ҳақининг олти баравари миқдоридаги тўловлар;

12) талабаларнинг таълим олиши учун Ўзбекистон Республикасининг олий ўқув юрти билан тўғридан-тўғри шартномалар бўйича пулли-контракт асосида ўtkазиладиган тўловлар;

13) ходимларнинг малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш харажатлари.

14) солик тўловчининг мижозларнинг товарлар ва хизматларни сотиб олиш фаоллигини оширишга қаратилган ва бонуслар (баллар, мижозни ушбу ташкилотлардан товарлар (хизматлар) сотиб олиш фаоллигини белгиловчи бошқа бирликлар) ҳисобланishiни назарда тутувчи дастурларда иштироки натижасида ушбу дастурда белгиланган асослар бўйича олинган пул ва натура шаклидаги даромадлари. Даромадлар солик тўловчининг жами даромадига куйидаги ҳолларда қўшилади:

солик тўловчининг ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган дастурларда иштирок этиши очиқ оферта шартларисиз амалга оширилганда;

солик тўловчи ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган мамлакатимиздаги ва чет эл ташкилотларининг дастурларига, уларда акцепт муддати ўттиз кундан кам ва (ёки) уларда оммавий офертани муддатидан олдин чакириб олиш имконияти назарда тутилган шартлар асосидаги очиқ офертага қўшилганда;

ушбу банднинг биринчи хатбошисида кўрсатилган ташкилотчи билан лавозим мажбуриятларини бажаришда меҳнат муносабатларида бўлган, шунингдек солик тўловчи томонидан товарлар етказиб берганлик (ишлар бажарганлик, хизматлар кўрсатганлик) учун ҳақ (мукофот) ёки моддий ёрдам сифатидаги тўлов шаклидаги даромад тўланганда.

370-модда. Жами даромаднинг таркиби

Куйидагилар жами даромадга киради:

- 1) ушбу Кодекснинг 371-моддасига мувофиқ меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидағи даромадлар;
- 2) ушбу Кодекснинг 375-моддасига мувофиқ мулкий даромадлар;
- 3) ушбу Кодекснинг 376-моддасига мувофиқ моддий наф тарзидағи даромадлар;
- 4) ушбу Кодекснинг 377-моддасига мувофиқ бошқа даромадлар.

371-модда. Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидағи даромадлар

Иш берувчи билан меҳнатга оид муносабатларда бўлган ва тузилган меҳнат шартномасига (контрактига) мувофиқ ишларни бажараётган ходимларга ҳисобланадиган ҳамда тўланадиган қуйидаги барча тўловлар меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидағи даромадлар деб эътироф этилади:

меҳнатга ҳақ тўлашнинг қабул қилинган шакллари ва тизимларига мувофиқ ишбай нархлардан, тариф ставкаларидан ва мансаб маошларидан

келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган, ҳақиқатда бажарилган иш учун ҳисобланган иш ҳаки;

илмий даража ва фахрий унвон учун устамалар;

ушбу Кодекснинг 372-моддасига мувофиқ рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар;

ушбу Кодекснинг 373-моддасига мувофиқ компенсация тўловлари (компенсация);

ушбу Кодекснинг 374-моддасига мувофиқ ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш;

ҳақиқатда бажарилган иш учун ҳақ ҳисобланган бошқа тўловлар.

Мехнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар жумласига қуидагилар ҳам киради:

предмети ишларни бажариш ва хизматлар кўрсатишдан иборат бўлган, тузилган фуқаролик-хуқуқий тусдаги шартномаларга мувофиқ жисмоний шахсларга тўловлар (бундан якка тартибдаги тадбиркорлик фаолиятидан олинган даромадлар мустасно);

юридик шахснинг бошқарув органи (кузатув кенгаши ёки бошқа шунга ўхшаш органи) аъзоларига юридик шахснинг ўзи томонидан амалга ошириладиган тўловлар;

Ўзбекистон Республикасининг Мудофаа, Ички ишлар ва Фавқулодда вазиятлар вазирликларининг, Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизматининг, ҳарбий хизматчиларига, ички ишлар органларининг оддий аскарлар, сержантлар ва офицерлар таркибига ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг ва бошқа ҳарбий хизмат назарда тутилган идоралар ходимларига хизматни ўташи (хизмат мажбуриятларини бажариши) муносабати билан тўланадиган пул таъминоти, пул мукофотлари ва бошқа тўловлар.

372-модда. Рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар

Рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар жумласига қуидагилар киради:

- 1) йиллик иш якунлари бўйича пул мукофоти;
- 2) юридик шахснинг мукофотлаш тўғрисидаги низомида назарда тутилган рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар;
- 3) касб маҳорати, мураббийлик учун тариф ставкаларига ва маошларга устамалар;
- 4) таътилга қўшимча ҳақлар ҳамда ушбу Кодекс 377-моддасининг 10-бандида кўрсатилмаган моддий ёрдам;
- 5) кўп йил ишлаганлик учун пул мукофоти ва тўловлар;
- 6) рационализаторлик таклифи учун тўлов;

7) меҳнат натижалари билан боғлиқ бўлмаган бир йўла бериладиган мукофотлар.

373-модда. Компенсация тўловлари (компенсация)

Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадга киритиладиган компенсация тўловлари (компенсациялар) жумласига қуидагилар киради:

1) табиий-иклим шароитлари нокулай бўлган жойлардаги ишлар билан боғлиқ қўшимча тўловлар (иш стажи учун устамалар, баланд тоғли, чўл ва сувсиз худудларда ишлаганлик учун белгиланган коэффициентлар бўйича тўловлар). Бунда юридик шахслар ходимларининг чўл ва сувсиз жойларда, баланд тоғли ва табиий-иклим шароити нокулай худудларда ишлаганлик учун иш ҳақига коэффициентлар ҳисоблашнинг энг юқори суммасини аниқлаш ҳисоблаш санасида белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 1,41 баравари миқдорида белгиланади;

2) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган касблар ва ишлар рўйхати бўйича оғир, заарарли, ўта заарарли меҳнат шароитларида ишлаганлик учун устамалар, шу жумладан шундай шароитлардаги узлуксиз иш стажи учун иш ҳақига устамалар;

3) технологик жараён жадвалида назарда тутилган тунги вактда, иш вақтидан ташқари, дам олиш кунларида ва байрам (ишланмайдиган) кунларида ишлаганлик учун тариф ставкаларига ҳамда маошларга устамалар ва қўшимча тўловлар;

4) кўп сменали режимда ишлаганлик, шунингдек бир неча касбда, лавозимда ишлаганлик, хизмат қўрсатиш доираси кенгайганлиги, бажариладиган ишлар ҳажми ортганлиги, ўзининг асосий иши билан бир қаторда ишда вақтинча бўлмаган ходимларнинг вазифаларини бажарганлик учун устамалар;

5) доимий иши йўлда кечадиган, ҳаракатланиш ва (ёки) қатнов тусига эга бўлган ходимларнинг, шунингдек доимий иши ишларнинг вахта усулида бажарилишини назарда тутадиган ходимларнинг иш ҳақига қонун хужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча тўланадиган устамалар;

6) иш берувчи жойлашган ердан (йиғилиш пунктидан) ишлаш жойигача бориш ва у ердан қайтиш учун вахтада ишлаш жадвалида назарда тутилган ишлар вахта усулида бажарилган ҳолда йўлга кетадиган кунлар, шунингдек ходимлар метеорологик шароитлар сабабли ва транспорт ташкилотларининг айби билан йўлда ушланиб қолган кунлар учун тариф ставкаси ёки маош миқдорида тўланадиган суммалар;

7) ер ости ишларида доимий банд бўлган ходимларга уларнинг стволдан ишлаш жойига бориш ва у ердан қайтиш учун шахтада (конда) ҳаракатланишининг меъёрий вақти учун тўланадиган қўшимча ҳақлар;

8) қонун хужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча дала таъминоти;

9) хизмат сафарлари вақтида қонун хужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча кундалик харажатлар учун ҳақ (суткалик пуллар);

10) ишлар вахта усулида ташкил этилганда, иш вақти умумлаштирилган ҳолда ҳисобга олинаётганда ва қонун хужжатларида белгиланган бошқа ҳолларда ходимларга иш вақтининг белгиланган давомийлигидан ортиқ ишлаганлиги муносабати билан бериладиган дам олиш кунлари (отгуллар) учун тўловлар;

11) хизмат сафарлари учун ходимнинг шахсий автомобилидан ёки хизмат мақсадлари учун унинг бошқа мол-мулкидан қонун хужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча фойдаланганлик учун тўловлар;

12) меҳнатда майиб бўлганлик ёки соғлиққа бошқача тарзда шикаст етганлик билан боғлиқ заарнинг ўрнини қоплаш учун ушбу Кодекс 369-моддаси иккинчи қисмининг 10-бандида кўрсатилган миқдорлардан ортиқча олинган суммалар;

13) озиқ-овқат ва йўл чипталарининг қиймати ёки озиқ-овқат ва йўл чипталарининг қийматини қоплаш.

374-модда. Ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш

Ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш жумласига қуидагилар киради:

1) қонун хужжатларига мувофиқ:

а) йиллик асосий (узайтирилган асосий) таътил учун тўлов, шунингдек ушбу таътилдан фойдаланилмаганда, шу жумладан ходим билан меҳнат шартномаси бекор қилинганда пуллик компенсация тўлови;

б) ноқулай ва ўзига хос меҳнат шароитларида, шунингдек оғир ва ноқулай табиий-иклим шароитларида ишлаганлиги учун айrim тармоқларнинг ходимларига бериладиган қўшимча таътил учун тўлов;

в) ўқиш билан боғлиқ таътил ва ижодий таътиллар учун тўлов;

г) ўн икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногиронлиги бўлган боласи бор аёлларга берилган қўшимча таътил учун тўлов;

2) асосий иш ҳақи қисман сақлаб қолинган ҳолда мажбурий таътилда бўлган ходимларга бериладиган тўловлар;

3) донор ходимларга кўриқдан ўтиш, қон топшириш ва қон топширилган ҳар бир кундан кейин бериладиган дам олиш кунлари учун тўлов;

4) Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига мувофиқ давлат ёки жамоат вазифаларини бажарганлик учун меҳнатга тўлов;

5) қишлоқ хўжалиги ва бошқа ишларга жалб қилинадиган ходимларнинг асосий иш жойи бўйича сақлаб қолинадиган иш ҳақи;

6) маълум муддатга аввалги иш жойи бўйича лавозим маоши миқдори сақлаб қолинган ҳолда бошқа юридик шахслардан ишга жойлаштирилган,

шунингдек вақтингчалик вазифани бажариб турган ходимларга маошдаги фарқ тўлови;

7) ходимларга кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимида ишдан ажralган ҳолда ўқишлари вақтида асосий иш жойи бўйича уларга тўланадиган иш ҳақи;

8) ходимнинг айбисиз бекор туриб қолинган вақт учун тўлов;

9) меҳнат лаёқатини вақтинча йўқотган ходимларга қўшимча тўлов;

10) қонун ҳужжатларига мувофиқ ёки иш берувчининг қарори билан мажбурий прогул вақти учун ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарганилик учун тўлов;

11) ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларнинг имтиёзли соатларига, оналарга болани овқатлантириши учун ишда бериладиган танаффусларга, шунингдек тиббий кўриқдан ўтиш билан боғлиқ вақт учун тўлов;

12) асосий ишидан озод қилинган ва озод қилинмаган ҳолда ходимлар тайёрлаш, уларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш учун ҳамда ўкувчилик ва талабаларнинг ишлаб чиқариш амалиётiga раҳбарлик қилиш учун жалб қилинадиган юқори малакали ходимлари меҳнатига тўлов;

13) иш берувчининг маблағлари ҳисобидан тўланадиган пенсиялар ва нафақаларга қўшимчалар, стипендиялар;

14) олий ўқув юртини тамомлаганидан кейин ёш мутахассисларга таътил вақти учун иш берувчи ҳисобидан тўланадиган нафақалар.

375-модда. Мулкий даромадлар

Мулкий даромадлар таркибига қўйидагилар киради:

1) фоизлар;

2) дивидендлар;

3) мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадлар;

4) солик тўловчига мулк ҳукуки асосида тегишли бўлган мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар. Мол-мулкни реализация қилишдан олинган даромадлар мазкур мол-мулкни реализация қилиш суммасининг ҳужжатлар билан тасдиқланган уни олиш қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади. Мазкур қийматни тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлмаган тақдирда, мол-мулкни реализация қилиш қиймати, кўчмас мулк бўйича эса – кадастр қиймати ҳамда реализация қилиш нархи ўртасидаги ижобий фарқ даромад деб эътироф этилади;

5) саноат мулки обьектларига, селекция ютуғига оид патент (лицензия) эгаси бўлган солик тўловчининг патентдан бошқа шахс фойдасига воз кечганда ёки лицензия шартномаси тузганда олган даромади;

6) роялти;

7) ишончли бошқарувга берилган мол-мулк бўйича ишончли бошқарувчидан олинган даромад;

- 8) ушбу Кодекснинг 324-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланадиган РЕПО операциялари бўйича даромад;
- 9) ушбу Кодекснинг 327 – 329-моддаларида назарда тутилган тартибда аниқланадиган, қимматли қоғозлар ва (ёки) муддатли битимларнинг ҳосила молиявий воситалари билан операциялар бўйича даромад;
- 10) ушбу Кодекснинг VII бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда назорат қилинадиган чет эл компаниясининг фойда тарзидаги даромади;
- 11) ушбу Кодекснинг 319-моддасига мувофиқ аниқланадиган, оддий ширкат шартномасига (биргалиқдаги фаолият тўғрисидаги шартномага) мувофиқ иштирок этишдан олинган даромадлар;
- 12) ушбу модданинг 1 – 11-бандларида кўрсатилмаган мулкий хусусиятга эга бошқа даромадлар.

376-модда. Моддий наф тарзидаги даромадлар

Солик тўловчи томонидан моддий наф тарзида олинган даромадлар, агар ушбу Кодекс 369-моддасининг иккинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, куйидагилардан иборат:

- 1) солик агенти томонидан солик тўловчи манфаатларини кўзлаб, товарлар (хизматлар), мулкий хукуқлар ҳақини тўлаш, шу жумладан:
 - солик тўловчининг болаларини мактабгача таълим муассасаларида (ташкилотларида) ўқитиш, тарбиялаш ҳақини тўлаш;
 - солик тўловчиларга берилган уй-жойнинг коммунал хизматлар ҳақини, уй-жойдан фойдаланиш харажатларини, ётоқхонадаги жойлар ҳақини ёки уларнинг ўрнини қоплаш қийматини тўлаш;
 - санаторий-курортларда даволаниш йўлланмалари қийматини, дам олиш, стационар ва амбулатор даволаниш ҳақини ёки уларнинг ўрнини қоплаш қийматини тўлаш;
 - солик агентининг солик тўловчи даромади бўлган бошқа харажатларини тўлаш;
- 2) солик тўловчининг манфаатларини кўзлаб текин, шу жумладан ҳадя шартномаси бўйича берилган мол-мulkнинг ва кўрсатилган хизматларнинг қиймати;
- 3) товарларни (хизматларни) солик тўловчиларга реализация қилиш нархи ҳамда шу товарларнинг (хизматларнинг) ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган қиймати ўртасидаги салбий фарқ;
- 4) қонун хужжатларига мувофиқ ходимларга темир йўл, авиация, дарё, автомобиль транспорти ва шаҳар электр транспортида юриш бўйича бериладиган имтиёзлар суммаси;
- 5) жисмоний шахснинг солик агенти олдидағи қарзининг юридик шахс қарори билан ҳисобдан чиқарилган суммалари;

б) солиқ агенти томонидан тўловлар ҳисобига тўланиб, солиқ тўловчидан ушлаб қолиниши лозим бўлган, лекин ушлаб қолинмаган суммалар.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ агентидан товарлар (хизматлар) олинган тақдирда, ушбу товарларнинг (хизматларнинг) қиймати уларни сотиб олиш нархидан ёки таннархидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқ агентидан акциз тўланадиган товарлар ёки қўшилган қиймат солиги солинадиган товарлар (хизматлар) олинган тақдирда, бундай товарларнинг (хизматларнинг) қийматида акциз солигининг ва қўшилган қиймат солигининг тегишли суммаси ҳисобга олинади.

377-модда. Бошқа даромадлар

Солиқ тўловчининг бошқа даромадлариға қуйидагилар киради:

1) фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, хайрия ва экология жамғармалари томонидан солиқ тўловчиларга бериладиган нафақалар ҳамда бошқа турлардаги ёрдам;

2) ҳайвонларни (қорамолларни, паррандаларни, мўйнали ва бошқа ҳайвонларни, балиқларни ва бошқаларни) тирик ҳолда ҳамда уларни сўйиб, маҳсулотларини хом ёки қайта ишланган ҳолда сотишдан, ипак қуртини, чорвачилик, асаларичилик ва дехқончилик маҳсулотларини табиий ва қайта ишланган ҳолда сотишдан олинган даромадлар;

3) жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳадя шартномалари бўйича) олинган мол-мулкнинг, мулкий хуқуқларнинг қиймати;

4) мусобақаларда, кўрикларда, танловларда совринли ўринлар учун бериладиган совринлар, пул мукофотлари;

5) ютуклар;

6) грант берувчидан олинган грантларнинг, шу жумладан чет давлатлар грантларининг суммалари;

7) солиқ тўловчиларнинг яратилган илм-фан, адабиёт ва санъат асарлари (предметлари) учун олган даромадлари;

8) ҳалқаро спорт мусобақаларидағи совринли ўринларни эгаллаганлиги учун спортчилар олган бир йўла бериладиган пул мукофоти;

9) ходим билан тузилган меҳнат шартномаси (контракти) бекор қилинганда меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ бериладиган ишдан бўшатиш нафақаси ва бошқа тўловлар;

10) қуйидагича кўрсатиладиган моддий ёрдам:

вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга кўрсатиладиган;

ходимга меҳнатда майиб бўлганлиги, касб касаллиги ёхуд соғлиғига бошқача тарзда шикаст етганлиги билан боғлиқ ҳолда кўрсатиладиган;

бала туғилиши, ходим ёки унинг фарзандлари никоҳдан ўтиши муносабати билан кўрсатиладиган;

қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини бериш ёки уларни сотиб олиш учун маблағлар бериш тарзида кўрсатиладиган моддий ёрдам;

11) ишламайдиган пенсиянерларга солик агенти томонидан тўланадиган тўловлар;

12) маънавий зарарни компенсация қилиш бўйича пуллик тўловлар;

13) ушбу Кодекснинг VI бўлимида белгиланган ҳолларда ва тартибда нархларга тузатиш киритиш туфайли олинган даромад;

14) ушбу Кодекснинг 300-моддасида назарда тутилган тартибда аниқланадиган талаб қилиш хукуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромад;

15) солик тўловчининг ушбу Кодекснинг 371–376-моддаларида кўрсатилмаган бошқа даромадлари.

54-боб. Солик имтиёzlари

378-модда. Солик солинмайдиган даромадлар

Куйидаги даромад турларига солик солинмайди:

1) моддий ёрдам суммалари:

вафот этган ходимнинг оила аъзоларига ёки оила аъзоси вафот этганлиги муносабати билан ходимга бериладиган моддий ёрдам суммалари – меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

ушбу Кодекснинг 377-моддасида кўрсатилган бошқа ҳолларда, – солик даври учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорининг 4,22 бараваригача миқдорда;

2) солик агенти томонидан куйидаги йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари, бундан туристик йўлланмалар мустасно:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган санаторий-курорт ва соғломлаштириш муассасаларига йўлланмалар қийматини ногиронлиги бўлган шахсларга, шу жумладан ушбу иш берувчida ишламайдиган ногиронлиги бўлган шахсларга тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган болалар оромгоҳлари ва бошқа соғломлаштириш оромгоҳлари, шунингдек санаторий-курорт ҳамда соғломлаштириш муассасаларига ўз ходимларининг ўн олти ёшгacha болалари (ўқийдиганларга – ўн саккиз ёшгacha) учун йўлланмалар қийматини тўлиқ ёки қисман қоплаш суммалари;

3) ўз ходимларига ҳамда уларнинг болаларига амбулатория ва (ёки) стационар тиббий хизмат кўрсатилганлиги учун иш берувчи томонидан тўланган суммалар, шунингдек иш берувчининг даволашга ҳамда тиббий хизмат кўрсатишга, ногиронлик профилактикаси ва ногиронлиги бўлган шахсларнинг саломатлигини тиклашга доир техник воситаларни олишга оид харажатлари. Ходимларни даволаганлик, уларга тиббий хизмат кўрсатганлик учун иш берувчilar томонидан соғлиқни сақлаш

муассасаларига нақд пулсиз ҳақ тўланган тақдирда, шунингдек соғлиқни сақлаш ташкилотлари томонидан ёзиб берилган ҳужжатлар асосида ушбу мақсадлар учун мўлжалланган нақд пул маблағлари бевосита ходимга, ходим йўклигига эса – унинг оила аъзоларига, ота-онасига берилган ёки мазкур мақсадлар учун мўлжалланган маблағлар ходимнинг банқдаги ҳисобварағига киритилган тақдирда, бу даромадлар солик солишдан озод қилинади;

4) Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидан ташқарига ишлаш учун юборилиши муносабати билан қонун ҳужжатларида белгиланган суммалар доирасида бюджет ташкилотларидан чет эл валютасида олинган иш ҳаки суммалари ва бошқа суммалар;

5) вақтинчалик бир марталик ишларни бажаришдан олинган даромадлар, агар бундай ишларга ёллаш вақтинчалик бир марталик иш билан таъминлаш марказлари кўмагига амалга оширилаётган бўлса;

6) ҳалқаро спорт мусобақаларида совринли ўринларни эгаллаганлиги учун спортчилар олган бир йўла бериладиган пул мукофоти;

7) солик тўловчиларга хусусий мулк ҳукуқи асосида тегишли бўлган мол-мulkни сотишдан олинадиган даромадлар, бундан қуидагиларни сотишдан олинган даромадлар мустасно:

қимматли қофозларни (бундан фонд биржасида реализация қилинадиган эмиссиявий қимматли қофозлар мустасно), юридик шахсларнинг устав фондидағи (устав капиталидаги) улушларини (пайларини);

нотурар жойларни;

ўттиз олти календарь ойдан кам муддатда солик тўловчининг мулкида бўлган турар жойларни;

8) уй хўжалигига, шу жумладан дехқон хўжалигига етиширилган ҳайвонларни (қорамолларни, паррандаларни, мўйнали ва бошқа ҳайвонларни, балиқлар ва ҳоказоларни) тирик ҳолда ҳамда уларни сўйиб маҳсулотларини хом ёки қайта ишланган ҳолда сотишдан (бундан саноатда қайта ишлаш мустасно) чорвачилик, асаларичилик ва дехқончилик маҳсулотларини табиий ва қайта ишланган ҳолда сотишдан олинадиган даромадлар, бундан манзарали боғдорчилик (гулчилик) маҳсулотлари мустасно;

9) ҳалқаро ҳамда республика танловлари ва мусобақаларида олинган буюм тарзидаги совринларнинг қиймати;

10) иш берувчидан солик даври мобайнида меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам микдорининг 2,11 бараваригача бўлган қийматдаги:

ходимлар натура шаклида олган совғалар;

илгари мазкур иш берувчининг ходимлари бўлган ишламаётган пенсионерлар ва меҳнат қобилиятини йўқотган шахслар, вафот этган ходимнинг оила аъзолари томонидан олинган совғалар ҳамда бошқа турлардаги ёрдам;

11) жисмоний шахслардан мерос ёки ҳадя тартибида, шунингдек текинга олинган пул ва натура шаклидаги даромадлар, бундан куйидагилар мустасно:

ilm-fan, адабиёт ва санъат асарларининг, адабиёт ҳамда санъат асарлари ижрочиларининг, шунингдек кашфиётлар, ихтиrolар ва саноат намуналари муаллифларининг меросхўрларига (хукукий ворисларига) тўланадиган пул мукофотлари;

яқин қариндош бўлмаган шахслар ўртасидаги кўчмас мулк, автотранспорт воситалари, қимматли қоғозлар, юридик шахсларнинг устав фондларидағи (устав капиталларидағи) улушлар;

12) давлат заёмининг облигациялари бўйича ютуқлар, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг давлат қимматли қоғозлари бўйича фоизлар;

13) жамғарма сертификатлари, давлат қимматли қоғозлари бўйича даромадлар, шунингдек банклардаги омонатлар бўйича фоизлар ва ютуқлар;

14) нодавлат нотижорат ташкилотларидан, ҳалқаро ҳамда чет эл ташкилотлари ва фондларидан, шунингдек ваколатли органнинг хулосаси мавжуд бўлса, Ўзбекистон Республикасининг илмий-техника ҳамкорлиги соҳасидаги ҳалқаро шартномалари доирасида солик тўловчи грант берувчидан бевосита олган грантнинг суммаси;

15) солик тўловчиларнинг иш ҳақи ва бошқа даромадларининг ҳаётни узоқ муддатли сұғурталаш (ҳаёт сұғуртаси соҳасининг барча тоифаларида) бўйича сұғурта мукофотларини тўлаш учун Ўзбекистон Республикасида сұғурта фаолиятини амалга оширишга лицензияси бўлган юридик шахсларга йўналтириладиган қисми, куйидаги шартларда:

сұғурта бадаллари ўсиб бормайдиган тартибда тўланганда ва бир йўла тўланадиган сұғурта суммаси шартнома бўйича сұғурта даври бошланиши санасидан 12 ойдан сўнг олинганда. Сұғурталанган шахснинг муайян ёшгача яشاши ёки ҳаётни узоқ муддатли сұғурталаш шартномасида кўрсатилган муддатдан бошқача тарздаги сұғурта ҳодисаси содир бўлган тақдирда, сұғурта суммаси ушбу кўрсатилган шартларга амал қилмаган холда тўланиши мумкин;

шартнома бўйича сұғурта даври бошланиш санасидан камида 12 ойдан сўнг рента (аннуитет) олинганда ва рентани (аннуитетни) тўлаш санасида шартнома бўйича ҳақиқатда жамланган маблағлар (захира) суммаси кўрсатиб ўтилган рентанинг (аннуитетнинг) тўрт бараваридан кам бўлмагандан;

рента (аннуитет) тўлаш шартнома бўйича сұғурта даври бошланиши санасидан 12 ой ўтмасдан бошланганда, бунда дастлабки рентани (аннуитетни) тўлаш бошланадиган вақтда ҳақиқатда тўланган сұғурта бадаллари суммаси шартнома бўйича сұғурта мукофотининг йиллик микдоридан кам бўлмаслиги керак ва ренталарни (аннуитетларни) тўлаш санасига ҳақиқатда жамланган маблағлар (захира) суммаси кўрсатиб ўтилган рентанинг (аннуитетнинг) тўрт бараваридан кам бўлмаганда.

Мазкур банднинг шартлари бузилганда ёхуд шартнома муддатидан олдин бекор қилинганда ва сугуртачи сугурта бадалини тўлиқ ёки қисман қайтарганда, қайтарилган сугурта бадали сугуртачи томонидан соликقا тортилади.

16) солик тўловчининг куйидагиларга йўналтириладиган, солик солиниши лозим бўлган иш ҳақи ва бошқа даромадлари:

Ўзбекистон Республикасининг олий ўкув юртларида таълим олиш (ўзининг, йигирма олти ёшга тўлмаган фарзандларининг ёки эрининг (хотинининг) таълим олиши) учун тўлов;

солик базасининг 50 фоизидан ошмаган ҳолда, меценатлик кўмагини кўрсатиш;

олинган ипотека кредитларини ва улар бўйича ҳисобланган фоизларни солик даври давомида жами ўн беш миллион сўмгача бўлган миқдорда қоплашга, башарти якка тартибдаги уй-жойнинг ёки кўп қаватли уйдаги хонадоннинг қиймати уч юз миллион сўмдан ошмаса ҳамда у дастлабки бадалнинг ва (ёки) ипотека кредити бўйича фоизларнинг бир қисмини қоплаш учун бюджетдан ажратилган субсидияларни ҳисобга олган ҳолда олинган бўлса. Мазкур имтиёз қарз олувчига ва бирга қарз олувчиларга, имтиёз олиш хукукига эга бўлган барча солик тўловчиларга берилган, солик солиниши лозим бўлган даромадларни камайтириш суммаси солик даври давомида жами ўн беш миллион сўмдан ошмаган тақдирда, татбиқ этилади;

фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Халқ банкидаги ихтиёрий равища шахсий жамғаривори бориладиган пенсия ҳисобваракларига;

17) жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳадя шартномалари бўйича) олинган улушлар, пайлар ва акциялар тарзидаги даромадлар, агар бу улушларни, пайларни ва акцияларни бериш яқин қариндошлар ўртасида амалга оширилса.

Юридик шахс ташкил этмаган чет эл тузилмасига нисбатан ёки қайси чет эл юридик шахси учун рўйхатдан ўтиш мамлакатининг қонун хужжатларига мувофиқ капиталда иштирок этиш назарда тутилмаган бўлса, ўша чет эл юридик шахсига нисбатан назорат қилиш хукуки, агар бундай хукуклар уларни бир оиласининг аъзолари ва (ёки) яқин қариндошлар бўлган шахслар ўртасида ўтказиш натижасида олинган бўлса, даромад олиш ёки даромадни тасарруф этиш хукукининг юзага келиши деб эътироф этилмайди;

18) пахта йигим-терими бўйича қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилинадиган солик тўловчиларнинг бу ишларни бажарганлик учун олган даромадлари;

19) солик тўловчи бўлган қимматбаҳо металлар қидиувчиларнинг қонун хужжатларида белгиланган тартибда қазиб олиш йўли билан эга бўлган қимматбаҳо металларни реализация қилишдан олган даромадлари.

379-модда. Жисмоний шахсларни солиқ солишдан озод этиш

Куйидагиларнинг даромадларига солиқ солинмайди:

- 1) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналарининг бошлиqlари ва ходимлари, консуллик муассасаларининг мансабдор шахслари, уларнинг ўзлари билан бирга яшайдиган оила аъзолари, агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса – Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган, дипломатлик ва консуллик хизмати билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан ташқари барча даромадлари бўйича;
- 2) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасаларининг маъмурий-техник ходимлари ҳамда уларнинг ўзлари билан бирга яшайдиган оила аъзолари, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса, – Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинадиган, дипломатлик ва консуллик хизмати билан боғлиқ бўлмаган даромадларидан ташқари барча даромадлари бўйича;
- 3) чет давлатларнинг дипломатик ваколатхоналарига, консуллик муассасаларига хизмат кўрсатадиган ходимлар таркибига кирган шахслар, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса – ўз хизмати юзасидан оладиган барча даромадлари бўйича;
- 4) чет давлатлар дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимларининг уйларида ишловчилар, агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса ёки Ўзбекистон Республикасида доимий яшамаса – ўз хизмати юзасидан оладиган барча даромадлари бўйича;
- 5) халқаро ноҳукумат ташкилотларининг мансабдор шахслари – агар улар Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаса, уларнинг ушбу ташкилотларда олган даромадлари бўйича.

380-модда. Айрим тоифадаги солиқ тўловчиларнинг жами даромадини камайтириш

Куйидаги солиқ тўловчилар қисман (даромадлар қайси ойда олинган бўлса, ўша ойда ҳар бир ой учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам микдорининг 1,41 баравари микдоридаги даромадлар бўйича) солиқ солишдан озод этилади:

- 1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган шахслар, учала даражадаги Шуҳрат ордени билан тақдирланган шахслар. Бу имтиёз тегишинча «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва иштирокчилари, шунингдек уларга тенглаштирилган ва доираси қонун ҳужжатларида белгиланадиган шахслар. Бу имтиёз уруш ногиронининг (иштирокчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, бошқа ногиронларга (иштирокчиларга) ногироннинг (иштирокчининг) имтиёзларга бўлган хуқуки тўғрисидаги гувоҳнома асосида берилади;

3) болаликдан ногиронлиги бўлган шахслар, шунингдек I ва II гурӯҳ ногиронлиги бўлган шахслар. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-мехнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

4) собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёки ҳарбий хизматнинг ёхуд ички ишлар органларидағи хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида яраланганлиги, контузия бўлганлиги ёки шикастланганлиги оқибатида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ҳамда ички ишлар органлари ходимларининг ота-оналари ва бева хотинлари (бева эрлари). Бу имтиёз «Ҳалок бўлган аскарнинг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» ёки «Ички ишлар органлари ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» штампи қўйилган ёхуд пенсия гувоҳномасини берган муассаса раҳбарининг имзоси ва ушбу муассаса муҳри билан тасдиқланган тегишли ёзувли пенсия гувоҳномаси асосида берилади. Агар мазқур шахслар пенсионер бўлмаса, имтиёз уларга собиқ СССР Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик қўмитаси ёки Ички ишлар вазирлигининг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати ёки Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси ва бошқа ҳарбий хизмат назарда тутилган идораларнинг тегишли органлари томонидан берилган ҳарбий хизматчининг ёки ички ишлар органлари ходимининг ҳалок бўлганлиги тўғрисидаги маълумотнома асосида берилади. Собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёки ҳарбий хизматнинг ёхуд ички ишлар органларидағи хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида ёки фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ёхуд ички ишлар органлари ходимларининг бева хотинларига (бева эрларига) имтиёз факат улар янги никоҳдан ўтмаган тақдирда берилади;

5) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тўлмаган болалари бор ёлғиз оналар. Бу имтиёз ҳар бир бола учун фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари томонидан тақдим этиладиган маълумотнома асосида берилади;

6) икки ва ундан ортиқ ўн олти ёшга тўлмаган болалари бор ҳамда боқувчисини йўқотганлик учун пенсия олмайдиган бева аёл ва бева эркаклар. Бу имтиёз эрнинг (хотиннинг) вафот этганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, болалар тугилганлиги тўғрисидаги гувоҳномалар, янги

никоҳдан ўтмаганлик ҳамда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси туман (шахар) бўлимининг бокувчисини йўқотганлик учун пенсия олинмаслиги ҳақидаги маълумотномаси тақдим этилган тақдирда берилади;

7) болалигидан ногиронлиги бўлган шахс, доимий парваришни талаб этадиган фарзанди билан бирга яшаб, уни тарбиялаётган ота ёки она. Бу имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки соғлиқни сақлаш муассасасининг доимий парвариш зарурлигини тасдиқловчи тиббий маълумотномаси асосида берилади.

Ушбу моддада назарда тутилган солик имтиёzlари тегишли хужжатлар тақдим этилган тақдирда кўлланилади.

Солик имтиёзига бўлган ҳуқук календарь йил давомида вужудга келган тақдирда, солик имтиёзи унга бўлган ҳуқуқлар вужудга келган пайтдан эътиборан қўлланилади.

Агар солик тўловчи ушбу моддада назарда тутилган бир нечта асос бўйича солик имтиёзига доир ҳуқуққа эга бўлса, унга хошишига қараб факат битта солик имтиёзи берилади.

Солик имтиёзини қўллаш солик тўловчининг асосий иш (хизмат, ўқиши) жойи бўйича, асосий иш жойи мавжуд бўлмаган тақдирда эса – яшаш жойидаги солик органлари томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқни хисоблаб чиқариш чоғида амалга оширилади. Солик имтиёзига бўлган ҳуқук йўқотилган тақдирда, солик тўловчи имтиёзга бўлган ҳуқуқни йўқотган пайтидан эътиборан ўн беш кун ичida бу ҳақда ундан солиқни ушлаб қоладиган юридик шахсга маълум қилиши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида санаб ўтилган солик имтиёzlари солик тўловчининг фоизлар ва дивидендлар тарзида олинган даромадларига, шунингдек мол-мulkни ижарага топширишдан олинган даромадларига нисбатан ҳам татбиқ этилади. Агар фоизлар ва дивидендлар асосий иш жойи бўйича хисобланса, солик имтиёзини қўллаш асосий иш жойи бўйича амалга оширилади. Агар фоизлар ва дивидендлар асосий бўлмаган иш жойи бўйича хисобланса, солик имтиёзи жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини хисоблаб чиқариш чоғида солик тўловчининг яшаш жойидаги солик органлари томонидан қўлланилади. Шунга ўхшаш тартиб мол-мulkни ижарага беришдан олинган даромадларга нисбатан ҳам қўлланилади.

55-боб. Солик ставкалари. Солик даври

381-модда. Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган жисмоний шахслар учун солик ставкалари

Ўзбекистон Республикаси резиденти бўлган жисмоний шахснинг даромадларига, агар ушбу модданинг иккинчи қисмида бошқа қоида

назарда тутилмаган бўлса, 12 фоизлик солик ставкаси бўйича солик солинади.

Дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадларга 5 фоизлик солик ставкаси бўйича солик солинади.

382-модда. Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун солик ставкалари

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахснинг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларига қуидаги солик ставкалар бўйича солик солинади:

№	Солик обьекти	Солик ставкалари, фоизларда
1	Дивидендлар ва фоизлар	10
2	Ушбу Кодексга мувофиқ аниқланадиган, халқаро ташишларда транспорт хизматлари тақдим этишдан олинадиган даромадлар (фрахтдан олинадиган даромадлар).	6
3	Мехнат шартномалари (контрактлари) ва фуқаролик-ҳуқукий хусусиятдаги шартномалар бўйича олинган даромадлар, 1 ва 2-бандларда кўрсатилмаган бошқа даромадлар	20

383-модда. Қатъий белгиланган миқдорлардаги солик суммалари

Қатъий белгиланган миқдорлардаги солик суммалари Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Конуни билан тасдиқланади.

384-модда. Солик даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солик давридир.

Солик агентлари учун ҳисобот даври бир ойдир.

56-боб. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солик ҳисботини тақдим этиш ва тўлаш тартиби

385-модда. Умумий қоидалар

Солик қуидагилар томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва тўланади:

1) солик тўловчига даромад тўлайдиган солик агентлари томонидан;

2) солик тўловчи томонидан мустақил равишда.

Солик тўловчиларнинг алоҳида тоифалари соликни:

ушбу Кодекснинг 392-моддасида белгиланган тартибда қатъий белгиланган миқдорда тўлашни;

ушбу Кодекснинг 397-моддасида белгиланган тартибда жами йиллик даромади тўғрисидаги декларация асосида тўлашни танлашга ҳақли.

Ушбу модданинг иккинчи қисмидаги қоидалар қўйидаги тоифадаги солик тўловчиларга татбиқ этилади:

1) товарлар (хизматлар) реализациясидан даромади календарь йилида юз миллион сўмдан ошмайдиган якка тартибдаги тадбиркорларга. Агар календарь йилида товарлар (хизматлар) реализациясидан даромади белгиланган миқдордан ошса, якка тартибдаги тадбиркор ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда айланмадан солик ёхуд қўшилган қиймат солиги ва фойда солиги тўлашга ўтади.

2) якка тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахсларга;

3) юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оиласвий тадбиркорлик шаклида фаолиятни амалга ошираётган оила аъзоларига;

4) «Хунарманд» уюшмаси аъзолари бўлган хунармандчилик фаолияти субъектларига.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган солик тўловчилар солик тўлаш тартибини қўйидагилар орқали танлашга ҳақли:

1) тадбиркорлик субъектининг давлат рўйхатидан ўтказилиши чоғида танланган солик тўлаш тартибини кўрсатиш;

2) доимий яшаш жойи бўйича солик органларига жорий йилнинг 25 январидан кечиктирмасдан танланган солик тўлаш тартиби тўғрисида билдириш хати тақдим этиш.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган солик тўловчи томонидан билдириш хати ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган муддатларда тақдим этилмаслиги унинг соликни қатъий белгиланган миқдорда тўлашга розилигини билдиради.

Солик ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солик органи томонидан ҳам ҳисоблаб чиқарилиши мумкин.

Ҳисоблаб чиқарилган солик суммаси қонун хужжатларида белгиланган тартибда ҳисобланган жисмоний шахсларнинг шахсий жамғаривори бориладиган пенсия ҳисобваракларига ўтказиладиган мажбурий ойлик бадаллар суммасига камайтирилади.

386-модда. Солик агентларнинг мажбурияти ва жавобгарлиги

Соликни тўлов манбаида ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказиш мажбурияти солик тўловчига даромад тўлайдиган ва солик агентлари деб эътироф этилган қўйидаги шахсларнинг зиммасига юклатилади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига;
- 2) якка тартибдаги тадбиркорларга;
- 3) Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассаса орқали амалга оширадиган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахсларга;
- 4) Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахсларнинг ваколатхоналарига;
- 5) ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг 5-бандида кўрсатилган мол-мулкни сотиб олган жисмоний шахсларга;
- 6) солик тўловчининг мол-мулкини ишончли бошқаришни амалга оширувчи ишончли бошқарувчига.

Ушбу модда биринчи қисмининг 5-бандида кўрсатилган шахслар мазкур Кодекснинг 356-моддасида назарда тутилган тартибда соликни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказишни амалга оширади.

Солик суммаси ушлаб қолинмаган тақдирда, солик агенти ушлаб қолинмаган суммани ва у билан боғлиқ пеняни ушбу Кодексга мувофиқ бюджетга ўтказиши шарт.

Солик агентлари жисмоний шахснинг талабига биноан унга даромадларининг суммалари ва турлари ҳақида, шунингдек жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг ушлаб қолинган суммаси тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклда маълумотнома бериши шарт.

387-модда. Солик агентларида солик солинадиган даромадлар

Солик агентида солик солинадиган даромадларга қуйидагилар киради:

- 1) ушбу Кодекснинг 371-моддасига мувофиқ жисмоний шахсларнинг меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлари;
- 2) ушбу Кодекснинг 376-моддасига мувофиқ моддий наф тарзидаги даромадлар;
- 3) ушбу Кодекснинг 375-моддасига мувофиқ мулкий даромадлар;
- 4) ушбу Кодекснинг 377-моддасига мувофиқ бошқа даромадлар.

Ўзи билан меҳнатга оид муносабатларда бўлмаган Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахсга моддий наф тарзида даромад тўловчи солик агенти жисмоний шахснинг ёзма аризаси асосида соликни ушлаб қолмасликка ҳақли. Бунда солик тўловчи моддий наф тарзидаги даромад бўйича ушбу Кодекснинг 393-моддасига мувофиқ соликни тўлаши шарт.

388-модда. Солиқ агентлари томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш тартиби

Солиқ агентлари солиқ ҳисобининг регистрларида жисмоний шахсларнинг улардан солиқ даврида олган даромадлари, жисмоний шахсларга тўлов манбаида қўлланилган солиқ имтиёзлари, ҳисоблаб чиқарилган ва ушлаб қолинган солиқлар ҳисобини юритади.

Солиқ ҳисоби регистрларининг шакллари, уларда солиқ ҳисобининг таҳлилий маълумотларини ҳамда бирламчи ҳисобга олиш хужжатлари маълумотларини акс эттириш тартиби солиқ агенти томонидан мустақил равища ишлаб чиқилади. Мазкур шаклларда солиқ тўловчини идентификация қилиш имконини берадиган маълумотлар, солиқ тўловчиларга тўланадиган даромад турлари ва тўлов манбаида унга қўлланилган солиқ имтиёзлари, уларни тўлаш санаси, солиқ тўловчининг мақоми, солиқни ушлаб қолиш ва тўлаш санаси кўрсатилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга солиқ солиш солиқ агентлари томонидан солиқ базаси ҳамда белгиланган ставкадан келиб чиқкан ҳолда амалга оширилади.

Солиқ агентлари солиқ тўловчининг ушбу Кодекснинг 387-моддасида кўрсатилган даромадларидан ҳисобланган солиқ суммасини ушлаб қолиши шарт.

Солиқнинг ҳисобланган суммасини солиқ тўловчидан ушлаб қолиш, солиқ агенти солиқ тўловчига тўлаётган ҳар қандай пул маблағлари ҳисобидан, бу пул маблағлари солиқ тўловчига ёки унинг топшириғига биноан учинчи шахсларга тўлананаётганда амалга оширилади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш ушбу бўлимда белгиланган солиқ базаси ҳамда солиқ ставкаларидан келиб чиқкан ҳолда, даромад ҳисобланишига қараб, йил бошидан эътиборан ҳар ойда ортиб борувчи якун билан солиқ тўловчининг иш жойи бўйича солиқ агенти томонидан амалга оширилади.

Асосий бўлмаган иш жойидан ёки бошқа солиқ агентларидан совға, моддий ёрдам ва бошқа турлардаги ёрдам олган жисмоний шахсларнинг солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилиш жисмоний шахс йиллик жами даромади тўғрисида декларация топширганда солиқ органлари томонидан амалга оширилади.

Йил мобайнида асосий иш (хизмат, ўқиши) жойи ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчи жорий йилда ўзига тўланган даромадлар ва ушлаб қолинган солиқ суммалари тўғрисидаги маълумотномани янги асосий иш (хизмат, ўқиши) жойидаги солиқ агентига дастлабки иш ҳақи ҳисоблангунига қадар тақдим этиши шарт. Илгариги иш (хизмат, ўқиши) жойидан маълумотнома тақдим этилмаган ёки солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилмаган тақдирда, солиқ ушбу Кодекс 378-моддаси 1-бандининг учинчи хатбо исисида ва 380-моддасида назарда тутилган имтиёзлар қўлланилмаган

холда ушлаб қолинади. Маълумотнома ва солик тўловчининг идентификация рақами тақдим этилган тақдирда, солик суммаси илгари асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида олинган даромадлар инобатга олинган холда қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида солиқни ҳисоблаб чиқариш календарь йил бошидан эътиборан илгариги ва янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойларидан олинган жами даромаддан келиб чиқсан ҳолда амалга оширилади.

Мехнат шартномаси (контракт) бекор қилингандан кейин ходимга илгариги иш жойидан тўлов амалга оширилганда, бундай тўловлар ушбу Кодекс 378-моддаси 1-бандининг учинчи хатбошисида ва 380-моддасида назарда тутилган солик имтиёзлари қўлланилмаган ҳолда соликка тортилади.

Жисмоний шахсларнинг асосий бўлмаган иш жойидан олган даромадларидан солиқнинг якуний суммаси жами йиллик даромад тўғрисида тақдим этилган декларациянинг маълумотлари бўйича солик органи томонидан ҳисоблаб чиқарилади.

389-модда. Солик ҳисботини тақдим этиш тартиби ва муддатлари

Солик агентлари ўзларининг солик бўйича ҳисбода турган жойдаги солик органига қуидагиларни тақдим этиши шарт:

1) солик даври тугаганидан кейин ўттиз кун ичida – солик органларига тўлов манбаидан солик солинмаган моддий наф тарзида даромадлар олган жисмоний шахслар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотномани;

2) ҳар ойда, ҳисбот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса – йиллик молиявий ҳисботни тақдим этиш муддатида ҳисбланган ва ҳақиқатда тўланган даромадлар суммалари ҳамда ушлаб қолинган солиқнинг суммалари тўғрисидаги – Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотларни. Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахслар йил якунлари бўйича ҳисбланган ва амалда тўланган даромадларнинг суммалари ҳамда ушлаб қолинган, солик суммалари тўғрисидаги маълумотларни ҳисбот йилидан кейинги йилнинг 25 мартаға қадар тақдим этади.

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари бўлган, ходимлари 25 нафардан ортиқ бўлган алоҳида бўлинмаларга ва (ёки) филиалларга эга солик агентлари, бундан йирик солик тўловчилар мустасно, ушбу алоҳида

бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ходимларига нисбатан мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган солик ҳисботини – алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ҳисобда турган жойдаги солик органига тақдим этади.

Якка тартибдаги тадбиркор бўлган солик агентлари, агар ушбу Кодекснинг 57-бобида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ўзларининг ёлланма ходимларига оид мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган солик ҳисботини ўзи солик бўйича ҳисобда турган жойдаги солик органига тақдим этади.

390-модда. Соликни тўлаш тартиби

Тўлов манбаида ҳисоблаб чиқарилган солик суммаси солик тўловчига даромадларни тўлаш билан бир вақтда, лекин солик ҳисботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай солик агенти томонидан тўланади.

Даромадлар натура шаклида амалга оширилганда солик натура тарзидаги тўлов амалга оширилган ой тугаганидан кейин беш кун ичida тўланади.

391-модда. Ортиқча ушланган солик суммасини қайтариш тартиби

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солик агенти томонидан солик тўловчининг даромадидан ортиқча ушланган солик суммаси солик тўловчининг ёзма аризасига асосан қайтарилиши лозим.

Солик агенти томонидан бир солик даври ичida ортиқча ушланган солик суммаси қайтарилади.

Солик тўловчига ортиқча ушланган солик суммасини қайтариш даромадларидан бундай солик агенти томонидан ушлаб қолинадиган солик тўловчи бўйича ҳам, бошқа солик тўловчилар бўйича ҳам келгуси тўловлар ҳисобидан бюджет тизимиға ўтказилиши лозим бўлган ушбу солик суммаси ҳисобидан, солик агенти солик тўловчининг тегишли аризасини олган кундан эътиборан уч ой ичida солик агенти томонидан амалга оширилади.

Солик тўловчига ортиқча ушланган солик суммасини қайтариш солик агенти томонидан солик тўловчининг аризасида кўрсатилган банқдаги ҳисобварағига пул маблағларини ўтказиш йўли билан нақд пулсиз шаклда амалга оширилади.

Солик агенти бўлмагандан ёхуд ушбу банднинг иккинчи қисмида белгиланган солик даври тугаганда, солик тўловчи солик даврининг якунига кўра солик декларациясини бир вақтнинг ўзида тақдим этган ҳолда, илгари солик агенти томонидан ортиқча ушланган ва бюджет тизимиға ўтказилган солик суммасини қайтариш тўғрисида солик органига ариза беришга ҳақли.

Солик даврида Ўзбекистон Республикасининг резиденти мақомини олган солик тўловчи ушбу солик даврида норезидент мақомида тўлаган солик суммасини қайта ҳисоб-китоб қилишга ва қайтариб олишга ҳақли.

Солик суммасини солик тўловчига қайтариш солик тўловчи ушбу Кодекснинг 397-моддасида белгиланган тартибда кўрсатилган солик даври якунига кўра солик декларациясини тақдим этган тақдирда яшаш жойи (турган жойи) бўйича ҳисобга қўйилган солик органи томонидан амалга оширилади. Ушбу декларацияга мазкур солик даврида Ўзбекистон Республикасининг резиденти мақомини тасдиқлайдиган хужжатлар илова қилиниши керак.

392-модда. Қатъий белгиланган миқдорда солик тўлашнииг ҳусусиятлари

Ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган, қатъий белгиланган миқдорда солик тўлаш хоҳишини билдирган солик тўловчи соликни ҳар ойда, тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг ўн бешинчи санасидан кечиктиrmай, қонун хужжатларида белгиланган миқдорларда тўлайди.

Солик тўловчи қатъий белгиланган миқдорда солик тўлашни у тадбиркорлик субъекти сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан ёки якка тартибдаги тадбиркор ёхуд оиласвий тадбиркорлик субъекти билан меҳнат шартномаси тузилган ойдан кейинги ойдан эътиборан амалга оширади.

Бир нечта фаолият тури билан шуғулланаётган солик тўловчилар ҳар бир фаолият тури бўйича қатъий белгиланган миқдорда соликни алоҳида, шу фаолият тури учун белгиланган миқдорда тўлайди.

Қатъий белгиланган миқдорда солик тўлаш қўлланиладиган фаолиятдан олинадиган даромадлар билан бирга бошқа даромадлар олувчи солик тўловчилар бу даромад турлари бўйича алоҳида ҳисоб юритиши шарт ва бу даромадлар бўйича жами йиллик даромадлар тўғрисидаги декларация асосида, ушбу Кодекснинг 397-моддасида назарда тутилган тартибда, ушбу Кодекснинг 381-моддасида белгиланган ставкалар бўйича солик тўлайди.

Агар якка тартибдаги тадбиркор (оиласвий тадбиркорлик субъекти) ўз фаолиятини муайян муддатга тўхтатса, у ўз фаолиятини тўхтатгунига қадар тадбиркорлик субъектини рўйхатдан ўтказувчи органга фаолиятни вактинчалик тўхтатиш тўғрисида ариза бериш билан бир вактнинг ўзида давлат рўйхатидан ўтганлик хақидаги гувоҳномани топширади. Бунда ходимларни ёллаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи якка тартибдаги тадбиркор (оиласвий тадбиркорлик субъекти) ҳар бир ёлланган ходимга белгиланган тартибда берилган ҳисобга олиш карточкаларини ҳам белгиланган муддатларда солик ҳисобида турган жойидаги солик органига топширади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оиласвий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вактинча тўхтатилганлиги ёки қайта тикланганлиги тўғрисидаги аризани олган тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи орган навбатдаги иш куни тугагунига қадар солик ҳисобида турган жойидаги солик органларига

якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинча тўхтатилганлиги ёки қайта тикланганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шаклда ахборот тақдим этади.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлашни тўхтатиб туриш учун қуидагилар асос бўлади:

1) солиқ органлари томонидан олинган тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказиши амалга оширувчи органнинг якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинчалик тўхтатилганлиги тўғрисидаги ахборот;

2) солиқ органлари томонидан олинган якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ёлланган ходимга берилган ҳисобга олиш карточкалари.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш хоҳишини билдирган солиқ тўловчилар даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрларида даромадларни олиш билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрлари қуидагилардир:

1) Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) даромадларини ва харажатларини ҳисобга олиш китоби;

2) Товар чеклари китоби.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрларининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорни (оилавий тадбиркорлик субъектини) солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органлари томонидан якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) аризаси асосида рўйхатдан ўтказилади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти тўғрисидаги ҳисботлар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органларига йилнинг ҳар бир чораги якунлари бўйича, ҳисбот чорагидан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

57-боб. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида даромадларга солиқ солиш

393-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солиқ солинадиган даромадлар

Декларация асосида солиқ солинадиган даромадларга Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган жисмоний шахсларнинг куидаги даромадлари киради:

мулкий даромадлар, агар ушбу бўлимга мувофиқ бу даромадларга солик агентида солик солинмаса;

илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тариқасида олинган даромадлар;

моддий наф тарзидағи даромадлар, агар бу даромадларга солик агентида солик солинмаган бўлса;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги манбалардан олинган даромадлар;

солик агентлари бўлмаган манбалардан олинган даромадлар;

ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жисмоний шахслар томонидан олинган даромадлар, улар томонидан жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солик тўлаш тартиби танланганда;

солик агенти томонидан солик ушлаб қолинмаган солик солинадиган бошқа даромадлар.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация, агар солик тўловчининг асосий бўлмаган иш жойидан олинган даромадларидан солик унинг аризаси бўйича ушлаб қолинган бўлса тақдим қилинмайди, бундан ушбу модда биринчи қисмларининг қоидаларидан қатъи назар, ушбу Кодекснинг 397-моддасида назарда тутилган тартибда ва муддатларда жами йиллик даромади тўғрисида декларация тақдим этади.

394-модда. Айрим тоифадаги солик тўловчилар томонидан олинган даромадларга солик солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солик тўлайдиган солик тўловчилар даромадларни олиш билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт ҳамда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган ҳақиқатда амалга оширилган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатларни даромаддан чегириб ташлаш хуқуқига эга. Бунда солик тўловчиларнинг ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жами даромади товарларни (хизматларни) реализация қилинишидан олинган даромадлардан, шунингдек ушбу Кодекснинг 370-моддасида кўрсатилган бошқа даромадлардан иборат.

395-модда. Муаллифлик ҳақи тарзида олинган даромадларга солик солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Илм-фан, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳақи тарзида даромад олувчи солик

тўловчилар бундай фаолиятни якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтмаган ҳолда амалга ошириш хуқукига эга.

Ушбу моддага мувофиқ даромадларига солик солинадиган солик тўловчилар солиқни солик органининг ёзма хабарномаси асосида тўлайди.

ilm-fan, адабиёт ва санъат асарларини яратганлик ҳамда улардан фойдаланганлик учун муаллифлик ҳаки олаётган солик тўловчи даромадлар олиш билан боғлик даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт ҳамда у ижодий фаолиятни амалга ошириш билан боғлик бўлган, ҳақиқатда сарфланган ва хужжатлар билан тасдиқланган харажатларни даромаддан чегириш хуқукига эга, лекин чегирма олинган жами даромад суммасининг 30 фоизидан кўп бўлмаслиги керак.

Ижодий фаолиятни амалга ошириш билан боғлик бўлган харажатларга куйидагилар киради:

ilm-fan, адабиёт ва санъат асарларини яратиш ҳамда улардан фойдаланиш учун зарур материаллар сотиб олишга доир харажатлар;

факат ilm-fan, адабиёт ва санъат асарларини яратиш, нашр қилиш, ижро этиш ёки улардан бошқача тарзда фойдаланиш мақсадида фойдаланиладиган бино ва мол-мулк ижарасига доир харажатлар.

396-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация солик тўловчининг олинган йиллик даромади тўғрисидаги ёзма аризасидан иборат бўлади.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияга тўланган даромадлар ва ушлаб қолинган солик суммалари тўғрисида солик агентининг Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланган шаклдаги маълумотномаси илова қилинади.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларациянинг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланади.

Солик органи томонидан солик тўловчи тақдим этган жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияда тўланиши лозим бўлган солик суммасининг камайишига олиб келувчи хатолар аниқланган тақдирда, солик органи жами йиллик даромад ҳақидаги тақдим этилган декларацияда аниқланган хатолар тўғрисида солик тўловчига билдириш хати юборади.

Солик органининг хабарномасини олган солик тўловчи ўн кун ичida жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияга зарур бўлган ўзгартиришларни киритиши шарт.

Агар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни ўзгартириш ҳақидаги ариза солиқни тўлаш муддати ўтгунига кадар берилса, солик тўловчи ушбу Кодексда белгиланган жавобгарликдан озод этилади.

Агар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни ўзгартириш ҳақидаги ариза солиқни тўлаш муддати ўтганидан кейин, лекин хатолар

солик органи томонидан аниқлангунига қадар берилса, солик тўловчи соликнинг етишмаётган суммасини ҳамда унга тегишли пеняни тўлаган тақдирда, жавобгарликдан озод этилади.

Солик тўловчи солик органининг тақдим этилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияда аниқланган хато тўғрисидаги билдириш хатини олган кун солик органи томонидан хато аниқланган кун, деб хисобланади.

397-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни тақдим этиш тартиби

Солик тўловчилар ушбу Кодекснинг 393-моддасида кўрсатилган даромадлар бўйича жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни, агар ушбу моддада бошқача коида назарда тутилмаган бўлса, доимий яшаш жойидаги солик органига хисбот йилидан кейинги йилнинг 1 апрелидан кечиктирмай тақдим этади.

Декларация қилиниши шарт бўлмаган даромадларни олган солик тўловчилар доимий яшаш жойидаги солик органига жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни ихтиёрий равишда тақдим этиши мумкин.

Ҳар қандай кетма-кетлиқдаги ўн икки ойлик давр ичida жами бир юз саксон уч кун ва ундан ортиқ муддат Ўзбекистон Республикасининг ташкарисида турган Ўзбекистон Республикасининг фукаролари Ўзбекистон Республикасига қайтган санадан эътиборан бир ойдан кечиктирмай доимий яшаш жойидаги солик органига Ўзбекистон Республикасидаги ва унинг ташкарисидаги манбалардан олган даромадлари бўйича жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни ихтиёрий равишда тақдим этиши мумкин. Бунда Ўзбекистон Республикасидан ташкарида олинган даромадлар бўйича жисмоний шахс Ўзбекистон Республикасининг солик резиденти деб эътироф этиш мезонларига мувофиқ келмаган давр учун солик тўланмайди.

Грант олган солик тўловчи жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни топшираётганда грант бўйича олинган даромад суммасини, солик миқдорини кўрсатади, шунингдек ваколатли органнинг тегишли хулосасини илова қиласди.

Мол-мулкини ижарага беришдан тўлов манбаида солик солинмайдиган даромадлар олаётган солик тўловчилар, шунингдек ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган ва жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солик тўлайдиган жисмоний шахслар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни белгиланган муддатларда тақдим этиш билан бир қаторда дастлабки тарздаги декларацияни ҳам куйидаги муддатларда тақдим этади:

1) мол-мулкни ижарага беришдан даромад оладиган солик тўловчилар – ижарадан даромадлар пайдо бўлган кундан эътиборан биринчи ой тугаганидан кейин беш кун муддатда;

2) ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган, жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида соликни тўлайдиган жисмоний шахслар – жорий йилнинг 1 февралидан кечиктирмай. Янги рўйхатдан ўтган тадбиркорлик субъектлари – тадбиркорлик субъекти давлат рўйхатидан ўтказилган ойнинг охирига қадар дастлабки декларацияни тақдим этади.

Кўчмас мулкнинг ижара шартномаси солик органларида ҳисобга қўйилаётганда дастлабки декларация тақдим этилмайди.

Мол-мулкни ижарага беришдан даромад олиш тугаган тақдирда солик тўловчи доимий яшаш жойидаги солик органини бу ҳақда ёзма шаклда хабардор этади.

Жорий йилнинг 1 апрелига қадар Ўзбекистон Республикасининг резидентига айланган чет эллик жисмоний шахс олдинги солик даври учун жами йиллик даромади тўғрисида декларация топширади.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган чет эллик жисмоний шахс ушбу бобда белгиланган тартибга мувофиқ солик солиниши лозим бўлган даромад келтираётган фаолиятини календарь или ичидаги тугатган ва Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарига чиқиб кетаётган бўлса, унинг Ўзбекистон Республикаси худудида турган даврда жорий солик даврида ҳақиқатда олган даромадлари тўғрисидаги декларация бу жисмоний шахс Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарига чиқиб кетишидан бир ой аввал тақдим этилиши лозим. Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган чет эллик жисмоний шахс жорий йилнинг 1 февралига қадар чет элга доимий яшашга чиқиб кетса, жорий йил учун даромадлар бўйича декларация тақдим этилмайди.

Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича ҳисобланган ва тақдим этиш тартиби ушбу модданинг тўққизинчи қисмида белгиланган соликни тўлаш декларация тақдим этилган санадан эътиборан ўн беш кун ичидаги оширилади.

Агар солик тўловчи жами йиллик даромади тўғрисидаги декларацияни тақдим этмаган бўлса, шунингдек олдин тақдим этилган декларацияда нотўғри маълумотлар аниқланган ва (ёки) солик тўловчи томонидан жами йиллик даромади тўғрисидаги декларациянинг ўзгарганлиги ҳақидаги аризани ушбу Кодекс 396-моддасининг олтинчи қисмида белгиланган муддатларда тақдим этмаган тақдирда, солик органи солик суммасини ўзидағи мавжуд ахборот асосида ҳисоблашга ва тўланиши лозим бўлган, ҳисобланган солик суммаси тўғрисида солик тўловчига ўн кунлик муддатда тўлов хабарномасини топширишга ҳақли. Солик тўловчи томонидан жами йиллик даромади тўғрисидаги декларация ёки тўғриланган декларация тақдим этилган тақдирда, соликнинг якуний суммаси ушбу декларацияни ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

398-модда. Жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация бўйича солик тўлаш тартиби

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслар жами йиллик даромад тўғрисидаги декларациянинг маълумотларига кўра ҳисоблаб чиқарилган соликни ўтган солик давридан кейинги йилнинг 1 июнидан кечиктирмай тўлайди.

Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслар ҳисоблаб чиқарилган соликни чет давлатда жойлашган банк ҳисобварағидан чет эл валютасида тўлаши мумкин. Бунда миллий валютада ифодаланган солик Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки томонидан белгиланган солик тўланган санадаги курс бўйича чет эл валютасида қайта ҳисоблаб чиқарилади.

Мол-мулкни ижарага беришдан даромад оладиган жисмоний шахслар, шунингдек ушбу Кодекс 385-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида солик тўловчи жисмоний шахслар соликни тақдим этилган дастлабки декларация ёки солик органининг хабарномаси асосида, даромад олинган ойдан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунигача ҳар ойда тўлайди. Йил тугагач, соликнинг йиллик суммаси ҳақиқатда олинган даромад бўйича ҳисоблаб чиқарилади. Бу сумма билан йил мобайнида тўланган суммалар ўртасидаги фарқ келгуси йилнинг 1 июнидан кечиктирмай солик тўловчидан ундирилиши ёки унга қайтарилиши лозим.

Куйидагилар солик тўланган сана деб ҳисобланади:

солик солик агентлари ёки жисмоний шахслар томонидан банқдаги ҳисобварағидан тўланган тақдирда – банқдаги ҳисобварағидан маблағлар ҳисобдан чиқарилган кун;

жисмоний шахслар томонидан накд пул маблағлари киритилган тақдирда – банк кассасига маблағлар тўланган сана.

Солик органлари томонидан ҳисоблаб чиқариладиган соликни тўлаш тўлов хабарномасида кўрсатилган муддатларда амалга оширилиши керак.

399-модда. Резидентлар томонидан Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарида тўланган соликни ҳисобга олиш

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган, Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги суммалари Ўзбекистон Республикасида солик тўлашда ушбу Кодекснинг 342-моддасида назарда тутилган тартибда ҳисобга олинади.

Соликни ҳисобга олиш солик даври якуни бўйича жисмоний шахс томонидан тақдим этилган жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация асосида амалга оширилади.

**400-модда. Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг
даромадлариға солиқ солишининг
ўзига хос ҳусусиятлари**

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахсларнинг даромадлариға солиқ солиши тўлов манбаидаги тўловлар Ўзбекистон Республикасининг ичкарисида ёки ташқарисида қилингандан қатъи назар амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахсларнинг даромадлариға Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларини ҳисобга олган ҳолда солиқ солинади, бундан солиқни ундириш ўзаролик принципи бўйича тугатилиши ёки чекланиши мумкин бўлган ҳоллар мустасно.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган жисмоний шахсга даромадларни тўлаш тўлов манбаидаги солиқни ушлаб қолмасдан ёки ушбу Кодекснинг 6-моддасига мувофиқ иккиёклама солиқ солишига йўл қўймаслик масалаларини тартибга солувчи Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси қоидалариға ва халқаро шартномалар бўйича солиқларни тўлашдан бўйин товлашнинг олдини олишга доир маҳсус қоидаларга мувофиқ пасайтирилган ставкани қўллаган ҳолда амалга оширилади.

Солиқ суммаси ушлаб қолинмаганлиги ёки Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномасининг қоидалари гайриқонуний тарзда қўлланилиши мазкур солиқ ушлаб қолинмаслигига ёки тўлик ушлаб қолинмаслигига сабаб бўлган тақдирда, Кодекснинг ушбу бўлимига мувофиқ солиқ агенти деб эътироф этилган шахслар томонидан ушлаб қолинмаган солиқ суммасини ва у билан боғлиқ пеня суммасини қонун хужжатларига мувофиқ бюджетга киритилиши шарт.

Ушбу Кодекснинг қоидалариға мувофиқ солиқ агенти томонидан Ўзбекистон Республикасининг норезиденти даромадларидан ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси ундан ушланмасдан ўз маблағлари ҳисобидан тўланганда, солиқ агентининг солиқни тўлов манбаидан ушлаб қолиш ва кўчириб бериш мажбурияти бажарилган ҳисобланади.

**401-модда. Норезидентнинг даромадларидан ушлаб қолинган
солиқни қайтариш тартиби**

Ўзбекистон Республикасининг тегишли халқаро шартномаси қўлланиши хукуқига эга бўлган норезидент жисмоний шахс томонидан Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадлардан солиқ ушлаб қолинган ва бюджетга тўланган тақдирда, бундай норезидент ушбу Кодекснинг 12-бобида назарда тутилган тартибда тўланган солиқни қайтариб олиш хукуқига эга.

XIV БҮЛİM. ИЖТИМОЙ СОЛИҚ

58-боб. Ижтимоий солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тұлаш

402-модда. Солиқ тұловчилар

Ижтимоий солиқни солиқ тұловчилари (бундан буён ушбу бўлимда солиқ тұловчилар деб юритилади) деб қуйидагилар эътироф этилади:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар, чет эл юридик шахсларининг ваколатхоналари ва филиаллари;

ушбу Кодекснинг 408 ва 409-моддаларида назарда тутилган тартибга мувофиқ ижтимоий солиқ тұлайдиган жисмоний шахсларнинг айrim тоифалари.

403-модда. Солиқ солиши объекті

Иш берувчининг ходимлар меҳнатига ҳақ тұлашга доир харажатлари ижтимоий солиқнинг (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиқ солиши объектидир.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаш учун чет эллик ходимлар билан таъминлаш юзасидан хизматлар кўрсатишга доир шартномалар бўйича Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахсга тўланадиган чет эллик ходимларнинг даромадлари ҳам солиқ солиши объектидир.

Жисмоний шахсларнинг айrim тоифалари учун улар томонидан тадбиркорлик фаолиятини ва (ёки) якка тартибдаги меҳнат фаолиятини амалга ошириш солиқ солиши объектидир.

Қуйидагилар солиқ солиши объекти ҳисобланмайди:

иш берувчининг ходимга меҳнатда майиб бўлганлиги ёки соғлигига бошқача шикаст етганлиги билан боғлик заарнинг ўрнини қоплаш тарзидаги, ушбу Кодекс 369-моддаси иккинчи қисмининг 10-бандида кўрсатилган миқдорлардан ортиқча харажатлари;

пахта йифим-терими бўйича мавсумий қишлоқ хўжалиги ишларига жалб қилинган жисмоний шахсларнинг бу ишларни бажарганлиги учун меҳнат ҳақи тұлашга доир харажатлар.

404-модда. Солиқ базаси

Солиқни ҳисоблаб чиқариш учун солиқ базаси ушбу Кодекснинг 371-моддасига мувофиқ тўланадиган харажатлар суммаси сифатида аниқланади.

Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимлари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан ҳалқаро ҳукуматлараро ташкилотларга квота қилинган лавозимларга хизмат сафарига юборилган шахслар учун солиқни ҳисоблаб чиқариш мақсадида солиқ базаси уларнинг Ўзбекистон Республикасида бюджет ташкилотлари ходимлари учун иш ҳақи миқдорининг ошиши инобатга олинган ҳолда қайта ҳисоблаб чиқариладиган, улар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига ишга юборилгунинг қадар охирги иш жойида меҳнаттага ҳақ тўлаш тарзида олган даромадларидан келиб чиқиб аниқланади.

Ушбу Кодекс 403-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган даромадлар бўйича солиқни ҳисоблаб чиқариш учун солиқ базаси чет эллик ходимларга тўланадиган даромадлар суммаси сифатида, бироқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаш учун чет эллик ходимлар билан таъминлаш юзасидан хизматлар кўрсатишга доир шартнома бўйича харажатлар умумий суммасининг 90 фоизидан кам бўлмаган суммада белгиланади.

405-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари, агар ушбу Кодекснинг 408-моддасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қуйидаги миқдорларда белгиланади:

№	Солиқ тўловчилар	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Солиқ тўловчилар, бундан 2–4-бандларда назарда тутилганлар мустасно	12
2.	Бюджет ташкилотлари	25
3.	«SOS – Ўзбекистон Болалар маҳаллалари» уюшмалари	7
4.	Ихтисослаштирилган цехлар, участкалар ва корхоналарда ишловчи ногиронлиги бўлган шахслар меҳнатидан фойдаланувчи солиқ тўловчилар	4,7

Солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори билан пасайтирилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

406-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ давридир.
Йил ойи ҳисобот давридир.

407-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда ҳар ойда ҳисоблаб чиқарилади.

Солиқ иш берувчининг ва айрим тоифадаги жисмоний шахсларнинг маблағлари ҳисобидан тўланади.

Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналари ва консуллик муассасалари ходимлари бўйича, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан халқаро ҳукуматлараво ташкилотларга квота қилинган лавозимларга хизмат сафарига юборилган шахслар бўйича солиқни тўлаш мажбурияти Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг зиммасига юклатилади.

Солиқ ҳисботи солиқ ҳисобида турилган жойдаги солиқ органларига солиқ тўловчи томонидан ортиб борувчи якун билан ҳар ойда ҳисбот давридан кейинги ойнинг 15 кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисбот топшириладиган муддатда тақдим этилади. Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар томонидан йил якунлари бўйича солиқнинг ҳисботи ҳисбот иилидан кейинги йилнинг 25 марта қадар тақдим этилади.

Солиқни тўлаш ҳар ойда, солиқ ҳисботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

408-модда. Айрим тоифадаги жисмоний шахслар томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ солиқ тўловчининг календарь ойда ишлаган кунлари сонидан қатъи назар:

1) якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан кам бўлмаган миқдорда;

2) якка тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахслар томонидан (бундан буён матнда якка тартибдаги тадбиркорнинг ходимлари деб юритилади) – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи миқдорида;

3) фаолиятни юридик шахс ташкил этмаган ҳолда, оилавий тадбиркорлик шаклида амалга оширувчи оила аъзолари томонидан:

якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтган оила аъзоси томонидан – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан кам бўлмаган миқдорда;

оиланинг бошқа аъзолари томонидан (бундан ўн саккиз ёшга тўлмаганлар мустасно) – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи миқдорида;

4) «Хунарманд» уюшмасининг хунармандчилик фаолияти субъектлари бўлган, кишлоқ туманларида рўйхатдан ўтган ва фаолиятини амалга ошираётган аъзолари томонидан ўз фаолиятининг дастлабки икки йилида – ойига базавий ҳисоблаш миқдорининг 50 фоизи миқдорида;

5) «Уста-шогирд» мактаблари ўкувчилари томонидан улар йигирма беш ёшга тўлгунига қадар ишлаган даврида – йилига базавий ҳисоблаш миқдорининг 2,5 бараваридан кам бўлмаган миқдорда мажбурий тартибда тўланади. Белгиланган миқдордаги соликнинг тўланиши меҳнат стажини ҳисоблаб чиқаришда бир йил деб ҳисобга олинади.

Юридик шахс ташкил этган ҳолда ва ташкил этмаган ҳолда тузилган дехқон хўжаликларининг аъзолари, шунингдек майдони тўрт сотихдан кам бўлмаган дехқон хўжалигида, томорқа ер участкасида банд бўлган ёки ушбу майдонда корамол ёхуд эллик бошдан кам бўлмаган хонаки парранда парваришаётган жисмоний шахслар йилига базавий ҳисоблаш миқдорининг камидা бир баравари миқдорида солик тўлайди. Бунда дехқон хўжалиги раҳбари соликни мажбурий тартибда тўлайди, бошка аъзолари ва кўрсатилган жисмоний шахслар эса ихтиёрий асосда тўлайди. Белгиланган миқдордаги соликнинг тўланиши дехқон хўжалиги аъзосининг ва жисмоний шахснинг меҳнат стажини ҳисоблаб чиқаришда бир йил деб ҳисобга олинади.

Ёшга доир пенсия ва нафака оловчи хунармандчилик фаолияти субъектлари бўлган «Хунарманд» уюшмасининг аъзолари солик тўлашдан озод этилади, ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган, ёшга доир пенсия олиш ҳуқуқига эга бўлган қолган шахслар, шунингдек I ва II гурӯҳ ногиронлиги бўлган шахслар учун эса солик миқдори унинг белгиланган энг кам миқдорининг камидা 50 фоизини ташкил этиши керак. Мазкур имтиёзлар пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-меҳнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади. Имтиёзларга бўлган ҳуқук календарь йил давомида вужудга келган ёки тугатилган тақдирда, соликни қайта ҳисоб-китоб қилиш ушбу ҳуқук юзага келган ёки тугатилган ойдан эътиборан амалга оширилади.

Соликни тўлаш қўйидагича амалга оширилади:

ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар томонидан – ҳар ойда, тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай;

юридик шахс ташкил этган ҳолда ва ташкил этмаган ҳолда тузилган дехқон хўжаликларининг аъзолари томонидан – ҳисбот йилининг 1 октябригача амалга оширилади. Бунда соликнинг миқдори тўлов кунига белгиланган базавий ҳисоблаш миқдоридан келиб чиқсан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар ва юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оиласи тадбиркорлик шаклидаги фаолиятни амалга оширувчи оила аъзолари томонидан соликни тўлаш улар якка тартибдаги

тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан кейинги ойдан эътиборан амалга оширилади.

Солиқни тўлаш мажбурияти:

юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оилавий тадбиркорлик шаклидаги фаолиятни амалга ошираётган оила аъзолари учун – оилавий тадбиркорлик субъекти номидан иш юритадиган, якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтган оила аъзосининг;

якка тартибдаги тадбиркорнинг ходимлари учун – ушбу ходимлар билан меҳнат шартномасини тузган якка тартибдаги тадбиркорнинг зиммасига юклатилади.

Тўлов топшириқномасида (кирим ордерида) солиқ тўловчининг фамилияси, исми, отасининг исми, идентификация рақами ва тўлов киритилаётган давр кўрсатилиши шарт. Бунда оила аъзолари – оилавий тадбиркорлик иштирокчилари ва ходим ёллаган якка тартибдаги тадбиркорлар бўйича тўлов топшириқномаси (кирим ордери) ҳар бир оила аъзоси учун ва якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ёлланган ходими учун алоҳида-алоҳида ёзилади. Агар тўлов топшириқномасида (кирим ордерида) давр кўрсатилмаган бўлса, тўлов у амалга оширилаётган ой (дехқон хўжаликлари аъзолари учун – йил) учун тўланган деб ҳисобланади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг фаолияти вақтинчалик тўхтатиб турилганлиги тўғрисида солиқ органлари томонидан олинган ахборот якка тартибдаги тадбиркор ўз фаолиятини амалга оширмайдиган давр учун солиқни ҳисоблашни тўхтатиб туриш учун асос бўлади.

Солиқ органлари томонидан олинган, ҳар бир ёлланган ходим учун белгиланган тартибда берилган ҳисобга олиш карточкалари якка тартибдаги тадбиркор ўз фаолиятини амалга оширмайдиган давр учун якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ходимига солиқни ҳисоблашни тўхтатиб туриш учун асос бўлади.

Агар фаолиятини тўхтатиб турган якка тартибдаги тадбиркор якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ходими учун ҳисобга олиш карточкасини солиқ органига белгиланган муддатларда топширмаса, якка тартибдаги тадбиркорнинг мажбуриятлари бўйича солиқни ҳисоблаш тўхтатилмайди.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган солиқ тўловчилар солиқни ушбу Кодекснинг 405-моддасида кўрсатилган солиқ ставкалари бўйича жами йиллик даромад тўғрисида декларацияда кўрсатилган меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинган даромадлар суммасидан келиб чиқиб тўлашга, бироқ ушбу моддада белгиланган, унинг энг кам миқдоридан кам бўлмаган, солиқни ихтиёрий равишда тўлаш ҳақида жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни тақдим этиш билан бир вақтда бериладиган ариза асосида тўлашга ҳақли. Бунда тўланиши лозим бўлган солиқнинг узил-кесил суммаси ушбу модданинг биринчи – бешинчи қисмларига мувофиқ тўланган суммалар ҳисобга олинган ҳолда аниқланади.

409-модда. Ихтиёрий равишда солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг ўзига хос хусусиятлари

Қонун хужжатларига мувофиқ солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш мажбурияти зиммасига юқлатилмаган иш берувчидан даромадлар олувчи жисмоний шахслар солиқни жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияда кўрсатилган меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар суммасидан келиб чиқсан ҳолда, солиқни ихтиёрий равишда тўлаш ҳақида жами йиллик даромад тўғрисидаги декларацияни тақдим этиш билан бир вақтда бериладиган ариза асосида ихтиёрий асосда тўлайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар томонидан солиқни тўлаш жами йиллик даромад тўғрисидаги декларация маълумотлари бўйича солиқ органлари томонидан ҳисоблаб чиқариладиган жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини тўлаш муддатларида амалга оширилади.

XV БЎЛИМ. МОЛ-МУЛК СОЛИФИ

59-боб. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солик

410-модда. Солиқ тўловчилар

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқнинг солик тўловчилари (бундан буён ушбу бобда солиқ тўловчилар деб юритилади) деб қуйидагилар эътироф этилади:

1) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ушбу Кодекснинг 411-моддасига мувофиқ солиқ солиши объекти ҳисобланувчи мол-мулкка эга бўлган Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари;

2) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида кўчмас мулкка эга бўлган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар.

Агар кўчмас мулк мулкдорининг жойлашган ерини аниқлашнинг имкони бўлмаса, ушбу мулкка эгалик қилувчи ва (ёки) ундан фойдаланувчи шахс солиқ тўловчи ҳисобланади.

Агар юридик шахс кўчмас мулкни молиявий ижарага (лизинг) олган бўлса, у ҳам солиқ тўловчи деб эътироф этилади.

411-модда. Солиқ солиши объекти

Кўчмас мулк юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солик (бундан буён ушбу бобда солиқ деб юритилади) солиқ солиши объекти ҳисобланади.

Кўчмас мулк жумласига қуйидагилар киради:

1) кўчмас мулкка бўлган ҳукуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органларда рўйхатдан ўтказилиши лозим бўлган бинолар ва иншоотлар;

2) қурилиши тугалланмаган обьектлар. Қурилиши тугалланмаган обьектларга қурилиш обьектига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда қурилиши тугалланмаган обьектлар, агар қурилишнинг норматив муддати белгиланмаган бўлса, ушбу обьектнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рухсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичида қурилиши тугалланмаган обьектлар киради;

3) темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур обьектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган иншоотлар;

4) қурилиш ташкилотлари ёки иморатларни қурувчилар балансида кейинчалик сотиш учун кўрсатилган турар жой кўчмас мулк обьектлари, кўчмас мулк обьекти фойдаланишга топширилгандан кейин олти ой ўтгач.

Куйидаги кўчмас мулк обьектлари солиқ солиш обьекти хисобланмайди:

1) нотижорат ташкилотлари томонидан нотижорат фаолиятини амалга ошириш доирасида фойдаланилладиган обьектлар;

2) турар жой-коммунал хўжалигининг ва белгиланган мақсади бўйича фойдаланилладиган бошқа умумфуқаровий аҳамиятга молик шаҳар хўжалиги обьектлари. Турар жой-коммунал ва бошқа умумфуқаровий аҳамиятга молик шаҳар хўжаликлари обьектлари жумласига шаҳарлар ва шаҳарчаларни санитария тозалаш, ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш обьектлари, ташқи ёритиш, коммунал-маиший эҳтиёжлар учун ва аҳолига водопровод (сув олиш ва тозалаш иншоотлари билан), канализация (тозалаш иншоотлари билан), газ, қозонхоналар ва иссиклик тақсимланадиган тармоқлар (уларнинг иншоотлари билан), шунингдек турар жой-коммунал хўжалиги обьектларига техник жиҳатдан хизмат кўрсатиш ва уларни таъмирлаш учун мўлжалланган бинолар киради;

3) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари;

4) суғориш ва коллектор-дренаж тармоқлари;

5) солиқ тўловчининг балансида бўлган ҳамда тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилмаётган, фуқаро муҳофазаси ва сафарбарлик аҳамиятига молик обьектлар;

6) табиатни муҳофаза қилиш ва санитария-тозалаш мақсадлари, ёнгин хавфсизлиги учун фойдаланилладиган обьектлар. Объектларни табиатни муҳофаза қилиш, санитария-тозалаш мақсадлари ва ёнгин хавфсизлиги учун фойдаланилладиган обьектлар жумласига киритиш тегишли экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ёки ёнгин хавфсизлиги органининг маълумотномаси асосида амалга оширилади;

7) ер участкалари.

412-модда. Солиқ базаси

Күйидагилар солиқ базасидир:

1) ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 1 ва 3-бандларида назарда тутилган объектлар бўйича – ўртacha йиллик қолдиқ қиймати.

Кўчмас мулкнинг қолдиқ қиймати ушбу мол-мулкнинг бошланғич (тикланиш) қиймати билан солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида белгиланган усуллардан фойдаланилган ҳолда ҳисоблаб чиқилган амортизация микдори ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Бунда тўлиқ амортизация қилинган бино бўйича унинг уч йилда камида бир марта аниқланадиган қайта баҳоланган (бозор) қиймати солиқ базасидир;

2) ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган объектлар бўйича – тугалланмаган қурилишнинг ўртacha йиллик қиймати;

3) ушбу Кодекс 411-моддаси иккинчи қисмининг 4-бандида белгиланган объектлар бўйича – мазкур объектларнинг ўртacha йиллик қиймати (реализация қилинмаган қисми бўйича).

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектларига нисбатан солиқ базаси ушбу мол-мулкнинг ўртacha йиллик қийматидир.

413-модда. Солиқ базасини аниқлаш тартиби

Солиқ солиш объектларининг ўртacha йиллик қолдиқ қиймати (ўртacha йиллик қиймат) солиқ давридаги ҳар бир ойнинг охирги кунидаги ҳолатга кўра солиқ солиш объектларининг қолдиқ қийматларини (ўртacha йиллик қийматларини) қўшишдан олинган сумманинг ўн иккidan бир қисми сифатида ортиб борувчи якун билан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектлари бўйича солиқ базаси мазкур объектларга бўлган мулк хуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилган қиймат асосида аниқланади.

Солиқ базаси ҳар бир солиқ солиш обьекти бўйича алоҳида аниқланади.

Солиқ тўловчи томонидан солиқни тўлаш назарда тутилмаган фаолият турлари амалга оширилган тақдирда, солиқ базаси солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган мол-мулк ҳисобини алоҳида-алоҳида юритиш асосида аниқланади. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишнинг имкони бўлмаса, солиқ базаси солиқ тўланиши назарда тутилган фаолиятдан олинадиган соф тушумнинг жами соф тушум ҳажмидаги улушкига қараб аниқланади.

414-модда. Солиқ имтиёзлари

Солиқ ҳисоблаб чиқарилаётганда солиқ базаси қуидагиларнинг ўртача йиллик қолдик қийматига (ўртача йиллик қийматига) камайтирилади:

1) маданият ва санъат, таълим, соғлиқни сақлаш, жисмоний тарбия ва спорт, ижтимоий таъминот обьектларининг;

2) қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш ва сақлаш учун, шунингдек ипак курти етиштириш учун фойдаланиладиган қишлоқ хўжалиги корхоналари балансида бўлган мол-мулкнинг.

Куидагилар соликдан озод қилинади:

1) ягона иштирокчилари ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари бўлган ва ходимларининг умумий сонида ногиронлиги бўлган шахслар камида 50 фоизни ташкил этадиган ҳамда ногиронлиги бўлган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш фонди меҳнатга ҳақ тўлаш умумий фондининг камида 50 фоизини ташкил этадиган юридик шахслар;

2) қайта тикланувчи энергия манбалари қурилмаларини (номинал қуввати 0,1 МВт ва ундан ортиқ бўлган) ўрнатганлик учун қайта тикланувчи энергия манбаларидан энергия ишлаб чиқарувчилар, улар фойдаланишга жорий этилган пайтдан эътиборан ўн йил муддатга.

415-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкаси, агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, 2 фоиз миқдорида белгиланади.

Агар ушбу модданинг учинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қурилиши норматив муддатда тугалланмаган обьектларга нисбатан солиқ ставкаси 4 фоиз миқдорида белгиланади.

Бўш турган бинолар, фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонлари, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар, шунингдек тугалланмаган қурилиш обьектларига нисбатан қонун ҳужжатларида оширилган солиқ ставкаларини белгилаш йўли билан таъсир чоралари қўлланилиши мумкин ҳамда ушбу Кодекснинг 414-моддасида кўрсатилган солиқ имтиёзлари уларга татбиқ этилмайди.

Солиқ ставкаси қуидагиларга нисбатан 0,2 фоиз миқдорида белгиланади:

1) умумий фойдаланишдаги темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур обьектларнинг ажralmas технологик қисми бўлган иншоотлар;

2) консервация қилиниши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинган кўчмас мулк ва тугалланмаган қурилиш обьектлари.

416-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ давридир.

417-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ тўловчилар солиқни ушбу Кодекснинг 412-моддасига мувофиқ аниқланган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиқкан ҳолда мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Солиқ ҳисоботи солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги солиқ органига йилда бир марта, йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади, Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар томонидан эса солиқ ҳисоботи давридан кейинги йилнинг 15 февраляга қадар бўлган муддатда тақдим этилади.

Агар кўчмас мулк, ушбу Кодекс 411-моддасининг иккинчи қисми 3-бандида кўрсатилган обьектлардан ташқари, солиқ тўловчининг солиқ бўйича ҳисобга олиш жойида жойлашмаган бўлса, солиқ ҳисоботи кўчмас мулк жойлашган ердаги солиқ органларига тақдим этилади.

Солиқ даври мобайнида солиқ тўловчилар (бундан Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга ошиրмайдиган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган юридик шахслар мустасно) солиқ бўйича бўнак тўловларни тўлайди.

Бўнак тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тўловчилар жорий солиқ даврининг 10 январигача, янги ташкил қилингандарни эса, давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай солиқ органларига мўлжалланаётган солиқ базасидан (тегишли йил учун мол-мулкнинг ўртача йиллик қолдик қийматидан (ўртача йиллик қийматидан) ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиқкан ҳолда ҳисобланган жорий солиқ даври учун солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади. Солиқ бўйича мажбуриятлари солиқ даври мобайнида юзага келган солиқ тўловчилар солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани солиқ мажбурияти юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай тақдим этади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган бўнак тўловлар қуидагича тўланади:

айланмадан солиқ тўловчилар томонидан – йиллик солиқ суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида йилнинг ҳар чораги учинчи ойнинг 10-кунидан кечиктирмай;

айланмадан солиқ тўловчилар ҳисобланмайдиган солиқ тўловчилар томонидан – йиллик солиқ суммасининг ўн иккidan бир қисми миқдорида ҳар ойнинг 10-кунидан кечиктирмай.

Солиқ даври мобайнида мўлжалланаётган солиқ базаси ўзгарган тақдирда солиқ тўловчи солиқ суммаси тўғрисида аниқлаштирилган

маълумотнома тақдим этишга ҳақли. Бунда солик даврининг қолган қисми учун бўнак тўловларга солиқнинг ўзгариш суммасига тенг улушларда тузатиш киритилади.

Солик даври учун тўланиши лозим бўлган солик суммаси, бўнак тўловлар ҳисобга олинган ҳолда, солик ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай бюджетта ўтказилади.

Солик даврида солик бўйича бўнак тўловлар суммаси солик ҳисботида кўрсатилган бюджетта тўланиши лозим бўлган солик суммасига нисбатан 10 фоиздан ортиқ камайтирилган тақдирда, солик органи бўнак тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоблаб чиқади.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассасалар орқали амалга оширмайдиган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан солик ҳар йили бир марта солик ҳисботи давридан кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмай тўланади.

60-боб. Жисмоний шахслардан олинадиган мол-мулк солиғи

418-модда. Солиқ тўловчилар

Мулкида ушбу Кодекснинг 419-моддасига мувофиқ солиқ солиши объекти деб тан олинадиган мол-мулки бўлган жисмоний шахслар, шу жумладан чет эл фуқаролари, агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, шунингдек юридик шахс ташкил этган ҳолдаги ёки этмаган ҳолдаги дехқон хўжаликлари жисмоний шахслардан олинадиган мол-мулк солиғининг солик тўловчилари (бундан буён ушбу бобда солик тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Агар мол-мулк мулкдорининг жойлашган ерини аниқлаш имкони бўлмаса, шунингдек қўчмас мулк мулкдори вафот этган тақдирда, бу мулк қайси шахснинг эгалигига ва (ёки) фойдаланишида бўлса, ўша шахс солик тўловчи деб эътироф этилади.

419-модда. Солиқ солиши объекти

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган қуйидаги мол-мулк жисмоний шахслардан олинадиган мол-мулк солиғининг (бундан буён ушбу бобда солик деб юритилади) солиқ солиши объекти ҳисобланади.

- 1) уй-жойлар, квартиralар, дала ҳовли иморатлари;
 - 2) тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган яшаш учун мўлжалланмаган қўчмас мулк объектлари;
 - 3) қурилиши тугалланмаган яшаш учун мўлжалланмаган объектлар.
- Курилиши тугалланмаган яшаш учун мўлжалланмаган объектларга ушбу объектни қуришга доир лойиҳа-смета хужжатларида белгиланган

норматив муддатда қурилиши тугалланмаган объектлар, агар қурилишнинг норматив муддати белгиланмаган бўлса, ушбу объектнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рухсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичидаги қурилиши тугалланмаган объектлар киради;

4) бошқа иморатлар, бинолар ва иншоотлар.

420-модда. Солик базаси

Кўчмас мулкка бўлган хукуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган томонидан белгиланадиган солик солиш объектларининг кадастри қиймати солик базаси ҳисобланади.

Соликни ҳисоблаб чиқариш мақсадида солик базаси кирқ икки миллион сўмдан кам бўлиши мумкин эмас.

Жисмоний шахсларнинг мол-мулкини баҳолаш бўйича ваколатли орган томонидан аниқланган солик солиш обьектининг баҳоси мавжуд бўлмаган тақдирда, мол-мулкнинг шартли қиймати Тошкент ва Нукус шаҳарларида, шунингдек вилоят марказларида – ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган сумманинг беш баравари миқдорида, бошқа шаҳарларда ва қишлоқ жойларда эса – икки баравари миқдорида солик базаси ҳисобланади.

Битта жисмоний шахс бир нечта солик солиш обьекти бўйича солик тўловчи бўлган тақдирда, солик базаси ҳар бир обьект бўйича алоҳида ҳисоблаб чиқиласди.

421-модда. Солик имтиёзлари

Кўйидагиларнинг мулкида бўлган мол-мулк солик солишдан озод этилади:

1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган, учала даражадаги Шуҳрат ордени билан тақдирланган фуқароларнинг.

Мазкур имтиёз тегишинча «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Меҳнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонун хужжатлари билан белгиланадиган уларга тенглаштирилган шахслар.

Мазкур имтиёз уруш ногироннинг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўйича бўлимнинг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, бошқа ногиронларга (қатнашчиларга) эса ногироннинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган хукуки тўғрисидаги гувоҳнома асосида берилади;

3) сабиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёки ҳарбий хизматнинг ёхуд ички ишлар

органларидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида яраланганлиги, контузия бўлганлиги ёки майиб бўлганлиги оқибатида ёхуд фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ҳамда ички ишлар органлари ходимларининг ота-оналари ва бева хотинлари (бева эрлари).

Ушбу имтиёз «Ҳалок бўлган аскарнинг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» ёки «Ички ишлар органлари ҳалок бўлган ходимининг бева хотини (бева эри, онаси, отаси)» штампи қўйилган ёхуд пенсия гувоҳномасини берган муассаса раҳбарининг имзоси ва ушбу муассаса мухри билан тасдиқланган тегишли ёзувли пенсия гувоҳномаси асосида берилади.

Агар мазкур шахслар пенсионер бўлмаса, солиқ имтиёзи уларга собиқ СССР Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик қўмитаси ёки Ички ишлар вазирлигининг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат хавфсизлик хизмати, Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси ва ҳарбий хизмат назарда тутилган бошқа идораларнинг тегишли органлари томонидан берилган ҳарбий хизматчининг ёки ички ишлар органлари ходимининг ҳалок бўлганлиги тўғрисидаги маълумотнома асосида берилади.

Собиқ СССРни, Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумини ҳимоя қилиш ёки ҳарбий хизматнинг ёхуд ички ишлар органларидаги хизматнинг бошқа мажбуриятларини бажариш чоғида ёки фронтда бўлиш билан боғлиқ касаллик туфайли ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг ёхуд ички ишлар органлари ходимларининг бева хотинларига (бева эрларига) солиқ имтиёзи фақат улар янги никоҳдан ўтмаган тақдирда берилади;

4) энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб қўйилган туар жойларда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланувчи шахслар қайта тикланадиган энергия манбалари ўрнатилган ойдан эътиборан уч йил муддатга.

Мазкур имтиёз энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб қўйилган ҳолда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш тўғрисида энергия таъминоти ташкилотлари томонидан берилган маълумотнома асосида тақдим этилади.

Куйидаги жисмоний шахсларнинг мулкида бўлган мол-мулк олтмиш квадрат метр доирасида солиқ солишдан озод қилинади:

1) ўн нафар ва ундан ортиқ болалари бор ота-оналаридан бирининг. Мазкур имтиёз фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг болалар борлигини тасдиқловчи маълумотномаси асосида берилади;

2) пенсионерларнинг. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси асосида берилади;

3) I ва II гурух ногиронлиги бўлган шахсларнинг. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-мехнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

Ушбу моддада кўрсатиб ўтилган солиқ имтиёзларига эга бўлган шахслар солиқ имтиёзини олишга бўлган ҳукукини тасдиқловчи ҳужжатларни солиқ солиш обьекти жойлашган ердаги солиқ органларига мустақил равишда тақдим этади.

Ушбу моддада белгиланган солиқ имтиёзлари мулкдорнинг танловига кўра фақат битта яшаш учун мўлжалланган кўчмас мулк обьектига татбиқ этилади, бундан ушбу модда биринчи қисмининг 4-бандида кўрсатилган шахслар мустасно.

422-модда. Солиқ ставкалари. Солиқ даври

Солиқ ставкалари қуидаги миқдорларда белгиланади:

№	Солиқ солиш обьектлари	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Уй-жойлар ва квартиralар, дала ҳовли иморатлари (умумий майдони 200 кв.м дан ортиқ бўлганлари бундан мустасно), бошқа иморатлар, бинолар ва иншоотлар	0,2
2.	Шаҳарларда жойлашган уй-жойлар ва квартиralар, умумий майдони: 200 кв.м дан ва 500 кв.м га қадар бўлган	0,25
	500 кв.м дан ортиқ бўлган	0,35
3.	Бошқа аҳоли пунктларида жойлашган, умумий майдони 200 кв.м дан ортиқ бўлган уй-жойлар ва квартиralар, дала ҳовли иморатлари	0,25
4.	Тадбиркорлик фаолияти учун ёхуд юридик шахсга ёки якка тартиbdаги тадбиркорга ижарага беришда фойдаланиладиган солиқ солиш обьектлари, шунингдек тадбиркорлик фаолияти ва (ёки) даромад олиш учун мўлжалланган яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк обьектлари	2

Кўчмас мулкка бўлган ҳукуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар томонидан рўйхатга олинмаган янги қурилган уй-жойларга нисбатан солиқ ставкаси кўчмас мулкка бўлган ҳукуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органлар томонидан тақдим

этилган ахборот асосида мулкнинг шартли қийматига нисбатан икки баравар миқдорида қўлланилади.

Худудларнинг ва фаолият амалга ошириладиган жойларнинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорги Кенгеси, ҳалқ депутатлари, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашлари ўрнатилган солик ставкаларига 0,7 дан 1,3 гача бўлган оралиқдаги камайтирувчи ва оширувчи коэффициентлар белгилашга ҳақли.

Жисмоний шахс ёки оилавий корхона турар жойдан унда истиқомат қилиш билан бир вақтда товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланган тақдирда, солик ушбу модда биринчи қисмининг 1–3-бандларида белгиланган солик ставкалари бўйича тўланади.

Норматив муддатда курилиши тугалланмаган яшаш учун мўлжалланмаган обьектларга нисбатан солик ставкаси, агар ушбу модданинг олтинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, 4 фоиз миқдорида белгиланади.

Бўш турган бинолар, фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонлари, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар, шунингдек курилиши тугалланмаган обьектларга нисбатан қонун ҳужжатларида оширилган солик ставкаларини белгилаш йўли билан юридик шахслар учун назарда тутилган таъсир чоралари қўлланилиши мумкин.

Календарь йил солик давридир.

423-модда. Соликни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби

Соликни ҳисоблаб чиқариш солик тўловчининг яшаш жойидан қатъи назар, солик солиш обьекти жойлашган ердаги солик органлари томонидан қўчмас мулкка бўлган ҳукукларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органнинг маълумотлари асосида амалга оширилади.

Солик суммаси мол-мулкнинг 1 январдаги ҳолатига кўра бўлган кадастр қийматидан ва белгиланган солик ставкасидан келиб чиқсан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Бир неча мулкдорларининг умумий улушли мулки бўлган иморатлар, бинолар ва иншоотлар учун солик ҳар бир мулкдор томонидан уларнинг ушбу иморатлар, бинолар ва иншоотлардаги улушкига мутаносиб равишда тўланади.

Мол-мулкка бўлган мулк ҳукуқи календарь йил мобайнида бир мулкдордан бошқасига ўтган тақдирда, солик аввалги мулкдор томонидан шу йилнинг 1 январидан эътиборан у мол-мулкка бўлган мулк ҳукуқини йўқотган ойнинг бошланишига қадар, янги мулкдор томонидан эса, унда мулк ҳукуқи вужудга келган ойдан эътиборан тўланади.

Янги иморатлар, бинолар ва иншоотлар бўйича солик мулк ҳукуқи юзага келган ойдан эътиборан тўланади.

Мерос бўйича ўтган мол-мулк учун солик меросхўрда мулк ҳукуқи вужудга келган ойдан эътиборан тўланади.

Солиқ солиш обьекти йўқ қилинган, вайрон бўлган ёки бузиб ташланган тақдирда, солиқни ундириш мол-мулк йўқ қилинган, вайрон бўлган ёки бузиб ташланган ойдан эътиборан тугатилади. Солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилиш маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан берилган йўқ қилинганлик, вайрон бўлганлик ёки бузиб ташланганлик фактини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, амалга оширилади.

Календарь йил мобайнида имтиёзларга бўлган хукуқ вужудга келган (тугаган) тақдирда, солиқни қайта ҳисоб-китоб қилиш ушбу хукуқ вужудга келган (тугаган) ойдан эътиборан амалга оширилади.

Солиқни тўлаш тўғрисидаги тўлов хабарномаси солиқ органлари томонидан солиқ тўловчиларга имзо қўйдирилган ҳолда ёки тўлов хабарномаси олингандигини ва олинган санани тасдиқловчи бошқа усулда ҳар йили 1 марта кечиктирмай топширилади.

Солиқ даври учун солиқни тўлаш teng улушларда 15 апрелга ва 15 октябрга қадар амалга оширилади.

XVI БЎЛИМ. ЕР СОЛИҒИ

61-боб. Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи

424-модда. Умумий қоидалар

Ер участкаларидан фойдаланганлик учун бюджетга тўловлар ер солиғи ёки ер учун ижара тўлови тарзда амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ижарага берилган ер участкалари учун тўланадиган ижара тўлови ер солигига тенглаштирилади. Ер участкаларини ижарага олган юридик шахсларга юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар учун белгиланган солиқ ставкалари, солиқ имтиёzlари, солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби татбик этилади.

Юридик шахслар мулк хукуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара хукуқлари асосида фойдаланиладиган ер участкалари учун ер солиғи тўлайди.

425-модда. Солиқ тўловчилар

Мулк хукуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара хукуқлари асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари юридик шахслардан

олинадиган ер солигини тўловчилар (бундан буён ушбу бобда солик тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Кўчмас мулк ижарага берилган тақдирда, ижарага берувчи солик тўловчи деб эътироф этилади. Бунда молиявий ижара (лизинг) шартномасига мувофиқ молиявий ижарага (лизинг) берилган (олинган) кўчмас мулк объектлари бўйича ижарага олувчи (лизинг олувчи) солик тўловчи деб эътироф этилади.

Ер участкасидан бир нечта юридик шахс биргаликда фойдаланган тақдирда, хар бир юридик шахс ер участкасининг фойдаланилаётган майдонидаги ўз улуси учун солик тўловчи деб эътироф этилади.

426-модда. Солик солиш обьекти

Мулк хукуки, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара хукуклари асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари юридик шахслардан олинадиган ер солигининг (бундан буён ушбу бобда солик деб юритилади) солик солиш обьектидир.

Куйидаги ер участкалари солик солиш обьекти сифатида ҳисобланмайди:

- 1) нотижорат ташкилотлари томонидан нотижорат фаолияти доирасида фойдаланиладиган ерлар;
- 2) аҳоли пунктларининг, боғдорчилик, узумчилик ёки полизчилик ширкатларининг умумий фойдаланишдаги ерлари (майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўллар, шахобча йўллар, сугориш тармоқлари, коллекторлар, соҳил бўйи ерлари ва бошқа шу каби умумий фойдаланишдаги ерлар);
- 3) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари эгаллаган ерлар;
- 4) аҳолининг маданий-маиший эҳтиёжларини қондириш ва дам олиши учун фойдаланиладиган ерлар (дарахтзорлар, истироҳат боғлари, сайилгоҳлар, хиёбонлар, дам олиш уйлари, болалар соғломлаштириш оромгоҳлари, аҳолининг оммавий дам олиши ва туризмини ташкил этиш учун белгиланган жойлар, шунингдек ариқ тармоқлари эгаллаган ерлар);
- 5) давлат кўрикхоналарининг, комплекс (ландшафт) буюртма кўрикхоналарининг, табиат боғларининг, давлат табиат ёдгорликларининг, буюртма кўрикхоналарнинг (бундан овчилик хўжаликларида ташкил этиладиган буюртма кўрикхоналар мустасно), табиий питомникларининг, давлат биосфера резерватларининг, миллий боғларнинг ерлари;
- 6) соғломлаштириш аҳамиятига молик ерлар – тегишли муассасалар ва ташкилотларга доимий фойдаланишга берилган, профилактика ҳамда даволаш ишларини ташкил этиш учун кулай табиий шифобахш омилларга эга бўлган ер участкалари;
- 7) рекреация аҳамиятига молик ерлар – аҳолининг оммавий дам олиши ва туризмини ташкил этиш учун тегишли муассасалар ҳамда ташкилотларга берилган ер участкалари;

8) тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар – тегишли муассасалар ва ташкилотларга доимий фойдаланишга берилган моддий маданий мерос объектлари, хотира боғлари эгаллаган ер участкалари;

9) гидрометеорология ва гидрогеология станциялари ҳамда постлари эгаллаган ерлар;

10) юридик шахс балансида бўлган ва фуқаро муҳофазаси ҳамда сафарбарлик аҳамиятига молик алоҳида жойлашган объектлар эгаллаган ерлар;

11) коммунал-маиший аҳамиятга молик ерлар (дафн этиш жойлари, майший чиқиндиларни йиғиш, қайтадан ортиш ва саралаш жойлари, шунингдек чиқиндиларни заарсизлантириш ҳамда утилизация килиш жойлари);

12) кўп квартирали уйлар эгаллаган ерлар, бундан яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк объектлари эгаллаган ер участкалари мустасно;

13) сув фонди;

14) захиралар.

Агар ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ер участкалари хўжалик фаолиятини юритиш учун фойдаланилса, улар ушбу бобда белгиланган тартибда солиқ солиш обьекти ҳисобланади.

427-модда. Солиқ базаси

Куйидагилар солиқ базасидир:

қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича – ушбу Кодекснинг 428-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари майдонлари чегириб ташланган ҳолда, қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ер участкасининг умумий майдони, ;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича – ушбу Кодекснинг 428-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари чегириб ташланган ҳолда, ер участкаларининг қонун хужжатларига мувофиқ аниқланган норматив қиймати, мева-сабзавотчилик қишлоқ хўжалиги корхоналари учун мева-сабзавотчилик маҳсулотлари эгаллаган ерлар учун эса – ер участкасининг умумий майдони.

Ер участкаларига бўлган мулк хукуқи, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара хукуки йил мобайнода солиқ тўловчига ўтган бўлса, солиқ базаси ер участкаларига тегишли хукуқ вужудга келганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади. Ер участкасининг майдони камайтирилган тақдирда, солиқ базаси ер участкаси майдони камайтирилган ойдан эътиборан камайтирилади.

Юридик шахсларда солиқ имтиёзига бўлган хукуқ вужудга келган тақдирда, солиқ базаси ушбу хукуқ вужудга келган ойдан эътиборан камайтирилади. Солиқ имтиёзига бўлган хукуқ бекор қилинган тақдирда,

солик базаси ушбу ҳуқук тугатилганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади (кўпайтирилади).

Солик тўловчи солик тўлаш назарда тутилмаган фаолият турларини амалга оширганда, солик базаси солик солинадиган ва солик солинмайдиган ер участкаси бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш асосида аниқланади. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш имконияти бўлмаганда, солик базаси соликни тўлаш назарда тутилган фаолиятдан олинадиган соф тушумнинг умумий соф тушум ҳажмидаги улусидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

428-модда. Солик имтиёзлари

Қайта тикланадиган манбалардан энергия ишлаб чиқарувчилар қайта тикланадиган энергия манбалари (номинал қуввати 0,1 МВт ва кўпроқ) ускуналари эгаллаган ер участкалари бўйича улар ишга туширилган пайтдан эътиборан ўн йил муддатга солиқдан озод этилади.

Солик солинмайдиган ер участкалари жумласига қуйидаги ерлар киради:

маданият, таълим, соғликни сақлаш ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш обьектлари эгаллаган ерлар;

спорт ва жисмоний тарбия-соғломлаштириш мажмуалари, оналар ва болаларнинг дам олиш ҳамда соғломлаштириш жойлари, дам олиш уйлари ҳамда ўкув-машқ базалари эгаллаган ерлар;

шаҳар электр транспорти йўллари ва метрополитен линиялари, шу жумладан жамоат транспорти бекатлари ва метрополитен станциялари ҳамда уларнинг иншоотлари эгаллаган ерлар;

аҳоли пунктларининг сув таъминоти ва канализация иншоотлари (магистрал сув қувурлари, водопровод тармоқлари, канализация коллекторлари ва уларнинг иншоотлари, насос станциялари, сув олиш ва тозалаш иншоотлари, водопровод ва канализация тармоқларидағи кузатиш қудуқлари ва дюкерлари, сув босими ҳосил қиладиган миноралар ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар);

магистрал иссиқлик трассалари, шу жумладан насос (кўпайтирувчи, камайтирувчи, аралаштирувчи, дренаж) станциялари, иссиқ сув таъминотининг иссиқликни ҳисобга олиш ва назорат қилиш асбоблари, иситкичлари, циркуляция насослари ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар;

ихота ўрмон дараҳтзорлари эгаллаган ерлар. Ихота ўрмон дараҳтзорлари жумласига қуйидагилар киради: ўрмонларнинг дарёлар, кўллар, сув омборлари ва бошқа сув обьектлари соҳиллари бўйлаб ўтган тақиқланган минтақалари; ўрмонларнинг овланадиган қимматли баликлар увилдириқ сочадиган жойларни муҳофаза қилувчи тақиқланган минтақалари; эрозиядан сақлайдиган ўрмонлар; ўрмонларнинг темир йўллар ва автомобиль йўллари ёқалаб ўтган ихота минтақалари; чўл ва чала чўл зоналаридаги ўрмонлар; шаҳар ўрмонлари ва ўрмон-боғлари; шаҳарлар,

бошқа аҳоли пунктлари ва саноат марказларининг кўкаlamзорлаштирилган зоналари атрофидаги ўрмонлар; сув таъминоти манбаларини санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш зоналаридаги ўрмонлар; курорт табиий ҳудудларни санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш теграсидаги ўрмонлар; алоҳида қимматга эга бўлган ўрмонлар; илмий ёки тарихий аҳамиятга эга бўлган ўрмонлар;

томчилатиб сугориш қўлланиладиган ерлар – томчилатиб сугориш тизими жорий этилган ойнинг бошидан эътиборан беш йил муддатга;

қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун янги ўзлаштирилаётган ерлар – ваколатли орган томонидан тасдиқланган лойиҳага мувофиқ, уларни ўзлаштириш ишлари бажариладиган даврда ва улар ўзлаштирилган вактдан эътиборан беш йил мобайнида;

мелиорация ишлари амалга оширилаётган мавжуд сугориладиган ерлар – ваколатли орган томонидан тасдиқланган лойиҳага мувофиқ, ишлар бошланганидан эътиборан беш йил муддатга;

янги барпо этилаётган боғлар, токзорлар ва тутзорлар эгаллаган ерлар, дараҳтларнинг қатор ораларидан қишлоқ хўжалиги экинларини экиш учун фойдаланишидан қатъи назар, уч йил муддатга. Кузда ўтқазилган янги кўчатлар учун бериладиган солик имтиёзи муддатини ҳисоблаб чиқариш кейинги йилнинг 1 январидан эътиборан бошланади, баҳорда ўтқазилган кўчатлар учун эса жорий солик даврининг 1 январидан эътиборан бошланади;

илмий ташкилотларнинг, қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги соҳасидаги илмий-тадқиқот ташкилотлари ҳамда ўкув юртларига қарашли тажриба, экспериментал ва ўкув-тажриба хўжаликларининг бевосита илмий ҳамда ўкув мақсадлари учун фойдаланиладиган қишлоқ хўжалиги аҳамиятига молик бўлган ерлар ва ўрмон фондининг ерлари. Ушбу бандга мувофиқ илмий тажрибалар, экспериментал ишлар, янги навларнинг селекцияси ўтказилиши учун ҳамда мавзулари тасдиқланган бошқа илмий ва ўкув мақсадлари учун фойдаланиладиган экинлар ҳамда дараҳтзорлар эгаллаган ер участкалари солик тўлашдан озод қилинади.

Ушбу моддада белгиланган солик имтиёzlари белгиланган мақсадда бевосита фойдаланимаётган ер участкаларига нисбатан татбиқ этилмайди.

429-модда. Солик ставкалари

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ерлар бўйича солик ставкалари 1 гектар учун мутлақ микдорда белгиланади. Солик ставкаларининг аниқ микдори Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Қонуни билан белгиланади.

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерлар бўйича солик ставкалари қишлоқ хўжалиги экинзорларининг норматив қийматига нисбатан 0,95 фоиз микдорда, мева-сабзавотчилик қишлоқ хўжалиги корхоналари учун мева-

сабзавотчилик маҳсулотлари эгаллаган ерлар учун эса – 1 гектар учун мутлақ миқдорда белгиланади.

Куйидагилар эгаллаган ер участкалари учун солиқ ставкасига 0,1 коэффициент қўлланилади:

ягона иштирокчилари ногиронларнинг жамоат бирлашмалари бўлган ва ходимлар умумий сонининг камидаги 50 фоизини ногиронлар ташкил этадиган ҳамда ногиронларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш фонди меҳнатга ҳақ тўлаш умумий фондининг камидаги 50 фоизини ташкил этадиган юридик шахслар эгаллаган ерлар;

электр узатиш линиялари, уларнинг подстанциялари ва иншоотлари эгаллаган ерлар;

умумдавлат алоқа линиялари (ҳаво ва кабелли алоқа линиялари, тиргакли линиялар ва радиофикациялар, ер ости кабелли линиялари, уларни билдирувчи сигналли ва ҳаракатсиз белгилар, радиореле алоқа линиялари, кабелли телефон канализациялари, ер устидаги ва ер остидаги хизмат кўрсатилмайдиган кучайтиргич пунктлари, таксимлагич шкафлар, ерга улаш контури кутилари ҳамда бошка алоқа иншоотлари) эгаллаган ерлар;

умумий фойдаланишдаги темир йўллар, шу жумладан тупроқ кўтармаси, сунъий иншоотлар, линия-йўл бинолари, темир йўл алоқаси ҳамда электр таъминоти қурилмалари, иншоотлар ва йўл қурилмаларидан иборат темир йўл станциялари ҳамда саралаш жойлари, шунингдек белгиланган тартибда темир йўл транспорти корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига доимий ёки вақтинчалик фойдаланишга берилган ихота дараҳтзорлари эгаллаган ерлар;

магистрал нефть ва газ қувурлари, шу жумладан компрессор, насос станциялари, ёнғинга қарши ва аварияга қарши станциялар, қувурларни катодли ҳимоялаш станциялари уларни тармоққа улашузеллари билан, қувурларни тозалаш қурилмалари ҳамда шунга ўхшашиб иншоотлар банд этган ерлар;

самолётларнинг учиш-қўниш майдонлари, ерда бошқариш йўлкалари ва тўхташ жойлари, фуқаро авиацияси аэропортларининг радионавигация ва электр ёритиш ускуналари эгаллаган ерлар;

Ўзбекистон Республикасининг ривожлантириш Давлат дастурларига киритилган объектлар қурилиши учун ажратилган ерлар – қурилишнинг норматив муддати даврида;

консервацияга қўйилиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари қабул қилинган объектлар эгаллаган ерлар – уларнинг консервацияси даврида.

Ушбу модданинг учинчи қисми юридик шахсларга белгиланган тартибда ажратилган ер участкаларига татбиқ этилади.

Ер участкаси мулкдорининг, ер эгасининг, ердан фойдаланувчининг ёки ижаракининг айби билан қишлоқ хўжалиги ерларининг сифати ёмонлашган (бонитет бали пасайган) такдирда, солиқ юридик шахслар

томонидан ернинг сифати ёмонлашгунига қадар мавжуд бўлган бонитет балидан келиб чиқкан ҳолда тўланади.

Қишлоқ хўжалиги ерларининг сифати яхшиланган тақдирда (бонитет бали ошганда), солик юридик шахслар томонидан тупроқ бонитировкаси ўтказилган йилдан кейинги йилнинг бошидан янги бонитет балидан келиб чиқкан ҳолда, қишлоқ хўжалиги ерларининг норматив қиймати бўйича, агротехник тадбирлар тугаган даврларда қайта ҳисоб-китоб қилинмасдан тўланади.

Шаҳарлар ва шаҳарчаларнинг маъмурий чегараларида жойлашган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар учун солик қишлоқ хўжалиги ерлари учун белгиланган солик ставкаларининг икки баравари микдорида тўланади.

Курилиши тугалланмаган обьектлар эгаллаган ер участкалари учун, агар қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, солик икки баравар солик ставкалари бўйича тўланади.

Бўш турган бинолар, фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонлари, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар, шунингдек курилиши тугалланмаган обьектларга нисбатан қонун ҳужжатларида оширилган солик ставкаларини белгилаш йўли билан таъсир чоралари қўлланилиши мумкин ҳамда ушбу Кодекснинг 428-моддасида кўрсатилган солик имтиёзлари уларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Тугалланмаган қурилиш обьектлари жумласига ушбу қурилиш обьектига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда қурилиши тугалланмаган обьектлар, агар қурилишнинг норматив муддати белгиланмаган бўлса, ушбу обьектларнинг қурилишига ваколатли бўлган органнинг рухсатномаси олинган ойдан эътиборан йигирма тўрт ой ичida қурилиши тугалланмаган обьектлар киради.

Ер майдонларидан ҳужжатларсиз ёхуд ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилганидан каттароқ ҳажмда фойдаланилганда солик ставкаси белгиланган солик ставкаларининг тўрт баравари микдорида белгиланади.

430-модда. Солик даври

Календарь йил солик давридир.

431-модда. Соликни ҳисоблаб чиқариш ва солик ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солик ҳар бир солик даврининг 1 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва солик ҳисботи ер участкаси жойлашган ердаги солик органига қўйидаги муддатларга тақдим этилади:

қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича – жорий солик даврининг 10 январига қадар;

қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича – жорий солик даврининг 1 майига қадар.

Солик тўловчилар соликни ушбу Кодекснинг 427-моддасига мувофиқ аниқланган солик базасидан ва тегишли солик ставкасидан келиб чиқсан ҳолда мустақил равишда ҳисоблаб чиқаради.

Солик базаси (ҳисоблаб чиқарилган солик суммаси) солик даври мобайнида ўзгариш бўлганда юридик шахслар бир ойлик муддат ичидаги солик органига аниқлаштирилган солик ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Солик даври мобайнида қишлоқ хўжалиги экинзорларининг умумий майдонида ва таркибида ўзгаришлар юз берган юридик шахслар қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерлари бўйича аниқлаштирилган солик ҳисоботини жорий йилнинг 1 декабрига қадар тақдим этади.

Ушбу Кодекс 426-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган обьектлар жойлашган ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар жорий солик даврининг 10 январига қадар мазкур обьектларнинг жойлашган ери бўйича солик органларига солик солиш обьекти ҳисобланмайдиган, юридик шахсада мавжуд бўлган ер участкалари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солик қўмитаси томонидан тасдиқланган шаклдаги маълумотномани тақдим этади.

432-модда. Соликни тўлаш тартиби

Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланмаган ерлар учун соликни тўлаш қуидагича амалга оширилади:

айланмадан солик тўловчилар учун – йиллик солик суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида, ҳар чорак биринчи ойининг 10-кунигача;

айланмадан солик тўловчи бўлмаган солик тўловчилар учун – йиллик солик суммасининг ўн иккidan бир қисми миқдорида, ҳар ойнинг 10-кунигача.

Солик даври давомида солик тўлашнинг белгиланган муддатидан кейин мажбуриятлар юзага келганда, ушбу суммани тўлаш мажбуриятлар юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай амалга оширилади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар учун соликни тўлаш қуидагича амалга оширилади:

ҳисобот йилининг 1 сентябрига қадар – йиллик солик суммасининг 30 фоизи;

ҳисобот йилининг 1 декабрига қадар – соликнинг қолган суммаси.

62-боб. Жисмоний шахслардан олинадиган ер солиги

433-модда. Солик тўловчилар

Мулк ҳуқуки, эгалик қилиш, фойдаланиш ёки ижара ҳуқуклари асосида ер участкаларига эга бўлган жисмоний шахслар, шунингдек юридик

шахс ташкил этган ёки этмаган ҳолдаги деҳқон хўжаликлари жисмоний шахслардан олинадиган ер солиғини солик тўловчилари (бундан буён ушбу бобда солик тўловчи деб юритилади) деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ижарага берилган ер участкалари учун тўланадиган ижара тўлови ер солиғига тенглаштирилади. Ер участкаларини ижарага олган жисмоний шахсларга нисбатан жисмоний шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар учун белгиланган солик ставкалари, солик имтиёzlари, соликни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби татбиқ этилади.

Уй-жой, яшаш учун мўлжалланмаган иморатлар ва иншоотлар мерос бўйича ўтиши билан биргаликда мулк ҳукуқи, эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳукуқи ўтган ер участкалари учун ер солиғи мерос қолдирувчининг солик мажбуриятларини инобатга олган ҳолда меросхўрлардан ундирилади.

434-модда. Солик солиш обьекти

Куйидаги ер участкалари жисмоний шахслардан олинадиган ер солиғининг (бундан буён ушбу бобда солик деб юритилади) солик солиш обьектидир:

- 1) деҳқон хўжалигини юритиш учун мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилишга берилган ер участкалари;
- 2) якка тартибда уй-жой курилиши учун мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилишга берилган ер участкалари;
- 3) жамоа боғдорчилиги, узумчилиги ва полизчилигини юритиш учун берилган, шунингдек якка тартибдаги гаражлар эгаллаган ер участкалари;
- 4) хизмат юзасидан берилган чек ерлар;
- 5) мерос бўйича, ҳадя қилиниши ёки сотиб олиниши натижасида уй-жой ва иморатлар билан биргаликда мулк ҳукуқи, эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳукуқи ҳам ўтган ер участкалари;
- 6) қонун хужжатларида белгиланган тартибда мулк қилиб сотиб олинган ер участкалари;
- 7) тадбиркорлик фаолиятини юритиш учун фойдаланишга ёки ижарага берилган ер участкалари.

Кўп квартирали уйлар эгаллаган ер участкалари солик солиш обьекти бўлмайди, бундан ушбу модда биринчи қисмининг 7-бандида кўрсатилганлар ва кўп квартирали уйларда жойлашган яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк обьектлари мустасно.

435-модда. Солик базаси

Кўчмас мулкка бўлган ҳукуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органнинг маълумотлари бўйича ер участкаларининг майдони солик базасидир.

Жамоа боғдорчилиги, узумчилиги ва полизчилигини юритиш учун фуқароларга берилган, шунингдек якка тартибдаги гаражлар эгаллаган ер участкалари бўйича солик базаси ушбу ер участкаларини берган ташкилотлар бошқарув органларининг маълумотлари бўйича аниқланади.

Хизмат юзасидан берилган чек ер майдонлари бўйича солик базаси ўз ходимларига ер участкаларини берган корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг маълумотлари бўйича аниқланади.

436-модда. Солик имтиёзлари

Соликдан қўйидагилар озод қилинади:

1) «Ўзбекистон Қаҳрамони», Совет Иттифоқи Қаҳрамони, Мехнат Қаҳрамони унвонларига сазовор бўлган, учала даражадаги Шуҳрат ордени билан тақдирланган фуқаролар. Мазкур имтиёз «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвони берилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, Совет Иттифоқи Қаҳрамони ва Мехнат Қаҳрамони дафтарчалари, орден дафтарчаси ёки мудофаа ишлари бўлимининг маълумотномаси асосида берилади;

2) уруш ногиронлари ва қатнашчилари, шунингдек доираси қонун ҳужжатлари билан белгиланадиган уларга тенглаштирилган шахслар. Мазкур имтиёз уруш ногиронининг (қатнашчисининг) тегишли гувоҳномаси ёки мудофаа ишлари бўлимининг ёхуд бошқа ваколатли органнинг маълумотномаси асосида, бошқа ногиронларга (қатнашчиларга) эса ногироннинг (қатнашчининг) имтиёзларга бўлган хуқуки тўғрисидаги гувоҳнома асосида берилади;

3) I ва II гурӯҳ ногиронлиги бўлган шахслар. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки тиббий-мехнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси асосида берилади;

4) ёлғиз пенсионерлар. Ёлғиз ёки вояга етмаган болалари билан ёхуд ногирон боласи билан бирга алоҳида уйда яшовчи пенсионерлар ёлғиз пенсионерлар деб тушунилади. Мазкур имтиёз пенсия гувоҳномаси ёки Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги хузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси туман (шаҳар) бўлимининг маълумотномаси, шунингдек фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг маълумотномаси асосида берилади;

5) боқувчисини йўқотган кўп болали оиласлар. Ота-онасидан бири ёки ота-онаси вафот этган ҳамда оиласда ўн олти ёшга тўлмаган бешта ва ундан ортиқ болалари бўлган оиласлар солик солиш мақсадида боқувчисини йўқотган кўп болали оиласлардир. Мазкур имтиёз Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги хузуридаги Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси туман (шаҳар) бўлимининг маълумотномаси асосида берилади;

6) Чернобиль АЭСдаги авария оқибатларини тугатишда иштирок этганлик учун имтиёзлар оладиган фуқаролар (шу жумладан вақтинча юборилган ёки хизмат сафарига юборилган) фуқаролар. Мазкур имтиёз тиббий-мехнат эксперт комиссиясининг маълумотномаси, ногиронлиги

бўлган шахснинг махсус гувоҳномаси, Чернобиль АЭСдаги авария оқибатларини тугатиш иштирокчисининг гувоҳномаси, шунингдек ваколатли органлар томонидан берилган ва имтиёзлар бериш учун асос бўладиган бошқа хужжатлар асосида берилади;

7) энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб кўйилган туарар жойларда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланувчи шахслар – қайта тикланадиган энергия манбалари ўрнатилган ойдан эътиборан уч йил муддатга. Мазкур имтиёз энергия ресурсларининг амалдаги тармоқларидан тўлиқ узиб кўйилган ҳолда қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш тўғрисида энергия таъминоти ташкилотлари томонидан берилган маълумотнома асосида берилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган солик имтиёзлари, бундан 5-бандда кўрсатилгани мустасно, якка тартибдаги уй-жой курилиши, дехқон хўжалигини юритиш учун берилган ер участкаларига бўлган хукуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органда рўйхатдан ўтказган жисмоний шахсларга берилади. Бунда мазкур солик имтиёзлари солик тўловчининг танлови бўйича факат битта ер участкасида берилиши мумкин, бундан ушбу модда биринчи қисмининг 7-бандида кўрсатилган шахслар мустасно.

Ушбу моддада кўрсатилган солик имтиёзларига эга бўлган шахслар солик имтиёзларини олиш хукукини тасдиқловчи хужжатларини ер участкаси жойлашган ердаги солик органларига мустакил равишда тақдим этади.

437-модда. Солик ставкалари

Солик ставкалари 1 кв.м учун мутлақ миқдорларда белгиланади. Солик ставкаларининг аниқ миқдори Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Конуни билан белгиланади.

Худудларнинг ва фаолият амалга ошириладиган жойнинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашлари белгиланган солик ставкаларига 0,7 дан 1,3 гача бўлган камайтирувчи ва оширувчи коэффициентлар белгилаш хукуқига эга.

Тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиладиган ер участкалари учун ёхуд уйлар, дала ҳовли иморатлари, якка тартибдаги гаражлар ва бошқа иморатлар, иншоотлар юридик шахсга ёки якка тартибдаги тадбиркорга ижарага берилганда, шунингдек жисмоний шахсларнинг мулкида бўлган, яшаш учун мўлжалланмаган кўчмас мулк обьектлари эгаллаган ер участкалари учун солик жисмоний шахслардан юридик шахслардан олинадиган ер солигини тўлаш учун белгиланган солик ставкалари бўйича ундирилади ҳамда ушбу Кодекснинг 436-моддасида кўрсатилган имтиёзлар уларга нисбатан татбиқ этилмайди.

Бүш турган бинолар, фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонлари, яшаш учун мүлжалланмаган иншоотлар, шунингдек норматив муддатида курилиши тугалланмаган объектлар жойлашган ер участкаларига нисбатан қонун хужжатларида оширилган солиқ ставкаларини белгилаш йўли билан юридик шахслар учун назарда тутилган таъсир чоралари қўлланилиши мумкин.

Жисмоний шахс ёки оилавий корхона ер участкасидан унда жойлашган уйда истиқомат қилиш билан бир вақтда товарлар ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) учун фойдаланган тақдирда, солиқ жисмоний шахслар учун белгиланган солиқ ставкаси бўйича тўланади.

Якка тартибда уй-жой қуриш ва турар жойни ободонлаштириш учун берилган ер участкаларининг томорқа қисмiga қишлоқ хўжалиги экинларини экиш ёки уни ободонлаштириш амалга оширилмаган тақдирда солиқ уч баравар миқдорда тўланади.

Ер участкаларидан хужжатларсиз ёхуд ер участкасига бўлган хуқуқни тасдиқловчи хужжатларда кўрсатилганидан каттароқ ҳажмда фойдаланилганда, солиқ ставкаси белгиланган солиқ ставкаларининг уч баравари миқдорида белгиланади.

438-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

439-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш тартиби

Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ тўловчининг яшаш жойидан қатъи назар, ер участкаси жойлашган ердаги солиқ органлари томонидан кўчмас мулкка бўлган хуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органнинг маълумотлари асосида амалга оширилади.

Солиқ органлари ҳар йили 1 мартдан кечиктирмай солиқ суммаси ва уни тўлаш муддатлари кўрсатилган тўлов хабарномасини жисмоний шахсларга имзо қўйдириб ёки тўлов хабарномаси олинганлиги фактини ва олинган санани тасдиқловчи бошқа усулда топширади.

Йил мобайнида ер участкаси майдони ўзгарганда ва имтиёзларга бўлган хуқуқ юзага келганда (тугатилганда) солиқ органлари мазкур ўзгаришлардан кейин бир ой ичida солиқни қайта ҳисоб-китоб қилиши ҳамда солиқ тўловчига солиқ суммаси ва уни тўлаш муддатлари кўрсатилган янги ёки қўшимча тўлов хабарномасини тақдим этиши керак.

440-модда. Солиқ тўлаш тартиби

Йил давомида ажратилган ер участкалари учун солиқ ер участкаси ажратилган ойдан кейинги ойдан эътиборан жисмоний шахслар томонидан тўланади.

Ер участкаси майдони камайтирилган тақдирда, солиқни тўлаш ер участкаси камайтирилган ойдан эътиборан тугатилади (камайтирилади).

Солиқ бўйича имтиёзлар белгиланган тақдирда, бу солиқ имтиёзга бўлган хуқуқ юзага келган ойдан эътиборан тўланмайди. Солиқ бўйича имтиёзларга бўлган хуқуқ тугатилган тақдирда, бу солиқ мазкур хуқуқ тугатилган ойдан эътиборан тўланада бошлайди.

Солиқ даври учун солиқни тўлаш жисмоний шахслар томонидан 15 апрель ва 15 октябрга қадар тенг улушларда амалга оширилади.

XVII БЎЛИМ.

СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

63-боб. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни хисоблаб чиқариш ва тўлаш

441-модда. Солиқ тўловчилар

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўловчилар (бундан бўён ушбу бўлимда солиқ тўловчилар деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси худудида сувдан бирламчи фойдаланишни ёки сувни истеъмол қилишни амалга оширувчи қўйидаги шахслардан иборат:

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари;

фаолиятини Ўзбекистон Республикасида доимий муассасалари орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар;

сувдан тадбиркорлик фаолияти учун фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар;

дехқон хўжаликлари.

Аҳоли пунктларининг сув таъминоти учун сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахслар фақат ўз эҳтиёжлари учун фойдаланадиган сув учун солиқни тўловчилар деб эътироф этилади.

442-модда. Солиқ солиш обьекти

Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган сув ресурслари сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ (бундан бўён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) солиш обьектиdir.

Кўйидагилар солиқ солиш обьекти бўлмайди:

1) нотижорат ташкилотлар томонидан нотижорат фаолиятни амалга ошириш доирасида фойдаланиладиган сув ресурслари;

2) соғлиқни сақлаш муассасалари томонидан даволаш мақсадида фойдаланиладиган ер ости минерал сувлари, бундан савдо тармоғида реализация қилиш учун фойдаланилган сув ҳажми мустасно;

3) атроф-мухитга заарли таъсир кўрсатишининг олдини олиш мақсадида чиқариб олинган ер ости сувлари, бундан ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар учун фойдаланилган сув ҳажми мустасно;

4) шахтадан сувларни қочириш учун, фойдали қазилмаларни қазиб олиш пайтида чиқариб олинган ва қатламдаги босимни сақлаб туриш учун ер қаърига қайта қуйиладиган ер ости сувлари, бундан ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар учун фойдаланилган сув ҳажми мустасно;

5) гидроэлектростанциялар гидравлик турбиналарининг ҳаракати учун фойдаланилладиган сув ресурслари;

6) иссиқлик электр станциялари ва иссиқлик электр марказлари томонидан қайта қуйиладиган сув ресурслари;

7) қишлоқ хўжалигига мўлжалланган шўрланган ерларни ювиш учун фойдаланилладиган, сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли соҳасидаги ваколатли орган томонидан тасдиқланган шўрларни ювиш нормалари доирасидаги сув ресурслари.

443-модда. Солик базаси

Фойдаланилган сувнинг ҳажми солик базасидир.

444-модда. Солик базасини аниқлаш тартиби

Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан олинган сув ҳажми сувдан фойдаланишнинг бухгалтерия (дастлабки) ҳисоби хужжатларида акс эттирилган сув ўлчагич асбоблар кўрсаткичлари асосида аниқланади.

Сувдан ўлчагич асбобларсиз фойдаланилган тақдирда, унинг ҳажми сув объектларидан сув олиш лимитларидан, сувни истеъмол қилишнинг технологик ва санитария нормаларидан, экинлар хамда яшил дараҳтзорларни суғориш нормаларидан ёки маълумотларнинг тўғрилигини таъминловчи бошқа усувлардан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

Солик тўловчилар ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланилган сув ресурслари ҳажмларининг алоҳида ҳисобини юритади. Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан сув келадиган водопровод тармоғидаги сувдан фойдаланилганда, солик базаси манбанинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади. Сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахслар водопровод тармоғига сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан келиб тушадиган сув ҳажмларининг нисбати тўғрисидаги маълумотларни солик органларига жорий солик даврининг 15 январига қадар тақдим этиши керак. Солик органлари уч кун ичida ушбу маълумотларни солик тўловчилар эътиборига етказиши лозим.

Иссиқ сув ҳамда бүг ҳосил қилиниши бўйича солик базаси солик тўловчи томонидан ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар учун ўзи фойдаланган сув ресурслари ҳажмидан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

Биноларнинг бир қисми, алоҳида иншоотлар ижарага берилганда солик базаси сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахс билан шартнома тузган ижарага берувчи томонидан аниқланади.

Биноларнинг бир қисмини, алоҳида иншоотларни ижарага олган ва сув етказиб беришни амалга оширувчи солик тўловчилар билан шартнома тузган юридик шахслар солик базасини мустақил равища аниқлайди.

Солик тўловчилар юридик шахслар билан сув етказиб берилиши юзасидан солиштириб қўриш жараёнида олинган сувнинг ҳажмини аниқлаштиришда сув ҳажмининг фарқини солиштириш амалга оширилган даврдаги ҳисоб-китобларда акс эттиради.

Юридик шахсларнинг худудида таъмирлаш-курилиш ишларини ва бошқа ишларни бажарувчи солик тўловчилар ушбу ишларни бажариш жараёнида фойдаланиладиган сув учун солик тўламайди. Таъмирлаш-курилиш ишларини ва бошқа ишларни бажараётганда фойдаланиладиган сув ҳажми учун бу ишлар қайси юридик шахслар учун бажарилаётган бўлса, ўша юридик шахслар солик тўлайди. Курилиш ишлари янги курилиш майдончасида бажарилган тақдирда, курилишда фойдаланиладиган сув ҳажми учун қурилиш ташкилоти солик тўлайди.

Юридик шахслар қишлоқ ҳўжалиги учун мўлжалланган ерларга тааллуқли қисм бўйича солик базасини солик даврида бир гектар суғориладиган ерларни суғориш учун сарфланадиган сувнинг бутун ҳўжалик бўйича ўртacha ҳажмидан келиб чиқкан ҳолда аниқлайди.

Деҳкон ҳўжаликлари учун солик базаси солик органлари томонидан ушбу модданинг тўққизинчи қисмида назарда тутилган тартибга мувофик аниқланади.

Солик тўловчи солик тўлаш назарда тутилмаган фаолият турларини амалга оширган тақдирда, солик базаси солик солинадиган ва солик солинмайдиган сув ресурслари ҳажмининг ҳисобини алоҳида юритиш асосида аниқланади. Алоҳида ҳисоб юритиш имконияти бўлмаган тақдирда, солик базаси қайси фаолият бўйича солик тўлаш соф тушумнинг умумий ҳажмида назарда тутилган бўлса, ўша фаолиятдан олинадиган соф тушумнинг солиштирма ҳажмидан келиб чиқкан ҳолда аниқланади.

Алкоголли маҳсулот ва алкоголсиз ичимликларни ишлаб чиқариш ва бошқа мақсадлар учун фойдаланилган сувнинг ҳажми ишлаб чиқарувчи юридик шахслар учун солик базаси ҳисобланади. Алкоголли маҳсулот ва алкоголсиз ичимликлар ишлаб чиқариш учун фойдаланиладиган сув ҳажми деганда истеъмол идишидаги тайёр маҳсулотга тўғри келадиган сувнинг ҳажми тушунилади.

445-модда. Солиқ ставкалари

Белгиланган лимитлар доирасида ер усти ва ер ости манбаларидан олинадиган сув ресурслари учун солиқ ставкалари бир куб метр учун мутлақ миқдорда белгиланади. Солиқ ставкаларининг миқдори Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Қонуни билан белгиланади.

Сувдан фойдаланиш учун белгиланган лимитлардан ортиқча сув олинганда, бундай ортиқча қисм бўйича солиқ ставкалари белгиланган солиқ ставкаларининг беш баравари миқдорида белгиланади.

Сув ресурсларидан рухсат берувчи хужжатларсиз фойдаланилганда, шунингдек автотранспорт воситаларини ювишни амалга оширувчи корхоналар томонидан ер усти манбаларидан олинган сувдан фойдаланилганда солиқ ставкаси белгиланган солиқ ставкаларининг беш баравари миқдорида белгиланади.

446-модда. Солиқ даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.

447-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби

Солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиқсан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Дехқон хўжаликлари учун солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиқсан ҳолда солиқ органлари томонидан аниқланади.

Солиқ ҳисоботи сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойидаги солиқ органларига қуидагилар томонидан йилда бир марта тақдим этилади:

Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари томонидан, бундан қишлоқ хўжалиги корхоналари мустасно – йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда;

қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан – жорий солиқ даврининг 15 декабригача;

Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассасалар орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар, шунингдек якка тартиbdаги тадбиркорлар томонидан – солиқ давридан кейинги йилнинг 20 январигача.

Солиқ органлари солиқ тўлаш тўғрисидаги тўлов хабарномасини дехқон хўжаликларига солиқ давридан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай топширади.

448-модда. Солиқ тұлаш тартиби

Солиқ даври мобайнида солиқ тұловчилар солиқ бүйича бүнак тұловларни тұлайды, бундан қишлоқ хұжалиги корхоналари, Ўзбекистон Республикасида фаолиятini доимий муассасалар орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўлган юридик шахслар, шунингдек дәхқон хұжаликлари мустасно.

Бўнак тұловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тұловчилар жорий солиқ даврининг 20 январигача, янги ташкил этилғанлари эса давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай, сувдан фойдаланиш ёки сувни истеъмол қилиш жойидаги солиқ органларига мўлжалланаётган солиқ базасидан (фойдаланиладиган сув ҳажмидан) ва белгиланган солиқ ставкаларидан келиб чиқкан ҳолда ҳисобланган жорий солиқ даври учун солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади. Солиқ бўйича мажбуриятлари солиқ даври ичидаги юзага келган солиқ тұловчилар солиқ суммаси тўғрисидаги маълумотномани солиқ мажбурияти юзага келган санадан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай тақдим этади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган бўнак тұловлар:

солиқ даврида солиқ суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан кўпроқни ташкил этадиган юридик шахслар томонидан (бундан айланмадан олинадиган солиқни тұловчилар мустасно) – ҳар ойнинг 20 санасидан кечиктирмай йиллик солиқ суммасининг ўн иккidan бир қисми миқдорида;

солиқ даврида солиқ суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан камроқни ташкил этадиган, айланмадан олинадиган солиқни тұловчилар бўлмаган юридик шахслар, шунингдек айланмадан олинадиган солиқни тұловчилар ва якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан – ҳар чорак учинчи ойнинг 20 санасидан кечиктирмай йиллик солиқ суммасининг тўртдан бир қисми миқдорида тўланади.

Солиқ даври давомида мўлжалланаётган солиқ базаси ўзгарганда, солиқ тұловчи солиқ суммаси тўғрисида аниқлаштирилган маълумотнома тақдим этишга ҳақли. Бунда солиқ даврининг қолган қисми учун бўнак тұловларга солиқнинг ўзгарган суммасига teng улушларда тузатиш киритилади.

Солиқ даври учун бўнак тұловлар ҳисобга олинган ҳолда солиқни тұлаш солиқ тұловчилар томонидан, бундан дәхқон хұжаликлари мустасно, сувдан фойдаланиш ёки сув истеъмоли жойида, солиқ ҳисоботи тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай амалга оширилади.

Солиқ даври учун бўнак тұловлар суммаси солиқ ҳисоботида кўрсатилган бюджеттега тұланиши лозим бўлган солиқ суммасига нисбатан 10 фоиздан ортиқ миқдорга камайтирилган тақдирда, солиқ органи бўнак

тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоб-китоб килади.

Дехқон хўжаликлари томонидан солиқни тўлаш йилда бир марта, солик давридан кейинги йилнинг 1 майигача амалга оширилади.

XVIII БЎЛИМ.

ЕР ҚАЪРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

64-боб. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш

449-модда. Солик тўловчилар

Ер қаъридан фойдали қазилмаларни қазиб олувчи, минерал хом ашёдан ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали компонентларни ажратиб олувчи ер қаъридан фойдаланувчилар ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни солик тўловчилар (бундан буён ушбу бобда солик тўловчилар деб юритилади) деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида конларни қидиришни, фойдали қазилмаларни қазиб олишни, минерал хом ашёдан ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали компонентларни ажратиб олишни амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахслар солик солиш мақсадида ер қаъридан фойдаланувчилар деб эътироф этилади.

Конун хужжатларида назарда тутилган қоидаларга риоя этган ҳолда қимматбаҳо металларни олтин изловчилар усулида қазиб олишга доир фаолиятни амалга оширувчи жисмоний шахслар қимматбаҳо металларни олтин изловчилар усулида қазиб олишга доир фаолиятни амалга оширишга тааллукли қисм бўйича солик тўловчилар бўлмайди.

450-модда. Солик солиш обьекти

Фойдали қазилмани қазиб олиш (ажратиб олиш) ҳажми ер қаъридан фойдаланганлик учун солик (бундан буён ушбу бобда солик деб юритилади) солиш обьектиdir.

Қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилманинг ҳажми фойдали қазилмаларнинг ҳақиқий йўқотишларини ҳисобга олган ҳолда аниқланади.

Фойдали қазилманинг захираси қайси фойдали қазилманинг миқдорига камайтириладиган бўлса, ўша фойдали қазилманинг ҳисобланган миқдори ва фойдали қазилмани қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) тўлиқ технологик цикли яқунлангач аниқланган,

ҳақиқатда қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилма миқдори ўртасидаги фарқ фойдали қазилманинг ҳақиқий йўқотишлариридир.

Солиқ солиши объекти фойдали қазилманинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Куйидагилар солиқ солиши объектидир:

қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмалар (шу жумладан бирга қўшилиб чиқадиган);

фойдали қазилмалардан, минерал хом ашёдан, техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали компонентлар;

саноат йўсинида дастлабки қайта ишловдан ўтказилган қазиб олинган углеводородлар шу жумладан бирга қўшилиб чиқадиган фойдали қазилмалар ва фойдали компонентлар;

углеводородларни қайта ишлаш жараёнида ажратиб олинган, лекин олдинги қазиб олинганда ва қайта ишланганда қайта ишланадиган фойдали қазилмалар таркибида тайёр маҳсулот сифатида солиқ солинмаган фойдали компонентлар;

ажратиб олинган қимматбаҳо металлар ва қимматбаҳо тошлар, шу жумладан техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган қимматбаҳо металлар ва қимматбаҳо тошлар.

Куйидагилар солиқ солиши объекти бўлмайди:

қатламдаги босимни сақлаб туриш ва (ёки) углеводородларни ёпик технологик жараён доирасида ажратиб олиш учун маҳсулдор қатламга қайта хайдаб киритиладиган табиий газ ҳажми;

солиқ тўловчиларга берилган ер участкалари доирасида қазиб олинган (ажратиб олинган) ҳамда ўзининг хўжалик ва рўзгор эҳтиёжлари учун фойдаланилган кенг тарқалган фойдали қазилмалар. Кенг тарқалган фойдали қазилмалар рўйхати қонун ҳужжатлари билан белгиланади;

қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда дарё ўзанларини тозалаш ва қирғокларни мустаҳкамлаш ишлари натижасида қазиб олинган (ажратиб олинган) норуда фойдали қазилмалар, бундан қайта ишланган ва реализация қилинган фойдали қазилмалар ҳажми мустасно.

451-модда. Солиқ базаси

Солиқ базаси ер қаъридан фойдаланувчи томонидан мустақил равишда ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмага, шу жумладан асосий фойдали қазилмани қазиб олишда бирга чиқадиган фойдали компонентларга нисбатан аниқланади.

Агар ушбу модданинг еттинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ базаси қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмалар ҳажмининг ҳисобот даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳосида ҳисоблаб чиқилган қиймати сифатида аниқланади.

Ҳисобот даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ҳар бир қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилма бўйича пулда

ифодаланган реализация қилиш ҳажмларини (қўшилган қиймат солиги ва акциз солигини чегирган ҳолда) уларнинг натурада ифодаланган реализация қилиш ҳажмига бўлиш орқали алоҳида аниқланади.

Ҳисобот даврида фойдали қазилма реализация қилинмаган тақдирда, солик базаси реализация қилиш амалга оширилган охирги ҳисобот даврида фойдали қазилмани реализация қилишнинг ўртача олинган нархидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Фойдали қазилма умуман реализация қилинмаган тақдирда, солик базаси ҳисобот даврида мазкур фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг (ажратиб олишнинг) ишлаб чиқариш таннархини 20 фоизга оширган ҳолда аниқланади. Бунда, солик тўловчи реализация қилиш амалга оширилган ўша ҳисобот даврида ҳисобланган ер қаъридан фойдаланганлик учун солик суммасига ҳисобот даврида шаклланган ўртача олинган нархидан келиб чиқсан ҳолда кейинги тузатишни киритиши шарт.

Қазиб олинган фойдали қазилманинг бир қисми реализация қилиниб, қолган қисмидан ўзининг ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун фойдаланилган ҳолларда, фойдали қазилма бўйича солик базаси реализация қилинган ушбу фойдали қазилманинг ўртача олинган реализация қилиш нархидан келиб чиқиб аниқланади.

Фойдали қазилмадан ўзининг ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун фойдаланилган ҳолларда бундай фойдали қазилмалар учун солик базаси қазиб олинган (ажратиб олинган) фойдали қазилмани ишлаб чиқариш таннархини 20 фоизга оширган ҳолда аниқланади.

452-модда. Солик ставкалари

Фойдали қазилмаларни қазиб олишда (ажратиб олишда) 0 фоизли ставка бўйича солик солиш фойдали қазилмаларнинг норматив йўқотишларига тааллуқли қисми бўйича амалга оширилади. Фойдали қазилмаларни қазиб олишда (ажратиб олишда) конларда фойдали қазилмаларни қазиб олишнинг қабул қилинган схемаси ва технологиялари билан технологик боғлиқ ҳолдаги, ваколатли орган томонидан қонун хужжатларда белгиланган тартибда тасдиқланадиган нормалар доирасидаги йўқотишлар норматив йўқотишлардир.

Солик ставкалари куйидаги миқдорларда белгиланади:

Солик солинадиган объектнинг номи	Солик ставкалари, фоизларда
1. Асосий ва бирга қўшилиб чиқадиган фойдали қазилмаларни қазиб олганлик учун	
Энергия манбалари:	
Табиий газ	30

Утилизация қилинган табиий газ, реализация қилинган хажми бўйича	9
Ер остига жойлаштирилган газ	2,6
Газ конденсати	20
Нефть	20
Тош кўмир	4
Қўнғир кўмир	4
Ёнувчи сланцлар	4
Рангли, нодир ва радиоактив металлар:	
Тозаланган мис	10
Молибденли саноат маҳсулоти	10
Рений	10
Концентратланган қўргошин	8
Металл рух	10
Вольфрам концентрати	10,4
Уран	10
Селен	10
Теллур	10
Индий	10
Висмут	10
Асл металлар:	
Олтин	10
Кумуш	10
Палладий	10
Платина	10
Осмий	10
Нодир тош хом ашёси:	
Қимматбаҳо, ярим қимматбаҳо ва зеб-зийнат учун тошлар хом ашёси	24
Феруза, лиственит, родонит, змеевик, мармар йўл-йўл ақиқ, қахолонг, яшма, халцедон, ақиқ, гематит	24
Қора металлар:	
Темир	5
Титан-магнетитли рудалар	4
Марганец рудалари	4
Кон-кимё хом ашёси:	
Тош туз (овқатга ишлатиладиган)	3,5, бироқ 10000 сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Калий тузи	3,5
Сульфат тузи	3,5

Фосфоритлар (донасимон)	5
Карбонат хом ашёси (оҳактошлар, доломитлар)	3,5
Оҳактошлар (сода учун ва Bioх технологияси бўйича саноат чиқиндиларини тозалаш)	3,5
Минерал (лойсимон, темирокисли, карбонатли) пигментлар	5,5
Йод	4,8
Қишлоқ хўжалиги руда хом ашёси (глауконит, бентонитли гил, уруғсимон ва табиий фойдаланиладиган ҳамда желвакли фосфоритлар)	3,5
Кон-руда хом ашёси:	
Эрувчан шпат	21,2
Табийи графит	8
Бирламчи каолин (концентрат), реализация қилинган ҳажми бўйича	7,9
Иккиламчи каолин, реализация қилинган ҳажмига доир	7,9
Дала шпати хом ашёси (пегматит, дала шпати, фельзит, лейкократли гранит, кварц-дала шпати хом-ашёси)	6,5
Кварц қумлари (шиша)	3
Кумтош (шиша)	5
Бентонитли лой (бурғуланган эритмалар)	4,8
Тальк ва тальк тоши	4
Талькли магнезит	4
Волластонит	4
Асбест	4
Минерал тола ишлаб чиқариш учун базальт	4
Барит концентрати	4
Ўтга чидамли, қийин эрувчан гиллар	4
Оҳактошлар, доломитлар (шиша, металлургия учун, ўтга чидамли), флюс оҳактош	5, бироқ 11500 сўм/куб.м дан кам бўлмаган
Кварц ва кварцит (шиша, техник кремний, силикомарганц, диналар ишлаб чиқариш учун)	6,5
Қолиплаш хом ашёси (қумлар, лойлар)	4
Вермикулит	4
Минерал пахта учун хом ашё (доломит, тоғ жинслари)	5
Ҳайвонлар ва қушларни озиқлантириш учун оҳактош қобиғи	5
Серпентинит (ўтга чидамли хом ашё)	5
Курилиш материаллари:	

Цемент ишлаб чиқаришга мүлжалланган оқактошдан ташқари цемент хом ашёси (мергели, лойлар, сланцлар, лёссымон жинслар, кумоқсимон, лойсимон чиганоклар, каолин, вулқон жинслари, пелитли туффитлар, базальтлар, диабазлар, андезибазальтлар, глиежлар, темир таркибли құшимчалар, магнетит – гематитли жинслар, кварц қуми ва ҳ.к.)	10
Цемент ишлаб чиқаришга мүлжалланган оқактош	45 000 сүм/тонна*
Оқак ишлаб чиқаришга мүлжалланган оқактош	5
Табиий безактошдан блоклар (оқактош, оқактош-чиғанлик, равертин симон оқактошлар, мрамор, гранит, гранодиорит, граносиенит, нефелинли сиенит, габбро, граносиенитпорфир, кварц порфирдаги игнимбритлар, липарито-дацитлар, вулқон туфи, вулқон жинслари, құмтош)	5, бирок 20 000 сүм/куб.м дан кам бўлмаган
Мармар ушоги	5, бирок 17 000 сүм/куб. м дан кам бўлмаган
Керамзит хом ашёси (бентонит ва лой жинслари)	5
Гишт-черепица хом ашёси (кумоқсимон, лёссымон жинслар, лёсслар, зичловчи сифатида кумлар ва бошқалар)	5, бирок 7 000 сүм/куб.м дан кам бўлмаган
Гипс тоши, гипс ва ангидрид, ганч	5, бирок 9 500 сүм/куб.м дан кам бўлмаган
Арраланадиган, харсангтош ва шағал учун тошлар	5, бирок 7 000 сүм/куб.м дан кам бўлмаган
Соҳилни ҳимоя қилиш ишлари учун хом ашё (оқактошлар, порфиритлар, гранитлар)	5, бирок 10 000 сүм/куб. м дан кам бўлмаган
Курилиш қумлари	5, бирок 8 500 сүм/куб.м дан кам бўлмаган
Тош-шағал аралашмаси	5, бирок 7 500 сүм/куб.м

	дан кам бўлмаган
Кумтошлар	5
Оҳактош-чиғаноқ	5, бироқ 12 500 сўм/куб. м дан кам бўлмаган
Курилиш майда тошлар (карбонат жинслари)	5, бироқ 10 000 сўм/куб. м дан кам бўлмаган
Курилиш майда тошлар (гранитлар, порфиритлар ва сланец жинслари)	5, бироқ 10 000 сўм/куб. м дан кам бўлмаган
Фарфор хом ашёси (фарфор тоши, лойли ок қуюқлашувчи сланец)	5
Тўғон қуриш учун хом ашё (тош-шағал материаллари, лёссимон жинслар, қум, бентонитли лой, оҳактошлар)	5
Бошқа кенг тарқалган фойдали қазилмалар (мергеллар, аргелитлар, амвритлар ва бошқалар)	5
2. Техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали қазилмалар	Асосий фойдали қазилмани казиб олганлик учун ставканинг 30 %и

* Цемент ишлаб чиқарувчи заводлар, шунингдек цемент хом ашёси – оҳактошни реализация қиласиган ер қаъридан фойдаланувчилар белгиланган солиқ ставкаси бўйича солиқ тўлайди. Цемент ишлаб чиқариш учун кўмирдан фойдаланувчи заводлар учун солиқ ставкаси 50 фоизга камайтирилади.

Асл, рангли, ноёб ва радиоактив металларни казиб олишни амалга оширувчи алоҳида солиқ тўловчилар учун Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан оширилган солиқ ставкалари белгиланиши мумкин.

453-модда. Солиқ даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солиқ даври ҳисобланади.
Куйидагилар ҳисобот давридир:
юридик шахслар учун – бир ой;
жисмоний шахслар учун – календарь йил.

454-модда. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби

Солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкасидан келиб чиқсан ҳолда солиқ ҳисоблаб чиқарилади.

Фойдали қазилмаларнинг алоҳида турлари бўйича солиқ суммаси солиқ базасидан ва белгиланган солиқ ставкасидан, лекин белгиланган солиқ суммасидан кам бўлмаган ставкасидан келиб чиқсан ҳолда аниқланади.

Солиқ ҳисоботи солиқ ҳисобида турган жойдаги, норуда фойдали қазилмалар бўйича эса – қазиб олиш амалга оширилган жойдаги солиқ органларига қўйидаги муддатларда тақдим этилади:

юридик шахслар томонидан – ортиб борувчи якун билан ҳар ойда, ҳисбот давридан кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса – йиллик молиявий ҳисбот тақдим этиладиган муддатда;

жисмоний шахслар томонидан – йилда бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай.

Солиқни тўлаш қўйидагича амалга оширилади:

юридик шахслар томонидан – ҳар ойда кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса – йиллик молиявий ҳисбот тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай;

жисмоний шахслар томонидан – солиқ ҳисботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай.

XIX БЎЛИМ. ЙИҒИМЛАР

65-боб. Автотранспорт йиғимлари

455-модда. Автотранспорт йиғимларининг турлари

Автотранспорт йиғимлари жумласига қўйидагилар киради:

автотранспорт воситаларини сотиб олганлик ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кирганлик учун йиғим;

чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзити учун йиғим.

456-модда. Солиқ тўловчилари

Автотранспорт воситаларини сотиб олувчи ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб киришни амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси резидентлари ҳамда норезидентлари автотранспорт воситаларини сотиб олганлик ва (ёки) Ўзбекистон

Республикаси ҳудудига вақтингчалик олиб кирганлик учун йигимни солик тўловчилари деб эътироф этилади.

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг эгалари ёки улардан фойдаланувчилар ушбу воситаларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзити йигими солик тўловчилари деб эътироф этилади.

Автотранспорт воситаларини ишлаб чиқарувчилар мамлакатнинг ўзида ишлаб чиқарилган янги автотранспорт воситаларини сотиб олганлик учун йигимни солик тўловчилари деб эътироф этилади.

457-модда. Солик солиш обьекти

Қуйидагилар йигимлар солиш обьектидир:

автотранспорт воситаларини сотиб олиш ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтингчалик олиб кириш;

чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кириши ва унинг ҳудуди орқали транзити.

458-модда. Солик базаси

Солик базаси қуйидагилардир:

сотиб олинган ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтингчалик олиб кириладиган автотранспорт воситалари двигателининг от кучидаги қуввати ёки автотранспорт воситаларининг қиймати;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганида ёки унинг ҳудуди орқали транзитида – чет давлатларнинг автотранспорт воситалари.

459-модда. Солик имтиёзлари

Автотранспорт воситаларини сотиб олиш ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтингчалик олиб кириш учун йигимни тўлашдан қуйидагилар озод қилинади:

1) ишлаб чиқарувчи завод томонидан қўл билан бошқаришга мослаштирилган енгил автомобильни ва (ёки) мотоаравачани сотиб оловчи барча гурухлардаги ногиронлиги бўлган шахслар;

2) яқин қариндошларидан ҳадя шартномаси ёки мерос асосида автомобиллар ва мотоаравачалар оловчи фуқаролар;

3) фаолиятининг асосий тури йўловчилар ташиш бўлган, қонун хужжатларига мувофиқ йўловчилар ташиш учун белгиланган намунаидаги лицензияга эга бўлган автомобиль транспорти корхоналари – йўловчилар ташишни амалга оширувчи транспорт воситалари бўйича (енгил автомобиллар ва йўналишили таксилардан ташқари);

4) юридик шахслар – қирқ тоннадан ортиқ юк кўтарадиган, сотиб олинган кон автосамосваллари бўйича;

5) ҳомийлик (бекараз) ёрдами сифатида автомобилларни олган (сотиб олган) болалар уйлари, ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар, ногирон болалар учун марказлар, қариялар ва кичик ёшдаги ногиронлар учун интернат-уйлар, шунингдек бюджет ҳисобидан молиялаштириладиган тиббиёт муассасалари;

6) юридик шахслар – автотранспорт воситаларини битта тизим (давлат ва хўжалик бошқаруви органи) ичida балансдан балансга бепул ўтказиш чоғида;

7) қайта ташкил этиш натижасида автотранспорт воситасини олган хуқукий ворис;

8) автотранспорт воситаларини ушбу модданинг 3 ва 4-бандларида кўрсатилган юридик шахсларга лизингга бериш учун оловчи лизинг берувчилар.

460-модда. Йиғимларни тўлаш тартиби

Автотранспорт воситаларини сотиб олганлик ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси худудига вақтинчалик олиб кирганлик учун йиғим улар Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги органларида давлат рўйхатидан ўтказилаётганда, қайта рўйхатдан ўтказилаётганда куйидаги ҳолларда ундирилади:

1) автотранспорт воситалари олди-сотди, алмаштириш, ҳадя, бепул бериш шартномаси асосида, шунингдек қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа битимлар асосида мулк қилиб олинганда;

2) автотранспорт воситалари юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) ёки дивиденdlар сифатида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда олинганда;

3) автотранспорт воситалари лизингга бериш учун сотиб олинганда, бундан ушбу Кодекс 459-моддасининг 8-бандида назарда тутилган ҳоллар мустасно. Йиғим тарафларнинг ёзма келишувига кўра лизинг берувчидан ёки лизинг оловчидан ундирилади. Лизинг берувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган тақдирда, йиғим лизинг оловчидан ундирилади. Лизинг шартномасининг муддати тугаганидан сўнг мазкур лизинг (иккиламчи лизинг) шартномаси предмети бўлган автотранспорт воситаси қайта рўйхатдан ўтказилаётганида такроран йиғим ундирилмайди;

4) автотранспорт воситалари Ўзбекистон Республикаси худудига вақтинчалик олиб кирилганда.

Мамлакатнинг ўзида ишлаб чиқарилган автотранспорт воситалари сотиб олинганда, йиғим қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда автотранспорт воситаларини ишлаб чиқарувчилар томонидан тўланади.

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси худудига кирганлиги ва унинг худуди орқали транзити учун йиғим чет давлатнинг автотранспорт воситаси Ўзбекистон Республикаси худудига кираётганида ундирилади.

ХХ БЎЛИМ. АЙЛАНМАДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚ

66-боб. Айланмадан олинадиган соликни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш

461-модда. Солик тўловчилар

Айланмадан олинадиган соликни тўловчилар (бундан буён ушбу бўлимда солик тўловчилар деб юритилади) деб қуидагилар эътироф этилади:

1) солик даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган жами даромади бир миллиард сўмдан ошмаган Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари (бундан буён ушбу бўлимда юридик шахслар деб юритилади);

2) солик даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади юз миллион сўмдан ошган, лекин бир миллиард сўмгача бўлган якка тартибдаги тадбиркорлар.

Айланмадан олинадиган солик қуидагиларга нисбатан татбиқ этилмайди:

1) Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб киришни (импортни) амалга оширувчи юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорларга;

2) акциз солиги тўланадиган товарларни (хизматларни) ишлаб чиқарувчи ва фойдали қазилмаларни кавлаб олишни амалга оширувчи юридик шахсларга;

3) юридик шахслар – қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчиларига, башарти уларда эллик гектар ва ундан ортиқ суғориладиган қишлоқ хўжалиги экин майдони мавжуд бўлса;

4) бензин, дизель ёқилғиси ва газни реализация қилишни амалга оширувчи юридик шахсларга;

5) лотореяларни ташкил этиш бўйича фаолиятни амалга оширувчи юридик шахсларга;

6) оддий ширкат ишларини юритиш ўз зиммасига юклатилган ишончли шахсга – оддий ширкат шартномаси доирасида амалга оширилаётган фаолиятни бўйича;

7) бўш турган бинолар, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар ва қурилиши тугалланмаган обьектлар, шунингдек фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонларининг мулкдори бўлган юридик шасхларга, улардан самараасиз фойдаланилаётганлиги бўйича қонунда белгиланган тартибда хulosа киритилганда;

8) марказлаштирилган молиялаштириш манбалари ҳисобидан обьектларни (жорий ва капитал таъмирлаш бундан мустасно) қуришни бажарувчи юридик шахсларга.

462-модда. Айланмадан олинадиган солиқни қўллашнинг ўзига хос ҳусусиятлари

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар қўшилган қиймат солиги ва фойда солигини тўлаш ўрнига айланмадан олинадиган солиқ (бундан буён ушбу бўлимда солиқ деб юритилади) тўлашни назарда тутадиган маҳсус солиқ режимини танлашга ҳакли.

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 1-бандида кўрсатилган солиқ тўловчилар айланмадан олинадиган солиқ тўлашга навбатдаги солиқ давридан бошлаб ўтишга ҳакли. Айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтиш учун солиқ тўловчилар айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтиши тўғрисида солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда, бироқ айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтилаётган навбатдаги солиқ даври бошланишига қадар ўн кундан кечиктирмай хабардор қиласди.

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 2-бандида кўрсатилган солиқ тўловчиларнинг солиқ даврида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромади юз миллион сўмдан ошганда, агар ушбу модданинг тўртинчи қисмида бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, солиқнинг ошиб кетган суммасидан айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтади.

Ушбу Кодекснинг 461-моддаси биринчи қисми 2-бандида кўрсатилган якка тартибдаги тадбиркорлар айланмадан олинадиган солиқни тўлаш ўрнига қўшилган қиймат солигини ва фойда солигини тўлашга ўтишга ҳакли. Солиқ солиш тартибини танлаш учун якка тартибдаги тадбиркорлар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органига товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган даромадлари юз миллион сўмдан ошган санадан беш кундан кечиктирмай, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда билдиришнома юборади.

Билдиришнома ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган муддатларда тақдим этилмагандан якка тартибдаги тадбиркор айланмадан олинадиган солиқ тўлайди.

Янги ташкил этилган юридик шахслар давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан тадбиркорлик фаолияти субъектини давлат рўйхатидан ўтказиш чоғида танланган солиқ солиш тартибини кўрсатиш орқали айланмадан олинадиган солиқни тўлаш тартибини танлаш хукуқига эга.

Юридик шахслар айланмадан олинадиган солиқни қўллашни ушбу Кодекснинг 237-моддасига мувофиқ қўшилган қиймат солигини тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиш учун ва бир вақтнинг ўзида айланмадан олинадиган солиқни тўлашни рад этишга доир ариза берилган ойдан кейинги ойнинг 1-санасидан бошлаб ихтиёрий равишда рад этишга ҳакли.

Кўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ихтиёрий равишда ўтган солик тўловчилар, башарти жорий солик даври якунлари бўйича товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган жами даромадлари бир миллиард сўмдан ошмаган бўлса, айланмадан олинадиган соликни тўлашга камида ўн икки ойдан кейин қайта ўтишга ҳақли.

Солик даври давомида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олган жами даромади бир миллиард сўмдан ошган солик тўловчилар, шу жумладан янги ташкил этилган юридик шахслар ва янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар бундай ошиш рўй берган ойдан кейинги ойнинг биринчи санасидан бошлаб қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Агар янги ташкил этилган юридик шахсда ёки янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорда товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад суммаси рўйхатдан ўтилган санадан то календарь йил тугагунига қадар, 365 га бўлинган ва рўйхатдан ўтилган санадан то календарь йил тугагунига қадар бўлган кунлар сонига кўпайтирилганда бир миллиард сўмга teng суммадан ошса, у ҳолда бундай шахслар рўйхатдан ўтилган йилдан кейинги йилдан эътиборан қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Воситачилик, топшириқ шартномаси ва воситачилик хизматлари кўрсатишига оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи солик тўловчилар, шу жумладан телекоммуникациялар операторлари ва (ёки) провайдерларига воситачилик хизматларини кўрсатувчи якка тартибдаги тадбиркорлар товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадни реализация қилиш бўйича умумий айланмадан (битим суммаларидан) келиб чиқсан ҳолда аниклайди.

Бўш турган бинолар, яшаш учун мўлжалланмаган иншоотлар ва қурилиши тугалланмаган объектлар, шунингдек фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонларининг мулкдори бўлган юридик шахслар, уларни самарасиз фойдаланаётганлиги бўйича хulosса киритилган ойдан кейинги ойнинг биринчи санасидан бошлаб қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Қурилиши тугалланмаган объектлар ва фойдаланилмаётган ишлаб чиқариш майдонларининг мулкдорлари бўлган юридик шахслар, инвестицион лойиҳанинг амалга оширилмаганлиги тўғрисида хulosса беришга ваколати бўлган ваколатли органинг хulosаси чиқарилган ойдан кейинги ойнинг биринчи санасидан эътиборан қўшилган қиймат солиғини ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Молиялаштиришнинг марказлаштирилган манбалари ҳисобидан объектлар қурилишини (бундан жорий ва капитал таъмирлаш мустасно) бажарувчи юридик шахслар бундай қурилишга доир шартнома расмийлаштирилган ойдан кейинги ойнинг биринчи санасидан эътиборан қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғини тўлашга ўтади.

Соликни тўлаш солик тўловчини қуйидагилардан озод этмайди:

ушбу Кодекс билан унинг зиммасига юклатилган солиқ агентининг мажбуриятларини бажаришдан;

агар ушбу Кодексда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, ҳисобварак-фактура тақдим этиш, харидларни ҳисобга олиш китобини ва сотишларни ҳисобга олиш китобини юритиш мажбуриятидан.

463-модда. Солиқ солиш объекти

Ушбу Кодекснинг 43-бобига мувофиқ аниқланадиган жами даромад солиқ солиш объектиdir, бундан ушбу Кодекснинг 304-моддасига мувофиқ, ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда солиқ солиш чоғида инобатга олинмайдиган даромадлар мустасно.

Солиқ солиш мақсадида товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад деганда қўйидагилар тушунилади:

курилиш, курилиш-монтаж, таъмирлаш-курилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиха-қидируг ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун – ўз кучлари билан бажарилган, тегишинча қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-курилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиха-қидируг ва илмий-тадқиқот ишларини реализация қилишдан олинган даромадлар. Бунда, агар юқорида қайд этилган хизматларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти шартномага биноан буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуки буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, ўз кучлари билан бажарилган хизматларни реализация қилишдан олинадиган даромадлар бажарилган ҳамда тасдиқланган хизматларнинг буюртмачи материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги даромади сифатида белгиланади;

мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) берувчи юридик шахслар учун – молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси;

воситачилик ва топширик шартномалари ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишига оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган юридик шахслар учун – кўрсатилган хизматлар учун ҳақ суммаси;

товарларни (хизматларни) текин берувчи юридик шахслар учун – агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, товарларнинг (хизматларнинг) таннархи ёки уларни олиш баҳоси (товарни олиш билан боғлик харажатларни ҳисобга олган ҳолда). Мазкур норма экология, соғломлаштириш ҳамда хайрия жамғармаларига, маданият, соғлиқни сақлаш, меҳнат, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, жисмоний тарбия ва спорт, таълим муассасаларига бепул бериладиган товарларга (хизматларга) нисбатан татбиқ этилмайди;

нотижорат ташкилотларининг ушбу Кодекс 318-моддасининг биринчи қисмида кўрсатилмаган даромадлари.

Солиқ солиш объекти бўлиб қўйидагилар ҳам ҳисбланади:

1) товарларни (хизматларни) қуидагиларга:

а) иштирокчилар таркибидан иштирокчи чиққан (чикиб кетган) тақдирда ёхуд унинг юридик шахсдаги улуши камайтирилганда ёки юридик шахс томонидан иштирокчидан унинг ушбу юридик шахсда иштирок этиш улуши (улушнинг қисми) қайтариб сотиб олинганда ушбу иштирокчига бериш;

б) юридик шахс бўлган эмитент томонидан акциядордан ушбу эмитент чиқарган акциялар қайтариб сотиб олинганда акциядорга бериш;

в) юридик шахс тугатилганда акциядорга ёки иштирокчига бериш;

2) товарларни (хизматларни) жисмоний шахс меҳнатига хақ тўлаш ҳисобидан ёки дивиденд тўлаш ҳисобидан бериш;

3) товарларни ёки бошқа мол-мулкни қайта ишлаб бериш учун бериш, агар товарлар ва (ёки) мулк қайта ишлаш маҳсулоти сифатида шартномада белгиланган муддатда қайтарилимаган бўлса;

4) кўп марта айланадиган, сотувчига қайтарилиши шарт бўлган идишларни, агар идиш маҳсулотни шундай идишда етказиб бериш шартномасида белгиланган муддатда қайтарилимаган бўлса, бериш.

Товарларни (хизматларни) олиш хукуқини тақдим этувчи ваучерларни реализация қилиш ёки бепул бериш мазкур товарларни (хизматларни) реализация қилиш деб эътироф этилади.

Узоқ муддатли шартномалар бўйича даромадлар ушбу Кодекснинг 303-моддасида назарда тутилган тартибда жами даромад таркибиға киритилади.

Баланснинг валюта ҳисобваракларини қайта баҳолаш чоғида курсдаги ижобий ва салбий фарқлар ўртасидаги сальдо солиқ солиш обьекти деб эътироф этилади. Курсдаги салбий фарқнинг суммаси курсдаги ижобий фарқ суммасидан ортиқ бўлган тақдирда ошиб кетган сумма айланмадан олинадиган солиқни ҳисоблаб чиқаришда солиқ базасини камайтиrmайди.

Солиқ тўловчилар томонидан жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи ёхуд кўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғи тўлаш даврида айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтгунига қадар олинган даромадлар жами даромадга киритилмайди.

464-модда. Солиқ базаси

Ушбу Кодекснинг 463-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган жами даромад солиқ базаси деб эътироф этилади, бундан қуидагилар мустасно:

1) Ўзбекистон Республикасининг давлат облигациялари ва бошқа давлат қимматли қоғозлари бўйича даромадлар, шунингдек Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган юридик шахсларнинг халқаро облигациялари бўйича даромадлар;

2) солиқ агентида солиқ солиниши лозим бўлган дивиденdlар;

3) қайтариладиган кўп марта айланадиган тара қиймати, агар унинг қиймати илгари товарларни (хизматларни) сотишдан олинадиган даромадга киритилган бўлса;

4) амортизация қилинадиган активларни тугатишда уларни кўшимча баҳолашда олинган, олдинги нархни туширишлардаги суммадан ортиқча сумма ҳисобидан олинган даромадлар;

5) ҳисботот йилида аниқланган ўтган йиллардаги даромадлар. Мазкур даромадларга улар шаклланган даврдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ соликлар бўйича қайта ҳисоб-китоб ўtkazilganligi инобатга олинган ҳолда солик солинади;

6) товарларни (хизматларни) экспорт қилишдан олинган даромадлар, агар товарларни (хизматларни) экспорт қилишдан олинган даромадлар умумий даромаднинг 15 фоизидан кўпроғини ташкил этса.

Солик солинадиган база ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган чегирмалардан ташқари қуидагилар учун камайтирилади:

1) брокерлик ташкилотлари учун – битим суммасидан биржага ўtkaziladigan воситачилик йигими суммасига;

2) комиссия шартномаси бўйича воситачилик хизматларини кўрсатувчи юридик шахслар учун – товарларни импорт қилишда тўланган божхона тўловлари суммасига реализация қилинган товар улушкида;

3) туризм фаолияти субъектлари учун – туристик хизматларни онлайн бронлаштириш ва сотиш учун яратилган дастурий маҳсулотларни ҳамда ахборот тизимларини жорий этишга йўналтирилган маблағлар суммасига.

465-модда. Якка тартибдаги тадбиркорларнинг солик базасини аниқлашният ўзига хос хусусиятлари

Якка тартибдаги тадбиркорларнинг солик базаси бўлиб ушбу Кодекс 463-моддасига мувофиқ ҳисоблаб чиқилган, унинг тадбиркорлик фаолияти доирасида олинган жами даромади ҳисобланади.

Жисмоний шахс ўз тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ битимларни тузишда ўзининг якка тартибдаги тадбиркор сифатида фаолият кўрсатаётганини, агар бу битимларни тузиш ҳолатининг ўзидан яққол келиб чиқмаса, кўрсатиши шарт.

Солик солища якка тартибдаги тадбиркорнинг жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги солинадиган, унинг тадбиркорликни амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган шахсий (оилавий) мол-мулкини сотишдан олинган даромадлари ҳисобга олинмайди.

466-модда. Даромадларга тузатиш киритиш

Ҳисбот солик даврида солик базасини кўпайтириш ёки камайтириш даромадларга тузатиш киритиш деб эътироф этилади.

Даромадларга қуидаги ҳолларда тузатиш киритилади:

- 1) товарлар тұлық ёки қисман қайтарилганда;
- 2) битим шартлари үзгарғанда;
- 3) нархлар үзгарғанда, сотиб олувчи сийловлардан фойдаланғанда;
- 4) күрсатилған хизматлардан воз кечилғанда.

Ушбу модданинг биринчи қисміда назарда тутилған даромадларга тузатиш киритиш бир үйлік муддат доирасыда, кафолат муддати белгиланған товарлар (хизматлар) бүйіча эса кафолат муддати доирасыда амалға оширилади.

Ушбу моддага мувоғиқ даромадларга тузатиш киритиш ушбу модданинг биринчи қисміда күрсатилған ҳоллар юз берганligini тасдиқловчи ҳужжатлар асосыда амалға оширилади. Бунда товарни (хизматларни) сотувчи товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинған даромадға тузатиш киритишни ушбу Кодекснинг 257-моддасыда назарда тутилған тартибда амалға оширади.

Даромадларга ушбу модданинг иккінчи қисміда назарда тутилған ҳолларда тузатиш киритиш күрсатилған ҳоллар юз берган солиқ даврида амалға оширилади.

Даромадларга тузатиш киритиш солиқ тұловчи умумбелгиланған солиқ солиши тартибидан айланмадан олинадиган солиқни тұлашға үтган ҳолларда ҳам амалға оширилади, бундан тузатиш киритиладиган даромадлар бүйіча имтиёзларни құллаш ҳоллари мустасно.

467-модда. Солиқ ставкалари

Солиқ ставкалари қуйидаги міңдорларда белгиланади:

№	Солиқ тұловчилар	Солиқ ставкалари, фоизларда
1.	Иқтисодиётнинг барча тармоқларидаги солиқ тұловчилар, бундан 2–14-бандларда назарда тутилғанлар мустасно	4
2.	Божхона расмийлаштируви бүйіча хизматлар күрсатадиган юридик шахслар (божхона брокерлари)	5
3.	Ломбарdlар	25
4.	Концерт-тomoша күрсатиш фаолияти билан шуғулланиш учун лицензияга эга бўлған юридик ва жисмоний шахсларни (шу жумладан норезидентларни) жалб этиш йўли билан оммавий томоша тадбирларини ташкил этишдан даромадлар оладиган юридик шахслар	5
5.	Брокерлик идоралари (6-бандда күрсатилғанлар бундан мустасно), шунингдек воситачилик, топшириқ шартномаси ва воситачилик хизматлари	25

	кўрсатишга доир бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган юридик шахслар, шу жумладан телекоммуникация операторлари ва (ёки) провайдерларига воситачилик хизматларини кўрсатувчи якка тартибдаги тадбиркорлар	
6.	Суғурта агентлари, шунингдек суғурта, қимматли қоғозлар бозори ва товар-хом ашё биржаларида брокерлик фаолиятини амалга оширадиган юридик шахслар	13
7.	Асосий фаолияти мол-мulkни ижарага бериш хисобланган юридик шахслар (лизинг компаниялари бундан мустасно)	8
8.	Умумий овқатланиш корхоналари жойлашган жойига қараб: ахолиси сони юз минг нафар ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда бошқа аҳоли пунктларида бориш қийин бўлган ва тоғли туманларда шундан умуттаълим мактаблари, мактаб-интернатлар, ўрта маҳсус, қасб-хунар ва олий ўқув юртларига хизмат кўрсатувчи ихтисослашган умумий овқатланиш корхоналари	8 6 4 Жойлашган жойига қараб белгиланган солиқ ставкасининг 75%и
9.	Чакана савдо соҳасидаги солиқ тўловчилар	
9.1.	жойлашган жойига қараб: ахолиси сони юз минг нафар ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда бошқа аҳоли пунктларида бориш қийин бўлган ва тоғли туманларда	4 2 1
9.2.	жойлашган жойидан қатъи назар: алкоголли маҳсулотлар, тамаки маҳсулотлари, бензин, дизель ёқилғиси ва суюлтирилган газни реализация қилишдан товар айланмаси бўйича	4
10.	Улгуржи, шунингдек улгуржи-чакана савдони амалга оширадиган савдо корхоналари (11-бандда кўрсатилгандан ташқари)	4
11.	Куйидаги жойларда жойлашган улгуржи ва чакана дорихона ташкилотлари: ахолиси сони юз минг нафар ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда	3

	бошқа ахоли пунктларида	2
	бориш қийин бўлган ва тоғли туманларда	1
12.	Қишлоқ хўялиги маҳсулотларини сотиб олувчи, сараловчи, сакловчи ва қадоқловчи тайёрлов ташкилотлари	товар айланмаси-нинг 4%и ёки ялпи даромаднинг 25%и
13.	Электрон тижорат субъектларининг Миллий реестрига киритилган солик тўловчилар	2
14.	Ягона иштирокчиси ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари, «Нуроний» жамгармаси ва «Ўзбекистон Чернобилчилари» ассоциацияси бўлган ва умумий сонида ногиронлар, уруш ва 1941–1945 йиллар меҳнат фронти ветеранлари 50 фоиздан кам бўлмаган ва ногиронлар, уруш ва 1941–1945 йиллар меҳнат фронти ветеранларининг меҳнатига ҳақ тўлаш фонди умумий меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг 50 фоизидан кам бўлмаган солик тўловчилар	0

468-модда. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиши

Турли солик солиш обьектлари ва (ёки) солик ставкалари белгиланган бир неча фаолият тури билан шуғулланадиган солик тўловчилар бундай фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиши ҳамда солик тўловчиларнинг тегишли тоифалари учун белгиланган ставкалар бўйича соликни тўлаши шарт.

Ушбу модда биринчи қисмининг қоидалари чакана савдо соҳасидаги мустақил юридик шахс бўлмаган турли ахоли пунктларида жойлашган бир қанча савдо нуқталарига эга солик тўловчиларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу Кодекс 297-моддаси учинчи қисмининг 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 23, 25 ва 27-банларида кўрсатилган даромадларга, шунингдек фоизлар тарзидаги даромадларга солик тўловчининг ҳисобот (солик) даври якунлари бўйича умумий жами даромадларидаги улуши устунлик қиласидиган фаолият тури учун белгиланган солик ставкалари бўйича солик солинади.

Ҳисобот (солик) даврида ушбу Кодекс 467-моддасининг 2–14-банларида кўрсатилган фаолият турлари мавжуд бўлмаганда, ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган даромадларга ушбу Кодекс 467-моддасининг 1-банда белгиланган солик ставкаси бўйича солик солинади.

469-модда. Солик даври. Ҳисобот даври

Календарь йил солик давридир.
Йил чораги ҳисобот давридир.

470-модда. Соликни ҳисоблаб чиқариш, солик ҳисоботларини тақдим этиш ва соликни тўлаш тартиби

Ҳисобот (солик) даври якунлари бўйича солик суммаси солик тўловчи томонидан мустақил аниқланади.

Агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, ҳисобот даври якунлари бўйича солик суммаси солик даври бошидан ортиб борувчи якун билан солик базасининг мос солик ставкасига фоиз улуши сифатида ҳисоблаб чиқарилади.

Солик ҳисоботи солик тўловчи томонидан солик ҳисобида турган жойидаги солик органига қуийдаги муддатларда тақдим этилади:

1) ҳисобот даври якунлари бўйича – ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай;

2) солик даври якунлари бўйича – солик давридан кейинги даврининг 15 февралидан кечиктирмай;

Ҳисобот (солик) даври якунлари бўйича соликни тўлаш тегишли ҳисобот (солик) даври учун солик ҳисоботини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

XXI БЎЛИМ.

**СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИНГ АЙРИМ ТОИФАЛАРИГА
СОЛИҚ СОЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ**

**67-боб. Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари
иштироқидаги юридик шахсларга солик солишининг
ўзига хос хусусиятлари**

**471-модда. Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари
иштироқидаги юридик шахсларга солик
солишиш шартлари**

Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестицияларини жалб этган ҳолда ташкил этилган ва қонун ҳужжатларида тасдиқланадиган рўйхат бўйича маҳсулот ишлаб чиқаришга ихтисослашган юридик шахслар учун айrim соликлар бўйича имтиёзларни қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари назарда тутилади.

Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари деганда чет давлатнинг фуқаролари бўлган жисмоний шахслар, Ўзбекистон Республикаси худудидан ташқарида доимий яшовчи фуқаролиги бўлмаган

шахслар, шунингдек чет эллик нодавлат юридик шахслар томонидан Ўзбекистон Республикасининг кафолатини тақдим этмасдан амалга ошириладиган инвестициялар тушунилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган юридик шахсларга Ўзбекистон Республикаси Президенти қарори билан белгиланадиган муддатга киритилган тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари ҳажмига қараб, ер солиғи, мол-мулк солиғи ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўлашдан озод этиш тарзидағи солиқ имтиёzlари берилади.

Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги корхона солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа солиқ имтиёzlардан фойдаланишга ҳакли.

**472-модда. Тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари
иштирокидаги юридик шахслар томонидан
солиқ имтиёzlарини қўллаш тартиби**

Ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёzlари қуидаги шартлар бажарилган тақдирда қўлланилади:

- 1) юридик шахслар қонун ҳужжатларида белгиланадиган худудларга жойлаштирилганда;
- 2) чет эллик инвесторлар томонидан тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари Ўзбекистон Республикасининг кафолати берилмаган ҳолда амалга оширилганда;
- 3) юридик шахсларнинг устав фондида (устав капиталида) чет эллик иштирокчиларнинг улуши камида 33 фоиз, акциядорлик жамиятлари учун эса камида 15 фоиз бўлганда;
- 4) чет эл инвестициялари эркин айирбошланадиган валюта ёки янги замонавий технологик асбоб-ускуна тарзида киритилганда;
- 5) ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёzlари берилганлиги натижасида уларнинг қўлланилиши муддати мобайнида олинган даромадларнинг камида 50 фоизи ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш мақсадида реинвестицияга йўналтирилганда.

Ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёzlарини олган тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахс имтиёzlар берилган муддат ўтганидан кейин бир йил ўтмасидан олдин фаолиятини тугатган тақдирда, чет эллик инвесторнинг фойдасини ўз мамлакатига ўtkазиш ва капиталини хорижга олиб чиқиб кетиш факат берилган солиқ имтиёzlари суммаларининг ўрни бюджетга қопланганидан кейин амалга оширилади.

Ушбу бобда назарда тутилган шартларга номувофиклик аникланган тақдирда, ушбу Кодекснинг 471-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёzlарини олган тўғридан-тўғри хусусий чет эл инвестициялари иштирокидаги юридик шахс белгиланган талабларга мувофик бўлмаган

давр учун соликлар ушбу Кодекснинг VIII бўлимида назарда тутилган пенялар қўлланилган ҳолда, умумбелгиланган тартибда тўланади.

68-боб. Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчиларига солик солишининг ўзига хос хусусиятлари

473-модда. Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчиларига солик солиши шартлари

Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчиларига киритилган инвестициялар ҳажмига қараб, мол-мулк солиғидан, ер солиғидан ва сув ресурсларидан фойдаланганлик учун соликдан Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланган муддатга озод қилиш тарзида солик имтиёzlари берилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўrsatилган солик имтиёzlари фақат инвестор (инвесторлар) ва Махсус иқтисодий зона дирекцияси ўртасида тузилган Махсус иқтисодий зона худудига инвестиция киритиш тўғрисидаги битимда назарда тутилган махсус иқтисодий зона иштирокчисининг фаолияти турларига нисбатан татбиқ этилади.

Махсус иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари қўшилган қиймат солиги ва бошқа соликлар бўйича имтиёzlардан ушбу Кодексга мувофиқ фойдаланиладилар.

474-модда. Махсус иқтисодий зоналар иштирокчилари томонидан солик имтиёzlарини қўллаш тартиби

Ушбу Кодекс 473-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган солик имтиёzlарининг амал қилиш муддати махсус иқтисодий зона иштирокчисининг гувоҳномаси олинган кундан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади.

Махсус иқтисодий зонанинг иштирокчиси мақомидан маҳрум этилганда тадбиркорлик субъекти махсус иқтисодий зона иштирокчиларига бериладиган солик имтиёzlари ва бошқа преференциялардан махсус иқтисодий зона иштирокчиси мақомидан маҳрум этилган ойнинг биринчи кунидан эътиборан фойдаланишга ҳақли эмас.

Агар махсус иқтисодий зона иштирокчиси инвестициялар ҳажмини солик имтиёzlарининг узоқроқ амал қилиш муддатини назарда тутадиган миқдоргача ошиrsa, у инвестицияларнинг ҳақиқий ҳажмига мувофиқ солик имтиёzlарининг амал қилиш муддатини узайтиришга ҳақли. Бунда, агар инвестициялар ҳажмининг ошиши имтиёzlарнинг аввалги амал қилиш муддати тугаганидан кейин амалга оширилса, солик имтиёzlари имтиёzlарнинг узоқроқ амал қилиш муддатига бўлган хуқуқ юзага келган ойдан кейинги ойнинг биринчи кунидан эътиборан қўлланилади.

69-боб. Маҳсулот тақсимотига оид битим доирасида амалга ошириладиган фаолиятга солик солишнинг ўзига хос хусусиятлари

475-модда. Умумий қоидалар

Маҳсулот тақсимотига оид битим шартнома бўлиб, бу шартномага мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳақ олиш асосида ҳамда муайян муддатга чет эллик инвесторга битимда кўрсатилган ер қаъри участкасида конларни аниқлаш, қидириш ва фойдали қазилмаларни кавлаб олиш учун мутлак хукуқлар беради.

Маҳсулот тақсимотига оид битимда қуйидагилар назарда тутилади:
хисоб юритиш ва ҳисбот бериш тартиби;
солик солиш ва бошқа тўловларни тўлаш шартлари;
чет эллик инвесторнинг улушини олиб чиқиш тартиби.

476-модда. Маҳсулот тақсимотига оид битим доирасида амалга ошириладиган фаолиятга солик солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Чет эллик инвестор, бундан маҳсулот тақсимотига оид битимлар тўғрисидаги қонун хужжатларида назарда тутилган ҳоллар мустасно, маҳсулот тақсимотига оид битимнинг амал қилиш муддати мобайнида ушбу Кодекснинг 17-моддасида назарда тутилган соликларни тўлайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган соликлар, агар маҳсулот тақсимотига оид битимда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг резидентлари учун белгиланган ставкалар бўйича ундирилади.

Чет эллик инвесторга солик солиш қуйидаги ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади:

1) фойда солиги маҳсулот тақсимотига оид битим бўйича ишларни бажариш чогида олинган даромад бўйича ва фаолиятнинг бошқа турлари бўйича олинган даромад бўйича алоҳида-алоҳида тўланади. Битим шартларига биноан чет эллик инвесторга тегишли бўлган, чегирмалар қилинмаган ҳолда фойдага қолган маҳсулотнинг қиймати маҳсулот тақсимотига оид битим бўйича ишларни бажариш чогида олинган даромадлар бўйича фойда солиги солиш объектиdir;

2) минерал ҳом ашёни кавлаб олиш ҳажмига ёки ишлаб чиқарилган маҳсулот қийматига нисбатан фоизли нисбатда маҳсулот тақсимотига оид битим шартларига мувофиқ белгиланадиган ва пул шаклида ёки кавлаб олинган минерал ҳом ашёнинг бир қисми тарзида тўланадиган ер қаъридан фойдаланганлик учун солик.

Агар юридик шахс мақомига эга бўлмаган юридик шахслар бирлашмаси инвестор сифатида иш юритаётган бўлса, бундай бирлашманинг иштирокчиларидан бири ёки маҳсулот тақсимотига оид битим бўйича ишларни бажарувчи оператор солиқ мажбуриятларини бажарувчи бўлади. Бунда лицензия олган инвестор бир ойлик муддатда солиқ органини мазкур бирлашмадан солиқ мажбуриятини бажарувчи бўлиб иш юритадиган иштирокчи тўғрисида хабардор этиши шарт.

**70-боб. Адвокатлар ҳайъатларига, адвокатлик фирмаларига,
адвокатлик бюроларига ва адвокатларга
солиқ солишининг ўзига хос хусусиятлари**

477-модда. Адвокатларга солиқ солиш

Адвокатлар ҳайъати, адвокатлик фирмалари ва адвокатлик бюролари фаолиятнинг нотижорат ташкилотлар сифатида адвокатлар томонидан хукуқий ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ қисми бўйича соликлар ва йиғимлар тўлашдан озод қилинади, бундан қуйидагилар мустасно:

божхона тўловлари;
ижтимоий солиқ;
автотранспорт йиғими;
тўлов манбаида ушлаб қолинадиган соликлар.

Адвокатлар ҳайъати, адвокатлик фирмалари ва адвокатлик бюролари томонидан тадбиркорлик фаолияти амалга оширилганда (юридик ёрдам кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган) соликлар ва йиғимлар тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи юридик шахслар учун ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда тўланади.

478-модда. Адвокатлар даромадларига солиқ солиш

Адвокатлар томонидан юридик ёрдам кўрсатганлик учун олинадиган гонорарлар суммаларига ушбу моддада назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда, мазкур Кодекснинг XIII бўлимида белгиланган тартибда жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи солинади.

Адвокатнинг даромадлари жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи солиш объектиdir.

Адвокатнинг даромади адвокат томонидан юридик ёрдам кўрсатилганиги учун олинган сумма билан адвокатлар ҳайъатларини, адвокатлик фирмаларини ва адвокатлик бюроларини сақлаб туриш учун ўtkaziladigан маблағлар суммаси ўrtasidagi farq sifatida aniklanadi.

Солиқ базаси адвокатнинг даромадидан унинг даромадида ҳисобга олинадиган ижтимоий тўлов чегириб ташланган ҳолда аниқланади.

71-боб. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларга солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

479-модда. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларга солиқ солиш

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар ушбу бобда назарда тутилган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, ушбу Кодексда белгиланган тартибда солиқларни тўловчилар ҳисобланади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар меҳнатга ҳақ тўлаш тарзида олинадиган даромадлар бўйича белгиланган ставкалар бўйича ижтимоий солиқ ва жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиги тўлайди.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус зиммасига ходимларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича жисмоний шахслардан олинадиган даромад солигини ва ижтимоий солиқни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш мажбурияти юклатилади.

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар нотариал хизматлар кўрсатиш бўйича қўшилган қиймат солигини тўлашдан озод этилади.

480-модда. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариусларнинг фойдасига солиқ солиш

Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар фойда солигини ушбу Кодексда белгиланган ставка бўйича тўлайди. Бунда фойда солигини ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисботларини тақдим этиш ва тўлаш йилига бир марта, ҳисбот давридан кейинги йилнинг 1 мартадан кечиктирмай амалга оширилади.

Фойда солигини ҳисоблаб чиқаришда хусусий амалиёт билан шуғулланувчи ушбу Кодекснинг 43-бобида назарда тутилган даромадларнинг барча турлари нотариусларнинг даромадлари деб эътироф этилади.

Нотариал фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ харажатлар чегириладиган харажатлар жумласига киритилади. Бунда чегирилмайдиган харажатлар ушбу Кодекснинг 317-моддасига мувофиқ аниқланади.

Фойда солиги тўланганидан кейин хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуснинг тасарруфида қолган фойда солиқ солиш мақсадида дивидендларга tenglashтирилади.

